5

III. 14.19
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
22 M
34 M
F. 10.

Sic propriis otiis consuluit Anno 1790.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

S. CÆCILII
CYPRIANI
CARTHAGINIENSIS EPISCOPI AC TANDEM MARTYRIS
ET
ALIORVM QVORVNDAM
AD IPSVM VEL IN SIMILI CAVSSA
SCRIPTÆ
EPISTOLÆ
XXCIII.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Ordine Pameliano locatæ, ex editione Goulartiana in ſectiones diviſæ, & cum S. Auguſtini ad Cypriani argumenta de baptiſmo hæreticorum reſponſionibus ſuo loco ſubjunctis, Variis etiam Pamelii, Rigaltii aliorumq; Lectionibus & Conjecturis, ut & Gratiani in Decreto, Lombardi in libris Sententiarum, ac Thomæ Aquinatis in Summa Theologiæ, Allegationibus in margine notatis, & aliquot deniq; utilibus Indicibus,

ſeorſum editæ

ſtudio

LVCÆ FRIEDERICI REINHARTI
THEOL. IN VNIVERSIT. ALTDORFINA P. P.
ET ECCLESIÆ IBID. MINISTRI.

ALTDORFI
Typis & impenſis HENRICI MEYERI,
Vniverſitatis Typographi.

ANNO CIↃ IↃ C XXCI.

S. AVGVSTINVS

Lib. 6. de Baptiſmo contra Donatiſtas c. 2.

Non ſolum malos Catholicos nullo modo comparamus; ſed nec bonos facile coæquamus BEATO CYPRIANO, QVEM INTER RAROS ET PAVCOS EXCELLENTISSIMÆ GRATIÆ VIROS NVMERAT PIA MATER ECCLESIA.

B. L.

L. F. R.

S.

NEq; vino vendibili ſuſpenſa hedera opus eſt, neq; præconiorum pompa libris per ſe amabilibus juxta ac utilibus. Talem vero hanc *S. Cypriani Epiſtolarum* editionem fore plane confido. Vt enim *Romanæ dictionis germanam puritatem* taceam, quam Eraſmus *in Operum Cypriani dedicatoria* mirifice deprædicat; nonne nos bonæ bonorum Virorum *Epiſtolæ*, neſcio quî, præ aliis aliter dictis ſcriptisve, ſingulariter oblectant? Oblectant autem poſt Biblicas meritiſſimo, quæ Chriſtiani ſunt Scriptoris, ejusq; vigilantiſſimi Epiſcopi, & tandem conſtantiſſimi Martyris; quin & Apoſtolico ævo perquamvicini; Epiſtolæ, inquam, admirandæ ſanctitatis, gravitatis caritate temperatæ, & priſcorum in Eccleſia rituum pleniſſimæ; quales à *Cypriano* ſcriptæ omnino ſunt, hic à reliquis ad ipſum aut alios datis certo typorum charactere diſtinctæ.

Quanquam & hujus *Auctoris* apud veteres & recentiores plus mille præclara elogia, quippe decantatiſſima,

ſima, recenſere ſciens ſuperſedeo. Tantum *Vitam* ſancti Martyris à *Pontio*, Diacono ejus, conſcriptam, cum *Actu Paſſionis* in iſta citato; non quidem nemini ſuſpectam; opuſculum tamen, ut Phil. Labbe verba *parte 2. Diſſertat. Hiſtoricæ de Scriptoribus Eccleſiaſticis pag. 233.* mea faciam; *primæ inter antiqua Veterum Martyrum Acta ſive Vitas atq; Elogia dignationis*, ſubjungo.

Nec eſt, cur ob aliqua Cypriani παροράματα, v. c. de Chriſto & Spiritu ſancto, *Epiſt. 74. ſect. 6.* &, quod potiſſimum eſt, *Epiſt. 70. & ſeqq.* de hæreticorum baptiſmo, ſive Auctori ſive ſcriptis ejus ſimus infenſi. Animo longe æquiori nos eſſe jubet & ſuo exemplo docet S. Auguſtinus locis inferius *pag. 185. & ſeqq.* productis; cujus præterea verba quam modeſtiſſime Cypriani argumentis repoſita curavi debitis locis interjici: ne quisquam ſuſpicaretur, errorem illum ire me reſuſcitatum. Omnibus igitur, quæ hujuſcemodi ſunt, jam ſane neglectis, reliquorum, quæ hac editione præſtare annixus ſum, rationem reddere lubet.

Quod ergo rei caput eſt; nullus diffiteor, ipſarum *Epiſtolarum* editionem, quam *Jacobus Pamelius*, S. Theol. L. Eccleſiæ Brugenſis Canonicus, ante annos ſupra centeſimum duodecim procuravit, arriſiſſe præ cæteris, quas tenus hac videre licuit, omnibus; tum quod

plu-

pluresſiſtat *Epiſtolas*; (etſi nec ipſe Tomo ſuo I. quem *Epiſtolarum* dixit, *libros* Cypriani inſeruit; quippe ſalutatione & valedictione deſtitutos; quos tamen Auguſtinus cumprimis *Epiſtolas* vocare amavit, citans ita Cypriani *Epiſtolam* de Lapſis, *Epiſt.* ſua *23.* &, ut ejusdem *Epiſtolam*, laudationem Virginitatis ſive ſcriptum *de diſciplina & habitu Virginum, lib. 4. de Doctr. Chriſtiana cap. 21.* ut & *Epiſtolam* de Opere & eleemoſynis, *lib. 4. contra duas epiſtolas Pelagianorum cap. 8. & 10.* & Epiſtolas, *de Mortalitate*, *de Patientia*, *dicto c. 8.* qui viciſſim *Epiſtolam* Pamelio 63^am^. *Librum* vocat *d.l. de Doctr. Chr.*) tum quod *Ordine* gaudeat admodum concinno. Epiſtolas quidem Cleri Romani ad Cyprianum, apud Pamelium XXX^an^. & XXXI^am^. *præpoſtero ordine recitatas eſſe* asſeverat Cardinalis Baronius *ad A.C. 253. n. 85.* cæteroquin *induſtriam* Pamelii *in disponendis Epiſtolis* magno ibidem commendans opere: & ipſe Pamelius alicubi non diſſimulat, ſe vix ſibimet in eo labore feciſſe ſatis, nec raro timidus proponit, quod ſentit: e. g. *ad Ep. 15. annot. 4.* & *ad 32. annot. 23.* Aſt utut hæc ſe habeant; rectiorem omnium Epiſtolarum *Ordinem* ab aliis inventum mihi profectò necdum datum eſt conſpicari.

Lectionem quod attinet à Pamelio cæteris prælatam; hanc utiq; commendat ſplendidus ille Codicum,

MSS^orum^. partim, partim excuſorum, quos conſuluit, *Indiculus*, mox *Actum Paſſionis* ſecuturus. Vnde, Simonis Goulartii Silvanectini exemplo, verebar, fateor, illius verba mutare, cujus elegeram ordinem. Equidem aliqua parvo à ſe jure, nunc poſita, nunc omiſſa eſſe, non obſcure ſuaq; ſponte innuit Pamelius: Ita *ad Ep.12,2. annot.9.* monet ſe omiſiſſe verba illa Cypriani de plebe ſua: *& veſtram quoq; ſententiam:* ſic nimirum Manut. & Morelium legiſſe; ſed nullum MSS. Codicum, quos viderit: — maluiſſe ergo prætermittere, quam alicui *erroris* occaſionem dare; qui tamen *ad Ep.13. annot.1.* verba illa de Martyribus; *& prærogativa eorũ apud Deum adjuvare poſſunt*; à Manutio & Morelio *recens* addita eſſe nullus infitiatur; nihilo autem minus expreſſit lectori; licet *neq; in cæteris excuſis neq; in MSS.* reperire potuerit. Simile eſt, quod *Ep.40,4. annot.14.* Manutianam lectionem: *ſuper Petrum*; expreſſerit, nil moratus *cæteros* Codices, *etiam MSS. quos viderat*, in quibus; *ſuper Petram*; legebatur: & *Ep. 52. annot. 32.* de illa lectione: *quàm conſtitui Romæ* æmulum *Sacerdotem: Sic*, ait, *primi hunc locum reſtituimus ex Cod. Affliginienſi pro eo, quod erat ante*; Deo *Sacerdotem*. Itane vero decebat omnes alios antiquos poſtferre recentioribus editionibus, vel Codici unico? Malitioſe tamen quidquam horum ab ipſo eſſe admiſſum tanto ſuſpicor minus, quanto

dili-

diligentius monet aliisq; liberalior largitur in ſuis Annotationibus nonnulla magni momenti: v. c. *ad Epiſt. XXVII. annot.1.* locum Matthæi XVI, 18. utiq; à Cypriano ibi *omnibus* Epiſcopis accommodari, & *ad Ep. XXXIX. annot.12.* ſacrificia, *pro* Martyribus, *non tamen ad delictorum expiationem*, oblata dici. Ad *Epiſt.LV, 7. annot. 32.* agnoſcit, *de ſe* loqui Cyprianum: Ad *LVI,1. annot. 5.* communicaſſe pleramq; plebem ſub *utraque* ſpecie tempore Cypriani: Ad *LXIII, 1. annot. 2.* materias Sacramentorum à Chriſto definitas immutari non poſſe, *præter Cyprianum etiam alios Patres* inculcare; & *ad LXIX, 7. annot. 30.* prius *non male* lectum fuiſſe: *ædificanda* fuerat Eccleſia.

In tanta interim Lectionum, Pamelio teſte, Variarum abundantia ſperabam Lectori me facturum rem gratam, ſi, quotquot poſſem alias variam facile gignentes interpretationem, cum Pamelianis in marginem colligerem, eaq; ratione plerasque omnes editiones hac una & ad unum exhiberem intuitum. Quod meditanti plures ſuppeditabat protenus in ſua editione JCtus ille Pariſienſis, *Nicolaus Rigaltius*, penes quem erat Codex quidam Regius, Codex Beneventanus, Corbejenſis, Neapolitanus, Rhemenſis, Veronenſis, & Thuani, liber Nic. Fabri & exemplar Pompoſianum: ad hæc enim ſingula provocat *Obſerv. p. 6. & ſeqq. 23. & ſeqq. 123. & 227.* Neq; penitus contemnendus videbatur unicus ille Codex MS. qui dicto *Goulartio*, cujus Genevenſi editioni Epiſtolarum quandoq; prolixarum utiliſſimas *ſectiones* acceptas referimus, ſuppetebat; vetus videlicet exemplar Raimundi cujusdam Epiſcopi Achonenſis. Atq; hos præcipuos Variarum Lectionum Collectores literæ poſthac denotabunt initiales: *P* Pamelium, *R* Rigaltium, *G* Goulartium. Si quid præterea *Al.* legitur, ad Baſileenſes aliasque omnium Cypriani operum editiones id ſpectat, Variis lectionibus minus refertas.

Sed ne quid diſſimulem; plurium tamen MSS. è dulci noſtra Germania obtinendorum flagrabam deſiderio: Favitores autem,

autem, quos eo nomine interpellare auſus ſum, eorundem querebantur inopiam, meque tantiſper contentum eſſe oportuit ambabus illis ex Inclutæ Reip. Noribergenſis Bibliotheca benevolentiſſime communicatis Operum Cypriani editionibus, anno jamtum M CCCC LXXI. arte Typographica vix adulta, publici factis juris, *Romana*, haut dubie diverſa ab illa, qua Henr. Gravius in edit. Colonienſi An. M D XLIV. præter Badianam quandam & aliam, ſe uſum eſſe, *nihil* autem *depravatius* vidiſſe ſcribit; & *Spirenſi*, cujus artifex Vindelinus quidam laudatur. Neque difficile erit in poſterum, DEO juvante, ſi qua ſplendidior editio, vel doctorum Virorum benignitas plures memoratu dignas Varias lectiones vel Conjecturas plauſibiles ſuggeſſerit, certam ipſarum ſubjicere Appendicem.

Cætera ad *Jus Canonicum*, *Lombardum* & *Thomam* nos remittentia *Marginalia*, ſaltim illa etiam ſcripta verſanti placebunt: & *Indices*, mi Lector, videbis fungi munere, quod nomen præ ſe fert: neque ultimus ſingularem modo quarundam *vocum* uſum, aut *Gnomas* inſigniores; ſed verborum etiam Cypriani, quæ valde agitari ſolent, *indicabit* ſenſum; nec fictitium; ſed è ſcopo, vel ſerie verborum connexorum, vel locis parallelis, obvium: perſpicuo documento, quosdam (quod S. Auguſtinus de Gaudentio, Donatiſta, libro adverſus ipſum 2. [3.] c. 2. refert;) *dum Cypriano teſte innituntur, Cypriano teſte mentiri.*

Quod ergo ſupereſt; non temerarium conatum nec temere improba.

GRATIA SIT TECUM! AMEN.

VITA

VITA
S. CÆCILII CYPRIANI
PER PONTIVM EJUS DIACONVM.

*CYprianus religioſus Antiſtes ac teſtis Dei glorioſus,
tametſi multa conſcripſit, per quæ memoria digni no-
minis ſuper vivat; etſi eloquentiæ ejus ac Dei gra-
tiæ larga fœcunditas ita ſe copia & ubertate ſermonis
xtendit, ut uſq; in finem mundi fortaſſe non taceat; tamen,
uia operibus ejus ac meritis etiam hæc prærogativa debetur,
t exemplum ſuum in literas dirigatur, placuit ſummatim pau-
a conſcribere: non quod aliquem gentilium lateat tanti viri
ita, ſed ut ad poſteros quoq; noſtros incomparabile & gran-
e documentum in immortalem memoriam porrigatur. Certe
urum erat, ut (cum majores noſtri plebeiis & catechumenis
artyrium conſecutis, tantum honoris pro martyrii ipſius
eneratione dederint, ut de paſſionibus eorum multa, aut,
rope dixerim, pene cuncta conſcripſerint, ut ad noſtram
uoq; notitiam, qui nondum nati fuimus, pervenirent) Cy-
riani, tanti Sacerdotis & tanti Martyris, paſſio prætermitteretur-
ur, qui & ſine martyrio habuit quæ doceret, & quæ dum vi-
it geſſerit, non paterent: quæ quidem tanta atq; tam magna
& mira ſunt, ut magnitudinis contemplatione deterrear, ac
mparem me eſſe confitear ad proferendum digne pro merito-
um honore ſermonem, nec poſſe ſic proſequi facta tam gran-
lia, ut, quanta ſunt, tanta videantur: niſi quod numeroſi-
as gloriarum ſibimet ipſa ſufficiens, alieno præconio non
get. Accedit ad cumulum, quod & vos de eo multum, aut,
i fieri poteſt, totum deſideratis audire, concupiſcentes ardore
lagranti vel facta ejus cognoſcere; etſi interim viva verba*

* *Al.* facundiæ viribus deficimus: deficimus; dico.

*tacuerunt. In qua parte * ſi dixero nos opibus facundiæ deſici, minus dico: facundia enim ipſa deficit digna facultate, quæ deſiderium veſtrum pleno ſpiritu ſatiet. Ita utrimq; graviter urgemur: ille nos virtutibus ſuis onerat, vos nos precibus fatigatis.*

Vnde igitur incipiam? Vnde exordium bonorum ejus aggrediar; niſi à principio fidei & nativitate cœleſti? Siquidem hominis Dei facta non debent aliunde numerari, niſi ex quo Deo natus eſt. Fuerint licet ſtudia, & bonæ artes devotum pectus imbuerint; tamen illa prætereo: nondum enim ad utilitatem, niſi ſeculi, pertinebant. Poſtquam & ſacras literas didicit & mundi nube diſcuſſa in lucem ſapientiæ ſpiritalis emerſit, ſi quibus ejus interfui, ſi qua de antiquioribus ejus operibus comperi, dicam: hanc tamen petens veniam, ut quidquid minus dixero (minus enim dicam neceſſe eſt) ignorantiæ meæ potius, quam illius gloriæ derogetur.

*Inter fidei ſuæ prima rudimenta nihil aliud credidit Deo dignum, quam ſi continentiam tueretur: tunc enim poſſe idoneum fieri pectus, & ſenſum ad plenam veri capacitatem pervenire, ſi concupiſcentiam carnis robuſto atq; integro ſanctimoniæ * vigore calcaret. Quis unquam tanti miraculi meminit? Nondum ſecunda nativitas novum hominem ſplendore toto divinæ lucis oculaverat, & jam veteres ac priſtinas tenebras ſola lucis paratura vincebat.*

* *Al.* rigore

Deinde quod majus eſt, cum de lectione divina quædam jam non pro conditione novitatis, ſed pro fidei feſtinatione didiciſſet, ſtatim rapuit quod invenit promerendo Domino profuturum. Distractis rebus ſuis ad indigentiam pauperum ſuſtentandam, tota prædia pretio diſpenſans, duo bona ſimul junxit, ut & ambitionem ſeculi ſperneret, qua pernicioſius nihil eſt, & miſericordiam, *quam Deus etiam* ſacrificiis *ſuis prætulit, quam nec ille qui legis* omnia *mandata* ſervaſſe *ſe dixerat, fecit, impleret: & præpropera velocitate pietatis,*

Oſe. 6, 6. *Matth* 9, 13. 19, 20. & *ſeq.*

penè

*penè ante cœpit perfectus eſſe, quam diſceret. Quis oro de veteribus hoc fecit? Quis de antiquiſſimis in fide ſenibus, quorum mentes & aures per plurimos annos divina verba pulſaverant, tale aliquid impendit, quale adhuc rudis fidei homo, & cui nondum forſitan crederetur, ſupergreſſus vetuſtatis ætatem, glorioſis & admirandis operibus, perpetravit? Nemo metit ſtatim, ut ſevit. Nemo vindemiam de novellis ſcrobibus expreſſit. Nemo adhuc unquam de noviter plantatis arbuſculis matura poma quæſivit. In illo omnia * incredibilia cucurrerunt. Prævenit, ſi poteſt dici; (res* Al. Incredibiliter enim fidem non capit) prævenit, inquam, * tritura ſementem,* Al. meſſis vindemia palmitem, poma radicem. Ajunt Apoſtoli literæ, debere* neophytos *præteriri; ne ſtupore gentilitatis nondum* 1. ad Tim. 3, 6. *fundatis ſenſibus adhærente, aliquid in Deum novitas inerudita peccaret. Ille fuit primus & puto ſolus exemplo, plus fide poſſe quam tempore promoveri. Sed etſi in Apoſtolorum Actis Eunuchus ille deſcribitur, quia* toto corde cre- Act. 8, 37, 38. diderat, *à Philippo ſtatim* tinctus; *non eſt ſimilis comparatio. Ille enim & Judæus erat, & de templo Domini veniens Prophetam legebat Iſaiam & ſperabat in Chriſto; etſi nondum eum veniſſe crediderat: Hic de imperitis gentibus veniens, tam matura cœpit fide, quanta pauci fortaſſe perfecerint.*

*Mora deniq; circa gratiam Dei nulla: nulla dilatio. Parum dixi: Preſbyterium & ſacerdotium ſtatim * accepit.* Al. emeruit *Quis enim non omnes honorum gradus crederet tali mente credenti? Multa ſunt quæ adhuc plebeius, multa quæ jam Preſbyter fecit, multa quæ ad veterum exempla juſtorum, imitatione conſimili proſecutus, promerendo Dominum totius religionis obſequio præſtitit. Nam & ſermo illi de hoc fuerat uſitatus, ut ſi quem prædicatum Dei laudatione legiſſet, ſuaderet inquiri, propter quæ facta Deo placuiſſet. Si Job, Dei teſtimonio* glorioſus, *dictus eſt verus Dei cultor, &* cui in Job 1, 8.

** 2 terris

terris nemo compareretur; *faciendum docebat ille, quidquid Job ante feciſſet: ut dum & nos paria facimus, ſimile in nos Dei teſtimonium provocemus. Contemtis ille diſpendiis rei familiaris, in tantum exercitata virtute profecit, ut nec pietatis temporalia damna ſentiret. Non illum penuria, non dolor fregit. Non uxoris ſuadela deflexit: non proprii corporis dira pœna concuſſit. Permanſit in ſuis ſedibus fixa virtus, & altis radicibus fundata devotio nullo diaboli tentantis impetu ceſſit, quo minus Dominum ſuum, fide grata, etiam inter adverſa benediceret. Domus ejus patuit cuicunq; venienti. Nulla vidua reverſa eſt ſinu vacuo: nullus indigens lumine non illo comite directus eſt: nullus debilis greſſu non illo bajulo vectus eſt: nullus nudus auxilio de potentioris manu, non illo tutore protectus eſt.* Hæc debent facere *(dicebat)* qui Deo placere deſiderant. *Et ſic per bonorum omnium documenta decurrens, dum meliores ſemper imitatur, etiam ipſe ſe fecit imitandum.*

Erat ſane illi etiam de nobis contubernium viri juſti & laudabilis memoriæ Cæcilii, *& ætate tunc & honore* Preſbyteri, *qui eum ad agnitionem veræ divinitatis à ſeculari errore correxerat. Hunc toto honore atq; omni obſervantia diligebat, obſequenti veneratione *ſuſcipiens, non jam ut amicum *animæ coæqualem; ſed tanquam novæ vitæ parentem. Deniq; ille demulſus ejus obſequiis, in tantum dilectionis immenſæ merito provocatus eſt, ut de ſeculo excedens, *arceſſitione jam proxima, commendaret illi conjugem ac liberos ſuos, & quem fecerat de ſectæ communione participem, poſtmodum faceret pietatis hæredem.*

* *Al.* ſuſpiciens
* *Al.* coæqualis ſectæ
* *Al.* accerſitione

*Longum eſt ire per ſingula: *ſancta ejus facta oneroſum eſt enumerare. Ad probationem bonorum operum, ſolum hoc arbitror ſatis eſſe, quod judicio Dei & plebis favore, ad officium Sacerdotii &* Epiſcopatus *gradum adhuc neophytus, & ut putabatur, novellus, electus eſt. Quamvis in primis*

* *Al.* cuncta

Conf. *Epiſt.* 40, 4. & 55, 7.

primis fidei ſuæ adhuc diebus & rudi vitæ ſpiritalis ætate, ſic generoſa indoles reluceret, ut etſi nondum officii, ſpei tamen fulgore reſplendens, imminentis Sacerdotii totam fiduciam polliceretur.

Non præteribo etiam illud eximium, quemadmodum cum in dilectionem ejus & honorem totus populus adſpirante Domino proſiliret, humiliter ille ſeceſſit; *antiquioribus cedens, & indignum ſe titulo tanti honoris exiſtimans, ut dignus magis fieret. Magis enim dignus efficitur, qui quod meretur excuſat. Quod tunc ardore plebs æſtuans fluctuabat, ſpiritali deſiderio concupiſcens (ut exitus docuit) non tantum Epiſcopum, ſed in eo quem tunc latentem divinitatis præſagio taliter flagitabat, futurum etiam Martyrem requirebat. Obſederat fores domus copioſa fraternitas, & per omnes aditus ſollicita caritas circuibat. Potuiſſet fortaſſe tunc illi Apoſtolicum illud evenire, quod voluit, ut per* feneſtram *deponeretur; ſi cum Apoſtolo etiam ordinationis honore ſimilaret. Erat videre cæteros omnes * ſuſpenſos anxio ſpiritu expectare venturum, cum gaudio nimio excipere venientem. Invitus dico: ſed dicam neceſſe eſt. Quidam illi reſtiterunt, * etiam ut vinceret. Quibus tamen quanta lenitate, quam patienter, quam benevolenter indulſit, quam clementer ignovit, amiciſſimos eos poſtmodum & inter neceſſarios computans mirantibus multis? Cui enim poſſet non eſſe miraculo, tam memoroſæ mentis oblivio?*

1. *ad Cor.* 11,33.

* *Al.* ſuſpenſo & anxio

* *Al.* ut &

*Exinde quemadmodum ſe geſſerit, quis referre ſufficiat? quæ illi pietas? qui vigor? miſericordia quanta? quanta * cenſura? Tantum ſanctitatis & gratiæ ex ore ejus lucebat, ut * confunderet intuentium mentes. Gravis vultus & lætus: nec ſeveritas triſtis, nec comitas nimia; ſed admixta utrinq; temperies; ut eſſet ambigere, vereri plus an diligi merebatur. Sed nec cultus fuit diſpar à vultu, temperatus & ipſe de medio. Non illum ſuperbia ſecularis inflaverat: nec*

* *Al.* cenſura? quam ſobria?

* *Al.* invitaret

tamen prorſus affectata penuria ſordidarat: quia & hoc veſtitus genus à jactantia minus non eſt, quam oſtentata taliter ambitioſa frugalitas.

Quid autem circa pauperes Epiſcopus faceret, quos catechumenus diligebat? Viderint pietatis Antiſtites, ſeu quos ad officium boni operis inſtruxit ipſius ordinis diſciplina, ſeu quos ſacramenti religio communis, ad obſequium exhibendæ dilectionis artavit. Cyprianum de ſuo talem accepit cathedra, non fecit.

Vid. *Ep.* 55, 7. 69, 4.

Statim denique pro talibus meritis etiam Proſcriptionis *gloriam conſecutus eſt. Nec enim aliud oportebat, quam ut eum, qui intra ſecretam conſcientiæ latebram, religionis & fidei toto honore florebat, etiam publice gentilium fama titularet. Potuiſſet quidem tunc pro velocitate, qua ſemper omnia conſecutus eſt; etiam martyrii circa eum debita corona properare; maxime cum & ſuffragiis ſæpe repetitis* ad leonem *poſtularetur; niſi per omnes ordines gloriarum transeundum illi eſſet, & ſic ad ſumma veniendum, & niſi imminens ruina ope tam fœcundi pectoris indigeret. Finge enim tunc illum martyrii dignatione translatum: Quis emolumentum* gratiæ *per fidem proficentis oſtenderet? Quis* Virgines *ad congruentem pudicitiæ diſciplinam & habitum ſanctimonia dignum, velut frenis quibusdam lectionis Dominicæ coërceret? Quis doceret pœnitentiam* Lapſos, *veritatem* hæreticos, ſchiſmaticos *unitatem*, filios Dei *pacem & Euangelicæ precis legem? Per quem* gentiles *blasphemi repercuſſis in ſe iis, quæ nobis ingerunt vincerentur? A quo Chriſtiani mollioris affectus circa* amiſſionem ſuorum, *aut quod magis eſt, fidei parvioris, conſolarentur ſpe futurorum? Unde ſic* miſericordiam, *unde* patientiam *diſceremus? Quis* livorem *de venenata invidiæ malignitate venientem dulcedine remedii ſalutaris inhiberet? Quis* Martyres *tantos exhortatione divini ſermonis erigeret? Quis denique tot* Confeſſores *frontium notatarum ſecunda*

Confer *Tomum* 1. *Operum Cypriani.*

inſcri-

Digitized by Google

inſcriptione ſignatos, & ad exemplum martyrii ſuperſtites reſervatos, incentivo tubæ cœleſtis animaret? Bene, bene tunc & vere * *ſpiritaliter contigit, quod vir tam neceſſarius tam multis & tam bonis rebus à martyrii conſummatione dilatus eſt.*

* *Al.* Dei providentia

Vultis ſcire ſeceſſum *illum non fuiſſe formidinem? Ut nihil aliud excuſem; ipſe poſtmodum paſſus eſt; quam paſſionem utique ex more vitaret, ſi & ante vitaſſet. Fuit vero formido illa: Sed juſta, formido quæ Dominum timeret offendere; formido quæ præceptis Dei mallet obſequi, quam ſic coronari. Dicata enim in omnibus Deo mens, & fides divinis admonitionibus mancipata, credidit ſe, niſi Domino latebram tunc* * *jubenti paruiſſet, etiam ipſa paſſione peccare. Puto denique etiam nunc aliqua de dilationis utilitate diſſerenda; tametſi jam dudum pauca perſtrinximus: Per hæc enim quæ videntur poſtmodum ſubſecuta, ſequitur ut probemus, ſeceſſum illum non hominis puſillanimitate conceptum, ſed ſicuti eſt, vere fuiſſe divinum. Vaſtaverat Dei populum perſecutionis infeſtæ inſolens atque acerba graſſatio, & quia omnes decipere una fraude non poterat artifex hoſtis; quacunque miles incautus prodiderat latus nudum, diſpari genere ſæviendi, ſingulos diverſa ſtrage dejecerat. Debebat eſſe qui poſſet ſaucios homines & varia expugnantis inimici arte jaculatos, adhibita medicinæ cæleſtis medela pro qualitate vulneris vel ſecare interim, vel fovere. Servatus eſt vir, ingenii præter cætera etiam ſpiritaliter temperati, qui inter reſultantes collidentium ſchiſmatum fluctus, Eccleſiæ iter medium librato limite gubernaret. Nonne hæc, oro, conſilia divina ſunt? Hoc fieri ſine Deo potuit? Viderint qui putant poſſe fortuitu iſta contingere. Eccleſia illis clara voce reſpondet, dicens:* Ego ſine Dei nutu neceſſarios reſervari non admitto.

Conf. *Epiſt.* 15, 1. 10, 4. 36.

* *Al.* ſuggerenti

Percurramus tamen cætera, ſi videtur. Erupit poſtmodum

Digitized by Google

dum lues *dira & deteſtabilis morbi vaſtitas nimia, innumeros per diem populos a ſua quemque ſede abrupto impetu rapiens, continuatas per ordinem domos vulgi trementis invaſit. Horrere omnes, fugere, vitare contagium, exponere ſuos impie; quaſi cum* * *illo peſte morituro, etiam mortem ipſam aliquis poſſet excludere. Jacebant interim tota civitate, non jam corpora, ſed cadavera plurimorum, & miſericordiam in ſe tranſeuntium, contemplatione ſortis mutuæ flagitabant. Nemo reſpexit aliud præterquam lucra crudelia. Nemo ſimilis eventus recordatione trepidavit. Nemo fecit alteri quod ſibi fieri voluit. Quid inter hæc egerit Chriſti & Dei Pontifex, qui Pontifices mundi hujus tanto plus pietate, quanto religionis veritate præceſſerat, ſcelus eſt præterire. Aggregatam primo in loco uno plebem de miſericordiæ bonis inſtruit, & docens divinæ lectionis exemplis, quantum ad promerendum Deum proſint officia pietatis. Tunc deinde ſubjungit non eſſe mirabile, ſi noſtros tantum debito caritatis obſequio foveremus; eum* perfectum *poſſe fieri, qui plus aliquid* publicano *vel ethnico fecerit; qui* malum bono vincens & *divinæ clementiæ inſtar exercens,* inimicos *quoque* dilexerit; *qui* pro perſequentium *ſe ſalute, ſicuti Dominus monet & hortatus,* orarit. Oriri facit *Deus jugiter* ſolem ſuum, & pluvias *ſubinde nutriendis ſeminibus impertit, exhibens cuncta iſta non ſuis tantum, ſed etiam alienis: & qui ſe Dei etiam filium eſſe profitetur, cur non exemplum* Patris *imitatur? Reſpondere nos decet natalibus noſtris, & quos renatos per Deum conſtat, degeneres eſſe non congruit; ſed probare* * *potius in ſobole traducem boni Patris* * *æmulatione bonitatis. Multa alia & quidem magna prætereo, quæ temperandi voluminis ratio non patitur prolixiore ſermone replicari. De quibus hoc tantum dixiſſe ſatis eſt: Quod ſi illa gentiles pro roſtris audire potuiſſent, forſitan ſtatim* * *crederent: Quid Chriſtiana plebs faceret, cui de fide nomen eſt? Diſtributa ſunt*

* *Al.* illa

Matth 5,47,48.
Ad Rom. 12,21.
Matth. 5,44,45.

* *Al.* debere pot.
* *Al.* æmulationem

* *Al.* credidiſſent

Digitized by Google

ſunt ergo continuo pro qualitate hominum atque ordinum miniſteria. Multi qui anguſtia paupertatis beneficia ſumtus exhibere non poterant, plus ſumtibus exhibebant, compenſantes proprio labore mercedem divitiis omnibus cariorem. Et quis non ſub tanto doctore properaret inveniri in parte aliqua talis militiæ, per quam placeret & Deo Patri, & Judici Chriſto, & tam bono interim Sacerdoti? Fiebat itaque exuberantium operum largitate quod bonum eſt ad omnes; non ad ſolos domeſticos fidei. Fiebat plus aliquid quam de Tobiæ incomparabili pietate ſignatum eſt. Ignoſcat ille, & ignoſcat iterum, & frequenter ignoſcat; aut, ut verius dixerim; merito concedat tametſi ante Chriſtum plurimum licuit; plus aliquid licuiſſe poſt Chriſtum, cujus temporibus plenitudo debetur. Necatos ille à Rege & projectos ſui tantum generis colligebat. His tam boni & tam piis actibus ſupervenit exilium. Hanc enim vicem ſemper repræſentat impietas, ut melioribus pejora reſtituat. Et, ut quid Sacerdos Dei Proconſule interrogante reſponderit taceam, ſunt Acta quæ referant.

Ad Gal. 6, 10.

Tob. 2, 2, 9.

Excluditur interim è civitate ille qui fecerat boni aliquid pro civitatis ſalute; ille qui laboraverat, ne viventium oculi paterentur infernæ ſedis horrorem; ille, inquam, qui excubiis pietatis invigilans (proh nefas!) ingrata bonitate providerat, ne omnibus tetram civitatis faciem relinquentibus multos exules deſerta Reſpublica ac deſtituta patria ſentiret. Sed viderit ſeculum, cui inter pœnas exilium computatur: * Nobis patria minus cara, & commune nomen eſt; qui parentes ipſos, ſi contra Dominum ſuaſerint, abhorremus. Illis extra civitatem ſuam vivere gravis pœna eſt: Chriſtiano totus hic mundus una domus eſt. Unde licet in abditum & abſtruſum locum fuerit relegatus; admixtus Dei ſui rebus, exilium non poteſt computare. Adde quod Deo integre ſerviens, etiam propria in civitate peregrinus eſt. Dum enim ſe carnali-

* *Al.* illis patria nimis cara, & totus affectus eſt in parentes: nos & par. ipſ.

1. Petri 2, 11.

*** bus

Digitized by Google

bus deſideriis continentia ſancti Spiritus abſtinet, converſationem prioris hominis exponens; etiam inter cives ſuos, aut prope dixerim, inter parentes ipſos; vitæ terreſtris alienus eſt. Accedit, quod etſi hæc talia pœna poſſent videri; in hujusmodi tamen cauſis atque ſententiis quas ob approbandæ virtutis experimenta perpetimur, non eſt pœna: quia gloria eſt. Sed eſto ſane nobis pœna exilium. Illis ultimum crimen & peſſimum nefas etiam ipſorum conſcientia teſtis adſcribat, qui poſſunt innocentibus irrogare quod putant pœnam.

*Nolo nunc deſcribere loci gratiam, & deliciarum omnium paraturam interim tranſeo. Fingamus locum illum ſitu ſordidum, ſqualidum viſu, non ſalubres aquas habentem, non amœnitatem viroris, non viciniam littoris; * ſed rupes vaſtas ſilvarum, inter inhoſpitas fauces deſertæ admodum ſolitudinis avia mundi parte ſummotum. Poſſet, licet talis locus, habere nomen exilii, quo Cyprianus Sacerdos Dei venerat; cui ſi hominum miniſteria deficerent, vel alites, ut* Heliæ, *vel, ut* Danieli, *Angeli miniſtrarent? Abſit, ut credat aliquis, cuilibet minimo, dummodo in confeſſione nominis conſtituto, aliquid defuturum! Tantum abeſt, ut Dei Pontifex ille, qui miſericordiæ ſemper rebus inſtiterat, horum omnium opibus indigeret.*

* *Al.* ſed vaſta rupe ſylvarum inter inhoſpitas cautes

Al. ſed rupes vaſtas & ſilvarum

3. Reg. 17, 4, 6. *Dan.* 14, 35. & *ſeq.*

Jam nunc quod ſecundo poſueram loco, cum gratiarum actione repetamus: proviſum eſſe divinitus etiam pro animo tanti viri, apricum & competentem locum, hoſpitium pro voluntate ſecretum, & quidquid apponi *eis ante promiſſum eſt,* qui regnum & juſtitiam Dei quærunt. *Atque ut omittam frequentiam viſitantium fratrum, & ipſorum inde civium caritatem, quæ repræſentabat omnia, quibus videbatur eſſe fraudatus; admirabilem viſitationem Dei non prætereibo, qua Antiſtitem ſuum ſic in exilio eſſe voluit de ſecutura paſſione ſecurum, ut imminentis martyrii pleniore fiducia, non exulem tantummodo Curubi, ſed & martyrem posſideret. Eo*

Matth. 6, 33.

enim die quo primum in exilii loco manſimus; (nam & me inter domeſticos comites dignatio caritatis ejus delegerat exulem voluntarium, quod utinam & in paſſione licuiſſet!) Apparuit mihi, *inquit*, nondum ſomni quiete ſopito, juvenis ultra modum hominis enormis: qui cum me quaſi ad prætorium duceret, videbar mihi tribunali ſedentis tum Proconſulis admoveri. Is ut in me reſpexit, annotare ſtatim cœpit in tabula ſententiam, quam non ſciebam: nihil enim de me ſolita interrogatione quæſierat: ſed enim juvenis, qui à tergo ejus ſtabat, admodum curioſus legit quicquid fuerat adnotatum, & quia id verbis proferre non poterat, nutu declarante monſtravit, quid in literis tabulæ illius haberetur: manu enim expanſa & complanata ad ſpathæ modum, ictum ſolitæ animadverſionis imitatus, quod volebat intelligi, ad inſtar liquidi ſermonis expreſſit. Intellexi ſententiam paſſionis futuram. Rogare cœpi, & petere continuo, ut dilatio mihi vel unius diei prorogaretur, donec res meas legitima ordinatione diſponerem. Et cum preces frequenter iteraſſem, rurſus in tabula cœperat neſcio quid annotare. Senſi tamen de vultus ſerenitate, Judicis mentem, quaſi juſta petitione commotam. Sed & ille juvenis, qui jamdudum de paſſionis indicio geſtu potius quam ſermone prodiderat, clandeſtino identidem nutu, conceſſam dilationem, quæ in craſtinum petebatur, contortis poſt invicem digitis, ſignificare properavit. Ego quamvis non eſſet lecta ſententia, etſi de gaudio dilationis acceptæ læto admodum corde gauderem; metu tamen interpretationis incertæ ſic tremebam, ut reliquiæ formidinis cor exultans adhuc * toto pavore pulſarent. *Quid hac revelatione manifeſtius? quid hac dignatione felicius? Ante illi prædicta ſunt omnia, quæcunque poſtmodum ſubſecuta ſunt. Nihil Dei verbis imminutum: nihil de tam*

* Al. multa trepidatione

ſancta promiſſione mutilatum. Singula denique, ſecundum quod oſtenſa ſunt, recognoſcite. Dilationem petit craſtini cum de paſſionis ſententia cogitaretur, poſtulans, ut res ſuas die illo, quem impetraverat, ordinaret. Hic dies unus ſignificabat annum, quo ille poſt viſionem acturus in ſeculo fuerat. Nam ut manifeſtius dicam; eo die poſt exactum annum coronatus eſt, quo hoc illi ante annum fuerat oſtenſum. Diem autem Domini, * & ſi non annum in divinis literis legimus, promiſſioni tamen futurorum debitum illud tempus accipimus. Vnde nihil intereſt, ſi ſub diei ſignificatione ſolus annus oſtenſus eſt: quia illud plenius debet eſſe, quod majus eſt. Quod vero nutu potius, & non ſermone explanatum eſt; repræſentationi temporis ſervabatur ſermonis expreſſio. Solet enim tunc verbis quodcunq; proferri, quoties quidquid profertur impletur. Nam & vere nemo cognovit, quare hoc ei oſtenſum fuiſſet; niſi poſtquam eodem die, quo id viderat, coronatus eſt. Medio nihilominus tempore imminens paſſio pro certo ab omnibus ſciebatur: paſſionis tamen dies certus ab eiſdem omnibus quaſi ignorantibus, tacebatur. Sane & in Scripturis tale aliquid invenio. Nam Zacharias Sacerdos, promiſſo ſibi per Angelum filio, quia non crediderat, obmutuit; ita ut filii nomen, ſcripturus potius quam relaturus, nutu tabulas poſtularet. Merito & hic, ubi Dei nuncius paſſionem Antiſtitis imminentem nutu potius expreſſit, & fidem admonuit & Sacerdotem munivit. Dilationis autem petendæ ratio, de ordinatione rerum & de voluntatis diſpoſitione veniebat. Quæ vero res illi, aut quæ voluntas ordinanda; niſi Eccleſiaſtici ſtatus? Suprema iccirco accepta dilatio eſt, ut quicquid circa pauperum fovendorum curam ſupremo judicio diſponendum fuerat, ordinaretur. Et puto propter nihil aliud, imo vero propter hoc tantum, etiam indulgentia ab ipſis, qui ejecerant & qui occiſuri erant, admiſſa eſt, ut præſens præſentes pauperes, noviſſimæ diſpenſationis

ſationis

* *Al.* etſi annum

Luc. 1, 20, 63.

ſationis extremis, & ut plenius dixerim, totis ſumptibus relevaret.

Ordinatis ergo tam pie rebus & ſic voluntate diſpoſita proximabat dies craſtinus. Jam de Xiſto, bono & pacifico Sacerdote, ac propterea beatiſſimo Martyre, ab Vrbe nuncius venerat. Sperabatur jamjamq; carnifex veniens, qui devota ſanctiſſimæ * victimæ colla percuteret: & ſic erant omnes dies illi quotidiana expectatione moriendi, ut corona ſingulis poſſet aſcribi. Conveniebant interim plures egregii & clariſſimi ordinis & ſanguinis, ſed & ſeculi nobilitate generoſi, qui propter amicitiam ejus antiquam, ſeceſſum ſubinde ſuaderent: & ne parum eſſet nuda ſuadela, etiam loca in quæ ſecederet offerebant. Ille vero jam mundum ſuſpenſa ad cœlum mente neglexerat nec ſuadelis blandientibus annuebat. Feciſſet fortaſſe tunc etiam quod à plurimis & fidelibus petebatur; ſi & divino imperio juberetur.

* al. paſſioni

Sed nec illa ſublimis tanti viri gloria ſine præconio transeunda eſt: quia jam ſeculo tumeſcente & de fiducia Principum infeſtationem nominis anhelante, ille ſervos Dei, prout dabatur occaſio, exhortationibus Dominicis inſtruebat, & ad calcandas paſſiones hujus temporis, contemplatione ſuperventuræ claritatis animabat. Videlicet tanta illi fuit ſacri cupido ſermonis, ut optaret ſic ſibi paſſionis vota contingere, ut dum de Deo loquitur, in ipſo ſermonis opere necaretur.

Et hi erant quotidiani actus deſtinati ad placentem Deo hoſtiam Sacerdotis; cum ecce Proconſulis juſſu ad hortos ejus (ad hortos inquam, quos inter initia fidei ſuæ venditos, & Dei indulgentia reſtitutos, pro certo iterum in uſus pauperum vendidiſſet; niſi invidiam de perſecutione vitaret) cum militibus ſuis Princeps repente ſubitavit; imo, ut verius dixerim, ſubitaſſe ſe credidit. Vnde enim poſſet tanquam improviſo impetu mens ſemper parata ſubitari? Proceſſit ergo jam certus expungi, quod diu fuerat retardatum: proceſſit animo ſublimi,

Digitized by Google

*limi & erecto, hilaritatem præferens vultu & corde virtutem. Sed dilatus in craſtinum ad domum Principis à prætorio revertebatur: cùm ſubito per Carthaginem totam ſparſus rumor *increbuit, productum eſſe jam Thaſcium, quem præter celebrem *glorioſa opinione notitiam etiam de commemoratione præclariſſimi operis nemo non noverat. Concurrebant undiq; verſus omnes ad ſpectaculum, nobis pro devotione fidei glorioſum, gentilibus & dolendum. Receptum eum tamen & in domo Principis conſtitutum una nocte continuit cuſtodia delicata ita, ut convivæ ejus & cari in contubernio ex more fuerimus. Plebs interim tota ſollicita, ne per noctem aliquid ſine conſcientia ſui fieret, ante fores Principis excubabat. Conceſſit ei divina tunc bonitas vere digno, ut Dei populus etiam in Sacerdotis paſſione vigilaret. Forſitan tamen quærat aliquis, quæ cauſa fuerit à prætorio revertendi ad Principem. Et volunt hoc ſcilicet quidam de ſuo, tunc Proconſulem noluiſſe. Abſit, ut in rebus divinitus geſtis ſegnitiem ſive faſtidium Proconſulis conquerar! Abſit, ut malum hoc intra conſcientiam religioſæ mentis admittam, ut de tam beatiſſimo Martyre ructus hominis judicaret! Sed craſtinus* dies *ille, quem ante annum dignatio divina prædixerat, vere craſtinus eſſe debebat.*

* *Al.* increpuit

* *Al.* glorioſæ opinionis

Illuxit deniq; dies *alius, ille ſignatus, ille promiſſus, ille divinus; quem ſi Tyrannus ipſe differre voluiſſet, nunquam prorſus valeret:* dies *de conſcientia futuri Martyris lætus & diſcuſſis per totum mundi ambitum nubibus, claro ſole radiatus. Egreſſus eſt domum Principis; ſed Chriſti & Dei Princeps, & agminibus multitudinis mixtæ ex omni parte vallatus eſt. Sic autem comitatui ejus infinitus exercitus adhærebat, quaſi ad expugnandam mortem manu facta veniretur. Eundi autem interfuit tranſitus* ſtadii. *Bene vero & quaſi de induſtria factum, ut & locum congruentis certaminis præteriret, qui ad coronam juſtitiæ conſummato agone currebat. Sed ubi ad prætorium ventum eſt, nondum procedente Proconſule, ſecretior locus da-*

cus datus eſt. Illic cum poſt iter longum nimio ſudore madidatus ſederet (ſedile autem erat fortuito linteo tectum, ut & ſub ictu paſſionis Epiſcopatus honore frueretur) quidam ex teſſerariis quondam Chriſtianus res ſuas obtulit; quaſi vellet ille veſtimentis ſuis humidis ſicciora mutare: qui videlicet nihil aliud in rebus oblatis ambiebat, quam ut proficiſcentis ad Deum Martyris ſudores jam ſanguineos posſideret: cui ille reſpondit, & dixit: Medelas adhibemus querelis, quæ hodie forſitan non erunt. *Mirum, ſi contemſit laborem corpore, qui mortem mente contemſerat. Quid plura? Subito Proconſuli nunciatus eſt: producitur, admovetur, interrogatus de ſuo nomine, ſe eſſe reſpondit: & hactenus verba. Legit itaq; de tabula jam ſententiam Judex, quam nuper in viſione non legerat; ſententiam ſpiritalem non temere dicendam; ſententiam Epiſcopo tali & tali teſte condignam; ſententiam glorioſam; in qua dictus eſt* ſectæ ſignifer, *&* inimicus deorum, *& qui* ſuis *futurus eſſet ipſe* documento, *& quod* ſanguine ejus inciperet diſciplina ſanciri. *Nihil hac ſententia plenius, nihil verius: omnia quippe, quæ dicta ſunt, licet à gentili dicta, divina ſunt. Nec mirum utiq;, cum ſoleant de paſſione* Pontifices *prophetare.* Joan. 11, 51. Signifer *fuerat, qui de ferendo ſigno Chriſti docebat:* inimicus deorum, *qui idola deſtruenda mandabat:* documento *autem* ſuis *fuit, qui multis pari genere ſecuturis, prior in Provincia, martyrii primitias dedicavit.* Sanciri *etiam* cœpit ejus ſanguine diſciplina: *ſed martyrum; qui doctorem ſuum imitatione gloriæ conſimilis æmulati, ipſi quoq; diſciplinam exempli ſui proprio cruore ſanxerunt. Et cum exiret prætorii fores, ibat comes militum turba, & ne quid in paſſione deeſſet, Centuriones & Tribuni latus texerant: ipſe autem locus * æqualis eſt, ubi pati contigit, ut arboribus ex omni* * Al. in æquali. *parte denſatis ſublime ſpectaculum præbeat. Sed per enormitatem ſpatii longioris viſu denegato per confuſam nimis turbam, perſonæ faventes in ramos arborum repſerant: ne vel hoc illi*

nega-

Luc. 19, 4. *negaretur ut ad Zacchæi ſimilitudinem de arboribus videretur. Sed jam ligatis per manus ſuas oculis moram carnificis urgere tentabat, cujus munus eſt ferrum, & labente dextera gladium vix trementibus digitis circuibat, donec ad perpetrandam pretioſi viri mortem, clarificationis hora matura, Centurionis manum conceſſo deſuper vigore firmatam, permiſſis tandem viribus expediret.*

O beatum Eccleſiæ populum, qui Epiſcopo ſuo tali, & oculis pariter & ſenſibus, & quod eſt amplius publicata voce compaſſus eſt, &, ſicut ipſo tractante ſemper audierat, Deo Judice coronatus eſt! Quamvis enim non potuerit evenire, quod optabant vota communia, ut conſortio paris gloriæ ſimul plebs tota pateretur; quicunq; ſub Chriſti ſpectantis oculis & ſub auribus Sacerdotis ex animo pati voluit, per idoneum voti ſui teſtem legationis quodammodo literas ad Deum miſit. Sic conſummata paſſione perfectum eſt, ut Cyprianus, qui bonorum omnium fuerat exemplum, etiam Sacerdotales coronas in Africa primus imbueret: quia & talis eſſe poſt Apoſtolos prior cœperat. Ex quo enim Carthagini Epiſcopatus ordo numeratur, nunquam aliquis, quamvis ex bonis & ſacerdotibus; ad paſſionem veniſſe memoratur. Licet ſemper Deo mancipata devotio, dicatis hominibus pro martyrio deputetur; Cyprianus tamen etiam ad perfectam coronam Domino conſummante profecit; ut in civitate ipſa, in qua taliter vixerat, & in qua prior fecerat multa præclara, prior etiam Sacerdotii cœleſtis inſignia glorioſo cruore decoraret. Quid hoc loco faciam, inter gaudium paſſionis, & remanendi dolorem? In partes diviſus animus, & anguſtum nimis pectus affectus duplices onerant. Dolebo, quod non comes fuerim? Sed illius victoria triumphanda eſt. De victoria triumphabo? Sed doleo, quod comes non ſim. Verum vobis tamen & ſimpliciter confitendum eſt quod & vos ſcitis, in hac me fuiſſe ſententia. Multum ac nimis multum de gloria ejus exulto: plus tamen doleo, quod remanſi.

ACTVS

Digitized by Google

ACTVS PASSIONIS
S. CYPRIANI,

cujus ipſe Pontius meminit, ſecundum editiones Manutii & Morelii.

T*Empore* Valeriani *&* Gallieni, *cum glorioſum nomen Chriſti à gentilibus exoſum, intentione maxima conaretur auferri, & eſſet perſecutio apud Vrbem Romam, beatiſſimus* Cornelius *Pontificatum prædictæ Vrbis ſummis virtutibus præditus tunc regebat, comprehenſusq; à Præſide & diuturnis tormentis afflictus gladio finivit temporalem vitam, percepturus à Deo ſine fine perpetuam. Sed cum hoc odium fuiſſet etiam in Libycis terminis irrogatum, multi Chriſtianorum populi, malentes tranſitoriam vitam amittere & illa quæ à Deo promiſſa ſunt adipiſci, diverſis tormentis afflicti conſummabantur. Ferunt etiam tunc à Præſide clibanum calcis accenſum, & in ore illius prunas cum thure exhibitas, & Præſidem dicere Chriſtianis:* Eligite è duobus unum, aut thura ſuper his carbonibus offerte Jovi, aut in calcem demergimini. *Tunc trecenti viri fide armati, ſe ictu rapidiſſimo, Chriſtum Dei filium Deum fatentes, jecerunt in ignem, & inter vapores calcis pulverei ſunt demerſi; quos ſibi Chriſtus conſecravit. In his autem diebus, cum talia gererentur, beatus Antiſtes* Cyprianus *Carthaginienſem regebat Eccleſiam. Qui comprehenſus à gentilibus ſedente* Paterno *Proconſule in civitate, iniquis tribunalibus præſentatur. Cui Paternus ait:* Nobilium Imperatorum ad me ſcripta venerunt, ut hi qui Diis cæremonias execrantur immolare, ad ſacrificandum compellantur inviti. Exquiſivi de nomine tuo: quid reſpondes? *Sanctus Cyprianus reſpondit:* Nullos Deos novi, niſi unum & verum, qui fecit cœlum & terram, & quæ in eis ſunt: huic Deo nos Chriſtiani deſervimus: hunc deprecamur diebus ac noctibus & pro ſalu-

Meminit etiam horum martyrii Prudentius in Hymno 5. περὶ στεφάν. qui eſt de Paſſione Cypriani, & à Poſſidio in fine Indic. Oper. S. Auguſtini vocantur Martyres *Maſſa candida*: quo etiam nomine celebratur ipſorum feſtum in Martyrologiis 24. Auguſti; ad quam diem Beda hæc ipſa verba recenſet.

ſalute populi & pro ſtatu Imperatorum veſtrorum. *Proconſul dicit*: Ergo in hac voluntate perſeveras, ut non ſacrifices? *Sanctus Cyprianus reſpondit*: Bona voluntas quæ Deum novit, mutari non poteſt. *Proconſul dixit*: Juſſum eſt etiam ut & Preſbyteros requiram: volo ergo ſcire per te: Qui ſunt Preſbyteri, qui in hac civitate conſiſtunt? *Sanctus Cyprianus reſpondit*: Legibus veſtris bene atq; utiliter cenſuiſtis, nos delatores non eſſe. Itaq; eos exhibere non poſſumus. Sed nec ipſi ſe ultro offerunt, cum hoc Scriptura ſancta prohibeat. A te enim quæſiti, invenientur. *Proconſul dixit*: Juſſum eſt, ut nulla conciliabula faciant, neq; cœmeteria ingrediantur. Quod qui facere deprehenſus fuerit, capite plectatur. *Sanctus Cyprianus reſpondit*: Fac quod tibi præceptum eſt. *Et poſt hæc ductus eſt in exilium beatus Martyr per præceptum* Aſpaſii *Proconſulis in civitatem* Curubitanam. *Poſt dies autem multos regreſſus de exilio, habitabat in* hortis *ſuis. Cumq; ibidem moraretur, venerunt ad eum duo * Principes ex officio Proconſulis* Galerii Maximi, *& levantes eum in curriculum ſuum duxerunt ad Proconſulem in locum, ubi pro reparanda ſanitate degebat. Et collectus ab Adſtatore officii ſeceſſit in hoſpitium ejus in vicum, qui dicebatur* Saturni, *& habitabat ibi. Convenit autem ad eum omnis populus fratrum. Quod cum comperiſſet beatiſſimus Martyr, præcepit cuſtodiri puellas, quæ advenerant audire verbum Dei; quoniam ante oſtium Principis manebant ob amorem Martyris glorioſi. Mane autem facto oblatus eſt beatus Cyprianus Proconſuli. Quem intuitus ait*: Tu es Thaſcius Cyprianus, qui te * Papam ſacrilegæ mentis hominibus præbuiſti? Juſſerunt te ſacratiſſimi Imperatores ſacrificare. Conſule tibi ne pereas. *Sanctus Martyr reſpondit*: Ego ſum Cyprianus: Chriſtianus ſum, & diis ſacrificare non potero: tu vero quod tibi præceptum eſt fac. In re enim tam juſta, nulla conſultatio eſt.

* Aug. *Serm. habito in Natali beati Cypr. vocat Apparitores*

* *Al.* Papatem.

Tunc

Digitized by Google

Tunc iratus Proconſul dixit; Diu ſacrilega mente vixiſti, & plurimos tibi nefariæ conſpirationis homines aggregaſti, & inimicum te Diis Romanis & ſacris religionibus conſtituiſti, nec te pii ſacratiſſimiq; Imperatores ad conſenſum cæremoniarum ſuarum revocare potuerunt. Et ideo cum ſis nequiſſimi criminis auctor & ſignifer deprehenſus, eris ipſe documento his, quos ſcelere tuo tecum aggregaſti: Sanguine tuo ſancientur diſciplinæ. *Et his dictis decretum ex tabella recitavit:* Thaſcium Cyprianum gladio animadverti placet. *Sanctus Cyprianus hæc audiens dixit:* Gratias ago Deo omnipotenti, qui me à vinculis hujus corporis dignatur abſolvere. *Et cum duceretur, populus fratrum plangens & ejulans dicebat:* Et nos cum eodem decollemur! *Perductus autem glorioſus Martyr exuit ſe lacernum birrum quem indutus erat complicans, & poſuit ad genua ſua. Dehinc tunicam tulit & Diaconibus tradidit. Et ſtans in linea, expectabat ſpiculatorem, cui & * viginti aureos dare præcepit.* (*Al. viginti quinq;) *Fratres vero flentes linteamina & oraria ante eum ponebant: ne ſanctus cruor defluens abſorberetur à terra. Ligatis quoq; manicis ad cervicem à** Tulliano (*Al. Juliano;) *Preſbytero, ipſe ſibi manu propria oculos texit, & ſic gladio percuſſus, occubuit. Hucuſq; corpus propter gentilium curioſitatem, cum magna turba populi in proximo collocatum eſt. Sed ne à gentilibus tolleretur, nocte adveniente, ex eodem loco, ubi poſitum fuerat, ſublatum eſt, & inde cum cereis & * ſcholaribus* (*Al. ſcolacibus) *in area cujuſdam* Candidi *procuratoris, cum magno triumpho ſepultum eſt. Tale martyrium beatus Cyprianus Carthaginienſis Epiſcopus explevit pro nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, cui eſt gloria in ſecula ſeculorum. Amen* Cucurbitana *civitas dicitur, ubi in exilium fuit. Vicus ubi in domo Principis officiorum habitavit, dicitur* Saturni, * *inter Veneriam* (*Al. inter Venariam) (Al. Veneria.) *& * Salariam.* (*Al. Saltuariam.) (Al. Salutaria.) *Atrium quoq; Proconſulis dicitur* * Sauciolum (*Al. Seculiolum,) *Locus in quo decollatus eſt, vocatur* Sexti *Sepultus eſt in areis* Macrobii Candidi *Procuratoris, quæ ſunt in via * Appellenſi juxta piſcinas.* (*Al. Mappalenſi) *Paſſus eſt* XVIII. *Kalend. Octobris. Galerius Maximus Proconſul, poſt dies paucos diſceſſit è ſeculo.*

INDI-

INDICVLVS CODICVM,

tum excuſorum, tum MSS. quibus *Jacobus Pamelius* uſus eſt in ſua D. Cypriani recognitione.

Codex *Abbatiæ* Affliginienſis *haud procul Bruxella, MSS.*
Codex Anglicus *MS. Jo. Clementis, qui ad Pamelium quasd. inde Caſtigationes miſit.*
Auguſtini *libri 7. de Bapt. contra Donatiſtas, excuſi & MSS.*
Codex Abbatiæ Blandinienſis *apud Gandenſes quæ D. Petri nuncupatur, MS.*
Codex MS. Abbatiæ Cambronenſis *in Hannonia, omnium (quod Pamelius addit) optimus.*
Fragmentum quoddam Lud. Carrionis, *quo quæd. Cypriani opuſcula continentur.*
Excuſus Codex, cum caſtigationibus ad marginem Joan. Cauchii *Vltrajectini, ex MSS. variis Codd.*
Codex D. Pantaleonis apud Coloniam, MSS.
Editio Colonienſis *apud Hieronem Alopæcium anno 1520. exc.*
Caſtigationes Joan. Coſterii, *ad marginem adſcriptæ Codicis Cauchii.*
Codex MS. Abbatiæ Dunenſis *in Flandria.*
Editiones omnes ex Caſtigatione Eraſmi *circa annum 1520.*
Editiones Frobenii *& præſertim anni 1549.*
Editio Henr. Gravii, *Coloniæ excuſa anno 1549. in officina Quintiliana.*
Editio Lugdunenſis apud Sebaſt. Gryphium *anni 1549. in forma 8.*
Codex MS. Joan. Harriſii *Angli, ex quo Caſtigationes haud pœnitendas ad Pam. miſit.*
Hieronymi Operum triplex editio.
Editio Romana apud Paul. Manutium, *cæteris omnibus (Pamelii iterum verba ſunt:) multo caſtigatior & Epiſtolarum libro 5. auctior, Anni 1563.*
Codex MS. Abbatiæ Marchenenſis, *haud procul à Duacenſi Academia.*
Editio Guil. Morelii, *apud Lutetiam Pariſiorum anni 1564. auctior præ cæteris & egregie etiam, Pamelio itidem judice, recognita.*
Editio Pariſienſis *apud Arnulphum Langelier anni 1541.*
Editio vetus ante Eraſmi recognitionem Pariſiis excuſa, apud Guil. Remboldum, *qui primus Epiſtolas in libros diſtinxit.*
Codex MS. Abbatiæ D. Nicolai extra muros Tornacenſes.
Editio *omnium vetuſtiſſima ſine nomine Typographi aut Oppidi, quantum apparet excuſa ſtatim poſt inventam artem Typographicam, multo Eraſmi editione (ita Pamelius ſenſit) caſtigatior.*
Vulgatæ *editiones omnes præter Manutii & Morelli.*

EPISTO-

Digitized by Google

EPISTOLARVM VARIVS ORDO.

[*Notum enim eſt, in Eraſmi editionibus haberi illarum libros 4. dein per Manutium acceſſiſſe librum 5. poſtea Jacobum Pamelium, S.Th. L. Eccl. Brugenſis Canonicum, tum has omnes, tum alias quasdam, pro temporum ratione, quanto potuit ſtudio in ſuas claſſes diſtribuiſſe: quem ordinem licet Nic. Rigaltius, JCtus Pariſienſis, longo tempore poſt in ſua editione, ob id unum, quod verba Donati ad Cyprianum, primum Epiſtolarum locum communiter occupantia, minus placerent, turbarit; eſt tamen uſq; huc ordo Pamelianus receptiſſimus.*]

EPISTOLÆ
ſtatim à Baptiſmo S. Cypriani conſcriptæ:

Olim Lib. Epiſt. | Pamelio Epiſt.

I. Donati ad Cyprianum:
Credo te retinere,

II, 2. II. Cypriani ad Donatum, de gratia Dei:
Bene admones,

In ſeceſſu Cypriani toto biennio conſcriptæ:

III. Cleri Romani ad Clerum Carthaginienſem, de ſeceſſu Cypriani:
Didicimus ſeceſſiſſe bened. Papam Cypr.

III,21.IV. Cypriani ad Clerum Romanum, de dormitione Epiſcopi Vrbici:
Cum de exceſſu boni viri, Collegæ mei,

V, 2. V. Cypriani ad Clerum ſuum, de cura pauperum & quiete plebis:
Saluto vos incolumis per Dei gratiam,

):(III,10.

III, 10. VI. Cypriani ad Clerum, de cura pauperum ac Confeſſorum:
Optaveram quidem, fratres cariſſimi,

I, 5. VII. Cypriani ad Rogatianum & cæteros Confeſſores, de obſervanda diſciplina:
Et jam pridem vobis, fratres cariſſimi,

IV, 4. IIX. Cypriani ad Clerum, (*Al.* & plebem) de deprecando Deo pro peccatis:
Quanquam ſciam, fratres cariſſimi,

II, 6. IX. Cypriani ad Martyres & Confeſſores, de Mappalico:
Exulto lætus & gratulor,

III, 14. X. Cypriani ad Clerum de Preſbyteris, qui temere pacem Lapſis dederant, necdum ſedata perſecutione, & citra conſcientiam Epiſcoporum:
Diu patientiam meam tenui,

III, 15. XI. Cypriani ad Martyres & Confeſſores, qui Lapſis petierant pacem dari:
Sollicitudo loci noſtri

III, 16. XII. Cypriani ad plebem, de reſcripto Martyrum ac iis, qui pacem petebant:
Ingemiſcere vos & dolere

III, 17. XIII. Cypriani ad Clerum, de Lapſis & Catechumenis, ne vacui communione exeant:
Miror vos, fratres cariſſimi,

III, 18. XIV. Cypriani ad eundem, de iis, qui ad pacem feſtinabant:
Legi literas veſtras, fratres cariſſimi,

III, 5. XV. Cypriani ad Clerum Romanum, de præcedentium epiſtolarum exemplis è ſuo ſeceſſu Romam miſſis:
Quoniam comperi, fratres cariſſimi,

II, 4. XVI. Cypriani ad Moyſen & Maximum & cæteros Confeſſores Romanos, de eorum confeſſione:
Et cunctos vos pariter & ſingulos

V, 14. XVII. Confeſſorum univerſorum ad Cyprianum, de pace Lapſis data:
Scias, nos univerſis,

Digitized by Google

III, 19. XIIX. Cypriani ad Clerum, de præcedenti & duabus ſequentibus epiſtolis:
Dominus loquitur & dicit:

V, 15. XIX. Caldonii ad Cyprianum & Compreſbyteros, de iis, qui ſacrificarant, ſive de Lapſis.
Neceſſitas temporum facit,

III, 20. XX. Cypriani ad Caldonium reſponſum:
Accepimus literas tuas,

XXI. Celerini ad Lucianum, pro Numeria & Candida:
Hæc cum tibi ſcriberem,

XXII. Luciani ad Celerinum, de pace omnib' Lapſis data:
Accepi literas tuas,

V, 4. XXIII. Cypriani, ad Clerum Romanum, de ſex epiſtolis præcedentibus & Luciani inverecundia:
Poſt factas ad vos literas,

III, 22. XXIV. Cypriani ad Clerum, de literis præcedentibus Romam miſſis, & Saturo Lectore ac Optato Hypodiacono factis:
Ne quid conſcientiam veſtram lateret,

IV, 3. XXV. Cypriani ad Moyſen & Maximum & cæteros Confeſſores, de confeſſione eorum & Lapſis:
Gloriam fidei & virtutis veſtræ,

V, 12. XXVI. Moyſis & Maximi & cæterorum ad Cyprianum reſcriptum:
Inter varios & multiplices,

V, 6. XXVII. Cypriani ad Lapſos, qui ipſi de uſurpata pace per Paulum Martyrem data ſcripſerant:
Dominus noſter, cujus præcepta

V, 3. XXIIX. Cypriani ad Clerum, de Gajo Diddenſi ac aliis, qui Lapſis communicabant:
Integre & cum diſciplina feciſtis,

V, 5. XXIX. Cypriani ad Clerum Roman. de iisdem Lapſis, qui ſibi pacem à Paulo Martyre datam vindicabant:
Et dilectio communis & ratio expoſcit,

Digitized by Google

V, 13. XXX. Cleri Romani ad Cyprianum reſponſum:
Cum perlegiſſemus, frater, literas tuas,
II, 7. XXXI. Ejusdem ad eundem aliud, de eadem re:
Quanquam bene ſibi conſcius animus,
III, 4. XXXII. Cypriani ad Clerum ſuum, de miſſis Romam & acceptis inde literis:
Quales literas ad Clerum
II, 5. XXXIII. Cypriani ad Clerum & plebem, de Aurelio Lectore ordinato:
In ordinationibus Clericis, (nato:
IV, 5. XXXIV. Cypriani ad eosdem, de Celerino Lectore ordi-
Agnoſcenda & amplectenda ſunt,
IV, 10. XXXV. Cypriani ad eosdem, de Numidico Preſbytero, numero Carthagin. Preſbyteror. adſcribendo:
Nunciandum vobis fuit, fratres car.
III, 24. XXXVI. Cypriani ad Clerum, de cura pauperum & pere-
Saluto vos, fratres cariſſimi, (grinorum:
III, 6. XXXVII. Cypriani ad eundem, ut Confeſſoribus in carcere conſtitutis omnis humanitas præbeatur:
Quanquam ſciam vos, fratres car.
V, 7. XXXIIX. Cypriani ad Caldonium, Herculanum, & cæteros, de abstinendo Feliciſſimo:
Vehementer contriſtatus ſum,
V, 16. XXXIX. Caldonii, Herculani, & cæteror. ad Clerum Carthaginienſem, de abstento Feliciſſimo cum ſuis:
Abstinuimus communione Feliciſſimum
I, 8. XL. Cypriani ad plebem de quinq; Preſbyteris factionis Feliciſſimi:
Quanquam, fratres cariſſimi, Britius

Epiſtolæ ſcriptæ ſub Pontificatu Cornelii & Lucii:

II, 11. XLI. Cypriani ad Cornelium, quod ordinationem Novatiani non receperit.
Venerunt ad nos, frater cariſſime, II, 10.

Digitized by Google

II, 10. XLII. Cypriani ad eundem, de ordinatione ejus à ſe comprobata, & de Feliciſſimo:
Quod ſervis Dei, & maxime Sacerdotibus,
II, 9. XLIII. Cypriani ad eundem, quod ad Confeſſores à Novatiano ſeductos literas fecerit:
Et religioſum vobis & neceſſarium (redeant:
III, 2. XLIV. Cypriani ad Confeſſores Romanos, ut ad unitatem
Cum frequenter, cariſſimi, cognoveritis
IV, 8. XLV. Cypriani ad Cornel. de Polycarpo Hadrumetino:
Legi literas tuas, frater cariſſime,
III, 11. XLVI. Cornelii ad Cyprianum, de Confeſſoribus ad unitatem reverſis:
Quantam ſollicitudinem & anxietatem
II, 12. XLVII. Cypriani, ad Cornelium, reſponſum congratulatorium de illorum reditu ex ſchiſmate:
Et egiſſe nos & agere, (ſuis:
III, 12. XLIIX. Cornelii ad Cyprianum, de factione Novatiani cum
Ne quid minus ad pœnam futuram
II, 8. XLIX. Cypriani ad Cornelium, de Novati ſceleribus, reſponſum:
Et cum diligentia & cum dilectione feciſti,
III, poſt 13. L. Maximi & cæterorum Confeſſorum ad Cyprianum, de ſuo reditu ex ſchiſmate:
Certi ſumus, frater cariſſime,
III, 3. LI. Cypriani ad Confeſſores illos de reditu ex ſchiſmate congratulatoria:
Lectis literis veſtris, (no:
IV, 2. LII. Cypriani ad Antonianum, de Cornelio & Novatia-
Accepi primas literas tuas,
III, 23. LIII. Cypriani ad Fortunatum & alios Collegas, de iis, qui per tormenta ſuperantur:
Scripſiſtis mihi, fratres cariſſimi,
I, 2. LIV. Synodi Africanæ ad Cornel. de pace Lapſis danda:
Statueramus quidem jam pridem

Digitized by Google

I, 3. LV. Cypriani ad Cornelium, de Fortunato & Feliciſſimo:
Legi literas tuas, frater cariſſime,
IV, 6. LVI. Cypriani ad Thibaritanos, exhortatoria ad Martyrium:
Cogitaveram quidem, fratres dilectiſſimi,
I, 1. LVII. Cypriani ad Cornelium in exilio, de ejus confeſſione:
Cognovimus, frater cariſſime,
III, 1. LIIX. Cypriani ad Lucium Romanum reverſum ab exilio:
Et nuper quidem tibi

Epiſtolæ miſcellaneæ in pace Eccleſiæ variis temporibus conſcriptæ:

III, 8. LIX. Cypriani ad Fidum, de infantibus baptizandis:
Legimus literas tuas,
V, 8. LX. Cypriani ad Epiſcopos Numidas, de redemtione fratrum ex captivitate Barbarorum:
Cum maximo animi noſtri gemitu
I, 10. LXI. Cypriani ad Euchratium, de Hiſtrione:
Pro dilectione tua & verecundia mutua
I, 11. LXII. Cypriani ad Pomponium, de Virginibus:
Legimus literas tuas, frater cariſſime,
II, 3. LXIII. Cypriani ad Cæcilium, de ſacramento Dominici calicis:
Quanquam ſciam, frater cariſſime,
I, 7. LXIV. Cypriani ad Epictetum & plebem Aſſuritanorum, de Fortunatiano, quondam eorum Epiſcopo:
Graviter & dolenter motus ſum,
III, 9. LXV. Cypriani ad Rogatianum Epiſcopum, de ſuperbo Diacono:
Graviter & dolenter commoti ſumus,
I, 9. LXVI. Cypriani ad Clerum & plebem Furnitanorum, de Victore, qui Fauſtinum, Preſbyterum, tutorem nominavit:
Graviter commoti ſumus ego & Collegæ mei,

Epi-

Digitized by Google

Epiſtolæ ſcriptæ ſub Pontificatu Stephani, & de baptizandis hæreticis:

III,13. LXVII. Cypriani ad Stephanum, de Martiano Arelatenſi:
Fauſtinus Collega noſter
I, 4. LXIIX. Cypriani ad Clerum & plebem Hiſpaniarum, de Baſilide & Martiali:
Cum in unum conveniſſemus,
IV, 9. LXIX. Cypriani ad Florentium Pupianum, de obtrectatoribus:
Ego te, frater, credideram
I, 12. LXX. Cypriani & Coëpiſcoporum ad Januarium & cæteros Epiſcopos Numidas, de baptizandis hæreticis:
Cum ſimul in Concilio eſſemus,
LXXI. Cypriani ad Quintum, de baptizandis hæreticis:
Retulit ad me, frater cariſſime,
II, 1. LXXII. Cypriani & Collegarum ad Stephanum, Papam Romanum, de Concilio:
Ad quædam diſponenda
LXXIII. Cypriani ad Jubajanum, de baptizandis hæreticis:
Scripſiſti mihi, frater cariſſime,
LXXIV. Cypriani ad Pompejum, contra epiſtolam Stephani:
Quanquam plene ea, quæ de hær.
LXXV. Firmiliani ad Cyprianum, contra eandem:
Accepimus, per Rogatianum
I, 6. LXXVI. Cypriani ad Magnum, de baptizandis Novatianis,
IV, 10. & de iis, qui in lecto (per baptiſmum) gratiam conſequuntur:
SECT. 1. *Pro tua religioſa diligentia*
9. *Quæſiſti etiam, fili cariſſime,*

Epiſtolæ in exilio ſcriptæ & ſub finem vitæ:

III,25. LXXVII. Cypriani ad Nemeſianum & cæteros Martyres in metallo conſtitutos:
Gloria quidem veſtra poſcebat,
V,10. LXXIIX. Nemeſiani & Collegarum reſponſum ad Cyprian.
Semper magnis ſenſibus III, 7.

Digitized by Google

III, 7. LXXIX. Lucii cum Collegis ad eundem reſponſum:
Exultantibus nobis

V, 11. LXXX. Felicis & cæterorum reſponſum ad eund.
Reſalutamus te, frater cariſſime,

IV, 1. LXXXI. Cypriani ad Rogatianum juniorem & cæteros Confeſſores in carcere conſtitutos:
Saluto vos, fratres cariſſimi,

V, 9. LXXXII. Cypriani ad Succeſſum, de nunciis Româ reverſis perſecutionem nunciantibus:
Vt non vobis in continenti ſcriberem,

V, 1. LXXXIII. Cypriani ad Clerum & plebem, de ſuo ſeceſſu paulo ante paſſionem:
Cum perlatum ad nos fuiſſet, &c.

VTRIVSQVE ORDINIS SYNOPSIS.

Olim	Nunc	Olim	Nunc	Olim	Nunc
Libri I.		*Libri III.*		*Libri IV.*	
1.	57.	1.	58.	1.	81.
2.	54.	2.	44.	2.	52.
3.	55.	3.	51.	3.	25.
4.	68.	4.	32.	4.	8.
5.	7.	5.	15.	5.	34.
6.	76.	6.	37.	6.	56.
7.	64.	7.	79.	7.	76.
8.	40.	8.	59.	8.	45.
9.	66.	9.	65.	9.	69.
10.	61.	10.	6.	10.	35.
11.	62.	11.	46.	*Libri V.*	
12.	70.	12.	48.	1.	83.
Libri II.		13.	67.	2.	5.
1.	72.	...	50.	3.	28.
2.	2.	14.	10.	4.	23.
3.	63.	15.	11.	5.	29.
4.	16.	16.	12.	6.	27.
5.	33.	17.	13.	7.	38.
6.	9.	18.	14.	8.	60.
7.	31.	19.	18.	9.	82.
8.	49.	20.	20.	10.	78.
9.	43.	21.	4.	11.	80.
10.	42.	22.	24.	12.	26.
11.	41.	23.	53.	13.	30.
12.	47.	24.	36.	14.	17.
		25.	77.	15.	19.
				16.	39.

S. CÆCILII CYPRIANI
Carthaginienſis Epiſcopi & Martyris
EPISTOLÆ,
ſecundum ordinem Pamelianarum editionum.

*

Epiſtolæ ſtatim à baptiſmo Cypriani conſcriptæ.

*

EPISTOLA I.
[Pamelio videtur fragmentum duntaxat.]
Donati ad Cyprianum.
Donatus Cypriano.

CRedo te retinere, ſanctiſſime Cypriane, quæ nobis fuerit apud Oratores garrulitas, unus ſenſus, una cogitatio, individua lectio. Quare non & in divina lectione ita animis roboramur? Aut non ea ſemper nobis fuit cogitatio, ut ſimul crederemus?

EPISTOLA II.
Al. *Lib.* 2. *Ep.* 2.
[*Fortè autem Colloquium potiùs, quàm Epiſtola. Vid. ultima verba.*]
Cypriani ad Donatum,
de gratia DEI.
Cæcilius Cyprianus Donato ſalutem.

BEne admones, Donate cariſſime. Nam & promiſiſſe me memini, & reddendi tempeſtivum prorſus hoc tempus eſt,* quo * indulgente vindemia ſolutus animus in quietem ſolennes ac * ſtatas anni fatigantis inducias * ſortitur; locus eti-

* Rigaltio teſte, *Al.* quum
* *H. Grav. legit,* indultis vinde-†

† miis reſolutus an. * Apud Pam. *Al.* ſtatutas *Al.* ratas tutasq; * *Al.* ſortiatur.

Digitized by Google

am cum die convenit, & mulcendis ſenſibus ac fovendis ad lenes auras blandientis autumni, hortorum facies amœna conſentit. Hic jucundum ſermonibus diem ducere, & ſtudentibus fabulis in divina præcepta conſcientiam pectoris erudire: ac ne * colloquium noſtrum arbiter profanus impediat, aut clamor intemperans familiæ ſtrepentis obtundat, * petamus hanc ſedem. Dant ſeceſſum vicina ſecreta, ubi dum erratici palmitum lapſus nexibus pendulis * per arundines bajulas repunt, viteam porticum frondea tecta fecerunt. Bene hic ſtudia in aures damus, * & dum in arbores * & in vites, quas videmus, oblectante proſpectu oculos amœnamus, * animum ſimul & auditus inſtruit & paſcit obtutus. Quamquam tibi ſola nunc gratia, ſola cura ſermonis eſt. Contemtis voluptariæ viſionis il-

* *Al.* eloquium.
* *Vid.* Auguſt. *l.* 4. *de Doctr. Chr. c.* 14.
* *H. Grav.* per calamos bajulos.
* *Rig. Al.* ut dum in arbores & vites quas videmus oblectante proſpectu oculos amœnamus, animum ſimul & auditus inſtruat & paſcat in obtutus. * *Rig. Al.* & vites obl. *J. Iſ. Pontan. Analect.* 2, 17. *ex MSS* & vites videmus. * *Pam. Al.* animam. *Al.* animus ſimul & auditus inſtruitur & paſcitur obtutus.

lecebris in me * oculus tuus fixus eſt: * tam * ore, quàm mente totus auditor es, & hoc * amore, quo diligis: Cæterùm quale vel quantum eſt, quod in pectus tuum veniat ex nobis? Exilis ingenii anguſta mediocritas tenues admodum fruges parit, nullis ad copiam fœcundi ceſpitis * culmis ingraveſcit: aggrediar tamen facultate, qua valeo: nam & materia dicendi facit * mecum. * In judiciis, in concione pro roſtris opulenta facundia * volubili ambitione jactetur: * cum de Domino * Deo vox eſt, vocis * pura ſinceritas non eloquentiæ * viribus nititur ad fidei argumenta; ſed rebus. Denique accipe non diſerta,

* *Rig.* oculos tuos fixus es:
* *Rig.* quàm ore, quàm m.
* Spirenſis editio *habet*: amo te, quo dil.
* *Pam. Al.* culminibus
* Goul. *Codex habet*: metum.
* *Pam. Al.* In judicii contentione. *Al.* In judiciis, contentione *Al.* In judicii conventione *Goul.* Judicis concione * *Rigalt. Al.* nobili * *Al.* cùm verò * *Al.* & de Deo * *H. Grav.* puræ * Spir. *editio habet*, juribus

ſed fortia; nec ad audientiæ popularis illecebram culto ſermone fucata; ſed ad divinam indulgentiam prædicandam rudi veritate ſimplicia: accipe, quod ſentitur, antequam diſcitur, * nec per moras temporum longa agnitione colligitur; ſed compendio gratiæ maturantis hauritur. * Ergo cum in tenebris atq; in nocte cæca jacerem, cumq; in ſalo jactantis ſeculi nutabundus ac dubius veſtigiis oberrantibus fluctuarem, vitæ meæ neſcius, veritatis ac lucis alienus, difficile prorſus ac durum pro illis

* *Goul.* nec per longas temporũ moras ad agnitionem coll.
* *Al.* Ego

Digitized by Google

lis tunc moribus opinabar, quod in ſalutem mihi divina indulgentia pollicebatur, ut quis *renaſci* denuo poſſet, utq; in novam vitam *lavacro aquæ ſalutaris* animatus, quod prius fuerat, * exponeret; * corporis licet manente compage, * hominem animo ac mente mutaret. * Quî poſſibilis, ajebam, eſt tanta converſio, ut repente ac perniciter exuatur, quod vel * genuinum ſitu materiæ naturalis obduruit, vel uſurpatum diu ſenio vetuſtatis inolevit? Alta hæc & profunda penitus radice ſederunt. Quando parſimoniam * diſcit, qui epularibus cœnis & largis dapibus aſſuevit? Et qui pretioſa veſte conſpicuus in auro atq; in purpura fulſit, ad plebejum ſe ac ſimplicem cultum quando * deponit? Faſcibus ille oblectatus * & honoribus, privatus & inglorius eſſe non poteſt. Hic ſtipatus clientum cuneis, * frequentiore comitatu officioſi agminis honeſtatus, pœnam putat eſſe cum ſolus eſt. * Tenacius ſemper illecebris aſſuetum, neceſſe eſt, ut ſolebat, vinolentia invitet, inflet ſuperbia, iracundia inflammet, rapacitas inquietet, crudelitas ſtimulet, ambitio delectet, libido præcipitet. Hæc egomet ſæpe mecum: nam ut ipſe quamplurimis vitæ prioris * erroribus * implicitus tenebar, quibus exui me poſſe non crederem; ſic vitiis * adhærentibus obſecundans eram, & deſperatione meliorum malis meis veluti jam propriis ac vernaculis * adſavebam.

2. Sed poſtquam undæ genitalis auxilio ſuperioris ævi labe deterſa, in expiatum pectus ac purum, deſuper ſe lumē infudit; poſtquam cœlitus Spiritu hauſto in novum me hominem nativitas ſecunda reparavit; mirum in modum protinus confirmare ſe dubia, patere clauſa, lucere tenebroſa; facultatem dare quod prius difficile videbatur; geri poſſe, quod impoſſibile * putabatur, ut eſſet; agnoſcere terrenum fuiſſe, quod prius carnaliter natum delictis obnoxium * viveret; Dei eſſe cœpiſſe, quod jam Spiritus S. animaret. Scis ipſe profectò, & mecum pariter recognoſcis, quid detraxerit nobis, quidve contulerit mors iſta criminum, vita virtutum. * Scis ipſe, nec prædico: in proprias laudes odioſa jactatio eſt: quamvis non jactatum poſſit eſſe; ſed gratum, quicquid non virtuti hominis aſcribitur, ſed de Dei munere prædicatur, ut jam non peccare, eſſe cœperit fidei; quod antè peccatum eſt, fuerit erroris humani. Dei eſt, inquam, * Dei, omne, quod poſſumus: inde vivimus, inde pollemus,

* *Rig. Al.* & corporea
* *Pam. Al.* homo animum ac mentem m.
* *Pam. Al.* Cui poſſibilis, *Al.* Quàm impoſſibilis, *Al.* Quin impoſſibilis, *Rig.* Quin impoſſibilem ajebā tantam converſionem, *Goul.* Cui poſſibilis eſt, ajebam tanta converſio,
* *J. Iſ. Pont. MSS.* genuino *Al.* gemino
* *Al.* diſcet,
* *Al.* deponet?
* *Spir. ed.* & honoribus eſt,
* *Al.* & frequ.
* *Al.* Tenacibus ſemper illec. neceſſe eſt,
* *Pam. Al.* horroribus
* *Pam. Al.* implicatus
* *Al.* inhærentibus
* *Pam. Al.* favebā.
* *Al.* putabatur: ut eſſet agnoſcere, terren.
* *Al.* vixiſſet
* *Pam. Al.* Scis ipſe, nec prædico in proprias laudes. Otioſa j. e.
* *Al.* Dei eſt omne;

Digitized by Google

lemus, inde ſumto & concepto vigore, hîc adhuc poſiti futurorum indicia prænoſcimus. Sit tantum timor * innocentiæ cuſtos: * ut Dominus qui in mentes noſtras indulgentiæ cœleſtis allapſu clementer * influxit, in animi oblectantis hoſpitio juſta operatione teneatur, * ne accepta ſecuritas * indiligentiam pariat & vetus denuo hoſtis obrepat. Cæterum ſi tu innocentiæ,* ſi juſtitiæ viam teneas; ſi * illapſa firmitate * veſtigii tui incedas; * ſi in Deum viribus totis ac toto corde ſuſpenſus,* hoc ſis tantum,quod eſſe cœpiſti; tantum tibi ad licentiam datur, quantum gratiæ ſpiritalis augetur. non enim, qui * beneficiorum terreſtrium mos eſt; in capeſſendo munere cœleſti, menſura ulla vel modus eſt: profluens largiter Spiritus nullis finibus premitur, nec coërcentibus clauſtris intra certa metarum ſpatia * frenatur: manat jugiter, exuberat affluenter. noſtrum tantum ſitiat pectus & pateat: quantum illuc fidei capacis afferimus, tantum * gratiæ inundantis haurimus. Inde jam facultas datur, caſtitate ſobria, mente integra, voce pura, virtute ſincera,* in medelam * dolentium vulnerum poſſe venenorum virus extinguere, animorum * deſipientium labes reddita ſanitate purgare, infeſtis jubere pacem, violentis quietem, * ferocientibus lenitatem, immundos & erraticos ſpiritus, qui ſe expugnandis hominibus * immerſerint, ad confeſſionem minis increpantibus cogere; ut recedant, duris verberibus urgere; confligtantes, ejulantes, gementes * incremento pœnæ propagantis extendere, flagris cædere, igne torrere. Res illic geritur, nec videtur: * occulta plaga, * & pœna manifeſta. Ita * quod eſſe jam cœpimus, acceptus Spiritus licentia ſua potitur: * quod nec dum corpus ac membra mutavimus, adhuc carnalis aſpectus ſeculi nube cæcatur. Quantus hic animi potentatus, * quanta vis eſt, non tantum ipſum eſſe ſubtractum pernicioſis * contactibus mundi, ut quis expiatus & purus nulla incurſantis inimici labe capiatur; ſed adhuc majorem & fortiorem * viribus fieri, ut in omnem adverſarii * graſſantis exercitum imperioſo jure dominetur?

3. Atq;

* *Al.* in nobis innoc.
* *Pam. Al.* ut quod in m. n. i. c. all. clem. Dominus
* *Pam. Al.* illuxit, *Rig. Al.* infulſit, *Al.* inflixit,
* *Al.* nec acc.
* *Pam. Al.* negligentiam, ſi illapſa firm. v.t.
* *Pam. Al.* ſi juſtitiæ viam teneas illapſa firm. v. t.
* *Rom. & Spir. ed.* ſi autem.
* *Pam. Al.* veſtigiis tuis *Al.* veſtigiis, ſi in Deū *Al.* veſtigii tui, ſi autem in Deum v. t.
* *Rom. ed.* in beneficio rerum terr.
* *Al.* refrenatur:
* *Al.* inde
* *Goul. J. Iſ. Pont. & Rig.* pura, in med.
* *Pam. Al.* in medulla adoleſcentium *Al.* adolentium *Al.* in medelam dolenlentium poſſe v.v.
* *Rig. Al.* languentium. *Forte*: doleſcentium
* *Spir. ed.* decip.
* *Al.* ferocibus.
* *Pam. Al.* immerſerant,
* *Al.* incrementū
* *Pam. Al.* nec videtur occulta plaga,
* *Al.* ſed pœn. man.
* *Spir. ed.* quod jam cep.
* *Al.* ſed q. nec d.
* *Al.* eſt?
* *Al.* contractibus
* *Spir. ed.* juribus
* *H. Grav.* incurſitantis

Digitized by Google

3. Atq; ut illuſtrius veritate patefacta divini * muneris indicia clareſcant, lucem tibi ad cognitionem dabo, * & *malorum* blandientium caligine abſterſa, * opertas ſeculi tenebras revelabo. Pauliſper te crede ſubduci in montis ardui verticem celſiorem, ſpeculare inde rerum infra te jacentium facies, & oculis in diverſa porrectis, ipſe à terrenis contactibus liber fluctuantis mundi turbines intuere. Jam ſeculi & ipſe miſereberis, tuiq; admonitus & * plus in Deum gratus, majore lætitia, quod evaſeris, gratulaberis. Cerne tu *itinera* latronibus clauſa, *maria* obſeſſa prædonibus, cruento horrore caſtrorum *bella* ubiq; diviſa: madet orbis mutuo ſanguine, & homicidium cùm admittunt ſinguli, crimen eſt; virtus vocatur cùm publicè geritur: impunitatem ſceleribus acquirit non innocentiæ ratio; ſed ſævitiæ magnitudo. Jam ſi ad *urbes* ipſas oculos tuos atq; ora convertas, celebritatem * offendes omni ſolitudine triſtiorem. Paratur *gladiatorius ludus:* ut libidinem crudelium luminum ſanguis oblectet. Impletur in ſuccum cibis fortioribus corpus, & * arvinæ toris membrorum moles robuſta * pingueſcit, ut ſaginatus * in pœnam carius pereat. Homo occiditur in hominis voluptatem, & ut quis poſſit occidere, peritia eſt, uſus eſt, ars eſt: ſcelus non tantum geritur; * ſed & * docetur: quid poteſt inhumanius, quid acerbius dici? Diſciplina eſt, ut perimere quis poſſit, & gloria eſt, quod * perimit. Quid illud, oro te, quale eſt, ubi *ſe feris objiciunt*, quos nemo * damnavit? Ætate integra, * honeſta ſatis forma, veſte pretioſa, * viventes juvenes in ultroneum funus ornantur, malis ſuis miſeri gloriantur pugnant * ad beſtias, non crimine, ſed furore. Spectant

* *Al.* numinis?
* *Rom. & Spir. ed.* malorum calig. abſt.
* *Pam. Al.* operti
* *J. I. Pent. MSS.* pius
* *Al.* offendas
* *Pam. Al.* arvina aſſidui nidoris
* *Al.* pingueſcis
* *Rom. ed.* habet: in pœnam carnis pareat.
* *Al.* ſed doc.
* *Pam. Al.* diſcitur
* *Pam.* Al. peremit.
* *Rom. & Spir. ed.* condemnavit ad† beſtias? * *Rom. & Spir. ed.* venuſta ſat. form. * *Pam.* Al. furentes *Rig.* Al. viv. in ultr. * *Rig.* Al. ad beſtias beſtiæ, non nomine, ſed errore.

filios ſuos patres. Frater * in cavea eſt, & ſoror præſto eſt, & ſpectaculi licet pretium largior muneris apparatus amplificet, ut mœroribus ſuis mater * interſit; hoc, proh dolor! * mater redimit, & in tam impiis ſpectaculis * tamq; * diris & * funeſtis eſſe ſe non putant * oculis parricidas. Converte hinc

* *Al.* in cav. & ſor. pr. eſt.
* *H. Grav.* interſit hic, proh dolor! mater & red.
* *Al.* mat. & red.† in t. imp. ſp. *Rom. ed.* mat. & redemit * *Rom. ed.* tamq; diverſiſſimis eſſe ſe * *Al.* diris ſceleribus eſſe * *Pam.* Al. ſceleribus * *Rig.* Al. oculi

vultus ad * diverſa ſpectaculi non minus pœnitenda contagia: in *theatris* quoq; conſpicies, quod tibi & dolori ſit & pudori.

* *Pam.* Al. diverſi. *Al.* à diverſis ſpectaculis.

Digitized by Google

Cothurnus eſt tragicus * priſca facinora carmine recenſere: * de parricidis & inceſtis * horror antiquus, expreſſa ad imaginem veritatis actione replicatur: ne ſeculis tranſeuntibus exoleſcat, quod aliquando commiſſum eſt. Admonetur ætas omnis auditu, fieri poſſe, quod * factum eſt: nunquam ævi ſenio delicta moriuntur, nunquam temporibus crimen obruitur, nunquam ſcelus oblivione ſepelitur: exempla fiunt, quæ eſſe jam facinora deſtiterunt. * Tum delectat in mimis turpitudinum magiſterio, vel quid domi geſſerit recognoſcere, vel quid gerere poſſit audire. Adulterium diſcitur, dum videtur, & lenocinante ad vitia publicæ auctoritatis malo, quæ pudica fortaſſe ad ſpectaculum matrona proceſſerat, de ſpectaculo revertitur impudica. Adhuc deinde morum quanta labes, quæ prbrorum fomenta, quæ * alimenta vitiorum, hiſtrionicis geſtibus inquinari? videre contra fœdus * jusq; naſcendi patientiam inceſtæ turpitudinis elaboratam? Evirantur mares, honor omnis & vigor ſexus enervati corporis dedecore * mollitur, pluſque illic placet quisquis virum in fœminam magis fregerit: * in laudem creſcit ex crimine, & * peritior, quo turpior, judicatur. Spectatur hic, proh! nefas & libenter. Quid non * poſſit ſuadere qui talis eſt? Movet ſenſus, mulcet affectus, expugnat boni pectoris conſcientiam fortiorem, nec deeſt probri blandientis auctoritas, ut auditu molliore pernicies hominibus obrepat. Exprimunt impudicam * Venerem, adulterum Martem, Jovem illum ſuum, non magis regno, quàm vitiis principem, in terrenos amores cum ipſis ſuis fulminibus ardentem, nunc in plumas oloris * albeſcere, nunc aureo imbre defluere, nunc in puerorum pubeſcentium raptus miniſtris avibus proſilire. Quære jam nunc, an poſſit eſſe, qui ſpectat, integer vel * pudicus. Deos ſuos, quos venerantur, imitantur, fiunt miſeris & delicta religioſa.

4. O ſi * poſſis in illa ſublimi ſpecula conſtitutus oculos tuos inſerere ſecretis, recludere *cubiculorum* obductas fores, & ad conſcientiam luminum penetralia occulta reſerare! Aſpicias ab impudicis geri, quod nec poſſit aſpicere frons pudica: videas, quod crimen ſit & videre: videas, quod vitiorum furore * dementes geſſiſſe ſe negant, & gerere feſtinant. Libidinibus inſanis in viros viri proruunt. Fiunt quæ * nec illis ipſis poſſunt

* *Pam.* Al. priſco carmine
Al. priſca carminum facinora
* Gronov. *Obſerv. in Eccl ſcript. c.* 3. Al. de parricidiis & inceſtis
* *Rig.* Al. error.
* Al. aliquando f. eſt:
* *Pam.* Al. Tunc
* *Pam.* Al. incitamenta
* *Pamel.* Al. legemq; naſcendi
* Al. emollitur
* *Pam.* Al. & laudẽ conſequitur,
* Al. eo peritior
* *Pam.* Al. poteſt
* *Rom & Spir. ed.* Venerem, Jovem ill.
* Al. flaveſcere
* Al. pudicus, cum Deos ſuos,
* *Pam.* Al. & poſſis
* *P.* Al. gementes
* *P.* Al. nec illis p: Al. nec ipſis. Al. nec ipſis nec illis

Digitized by Google

ſunt placere, qui faciunt. Mentior; niſi alios, qui talis eſt, increpat; turpes turpis infamat, & evaſiſſe ſe conſcium credit, quaſi * conſcientiam ſuam non poſſe effugere ſatis non ſit. * Iidem in publico accuſatores, in occulto rei, in ſemet ipſos cenſores pariter, & nocentes, damnant foris, quod intus operantur, admittunt libenter quod cùm admiſerint criminantur. audacia prorſus * cum vitiis * faciens, & impudentia congruens impudicis. Nolo mireris quæ loquuntur hujuſmodi ore illo polluto. quicquid jam voce delinquitur, minus eſt. Sed tibi poſt inſidioſas vias, poſt diſperſas orbe toto multiplices pugnas, poſt ſpectacula vel cruenta, vel turpia, poſt libidinum probra vel lupanaribus proſtituta vel domeſticis parietibus obſepta, quorum quo ſecretior culpa, major audacia eſt, *forum* fortaſſe videatur immune, quod ab injuriis laceſſentibus liberum, nullis malorum contactibus polluatur. illuc aciem tuam flecte. plura illic quæ deteſteris invenies, magis oculos tuos inde divertes. Inciſæ ſint licet leges duodecim tabulis, & * publice ære * præfixo jura * præſcripta ſint; inter leges ipſas delinquitur, inter jura peccatur. innocentia nec illic ubi defenditur, reſervatur. Sævit invicem diſcordantium rabies, & inter togas pace rupta forum litibus mugit inſanum, haſta illic & gladius & carnifex præſto eſt, ungula effodiens, equuleus extendens, ignis exurens, ad hominis corpus unum ſupplicia plura quàm membra ſunt. Quis inter hæc verò ſubveniat? Patronus? ſed prævaricatur & decipit. Judex? ſed ſententiam vendit. Qui ſedet crimina vindicaturus, admittit, & ut reus innocens pereat, fit nocens judex. Flagrant ubiq; delicta, & paſſim multiformi genere peccandi, per improbas mentes nocens virus operatur. Hic teſtamentum * ſubjicit: ille falſum capitali fraude conſcribit: hic arcentur hæreditatibus liberi: illic bonis donantur alieni. Inimicus inſimulat, calumniator impugnat, teſtis infamat, utrobiq; graſſatur in mendacium criminum proſtitutæ vocis venalis audacia; cùm interim nocentes, nec cum innocentibus pereunt. Nullus de legibus metus eſt: de * quæſtore, de judice pavor nullus: quod poteſt redimi, non timetur: eſſe jam inter nocentes innoxium, * crimen eſt: malos quiſquis non imitatur, offendit. Conſenſere jura peccatis, & cœpit licitum eſſe quod publicum eſt. Quis illic

* *Al.* conſcientia ſatis non ſit.
* *Rom. & Spir. ed.* In pub. acc.
* *Al.* conviciis
* *Al.* favens
* *P. Al.* publico
* *Al* præfixa
* *Rom. & Spir. ed.* præfixa
* *P. Al.* ſubigit: *Al.* ſubducit:
* *Al.* quæſitore,
* *Al.* criminis

Digitized by Google

illic rerum pudor; quæ eſſe poſſit integritas, ubi qui damnent improbos, * deſunt; ſoli tibi, qui damnentur, occurrunt?

5. * Sed ne nos videamur eligere fortaſſe pejora, & ſtudio deſtruendi per ea oculos tuos ducere, quorum triſtis atq; averſandus aſpectus ora & vultus conſcientiæ melioris offendat; * jam tibi illa quæ ignorantia ſecularis *bona* opinatur, * oſtendam: illic etiam fugienda conſpicies. Quos * *honores* putas eſſe? quos faſces? quam affluentiam in divitiis? quam potentiam in caſtris? * In magiſtratu purpuræ ſpeciem? In principatu licentiæ poteſtatem? Malorum blandientium virus occultum eſt, & arridentis nequitiæ facies quidem læta; ſed calamitatis * abſtruſæ illecebroſa fallacia, inſtar quoddam veneni, ubi in letales ſuccos dulcedine aſperſa calliditate fallendi, ſapore medicato, poculum videtur eſſe quod ſumitur: ubi * epotaveris, pernicies hauſta graſſatur. Quippe illum * vides, qui amictu clariore conſpicuus fulgere ſibi * videtur in purpura. Quibus hoc ſordibus emit, ut fulgeat? quos arrogantium faſtus prius pertulit? quas ſuperbas fores matutinus ſalutator obſedit? * quot tumentium contumelioſa veſtigia * in clientum cuneis ante præceſſit; ut ipſum etiam * ſalutatum comes poſtmodum pompa præcederet, obnoxia non homini; ſed poteſtati? Neq; enim coli moribus meruit ille; ſed faſcibus. Horum deniq; videas exitus turpes: cum * auceps temporum, palpator * abſceſſit, cum privati latus nudum deſertor aſſecla * fœdavit, tunc laceratæ domus plagæ conſcientiam feriunt, tunc rei familiaris * exhauſtæ damna * noſcuntur, quibus redemtus favor vulgi & caducis atq; inanibus votis popularis aura quæſita eſt. Stulta prorſus & vana jactura, * fruſtrantis ſpectaculi * voluptate id parare voluiſſe, quod nec populus acciperet, & perderet Magiſtratus. Sed & quos *divites* opinaris, continuantes ſaltibus ſaltus, & de confinio pauperibus excluſis infinita ac ſine * terminis rura latius porrigentes, quibus argenti & auri maximum pondus, & pecuniarum ingentium vel extructi aggeres, vel defoſſæ ſtrues; hos etiam inter divitias ſuas trepidos cogitationis incertæ ſollicitudo diſcruciat, ne prædo vaſtet, ne

* *Al.* deſunt? Soli ſibi
* *P. Al.* Sed nos
* *G.* Jam & illa
* *G.* oſtendam?
* *G.* honores, quos faſces?
* *Pam. Al.* In magiſtratu purpuram, ſpecimen principatus, licentiam poteſtatum.
* *G.* In magiſtratus purpura ſpeciem, in principatus licentia poteſtatem. *It.* In purpura, magiſtratus ſpeciem, in licentia principatus poteſtatem. * *Rom. & Spir. ed.* obſtruſæ. * *P. Al.* epotatum eſt. *Al.* epotavimus. *Al.* epotandum eſt. *It. Al.* epota res eſt. *Rom. & Spir. ed.* epotata res eſt * *Al.* videas,
* *Al.* videatur.
* *Rom. ed.* quæ tum
* *P. Al.* ſtipatus in client. cuneis.
* *J. Iſ. Pont.* ſtip. in cl. cuneos *Al.* ſtipat. cl. cun.
* *Al.* ſalutandum *Al.* ſalutantum
* *P. Al.* anceps
* *Al.* abſceſſerit
* *Al.* fœdaverit
* *P. Al.* exhauſta.
* *Al.* cognoſcuntur,
* *P. Al.* in fr. ſp. voluptatem id par. quod *Al.* fruſtranti ſpect. voluptati *Al.* voluptatem *Al.* voluptati
* *P. Al.* termino

ne * percuſſor infeſtet, ne inimica * cujusq; locupletioris invidia calumnioſis litibus inquietet. Non cibus * ſecuro ſomnusve contingit. Suſpirat ille in convivio, bibat licet * gemma, & cum epulis marcidum corpus torus * mollior alto ſinu condiderit, vigilat in pluma, nec intelligit miſer ſpecioſa ſibi eſſe ſupplicia, auro ſe alligatum teneri, & poſſideri magis, quàm poſſidere * divitias atq; opes. O deteſtabilis cæcitas mentium & cupiditatis inſanæ profunda caligo! Cùm exonerare ſe poſſit & * levare ponderibus, pergit magis fortunis * angentibus incubare, pergit pœnalibus cumulis pertinaciter adhærere. Nulla in clientes inde largitio eſt, cum indigentibus * nulla * partitio, & pecuniam ſuam dicunt, quam velut alienam domi clauſam ſollicito labore cuſtodiunt, ex qua non amicis, non liberis quicquam, non ſibi deniq; * impertiunt. poſſident ad hoc tantum, ne poſſidere alteri liceat. * O nominum quanta diverſitas! *Bona* appellant, ex quibus nullus illis, niſi ad res malas, uſus eſt. * An tu vel illos putas tutos, illos ſaltem inter * honorum infulas & opes largas ſtabili firmitate ſecuros, quos *regalis aulæ* ſplendore fulgentes armorum excubantium tutela circumſtat? Major illis quàm cæteris metus eſt: tam ille timere cogitur, quàm timetur. Exigit pœnas pariter de potentiore ſublimitas; ſit licet ſatellitum manu ſeptus, & clauſum ac protectum latus numeroſo ſtipatore tueatur. Quàm ſecuros non ſinit eſſe ſubjectos, tam neceſſe eſt non ſit & ipſe ſecurus. Ante ipſos terret poteſtas ſua, quos facit eſſe terribiles: arridet, ut ſæviat: blanditur, ut fallat: illicit, ut occidat: extollit, ut deprimat. Fœnore quodam nocendi, quàm fuerit amplior ſumma dignitatis & honorum, tam * major exigitur * uſura pœnarum.

6. Vna igitur placida & fida tranquillitas, una ſolida & firma & perpetua ſecuritas, ſi quis ab his inquietantis ſeculi turbinibus extractus, ſalutaris portus ſtatione * fundatus, ad cœlum oculos * tollat à terris, & ad Domini munus admiſſus, ac Deo ſuo mente jam proximus, quicquid apud cæteros in rebus humanis ſublime ac magnum videtur, intra ſuam * jacere conſcientiam * glorietur. Nihil appetere jam, nihil deſiderare de ſeculo poteſt, qui ſeculo major eſt. Quàm ſtabilis, quàm inconcuſſa tutela eſt, quàm perennibus * affluens bonis cœleſte præſidium,

* *Al.* perſecutor
* *Al.* cujusquam
* *P. Al.* ſecuros *Al.* ſecurus
* *Rom. & Spir. ed.* in gemma *Al.* gemmas
* *Rig. Al.* mollior condat,
* *Al.* divitias. Atque ô deteſtab.
* *Al.* relevare
* *Al.* augentibus
* *Spir. ed.* ſit nulla part.
* *Al.* partitio eſt,
* *Al.* ipſis impert.
* *Al.* Et ô nom. *Sp. ed.* Et ô hom. q. div.
* *Al.* An tu putas vel illos tutos ſalt.
* *Al.* honòrum inſulas
* *Rom. & Spir. ed.* majorum
* *Al.* & uſ.
* *Al.* fundetur
* *Al.* tollit - - gloriatur.
* *Rom. & Spir. ed.* tacere
* *Al.* bonis cœleſte præſidium implic.

Digitized by Google

um, implicantis mundi laqueis ſolvi, in lucem immortalitatis æternæ de terrena fece purgari! * Viderit quæ * in nos priùs infeſtantis inimici pernicies inſidioſa graſſata ſit! Plus amare compellimur, * quod futuri ſumus; dum & ſcire conceditur & damnare quod eramus. Nec ad hoc pretiis, aut ambitu, aut manu opus eſt, ut hominis ſumma vel dignitas vel poteſtas elaborata mole pariatur: * ſed gratuitum de Deo munus * & facile eſt. * Ut ſponte ſol * radiat, dies * illuminat, fons rigat, imber irrorat; ita ſe Spiritus cœleſtis infundit. Poſtquam auctorem ſuum, cœlum intuens * anima cognovit, * ſolo altior * & hac omni terrena poteſtate ſublimior id eſſe incipit, quod ſe eſſe credit. Tu tantum, quem jam ſpiritalibus caſtris cœleſtis militia ſignavit, tene incorruptam, tene ſobriam religioſis virtutibus diſciplinam. Sic tibi vel oratio aſſidua, vel lectio: nunc cum Deo loquere, nunc Deus tecum: ille te præceptis ſuis inſtruat, ille diſponat: quem ille divitem * fecerit, nemo pauperem faciet. Penuria eſſe nulla jam poterit, * cui ſemel pectus cœleſtis ſagina * ſaturaverit. Jam tibi auro diſtincta laquearia &

* *Pam. Al.* videre
* *Al.* in nobis
* *G.* dum & quod futuri ſumus, ſcire conced.
* *J. Iſ. Pont.* Et grat
* *P. Al.* religioſa mente concipitur & fac. e.
* *Al.* & ut ſp.
* *J. Iſ. Pont.* radiat, f. r.
* *Rom. & Spir. ed.* luminat,
* *Pam. Al.* divina cogn.
* *Al.* ſole altior eſt ac omn.
* *Al.* ac omni t.
* *Rig. Al.* divitem mandatorum f. *It.* J. Iſ. Pont. MSS. divitem mandatorum ſuorum f. * *Al.* cùm ſemel. * *Al.* ſaturavit.

pretioſi marmoris cruſtis veſtita domicilia ſordebunt; cùm ſcieris * te excolendum magis, te potius ornandum, domum tibi hanc eſſe potiorem, quam Dominus inſedit templi vice, in qua Spiritus Sanctus cœpit habitare. Pingamus hanc * domum pigmentis * innocentiæ, * illuminemus luce juſtitiæ. Non hæc unquam procumbet in lapſum ſenio * vetuſtatis, nec pigmento parietis aut auro exoleſcente fœdabitur. Caduca ſunt quæcunque * fucata ſunt, nec fiduciam præbent poſſidentibus ſtabilem, quæ poſſeſſionis non habent * firmitatem. * Hæc manet cultu jugiter vivido, honore integro, ſplendore diuturno, aboleri non poteſt, non * extingui, poteſt tantùm in melius corpore redeunte formari. Hæc interim brevibus, Donate cariſſime. nam etſi * facilem de bonitate patientiam, mentem in Deum ſolidam, fidem tutam ſalutaris auditus oblectat, nihilq; tam tuis auribus gratum eſt, quàm quod in Deo gratum eſt; moderari tamen * dicenda debemus ſimul juncti, & ſæpius * collo-

* *Al.* te eſſe excol.
* *Al.* domum, pingamus innocentia,
* *Rom. & Spir. ed.* domũ pingamus innocentiæ, luminemus luc. j.
* Gronov. etiam *MSS.* luminemus luc. j.
* *Al.* venuſtatis
* *Gonl.* facta f.
* *Al.* veritatem.
* *Al.* Hoc man.
* *Al.* extingui poteſt; tantùm
* Gronov. *Obſ. in Eccl. ſcript.* c. 3. *forte*: facilem de bono patientiæ mentem, in Deum ſolida fide tutam * *Rig. Al.* in dicendo

* colloquuturi. Et quoniam feriata nunc quies ac tempus eſt otioſum, quicquid inclinante jam ſole in veſperam diei ſupereſt, ducamus hanc diem læti, nec ſit vel hora convivii gratiæ cœleſtis immunis: ſonet * Pſalmos convivium * ſobrium, & ut tibi tenax memoria eſt, vox canora; aggredere hoc munus * ex more. * magis cariſſimos paſces, ſi ſit nobis ſpiritalis auditio, prolectet aures religioſa dulcedo.

* *Al.* locuturi. Vid. Gronov. *l. d. c.* 3.
* *Al.* Pſalmus
* *Al.* ſobrium, ut tibi
* *Rig. Al.* tuo ore magis. Paſcat nos ſpiritalis † auditio, delectet aures religioſa mulcedo. *Al.* tuo ore magis, clariſſimè. Paſtus ſit nobis ſpiritalis auditio, prolectet religioſa mulcedo. * *Rig. Al.* magis enim cariſſimos p.

Epiſtolæ in ſeceſſu Cypriani toto biennio conſcriptæ:

Epistola III.

Conf. ſeq. Ep. 15. *n.* 2.

* *Cleri Romani ad Clerum Carthaginienſem, de ſeceſſu Cypriani.*

* *P. Al.* Celerini.

*Didicimus ſeceſſiſſe benedictum Papam Cyprianum, à * Clementio Subdiacono, qui à vobis ad nos venit certa ex cauſa; quod utiq; rectè * fecerit, propterea quod cùm ſit perſona inſignis, & imminente agone quem permiſit Deus in ſeculo colluctandi cauſa cum adverſario, ſimul cum ſervis ſuis, volens etiam Angelis & hominibus certamen hoc manifeſtare, ut qui vicerit coronetur; victus verò portaverit in ſe ſententiam, quæ nobis manifeſta eſt: Et cùm incumbat nobis, qui videmur Præpoſiti eſſe & vice paſtoris, cuſtodire gregem; ſi negligentes inveniamur, dicetur nobis quod & anteceſſoribus noſtris dictum eſt, qui tam negligentes Præpoſiti erant:* quoniam perditum non requiſivimus, & errantem non correximus, & claudum non colligavimus, & lac eorum edebamus, & lanis eorum operiebamur. *Deniq; & ipſe Dominus implens quæ erant ſcripta in lege & Prophetis, docet dicens:* Ego ſum paſtor bonus, qui pono animam meam pro ovibus meis: mercenarius autem & cujus non ſunt propriæ oves, cùm viderit lupum venientem, relinquens effugit, & lupus diſpergit oves: *ſed & Simoni ſic dicit:* Diligis me? *reſpondit:* Diligo: *Ait ei:* Paſce oves meas. *Hoc verbum*

* *P. Al.* Cremen-tio
* *Rig.* fecerit, cùm ſit perſ.

Ezech. 34, 3. *& ſeqq.*

Joan. 10, 11, 12, 14, 15.

Joan. 21, 16.

factum ex actu ipſo quo ceſſit cognoſcimus, & cæteri diſcipuli ſimiliter fecerunt.

*2. Nolumus ergo, fratres dilectiſſimi, vos mercenarios invenire; ſed bonos paſtores: cùm ſciatis tum non minimum periculum incumbere, ſi non hortati fueritis fratres noſtros ſtare in fide immobiles, ne præceps iens ad idololatriam funditus eradicetur fraternitas. Nec enim hoc ſolum verbis vos hortamur; ſed diſcere poteritis à pluribus à nobis ad vos venientibus, quoniam ea omnia nos Deo adjuvante & fecimus & facimus cum omni ſollicitudine & periculo ſeculari, ante oculos plus habentes timorem Dei & pœnas perpetuas, quàm timorem hominum & brevem injuriam; non deſerentes fraternitatem, & hortantes eos ſtare in fide, & paratos eſſe debere ire cum Domino: ſed & aſcendentes ad hoc quod compellebantur, revocavimus. Eccleſia iſta fortis in fide: licet quidam terrore ipſo compulſi, quòd eſſent inſignes perſonæ, ſive apprehenſi timore hominum, revertuntur: quos quidem ſeparatos à nobis non * derelinquimus; ſed ipſos cohortati ſumus & hortamur agere pœnitentiam; ſi quo modo indulgentiam potuerunt recipere ab eo qui poteſt præſtare: ne ſi relicti fuerint à nobis, pejores efficiantur. Videtis ergo, fratres, quoniam & vos hoc facere debetis, ut etiam illi qui ceciderunt, hortatu veſtro corrigentes animos eorum, ſi adprehenſi fuerint iteratò, confiteantur, ut poſſint priorem errorem corrigere. Et alia, quæ incumbunt vobis, etiam ipſa ſubdidimus: ut: ſi, qui in hanc tentationem inciderunt, cœperint adprehendi infirmitate, & agant pœnitentiam facti ſui, & deſiderent communionem, utiq; ſubveniri eis debet. Sive viduæ, ſive * clydomeni, qui ſe exhibere non poſſunt, ſive hi qui in carceribus ſunt, ſive excluſi a ſedibus ſuis, utiq; habere debent qui eis miniſtrent. Sed & catechumeni adprehenſi infirmitate, decepti eſſe non debebunt, ut eis ſubveniatur. & quod maximum eſt, corpora Martyrum aut cæterorum ſi non ſepeliantur, grande periculum imminet eis, quibus incumbit hoc opus.*

* *Al.* dereliquimus;

* Cum Pamelio Rigaltius h. l. mavult legere, *clinomeni: It.* H. Valeſius annot. in Euſeb. H. E. 6, 43. *Thlibomeni.*

3. Cujuſcunq; ergo veſtrum quacunq; occaſione effectum fuerit hoc opus, certi ſumus eum bonum ſervum *æſtimari,* ut qui in minimo fidelis fuit, conſtituatur ſuper decem civitates. *Faciat autem Deus, qui omnia præſtat ſperantibus in ſe, ut omnes nos in his operibus inveniamur. Salutant vos fratres qui ſunt in vinculis, & Preſbyteri & tota Eccleſia, quæ & ipſa cum ſumma ſollicitudine excubat pro omnibus qui invocant nomen Domini. Sed & nos petimus mutua vice, memores ſitis noſtri. Sciatis autem Baſſianum perveniſſe ad nos,*

Luc, 19, 17.

Digitized by Google

*nos, & petimus * nos, qui habetis zelum Dei, harum literarum exemplum ad quoscunq; poteritis, transmittere, per idoneas occaſiones, vel veſtras faciatis, ſive nuntium mittatis: ut ſtent fortes & immobiles in fide. Optamus vos, cariſſimi, bene valere.* * *Rig. Al.* vel

EPISTOLA IV.

Lib. 3. *Ep.* 11.

Cypriani ad Clerum Romanum, de dormitione Epiſcopi Vrbici. Conf. *Ep.* 32.

*Cyprianus Preſbyteris & * Diaconibus Romæ conſiſtentibus fratribus S.* * *P. Al.* Diaconis

CUm de exceſſu boni viri, Collegæ mei, rumor apud nos incertus eſſet, fratres cariſſimi, * & opinio dubia nutaret; accepi à vobis literas ad me miſſas per * Clementium Hypodiaconum, quibus pleniſſimè de glorioſo ejus exitu inſtruerer: & exultavi ſatis, quod pro integritate adminiſtrationis ejus, conſummatio quoq; honeſta proceſſerit. In quo vobis quoq; plurimum gratulor, quod ejus memoriam tam celebri & illuſtri teſtimonio proſequamini; ut per vos innoteſceret nobis, quod & vobis eſſet circa Præpoſiti memoriam glorioſum, & nobis quoq; fidei ac virtutis præberet exemplum. Nam quantum * pernicioſa res eſt ad ſequentium lapſum ruina Præpoſiti, in tantum contrà utile eſt & ſalutare, cùm ſe Epiſcopus per firmamentum fidei fratribus præbet imitandum.

* *Rom. & Spir. ed.* & opinio nut.
* *P. Al.* Clementem *Al.* Crementium
* *Al.* pernicioſa eſt

2. Legi etiam alias literas, in quibus nec * qui ſcripſerint, nec ad quos ſcriptum ſit, ſignificanter expreſſum eſt. Et quoniam me in iidem literis & ſcriptura & ſenſus & chartæ ipſæ quoq; moverunt, ne quid ex vero vel ſubtractum ſit vel immutatum; eamdem ad vos epiſtolam authenticam remiſi, ut recognoſcatis, an ipſa ſit, quam * Clementio Hypodiacono perferendam dediſtis: perquam etenim grave eſt, ſi epiſtolæ clericæ veritas mendacio aliquo & fraude corrupta eſt. Hoc igitur ut ſcire poſſimus, & * ſcriptura & ſubſcriptio an veſtra ſit, recognoſcite, & nobis quid ſit in vero reſcribite. Opto vos, fratres cariſſimi, ſemper bene valere.

* *P. Al.* quis ſcripſerit, *Al.* qui ſcripſerit,
* *Al.* Clementi *Al.* Crementio
* *Pam. Al.* & ſcripturam & ſcriptionem, an v. ſ. Gronov. *Obſ. in Scr. Eccl. c.* 14. *legit:* ſcriptionem & ſubſcriptionem an v. ſ.

Lib. 5. Ep. 2.

Epistola V.

Conf. Ep. 15. n. 2. Cypriani ad Clerum ſuum, de cura pauperum & quiete plebis.

Cyprianus Preſbyteris & Diaconibus, fratribus cariſſimis, S.

SAluto vos incolumis per Dei gratiam, fratres cariſſimi, læ-tus quod circa incolumitatem quoq; veſtram omnia integra eſſe cognoverim. Et quoniam mihi intereſſe nunc non permittit loci conditio; peto vos pro fide & religione veſtra, fungamini illic & veſtris partibus & meis, ut nihil vel ad diſciplinam, vel ad diligentiam, deſit. (Conf. Ep. 37. n. 1.) Quantum autem ad ſumtus ſuggerendos ſive illis, qui glorioſa voce Deum confeſſi, in carcere ſunt conſtituti, ſive iis, qui pauperes & indigentes laborant, & tamen in Domino perſeverant; peto, nihil deſit: cum ſumma omnis, quæ * redacta eſt, illic ſit apud clericos distributa propter ejusmodi caſus: ut haberent plures, unde ad neceſſitates & preſſuras ſingulorum operari * poſſint.

* Al. reducta

* P. Al. poſſent.

2. Peto quoq;, ad procurandam quietem ſolertia & ſollicitudo veſtra non deſinat: & ſi fratres pro dilectione ſua cupidi ſunt ad conveniendum & viſitandum Confeſſores bonos, quos illuſtravit jam glorioſis initiis divina dignatio, tamen cautè hoc, & non glomeratim, nec per multitudinem ſimul junctam puto eſſe faciendum: ne ex hoc ipſo invidia concitetur, & introeundi aditus denegetur, & dum inſatiabiles multum volumus, totum perdamus. Conſulite ergo & providete, ut cum temperamento hoc agi tutiùs poſſit: ita ut Preſbyteri quoq;, qui illic apud Confeſſores offerunt, ſinguli cum ſingulis Diaconis per vices alternent: quia & mutatio perſonarum & viciſſitudo convenientium minuit invidiam. Circa omnia enim mites & humiles, ut ſervis Dei congruit; temporibus ſervire & quieti proſpicere & plebi providere debemus. Opto vos, fratres cariſſimi ac deſideratiſſimi, ſemper bene valere, & noſtri meminiſſe. Fraternitatem univerſam ſalutate. Salutant vos Victor Diaconus & qui mecum ſunt. Valete.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA VI.

Lib. 3. *Ep.* 10.

Cypriani ad Clerum ſuum, de cura pauperum ac Confeſſorum.

Cyprianus Preſbyteris ac Diaconibus fratribus S.

Vid. *Ep.* 15.

OPtaveram quidem, fratres cariſſimi, ut univerſum Clerum noſtrum integrum & incolumem meis literis ſalutarem: ſed quoniam infeſta tempeſtas, quæ plebem noſtram ex maxima parte proſtravit, * hunc quoq; * addidit noſtris doloribus cumulum, ut etiam Cleri portionem ſua ſtrage perſtringeret; oramus Dominum, ut * vos ſaltem, quos * & in fide & in virtute ſtare cognovimus, tutos quoq; in poſterum per divinam miſericordiam ſalutemus. Et quanquam cauſa compelleret, ut ipſe ad vos properare & venire deberem; primò cupiditate & deſiderio veſtri, quæ res in votis meis ſumma eſt; tum deinde ut ea quæ circa Eccleſiæ * gubernacula utilitas communis expoſcit, tractare ſimul & plurimorum conſilio examinata * limare poſſemus; tamen potiùs viſum eſt adhuc interim latebram & quietem tenere, reſpectu utilitatum aliarum, quæ ad pacem omnium * noſtrum pertinent & ſalutem, * quarum vobis à Tertullo fratre noſtro cariſſimo ratio reddetur: qui pro * cætera ſua cura, quam * impenſè divinis operibus impertit, etiam hujus conſilii auctor fuit, ut cautus & moderatus exiſterem, * nec me in conſpectum publicum, & maximè ejus loci, ubi totiens flagitatus & quæſitus fuiſſem, temere committerem.

* *Pam. Al.* hine
* *Al.* addit
* *Al.* vos, quos *Rom. & Spir. ed.* ut nos, quos
* *Pam. Al.* in conſtantia & fidei virtute
* *Al.* gubernaculum
* *P. Al.* delimare *Rom. & Spir. ed.* delim. poſſimus
* *P. Al.* noſtrorum
* *Al.* quorum
* *Al.* certa
* *Al.* impendens
* *P. Al.* nec me eis locis, ubi t. *Al.* locis, in quibus t.

2. Fretus * ergo & dilectione & religione veſtra, quam ſatis novi, his literis & hortor & mando, ut vos, quorum minimè illic invidioſa & non adeo periculoſa præſentia eſt, vice mea fungamini circa gerenda ea, quæ adminiſtratio religioſa depoſcit. Habeatur interim, quantum * poteſt & quomodo poteſt, pauperum cura; ſed qui tamen inconcuſſa fide ſtantes gregem Chriſti non reliquerunt: ut his ad tolerandam penuriam ſumtus per veſtram diligentiam ſuggeratur; ne quod circa * fidem tempeſtas non fecit, circa laborantes neceſſitas faciat. Confeſſoribus etiam glorioſis impertiatur cura propenſior. Et quanquam ſciam plurimos ex his fratrum voto & dilectione ſuſceptos; tamen ſi qui ſunt, qui vel veſtitu vel ſumtu indigeant;

* *Al.* ergo dil.
* *Al.* poteſt, paup.
Conf. *Ep.* 37. *n.* 1.
* *Al.* fidentes.

Digitized by Google

ant; ſicut etiam pridem vobis ſcripſeram; cùm adhuc eſſent in carcere conſtituti; ſubminiſtrentur eis quæcunq; ſunt * neceſſaria, modo ut ſciant ex * vobis & inſtruantur & diſcant, quia ſecundum Scripturarum magiſterium Eccleſiaſtica diſciplina depoſcat, humiles & modeſtos & quietos eſſe debere; ut honorem ſui nominis ſervent; ut qui glorioſi voce * fuerint, ſint & moribus glorioſi; faciant ſe dignos, ut in omnibus Dominum promerentes, ad cœleſtem coronam laudis ſuæ conſummatione perveniant.

* *Al.* neceſſaria, ut ſc.
* *P. Al.* nobis & inſtruantur & diſcant, quid
* *Al.* fuerunt

3. Plus enim ſupereſt, quam quod tranſactum videtur: cum ſcriptum ſit: *Ante mortem ne laudes hominem quemquam:* & iterum: *Eſto fidelis uſq; ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ:* & Dominus quoq; dicat: *Qui toleraverit uſq; ad finem, hic ſalvabitur.* * Imitentur Dominum, qui ſub ipſo tempore paſſionis, non ſuperbior, ſed humilior fuit. Tunc enim Apoſtolorum ſuorum pedes lavit dicens: *Si ego lavi pedes veſtros Magiſter & Dominus; & vos debetis aliorum pedes lavare. Exemplum enim dedi vobis, ut ſicut ego feci, & vos faciatis aliis.* Item Pauli Apoſtoli documenta * ſectentur, qui poſt carcerem ſæpe repetitum, poſt flagella, poſt beſtias, circa omnia mitis & humilis perſeveravit, nec poſt tertium cœlum & paradiſum quidquam ſibi inſolenter aſſumſit dicens: * *Neq; gratis panem manducavimus* * *ab aliquo; ſed in labore & fatigatione nocte & die operantes,* * *ne quem veſtrum gravaremus.*

Eccleſiaſtic. 11, 30.
Apoc. 2, 10.
Matth. 10, 22. 24, 13.
* *P. Al.* Imitemur
Joan. 13, 14.
* *P. Al.* ſectemur *Al.* teſtantur
2. *ad Theſſ.* 3, 8.
* *Al.* Neq; enim gratis
* *Al.* ab aliquo veſtrum;

4. Hæc ſingula, oro vos, inſinuate fratribus * noſtris. Et quia is *exaltabitur, qui ſe humiliaverit;* nunc eſt, ut magis inſidiantem adverſarium metuant, qui fortiorem quemq; magis aggreditur, & acrior factus hoc ipſo * quod victus eſt, ſuperantem ſuperare conatur. Dominus faciat, * ut & * ego iterum * illos * maturè videre * & ſalutari exhortatione componere mentes eorum ad ſervandam gloriam ſuam poſſim. Doleo enim, quando audio quoſdam improbè & inſolenter diſcurrere ad ineptias, vel ad diſcordias vacare; Chriſti membra, * & jam Chriſtum confeſſa, per concubitus illicitos * inquinare; nec à Diaconis aut Preſbyteris regi poſſe; ſed id agere, ut per paucorum pravos & malos mores, multorum & bonorum Confeſſorum gloria honeſta maculetur; quos vereri debent, ne ipſo-

* *Al.* ut ne q.
Ezech. 21, 26.
Luc. 14, 11. 18, 14.
* *Al.* noſtris, & quia *is exalt. q. ſ. humiliaverit,* Nunc
* *Al.* quo *Al.* quia
* *Al.* ut ego
* *P. Al.* ego illos
* *Al.* illos videre
* *P. Al.* martyres
* *P. Al.* & ſalutare & exhortatione

Al. & ſalutare, exercitare, & componere * *P. Al.* etiam * *Rom. & Spir. ed.* inquinari;

ipſorum teſtimonio & judicio condemnati, ab eorum ſocietate priventur. Is enim demum Confeſſor illuſtris & verus eſt, de quo poſtmodum non erubeſcit Eccleſia; ſed gloriatur.

5. Ad id verò quod ſcripſerunt mihi * Compreſbyteri noſtri, Donatus & * Fortunatus, Novatus & * Gordius, ſolus reſcribere nihil potui; * quando à primordio Epiſcopatus mei ſtatuerim, nihil ſine conſilio veſtro, & ſine conſenſu plebis * meæ, privata ſententia gerere: ſed cum ad vos per Dei gratiam venero, tunc de iis quæ vel geſta ſunt, vel gerenda, ſicut honor mutuus poſcit, in commune tractabimus. * Opto vos, fratres cariſſimi ac deſideratiſſimi, ſemper bene valere, & mei meminiſſe: fraternitatem, quæ vobiſcum eſt, multum à me ſalutate, & ut noſtri meminerit, admonete. Valete.

* *Al.* Preſbyt!
* P. *Al. hunc non habent.*
* P. *Al.* Gurdius *Al.* Curdius
* *Al.* cùm à prim.
* P. *Al.* mea privata ſent. *Al.* mea privatim ſent.
* P. *Alii multi aliqua hac non habent.*

Epistola VII.

Lib. 1. Ep. 5.

Ad Rogatianum & cæteros Confeſſores de obſervanda diſciplina.

Cyprianus Rogatiano Preſbytero & cæteris Confeſſoribus fratribus Salutem.

ET jampridem vobis, fratres cariſſimi ac fortiſſimi, literas miſeram, quibus fidei & virtuti veſtræ verbis exultantibus * congratularer, & nunc * non aliud inprimis vox noſtra complectitur, quàm ut læto animo frequenter ac ſemper gloriam veſtri nominis prædicemus. Quid enim vel majus in votis meis poteſt eſſe, vel melius, quàm cum video confeſſionis veſtræ honore illuminatum gregem Chriſti? Nam cum gaudere in hoc omnes fratres * oportet; * tum in gaudio communi major eſt Epiſcopi portio. Eccleſiæ enim gloria Præpoſiti * gloria eſt. Quantum dolemus ex illis, quos * tempeſtas inimica proſtravit, tantum lætamur ex vobis, quos diabolus ſuperare non potuit.

* P. *Al.* gratul.
* P. *Al.* quid al.
* *Al.* oporteat,
* *Al.* tamen in g.
* R. *Al.* honor
* *Al.* poteſtas inimica

2. Hortamur * tamen per communem fidem, per pectoris noſtri veram circa vos & ſimplicem caritatem, ut qui adverſarium prima hac congreſſione viciſtis, gloriam veſtram forti & perſeveranti virtute teneatis. Adhuc in ſeculo ſumus, adhuc in acie conſtituti, de vita noſtra quotidie dimicamus: danda opera eſt, ut poſt hæc initia ad incrementa quoq; veniatur, &

* *Al.* autem per

conſummetur in vobis quod jam rudimentis felicibus eſſe cœpiſtis. Parum eſt adipiſci aliquid potuiſſe: plus eſt * quod adeptus es poſſe ſervare: ſicut & fides ipſa & nativitas ſalutaris non accepta, ſed cuſtodita vivificat. Nec ſtatim conſecutio, ſed conſummatio hominem Deo ſervat. Dominus hoc * magiſterio ſuo docuit dicens: *Ecce ſanus factus es! Jam noli peccare: ne quid tibi deterius fiat.* * Puta hoc illum & Confeſſori ſuo dicere: Ecce Confeſſor factus es! Jam noli peccare: ne quid tibi deterius fiat.

* P. *Al.* adeptum eſt
* P. *Al.* mag. doc.
Joann. 5, 14.
* *Al.* Puta autem illum

3. Salomon deniq;, & Saul, & cæteri multi, quamdiu in viis Domini ambulaverunt, datam ſibi gratiam tenere potuerunt: recedente ab * iis diſciplina Dominica, receſſit & gratia. Perſeverandum nobis eſt in arcto & in anguſto itinere laudis & gloriæ: & cum quies & humilitas & bonorum morum tranquillitas Chriſtianis omnibus congruat, ſecundum Domini vocem, qui neminem * alium *reſpicit*, niſi *humilem & quietum*, *& trementem ſermones ſuos;* * tum magis hoc obſervare & implere Confeſſores oportet, qui exemplum facti eſtis cæteris fratribus, ad quorum mores omnium vita & actus debeat provocari. Nam ſicut Judæi à Deo alienati ſunt, *propter quos nomen * Dei blaſphematur in gentibus:* ita contra Deo cari ſunt, per quorum diſciplinam nomen Domini laudabili teſtimonio prædicatur: ſicut ſcriptum eſt Domino præmonente & dicente: *Luceat lumen veſtrum coram hominibus: ut videant opera veſtra bona, & clarificent Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.* Et Paulus Apoſtolus dicit: *Lucete; ſicut luminaria in mundo.* Et Petrus ſimiliter hortatur: *Sicut hoſpites*, inquit, *& peregrini; abſtinete vos à carnalibus deſideriis, quæ militant adverſus animam; converſationem habentes inter * gentiles bonam: ut dum * detrectant de vobis, quaſi de malignis, bona opera veſtra aſpicientes magnificent * Dominum.* Quod quidem maxima pars veſtrum * cum meo gaudio curat, & confeſſionis ipſius honore melior facta, tranquillis & bonis moribus gloriam ſuam cuſtodit & ſervat.

* *Al.* his
* *Al.* altum
V. *LXX. Eſ.* 66, 2.
* P. *Al.* tamen
Al. tunc
Ad Rom. 2, 24.
* *Al.* Domini
Matth. 5, 16.
Ad Philipp. 2, 15.
1. *Petri* 2, 11.
* *Al.* gentes
* R. retractant
* *Al.* Deum.
* *Rom. & Spir. ed.* cum eo gaud, c. ut conf.

4. Sed quoſdam audio inficere numerum veſtrum, & laudem præcipui nominis prava ſua converſatione deſtruere; quos etiam vos ipſi, utpote amatores & conſervatores laudis veſtræ, objurgare & comprimere & emendare debetis. Cum quanto enim nominis veſtri pudore delinquitur, quando alius

* ali-

* aliquis temulentus & laſciviens * demoratur; alius in eam patriam, unde * extorris factus eſt, regreditur, ut deprehenſus non jam *quaſi Chriſtianus*, ſed quaſi nocens pereat? Inflari * aliquos, & * tumere audio: cùm ſcriptum ſit: *Noli altum ſapere; ſed time. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit; ne fortè nec tibi parcat*. Dominus noſter, *ſicut ovis, ad victimam ductus eſt, & ſicut agnus coram * tondente ſine voce; ſic non aperuit os ſuum. Non ſum*, inquit, *contumax, neq; contradico. Dorſum meum poſui ad flagella, & maxillas meas ad palmas. Faciem autem meam non averti à fœditate ſputorum.* Et quiſquam per ipſum nunc atq; in ipſo vivens, extollere ſe audet & ſuperbire, immemor & factorum quæ ille geſſit, & mandatorum quæ nobis, vel per ſe vel per Apoſtolos ſuos, tradidit? Quod ſi *non eſt major Domino ſuo ſervus*; qui Dominum ſequuntur, humiles & quieti & taciturni veſtigia ejus imitentur. Quanto quiſq; inferior fuerit, ſublimior * fiat, dicente Domino: *Qui minimus fuerit in vobis, hic erit magnus.* Quid deinde illud? Quam vobis execrandum debet videri; quod cum ſummo animi noſtri gemitu & dolore cognovimus; non deeſſe, qui Dei templa, & poſt confeſſionem ſanctificata & * illuſtrata * prius membra, turpi & infami concubitu ſuo * maculent, cubilia * cum fœminis * promiſcua jungentes? quando etſi ſtuprum conſcientiæ eorum deſit, hoc ipſum grande crimen eſt, quod illorum * ſcandalo in aliorum ruinas exempla naſcantur.

5. Contentiones quoq; & æmulationes inter vos nullas eſſe oportet: cùm *pacem ſuam nobis dimiſerit* Dominus, & ſcriptum ſit: *Diliges proximum tuum, tanquam te. Si autem mordetis & incuſatis invicem; videte ne conſumamini ab invicem.* * Con viciis etiam & maledictis, quæſo vos, abſtinete: quia *neq; maledici regnum Dei conſequuntur*, & lingua, quæ Chriſtum confeſſa eſt, incolumis & pura cum ſuo honore ſervanda eſt. Nam qui pacifica & bona & juſta ſecundum præceptum Chriſti loquitur, Chriſtum quotidie confitetur. Seculo * renunciavemus, cum baptizati ſumus: ſed * nunc verè * renunciavimus ſeculo, quando tentati & probati à Deo, noſtra omnia relinquentes, Dominum ſecuti ſumus, & fide ac timore ejus ſtamus & vivimus. Corroboremns nos exhortationibus mutuis, & magis ac magis proficiamus in Domino: ut cùm pro ſua miſeri-

* R. ab æquiſ
* *Al.* denotatur
* Vid. *Ep.* 15. *n.* 2.
1. *Petri* 4, 16.
* *Al.* audio aliquos, &
* *Al.* non timere aud.
Ad Rom. 11, 20. 21.
Eſai. 53, 7.
* *Al.* tondente ſe
Eſai. 50, 5, 6.
Matth. 10, 24.
Joann. 13, 16. 15, 20.
* *Al.* fit
Al. fiet
Luc. 9, 48.
* *Al.* illuſtrata membra
* P. *Al.* plus
* R. plus macul.
* R. ſua cum fœm.
* R. promiſca
* *Al.* cum ſcand.
Joann. 14, 27.
Lev. 19, 18.
Ad Gal. 5, 14, 15.
* R. A conviciis
1. *ad Cor.* 6, 10.
* P. *Al.* nunciavimus
* *Al.* & nunc
* P. *Al.* renunciavimus

Digitized by Google

Vid. *Ep. ſeq.* 8. *n.* 5. ſericordia *pacem* fecerit, quam ſe facturum repromittit, novi & pené mutati ad Eccleſiam revertamur, & excipiant nos ſive fratres noſtri, ſive gentiles, circa omnia correctos atque in melius reformatos, & qui admirati fuerant prius in virtutibus gloriam, nunc admirentur in moribus diſciplinam. *

*Rigaltius Obſerv. ad h. l. pag. 23.

Poſt hæc verba, ait, *in codice Remenſi leguntur iſta*: Et quamquam Clero noſtro, & nuper cum adhuc eſſetis in carcere conſtituti, ſed nunc quoq; denuo pleniſſimè ſcripſerim, ut ſi quid vel ad veſtitum veſtrum, vel ad victum, neceſſarium fuerit, ſuggeratur: tamen etiam ipſe de ſumpticulis propriis, quos mecum ferebam, miſi vobis CCL. ſed & alia CCL. proximè miſeram. Victor quoque ex Lectore Zaconus qui mecum eſt, miſit vobis CLXXV. Gaudeo autem, quando cognoſco plurimos fratres noſtros pro ſua dilectione certatim concurrere, & neceſſitates veſtras ſuis conlationibus adjuvare.

* *Al.* te, frater cariſſime, Opto * vos, fratres cariſſimi, ſemper bene valere.

Lib. 4. *Ep.* 4.

EPISTOLA IIX.

Vid. *Ep.* 15. *n.* 2.

Ad Clerum de deprecando Deo pro peccatis.

* *Al.* Diaconis

*Cyprianus Preſbyteris & * Diaconibus fratribus Salutem.*

* P. *Al.* ſentiam

* P. *Al.* tamen religioſ.

* *Al.* adhuc & uſq;

* Sæpe hæc verba urget adverſus Donatiſtas, ad S. Cypriani autoritatē, in Controverſia de baptizandis hæreticis, provocantes, S. Auguſtinus. V. *Ep. ejus* 89. *Lib.* 4. *de Bapt contra Donatiſtas c.* 2. 4. 13. 14. & *Lib.* 5. *c.* 18.

QUanquam * ſciam, fratres cariſſimi, pro timore, quem ſinguli debemus Deo, vos quoq; illic aſſiduis orationibus & enixis precibus inſtanter incumbere; admoneo * tamen & ipſe religioſam ſollicitudinem veſtram, ut ad placandum atq; exorandum Dominum non voce ſola, ſed & jejuniis & lacrymis & omni genere deprecationis ingemiſcamus. Intelligendum eſt enim & confitendum, preſſuræ iſtius tam turbidam vaſtitatem, quæ gregem noſtrum maxima ex parte populata eſt * & adhuc uſq; populatur, ſecundum peccata noſtra veniſſe, dum viam Domini non tenemus, nec data nobis ad ſalutem cœleſtia mandata ſervamus. Fecit Dominus noſter voluntatem Patris, & nos non facimus Domini voluntatem; patrimonio & lucro ſtudentes, ſuperbiam ſectantes, æmulationi & diſſenſioni vacantes, ſimplicitatis & fidei negligentes, * ſeculo verbis ſolis & non factis renunciantes, unuſquiſq; ſibi placentes, & omnibus diſplicentes. Vapulamus itaq; ut meremur: cùm ſcriptum ſit: Ser-

Digitized by Google

Servus autem ille, qui cognoſcit voluntatem Domini ſui, & non paraverit voluntati ejus, vapulabit multis. Quas autem plagas, quæ verbera non meremur; quando nec Confeſſores, qui exemplo cæteris ad bonos mores eſſe debuerant, teneant diſciplinam? Itaq; dum quoſdam inſolenter extollit confeſſionis ſuæ * tumida & inverecunda *jactatio; *tormenta venerunt, & tormenta ſine fine tortoris, ſine exitu damnationis, ſine ſolatio mortis; tormenta quæ ad coronam non facilè dimittant, ſed tamdiu torqueant, quamdiu dejiciant; *niſi ſi aliquis divina dignatione ſubtractus inter ipſa cruciamenta profecerit, adeptus gloriam non termino ſupplicii, ſed * velocitate moriendi. Hæc patimur delicto & merito noſtro: ſicut præmonuit divina cenſura, dicens: *Si dereliquerint legem meam, & in judiciis meis non ambulaverint, ſi juſtificationes meas profanaverint, & præcepta mea non obſervaverint; viſitabo in virga facinora eorum, & in flagellis delicta eorum.* Virgas igitur & flagella ſentimus, qui Deo nec bonis factis placemus, nec pro peccatis ſatisfacimus.

Luc. 12, 47.
* R. *Al.* tumor
* P. *Al.* jactantia
* R. *Al.* in tormenta venerunt torm. ſ. f. t.
* P. *Al.* niſi aliq.
* *Al.* celeritate mor.
Pſal. 88, (89,) 31, 32, 33.

2. Rogemus de intimo corde & de tota mente miſericordiam Dei: quia & ipſe addidit dicens: *Miſericordiam autem meam non diſpergam ab eis. Petamus & accipiemus:* & ſi in * accipiendo mora & tarditas fuerit, quoniam graviter offendimus; *pulſemus:* quia & *pulſanti aperitur;* ſi modo pulſent oſtium preces & gemitus & lacrymæ noſtræ, quibus inſiſtere & immorari oportet, & ſi ſit unanimis oratio. Nam quod magis ſuaſit & compulit, ut has ad vos literas ſcriberem, ſcire debetis, (ſicut Dominus oſtendere & revelare * dignatus eſt;) dictum eſſe in viſione: *Petite & impetrabitis:* tunc deinde præceptum plebi aſſiſtenti, ut pro quibuſdam perſonis deſignatis ſibi peterent; in petendo autem fuiſſe diſſonas voces & diſpares voluntates, & vehementer hoc diſplicuiſſe illi, qui dixerat: *Petite & impetrabitis;* quod plebis inæqualitas diſcreparet, nec eſſet fratrum conſenſio una & ſimplex & juncta concordia: cum ſcriptum ſit: *Deus, qui inhabitare facit unanimes in domo;* & in Actis Apoſtolorum legamus: *Turba autem eorum qui crediderant, * anima ac mente una agebant;* & Dominus ſua voce mandaverit, dicens: *Hoc eſt mandatum meum, ut diligatis invicem;* & iterum: *Dico autem vobis, quoniam ſi * duobus ex vobis convenerit in terra; de omni re quamcunq; petieritis, continget vobis a Patre meo qui in cœlis eſt.* Quod

Pſal. 88, (89,) 34.
Matth. 7, 7, 8.
Joann. 16, 24.
* P. *Al.* accipiendi
* P. *Al.* dignatus
Pſal. 67, (68,) 6.
Act. 4, 32.
* *Al.* animo
Joan. 15, 17.
Matth. 18, 19.
* *Al.* duo ex vob. conveneritis int.

ſi duo unanimes tantum poſſunt; quid ſi unanimitas apud omnes eſſet? quid ſi ſecundum pacem, quam nobis Dominus dedit, univerſis fratribus conveniret? Jampridem de divina miſericordia impetraſſemus, quod petimus, * nec tamdiu in hoc ſalutis & fidei noſtræ periculo fluctuaremus. Imò verò nec veniſſent fratribus hæc mala, ſi in unum fraternitas fuiſſet animata.

* *Al.* non tamdiu

3. Nam & illud oſtenſum eſt, quod ſederet paterfamilias ſedente ſibi ad dexteram juvene, qui juvenis anxius & cum quadam indignatione ſubtriſtis, maxillam manu tenens mœſto vultu ſedebat: alius verò in ſiniſtra parte conſiſtens rete portabat, quod ſe mittere ut circumſtantem populum caperet, minabatur: & cùm miraretur, quid hoc eſſet, ille qui vidit, dictum eſt ei, Juvenem qui ad dextram ſic ſederet, contriſtari & dolere, quod præcepta ſua non * obſervarentur; illum verò in ſiniſtra exultare, quod ſibi daretur occaſio, ut à Patrefamilias poteſtatem ſumeret ſæviendi. Hoc priùs longè oſtenſum eſt, quàm tempeſtas vaſtitatis hujus * oriretur. Et * videmus impletum quod fuerat oſtenſum, ut dum Domini præcepta contemnimus, dum datæ legis mandata ſalutaria non tenemus, facultatem nocendi inimicus acciperet, * minus armatos & ad repugnandum minus cautos jactu retis operiret. Oremus inſtanter, & aſſiduis precibus ingemiſcamus. Nam & hoc nobis * non olim per viſionem, fratres cariſſimi, exprobratum ſciatis, quod dormitemus in precibus, nec vigilanter oremus; & Deus utiq;, qui *quem corripit diligit*, quando corripit, ad hoc corripit, ut emendet; ad hoc emendat, ut ſervet.

* *Al.* ſervàrentur
* *Al.* operàretur.
* *Al.* vidimus
* *Al.* & minùs
* P. *Al.* jam ol.
Prov. 3, 12.
Ad Ebr. 12, 6.

4. Excutiamus itaq; & abrumpamus ſomni vincula, & inſtanter ac vigilanter oremus: ſicut Paulus Apoſtolus præcipit dicens: *Inſtate orationi vigilantes in ea.* Nam & Apoſtoli orare diebus ac noctibus non deſtiterunt, & Dominus quoq; ipſe diſciplinæ magiſter, & exempli noſtri via, frequenter & vigilanter oravit: ſicut in Euangelio legimus: *Exiit in montem orare, & fuit pernoctans in oratione Dei:* & utiq; quod orabat, orabat ille pro nobis; cùm peccator ipſe non eſſet, ſed noſtra peccata portaret. Adeo autem pro nobis ille deprecabatur, ut legamus * alio loco: *Dixit autem Dominus ad Petrum: Ecce Satanas poſtulavit ut vos vexaret quo modo triticum! Ego autem rogavi pro te,*

Ad Coloſſ. 4, 2.
Luc. 6, 12.
* *Al.* in alio loc.
Luc. 22, 31.

Digitized by Google

te, ne deficiat fides tua. Quod ſi pro nobis ac pro delictis noſtris * ille & * laborat & vigilat & precatur; quanto nos magis inſiſtere precibus & orare, & primo ipſum Dominum rogare, tum deinde per ipſum Deo Patri ſatisfacere debemus? Habemus advocatum & * deprecatorem pro peccatis noſtris Jeſum Chriſtum * Dominum & Deum noſtrum; ſi modò nos in præteritum peccaſſe pœniteat, & confitentes atq; intelligentes delicta noſtra, quibus nunc * Dominum offendimus, vel de cætero nos ambulare in viis ejus & præcepta ejus metuere ſpondeamus.

* *Al.* ille laborat
* P. *Al.* laborabat & vigilabat & precabatur
* P. *Al.* precatorem
* *Al.* Dominum noſtrum
* *Al.* Deum off.

5. Pater nos & corrigit & tuetur; ſtantes tamen in fide & in preſſuris * atq; in anguſtiis, * & Chriſto ejus firmiter adhærentes: ſicut ſcriptum eſt: *Quis nos ſeparabit * à dilectione Chriſti? Preſſura, an anguſtia, an perſecutio, an fames, an muditas, an periculum, an gladius?* Nihil horum poteſt ſeparare credentes, nihil poteſt avellere corpori ejus & ſanguini cohærentes. Perſecutio iſta, examinatio eſt atq; exploratio * pectoris noſtri: excuti nos Deus voluit & probari; ſicut ſuos ſemper probavit: nec tamen in probationibus ejus aliquando auxilium credentibus defuit. Deniq; ad minimum famulum ſuum, & in delictis licet plurimis conſtitutum & dignatione ejus indignum; tamen ille pro ſua circa nos bonitate mandare dignatus eſt: *Dic illi*, inquit, *ſecurus ſit: quia pax ventura eſt.* Sed quod interim morula eſt; * ſuperſunt adhuc aliqui, qui probentur. Sed & de victu parco & ſobrio potu divinis dignationibus admonemur; ſcilicet ne vigore cœleſti ſublime jam pectus * illecebra ſecularis enervet, vel ne largioribus epulis mens gravata minus ad preces orationis evigilet.

* *Al.* atq; anguſt.
* P. *Al.* licet Chr.
Ad Rom. 8, 35.
* *Al.* à caritate Chriſti?
* P. *Al.* peccati n.
Al. corporis n.
* *Al.* ſuperſunt aliqui,
* *Al.* illecebroſo poculo ſe en.

6. Diſſimulare hæc ſingula & apud conſcientiam meam ſolus occultare non debui, quibus unusquiſq; veſtrum & inſtrui & regi poſſit. * Nec ipſi * utiq; apud vos hanc epiſtolam teneatis occultam; ſed legendam fratribus ſuggeratis. Intercipere enim, quibus nos Dominus admonere & inſtruere dignatur, ejus eſt qui admoneri & inſtrui fratrem ſuum nolit. Probari nos * à Domino noſtro ſciant, nec à fide, * qua in eum ſemel credidimus, præſentis preſſuræ conflictatione deficiant. Delicta ſua ſinguli recognoſcentes, vel modò converſationem veteris hominis exponant. *Nemo* enim *retro attendens & ſuperponens*

* *Al.* Ne
* P. *Al.* deniq;
* *Al.* à Domino, non reprobari, ſciant
* *Al.* in qua
Luc. 9, 62.

ponens manum ſuam ſuper aratrum, aptus eſt regno Dei. Deniq; * uxor Lot, quæ liberata, contra præceptum retro reſpexit, quod evaſerat perdidit. Attendamus non poſteriora, quo diabolus revocat; ſed *priora*, quo Chriſtus *vocat*. Oculos erigamus ad cœlum: ne oblectamentis & illecebris nos ſuis terra decipiat. Unusquisq; oret * Deum, non pro ſe tantum, ſed & pro omnibus fratribus: ſicut * Dominus orare nos docuit, ubi non ſingulis privatam precem mandavit; * ſed oratione communi & concordi prece * pro omnibus juſſit orare. Si nos Dominus humiles & quietos, ſi * nobis invicem copulatos, ſi circa iram ſuam timidos, ſi præſenti tribulatione correctos emendatosq́; conſpexerit; tutos ab inimici infeſtationibus exhibebit. Præceſſit diſciplina: ſequetur & venia. Nos tantum ſine ceſſatione poſcendi, & cum fide accipiendi, ſimplices & unanimes Dominum deprecemur, cum gemitu pariter & fletu deprecantes; ſicut deprecari oportet eos, qui ſint poſiti inter plangentium ruinas & timentium reliquias, inter numeroſam * languentium ſtragem & exiguam Stantium * firmitatem. Rogemus pacem maturius reddi, cito * latebris noſtris & periculis ſubveniri, * impleri quæ famulis ſuis Dominus dignatur oſtendere, redintegrationem Eccleſiæ ſuæ, ſecuritatem ſalutis noſtræ, poſt pluvias ſerenitatem, poſt tenebras lucem, poſt procellas & turbines placidam lenitatem, pia paternæ dilectionis auxilia, divinæ Majeſtatis ſolita magnalia, quibus & perſequentium blaſphemia retundatur, & Lapſorum pœnitentia reformetur & fortis & ſtabilis perſeverantium fiducia glorietur. Opto vos, fratres cariſſimi, ſemper bene valere.

* Al. & ux.
Gen. 19, 26.
Ad Philipp. 3, 13.
* Al. Dominum
* Al. Dominus Jeſus or.
* Al. ſed communi & concord.
* P. Al. orantes pro omn.
* Al. nos invic.
* Al. jacentium ſtrag.
* R. Al. veritatem. *Rom. & Spir. ed.* paucitatem.
* Al. illecebris
* P. Al. Jam pleriſq; fam.
Al. In pleriſq; fam.

Lib. 2. Ep. 6.

Epistola IX.

Ad Martyres & Confeſſores, de Mappalico.

*Cyprianus Martyribus & Confeſſoribus * Jeſu Chriſti Domini noſtri in Deo Patre perpetuam S.*

Exulto lætus & gratulor, fortiſſimi ac beatiſſimi fratres, cognita fide ac virtute veſtra, in quibus mater Eccleſia * gloriatur, gloriata & nuper quidem, cum confeſſione * perſtante ſuſcepta pœna eſt, quæ Confeſſores Chriſti fecit extorres: confeſſio tamen præſens, * quanto in paſſione fortior, * tanto clarior

* P. Al. in Chriſto Domino noſtro & in Deo Patre
Al. J. C. & D. noſtri perpet. S.
* P. Al. gloriatur, & nuper c. c q. p.
* P. Al. præſtante
Al. per tantos
* P. Al. quantum
* P. Al. tantum

rior & major in * honore eſt. Crevit pugna: crevit & pugnantium gloria. Nec retardati eſtis ab acie * tormentorum metu; ſed ipſis tormentis magis eſtis ad aciem provocati: fortes & ſtabiles ad maximi certaminis * prælium promta devotione prodiiſtis. Ex quibus quosdam jam comperi coronatos, quosdam verò ad coronam victoriæ * proximos; univerſos autem, quos agmine glorioſo carcer incluſit, pari ac ſimili calore virtutis ad gerendum certamen animatos; ſicut eſſe * oportet in divinis caſtris milites Chriſti: ut incorruptam fidei firmitatem non blanditiæ decipiant, non minæ terreant, non cruciatus ac tormenta devincant: quia *major eſt qui * in nobis eſt, quàm qui eſt in hoc mundo.* Nec plus ad dejiciendum poteſt terrena * pœna, quàm ad erigendum tutela divina. Probata res eſt certamine fratrum glorioſo, qui ad tormenta vincenda cæteris duces facti, exemplum virtutis ac fidei præbuerunt, congreſſi in acie, donec acies ſuccumberet victa. * Quibus ergo vos laudibus prædicem, fortiſſimi fratres? Robur pectoris veſtri & perſeverantiam fidei quo præconio vocis * exornem? Toleraſtis uſq; ad conſummationem gloriæ duriſſimam quæſtionem, nec ceſſiſtis ſuppliciis; ſed vobis potius ſupplicia ceſſerunt. Finem * dolorum quem tormenta non dabant, coronæ dederunt. * Laniena gravior ad hoc diu perſeveravit, non ut ſtantem fidem dejiceret; ſed ut homines Dei ad * Dominum velocius mitteret.

2. Vidit * admirans præſentium multitudo cœleſte * certamen, certamen Dei, ſpiritale certamen, prælium Chriſti; * ſteteſſe ſervos ejus voce libera, mente incorrupta, virtute divina; telis quidem ſecularibus nudos; ſed armis fidei credentes armatos. Steterunt torti torquentibus fortiores, & pulſantes ac laniantes ungulas pulſata ac laniata membra vicerunt. Inexpugnabilem fidem ſuperare non potuit ſæviens diu plaga repetita; quamvis rupta compage viſcerum, torquerentur in ſervis Dei jam non membra; ſed vulnera. Fluebat ſanguis, qui incendium perſecutionis extingueret, qui flammas & ignes gehennæ glorioſo cruore ſopiret. O quale illud fuit ſpectaculum * Domino, quàm ſublime, quàm magnum, quàm Dei oculis ſacramento ac devotione militis ejus acceptum: ſicut ſcriptum eſt in Pſalmis, * Spiritu ſancto loquente ad

* *Al.* honore Crev.
* Vid. *Epiſt.* 15. *n.* 2.
* P. *Al.* pretium R. *Al.* præmium
* *Rom. & Spir. ed.* jam jamq; pr.
* *Al.* oportuit
* P. *Al.* qui præeſt in nobis, q. q. e. 1. *Joan.* 4, 4.
* *Al.* potentia,
* *Al.* Quibus ergo vos laudibus, fortiſſimi, prædicem, fratres?
* *Al.* ornem?
* P. *Al.* doloribus
* P. *Al.* Quæſtio grav. R. Lanio grav.
* *Al.* Deum
* P. *Al.* admirata
* P. *Al.* certamen Dei in ſpiritali prælio Chr.
* *Rom. & Spir. ed.* Domini, *Al.* Deo,
* *Al.* Spiritu loq.

* nos pariter & monente: *Pretioſa eſt in conſpectu Domini mors juſtorum ejus?* Pretioſa mors hæc eſt, quæ * emit immortalitatem pretio ſui ſanguinis, quæ * accepit coronam de conſummatione virtutis. Quàm lætus * illic Chriſtus fuit! Quàm libens in talibus ſervis ſuis & pugnavit & vicit protector fidei, * dans credentibus tantum, quantum ſe credit capere, qui ſumit! Certamini ſuo adfuit, præliatores atq; aſſertores ſui nominis erexit, corroboravit, animavit, & qui pro nobis mortem ſemel vicit, ſemper vincit in nobis. *Cùm vos*, inquit, *tradiderint, nolite cogitare quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini: non enim vos eſtis, qui loquimini; ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.*

* *Al.* nos: Pretioſa in c. D.
Pſal. 115, 4. 116, 15.
* P. *Al.* eximit mortalitatem
* P. *Al.* accipit
* *Al.* in illis
* P. *Al.* & dans
Matth. 10, 19, 20.

3. Documentum rei præſens prælium * præbuit. Vox plena Spiritu ſancto de Martyris ore prorupit, cum Mappalicus beatiſſimus inter cruciatus ſuos Proconſuli diceret: *Videbis cras agonem.* Et quod ille cum virtutis ac fidei teſtimonio dixit, Dominus implevit. *Agon* cœleſtis * exhibitus, & Dei ſervus in *agonis* promiſſi certamine coronatus eſt. Hic eſt *agon*, quem Propheta Eſaias ante * prædixit, dicens: *Non puſillum vobis certamen cum hominibus: quoniam Deus præſtat agonem.* Et ut oſtenderet, quis hic agon futurus eſſet, addidit, dicens: *Ecce virgo in utero * accipiet & pariet filium, & * vocabit nomen ejus Emmanuel!* Hic eſt *agon* fidei noſtræ, qua congredimur, qua vincimus, qua coronamur. Hic eſt *agon*, quem nobis oſtendit beatus Apoſtolus Paulus, in quo oportet nos currere & ad * coronam gloriæ pervenire. *Neſcitis*, inquit, *quia qui in ſtadio currunt, omnes quidem currunt; unus tamen accipit palmam? Sic currite, ut * occupetis. Omnis enim qui * agonizat, in omnibus continens eſt: & illi quidem, ut corruptibilem coronam accipiant; nos autem incorruptam.* * Item ſuum certamen oſtendens, & hoſtiam ſe * Domini cito futurum eſſe promittens ait: *Ego jam * delibor, & tempus inſtat aſſumtionis meæ. Bonum agonem certavi, curſum perfeci, fidem ſervavi. Jam ſupereſt mihi corona juſtitiæ, quam mihi reddet Dominus, * in illa die, * ille juſtus Judex: non ſolum autem mihi; ſed & omnibus qui * dilexerint adventum ejus.* Hunc igitur *agonem* per Prophetas ante prædictum, per Dominum commiſſum, per Apoſtolos geſtum, Mappalicus ſuo & Collegarum ſuorum nomine Proconſuli repromiſit, nec fefellit in promiſſo

* *Al.* exhibuit.
* *Al.* exhibitus eſt, Dei ſerv.
* *Al.* præmiſit
V. *LXX. Eſai.* 7, 13. 14.
* P. *Al.* concipiet
Rom. concipiet filium & voc. n. e.
* P. *Al.* vocabitis
Al. vocabitur
* P. *Al.* gloriam coronæ
1. *ad Cor.* 9, 24, 25.
* *Al.* omnes occ.
* P. *Al.* agonizatur,
* *Al.* Idem ſ.
* *Al.* Domino
* P. *Al.* libor
2. *ad Tim.* 4, 6, 7, 8.
* *Al.* in illum diem juſt. Jud.
* P. *Al.* juſtus Jud.
* P. *Al.* dixerit
Ir. Al. dilexerunt

ſuo

ſuo vox fidelis: pugnam quam ſpopondit, exhibuit, & palmam quam meruit, accepit.

4. Iſtum * nunc beatiſſimum Martyrem & alios participes ejusdem congreſſionis & comites, in fide ſtabiles, in dolore patientes, in quæſtione victores, ut cæteri quoq; ſectemini, & opto pariter, & * exhortor: ut quos vinculum confeſſionis & hoſpitium carceris ſimul junxit, jungat etiam * conſummatio virtutis & corona cœleſtis; ut lacrymas matris Eccleſiæ, quæ * plangit ruinas & funera plurimorum, vos veſtra lætitia * tergeatis, & cæterorum quoq; Stantium firmitatem veſtri exempli provocatione ſolidetis. Si vos acies vocaverit; ſi certaminis veſtri dies venerit; militate fortiter, dimicate conſtanter, ſcientes vos ſub oculis præſentis Domini dimicare, confeſſione nominis ejus ad ipſius gloriam pervenire; qui non ſic eſt, ut ſervos ſuos tantum ſpectet; ſed & ipſe luctatur in nobis, ipſe congreditur, ipſe in certamine *agonis* noſtri & coronat pariter & coronatur. Quod ſi ante diem certaminis * veſtri de indulgentia * Domini * *pax* ſupervenerit; vobis tamen * manet voluntas integra & conſcientia glorioſa. * Nec contriſtetur aliquis ex vobis, quaſi illis minor, qui ante vos tormenta perpeſſi, victo & calcato ſeculo, ad Dominum glorioſo itinere venerunt: Dominus *ſcrutator eſt* * *renis & cordis*, arcana perſpicit & intuetur occulta. Ad coronam Dei promerendam ſufficit ipſius teſtimonium ſolum, qui judicaturus eſt. Ergo utraq; res, fratres * cariſſimi, ſublimis eſt pariter & illuſtris. illa ſecurior, ad Dominum * victoriæ conſummatione properare: hæc lætior, accepto poſt gloriam commeatu, in Eccleſia laude florere. O beatam Eccleſiam noſtram, quam ſic honor divinæ dignationis illuminat, quam temporibus noſtris glorioſus Martyrum ſanguis illuſtrat! Erat antè in operibus fratrum candida, nunc facta eſt in Martyrum cruore purpurea. Floribus * ejus nec lilia nec roſæ deſunt. Certent nunc ſinguli ad utriusq; honoris ampliſſimam dignitatem: * ut accipiant coronas vel de * opere candidas, vel de * paſſione purpureas. In cœleſtibus caſtris & pax & acies habent flores ſuos, quibus * miles Chriſti ob gloriam * coronetur. * Opto vos, fortiſſimi ac beatiſſimi fratres, ſemper in Domino bene valere & noſtri meminiſſe. * Valete.

* Al. hunc
* Al. hortor
* Al. & conſ.
* P. Al. plangat
It. Al. plangunt
* P. Al. tergatis,
* Al. noſtri
* Al Dei p. ſ.
* Vid. *Ep. præced.* 8. n. 5.
* R. maneat
* P. Al. Ne
Pſal. 7, 10. *Sap.* 1, 6.
* Al. renis, & cordis arc. perſpicit Ad c.
* Al. dilectiſſimi,
* Al. noſtrum victoriæ conſummatorem prop.
* P. Al. enim
* P. Al. Accip. cor.
* Al. operibus
* Al. ſanguine
* P. Al. milites
* P. Al. coronantur.

* *Rom. & Spir. ed.* ſequentia non habent, * Al. hanc ultimam voculam non habent.

Lib. 3. Ep. 14.

EPISTOLA X.

Ad Clerum, de Preſbyteris qui temere pacem lapſis dederunt, necdum ſedata perſecutione, & citra conſcientiam Epiſcoporum.

Cyprianus Preſbyteris & Diaconibus fratribus Salutem.

Conf. Ep. 20.
* Rom. & Spir. ed. ad ſalutem.
* Al. noſtrorum
Al. noſtros
* Al. cum aliq.
* Al. vendicent?
* P. Al. contra fratrum noſtrorum ſalutem
* Al. vendicarent!
* Al. poſſum:
* P. Al. decipitur

DIu patientiam meam tenui, fratres cariſſimi, quaſi verecundum ſilentium noſtrum proficeret * ad quietem: Sed cùm quorundam immoderata & abrupta præſumtio temeritate ſua & honorem Martyrum & Confeſſorum pudorem & plebis univerſæ tranquillitatem turbare conetur; tacere ultra non oportet: ne ad periculum & plebis pariter & * noſtrum taciturnitas nimia procedat. Quod enim non periculum metuere debemus de offenſa Domini, * quando aliqui de Preſbyteris, nec Euangelii nec loci ſui memores; ſed neq; futurum Domini judicium neq; nunc ſibi præpoſitum Epiſcopum cogitantes; quod nunquam omnino ſub anteceſſoribus factum eſt; cum contumelia & contemtu Præpoſiti totum ſibi * vindicent? Atq; utinam non * proſtrata fratrum noſtrorum ſalute ſibi omnia * vindicarent! Contumelias Epiſcopatus noſtri diſſimulare & ferre * poſſem: ſicut diſſimulavi ſemper & pertuli: ſed diſſimulandi nunc locus non eſt; quando * decipiatur fraternitas noſtra à quibusdam veſtrûm, qui dum ſine ratione reſtituendæ ſalutis plauſibiles eſſe cupiunt, magis Lapſis obſunt. Summum enim delictum eſſe quod perſecutio committi coëgit, ſciunt ipſi etiam qui commiſerunt: cum dixerit Dominus & Judex noſter: *Qui * me confeſſus fuerit coram hominibus, * & ego illum confitebor coram Patre meo, qui in cœlis eſt: Qui autem me negaverit, & ego illum negabo:* & iterum * dixerit: *Omnia peccata remittentur filiis hominum & blaſphemiæ: Qui autem blaſphemaverit * Spiritum ſanctum, non habet remiſſam, ſed reus eſt æterni peccati:* item beatus Apoſtolus * dixerit: *Non poteſtis calicem Domini bibere & calicem * dæmoniorum. Non poteſtis menſæ Domini communicare & menſæ dæmoniorum.*

Matth. 10, 32.
* P. Al. in me c.
* P. Al. confitebor & ego in illo cor. Pat. meo,
Marc. 3, 28, 29.
* Al. dicit:
* Al. in Spirit. ſ.
* P. Al. It. b. Ap. dixit:
1. ad Cor. 10, 21.
* Rom. & Spir. ed. dæmoniorum. Hæc qui ſubtr.
* Al. ad miſericordiam

2. Hæc qui ſubtrahit fratribus noſtris, decipit miſeros; ut qui poſſunt, agentes pœnitentiam veram, Deo Patri * miſericordi

cordi

Digitized by Google

cordi precibus & operibus ſuis ſatisfacere, ſeducantur, ut magis pereant, & qui erigere ſe * poſſent, plus cadant. Nam cùm in minoribus peccatis agant peccatores pœnitentiam juſto tempore, & ſecundum diſciplinæ ordinem ad exomologeſin veniant, & per manus impoſitionem Epiſcopi & Cleri, jus communicationis accipiant; nunc * crudo * tempore, perſecutione adhuc perſeverante, nondum reſtituta Eccleſiæ ipſius pace, ad communicationem admittuntur, & * offertur nomen eorum, & nondum pœnitentia * acta, nondum exomologeſi * facta, nondum manu eis ab Epiſcopo & Clero impoſita, Euchariſtia illis datur: cùm ſcriptum ſit: *Qui ederit panem aut biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini.*

* *Al.* poſſunt
* P. *Al.* rudi temp.
* P. *Al.* tempore perſecutionis adh.
* P. *Al.* offeruntur nomina eor.
* *Al.* facta
* P. *Al.* finita

1. *ad Cor.* 11, 27.

3. Sed nunc illi rei non ſunt, qui minus Scripturæ legem * noverunt. Erunt autem rei, qui præſunt, & hæc fratribus non ſuggerunt, ut inſtructi à Præpoſitis faciant omnia cum Dei timore, & cum data ab eo & præſcripta obſervatione. Exponunt deinde invidiæ beatos Martyres, & glorioſos ſervos Dei cum Dei ſacerdote * committunt, ut (cùm illi memores * loci noſtri ad me literas direxerint, & petierint tunc deſideria * ſua examinari, & pacem dari, * quando ipſa antè mater * noſtra Eccleſia pacem de miſericordia Domini prior ſumſerit, & * nos divina protectio reduces ad Eccleſiam ſuam fecerit) hi ſublato honore quem nobis beati Martyres cum Confeſſoribus ſervant, contemtâ Domini lege & obſervatione, quam iidem Martyres & Confeſſores tenendam mandant, ante extinctum perſecutionis metum, ante reditum noſtrum, ante ipſum pene Martyrum exceſſum, communicent cum Lapſis & offerant & Euchariſtiam tradant: quando etiamſi Martyres per calorem gloriæ Scripturam minus contemplantes contra legem Domini plus * aliquid cuperent, à Preſbyteris & Diaconis ſuggerentibus admoneri deberent; ſicut ſemper * in præteritum factum eſt.

* P. *Al.* tenent *It.* tenuerunt
* P. *Al.* componunt
* P. *Al.* legis noſtræ

Conf. *Ep.* 12. *n.* 1.

* *Al.* ſingulorum exam.
* P. *Al.* cum
* *Al.* noſtra pac.
* P. *Al.* vos
* *Rom. & Spir. ed.* aliud
* P. *Al.* in præteritis

4. Caſtigare nos itaq; divina cenſura nec noctibus deſinit, nec diebus: præter nocturnas enim viſiones, per dies quoque impletur apud nos Spiritu ſancto puerorum innocens ætas, quæ in ecſtaſi * videt oculis & audit & loquitur ea quibus nos Dominus monere & inſtruere dignatur. Et audietis omnia quando ad vos reducem me Dominus fecerit, * qui ut ſecede-

* *Rom. & Spir. ed.* in peccatum f. e.
* P. *Al.* in oculis
* P. *Al.* qui ut ſederem juſſit interim morari. Et †

 rem

† incauti *Al.* qui ut ſederem juſſit. Interim tamen

rem juſſit. Interim temerarii & incauti & tumidi quidam inter vos, qui hominem non cogitant, vel * Deum * timeant; ſcientes quoniam ſi ultra in iisdem perſeveraverint, utar ea admonitione, * qua me uti Dominus jubet; ut interim prohibeantur offerre, acturi & apud nos, & apud Confeſſores ipſos, & apud plebem univerſam, cauſam * ſuam; cùm Domino permittente, in ſinum matris Eccleſiæ * recolligi cœperimus. De hoc * ad Martyres & Confeſſores * & * ad plebem literas feci, quas utraſq; vobis legi mandavi. Opto vos, fratres cariſſimi ac deſideratiſſimi, in Domino ſemper bene valere & noſtri meminiſſe. * Valete.

* *Al.* Dominum
* *P. Al.* timent
* *P. Al.* quam Dom.
* *Al.* ſuam Domino permittente, cùm in ſin.
* *P. Al.* colligi
* *Al.* & ad
* *Al.* ipſos &
* *P. Al.* apud pl.
* *Al. non additur.*

Lib. 3. *Ep.* 15.

Epistola XI.

Ad Martyres & Confeſſores, qui petierant Lapſis pacem dari.

Cyprianus Martyribus & Confeſſoribus, cariſſimis fratribus, Salutem.

Sollicitudo loci noſtri & timor Domini compellit, fortiſſimi ac beatiſſimi Martyres, admonere vos literis noſtris, ut à quibus tam devotè & fortiter ſervatur fides * Domino, ab iisdem lex quoq; & diſciplina Domini reſervetur. Nam cum omnes milites Chriſti cuſtodire oporteat præcepta Imperatoris ſui; tum vos magis præceptis ejus obtemperare plus convenit, qui exemplum cæteris facti eſtis & virtutis & timoris Dei. Et credideram quidem Presbyteros & Diaconos, qui illic præſentes ſunt, monere vos & inſtruere pleniſſimè circa Euangelii legem; ſicut * in præteritum ſemper ſub anteceſſoribus noſtris * factum eſt; ut Diaconi ad carcerem commeantes Martyrum deſideria conſiliis ſuis & Scripturarum præceptis gubernarent: ſed nunc cum maximo animi dolore cognoſco, non tantùm * illic vobis non ſuggeri divina præcepta; ſed adhuc potiùs * impediri, ut * ea quæ à vobis ipſis, & circa Deum cautè, & circa Sacerdotem Dei honorificè fiunt, à quibusdam Presbyteris reſolvantur; qui nec timorem Dei nec Epiſcopi honorem cogitantes, cum vos ad me literas direxeritis, quibus *examinari deſideria veſtra* & quibusdam Lapſis pacem * dari poſtulaſtis, cum perſecutione finita convenire in unum cum Clero & recolli-

Conf. *Ep.* 20.
* *Al.* Domini,
* *Al.* & in præter.
* *Rom. & Spir. ed.* & in Presbyteris ſemper ſub ant.
* *Al.* illic non ſugg.
* *R. Al.* inveniri *Spirenſ. ed.* impedire
* *Al.* & ea
* *Al.* dare

Digitized by Google

colligi cœperimus; illi contra Euangelii * legem, contra veſtram quoq; honorificam petitionem, ante actam pœnitentiam, ante exomologeſin graviſſimi atq; extremi delicti factam, ante manum ab Epiſcopo & Clero * in pœnitentiam impoſitam, offerre * Lapſis pacem & Euchariſtiam dare, id eſt, ſanctum Domini corpus profanare, audeant: cum ſcriptum ſit: *Qui ederit panem aut biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini.* * Et Lapſis quidem poteſt in hoc venia concedi. * Quis enim non mortuus vivificari properet? Quis non ad ſalutem ſuam venire feſtinet? Sed Præpoſitorum eſt præceptum tenere, & vel properantes vel ignorantes inſtruere; ne qui ovium paſtores eſſe debent, lanii fiant. Ea enim concedere, quæ in perniciem vertant, decipere eſt. nec erigitur ſic Lapſus; ſed per Dei offenſam magis impellitur ad ruinam. Vel ex vobis itaq; diſcant, quod docere debuerant. Petitiones & deſideria veſtra Epiſcopo ſervent, & ad pacem vobis petentibus dandam maturum & pacatum tempus * expectent. Anteà Domino pacem mater prior ſumat; tunc ſecundum veſtra deſideria de filiorum pace tractetur.

* *Al.* legem, veſtr. quoq;
* G. in pœnitentia
* *Al.* pro illis & Euch.
1. *ad Cor.* 11, 27.
* *Al.* Etſi Lapſ.
* *Al.* Quis non
* P. *Al.* expectent. Ante eſt ut à Domino. *It, Al.* expe- † ctent. Ante Domini pacem *It. Al.* expectantes, ut à Domino

2. Et quoniam audio, fortiſſimi & cariſſimi fratres, impudentia vos quorundam premi & verecundiam veſtram vim pati, oro vos quibus poſſum precibus, ut Euangelii memores & conſiderantes, quæ & qualia in * præteritum anteceſſores veſtri Martyres conceſſerint, quàm ſolliciti in omnibus fuerint, vos quoq; * ſollicitè & cautè petentium deſideria ponderetis, utpote amici Domini; & cum illo poſtmodum *judicaturi*, inſpiciatis & * actum & opera & merita ſingulorum; ipſorum quoq; delictorum genera & qualitates cogitetis; ne ſi quid abruptè & indignè vel à * vobis promiſſum, vel à nobis factum fuerit, apud gentiles quoq; ipſos Eccleſia noſtra erubeſcere incipiat. * Viſitamur enim & caſtigamur frequenter, & * ut in nobis Domini mandata incorrupta & inviolata permaneant, admonemur; quod quidem nec illic apud * vos ceſſare cognoſco, quo minus plurimos quoq; ex vobis inſtruat ad Eccleſiæ diſciplinam divina cenſura. Hoc autem totum poteſt fieri, ſi ea quæ à vobis * petuntur, ne facilè tribuantur, religioſa contemplatione moderemini; intelligentes & comprimentes * eos, qui perſonas accipientes, in bene-

* *Al.* poteſtatem antec.
* *Al.* ſolliciti & cauti
1. *ad Cor.* 6, 2.
* *Eraſmus: fortè* affectum
* *Al.* nobis perm.
* *Al.* Viſitamur & caſt.
* P. *Al.* ut Dom.
* *Spirenſ. ed.* nos
* P. *Al.* petuntur, relig. cont.
* *Al.* eaſq; perſ.

Digitized by Google

beneficiis veſtris, * aut gratificantur, aut illicitæ * negotiationis nundinas * aucupantur. De hoc & ad Clerum & ad plebem literas feci, quas utraſq; * vobis legi mandavi. Sed & illud ad diligentiam veſtram redigere & emendare debetis, ut nominatim deſignetis eos quibus pacem dari deſideratis: audio enim * quibusdam ſic libellos fieri ut dicatur: *Communicet ille cum ſuis*. quod nunquam omnino à Martyribus factum eſt, * ut incerta & * cæca petitio invidiam nobis poſtmodum cumulet: latè enim patet quando dicitur: *Ille cum ſuis*; & poſſunt nobis viceni & triceni & ampliùs offerri, qui propinqui & affines & liberti ac domeſtici eſſe aſſeverentur ejus, qui accipit libellum: & ideo peto, ut eos quos ipſi * videtis, quos noſtis, quorum * pœnitentiam ſatisfactioni proximam conſpicitis, deſignetis nominatim libello, & ſic ad nos fidei ac diſciplinæ congruentes literas dirigatis. Opto vos, fratres fortiſſimi ac dilectiſſimi, in Domino ſemper bene valere & noſtri meminiſſe. * Valete.

* *Al.* ut aut gratificentur,
* P *Al.* contagionis
* *Al.* cogitationis
* *Al.* aucupentur.
* *Al.* nobis
* P. *Al.* quosdam ſic libello inſeri R. *Al.* quibusdam ſic libello f.
* P. *Al.* & certa
* *Al.* ut cæca p.
* *Al.* videtis & noſtis
* R. pœnitentiam ſcitis,
* *Al.* *non habetur.*

Lib. 3. *Ep.* 16.

Epistola XII.

Ad plebem, de reſcripto Martyrum ac iis qui pacem petebant.

Conf. *Ep.* 20.

Cyprianus fratribus in plebe conſiſtentibus S.

INgemiſcere vos & dolere ruinas fratrum noſtrorum ex me * ſcio, fratres cariſſimi, qui & ipſe vobiscum pro ſingulis ingemiſco pariter & doleo, & patior, ac ſentio, quod beatus Apoſtolus * dixit: *Quis infirmatur*, inquit, *& ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non uror?* Et iterum poſuit in epiſtola ſua dicens: *Si patitur membrum unum, compatiuntur & cætera membra, & ſi lætatur membrum unum, collætantur & cætera membra.* Compatior * ego & * condoleo de fratribus noſtris, qui lapſi & perſecutionis infeſtatione proſtrati * partem noſtrum viſcerum ſecum trahentes, * acrem dolorem nobis ſuis vulneribus intulerunt, quibus potens eſt divina miſericordia medelam dare: * properandum tamen non puto, nec incautè aliquid & feſtinanter gerendum: ne, * dum temere pax uſurpatur, divinæ indignationis offenſa gravius * provocetur. Fecerunt ad nos de quibusdam beati Martyres literas, petentes *examinari deſide-*

* P. *Al.* ſcio pariter & doleo, & pat. ac ſent.
* *Al.* dicit

2. *ad Cor.* 11, 29.

1. *ad Cor.* 12, 26.

* *Al.* ergo
* *Al.* condoleo fratribus
* *Al.* & part.
* P. *Al.* parem
* *Al.* dum tamen non putent, propere, nec incaute
* *Al.* ſi tem.

Digitized by Google

deſideria ſua, cùm pace nobis omnibus à Domino prius data, ad Eccleſiam regredi * *cœperimus; tunc examinabuntur ſingula præſentibus & judicantibus vobis.* Audio tamen quosdam de Presbyteris, nec Euangelii memores, nec quid ad nos Martyres ſcripſerint cogitantes, nec Epiſcopo honorem ſacerdotii ſui & cathedræ * reſervantes, jam cùm Lapſis communicare cœpiſſe, * & offerre pro illis, & Euchariſtiam dare; * quando oporteat ad hæc per ordinem * pervenire. Nam cum in minoribus delictis, quæ non in * Dominum committuntur, pœnitentia agatur juſto tempore, & exomologeſis fiat inſpecta vita ejus qui agit pœnitentiam, nec ad communicationem venire quis poſſit; niſi prius illi ab Epiſcopo & Clero manus fuerit impoſita; quanto magis in his graviſſimis & extremis delictis caute omnia & moderate ſecundum diſciplinam Domini obſervari oportet? * Quod quidem * noſtros Preſbyteri & * Diaconi monere debuerant, ut commendatas ſibi oves foverent, & divino magiſterio ad viam deprecandæ ſalutis inſtruerent. Ego plebis noſtræ & quietem novi pariter & * timorem, qui in ſatisfactione Dei & deprecatione * vigilarent; * niſi illos quidam de * Preſbyteris gratificantes decepiſſent.

2. Vel vos itaq; ſingulos regite, & conſilio ac moderatione veſtra & ſecundum divina præcepta Lapſorum animos temperate. Nemo adhuc importuno tempore acerba poma decerpat: nemo navem ſuam quaſſatam & perforatam fluctibus, priusquam diligenter refecerit, in altum denuo committat: nemo tunicam ſciſſam accipere & induere * properet; niſi * eam & ab artifice perito ſartam viderit, & à fullone curatam receperit. Audiant quæſo patienter conſilium noſtrum, expectent regreſſionem noſtram, ut cum ad vos per Dei miſericordiam venerimus, * convocati Coepiſcopi plures, ſecundum Domini diſciplinam & Confeſſorum præſentiam, * beatorum Martyrum literas & *deſideria examinare* poſſimus. De * hoc & ad Clerum & ad Martyres * & Confeſſores literas feci, quas utraſq; legi vobis mandavi. Opto vos, fratres cariſſimi ac * deſideratiſſimi, in Domino ſemper bene valere * & noſtri meminiſſe. Valete.

E EPI-

Conf. *Ep.* 10. *n.* 3. & *Ep.* 11. *n.* 1.
* *Al.* cœperimus, examin.
* *Al.* ſervantes.
* *Al.* off. pro
* *Al.* cùm op.
* P. *Al.* perveniri.
* *Al* Deum committ.
* *Al.* Quos
* *Al.* noſtri
* *Rom. & Spir. ed.* Diacones
* *Al.* timorem in ſatisf.
* *Al.* vigilare
* *Rom. & Spir. ed.* niſi illos de Preſb.
* P. *Al.* Præpoſitis
* *Al.* poteſt
* *Al.* eam ab
* P. *Al.* convocatis Epiſcopis pluribus
Ir. Al. convocatis Epiſcopis plures
* P. *Al.* & veſtram quoque ſententiam,
* *Al.* hoc ad
* *Al.* & ad Conf.

* *Rom. & Spir. ed.* deſiderantiſſ. * *Reliqua hæc alicubi non leguntur.*

Digitized by Google

Lib. 3. *Ep.* 17.

Epistola XIII.

Conſ. *Ep.* 20.

Ad Clerum ſuum de Lapſis & Catechumenis, ne vacui communione exeant.

* *Al.* Diaconis

Cyprianus Preſbyteris & * *Diaconibus fratribus S.*

MIror vos, fratres cariſſimi, ad multas epiſtolas meas, quas ad vos frequenter miſi, nihil reſcripſiſſe: cum fraternitatis noſtræ vel utilitas vel neceſſitas ſic utiq; gubernetur; ſi à vobis inſtructi rerum gerendarum conſilium limare poſſimus. Quoniam tamen video facultatem veniendi ad vos nondum eſſe, & jam æſtatem cœpiſſe; quod tempus infirmitatibus aſſiduis & gravibus * infeſtat; occurrendum puto fratribus noſtris, ut qui libellos à Martyribus * acceperunt, & prærogativa eorum apud Deum * adjuvari poſſunt; ſi incommodo aliquo & infirmitatis periculo occupati fuerint; * non expectata præſentia noſtra, apud Preſbyterum quemcunq; præſentem, vel ſi Preſbyter repertus non fuerit & urgere exitus cœperit, apud Diaconum quoq;, exomologeſin facere delicti ſui poſſint; ut manu * eis * in pœnitentiam impoſita veniant ad Dominum cum pace, quam dari Martyres literis ad nos factis deſideraverunt.

* G. *Al.* nos infeſtat

* *Al.* acceperunt, ſi incomm.

* P. *Al.* adjuvare

* *Al.* non expectent præſentiam noſtrā; qvin ap. Vid. *Ep. ſeq.* 14. *n.* 1.

* *Al.* ei in p.

* G. *Al.* pœnitentiæ

2. Cæteram quoq; partem plebis quæ *lapſa* eſt, præſentia veſtra * fovete, & ut à fide & miſericordia Domini non deficiant, veſtro ſolatio focillate: neq; enim deſerentur ab ope & auxilio Domini, * qui mites & humiles & pœnitentiam verè agentes in bonis * operibus perſeveraverint, quo minus illis quoq; divino remedio conſulatur. *Audientibus* etiam, ſi qui fuerint periculo præventi & in exitu conſtituti, vigilantia veſtra non deſit, implorantibus divinam gratiam miſericordia Domini non denegetur. Opto vos, fratres cariſſimi, ſemper bene valere, & noſtri meminiſſe. Fraternitatem univerſam meo nomine ſalutate, & ut noſtri * meminerit admonete & rogate.

Valete.

* *Al.* qvoq; fovetote.

* G. *Al.* qui mites in b. 6. perſ.

* P. *Al.* opinionibus

* P. *Al.* meminerint

Al. meminerit rogate.

Epi-

Epistola XIV.

Lib. 3. Ep. 18.

Ad Clerum ſuum, de iis, qui ad pacem feſtinabant.

*Cyprianus Preſbyteris & * Diaconibus fratribus*
S.

Legi literas veſtras, fratres cariſſimi, quibus ſcripſiſtis ſalubre conſilium veſtrum non deeſſe fratribus noſtris, ut temeraria feſtinatione depoſita religioſam patientiam Deo præbeant; ut cum in unum per ejus miſericordiam venerimus, de omnibus ſpeciebus ſecundum Eccleſiaſticam diſciplinam tractare poſſimus: maximè cum ſcriptum ſit: *Memento unde * excideris & age pœnitentiam.* Pœnitentiam autem ille agit, qui divinis præceptis mitis & patiens, & Sacerdotibus Dei obtemperans, obſequiis ſuis & operibus juſtis Dominum promeretur. Quoniam tamen ſignificaſtis quoſdam immoderatos eſſe * & communicationem accipiendam feſtinanter urgere, & deſideraſtis * in hac re formam à me vobis dari; * ſatis plenè ſcripſiſſe me ad hanc rem proximis literis ad vos * factis credo, *ut qui libellum à Martyribus acceperunt* & auxilio eorum * *adjuvari* apud Dominum in delictis ſuis poſſunt, ſi premi *infirmitate* aliqua & *periculo* cœperint, *exomologeſi facta, & manu eis* à vobis * *in pœnitentiam impoſita, cum pace à Martyribus* ſibi promiſſa *ad Dominum* remittantur.

2. Cæteri verò qui nullo libello à Martyribus accepto invidiam faciunt; quoniam non paucorum nec Eccleſiæ unius aut unius provinciæ; ſed totius orbis hæc cauſa eſt; * expectent * ante de Domini protectione Eccleſiæ ipſius publicam pacem. Hoc enim & verecundiæ & diſciplinæ & vitæ * ipſi omnium noſtrum * convenit: ut * Epiſcopi plures in unum convenientes præſente & * Stantium plebe, quibus & ipſis pro fide & timore ſuo honor habendus eſt, diſponere omnia conſilii communis religione poſſimus. Cæterum quàm irreligioſum eſt & ipſis quoq; feſtinantibus pernicioſum, ut cùm extorres facti & patria pulſi ac bonis ſuis omnibus ſpoliati nondū ad Eccleſiam redierint, quidam de Lapſis Confeſſores ipſos prævenire & ante ad Eccleſiam introire feſtinent! * Qui ſi * nimium properant,

E 2 habent

* Al. Diaconis Conf. *Ep.* 20.

Apoc. 2, 5.
* P. *Al.* ceciderit
* *Al.* & ad comm.
* *Al.* in hanc rem
* P. *Al.* ſciatis
Vid. *Ep.* 13. *n.* 1.
* P. *Al.* factis. Credo, ut qui
* *Al.* adjuti
* *Al.* in pœnitentia

* P. *Al.* expectent de D. pr.
Rom. & Spir. ed. expectent ante Dominum Eccl. ipſius
* *Al.* ante Domini prot.
* *Al.* ipſi omnium noſtrum convenientes præſente & Stant. pl.
* *Al.* conveniet
* *Al.* ut præſ. & Stantium

* R. *Al.* adſtante plebe * Vid. *Epiſt.* 52. *n.* 2. * *Rom. & Spir. ed.* minimum * P. *Al*, Præpoſiti

habent in ſua poteſtate quod * poſtulant, tempore ipſo ſibi * plus quàm poſtulant, largiente. Acies adhuc geritur, & agon quotidie celebratur: Si commiſſi verè & firmiter pœnitet, & fidei calor prævalet; qui differri non poteſt, poteſt coronari. Opto vos, fratres cariſſimi, ſemper bene valere & noſtri meminiſſe. Fraternitatem univerſam meo nomine ſalutate, & ut noſtri memores ſint admonete. Valete.

* *Al.* poſtulant. Largiter acies adh. *Rom. & Spir. ed.* poſtulant. Largienter ac. adh.
* R. *Al.* plus quàm quod poſt.

Lib. 3. *Ep.* 5.

EPISTOLA XV.

Ad Clerum Romanum, de præcedentium epiſtolarum exemplis Romam è ſuo ſeceſſu miſſis.

Conf. *Ep.* 3. & 23.
* *Al.* Diaconis.

*Cyprianus Preſbyteris & * Diaconibus Romæ conſiſtentibus fratribus Salutem.*

QUoniam comperi, fratres cariſſimi, minus ſimpliciter & minus fideliter vobis renunciari, quæ hîc à nobis & geſta ſunt & geruntur; neceſſarium duxi has ad vos literas facere, * quibus vobis actus noſtri & diſciplinæ & diligentiæ ratio redderetur. Nam ſicut Domini mandata * inſtruunt; orto ſtatim turbationis impetu primo, cum me clamore violento frequenter populus * flagitaſſet, non tam meam ſalutem, quàm quietem fratrum publicam cogitans, interim ſeceſſi: ne per inverecundam præſentiam noſtram ſeditio, quæ cœperat, plus provocaretur. Abſens tamen corpore, nec ſpiritu nec actu nec monitis meis defui, quo minus ſecundum Domini præcepta fratribus noſtris, in quibus poſſem, * mea mediocritate conſulerem. & quid egerim, loquuntur vobis epiſtolæ, pro temporibus * emiſſæ, numero tredecim, quas ad vos transmiſi.

* *Al.* quibus actus
* *Al.* inſtruunt, ſtatim perturb. imp.
* G. fatigaſſet.
* *Al.* pro mea med.
* *Al.* miſſæ

2. In quibus * nec Clero conſilium, nec * Confeſſoribus * exhortatio, nec * extorribus * quando oportuit objurgatio, nec univerſæ fraternitati * ad deprecandam Dei miſericordiam allocutio & perſuaſio noſtra defuit; quantum ſecundum legem fidei & timorem Dei, Domino ſuggerente, noſtra mediocritas potuit * eniti. * Poſteaquam vero & * tormenta venerunt, ſive jam tortis fratribus noſtris, ſive adhuc ut torquerentur incluſis, ad corroborandos & confortandos eos noſter ſermo penetravit. Item * cum comperiſſem, eos qui ſacrilegis contactibus manus ſuas atq; ora maculaſſent, vel nefandis libel-

Vid. *Epiſt.* 5. & 6.
* Fortè *Epiſt.* 11.
* Vid. *Epiſt.* 7.
* *Spir. ed.* exoratio
* P. *Al.* quæ op.
* Vid. *Epiſt.* 8.
* P. *Al.* niti.
* P. *Al.* Poſtea vero quam
* Vid. *Epiſt.* 9.
* Vid. *Epiſt.* 10. 11. 12.

libellis nihilominus conſcientiam polluiſſent, exambire ad Martyres paſſim, Confeſſores quoq; importuna & gratioſa deprecatione corrumpere, ut ſine ullo diſcrimine atq; examine ſingulorum darentur quotidie libellorum millia, contra Euangelii legem; literas feci, quibus Martyres & Confeſſores conſilio meo quantum poſſem ad Dominica præcepta revocarem. Item Preſbyteris & * Diaconibus non defuit ſacerdotii vigor, ut quidam minus diſciplinæ memores & temeraria feſtinatione præcipites, qui cum Lapſis communicare jam cœperant, * comprimerentur, intercedentibus nobis. Plebi quoq; ipſi quantum potuimus animum compoſuimus, & ut Eccleſiaſtica diſciplina * ſervaretur, inſtruximus. Poſtmodum verò cum quidam de Lapſis, ſive ſua ſponte, ſive aliquo incitatore, audaci flagitatione * proruerent, ut pacem ſibi à Martyribus & Confeſſoribus promiſſam extorquere violento impetu niterentur, de hoc etiam bis ad Clerum literas * feci, & * lege ei mandavi; ut ad illorum violentiam interim * quoque * genere * mitigandam, ſi qui libello à Martyribus accepto de ſeculo excederent, exomologeſi facta, & manu eis * in pœnitentiam impoſita, cum pace ſibi à Martyribus promiſſa ad Dominum remitterentur. Nec in hoc legem dedi, aut me auctorem temere conſtitui; ſed cum videretur & honor Martyribus habendus, & eorum qui omnia turbare cupiebant, impetus comprimendus; & præterea veſtra ſcripta legiſſem, * quæ de hoc ad Clerum noſtrum per * Clementium Hypodiaconum nuper feceratis, ut iis, qui poſt lapſum *infirmitate apprehenſi eſſent, & pœnitentes communicationem deſiderarent, ſubveniretur;* ſtandum putavi & cum veſtra ſententia: ne actus noſter, qui adunatus eſſe & conſentire circa omnia debet, in aliquo diſcreparet. Planè cæterorum cauſas, quamvis libello à Martyribus accepto, differri mandavi, & in noſtram præſentiam reſervari: ut cùm, pace à Domino nobis data, plures Præpoſiti convenire in unum cœperimus, communicato etiam vobiſcum conſilio diſponere ſingula & * reformare poſſimus. Opto vos, fratres cariſſimi, ſemper bene valere.

* *Al.* Diaconis
* P. *Al.* comprimerentur: Intercedentibus nobis, plebi ipſi quoq; qu. pot. compoſuimus & ut in Eccleſiaſt.
* *Al.* ſervarentur
* *Al.* prorumperent
* Vid. *Epiſt.* 13. & 14.
* *Al.* legi eis
* *Al.* quoquo
* P. *Al.* modo
* *Al.* mitigandum
* *Rom. & Spir. ed.* in pœnitentia
* *Al.* quæ ad Cler.
* *Al.* Crementum
Vid. *Epiſt.* 3. n. 2.
* *Al.* formare

Digitized by Google

EPISTOLA XVI.

Ad Moyſen & Maximum, Preſbyteros, & cæteros Confeſſores Romanos, de eorum Confeſſione.

*Cyprianus Moyſi * & Maximo, Preſbyteris, & cæteris Confeſſoribus * fratribus S.*

ET cunctos vos pariter & ſingulos * repræſentavit affectibus noſtris, fratres cariſſimi, Celerinus adveniens, & * fidei ac virtutis veſtræ comes, & glorioſis * congreſſibus Dei miles. Vniverſos vos in illo veniente conſpeximus, & cum * caritatem circa me veſtram dulciter ac ſæpe loqueretur, in ejus ſermonibus vos audiebamus. Satis ac plurimum gaudeo, quando * à vobis per tales talia perferuntur. Vobiſcum illic in carcere quodammodo & nos ſumus, divinæ dignationis * hortamenta vobiſcum ſentire nos credimus, qui ſic veſtris cordibus * inhæremus: honori nos veſtro * caritas veſtra individua connectit: ſeparari dilectionem Spiritus non ſinit: vos illic confeſſio, me * affectio * includit. Et nos quidem veſtri diebus ac noctibus memores, & quando in ſacrificiis precem cum pluribus facimus & cum in ſeceſſu privatis precibus oramus, coronis ac laudibus veſtris plenam * à Domino faventiam poſtulamus: ſed ad reddendam vobis vicem minor eſt noſtra mediocritas: plus vos datis, quando noſtri in oratione meminiſtis, qui * ſperantes jam ſola cœleſtia & tantum divina meditantes, ad faſtigia celſiora * mora ipſa paſſionis aſcenditis, longoq; temporum ductu glorias veſtras non * trahitis, ſed augetis.

Lib. 2. Ep. 4. Conf. *Ep. 26. n. 4. & 31. n. 4. & Ep. 32.*
* *Rom. & Spir. ed.* & Maximo & cæt. Confeſſ. in Domino fratrib. S.
* *Al.* dilectiſſimis fr.
* R. *Al.* præſentavit
* *Al.* fidei ac v.
* P. *Al.* congreſſoribus
It. *Al.* congreſſionibus
* *Al.* de caritate c. m. veſtra
* *Al.* nobis perf.
* P. *Al.* ornamenta
* P. *Al.* adhæremus
* *Al.* caritas indiv.
* R. *Al.* hic affectio
* P. *Al.* concludit.
* P. *Al.* Domini fav.
* *Al.* ſpirantes
* P. *Al.* hora ipſa
It. *Al.* ad horam ipſam
* *Al.* ſubtrahitis

2. Beatum facit prima & una confeſſio: vos toties confitemini, quoties rogati, ut de carcere recedatis, carcerem * fide & virtute * præligitis: tot veſtræ laudes, quot dies: quot menſium curricula, tot incrementa meritorum. Semel vincit, qui ſtatim patitur: at qui manens ſemper in pœnis congreditur cum dolore, nec vincitur, quotidie coronatur. Eant nunc Magiſtratus & Conſules ſive Proconſules, *annuæ* dignitatis inſignibus & duodecim faſcibus glorientur: ecce dignitas cœleſtis in vobis honoris *annui* claritate ſignata eſt, & jam revertentis *anni* volubilem circulum victricis gloriæ diuturnitate tranſ-

* P. *Al.* fidei & virtutis
* R. *Al.* prælegiſtis

gres-

greſſa eſt! * Illuminabat mundum ſol oriens & luna decurrens: ſed vobis idem qui ſolem fecit & lunam, majus in carcere lumen * fuit, & in corde ac mentibus veſtris Chriſti claritudo reſplendens horribiles * cæteris atq; funeſtas pœnalis loci tenebras æterna illa & candida luce radiavit. Per viciſſitudines menſium * transmeavit tempus *hybernum*: ſed & vos incluſi tempora hyemis perſecutionis hyeme * penſaſtis. Succeſſit hyemi * *verna* temperies roſis læta & floribus coronata: ſed vobis roſæ & flores de paradiſi deliciis * aderant, & caput veſtrum ſerta cœleſtia coronabant. *Æſtas* ecce meſſium fertilitate fœcunda eſt, & *area* frugibus plena eſt! Sed vos qui gloriam ſeminaſtis, frugem gloriæ metitis, atq; in Domini area conſtituti, *exuri paleas inextinguibili igne* conſpicitis, ipſi, ut *tritici* grana purgata & frumenta pretioſa, jam * purgati & conditi, hoſpitium carceris *horreum* * computatis. Nec deeſt *autumno* ad munera fungenda temporis gratia ſpiritalis: Vindemia foris premitur, & profutura poculis in torcularibus uva calcatur: Vos de Domini vinea pingues racemi, & jam maturis fructibus botri, preſſuræ ſecularis infeſtatione calcati, torcular * veſtrum carcere torquente ſentitis. Vini vice ſanguinem funditis, ad paſſionis tolerantiam fortes martyrii poculum libenter hauritis. Sic apud ſervos Dei *annus* evolvitur. Sic ſpiritalibus meritis & cœleſtibus præmiis temporum viciſſitudo celebratur.

* P. *Al.* Illuminat
* P. *Al.* fudit
It. *Al.* fudit ſuitq; in corde
* P. *Al.* carceris
* P. *Al.* transm. hybernus: ſed vos
* P. *Al.* penſabatis,
* *Al.* una
* P. *Al.* adhærent *Rom.* adhærebant
Matth. 3, 12.
* P. *Al.* probati
* P. *Al.* computetis
* P. *Al.* noſtrum

3. Beati ſatis, qui ex vobis per hæc gloriarum veſtigia commeantes jam de ſeculo receſſerunt, confectoq; itinere virtutis ac fidei ad complexum & oſculum Domini Domino ipſo gaudente venerunt! Sed & veſtra non minor gloria, qui adhuc in certamine conſtituti, & comitum glorias ſecuturi, pugnam diu geritis, immotaq; & inconcuſſa fide ſtabiles, quotidie ſpectaculum Deo * veſtris virtutibus exhibetis. Quo longior veſtra * pugna, hoc corona ſublimior. Agon unus; ſed multiplici præliorum numeroſitate congeſtus. Famem vincitis, & ſitim ſpernitis, & ſqualorem carceris ac receptaculi pœnalis horrorem roboris vigore calcatis. Pœna illic * ſubigitur, cruciatus * obteritur, nec mors metuitur; ſed optatur; quæ ſcilicet immortalitatis præmio vincitur, ut vitæ æternitate, qui vicerit, * coronetur. Qui nunc in vobis animus, quam capax pectus, ubi talia & tanta volvuntur! Vbi non niſi Dei præcepta

* P. *Al.* de veſtris
* R. *Al.* confeſſio *Rom. & Spir. ed.* confeſſio vel pugna
* P. *Al.* ſubjicitur
* P. *Al.* ſubteritur
* *Rom. & Spir. ed.* honoretur.

pta & Chriſti præmia cogitantur, voluntas eſt illic tantum Dei, & in carne adhuc licet vobis poſitis, vita jam vivitur non præſentis ſeculi, ſed futuri.

4. Nunc eſt, fratres cariſſimi, ut memores mei ſitis, ut inter magnas atq; divinas cogitationes veſtras, nos quoq; animo ac mente volvatis, ſimq; in precibus & orationibus veſtris, cum vox illa, purificatione confeſſionis illuſtris & jugi honoris ſui tenore laudabilis, ad Dei aures penetrat & aperto ſibi cœlo, * de his ſubacti mundi partibus ad ſuperna transmiſſa, impetrat de Domini * bonitate quod poſtulat. Quid enim petitis de indulgentia Domini, quod non impetrare mereamini, qui ſic Domini mandata * ſervaſtis? qui Euangelicam * diſciplinam ſincero fidei vigore tenuiſtis, qui incorrupto honore virtutis, cum præceptis Domini & cum Apoſtolis ejus fortiter ſtantes, nutantem multorum fidem Martyrii veſtri veritate * ſolidaſtis? Vere Euangelii teſtes & vere Martyres Chriſti, radicibus ejus innixi, ſuper petram robuſta mole fundati, diſciplinam cum virtute junxiſtis, ad timorem Dei cæteros provocaſtis, * martyria veſtra exempla feciſtis. * Opto vos, fortiſſimi ac beatiſſimi fratres, ſemper bene valere, * & noſtri meminiſſe.

* *Et hæc alicubi deſunt.*

* P. *Al.* de ſubactis m. p.
* R. voluntate
* P. *Al.* ſervatis?
* *Al.* viam ſinc. f. v.
* *Al.* ſolidatis?
* P. Martyres ad v. ex.
* P. *Hanc concluſionem non habe-vi in MS. Codd.*

Lib. 5. *Ep.* 14.

Epistola XVII.

Confeſſorum univerſorum ad Cyprianum, de pace Lapſis data.

Conf. *Epiſt.* 23. *n.* 2.

*Univerſi Confeſſores Cypriano * Papæ Salutem.*

*Scias nos univerſis, * de quibus * apud te ratio conſtiterit, quid poſt commiſſum egerint, dediſſe pacem, & hanc formam per te & aliis Epiſcopis innoteſcere * voluimus. Optamus te cum ſanctis Martyribus pacem habere. * Præſente de Clero, & Exorciſta, & Lectore, Lucianus * ſcripſit.*

* P. *Al.* Papati
* P. *Al.* quibus ap. *Al.* quorum
* R. *Al.* ad te r. c.
* P. *Al.* volumus
* P. & R. *Al.* Preſbyter de Clero, & Ex. & Lector
* P. *Al.* ſcripſi.

Epi-

Epistola XVIII.

Lib. 3. Ep. 19.

Cyprianus ad Clerum, de præcedenti & duabus ſequentibus epiſtolis.

Cyprianus Preſbyteris & Diaconibus fratribus Salutem.

Conf. Ep. 23. n. 3.

DOminus loquitur & dicit: *Super quem reſpiciam; niſi ſuper humilem & quietum & trementem ſermones meos?* Hoc cum debeamus omnes *eſſe; tum magis *hujusmodi illi eſſe debent, quibus laborandum eſt, ut poſt gravem lapſum vera pœnitentia & humilitate tota promereri Dominum poſſint. Legi autem & univerſorum Confeſſorum literas, quas voluerunt per me Collegis omnibus innoteſcere, & ad eos pacem à ſe datam pervenire, * *de quibus* apud nos *ratio conſtiterit, quid poſt commiſſum egerint.* Quæ res cùm omnium noſtrum conſilium & ſententiam ſpectet; præjudicare ego & * ſoli mihi rem communem * vindicare non audeo. & ideò * inſtetur interim epiſtolis, * quas ad vos proximè feceram: quarum exemplum *Collegis quoq; multis jam miſi; qui *reſcripſerunt placere ſibi quod ſtatuimus, nec * ab eo recedendum eſſe, donec pace nobis à Domino reddita in unum convenire & ſingulorum cauſas examinare poſſimus. * Sed & quid mihi * Caldonius Collega meus ſcripſerit, * quidq; ego ei reſcripſerim, ut ſciretis; utriusq; epiſtolæ exemplum literis meis junxi: quod totum peto *fratribus noſtris legatis: ut magis ac magis ad * pœnitentiam componantur, nec delicto priori adjiciant adhuc aliud delictum, * dum nec nobis nec Euangelio volunt ſervire, nec ſecundum univerſorum Confeſſorum * literas cauſas ſuas * examinari permittunt. Opto vos, fratres cariſſimi, ſemper bene valere, & noſtri meminiſſe. Fraternitatem univerſam ſalutate. * Valete.

Eſai. 66, 2.

* P. Al. eſſe, hujusm.
Al. eſſe, tum h.
* P. al. modo
* P. Quibus dum apud
* P. Al. ſolum
It. Al. ſolus
* Al. vendicare
P. Al. inſtetur ep.
* Al. quas pr.
Rom. & Spir. quas approximè fec.
* Al. Coll. q. jam m.
* P. Al. perſert
* Al. ad vos rec.
* Al. Sed quid
* Al. Calydonius
* Al. quidq; ei r.
* Al. fratribus leg.
* P. Al. patientiā
* Al. dum nobis nec Euangelio ſervire, nec ſ. u. C. Conf. Gronov. Obſervat. in Scriptor. Eccl. c. 14. p. 144.
* P. Al. literas examinare perm.
* Al. examinare
* P. Al. non habent.

 Epi-

Lib. 5. *Ep.* 15.

Epistola XIX.

Conf. *Epiſt.* 23. *n.* 3.

Caldonii ad Cyprianum & Compreſbyteros, de iis qui ſacrificarent, ſive de Lapſis.

* *Al.* cariſſimis conſiſt.

* P. *Al.* Calidonius

*Cypriano & Compreſbyteris * Carthagini conſiſtentibus * Caldonius S.*

N*Eceſſitas temporum facit, ut non temere pacem demus. Sed oportebat vobis ſcribere, quoniam ii qui poſteaquam ſacrificaverunt, iterato tentati, extorres ſunt facti. Videntur ergo mihi abluiſſe prius delictum, dum poſſeſſiones & domos dimittunt, & pœnitentiam agentes Chriſtum ſequuntur. Ergo Felix, qui Preſbyterium * ſubminiſtrabat ſub Decimo, proximus mihi vicinus, (plenius cognovi eundem Felicem) & Victoria conjunx ejus, & Lucius, fideles, extorres facti reliquerunt poſſeſſiones, quas nunc fiſcus tenet. Sed & ſeu per ſe, ſeu per eoſdem, * mulier nomine Bona; quæ tracta eſt à marito ad ſacrificandum, quæ * conſcientia non commiſſi, ſed quia tenentes manus ejus ipſi ſacrificabant, ſic ipſa cœpit dicere contra:* Non feci, vos feciſtis; *ſic & ipſa extorris facta eſt. Cùm ergo univerſi pacem peterent, dicentes:* Recuperavimus fidem, quam amiſeramus, pœnitentiam agentes, & Chriſtum publicè ſumus confeſſi: *quamvis mihi * videantur debere pacem accipere; tamen ad conſultum veſtrum eos dimiſi, ne videar aliquid temere præſumere. Si quid ergo ex communi conſilio placuerit, ſcribite mihi. Salutate noſtros, vos noſtri. Opto vos feliciſſimos bene valere.*

* P. *fortè*, adminiſtr.

* P. *Al.* mulierem nomine Bona

* P. *Al.* conſcientiam non commiſit, ſed tenentes

* P. *Al.* videatur, ut debeant p. acc. ſed.

Lib. 3. *Ep.* 20.

Epistola XX.

Cypriani ad Caldonium reſponſum.

* *Al.* Calyd.

*Cyprianus * Caldonio fratri Salutem.*

ACcepimus literas tuas, frater cariſſime, ſatis ſobrias & integritatis ac fidei plenas. Nec miramur ſi exercitatus & in Scripturis Dominicis peritus cautè omnia & conſultè geras. Recte autem ſenſiſti circa * impertiendam fratribus noſtris pacem, quam ſibi ipſi vera pœnitentia & Dominicæ confeſſionis gloria reddiderunt, ſermonibus ſuis juſtificati, quibus ſe ante damnaverant. Cum ergo abluerint omne delictum, & maculam

P. *Al.* impertitam

lam

Digitized by Google

lam * primam aſſiſtente ſibi Domino poſteriore virtute deleverint; jacere ultra ſub diabolo quaſi proſtrati non debent, qui extorres facti & bonis ſuis omnibus ſpoliati erexerunt ſe, & cum Chriſto ſtare cœperunt. Atq; utinam ſic & cæteri poſt lapſum pœnitentes in ſtatum priſtinum reformentur! Quos nunc urgentes & pacem temere atq; importune extorquentes quomodo diſpoſuerimus, ut ſcires; * librum tibi cum * epiſtolis numero quinque miſi, quas ad Clerum, & ad plebem, & ad Martyres quoq; & Confeſſores feci. Quæ epiſtolæ * jam plurimis Collegis noſtris miſſæ placuerunt, & reſcripſerunt ſe quoque nobiſcum in eodem conſilio ſecundum Catholicam fidem ſtare. Quod ipſum etiam tu ad Collegas noſtros, quos potueris, * tranſmitte, ut apud omnes unus actus & una conſenſio ſecundum Domini præcepta teneatur. Opto te, frater cariſſime, ſemper bene valere.

P. *Al.* priſtinam

* V. libr. Cypr. *de Lapſis.*

* Vid. *Epiſt.* 10. 11. 12. 13. 14.

* *Al.* etiam pl.

* P. *Al.* tranſmittes

EPISTOLA XXI.

Celerini ad Lucianum pro Numeria & Candida.

Conf. *Ep.* 23. *n.* 3.

Celerinus Luciano Salutem.

*HÆc cum tibi ſcriberem, Domine frater, gaudens & triſtis eram: gaudens eo quòd audierim, te pro nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti Salvatoris noſtri tentum, & illius nomen penes magiſtratus hujusmodi confeſſum: triſtis autem in eo, quod ab eo ex quo te deduxi, nunquam literas tuas accipere potui. Et nunc modò duplex mihi triſtitia incubuit, quod cùm Montanum fratrem noſtrum communem abs te de carcere ad me eſſe venturum ſciebas, de ſalute tua, vel quid penes te agatur, mihi non ſignificaveris. Et hoc ſolet contingere ſervis Dei; maximè eis qui in confeſſione Chriſti ſunt conſtituti: ſcio enim quoniam unusquisq; jam quæ ſunt ſeculi non attendit, quoniam coronam cœleſtem ſperat. Ego enim dixi, fortaſſe oblitum te eſſe mihi ſcribere. Nam ut tibi quoq; de infimo tuus vel frater dicat, ſi fuero dignus Celerinus audire; tamen cùm eſſem & ego in tam florida confeſſione, fratres meos vetuſtiſſimos memorabam, & eos literis meis memoravi, caritatem priſtinam eorum penes me meosq; nunc eſſe. Peto tamen, cariſſime, à Domino, ut * ſi non antè cruore illo ſancto laveris pro nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, quam literæ meæ te in hoc mundo apprehen-*

* P. *Al.* ſi ante cr.

Digitized by Google

*prebendant, vel nunc ſi apprehenderint, mihi ad hæc reſcribas. Sic coronet te, cujus nomen confeſſus es! Credo enim, quoniam etſi in hoc mundo nos non viderimus, in futuro tamen nos coronati à Chriſto complectemur. * Per te ſim dignus & ego coronari cum numero veſtro.*

* P. Al. Petc, ut ſim

*2. In magna tribulatione conſtitutum ſcias, & ac ſi ſis mecum præſens, ſic caritatis priſtinæ reminiſcor die ac nocte: Deus ſolus ſcit. Et ideo peto ut annuas deſiderio meo, & mecum doleas in morte ſororis meæ, quæ cecidit in hac vaſtatione Chriſto: ſacrificavit enim & exacerbavit Dominum noſtrum: quod nobis manifeſtum videtur. Pro cujus factis ego * in lætitia Paſchæ flens die ac nocte, in cilicio & cinere lacrymabundus dies exegi, & exigo usq; in hodiernum; donec auxilium Domini noſtri Jeſu Chriſti, & pietas per te vel per eos Dominos meos qui coronati fuerint, à quibus poſtulaturus es ut veniam habeant nefanda naufragia; memor ſum enim caritatis tuæ priſtinæ, quod cum omnibus doleas ſorores noſtras, quas & tu bene noſti, id eſt, Numeriam & Candidam; pro quarum peccatis, quæ nos fratres habent, debemus excubare. Credo enim Chriſtum ſecundum illarum pœnitentiam & opera, quæ penes Collegas noſtros fecerunt extorres, qui à vobis venerunt, à quibus ipſis de operibus eorum audies jam, pro eis vobis Martyribus ſuis petentibus indulturum credo. Audivi enim te floridiorum miniſterium percepiſſe. O te felicem! Suſcipe vota tua quæ ſemper deſideraſti, vel in terra dormiens: optaſti pro nomine illius in carcere mitti, quod nunc tibi contingit: ſicut ſcriptum eſt:* Det tibi Dominus ſecundum cor tuum. *Et nunc ſuper ipſos factus Antiſtes Dei, recognovit idem miniſter. Rogo itaq;, Domine, & peto per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ut cæteris Collegis tuis, fratribus tuis, meis Dominis, referas, & ab eis petas, ut quicunq; prior veſtrum coronatus fuerit, iſtis ſororibus noſtris, Numeriæ & Candidæ, tale peccatum remittant. Nam ipſam Etecuſam ſemper appellavi, teſtis eſt nobis Deus, quia pro ſe dona numeravit, ne ſacrificaret: ſed tantum aſcendiſſe videtur usq; * ad Trianfacta, & inde deſcendiſſe. Hanc ergo non ſacrificaſſe ego ſcio.*

* P. Al. lætitiæ P.

Pſ. 19, (20,) 4.

* *R. fortè*, ad triumfata
Al. f. ad Trianfracta,
Al. f. ad tria fata, Gronov. *Obſ. in Eccl. ſcr. c.* 14. *ſ.* ad Dryphacta ſive Dryſacta.

3. Quarum jam cauſa audita, præceperunt eas Præpoſiti tantisper ſic eſſe, donec Epiſcopus conſtituatur. Sed quatenus per veſtras ſanctas orationes & petitiones, in quas nos fidimus, quoniam eſtis amici, ſed & teſtes Chriſti, quod omnia indulgeatis. Peto ergo, Domine cariſſime Luciane, memor ſis mei, & petitioni meæ annuas. Sic Chriſtus coronam illam ſanctam, quam tibi non tantum in confeſſione, ſed in

ſan-

Digitized by Google

ſanctimonia tradidit, in qua ſemper cucurriſti, exemplum ſanctorum, ſemper & teſtis fuiſti: ut omnibus Dominis meis fratribus tuis Confeſſoribus referas de hoc facto, ut à vobis auxilium recipiant. Nam hoc, domine frater, ſcire debes, me non ſolum hoc pro eis petere, ſed * *Statim & Severianum & omnes Confeſſores, qui inde huc à vobis venerunt, ad quos ipſæ in portum deſcenderunt, & in urbem levaverunt; quod ſexaginta quinq; miniſtraverunt, & uſq; in hodiernum in omnibus foverunt. Sunt enim penes illas omnes. Plus autem gravare cor illud ſanctum tuum non debui, cum ſciam te prona voluntate operari. Salutant te Macarius cum ſororibus ſuis Cornelia &* * *Emerita, qui lætantur confeſſione tua florida, ſed & omnes fratres, & Saturninus, qui & ipſe luctatus eſt cum diabolo, qui & Chriſti nomen eſt fortiter confeſſus, qui & ibi in pœna ungularum fortiter eſt confeſſus, qui & hic nimis rogat & petit. Salutant te fratres tui, Calphurnius, & Maria, & omnes ſancti fratres. Nam hoc ſcire debes, me & Dominis meis fratribus tuis ſcripſiſſe, quas peto illis eas legere digneris.*

* P. *fortè* Statium *vel* Stacteum

* P. *Al.* Temerita

EPISTOLA XXII.

Luciani ad Celerinum, de pace omnibus Lapſis data.

Lucianus Celerino Domino, ſi dignus fuero vocari Collega in Chriſto, S.

A*Ccepi literas tuas, Domine frater dilectiſſime, in quibus me tantum gravaſti, ut perpetua gravatione tanto gaudio penè exciderim, ut literas quas & ego optabam, poſt tantum temporis legere, in quibus mei dignatus es memorare, beneficio tantæ tuæ humilitatis legere exultavi, qui ſcribens mihi dicis:* Si dignus fuero frater nominari tuus; *hominis qui apud puſilliores nomen Dei cum timore confeſſus ſum. Nam tu Deo volente ipſum anguem majorem, metatorem Antichriſti, non tantum confeſſus deterruiſti vocibus illis & verbis de ficis, quibus ſcio, quaſi amatores fidei & zelotypi diſciplinæ Chriſti, in qua tenoris vivacitate verſari te gaudeo, viciſti. Nunc, cariſſime, jam inter Martyres deputande, voluiſti nos literis tuis gravare, in quibus ſignificaſti de ſororibus noſtris; pro quibus utinam fieri poſſet, ut ſine tanto ſcelere commiſſo memoriam faceremus! Non profecto tantis lacrymis incumberemus, ut nunc.*

Conf. *Ep.* 23. *n.* 1.

Scire debuiſti * *quid circa nos actum ſit. Cùm benedictus Martyr Paulus adhuc in corpore eſſet, vocavit me, & dixit mihi:* Luciane,

* P. *Al.* quod

ne, coram Chriſto tibi dico, ut ſi quis poſt arceſſitionem meam
abs te pacem petierit, des in nomine meo: *ſed & omnes quos*
* Vid. *Epiſt.* 17 *Dominus in tanta tribulatione arceſſire dignatus eſt, univerſi * literas*
ex compacto univerſis pacem dimiſimus. Videas ergo frater, quod
tam placuit mihi quod Paulus præcepit, quàm univerſis quod cenſuimus, ex quibus eramus in hac tribulatione, cùm juſſimus, ſecundum præceptum Imperatoris fame & ſiti & necati & recluſi ſumus in duabus cellis, ita ut nos afficerent fame & ſiti: ſed & ignis ab opere preſſuræ noſtræ tam intolerabilis erat, quam nemo portare poſſet, ſed nunc ipſam claritatem ſumus conſecuti. Et ideo frater cariſſime, ſaluta Numeriam & Candidam, quæ ſecundum Pauli præceptum & cæterorum Martyrum, quorum nomina ſubjicio,
* R. *fortè*, petrario *Baſſi in * pejerario, Mappalici in quæſtione, Fortunionis in carcere, Pauli à quæſtione, * Fortunæ, Victorini,*
* P. Al. Fortunati
* P. Al. Herennii
* P. Al. Heredæ
*Victoris, * Herenei, Credulæ, * Herenæ, Donati, Firmi, Venti, Fructi, Juliæ, Martialis, & Ariſtonis, qui, Deo volente, in carcere fame necati ſunt, quorum & nos ſocios futuros intra dies audietis. Jam enim iteratò recluſi ſumus, ſunt dies octo in die quo tibi literas ſcripſi. Nam & ante dies octo per dies quinque medios modicum panis accepimus & aquam ad menſuram: & ideo frater peto, ut ſicut hic cùm Dominus cœperit ipſi Eccleſiæ pacem dare ſecundum præceptum Pauli & noſtrum tractatum, expoſita cauſa apud Epiſcopum, & facta exomologeſi, habeant pacem; non tantum hæ, ſed & quas ſcis ad animum noſtrum pertinere.*

3. Salutant vos Collegæ mei univerſi: vos ſalutate Confeſſores Domini qui ibi vobiſcum ſunt, quorum nomina ſignificaſti; inter quos
* P. *Al.* & maris electa merita Calphurnium & Mar.
*& Saturninus cum comitibus ſuis, ſed & Collega meus, * & Macarius, Cornelia, & Emerita, Calphurnius & Maria, Sabina, Speſina, & ſorores, Januaria, Dativa, Donata. Salutamus cum ſuis Saturum, Baſſianum & univerſum Clerum, Uranium, Alexium, Quintianum, Colonicam, & univerſos; quorum nomina non ſcripſi, quia jam laſſus eram: ideo ignoſcere debent. Opto vos bene valere, Alexium & Getulicum & argentarios & ſorores meæ, Salutant vos ſorores Januaria & Sophia, quas vobis commendo.*

EPI-

Lib. 5. Ep. 4.

EPISTOLA XXIII.

Cypriani ad Clerum Romanum de ſex epiſtolis præcedentibus & Luciani inverecundia.

Cyprianus Preſbyteris & Diaconibus Romæ conſiſtentibus fratribus, Salutem.

POſt factas ad vos literas, fratres cariſſimi, quibus *actus noſter* expoſitus, *& diſciplinæ ac diligentiæ* quantulacunq; *ratio* declarata eſt, aliud acceſſit, quod nec ipſum latere vos debuit. Nam frater noſter Lucianus, & ipſe unus de Confeſſoribus, fide quidem calidus & virtute robuſtus, minus Dominica lectione * fundatus, quædam conatus eſt, imperiti jam pridem ſe vulgi auctorem conſtituens, ut manu ejus ſcripti libelli * gregatim multis *nomine Pauli* darentur; cum Mappalicus, Martyr cautus & verecundus, legis ac diſciplinæ memor, nullas contra Euangelium literas fecerit, ſed tantum domeſtica pietate commotus matri * ſuæ & ſorori, quæ lapſæ fuerant, mandaverit pacem dari; * Saturninus quoq; poſt tormenta adhuc in carcere conſtitutus, nullas ejuſmodi literas emiſerit. Lucianus verò non tantum Paulo adhuc in carcere poſito, *nomine illius* libellos manu ſua ſcriptos paſſim dedit, ſed & poſt ejus exceſſum eadem facere *ſub ejus nomine* perſeveravit, dicens hoc ſibi ab illo mandatum; neſciens Domino magis quàm conſervo obtemperandum. Aurelii quoq; adoleſcentis tormenta perpeſſi *nomine* libelli multi dati ſunt, ejuſdem Luciani manu ſcripti, quod literas ille non noſſet.

Vid. *Epiſt.* 15. n. 1. & *Ep.* 32.
* R. *Al.* imperitè jampr. ſe auct. conſt.
* Al. congregati ſ
* P. *Al.* ſuæ q. l. fuerat,
* P. *Al.* Saturnius
Vid. *Epiſt.* 22. n. 2.

2. Cui rei ut * aliquatenus poſſet obſiſti, literas * ad eos feci * quas ad vos ſub epiſtola priore tranſmiſi; quibus petere & ſuadere non deſtiti, ut Dominicæ legis & Euangelii ratio teneretur. Poſtquam verò ad eos literas miſi, ut quaſi moderatius aliquid & temperantius fieret, univerſorum Confeſſorum nomine idem Lucianus epiſtolam ſcripſit, * qua pene omne vinculum fidei & timor Dei & mandatum Domini & Euangelii ſanctitas & firmitas ſolveretur. Scripſit enim omnium nomine, *univerſis eos pacem dediſſe, & hanc formam* per me *aliis Epiſcopis * innoteſcere velle*, cujus epiſtolæ exemplum ad vos tranſmiſi. Additum eſt planè: *de quibus ratio conſtiterit, quid poſt commiſſum egerint.*

* P. *Al.* aliquantum *It. Al.* aliquntulum
* P. *Al.* ad vos, quas ad eos
* Vid. *Epiſt.* 11.
* P. *Al.* poſt quas literas univerſorum Confeſſorum nomine Lucianus ep. ſcr.
* Vid. *Epiſt.* 17.
* P. *Al.* innoteſcere.

egerint. Quæ res majorem nobis conflat invidiam, ut nos cùm ſingulorum cauſas audire & excutere cœperimus, videamur multis negare, quod ſe nunc omnes jactant à Martyribus & Confeſſoribus accepiſſe. Deniq; hujus ſeditionis origo jam cœpit: nam in provincia noſtra per aliquot civitates in Præpoſitos impetus * multitudinum factus eſt, & pacem, * quam ſemel cuncti à Martyribus & Confeſſoribus datam clamitabant, confeſtim ſibi repræſentari coëgerunt, territis & ſubactis Præpoſitis ſuis, qui ad reſiſtendum minus virtute animi & robore fidei prævalebant. Apud nos etiam quidam turbulenti qui vix à nobis in præteritum regebantur, & in noſtram * præſentiam differebantur, per hanc epiſtolam, velut quibusdam facibus accenſi, plus exardeſcere, & pacem ſibi datam extorquere cœperunt.

3. De quibus quales ad Clerum noſtrum * literas fecerim, exemplum vobis miſi: ſed & quid mihi Caldonius Collega pro integritate & fide ſua ſcripſerit, quidve ego ei reſcripſerim *, utrumq; ad vos legendum transmiſi. * Exempla quoq; epiſtolæ Celerini, boni & robuſti Confeſſoris, quam ad Lucianum eundem Confeſſorem ſcripſerit, * item quid Lucianus ei reſcripſerit, * miſi vobis; ut ſciretis & laborem circa omnia & diligentiam noſtram, & veritatem ipſam diſceretis; Celerinus Confeſſor quàm ſit moderatus & cautus, & humilitate ac timore ſectæ noſtræ verecundus; Lucianus verò circa intelligentiam Dominicæ lectionis, * ut dixi, minus peritus, & circa invidiam verecundiæ noſtræ relinquendam facilitate ſua * moleſtus. Nam cum Dominus dixerit *in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti gentes * tingi*, & in baptiſmo præterita peccata dimitti; hic * præcepti & legis ignarus, mandat pacem dari & peccata dimitti *in Pauli nomine*, & hoc ſibi dicit ab illo eſſe mandatum, ſicut in literis ejusdem Luciani ad Celerinum factis * animadvertetis. Quibus minime conſideravit, quod non Martyres Euangelium faciant; ſed per Euangelium Martyres fiant: quando & Paulus Apoſtolus, quem Dominus *vas electionis ſuæ* dixit, poſuerit in epiſtola ſua, dicens: *Miror quòd ſic tam cito demutamini ab eo qui vos vocavit in gratiam, * ad aliud Evangelium, quod non eſt aliud: niſi ſi ſunt aliqui, qui vos turbant, & volunt convertere Euangelium Chriſti. Sed licet nos, aut Angelus de cœlo aliud annunciet, præterquam annunciavimus vobis, anathema ſit! Sicut*

pre-

* P. Al. per multitudinem.
* R. *Al.* quamvis ſ.
* P. *Al.* ſententiã
* Vid. *Ep.* 18.
* Vid. *Ep.* 14.
* Vid. *Ep.* 20.
* Al. Exemplar
* Vid. *Ep.* 24.
* Vid. *Ep.* 22.
* R. Al. ut diximus, imper.
* P. Al. modeſtus
Matth. 28. 19.
* Al. tingui
* P. Al. præcipit, ut l. ign.
* Vid. *Ep.* 22. *n.* 2.
Act. 9, 15.
Ad Gal. 1, 6, 8, *ſeqq.*
* P. *Al.* in al.

Digitized by Google

prædiximus, & nunc iterum dico: Si quis vobis annunciaverit præterquam quod accepiſtis, anathema ſit! Opportune vero ſupervenerunt literæ veſtræ, quas accepi ad Clerum factas, item quas beati Confeſſores, Moyſes & Maximus, Nicoſtratus & cæteri Saturnino & Aurelio & cæteris miſerunt, in quibus Euangelii plenus vigor & diſciplina robuſta legis Dominicæ continentur. Laborantes hic nos & contra invidiæ impetum totis fidei * viribus reſiſtentes multum ſermo veſter adjuvit, ut divinitus compendium fieret, & priusquam venirent ad * vos literæ, quas vobis proximè miſi, declararetis nobis, quod ſecundum Euangelii legem ſtet nobiscum fortiter atque unanimiter etiam veſtra ſententia. Opta vos, fratres, ſemper bene valere.

* P. *Al.* juribus
* P. *Al.* nos

EPISTOLA XXIV.

Lib. 3. *Ep.* 22.

Ad Clerum, de literis præcedentibus Romam miſſis, & de Saturo Lectore & Optato Hypodiacono factis.

Cyprianus Preſbyteris & Diaconibus fratribus Salutem.

NE quid conſcientiam veſtram lateret, fratres cariſſimi, quid mihi ſcriptum * ſit, quidque ego reſcripſerim, utriusque epiſtolæ exemplum vobis miſi, & credo vobis id quod reſcripſi, non diſplicere. Sed & illud ad vos perferre literis meis debui, urgente cauſa Clero in Vrbe conſiſtenti literas me miſiſſe. Et quoniam oportuit me per Clericos ſcribere; (ſcio autem noſtros plurimos abſentes eſſe; paucos verò, qui illic ſunt, vix administerium * quotidiani operis ſufficere:) neceſſe fuit novos aliquos conſtituere, qui mitterentur: Feciſſe me autem ſciatis Lectorem Saturum, & Hypodiaconum Optatum Confeſſorem; quos jam pridem communi conſilio Clero * proximos feceramus; quando aut Saturo die Paſchæ ſemel atque iterum lectionem dedimus; * aut quando cum Preſbyteris * doctioribus Lectores * diligenter probaremus, Optatum inter Lectores doctorem Audientium conſtituimus; examinantes, an congruerent illis omnia, quæ eſſe * debent in his qui ad Clerum parabantur.

G Nihil

* P. *Al.* ſit, utriusque ep.
* P. *Al.* quotidianum
* P. *Al.* proximo
* P. *Al.* aut Optato cum Preſbyteris, Doctoribus, Lectoribus doctorem Aud. *It. Al.* aut modo cum Preſb. doctoribus, *It. Al.* aut quomodo

* P. *Al.* diligentes * *Al.* deberent

Digitized by Google

Nihil ergo à me abſentibus vobis novum factum eſt: ſed quod jam pridem communi conſilio omnium noſtrum cœperat, neceſſitate urgente promotum eſt. * Opto vos, fratres cariſſimi, ſemper bene valere, & noſtri meminiſſe. Fraternitatem ſalutate. * Valete.

* Al. hæc clauſula deeſt.
* Particula hac è MSS. Codd. recens adjecta eſt.

Epistola XXV.

Lib. 4. Ep. 3.

Conf. Epiſt. 31. n. 4. & Ep. 32.

Ad Moyſen, Maximum & cæteros Confeſſores, de Confeſſione eorum & Lapſis.

Cyprianus Moyſi & Maximo, Preſbyteris, & cæteris Confeſſoribus, dilectiſſimis fratribus, Salutem.

Gloriam fidei & virtutis veſtræ, fortiſſimi ac beatiſſimi fratres, jam pridem de opinione cognoveram, lætatus ſatis & plurimum gratulatus, quod vos confeſſione ſui nominis paraverit ad coronam Domini noſtri præcipua dignatio. Vos enim primores & duces ad noſtri temporis prælium facti, cœleſtis militiæ ſigna mouiſtis. Vos ſpiritale certamen, quod nunc geri Deus voluit, veſtris virtutibus imbuiſtis. Vos ſurgentis belli impetus primos immobili robore atque inconcuſſa ſtabilitate fregiſtis. Inde initia felicia pugnandi orta ſunt, * inde vincendi auſpicia cœperunt. Contigit * hic per tormenta * conſummari martyria: ſed qui in congreſſione præcedens exemplum virtutis fratribus factus eſt, cum Martyribus in honore communis eſt. Coronas * veſtra manu * fertas inde huc tradidiſtis, & de poculo ſalutari fratribus propinaſtis.

* Al. unde
* Rom. & Spired. hoc
* Al. conſummare
* P. Al. veſtras.
* R. fortè ſutas.

2. Acceſſit ad confeſſionis exordia glorioſa & militiæ victricis auſpicia diſciplinæ tenor, quem de epiſtolæ veſtræ vigore perſpeximus, quam modo ad Collegas veſtros in confeſſione * vobiſcum * Domini copulatos, ſollicita admonitione miſiſtis; ut Euangelii ſancta præcepta, & tradita nobis ſemel mandata vitalia, forti & ſtabili obſervatione teneantur. Ecce alius gloriæ veſtræ ſublimis gradus! Ecce iterum cum confeſſione geminatus promerendi Dei titulus; ſtare firmo gradu, & in hac * acie, * qui Euangelium * conantur irrumpere, & præceptis Domini ſubruendis manus impias inferentes, fidei robore

* Al. nobiſcum.
* P. Al. Domino.
* P. Al. acie Euangelium
* P. Al. quæ Euang. conatur.
* P. Al. quæ in Eu. coronatur.

Digitized by Google

bore ſubmovere; præbuiſſe antè initia virtutum, nunc & morum magiſteria præbere! Dominus poſt reſurrectionem mittens Apoſtolos mandat & dicit: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra: Ite ergo & docete gentes omnes, tingentes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, docentes eos* * *obſervare omnia quæcunque præcepi vobis.* Et Joannes Apoſtolus * mandati memor in epiſtola ſua poſtmodum ponit: *In hoc*, inquit, *intelligimus quia cognovimus eum, ſi præcepta ejus cuſtodiamus: Qui dicit quoniam cognovit eum, & mandata ejus non ſervat, mendax eſt, & veritas in illo non eſt.*

Matth. 28, 18, 19.
* Al. obſervare, quæc.
* Al. hujusm. m.
1. Joann. 2, 3, 4.

3. Hæc præcepta cùm cuſtodienda ſuggeritis, divina & cœleſtia mandata * ſervatis. Hoc eſt eſſe Confeſſorem Domini, hoc eſt eſſe Martyrem Chriſti, ſervare vocis ſuæ inviolatam circa omnia & ſolidam firmitatem; nec * propter Dominum Martyrem fieri & præcepta Domini deſtruere conari; * uti adverſus illum dignatione, quam tibi dederit; armis ab illo acceptis rebellem quodammodo fieri: hoc eſt, Chriſtum confiteri velle & Euangelium Chriſti negare. * Lætor igitur ex vobis, fortiſſimi ac fidiſſimi fratres, & quantum gratulor Martyribus iſtic * honoratis ob virium gloriam, tantum gratulor pariter & vobis ob Dominicæ etiam diſciplinæ coronam. Dignationem ſuam Dominus multiplici genere largitatis infudit, bonorum militum laudes & glorias ſpiritales copioſa varietate diſtribuit: honoris veſtri participes & nos ſumus, gloriam veſtram noſtram gloriam computamus, quorum tempora illuſtravit tanta felicitas, ut * ætate noſtra videre contingeret probatos ſervos Dei & Chriſti milites coronatos. Opto vos, fortiſſimi ac beatiſſimi fratres, ſemper bene valere, & noſtri meminiſſe.

* P. Al. ſervaſtis
* P. Al. per Dom.
* P. Al. & adverſus illam dignationem
* P. Al. Igitur ex vobis fortiſſimi & dilectiſſimi fratres, gratulor tanquam Martyribus honoratis, congratulor pariter & vobis ob Dominicæ diſciplinæ coronam, & cui triumphū gloriæ tantū accepiſſe contigit, dignationem.
* Al. coronatis
* Rom. & Spir. ætatem noſtram

Epistola XXVI.

Moyſis & Maximi & cæterorum ad Cyprianum reſcriptum.

Lib. 5. Ep. 12.

*Cypriano Papæ Moyſes & Maximus Preſbyteri, & Nicoſtratus & * Rufinus Diaconi, & cæteri Confeſſores, qui cum eis ſunt, S.*

Conf. Ep. 31. n. 4. & Ep. 32.
* P. al. Ruf. & cæt.

I*Nter varios & multiplices, frater, dolores nobis conſtitutis propter præſentes multorum per totum penè orbem ruinas, hoc præcipuum*

 nobis

nobis ſolatium ſupervenit, quod acceptis literis tuis erecti ſumus, & dolentis animi mœroribus fomenta ſuſcepimus. Vnde intelligere jam poſſumus, gratiam divinæ providentiæ forſitan non ob aliam cauſam nos tam diu clauſos vinculis carceris reſervare voluiſſe; niſi ut
*P. Al. inſtructius ** inſtructi & robuſtius animati literis tuis, voto proniore ad coronam deſtinatam poſſemus pervenire. Illuxerunt enim nobis literæ tuæ, ut*
* P. Al. quædam *in tempeſtate* quadam ſerenitas, & in turbido mari exoptata tranquillitas,* & in laboribus requies; ut in periculis & doloribus ſanitas;*
* R. Al. ut
* R. Al. ut
ut in denſiſſimis tenebris candida lux & refulgens. Ita illas animo ſitiente perbibimus, & voto eſuriente ſuſcepimus; ut ad certamen ini-
* P. Al. paſti & ſaginati *mici, ex illis nos ſatis * paſtos & ſaginatos gaudeamus. Reddet tibi Dominus pro iſta tua caritate mercedem, & hujus tam boni operis repræſentabit debitam frugem. Non minus enim coronæ mercede condignus eſt, qui hortatus eſt, quàm qui & paſſus eſt: non minus laude condignus qui docuit, quàm qui & fecit: non minus honorandus eſt, qui*
* P. Al. exoptavit: *monuit, quàm qui * dimicavit: niſi quoniam nonnunquam magis gloriæ cumulus redundat ad eum qui inſtituit, quàm ad eum qui ſe docibilem diſcipulum ſubminiſtravit. hic enim fortaſſis hoc quod exercuit non habuiſſet; niſi ille docuiſſet.*

2. *Percepimus igitur, (iterum dicimus,) frater Cypriane, magna gaudia, magna ſolatia, magna fomenta; maximè quòd & glorioſas Martyrum, non dicam mortes, ſed immortalitates, glorioſis & condignis laudibus proſequutus es: tales enim exceſſus talibus vocibus perſonandi fuerunt, ut quæ referebantur, ſic dicerentur qualiter facta ſunt. Ex tuis ergo literis vidimus glorioſos illos martyrum triumphos, & oculis noſtris quodammodo, cœlum illos petentes, * proſecuti ſumus, & inter Angelos ac Poteſtates Dominationesq; cœleſtes conſtitutos contemplati ſumus: ſed & Dominum* apud Patrem teſtimonium ſuum *illis promiſſum perbibentem auribus noſtris quodammodo ſenſimus. Hoc eſt ergo, quod & nobis animum* in dies ſingulos erigit, & ad conſequendos gradus tantæ dignationis intendit. Quid enim glorioſius, quidve felicius ulli hominum poterit ex divina dignatione contingere, quàm inter ipſos carnifices interritum confiteri Dominum Deum? quàm inter ſævientia ſecularis Poteſtatis varia & exquiſita tormenta, etiam extorto & excruciato & excarnificato corpore, Chriſtum Dei Filium etſi recedente, ſed tamen libero ſpiritu, confiteri? quàm relicto mundo cœlum petiiſſe? quàm deſertis hominibus inter*

[Margin notes: * R. Al. quaſi proſ. — *Matth.* 10, 32. — *P. Al. in dies er.]

Ange-

*Angelos ſtare? quàm impedimentis omnibus ſecularibus ruptis in conſpectu Dei jam * ſe liberum ſiſtere? quàm cœleſte regnum ſine ulla cunctatione retinere? quàm collegam paſſionis cum Chriſto in Chriſti nomine factum fuiſſe? quàm judicis ſui divina dignatione judicem factum fuiſſe? quàm immaculatam conſcientiam de confeſſione nominis reportaſſe? quàm humanis & ſacrilegis legibus contra fidem non obediſſe? quàm veritatem voce publica conteſtatum fuiſſe? quàm ipſam, quæ ab omnibus metuatur, moriendo mortem ſubegiſſe? quàm per ipſam mortem immortalitatem conſecutum fuiſſe? quàm omnibus ſævitiæ inſtrumentis excarnificatum & extortum, ipſis tormentis tormenta ſuperaſſe? quàm omnibus dilaniati corporis doloribus robore animi reluctatum fuiſſe? quàm ſanguinem ſuum profluentem non horruiſſe? quàm ſupplicia ſua poſt fidem amare cœpiſſe? quàm detrimentum vitæ ſuæ putare non * exiſſe?*

* R. Al. celerem ſiſt.
* P. & R. Al. vixiſſe.

3. *Ad hoc enim prælium quaſi quadam tuba Evangelii ſui nos excitat Dominus, dicendo:* Qui plus diligit patrem aut matrem, quàm me, * non eſt me dignus; & qui non tollit crucem ſuam & ſequitur me, non eſt me dignus. *Et iterum;* Beati qui perſecutionem paſſi fuerint propter juſtitiam: ipſorum enim eſt regnum cœlorum. Beati eritis, cùm vos perſecuti fuerint & oderint. Gaudete, & exultate: ſic enim & Prophetas perſecuti ſunt, qui ante vos fuerunt, patres eorum. *Et iterum:* Quoniam ante Reges & Poteſtates ſtabitis, & tradet frater fratrem ad mortem, & pater filium: & qui perſeveraverit uſque ad finem, hic ſalvus erit. *Et:* Vincenti dabo ſedere ſuper thronum meum: ſicut & ego vici, & ſedi ſuper thronum Patris mei. *Sed & Apoſtolus:* Quis nos ſeparabit à caritate Chriſti? Preſſura, an anguſtia, an perſecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? ſicut ſcriptum eſt: *quia propter te interficimur tota die: æſtimati ſumus velut oves victimæ:* ſed in iis omnibus * ſupervincimus * pro eo, qui nos dilexit. *Hæc & hujusmodi cùm in Evangelio collata perlegimus, & quaſi faces quaſdam ad inflammandam fidem Dominicis vocibus ſuppoſitas nobis ſentiamus; hoſtes veritatis jam non tantum non perhorreſcimus, ſed provocamus, & inimicos Dei jam hoc ipſo, quod non ceſſimus, vicimus, & nefarias contra * veritatem leges ſubegimus; etſi nondum noſtrum ſanguinem fudimus, ſed fudiſſe parati ſumus. Nemo hanc dilationis noſtræ moram * clementiam judicet, quæ nobis officit, quæ impedimentum gloriæ*

Matth. 10, 37, 38.
* P. Al. & qui plus diligit animam ſuam, quàm me,
Matth. 5, 10, 11, 12.
Luc. 6, 22, 23. 14, 26.
Matth. 10, 18, 21, 22.
Apoc. 3, 21.
Ad Rom. 8, 35, 36, 37.
Pſ. 43, (44,) 23.
* P. Al. ſuperamus
* P. Al. propter eum
* R. Al. civitatem
* P. Al. dementiā

 facit,

Digitized by Google

facit, quæ cœlum differt, quæ glorioſum Dei conſpectum inhibet. *In bujusmodi enim certamine, & in bujusmodi, ubi decertat fides, prælio, mora Martyres non diſtuliſſe; vera clementia eſt.* *Pete ergo, Cypriane cariſſime, ut nos gratia ſua Dominus magis ac magis in dies ſingulos quosq; uberius atq; propenſius & armet & illuſtret, & viribus po-*
* P. *Al.* utq; quaſi *tentiæ firmet ac roboret; * utq; * quaſi optimus Imperator milites ſuos,*
* R. *Al.* quà opto *quos usq; adbuc in caſtris carceris exercuit & probavit, producat jam ad propoſiti certaminis campum; porrigat nobis arma divina, illa tela,*
Ad *Eph.* 6, 14, 16, 17. *quæ neſciunt vinci,* loricam juſtitiæ, *quæ nunquam ſolet rumpi,* clypeum fidei, *qui non poteſt perforari,* & gladium Spiritus, *qui non conſuevit vulnerari.* *Cui enim magis bac, ut pro nobis petat, manda-*
* P. *Al.* quàm glor. *re debemus, * quam tam glorioſo Epiſcopo, ut boſtiæ * deſtinati petant*
* P. & R. *Al.* deſtinatæ *auxilium de Sacerdote?*

4. *Ecce aliud gaudium noſtrum, quod in officio Epiſcopatus tui,*
Vid. *Epiſt.* 16.
* P. *Al.* licet à fr. ** licet interim à fratribus pro temporis conditione distractus es; tamen*
R. *Al.* licet primo à fr. *non defuiſti; quod literis Confeſſores frequenter corroboraſti, quod etiam ſumtus neceſſarios de tuis laboribus juſtis præbuiſti, quod omnibus te præſentem quodammodo exbibuiſti, quod in nulla officii tui parte quaſi aliquis deſertor claudicaſti! Sed quod nos ad majorem lætitiam robuſtius provocavit, tacere non poſſumus, quin omni vocis noſtræ teſtimonio proſequamur.* *Animadvertimus enim, te congruente cenſura & eos dignè objurgaſſe, qui immemores delictorum ſuorum pacem à Preſbyteris per abſentiam tuam feſtinata & præcipiti cupiditate ex-*
Matth. 7, 6. *torſiſſent, & illos qui ſine reſpectu Euangelii* ſanctum Domini cani-
* R. *Al.* prona f. bus & margaritas porcis ** profana facilitate donaſſent; cùm gran-*
V. *Ep.* 31. *n.* 5. & *Ep.* 52. *n.* 2. *de delictum, & per totum pene orbem incredibili vaſtatione graſſatum, non oporteat niſi, ut ipſe ſcribis,* cautè moderateque tractari, conſultis omnibus Epiſcopis, Preſbyteris, Diaconibus, Confeſſoribus, & ipſis Stantibus Laicis, *ut in tuis literis & ipſe teſtaris,* ne dum volumus importune ruinis ſubvenire, alias majores ruinas
* P. *Al.* relinquitur videamur parare. *Vbi enim divinus metus * relinquitur; ſi tam*
* P. *Al.* foventibus *facilè peccantibus venia præſtetur? * Fovendi ſunt ſanè ipſorum animi, & ad maturitatis ſuæ tempus nutriendi, & de Scripturis Sanctis, quam ingens & ſupra omnia peccatum commiſerint, inſtruendi.* *Nec*
* P. *Al.* impudens conſuev. *boc animentur, quia multi ſunt; ſed boc ipſo magis reprimantur, quia non pauci ſunt.* *Nibil ad extenuationem delicti numerus * impudens*
R. *Al.* impudens conſulit; *valere conſuevit; ſed pudor, ſed modeſtia, ſed patientia, ſed diſciplina, ſed*

Digitized by Google

ſed humilitas atque ſubjectio; ſed alienum de ſe expectaſſe judicium; ſed alienam de ſuo actu ſuſtinuiſſe ſententiam. Hoc eſt, quod pœnitentiam probat: hoc eſt, quod impreſſo vulneri inducit cicatricem: hoc eſt, quod dejectæ mentis ruinas erigit & attollit, quod ardentem delictorum æſtuantium * vaporem reſtringit & finit. Non ea, quæ ſanorum ſunt corporum, medicus ægris dabit: ne * importunis cibis tempeſtatem valetudinis ſævientis non reprimat, ſed accendat: ſcilicet, ne quod potuiſſet maturius jejunio * attenuante ſanari, videatur per impatientiam longius * paſta cruditate produci.

5. Eluendæ ſunt igitur impio ſacrificio manus inquinatæ, operibus bonis, & nefario cibo ora miſera polluta, * pœnitentiæ ſunt veræ ſermonibus expianda, & in ſecretis cordis fidelis novellandus & conſecrandus eſt animus: crebri pœnitentium gemitus audiantur, & iterum fideles ex oculis lacrymæ profundantur: ut illi ipſi oculi, qui malè ſimulachra conſpexerunt, quæ * illicita commiſerant, ſatisfacientibus Deo fletibus deleant. * Non eſt patientia niſi in morbis neceſſaria: luctantur cum ſuo dolore qui languent, & ita demum ſperant ſanitatem, ſi tolerantia ſuperarint dolorem: infidelis enim cicatrix, quam citò feſtinans medicus induxit, & ad quemlibet caſum medela reſcinditur, ſi non fideliter de ipſa tarditate remedia præſtentur: citò rurſus in incendium flamma revocatur; niſi totius ignis etiam uſq; ad extremam ſcintillam materia * reſtinguatur: ut meritò hujuſmodi homines ſciant ſibi etiam de ipſa mora magis conſuli, & fideliora neceſſariis dilatoribus remedia præſtari. Cæterum ubi erit quod cuſtodia ſqualidi carceris includuntur, qui Chriſtum confitentur; ſi ſine periculo fidei ſunt, qui negaverunt? Ubi quod in nomine * Dei catenarum ambitu vinciuntur; ſi ſine communicatione non ſunt, qui confeſſionem Dei non retinuerunt? Ubi * quod detenti Martyres glorioſas animas ſuas ponunt; ſi, qui dereliquerunt fidem, periculorum & delictorum ſuorum non ſentiunt magnitudinem? Quod ſi nimiam impatientiam præ ſe ferunt, & * intolerabili feſtinatione communicationem expoſcunt; fruſtra * querula iſta & invidioſa ac nihil adverſus veritatem valentia jactant petulanti & infreni ore convicia: quandoquidem licuerit illis ſuo jure retinere, quod nunc ſua ſponte quæſita neceſſitate coguntur poſtulare: fides enim quæ potuit Chriſtum confiteri, potuit & a Chriſto in communicatione retineri. Optamus te, beatiſſime ac glorioſiſſime Papa, in Domino bene valere, & noſtri meminiſſe.

* P. Al. morbum reſtr.
* P. Al. importunus cibus
* R. Al. attenuari, per impatientiã longius paſſiva cruditate producat.
* P. Al. paſſiva
* P. Al. patientiæ
* P. Al. illicitè
* P. Al. Non eſt impatientia in morbis. It. Al. Non eſt pœnitentia niſi in morbis R. Al. Non eſt niſi patientia morbis neceſſaria:
* P. Al. reſcinditur
* Al. de caten.
* R. Al. quod gl. an. ſ.
* P. Al. intolerabilem feſtinationem
* P. Al. querela

EPI-

Lib. 5. Ep. 6.

EPISTOLA XXVII.

Cypriani ad Lapſos, qui ipſi de uſurpata Pace per Paulum Martyrem data ſcripſerant.

Cyprianus Lapſis.

DOminus noſter, cujus præcepta metuere & obſervare debemus, Epiſcopi honorem & Eccleſiæ ſuæ rationem diſ-
Matth. 16, 18, 19. ponens in Euangelio loquitur, & dicit Petro: *Ego tibi dico, quia tu es Petrus, & ſuper iſtam petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferorum non vincent eam: & tibi dabo claves regni cœlorum, & quæ ligaveris ſuper terram, erunt ligata & in cœlis, & quæcunque ſolveris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis.* Inde per temporum & ſucceſſionum vices, Epiſcoporum ordinatio & Eccleſiæ ratio decurrit, ut Eccleſia ſuper Epiſcopos conſtituatur, & omnis actus Eccleſiæ per eoſdem Præpoſitos gubernetur. Cùm hoc itaque divina lege fundatum ſit; miror quoſdam audaci temeritate ſic mihi ſcribere * voluiſſe; * quando *Eccleſia* in Epiſcopo & Clero & in omnibus Stantibus ſit conſtituta. Abſit enim, nec Domini miſericordia & poteſtas ejus invicta patiatur, ut *Eccleſia* eſſe dicatur Lapſorum numerus; cùm ſcritpum ſit: *Deus non eſt mortuorum; ſed vivorum!* Omnes quidem vivificari optamus, & ut in ſtatum priſtinum reſtituantur, precibus noſtris & gemitibus oramus. Si autem quidam Lapſi *Eccleſiam* ſe volunt eſſe, & ſi apud illos atque in illis eſt *Eccleſia*; quid ſupereſt, quàm ut ipſi rogentur à nobis, ut nos ad *Eccleſiam* dignentur admittere? Summiſſos ergo & quietos & verecundos eſſe oportet eos, qui delicti ſui memores ſatisfacere Deo debent, nec *Eccleſiæ* nomine literas facere; cum ſe magis ſciant Eccleſiæ ſcribere.

* P. Al. noluiſſe
* P. Al. cùm Eccl.
Matth. 22, 32.

2\. Scripſerunt autem mihi nuper quidam de Lapſis humiles & mites & trementes & metuentes Deum, & qui in Eccleſia ſemper glorioſe & granditer operati ſunt, & opus ſuum * Domino imputaverunt, ſcientes illum dixiſſe: *Et cum hæc omnia feceritis, dicite: Servi ſupervacui ſumus: quod debuimus facere, fecimus.* Quæ illi cogitantes, & quamvis libello à Martyribus accepto, ut tamen à Domino ſatisfactio ſua admitti poſſit, orantes ſcripſerunt mihi, ſe delictum ſuum cognoſcere, & pœni-

* P. Al. nunquam D. imp.
Luc. 17, 10.

pœnitentiam veram agere, nec ad pacem temere aut importune properare; ſed expectare præſentiam noſtram; dicentes pacem qvoqve ipſam, ſi eam nobis præſentibus acceperint, dulciorem ſibi futuram. Quibus quantum gratulatus ſim, Dominus teſtis, qui * dignatus eſt oſtendere quid ejuſmodi & tales ſervi de ejus benignitate mereantur! Quas literas cum nuper acceperim, & nunc aliud ſcripſiſſe vos legerim, peto diſcernatis deſideria veſtra, & qvicunqve eſtis qvi has literas nunc miſiſtis, nomina veſtra libello ſubjiciatis, & libellum cum ſingulorum nominibus ad me tranſmittatis. ante eſt enim ſcire qvibus reſcribere * habeam. tunc ad ſingula quæ ſcripſiſtis pro loci & actus noſtri mediocritate reſcribam. Opto vos, fratres cariſſimi, ſemper bene valere, & ſecundum Domini diſciplinam qviete & tranquille agere. Valete.

* P. *Al.* potens eſt

* P. *Al.* debeam.

Epistola XXVIII.

Cypriani ad ſuum Clerum, de Gajo Diddenſi ac aliis, qvi Lapſis communicabant.

Lib. 5. Ep. 3.

Cyprianus Preſbyteris & Diaconibus fratribus Salutem.

INtegre & cum diſciplina feciſtis, fratres cariſſimi, quod conſilio Collegarum meorum qvi præſentes erant, * Gajo Diddenſi Preſbytero & Diacono ejus cenſuiſtis non communicandum, qvi communicando cum Lapſis & offerendo oblationes eorum in pravis erroribus ſuis frequenter * deprehenſi, & ſemel atque iterum, ſecundum quod mihi ſcripſiſtis, à Collegis meis moniti ne hoc facerent, in præſumtione & audacia ſua pertinaciter perſtiterunt, decipientes quoſdam fratres ex plebe noſtra; quibus nos omni humilitate conſultum cupimus, & quorum ſaluti, non adulatione * compoſita, ſed ſincera fide proſpicimus; ut vera pœnitentia & gemitu & dolore * pleno Dominum deprecentur: quia ſcriptum eſt; *Memento unde cecideris, & age pœnitentiam.* & iterum loquitur Scriptura divina: *Sic dicit Dominus: cùm converſus gemueris, tunc ſalvaberis, & ſcies ubi fueris.* In gemiſcere autem & agere pœnitentiam quomodo poſſunt, quorum gemitibus & lacrymis intercedunt quidam de Preſbyteris

* P. *Al.* Glacediddenſi

* P. *Al.* comprehenſi

* P. *Al.* corrupta

* P. *Al.* plena

Apoc. 2, 5.

Ex *Ezech.* 18, 27. & 33, 19.

Digitized by Google

teris, ut communicandum cum illis temere exiſtiment? neſcientes quia ſcriptum eſt: *Qui vos felices dicunt, in errorem vos mittunt, & *ſemitam pedum veſtrorum turbant.* Meritò ſalubria noſtra & vera conſilia nihil promovent, dum blanditiis & palpationibus pernicioſis ſalutaris veritas impeditur, & patitur Lapſorum ſaucia & ægra mens, quod corporaliter quoque ægri & infirmi ſæpe patiuntur, ut dum ſalubres cibos & utiles potus, quaſi amaros & abhorrentes, reſpuunt, & illa quæ oblectare & ad præſens ſuavia videntur eſſe, appetunt, perniciem ſibi & mortem per inaudientiam & intemperantiam provocent, nec proficiat ad ſalutem artificis medela vera, dum *blandimentis decipit dulcis illecebra.

Eſai. 3, 13.
* P. *Al.* ſemitas
* R. *fortè* blandientus

2. Vos itaque ſecundum literas meas fideliter & ſalubriter conſulentes, à conſiliis melioribus ne recedatis: legite verò has easdem literas & Collegis meis; ſi qui aut præſentes fuerint, aut ſupervenerint: ut unanimes & concordes ad fovenda & ſananda Lapſorum vulnera conſilium ſalubre teneamus, tractaturi pleniſſimè de omnibus, cùm convenire in unum per Domini miſericordiam cœperimus. Interea ſi quis immoderatus & præceps, ſive de * noſtris Preſbyteris vel Diaconibus, ſive de peregrinis, auſus fuerit ante ſententiam noſtram communicare cum Lapſis, à communicatione noſtra arceatur, apud omnes nos cauſam dicturus temeritatis ſuæ, quando in unum, permittente Domino, convenerimus. Deſideraſtis quoque ut de * Philumeno & Fortunato Hypodiaconis, & Favorino Acolutho, qui medio tempore receſſerunt, & nunc venerunt, quid mihi videatur reſcribam. Cui rei * non potui me ſolum judicem dare, cùm multi adhuc de Clero abſentes ſint, nec locum ſuum vel * ſerò repetendum putaverint. & hæc * ſingulorum tractanda ſit & limanda pleniùs ratio, non tantùm cum Collegis meis, ſed & cum plebe ipſa univerſa: expenſa enim moderatione libranda & pronuncianda res eſt, quæ in poſterum circa miniſtros Eccleſiæ conſtituat exemplum. Interim ſe * à diviſione * menſurna tantum contineant, non quaſi à miniſterio Eccleſiaſtico privati eſſe videantur, ſed ut integris omnibus ad noſtram præſentiam differantur. Opto, vos fratres

* P. *Al.* veſtris
* Ph. *Al.* Philemone
* P. *Al.* non puto *Id. Al.* non potuit (*fortè*, non putavit) me ſolum debere ſententiam dare
* P. *Al.* nec hoc ſolum vel ſerò repet. *Fortè* nec ſolum ſuum v. ſ.
* P. *Al.* fortè repet.
* P. *Al.* cognitio ſing.

* P. *Al.* diſtinctione R. *Al.* à dictione *Al.* à ditione *Al.* à dictione
* P. *Al.* menſurantium t. *Fortè* menſurnantium.

tres cariſſimi, ſemper bene valere. Fraternitatem univerſam ſalutate, & valete.

Epistola XXIX.

Cyprianum ad Clerum Romanum de iiſdem Lapſis, qui ſibi pacem à Paulo Martyre datam vindicabant.

Cyprianus Preſbyteris & Diaconibus Romæ conſiſtentibus, fratribus, Salutem.

ET dilectio communis & ratio expoſcit, fratres cariſſimi, nihil conſcientiæ veſtræ ſubtrahere de his quæ apud nos geruntur, ut ſit nobis circa utilitatem Eccleſiaſticæ adminiſtrationis commune conſilium: nam poſteaquam ad vos literas feci, quas miſi per Saturum Lectorem & Optatum Hypodiaconum, fratres noſtros, * de quorundam proſpecta temeritate, qui pœnitentiam agere & Deo ſatisfacere detrectant, literas ad me fecerunt; pacem non dandam ſibi poſtulantes, ſed quaſi jam datam ſibi vindicantes; quod dicant Paulum omnibus pacem dediſſe: ſicut in literis eorum, quarum exemplum ad vos tranſmiſi, legetis. Simul quid & ego eis breviter interim reſcripſerim; * ſed & quales poſtea ad Clerum literas fecerim; ut ſcire poſſetis; hujus quoque rei exemplum vobis miſi. Quod ſi ultra temeritas eorum nec meis nec veſtris literis compreſſa fuerit, nec conſiliis ſalutaribus obtemperaverit, agemus ea quæ ſecundum Euangelium Dominus agere præcepit. Opto vos, fratres cariſſimi, ſemper bene valere.

Lib. 5. Ep. 51 Conf. *Epiſt. 32.* Vid. *Epiſt. 23.* * R. Al. de quorundam tem. Vid. *Ep. 22, 24* * Vid. *Epiſt. 27.* * Eſt fortè *Ep. 28.*

Epistola XXX.

Ad Cyprianum, Cleri Romani reſponſum.

Cypriano Papæ Preſbyteri & Diacones, Romæ conſiſtentes, Salutem.

CUm perlegiſſemus, frater, literas tuas, quas per Fortunatum Hypodiaconum miſeras, gemino ſumus dolore perculſi & duplici mœrore confuſi, quòd neque tibi requies ulla in tantis perſecutionis neceſſitatibus traderetur, & lapſorum fratrum immoderata petulan-

Lib. 5. Epiſt. 13. Conf. *Epiſt. 31.*

H 2 *tia*

Digitized by Google

tia uſque ad periculoſam verborum temeritatem producta denotaretur. Sed quanquam nos atque animum noſtrum iſta, quæ diximus, graviter affligerent; tamen mœroris noſtri tam gravem ſarcinam * *vigor tuus* & *ſecundum Euangelicam diſciplinam adhibita ſeveritas temperat, dum* & *quorundam improbitatem juſte coërcet,* & *hortando ad pœnitentiam, viam legitimam ſalutis oſtendit. Quos quidem ſatis mirati ſumus ad hoc uſque proſilire voluiſſe, ut tam urgenter* & *tam immaturo atque acerbo tempore, in tam ingenti* & *immenſo crimine atque delicto, pacem ſibi non tam peterent, quàm* vindicarent; *imò jam* & *in cœlis habere ſe dicerent. Qui ſi habent; quid petunt, quod tenent? Si autem non habere illos probatur, hoc ipſo quod petunt; cur non judicium eorum ſuſtinent, à quibus petendam* pacem, *quam utique non habent, putaverunt? Quòd ſi* * *aliunde prærogativam communicationis habere ſe credunt, cum Euangelio illam conferre conentur, ut ita demum firmiter valeat, ſi ab Euangelica lege non diſſonat.*

* *Al.* rigor

* *Al.* alicunde

2. *Cæterum quo pacto Euangelicam poterit præſtare communicationem, quod contra Euangelicam decretum videtur veritatem? Nam cum omnis prærogativa ita demum ad indulgentiæ privilegium ſpectet; ſi ab eo cui ſociari quærit non diſcrepet; qui à Deo, cui ſociari quærit, diſcrepat, neceſſe eſt indulgentiam* & *privilegium ſocietatis amittat. Videant igitur quid in hoc negotio agere conentur. Nam ſi aliud quidem Euangelium, aliud autem Martyres dicunt poſuiſſe decretum; collidentes contra Euangelium Martyres, utrobique periclitabuntur. Nam* & *Euangelii fracta jam* & *jacens videbitur eſſe majeſtas; ſi potuit alterius decreti novitate ſuperari;* & *de* Martyrum *capite glorioſa confeſſionis corona detracta; ſi non illam de Euangelii conſervatione invenientur conſecuti, unde Martyres fiunt: ut meritò nulli magis ſit competens nihil contra Euangelium decernere, quàm qui Martyris nomen ex Euangelio laborat accipere. Illud prætereea vellemus addiſcere, ſi* Martyres *non propter aliud Martyres fiunt, niſi ut non ſacrificantes, teneant Eccleſiæ uſque ad effuſionem ſanguinis ſui* pacem; *ne cruciatus dolore ſuperati perdendo* pacem, *perdant ſalutem; quo pacto ſalutem, quam ſi ſacrificaſſent ſe habituros non putaverunt, illis exiſtiment donandam, qui ſacrificaſſe dicantur; cum legem hanc debeant in aliis tenere, quam ipſi videbantur ſibi antè poſuiſſe. In quo negotio, hoc ipſum, quod pro ſe ipſis facere putaverunt, animadvertimus contra ſe ipſos protuliſſe. Nam ſi dan-*

Digitized by Google

dandam illis pacem Martyres putaverunt, cur ipſi non dederunt? cur illos ad Epiſcopum, ut ipſi dicunt, remittendos cenſuerunt? Is enim qui jubet fieri, poteſt utique facere, quod fieri jubet. Sed ut intelligimus; imò ut res ipſa loquitur & clamat; ſanctiſſimi Martyres utrobique adhibendum putaverunt temperamentum & pudoris & veritatis. Nam & quia à multis urgebantur, dum ad Epiſcopum illos remittunt, verecundiæ propriæ, ne ulterius inquietarentur, conſulendum putaverunt, & dum illis non ipſi communicant, Euangelicæ legis illibatam ſinceritatem cuſtodiendam judicaverunt.

3. Tu tamen, frater, nunquam pro tua caritate deſiſtas Lapſorum animos temperare, & errantibus veritatis præſtare medicinam; licet ægrorum animus medentium reſpuere ſoleat induſtriam. Recens eſt lapſorum nuper hoc vulnus, & adhuc in tumorem plaga conſurgens: & iccirco certi ſumus, quod ſpatio productioris temporis impetu iſto conſeneſcente, amabunt hoc ipſum, ad fidelem ſe dilatos eſſe medicinam; ſi tamen deſint, qui illos arment ad periculum proprium, & in perverſum inſtruentes pro ſalutaribus dilationum remediis, exitioſa depoſcant illis properatæ communicationis venena. neque enim credimus, ſine inſtinctu quorundam auſuros fuiſſe omnes tam petulanter ſibi pacem vindicare. Novimus Carthaginienſis Eccleſiæ fidem, novimus inſtitutionem, novimus humilitatem: unde etiam mirati ſumus, quod quædam in te per epiſtolam injecta durius notaremus: cùm amorem veſtrum mutuum & caritatem exemplis multis reciprocæ affectionis in vos invicem ſæpe comperiſſemus. Tempus eſt igitur ut agant delicti pœnitentiam, ut probent lapſus ſui dolorem, ut oſtendant verecundiam, ut monſtrent humilitatem, ut exhibeant modeſtiam, ut de ſubmiſſione provocent in ſe Dei clementiam, & de honore debito in Dei * Sacerdotem eliciant in ſe divinam miſericordiam. Quanto meliores ipſorum literæ fuiſſent, ſi pro ipſis preces, Stantium humilitate ipſorum adjutæ fuiſſent! quoniam & faciliùs impetratur, quod petitur, quando is pro quo petitur, condignus eſt, ut quod petitur, * impetretur.

* R. Al. Sacerdote
* P. Al. impleretur

4. Quod autem * pertinet ad Privatum Lambeſitanum; pro tuo * more feciſti, qui rem nobis * ſollicitam nunciare voluiſti: omnes enim nos decet pro corpore totius Eccleſiæ, cujus per varias quaſque provincias membra digeſta ſunt, excubare. Sed nos etiam ante literas tuas fraus callidi hominis latere non potuit. Nam cùm antehac quidam ex ipſius nequitiæ cohorte veniſſet vexillarius

* P. Al. pertineat
Al. attineat
* Al. amore
* Al. ſollicite
Al. tanquam ſoll.

* R. *Al.* Privati Futuro, & fraud. *Al.* Privati Saturus

** Privati & furto ac fraudulenter literas à nobis elicere curaret, nec quis eſſet, latuit, nec literas, quas volebat accepit. Optamus te in Domino bene valere.*

EPISTOLA XXXI.

Ad eundem Cleri Romani aliud eadem de re reſcriptum.

* *Rom.* & *Spir. ed.* Diacones

*Cypriano Papæ Preſbyteri & * Diaconi Romæ conſiſtentes Salutem.*

Lib. 2. *Ep.* 7. Conf. *Ep.* 32. *R. *Al.* caſtris cœl. *R. *Al.* Dei ſolius debere ſe judicio G. *Al* à ſolo Deo debere judicari * G. *Al.* voluiſti eſſe * G. *Al.* laudemdum * P. *Al.* conſiliorum cohær. * *Al.* poſſemus. * *Al.* crederemur * *Al.* deprehenderemur * G. *Al.* tutum * P. *Al.* erret neceſſe eſt,

*QVanquam bene ſibi conſcius animus, & Euangelicæ diſciplinæ vigore ſubnixus, & verus ſibi in * decretis cœleſtibus teſtis effectus, ſoleat ſolo Deo judice eſſe contentus, nec alterius aut laudes petere, aut accuſationes pertimeſcere; tamen geminata ſunt laude condigni, qui cum conſcientiam ſciant * Deo ſoli debere ſe judici; actus tamen ſuos deſiderant etiam ab ipſis ſuis fratribus comprobari. Quod te, frater Cypriane, facere non mirum eſt, qui pro tua verecundia & ingenita induſtria, conſiliorum tuorum nos non tam judices * voluiſti quàm participes inveniri; ut in tuis rebus geſtis * laudem tecum, dum illas probamus, inveniremus, & tuorum * conſiliorum bonorum cohæredes, quia & affirmatores, eſſe * poſſimus. Idem enim omnes * credimur operati, in quo * deprehendimur eadem omnes cenſuræ & diſciplinæ conſenſione ſociati. Quid enim magis aut in pace * tam aptum, aut in bellis perſecutionis tam neceſſarium, quàm debitam ſeveritatem divini vigoris tenere? quam qui remiſerit, inſtabili rerum curſu * erret ſemper neceſſe eſt, & huc atque illuc variis & incertis negotiorum tempeſtatibus diſſipetur, & quaſi extorto de manibus conſiliorum gubernaculo, navim Eccleſiaſticæ ſalutis illidat in ſcopulos: ut appareat non aliter ſaluti Eccleſiaſticæ conſuli poſſe, niſi ſi qui & contra ipſam faciunt, quaſi quidam adverſi fluctus repellantur, & diſciplinæ ipſius ſemper cuſtodita ratio, quaſi ſalutare aliquod gubernaculum in tempeſtate ſervetur.*

* *Al.* ſed antiqua fid. d. l. 2. *Ad Rom.* 1, 8.

2. *Nec hoc nobis nunc nuper conſilium cogitatum eſt, nec hæc apud nos adverſus improbos modo ſupervenerunt repentina ſubſidia: * ſed antiqua hæc apud nos ſeveritas, antiqua fides, diſciplina legitur antiqua: quoniam nec tantas de nobis laudes Apoſtolus protuliſſet dicendo:* Quia fides veſtra prædicatur in toto mundo; *niſi jam exinde vigor iſte radices fidei de temporibus illis mutuatus fuiſſet, quarum laudum & gloriæ degenerem fuiſſe, maximum crimen eſt. Minus*

eſt

Digitized by Google

*eſt enim dedecoris, nunquam ad præconium laudis acceſſiſſe, quàm de faſtigio laudis ruiſſe. Minus eſt criminis, honoratum bono teſtimonio nonfuiſſe, quàm honorem bonorum teſtimoniorum perdidiſſe. Minus eſt, ſine prædicatione virtutum ignobilem ſine laude jacuiſſe, quàm exhæredem fidei factum laudes proprias perdidiſſe: ea enim quæ in alicujus gloriam proferuntur, niſi anxio & ſollicito labore * ſerventur, in invidiam maximi criminis intumeſcunt.*

* Al. ſervantur.

3. *Hoc nos non falſò dicere ſuperiores noſtræ literæ probaverunt, in quibus vobis ſententiam noſtram dilucida expoſitione protulimus, * adverſus eos, qui ſe ipſos infideles illicita nefariorum* libellorum *profeſſione * prodiderant, quaſi * evaſuri irretientes illos diaboli laqueos viderentur, quo non minus quàm ſi ad nefarias aras acceſſiſſent, hoc ipſo quod ipſum conteſtati fuerant, tenerentur: ſed etiam adverſus illos qui * acta feciſſent, licet præſentes cùm fierent non affuiſſent, cùm præſentiam ſuam utiq; ut ſic ſcriberentur mandando feciſſent. Non eſt enim immunis à ſcelere, qui ut * fieret imperavit, * nec eſt alienus à* crimine, *cujus conſenſu, licet non à ſe admiſſum crimen, tamen publicè legitur: & cum totum fidei ſacramentum in confeſſione Chriſti nominis * intelligatur eſſe digeſtum; qui fallaces in excuſatione præſtigias * quærit, negavit, & qui vult * videri propoſitis adverſus Euangelium vel edictis vel legibus ſatisfeciſſe, hoc ipſo jam paruit, quod videri paruiſſe ſe voluit. Nec non etiam contra illos quoque, qui illicitis* ſacrificiis *manus ſuas atque ora polluerant, pollutis antè mentibus propriis, unde etiam ſunt ipſæ manus atque ora polluta; fidem noſtram conſenſumq; monſtravimus. Abſit enim ab Eccleſia Romana vigorem ſuum tam profana facilitate demittere, & * nervos ſeveritatis everſa fidei majeſtate diſſolvere; ut cum adhuc non tantùm jaceant, ſed & cadant everſorum fratrum ruinæ, properata nimis remedia communicationum utique non profutura * præſtentur, & nova per miſericordiam falſam vulnera veteribus transgreſſionis vulneribus imprimantur, ut miſeris ad everſionem majorem eripiatur & pœnitentia! Ubi enim poterit indulgentiæ medicina * procedere, ſi etiam ipſe medicus * intercepta pœnitentia indulget periculis? ſi tantummodo * operit vulnus, nec ſinit neceſſaria temporis remedia * obducere cicatricem? Hoc non eſt curare; ſed ſi dicere verum volumus, occidere.*

* Al. & adv.
* Rom. & Spir. ed. librorum
* P. Al. prodiderunt
* P. Al. hoc evaſuri
* P. & R. Al. accepta
* P. Al. faceret, impetravit
* Al. nec alienus
* Al. intelligitur
* P. Al. quæri neg.
* P. Al. videri paruiſſe, negaſſe voluit

c. Abſit. 28. Diſt. 50.

* P. Al. niſi vos
* P. Al. teſtentur
* Al. proficere,
* P. Al. inter præcepta pœnitentiæ
* P. Al. petit Al. perit
* Al. conducere

4. *Quanquàm Confeſſorum quoque, quos hic adhuc in carcerem dignitas ſuæ confeſſionis incluſit, & ad certamen Euangelicum ſua fides in confeſſione jam glorioſa ſemel coronavit, literas habeas conſpirantes* cum

Vid. *Epiſt.* 26.

*cum literis noſtris, quibus ſeveritatem Euangelicæ diſciplinæ protulerunt; & illicitas petitiones ab Eccleſiæ pudore revocarunt. Niſi hoc feciſſent, diſciplinæ Euangelicæ ruina non facile ſarciretur: præſertim cùm nulli magis tam congruens eſſet tenorem Euangelici vigoris illibatum dignitatemq; ſervare, quàm qui ſe excruciandos & excarnificandos pro Euangelio furentibus tradidiſſent, ne martyrii honorem merito *perderent, ſi in occaſione martyrii prævaricatores Euangelii eſſe voluiſſent: nam qui quod habet, non *cuſtodit in eo ex quo illud poſſidet, dum id, ex quo poſſidet violat, violat illud quod poſſidebat. In quo loco maximas tibi atq; uberes gratias referre debemus & reddimus, quod illorum carceris tenebras literis tuis * illuminaſti; quod ad illos veniſti quomodo introire potuiſti; quod illorum animos, ſua fide & confeſſione robuſtos, tuis allocutionibus literiſq; recreaſti; quod felicitates eorum condignis laudibus proſecutus, accendiſti ad multo ardentiorem cœleſtis gloriæ cupiditatem; quod pronos impuliſti; quod, ut credimus & optamus, victores futuros viribus tui ſermonis *animaſti: ut quanquam hoc totum de fide confitentium & de divina indulgentia venire videatur; tamen in martyrio ſuo tibi ex aliquo debitores facti eſſe * videantur.*

* P. *Al.* perdidiſſent,
* P. *Al.* cuſtodit ex quo
* *Al.* amittit illud
Vid. *Epiſt.* 16. & 25.
* R. *Al.* animaſti,
* *Al.* animaſti; quanq.
* *Al.* videntur.

5. *Sed ut ad id, unde digreſſus ſermo videbatur eſſe, rurſus revertatur; quales literas in Siciliam quoque miſerimus, ſubjectas habebis. Quanquam nobis * differendæ hujus rei neceſſitas major incumbat, quibus, poſt exceſſum nobiliſſimæ memoriæ viri Fabiani, nondum eſt Epiſcopus propter rerum & temporum difficultates conſtitutus, qui omnia iſta moderetur, & eorum, qui lapſi ſunt, poſſit cum auctoritate & conſilio habere rationem. Quanquam nobis in tam ingenti negotio placeat, quod & tu ipſe tractaſti, prius Eccleſiæ pacem ſuſtinendam, deinde ſic * collatione conſiliorum cum Epiſcopis, Preſbyteris, Diaconis, Confeſſoribus pariter * ac Stantibus laicis facta Lapſorum tractare rationē. Perquàm enim nobis & invidioſum & oneroſum videtur, non per multos examinare, quod per multos commiſſum videatur fuiſſe, & * unum ſententiam dicere, cùm tam grande crimen per multos diffuſum notetur exiiſſe: quoniam nec firmum decretum poteſt eſſe, quod non plurimorum videbitur habuiſſe conſenſum. Aſpice totum orbem pènè vaſtatum, & ubiq; jacere dejectorum * reliquias & ruinas, & iccirco tam grande expeti * conſilium, quàm latè propagatum videtur eſſe * delictum. Non ſit minor medicina, quàm vulnus eſt: non ſint minora remedia, quàm funera: ut quomodo qui ruerunt, ob hoc ruerunt, quod cœca temeritate nimis incauti fuerunt; ita qui hoc diſponere nituntur, omni*

* P. *Al.* differentiæ
* Conf. *Ep.* 6. *n.* 6. & *Ep.* 52. *n.* 2.
* P. *Al.* aſtantibus
* P. *Al.* unam *It. Al.* in unum
* P. *Al.* reliquias, & iccirco
* *Rom.* & *Spir.* videtur eſſe. Non ſit m. m.
* *Al.* concilium,
* P. *Al.* malum

Digitized by Google

*omni conſiliorum moderamine utantur, ne * quid non ut oportet factum, tanquam irritum ab omnibus judicetur.* * P. *Al.* quod non oportet

6. *Uno igitur eodemq; conſilio, iiſdem precibus & fletibus tam nos, qui uſq; adhuc videmur temporis iſtius ruinas ſubterfugiſſe, quam illi qui in has temporis videntur clades incidiſſe, divinam Majeſtatem deprecantes pacem Eccleſiaſtico nomine poſtulemus: mutuis votis nos invicem foveamus, cuſtodiamus, armemus: oremus pro Lapſis, ut erigantur: oremus pro Stantibus, ut non ad ruinas uſq; tententur: oremus, ut qui cecidiſſe referuntur, delicti ſui magnitudinem agnoſcentes, intelligant non momentaneam neq; præproperam deſiderare medicinam: oremus, ut effectus indulgentiæ Lapſorum * ſubſequatur & pœnitentiam, ut intellecto ſuo crimine velint nobis interim præſtare patientiam, nec adhuc fluctuantem * turbent Eccleſiæ ſtatum; ne interiorem nobis perſecutionem ipſi incendiſſe videantur, & accedat ad criminum cumulum, quod etiam inquieti fuerunt. Maximè enim illis congruit verecundia, quorum in delictis damnatur mens inverecunda.* * P. *Al.* ſubſ. & pœnitentia *Al.* ſubſequatur pœnitentiam, * *Al.* turbare Eccl. ſtat.

7. *Pulſent ſanè fores; ſed non utiq; confringant. Adeant ad limen Eccleſiæ; ſed non utiq; * tranſiliant. Caſtrorum cœleſtium excubent portis; ſed armati modeſtia, qua intelligant ſe deſertores fuiſſe. Reſumant precum ſuarum tubam; ſed qua non bellicum clangant. Arment ſe quidem modeſtiæ telis, & quem negando mortis metu fidei dimiſerant clypeum, reſumant; ſed ut contra hoſtem diabolum vel nunc armati, non contra Eccleſiam, quæ illorum dolet caſus, armatos eſſe ſe credant. Multum illis proficiet petitio modeſta, poſtulatio verecunda, humilitas neceſſaria, patientia non otioſa. Mittant legatos pro ſuis doloribus lacrymas: advocatione fungantur ex intimo pectore prolati gemitus, dolorem probantes commiſſi criminis & pudorem. Imo ſi dedecoris admiſſi magnitudinem perhorreſcunt, ſi pectoris & conſcientiæ ſuæ letalem plagam & ſinuoſi vulneris altos receſſus verè medica manu tractant; erubeſcant & petere; niſi quia majoris eſt rurſum & periculi & pudoris, auxilium pacis non petiiſſe: ſed hoc totum in ſacramento; ſed in ipſius poſtulationis lege, temporis facto temperamento; ſed poſtulatione demiſſa; ſed prece ſubdita: quoniam & qui petitur flecti debet, non incitari, & ſicut reſpici debet divina clementia; ſic reſpici debet & divina cenſura, & ſicut ſcriptum eſt:* Donavi tibi omne debitum, quia me rogaſti: *ſic ſcriptum eſt:* Qui me negaverit coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo & coram Angelis ejus. * *Al.* ut tr. *Matth.* 18, 32. *Matth.* 10, 33.

Digitized by Google

8. *Deus enim ut eſt indulgens; ita eſt præceptorum ſuorum exactor, & quidem diligens; & ſicut ad * convivium vocat;* ſic habitum nuptiarum non habentem ligatis manibus & pedibus *extra ſanctorum cœtum* foras jactat. *Paravit cœlum: ſed paravit & tartarum. Paravit refrigeria: ſed paravit etiam æterna ſupplicia. Paravit inacceſſibilem lucem: ſed paravit etiam perpetuæ noctis vaſtam æternamq; caliginem. Cujus temperamenti moderamen nos hîc tenere quærentes, diu & quidem multi, & quidem cum quibusdam Epiſcopis vicinis nobis & appropinquantibus, & quos ex aliis provinciis longe poſitis perſecutionis iſtius ardor ejecerat, ante conſtitutionem Epiſcopi nihil innovandum putavimus; ſed Lapſorum curam mediocriter temperandam eſſe * credimus: ut interim dum Epiſcopus dari à Deo nobis ſuſtinetur, in * ſuſpenſo eorum * qui moras poſſunt dilationis ſuſtinere, cauſa teneatur; eorum autem quorum vitæ ſuæ * finem urgens exitus dilationem non poteſt ferre, acta pœnitentia & profeſſa frequenter ſuorum deteſtatione factorum; ſi lacrymis, ſi gemitibus, ſi fletibus dolentis ac verè pœnitentis animi ſigna prodiderint; cùm ſpes vivendi ſecundum hominem nulla ſubſtiterit; ita demum caute ac ſollicite ſubveniri; Deo ipſo ſciente quid de talibus faciat, & qualiter judicii ſui examinet pondera; nobis tamen anxie curantibus, ut nec pronam noſtram improbi homines laudent facilitatem, nec verè pœnitentes accuſent noſtram quaſi duram crudelitatem. Optamus te, beatiſſime ac glorioſiſſime Papa, in Domino ſemper bene * valere, & noſtri meminiſſe.*

* *Al.* convivia
Matth. 22, 3, 9, 11, 12, 13.
* *Al.* credidimus
* P. *Al.* ſuſpendio
* *Al.* qui foris poſſunt dilatione ſuſtineri,
* *Al.* fine
* P. *Al.* valere.
Reliqua deſunt.

EPISTOLA XXXII.

Lib. 3. Epiſt. 4.

Cypriani ad Clerum ſuum de miſſis Romam & acceptis inde literis.

*Cyprianus Preſbyteris & * Diaconibus fratribus Salutem.*

QUales literas ad Clerum Romæ agentem fecerim, quidq; illi mihi reſcripſerint, * quid etiam Moyſes * & Maximus Preſbyteri & Nicoſtratus & Rufinus Diaconi, & cæteri cum eis Confeſſores in cuſtodia conſtituti, * æque ad literas meas * reſcripſerint, * ut ſcire poſſetis, fratres cariſſimi, exempla vobis

* P. *Al* Diaconis Romæ conſiſtentibus
* Vid. *Epiſt.* 4. 15. 23. & 29.
* Vid. *Epiſt.* 30. & 31.
* *Al.* & Preſbyteri
* P. *Al.* quæ   * Vid. *Ep.* 16, & 25.   * Vid. *Ep.* 26,

Digitized by Google

bis legenda transmiſi. Vos curate, quantum poteſtis, pro diligentia veſtra, ut ſcripta noſtra & illorum reſcripta fratribus * noſtris * innoteſcant. Sed & ſi qui de peregrinis, Epiſcopi Collegæ mei, vel Preſbyteri, vel * Diaconi præſentes fuerint, vel ſupervenerint, hæc omnia de vobis audiant, & ſi exempla epiſtolarum tranſcribere, & * ad ſuos perferre voluerint, facultatem tranſcriptionis accipiant. Quamvis & * Saturo Lectori fratri noſtro * mandaverim, ut ſingulis deſiderantibus * deſcribendi faciat poteſtatem, ut in Eccleſiarum ſtatu quoquo modo interim componendo ſervetur ab omnibus * una fidei conſenſio. De cæteris verò quæ agenda erunt, ſicut & Collegis meis plurimis ſcripſi, plenius * conſilio communi tractabimus, quando convenire in unum, permittente Domino, cœperimus. Opto vos, fratres cariſſimi ac deſideratiſſimi, ſemper bene valere. Fraternitatem ſalutate. Valete.

* P. *Al.* veſtris
* P. *Al.* innoteſcatis.
* *Al.* Diacones
* P. *Al.* ad vos
* *Al.* Satyro
* *Al.* mandavi
* *Al.* ſcribendi
* P. *Al.* una & fida
Rom. & Spir. una fide conſ.
* P. *Al.* conſilio tr.

Lib. 2, Ep. 5.

Epistola XXXIII.

Ad Clerum & plebem de * Aurelio Lectore ordinato.

*Cyprianus * Preſbyteris * & Diaconibus, * item plebi univerſæ Salutem.*

IN * ordinationibus * Clericis, fratres cariſſimi, ſolemus vos ante conſulere, & mores ac merita ſingulorum communi conſilio ponderare: ſed expectanda non ſunt teſtimonia humana, cum * præcedunt divina ſuffragia. Aurelius, frater noſter, illuſtris adoleſcens, à Domino jam probatus * & à Deo vocatus eſt, in annis adhuc novellus; ſed in virtutis ac fidei laude provectus; minor in ætatis ſuæ indole; ſed major in honore: * Gemino hic agone certavit; bis confeſſus, & bis confeſſionis ſuæ victoria glorioſus; & quando vicit in * curſu factus extorris, & cum denuo certamine fortiore pugnavit, triumphator & victor in prælio paſſionis; quoties adverſarius provocare ſervos Dei voluit, toties promtiſſimus ac fortiſſimus miles & pugnavit & vicit. Parum fuerat ſub oculis ante paucorum, quando extorris fiebat, congreſſum fuiſſe: meruit & in foro congredi clariore virtute, ut poſt Magiſtratus * etiam Proconſulem vinceret, & poſt exilium tormenta ſuperaret.

* R. *Al.* Aurelio Confeſſore Lect. ord.
* R. *Al.* Ad Preſbyteros & Diaconos & plebem univerſam Hipponenſem.
* *Al.* & Diaconis
* *Rom. & Spir.* & plebi
* P. *Al.* ordinandis
* *Al.* Clericorum
* *Al.* præcedant
* P. *Al.* & Deo carus, eſt in annis
Al. & Deo carus eſt in annis
* *Al.* Geminum hic agonem
* R. *Al.* excurſu
* *Al.* & Proc.

Nec invenio quid in eo prædicare plus debeam, gloriam vulnerum, an verecundiam morum; quod honore virtutis inſignis eſt, an quod pudoris admiratione laudabilis. Ita & dignitate excelſus eſt, & humilitate ſubmiſſus, ut appareat illum divinitus reſervatum, qui ad Eccleſiaſticam diſciplinam cæteris eſſet exemplo, * quomodo ſervi Dei in confeſſione virtutibus vincerent, poſt confeſſionem moribus eminerent. Merebatur talis clericæ ordinationis ulteriores gradus & incrementa majora, non de annis ſuis, ſed de meritis æſtimandus: ſed interim placuit ut ab officio lectionis incipiat: quia & nihil magis congruit voci, quæ Dominum glorioſa prædicatione confeſſa eſt, quam celebrandis divinis lectionibus perſonare; poſt verba ſublimia quæ Chriſti martyrium prolocuta ſunt, Euangelium Chriſti legere, unde Martyres fiunt; ad pulpitum, poſt catastam venire; illic fuiſſe conſpicuum gentilium multitudini, hic à fratribus conſpici; illic auditum eſſe cum miraculo circumſtantis populi, hic cum gaudio fraternitatis audiri. Hunc igitur, fratres dilectiſſimi, à me & à Collegis qui præſentes aderant, ordinatum ſciatis; quod vos ſcio & libenter amplecti, & optare tales in Eccleſia noſtra quamplurimos ordinari. Et quoniam ſemper gaudium properat, nec poteſt moras ferre lætitia, Dominico * legit. Interim nobis hoc die auſpicatus eſt, dum dedicat lectionem. Vos * orationibus frequenter inſiſtite, & preces noſtras veſtris precibus adjuvate, ut Domini miſericordia * favens nobis, citò * plebi ſuæ & Sacerdotem reddat incolumem, & Martyrem cum Sacerdote Lectorem. * Opto vos, fratres cariſſimi, in Deo Patre & Chriſto Jeſu ſemper bene valere.

* *Al.* ut quomodo in paſſione virtutibus vicerat, ita p. conf. morem.

* R. *Al.* legit interim nobis. id eſt, auſpicatus eſt pacem, dum ded.

* P. *Al.* vobis *Rom.* & *Spir.* nobis hoc die auſpicatus eſt pacem, d. d. l.

* *Al.* orationi * *Al.* parcens * *Rom.* & *Spir.* plebis * *Al.* opto vos in D. P.

Lib. 4. *Ep.* 5.

Epistola XXXIV.

Ad Clerum & plebem de Celerino Lectore ordinato.

*Cyprianus Preſbyteris * & Diaconibus & plebi univerſæ, fratribus, Salutem.*

* *Al.* & Diaconis

* P. *Al.* complect.

Agnoſcenda & * amplectenda ſunt, fratres dilectiſſimi, beneficia divina, quibus Eccleſiam ſuam Dominus illuſtrare temporibus noſtris & honeſtare dignatus eſt, commeatum dando

dando * bonis Confeſſoribus ſuis & Martyribus glorioſis; ut qui ſublimiter Chriſtum confeſſi eſſent, Clerum poſtmodum Chriſti miniſteriis Eccleſiaſticis adornarent. Exultate itaq; & gaudete nobiſcum lectis literis noſtris, quibus ego & Collegæ mei, qui præſentes aderant, referimus ad vos, Celerinum, fratrem noſtrum, virtutibus pariter & moribus glorioſum, Clero noſtro non humana ſuffragatione, ſed divina dignatione conjunctum. * Qui cùm conſentire * dubitaret Eccleſiæ, ipſius admonitu & hortatu in viſione per noctem compulſus eſt, ne negaret. Nobis ſuadentibus; cui plus licuit, & * coëgit: quia nec fas fuerat nec decebat ſine honore Eccleſiaſtico eſſe, quem ſic Dominus * honoravit cœleſtis gloriæ dignitate.

2. Hic ad temporis noſtri prælium primus, hic inter Chriſti milites anteſignanus, hic inter perſecutionis initia ferventia cum ipſo infeſtationis principe & auctore congreſſus; dum inexpugnabili firmitate certaminis ſui adverſarium vincit, vincendi cæteris viam fecit; non brevi compendio vulnerum victor, ſed * adhærentibus diu & * permanenribus pœnis longæ colluctationis miraculo triumphator. Per decem & novem dies cuſtodia carceris ſeptus, in nervo ac ferro fuit: ſed poſito in vinculis corpore, ſolutus ac liber ſpiritus manſit. Caro famis ac ſitis diuturnitate contabuit: ſed animam fide & virtute viventem nutrimentis ſpiritalibus Deus pavit. Jacuit inter pœnas pœnis ſuis fortior, incluſus includentibus major, jacens ſtantibus celſior, * vincientibus firmior vinctus, ſublimior judicantibus judicatus, & quamvis ligati nervo pedes eſſent; calcatus ſerpens & obtritus & victus eſt. Lucent in corpore glorioſo clara vulnerum ſigna, eminent & apparent * in nervis hominis, membris longa tabe conſumtis, expreſſa veſtigia. Sunt magna, ſunt mira, quæ de virtutibus ejus ac laudibus fraternitas audiat. Et ſi aliquis Thomæ ſimilis extiterit, qui minus auribus credat; nec oculorum fides deeſt, ut * quis quod audit, & videat. In ſervo Dei victoriam gloria vulnerum fecit, gloriam cicatricum memoria cuſtodit.

3. Nec rudis iſte aut novus eſt in Celerino cariſſimo noſtro titulus gloriarum: per veſtigia cognationis ſuæ graditur, parentibus ac propinquis ſuis honore conſimili divinæ dignationis æquatur. Avia ejus Celerina jam pridem Martyrio coronata

* P. *Al.* nobis

* *Al.* dubitaret, Eccleſiæ ipſ.

* Rig. *hanc periodum ſic eſſe legendam*: Qui cùm conſentire dubitaret, Eccleſiæ ipſius admonitu & hortatu, in viſione, per noctem compulſus eſt, ne negaret nobis ſvadentibus. Cui plus licuit, hæc coegit, quia nec fas f. n. d.

* *Al.* cogentibus

* *Al.* honoraverit

* *Al.* hærentibus

* R. *Al.* admanentibus

* P. *Al.* vincentibus firmior victus

* *Al.* in membris l. t. conſ.

* P. *Al.* quisquis

* P. *Al.* Laurentius
* P. *Al.* Egnatius
* *Al.* profeſſione

ronata eſt. item patruus ejus & avunculus * Laurentinus & * Ignatius, in caſtris & ipſi quondam ſecularibus militantes; ſed veri & ſpiritales Dei milites, dum diabolum Chriſti * confeſſione proſternunt, palmas à Domino & coronas illuſtri paſſione meruerunt. Sacrificia pro eis ſemper, ut meminiſtis, offerimus, quoties Martyrum paſſiones & dies anniverſaria commemoratione celebramus. Nec degener ergo eſſe nec minor poterat, quem ſic domeſticis exemplis virtutis ac fidei provocabat familiæ dignitas & generoſa nobilitas. Quod ſi in familia ſeculari prædicationis & laudis eſt eſſe Patricium; quanto majoris laudis & honoris eſt fieri in cœleſti prædicatione generoſum? Non invenio, quem beatiorem magis dicam, utrumne illos de poſteritate tam clara, an hunc de origine glorioſa. ita æqualiter apud eos recurrit & commeat divina dignatio, ut & illorum coronam dignitas ſobolis illuſtret, & hujus gloriam ſublimitas generis illuminet.

* *Al.* Hunc
G. *Al.* Hunc ad vos, fratres dilectiſſimi, cum tanta Domini dignatione venientem, t. & m. ejus, quem ſemper ſecutus fuerat, ill.
* P. *Al.* Euangelii Domini,
* *Al.* proficiſci
* P. *Al.* oratione

4. * Hinc ad nos, fratres dilectiſſimi, cum tanta Domini dignatione venientem, teſtimonio & miraculo ejus ipſius, qui ſe perſecutus fuerat, illuſtrem, quid aliud quàm ſuper pulpitum, id eſt, ſuper tribunal Eccleſiæ oportebat imponi, ut loci altioris celſitate ſubnixus, & plebi univerſæ pro honoris ſui claritate conſpicuus, legat præcepta * & Euangelium Domini, quæ fortiter ac fideliter ſequitur; vox Dominum confeſſa, in his quotidie, quæ Dominus locutus eſt, audiatur? Viderit, an ſit ulterior gradus ad quem * profici in Eccleſia poſſit. Nihil eſt in quo magis Confeſſor fratribus proſit, quàm ut dum Euangelica lectio de ore ejus auditur, Lectoris fidem, quisquis audierit imitetur. Jungendus in * lectione Aurelio fuerat, cum quo & divini honoris ſocietate conjunctus eſt, cum quo omnibus virtutis & laudis inſignibus copulatus eſt: pares ambo, & uterq; conſimiles, in quantum gloria ſublimes, in tantum verecundia humiles; quantum divina dignatione promoti, tantum ſua quiete & tranquillitate ſubmiſſi, & virtutum pariter & morum * ſingulis exempla præbentes, & congreſſioni & paci congruentes, illic robore, hic pudore laudabiles. In talibus ſervis lætatur Dominus: in ejusmodi Confeſſoribus gloriatur, quorum ſecta & converſatio ſic proficit ad præconium gloriæ, ut magiſterium cæteris præbeat diſciplinæ. Ad hoc

* *Al.* ſingularia

cos

eos Chriſtus * eſſe hic in Eccleſia diu voluit, ad hoc de media * morte ſubtractos, quadam dixerim reſurrectione circa eos facta, incolumes reſervavit; ut dum nihil in honore ſublimius, nihil in humilitate ſubmiſſius à fratribus cernitur, hos eoſdem fraternitas ſectata comitetur. * Hos tamen Lectores interim conſtitutos ſciatis, quia oportebat *lucernam ſuper candelabrum* poni, unde *omnibus luceat*, & *glorioſos vultus* in loco altiore conſtitui, ubi ab omni * populo circumſtante conſpecti incitamentum gloriæ videntibus præbeant. Cæterum Presbyterii honorem deſignaſſe nos illis jam ſciatis, ut & ſportulis * iiſdem cum Presbyteris honorentur, & diviſiones * menſurnas æquatis quantitatibus partiantur, ſeſſuri nobiſcum provectis & corroboratis annis ſuis; quamvis in nullo minor poſſit videri ætatis indole, qui conſummavit ætatem gloriæ dignitate. * Opto vos, fratres cariſſimi & deſideratiſſimi, ſemper bene valere.

* *Al.* eſſe in Eccl,
* P, *Al.* nocte
* *Al.* Hos autem Lect.

Matth. 5, 15. *Eccleſiaſtic.* 26, 22.

* *Al.* fraternitate
* *Al.* iidem
* P. *Al.* menſuræ *Al.* menſtruas
* *Hæc alibi deſunt.*

Epistola XXXV.

Lib. 4. *Epiſt.* 10.

Ad eoſdem de Numidico Presbytero.

Cyprianus Preſbyteris & Diaconibus & plebi univerſæ, cariſſimis ac deſideratiſſimis fratribus, Salutem.

NUnciandum * vobis fuit, fratres cariſſimi, quod pertineat & ad communem lætitiam & ad Eccleſiæ noſtræ maximam gloriam. Nam admonitos * nos & inſtructos ſciatis dignatione divina, ut Numidicus Presbyter aſcribatur * Presbyterorum Carthaginienſium numero, & nobiſcum ſedeat in Clero, luce * clariſſima confeſſionis illuſtris, & virtutis ac fidei honore ſublimis; qui hortatu ſuo * copioſum Martyrum numerum lapidibus & flammis necatum * ante ſe miſit, quiq; uxorem adhærentem lateri ſuo concrematam ſimul cum cæteris (vel conſervatam magis dixerim) lætus aſpexit. Ipſe ſemiuſtulatus & lapidibus obrutus, & pro mortuo * derelictus, dum poſtmodum filia ſollicito pietatis obſequio cadaver patris * inquireret, ſemianimis inventus, & extractus, & refocillatus, à comitibus, quos ipſe præmiſerat, remanſit invitus. Sed remanendi, ut videmus, hæc fuit cauſa, ut eum Clero noſtro Domi-

* P. *Al.* vobis, fr. - - - gloriam exiſtimavi. Nam
* *Al.* vos
* P. *Al.* Presbyterii Carthaginienſis G. *Al.* ad Presbyterium Carthaginienſis: *nempe* Eccleſiæ.
* *Al.* clariſſimæ
* P. *Al.* glorioſum Mart.
* *R. Al.* præmiſit
* Rig. *Al.* propemodum relictus. Denique cum poſtm.
* *Al.* inquirit,

Dominus adjungeret & * deſolatam per lapſum quorundam Preſbyterii noſtri copiam glorioſis Sacerdotibus adornaret. Et promovebitur quidem, * cùm Deus permiſerit, ad ampliorem locum religionis ſuæ, * quando in præſentiam protegente Domino venerimus. Interim quod ostenditur fiat, ut cum gratiarum actione ſuscipiamus hoc Dei munus, ſperantes de miſericordia Domini * ejusmodi ornamenta * complura, ut redintegrato Eccleſiæ ſuæ robore, tam mites & humiles * faciat in conſeſſus noſtri honore florere. * Opto vos, * fratres cariſſimi ac deſideratiſſimi, ſemper bene valere.

* P. *Al.* deſolatam quorund. Preſbyterorum noſtrorum cop.
* *Al.* dum tempus permiſ.
* *Al.* cum in præſentia pr. D.
* *Rom. & Spir.* ejusm. complura.
* P. *Al.* compleri
* *Al.* faciat c. n. h. fl.

* *Hæc alibi deſunt.* * P. *Al.* fratres cariſſimi, in Domino permanere.

Lib. 3. *Epiſt.* 24.

Epistola XXXVI.

Ad Clerum de cura pauperum & peregrinorum.

*Cyprianus Preſbyteris & * Diaconibus, fratribus cariſſimis, Salutem.*

SAluto vos, fratres cariſſimi, per Dei gratiam incolumis, optans cito ad vos venire, ut deſiderio tam meo quàm * veſtro & omnium fratrum ſatisfiat. Oportet nos tamen paci communi conſulere, & interdum, quamvis cum tædio animi noſtri, deeſſe vobis, ne præſentia noſtri invidiam & violentiam gentilium provocet, & ſimus auctores rumpendæ pacis, qui magis quieti omnium conſulere debemus. * Quando ergo vos ſcripſeritis rebus compoſitis me venire debere, aut ſi ante dignatus fuerit Dominus ostendere, tunc ad vos veniam. Vbi enim mihi aut melius poſſit * eſſe, aut lætius, quam illic, * ubi me Deus & credere voluit & creſcere? Viduarum & infirmorum & omnium pauperum curam peto diligenter habeatis: ſed & peregrinis, ſi qui indigentes fuerint, ſumtus ſuggeratis de quantitate mea propria, quam apud Rogatianum Compreſbyterum noſtrum dimiſi: quæ quantitas ne forte jam univerſa erogata ſit, miſi eidem per Naricum Acoluthum aliam portionem, ut largius & promtius circa laborantes fiat operatio.

Opto vos, fratres cariſſimi, ſemper bene valere.

* *Al.* Diaconis Conf. *Epiſt. ſeq.* 37.
* *Al.* veſtro omn.
* *Al.* Cum ergo
* *Al.* eſſe? Infirm. & omn. p.
* P. *Al.* ubi me Dominus eſſe decrevit?

EPISTOLA XXXVII.

Ad Clerum, ut Confeſſoribus in carcere conſtitutis omnis humanitas præbeatur. *Lib.* 3: *Epiſt.* 6.

*Cyprianus Preſbyteris & * Diaconibus, fratribus, Salutem.* **Al.* Diaconis

QUanquam ſciam vos, fratres cariſſimi, literis meis frequenter admonitos eſſe, ut glorioſa voce * Dominum confeſſis & in carcere conſtitutis omnis diligentia præbeatur; tamen identidem vobis incumbo, ne quid ad curam deſit iis, quibus ad gloriam nihil deeſt. Atq; utinam loci & gradus mei conditio permitteret, ut ipſe nunc præſens eſſe poſſem! Promtus & libens ſollenni miniſterio cuncta circa fortiſſimos fratres noſtros dilectionis obſequia complerem: ſed officium meum veſtra diligentia * repræſentet, * faciat omnia quæ fieri oportet circa eos, quos in talibus meritis fidei ac virtutis * illuſtravit divina dignatio. Corporibus etiam omnium, qui etſi torti * non ſunt in carcere, tamen glorioſo exitu mortis excedunt, impertiatur & vigilantia & cura propenſior. neq; enim virtus eorum aut honor minor eſt, quo minus ipſi quoq; inter beatos Martyres aggregentur. Quod in illis eſt; toleraverunt quicquid tolerare parati & promti fuerunt. Qui ſe tormentis & morti ſub oculis Dei obtulit, paſſus eſt quicquid pati voluit. Non enim ipſe tormentis ſed tormenta ipſi defuerunt. * *Qui in me confeſſus fuerit coram hominibus, & ego * in illo confitebor coram Patre * meo*, dicit Dominus: Confeſſi ſunt. * *Qui toleraverit uſq; ad finem, hic ſalvus erit*, dicit Dominus: Toleraverunt, & ad finem uſq; incorrupta & immaculata virtutum ſuarum merita pertulerunt. Et iterum ſcriptum eſt: *Eſto fidelis uſq; ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.* Uſq; ad mortem fideles & ſtabiles & inexpugnabiles * perſeveraverunt. Cum voluntati & confeſſioni noſtræ in carcere & vinculis * accedit & moriendi terminus, conſummata Martyris gloria eſt.

Vid. *Epiſt.* 5. 6. & 36.
* *Al.* Domino conf.
* P. *Al.* præſentet
* *Al.* & fac.
* *Al.* ſuæ illuſtr.
* *Al.* non ſunt, in carc. tam.
* Sicut ſcriptum eſt: *Qui i. m.* *Matth.* 10, 32.
* *Al.* confitebor in eum c. P.
* *Al.* meo, qui in cœlis eſt: Conf ſunt.
Matth. 10, 22.
* *Al.* Dicit Dominus: *Qui tol. u. a. f. h. ſ. erit*; Toler.
Al. ut dicit Dom. *Qui toler. uſq; in fin.*
Apoc. 2, 10.

2. Deniq; & dies eorum quibus excedunt annotate, ut commemorationes eorum inter memorias Martyrum celebrare poſſimus. quanquam Tertullus fideliſſimus & devotiſſimus

K

* *Al.* pervenerunt. * P. accidit. It. *Al.* accedit mor. t.

Digitized by Google

* P. *Al.* inter cætera ſollicitudinem & curam ſuam cum fr. in o. o.

mus frater noſter * pro cætera ſollicitudine & cura ſua, quam fratribus in omni obſequio operationis impertit, (qui nec illic circa curam corporum deeſt,) ſcripſerit & ſcribat ac ſignificet mihi dies, quibus in carcere beati fratres noſtri ad immortalitatem glorioſæ mortis exitu transeunt, & celebrentur hîc à nobis oblationes & ſacrificia ob commemorationes eorum, quæ citò vobiscum Domino * protegente celebrabimus. Pauperibus quoq;, ut ſæpe jam ſcripſi, * cura ac diligentia veſtra non deſit; iis tamen, qui in fide ſtantes & nobiscum fortiter militantes, Chriſti caſtra non reliquerunt; quibus quidem nunc major * à nobis & dilectio & cura præſtanda eſt, quod nec paupertate adacti, nec perſecutionis tempeſtate proſtrati, * cum Domino fideliter ſerviunt, cæteris quoq; pauperibus exemplum fidei præbuerunt. Opto vos, fratres cariſſimi ac deſideratiſſimi, ſemper bene valere, & noſtri meminiſſe. Fraternitatem meo nomine ſalutate. * Valete.

* *Al.* proſperante

* Vid. *Epiſt.* 5. & 6.

* *Al.* à nobis dil.

* *Al.* dum Dom.

* *Hanc particulam pauci codices habent.*

Epistola XXXVIII.

Lib. 5. *Epiſt.* 7.

Ad Caldonium, Herculanum & cæteros de abſtinendo Feliciſſimo.

Cyprianus Caldonio & Herculano Collegis; item Rogatiano & Numidico Compreſbyteris, S.

VEhementer contriſtatus ſum, fratres cariſſimi, acceptis literis veſtris, ut cum mihi propoſitum ſemper & votum ſit univerſam fraternitatem noſtram incolumem continere, & * illibatum gregem, ſecundum quod caritas exigit, reſervare; nunc nuncietis Feliciſſimum multa improbe & inſidioſe eſſe molitum; ut præter fraudes veteres, & rapinas, de quibus jam pridem multa cognoveram, nunc quoq; cum Epiſcopo portionem plebis dividere, id eſt, à paſtore oves & filios à * parente ſeparare, & Chriſti membra diſſipare tentaverit: cumq; ego vos pro me vicarios miſerim, ut expungeretis neceſſitates fratrum noſtrorum ſumtibus, ſi qui etiam vellent ſuas artes exercere, additamento quantum ſatis eſſet, deſideria eorum juvaretis; ſimul etiam & ætates eorum & conditiones & merita diſcerneretis; ut jam nunc ego, cui cura in-

* P. *Al.* & illibatum gr.

* P. *Al.* parentibus ſep.

incumbit, omnes * optimè noſſem, & dignos quoq; & humiles & mites ad Eccleſiaſticæ adminiſtrationis officia * promoverem; ille intercesſerit ne quis poſſet expungi, neve ea, quæ deſideraveram, poſſent diligenti examinatione diſcerni; comminatus ſit etiam fratribus noſtris qui primi expungi * acceſſerant, potentatu improbo & terrore violento, quod ſecum in * monte non communicarent qui nobis obtemperare voluiſſent.

* P. *Al.* opto me noſſe
* P. *Al.* promovere
* R. *Al.* acceſſebantur
* R. *Al.* morte

2. Cumq; poſt hæc omnia, nec loci mei honore motus, nec veſtra auctoritate & præſentia fractus, inſtinctu ſuo quietem fratrum turbans, proripuerit ſe cum plurimis, ducem ſe factionis & ſeditionis principem temerario furore conteſtans; (in quo quidem gratulor plurimos fratres ab * hac audacia receſſiſſe, & vobis acquieſcere maluiſſe, ut cum * Eccleſia matre remanerent, & ſtipendia ejus Epiſcopo diſpenſante * perciperent; quod quidem & cæteros pro certo ſcio cum pace facturos, & citò ab errore temerario receſſuros;) interim cum Feliciſſimus comminatus ſit, non communicaturos in monte ſecum, qui nobis obtemperaſſent, id eſt, qui nobis communicarent; accipiat ſententiam quam prior dixit, ut abſtentum ſe à nobis ſciat; quando ad fraudes ejus & rapinas, quas dilucida veritate cognovimus, adulterii etiam crimen accedit: quod fratres noſtri graves viri deprehendiſſe ſe nunciaverunt, & probaturos ſe aſſeverarunt. Quæ omnia tunc cognoſcemus, quando in unum cnm Collegis pluribus permittente Deo convenerimus. Sed & Augendus, qui nec Epiſcopum nec Eccleſiam cogitans, pariter ſecum illius conſpiratione ſociavit, ſi ultra cum eo perſeveraverit, ſententiam ferat, quam ille in ſe factioſus & temerarius provocavit. Sed & quiſquis ſe inſpirationi & factioni ejus adjunxerit, ſciat ſe in Eccleſia nobiſcum non eſſe communicaturum, qui ſponte maluit ab Eccleſia ſeparari. Has literas meas fratribus noſtris legite, & Carthaginem ad Clerum quoq; tranſmittite, additis nominibus eorum, quicunq; ſe Feliciſſimo junxerunt. Opto vos, fratres cariſſimi, ſemper bene valere.

* P. *Al.* habentē audaciam
* P. *Al.* Eccleſia reman.
* P. *Al.* retraherent

Vid. *Ep. ſtatim ſeq.*

EPISTOLA XXXIX.

Lib. 5. *Epiſt.* 16. Vid. *Ep.* 38. *n.* 2.

Caldonii, Herculani & cæterorum ad Clerum Carthaginienſem, de abstento Feliciſſimo cum ſuis.

* P. *Al.* Caldonius, Herculanus & Victor Collegis

* P. *Al.* Novatiano

* P. *Al.* de extorrentibus

* P. *fortè*, noſtra

* P. *Al.* debuiſti.

**Caldonius cum Herculano & Victore Collegis, item * Rogatiano cum Numidico, Preſbyteris, S.*

*ABstinuimus communicatione Feliciſſimum, & Augendum, item Repoſtum * de extorribus, & trenem Rutilorum, & Paulam ſarcinatricem: quod ex annotatione * mea ſcire * debuiſtis. Item abstinuimus Sophronium, & ipſum * de extorribus Soliaſſum * Budinarium.*

* R. *fortè*; de extorribus: Soliaſſum & Budinarium. * Salmaſius *in Hiſt. Aug. p.* 408. *B. legit* butinarium.

EPISTOLA XL.

Lib. 1. *Epiſt.* 8.

Cypriani ad plebem de quinq; Preſbyteris ſchiſmaticis factionis Feliciſſimi.

Cyprianus plebi univerſæ Salutem.

* P. *Al.* Virtius It. *Al.* Brictius *Al.* Briccius

* *Al.* adminiſtrationis

* P. *Al.* miniſteriis

QUanquam, fratres cariſſimi, * Britius fideliſſimus atq; integerrimus Preſbyter; item Rogatianus, & Numidicus, Preſbyteri, Confeſſores, & gloria divinæ dignationis illuſtres; ſed & Diaconi boni viri & Eccleſiaſticæ * adminiſtrationi per omnia obſequia devoti, cum cæteris * miniſtris plenam vobis præſentiæ ſuæ diligentiam præbeant, & exhortationibus aſſiduis ſingulos corroborare; ſed & Lapſorum mentes conſiliis ſalubribus regere & reformare non deſinant; tamen ego quantum poſſum admoneo, & quo modo poſſum viſito vos literis meis. Literis, inquam, fratres cariſſimi. Hoc enim quorundam Preſbyterorum malignitas & perfidia * perficit, ne ad vos ante diem Paſchæ venire licuiſſet: dum conjurationis ſuæ memores, & antiqua illa contra Epiſcopatum meum, imo contra ſuffragium veſtrum & Dei judicium, venena retinentes, inſtaurant veterem contra nos impugnationem ſuam, & ſacrilegas machinationes inſidiis ſolitis denuo revocant. Et quidem de Dei providentia * nobis hoc optantibus, imo & ignoſcentibus & tacentibus, pœnas quas meruerant * pependerunt,

Vid. *Ep.* 55. *n.* 11.

* *Al.* perfecit

* *Al.* nobis hæc nec volentibus nec opt.

* *Al.* rependerunt, *Al.* penderunt,

Digitized by Google

runt, ut à nobis non ejecti ultro ſe ejicerent, ipſi in ſe pro conſcientia ſua ſententiam darent, ſecundum veſtra divina ſuffragia conjurati & ſcelerati de Eccleſia ſponte ſe pellerent.

2. Nunc * apparuit, Feliciſſimi * factio unde veniſſet, quibus radicibus & * quibus viribus ſtaret. Hi fomenta olim quibusdam Confeſſoribus & hortamenta tribuebant, ne concordarent cum Epiſcopo ſuo, nec Eccleſiaſticam diſciplinam cum fide & quiete juxta præcepta Domnica continerent, ne confesſionis ſuæ gloriam incorrupta & immaculata converſatione ſervarent. Ac ne parum fuiſſet corrupiſſe quorundam Confeſſorum mentes, * & contra ſacerdotium Dei portionem ruptæ fraternitatis armare voluiſſe; nunc ſe ad Lapſorum perniciem venenata ſua deceptione verterunt, ut ægros & * ſaucios, & ad capienda * fortiora conſilia per calamitatem ruinæ ſuæ minus idoneos & minus ſolidos, à medela vulneris ſui avocent, & intermiſſis precibus & orationibus, quibus Dominus longa & continua ſatisfactione placandus eſt, ad exitioſam temeritatem mendacio captioſæ pacis invitent.

* P. *Al.* apparet
* R. *Al.* provectio
* *Al.* quibus viribus hi fom. olim
* P. *Al.* & Sacerdotium Dei p. r. frat.
* *Al.* ſaucios, ad c. f.
* P. *Al.* fortia

3. Sed oro vos, fratres, vigilate contra inſidias diaboli, & pro veſtra ſalute ſolliciti contra mortiferam fallaciam diligentius excubate. Perſecutio eſt * hæc alia & alia tentatio, & quinq; iſti Preſbyteri nihil aliud ſunt quàm quinq; primores illi, qui edicto nuper Magiſtratibus fuerant copulati, ut fidem noſtram * ſubruerent, ut gracilia fratrum corda ad letales laqueos prævaricatione veritatis averterent. Eadem nunc ratio, eadem rurſus everſio, per quinq; Preſbyteros Feliciſſimo copulatos, ad ruinam ſalutis inducitur, ut non rogetur * Deus, nec qui negavit Chriſtum, eundem Chriſtum quem negaverat, deprecetur; poſt culpam criminis tollatur & pœnitentia, nec per Epiſcopos & Sacerdotes Domino ſatisfiat; ſed relictis Domini Sacerdotibus contra Euangelicam diſciplinam nova traditio ſacrilegæ inſtitutionis exurgat; cumq; ſemel placuerit tam nobis quàm Confeſſoribus & Clericis Vrbicis, item univerſis Epiſcopis, vel in noſtra Provincia, vel trans mare conſtitutis, ut nihil innovetur circa Lapſorum cauſam; niſi omnes in unum * convenerimus, & collatis conſiliis cum diſciplina pariter & miſericordia temperatam ſententiam * fixerimus; contra hoc conſilium noſtrum rebelletur, & omnis ſacerdotalis

* P. *Al.* hic alia atq; alia t.
* *Al.* obruerent;
* R. *Al.* fragilia f. c.
* *Al.* Dominus,
* *Al.* convenire-mus
* *Al.* figeremus

Digitized by Google

talis auctoritas & poteſtas factioſis conſpirationibus deſtru-
atur. Quas nunc pœnas patior, fratres cariſſimi, quod ipſe
ad vos impræſentiarum venire non poſſum, ipſe ſingulos ag-
* R. *Al.* & Euáng. magiſt. gredi, ipſe vos ſecundum Domini * & Euangelii ejus magiſte-
rium cohortari!

* P. *Al.* biennio 4. Non ſuffecerat exilium jam * biennii, & à vultibus atq;
ab oculis veſtris lugubris ſeparatio, dolor jugis & gemitus, qui
me ſolum ſine vobis continua lamentatione diſcruciat, lacry-
mæ diebus ac noctibus profluentes, quod Sacerdoti, quem tan-
to amore & ardore feciſtis, necdum vos ſalutare, & necdum
* P. *Al.* hinc complexibus veſtris inhærere contingat! Acceſſit * hic tabe-
ſcenti animo noſtro dolor major, quod in tanta ſollicitudine ac
neceſſitate excurrere ad vos ipſe non poſſum, dum per mi-
nas & per inſidias perfidorum cavemus, ne advenientibus no-
bis tumultus illic major oriatur; & cum paci & tranquillitati
Epiſcopus providere in omnibus debeat, ipſe materiam ſedi-
tioni dediſſe & perſecutionem denuo exacerbaſſe videatur.
Hinc tamen, fratres dilectiſſimi, hinc admoneo pariter & con-
ſulo, ne pernicioſis vocibus temere credatis, ne fallacibus
* *Al.* fallaciæ comm. verbis conſenſum * facile commodetis, ne pro luce tenebras,
pro die noctem, pro cibo famem, pro potu ſitim, venenum
pro remedio, mortem pro ſalute ſumatis. Nec ætas vos eo-
rum nec auctoritas fallat, qui ad duorum Preſbyterorum ve-
Dan. 13, 20, terem nequitiam reſpondentes, ſicut illi Suſannam pudicam
corrumpere & violare conati ſunt; ſic & hi adulterinis doctri-
nis Eccleſiæ pudicitiam corrumpere & veritatem Euangeli-
Jerem. 23, 16, 17. cam violare conantur. Clamat & dicit Dominus: *Nolite au-
dire ſermones pſeudoprophetarum: quoniam viſiones cordis eorum
fruſtrantur eos. Loquuntur: ſed non ab ore Domini. Dicunt eis qui
abjiciunt verbum Domini: Pax erit vobis.* Pacem nunc offerunt,
* *Al.* Eccleſia qui ipſi non habent pacem. In * Eccleſiam Lapſos reducere
& revocare promittunt, qui de Eccleſia receſſerunt. Deus
unus eſt, & Chriſtus unus, & una Eccleſia, & cathedra una
* P. *Al.* petrám ſuper * Petrum Domini voce fundata. Aliud altare conſtitui
Vid. *Matth.* 16, 18. aut ſacerdotium novum fieri, præter unum altare & unum
ſacerdotium, non poteſt. Quiſquis alibi collegerit, ſpargit.
Adulterum eſt, impium eſt, ſacrilegum eſt, quodcunq; huma-
no furore inſtituitur, ut diſpoſitio divina violetur.

5. Pro-

Digitized by Google

5. Procul ab hujuſmodi hominum contagione diſcedite, & *ſermones eorum velut cancer* & peſtem fugiendo vitate, præmonente Domino & dicente: *Cæci ſunt * duces cæcorum: cæcus autem cæcum ducens, ſimul in foveam cadent.* Intercedunt precibus veſtris, quas nobiscum diebus ac noctibus Deo funditis, ut eum juſta ſatisfactione placetis; intercedunt lacrymis veſtris, quibus commiſſi delicti crimen abluitis: intercedunt paci, quam verè & fideliter de Domini miſericordia poſtulatis, nec ſciunt ſcriptum eſſe: *Et Propheta ille aut ſomnium ſomnians, ille qui locutus eſt, ut errare te faceret à Domino Deo tuo, interficietur.* Nemo vos, fratres, errare à Domini * viis faciat: Nemo vos Chriſtianos ab Euangelio Chriſti rapiat: Nemo filios Eccleſiæ de Eccleſia tollat. Pereant ſibi ſoli qui perire voluerunt. Extra Eccleſiam ſoli remaneant, qui de Eccleſia receſſerunt. Soli cum Epiſcopis non ſint, qui contra Epiſcopos rebellarunt. Conjurationis ſuæ pœnas ſoli ſubeant, qui * olim ſecundum * veſtra ſuffragia, nunc ſecundum Dei judicia, ſententiam conjurationis & malignitatis ſuæ ſubire meruerunt. Monet nos Dominus in Euangelio ſuo dicens: *Rejicitis mandatum Dei, ut traditionem veſtram ſtatuatis.* Qui mandatum Dei rejiciunt, & traditionem ſuam ſtatuere conantur, fortiter à vobis & firmiter reſpuantur. Sufficiat Lapſis ruina * una: nemo volentes ſurgere ſua circumventione præcipitet: nemo jacentes, pro quibus nos rogamus ut Dei manu & brachio ſubleventur, proſternat gravius & deprimat: nemo ſemianimes & ut ſalutem ſuam priſtinam recipiant deprecantes ab omni ſpe ſalutis avertat: nemo nutantibus lapſus ſui caligine omne itineris ſalutaris lumen extinguat.

2. ad Tim. 2, 17.
Matth. 15, 14.
* Al. & duces c.
Deut. 13, 5.
* Al. via fac.
* Al. olim ſecundum Dei jud.
* Rig. Al. noſtra ſuffr.
Marc. 7, 17.
* Al. ſua ;

6. Inſtruit Apoſtolus, dicens: *Si quis aliter docet & non acquieſcit ſanis verbis Domini noſtri Jeſu Chriſti & doctrinæ ejus, ſtupore * elatus eſt: diſcedendum ab hujuſmodi.* Et iterum dicit ipſe: *Nemo vos decipiat inanibus verbis. propterea enim venit ira Dei ſuper filios contumaciæ: Nolite ergo eſſe participes eorum.* * Non eſt, quod decepti *inanibus verbis*, pravitatis eorum incipiatis eſſe *participes. Diſcedite* à talibus, quæſo vos, & acquieſcite conſiliis noſtris, qui pro vobis quotidie continuas Domino preces fundimus, qui vos ad Eccleſiam * revocari per Domini clementiam cupimus, qui de Deo pacem pleniſſimam prius matri,

1. ad Tim. 6, 3, 4, 5.
* Al. elatus eſt, diſcedat ab h.
Ad Eph. 5, 6, 7.
* R. Al. Non ſit, quod decipiat vos inanibus verbis; non pravitatis eorum incipiatis eſſe participes.
* Al. revocare

Digitized by Google

tri, tum & filiis ejus, oramus. Cum precibus atq; orationibus noſtris veſtras quoq; orationes & preces jungite, cum fletibus noſtris veſtras lacrymas copulate. Vitate lupos, qui oves à paſtore ſecernunt: vitate linguam diaboli venenatam, qui ab initio mundi fallax ſemper & mendax mentitur, ut fallat; blanditur, ut noceat; bona promittit, ut malum tribuat; vitam pollicetur, ut perimat. Lucent nunc quoq; verba ejus, & venena manifeſta ſunt: pacem pollicetur, ne perveniri poſſit ad pacem: ſalutem promittit, ne, * qui deliquit, veniat ad ſalutem; Eccleſiam ſpondet; quando id agat, ut qui illi credit, in totum ab Eccleſia pereat.

* P. *Al.* cui promiſit, v. a. ſ. *Al.* cui promittit, v. a. ſ.

7. * Nunc eſt, fratres dilectiſſimi, * ut & qui ſtatis, fortiter perſeveretis, & ſtabilitatem veſtram glorioſam, quam in perſecutione tenuiſtis, perpetua firmitate ſervetis, * & ſi qui circumveniente adverſario lapſi eſtis, in ſecunda hac tentatione ſpei & paci veſtræ fideliter conſulatis; & ut vobis Dominus ignoſcat, à Sacerdotibus Domini non recedatis; cum ſcriptum ſit: *Et homo, quicunq; * fecerit in ſuperbia, ut non exaudiat Sacerdotem, aut Judicem, quicunq; fuerit in diebus illis, morietur homo ille.* Perſecutionis iſtius noviſſima hæc * eſt & extrema tentatio, quæ & ipſa citò Domino protegente tranſibit, ut repræſenter vobis poſt Paſchæ diem cum Collegis meis; quibus præſentibus, ſecundum arbitrium quoq; veſtrum & omnium * noſtrum commune conſilium, ſicut ſemel placuit, ea quæ agenda ſunt, diſponere pariter & limare poterimus. Si quis autem pœniten'iam agere & Deo ſatisfacere detrectans, ad * Feliciſſimi & ſatellitum ejus partes conceſſerit, & ſe hæreticæ factioni conjunxerit; ſciat ſe poſtea ad Eccleſiam redire, & cum Epiſcopis & plebe Chriſti communicare non poſſe. Opto vos, fratres cariſſimi, ſemper bene valere, & circa Domini miſericordiam exorandam continuis nobiſcum precibus inſiſtere.

* P. *Al.* Nunc curandum eſt,
* *Al.* ut qui ſtatis,
* P. *Al.* Etſi qui It. *Al.* Et qui Et *Al.* Etſi aliqui
Deut. 17, 12.
* *Al.* fuerit *Al.* fecerit in ſuperbiam,
* P. *Al.* eſt tent.
* *Al.* veſtrum
* *Al.* infeliciſſimi

EPI-

EPISTOLÆ SCRIPTÆ SVB PONTIFICATV CORNELII ET LVCII.

Epistola XLI.

Cypriani ad Cornelium, qvod ordinationem Novatiani non receperit. *Lib. 1. Ep. 11.*

Cyprianus Cornelio fratri Salutem.

VEnerunt ad nos, frater cariſſime, miſſi à Novatiano Maximus Preſbyter & Augendus Diaconus & * Machæus quidam, & Longinus. Sed enim cum ex literis quas ſecum ferebant, & ex eorum ſermone atq; aſſeveratione, Novatianum Epiſcopum factum comperiſſemus, * illicitæ & contra Eccleſiam Catholicam factæ ordinationis pravitate commoti, à communicatione eos noſtra ſtatim cohibendos eſſe cenſuimus, refutatis interim ac retuſis, quæ obſtinate ac pertinaciter aſſerere tentabant. * Nam & ego & Collegæ * plurimi, qui ad me convenerant, expectavimus adventum Collegarum noſtrorum * Caldonii & Fortunati (quos ad te nuper & Coëpiſcopos noſtros, qui ordinationi tuæ affuerant, legatos miſeramus, ut eis adventantibus & rei geſtæ veritatem reportantibus, majore auctoritate & * elucidata per eos probatione, partis adverſæ improbitas frangeretur. Supervenerunt verò Pompejus & Stephanus Collegæ noſtri, qui & ipſi quoq; ad inſtruendos iſtic nos maniſeſta ſecundum gravitatem ac fidem ſuam indicia ac teſtimonia protulerunt, ut nec neceſſe fuerit audiri ultra eos, qui à Novatiano venerant miſſi.

* P. *Al.* Mechæus *Al.* Mecheus *Al.* Matheus

* *Al.* illicite

* P. *Al.* Et ego & Coll. *Al.* Nam ego & Coll.

* *Al.* mei plur.

* *Al.* Calydonii *Al.* Calidonii

* *Rom. & Spir.* elucida

2. Qui * cum in ſtatione invidioſis quoq; conviciis & clamoribus turbulentis proruerent, & flagitarent, ut crimina quæ ſe afferre ac probare dicebant, publice à nobis & à plebe cognoſcerentur; gravitati noſtræ negavimus convenire, ut Collegæ noſtri jam delecti & ordinati, & laudabili multorum ſententia comprobati, ventilari ultra famam ore maledico & æmulantium voce pateremur, & * quia quibus refutati & compreſſi ſunt, & illicitis conatibus hæreſim feciſſe nudati ſunt, in epiſtolam congerere longum fuit; ex Primitivo Compreſbytero

* P. *Al.* cum ſtat.

Vid. *Ep.* 52.

* P. *Al.* qui à qui.

Digitized by Google

noſtro pleniſſime ſingula, quando ad vos venerit, audietis. *Ac ne eorum furens audacia unquam deſiſteret; hic quoq; in ſchiſmatis partes Chriſti membra diſtrahere & Catholicæ Eccleſiæ corpus unum ſcindere ac laniare nituntur; ut oſtiatim per multorum domos, vel oppidatim per quaſdam civitates diſcurrentes, obſtinationis ſuæ & erroris ſciſſi ſibi quærant comites. Quibus ſemel reſponſum dedimus nec mandare deſiſtimus, ut perniciosa diſſenſione & concertatione depoſita impietatem eſſe ſciant, matrem deſerere, & agnoſcant atq; intelligant, Epiſcopo ſemel facto & Collegarum ac plebis teſtimonio * & judicio comprobato, alium conſtitui nullo modo poſſe; * proinde ſi pacifice ſibi ac fideliter conſuluiſſe, * ſi ſe aſſertores Euangelii Chriſti eſſe confitentur, prius ad Eccleſiam revertantur. * Opto te, frater cariſſime, ſemper bene valere.

*Al. At ne

*R. Al. in Dei jud.

* Al. proinde pacifice ſibi de fide conſuluiſſe, ut ſi ſe aſſ. Euang. & Chriſti eſſe confiterentur,

* R. Al. & ſe aſſ. * Al. Opto te, fr. ſ. b. v.

Epistola XLII.

Lib. 1. Ep. 10.

Cypriani ad Cornelium de ordinatione ejus à ſe comprobata & de Feliciſſimo.

Cyprianus Cornelio fratri Salutem.

QUod ſervis Dei & maxime Sacerdotibus juſtis & pacificis congruebat, frater cariſſime; miſeramus nuper Collegas noſtros *Caldonium & Fortunatum, ut non tantum perſuaſione literarum noſtrarum, ſed præſentia ſua & conſilio omnium veſtrûm eniterentur, quantum poſſent, & elaborarent, ut ad Catholicæ Eccleſiæ unitatem ſciſſi corporis membra componerent, & Chriſtianæ caritatis * vinculum copularent. Sed quoniam diverſæ partis obſtinata & inflexibilis pertinacia non tantum radicis & matris ſinum atq; complexum recuſavit; ſed etiam gliſcente & in pejus recrudeſcente diſcordia Epiſcopum ſibi conſtituit, & contra ſacramentum ſemel traditum divinæ * diſpoſitionis & Catholicæ unitatis, adulterum & contrarium caput extra Eccleſiam fecit; acceptis literis tam tuis, quàm Collegarum noſtrorum, item adventantibus bonis viris & nobis cariſſimis Collegis noſtris, Pompeio & Stephano, à quibus hæc omnia * cum * lætitia communi aſſeverata ſunt firmiter & pro-

* Al. Calydonium

*Al. vinculo copul.

* R. Al. diſpenſationis.

* Al. nobis cû læt.

* R. Al. triſtitia

probata, ſecundum quod divinæ traditionis & eccleſiaſticæ inſtitutionis ſanctitas pariter ac veritas exigebat, literas noſtras ad te direximus.

2. Sed & per provinciam noſtram hæc eadem Collegis ſingulis in notitiam perferentes, ab his quoq; fratres noſtros cum literis dirigendos eſſe mandavimus. Quanquam mens noſtra & propoſitum jam tunc fratribus & plebi iſtic univerſæ *manifeſtatum fuiſſet, quando literis nuper ab utraq; parte ſuſceptis tuas literas legimus, & Epiſcopatus tui ordinationem ſingulorum auribus intimavimus. Honoris etiam communis memores, & *gravitatis ſacerdotalis ac ſanctitatis reſpectum tenentes, ea, quæ *ex diverſo *in librum ad nos transmiſſum congeſta fuerant *acerbationibus criminoſis, reſpuimus, conſiderantes pariter & ponderantes, quod in tanto fratrum *religioſoq; conventu, conſidentibus Dei Sacerdotibus & altari poſito, nec legi debeat, nec audiri. Neq; enim facile promenda ſunt & incaute ac temere publicanda, *quæ diſcordioſo *ſtylo ſcripta audientibus ſcandalum moveant, & fratres longe poſitos ac trans mare conſtitutos incerta opinione confundant. Viderint qui vel furori ſuo vel libidini ſervientes, & divinæ legis ac ſanctitatis immemores, jactitare interim geſtiunt quæ probare non poſſunt, & cum innocentiam deſtruere atq; expugnare non valeant, ſatis habent fama *mendaci & *falſo rumore maculas inſpergere.

3. Certe quod Præpoſitis & Sacerdotibus congruit; danda opera eſt, ut talia, cum à quibusdam ſcribuntur, per nos reſpuantur. Vbi enim erit, quod diſcimus ac docemus ſcriptum eſſe: *Contine linguam tuam à malo, & labia tua, ne loquantur inſidioſe?* Item alibi: *Os tuum abundavit malitia, & lingua tua complectebatur inſidias: ſedens adverſus fratrem tuum detrahebas, & adverſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum?* Item quod Apoſtolus dicit: *Omnis ſermo malus de ore veſtro non procedat; ſed bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus?* Porro hæc fieri debere oſtendimus, ſi, quando talia quorundam calumnioſa temeritate conſcripta ſunt, legi *apud nos non patimur. Et iccirco, frater cariſſime, *cum ad me talia adverſum te &

* *Al.* manifeſtum
* *Al* gratiæ
* P. *Al.* è diverſo
* P. *Al.* in librum miſſum
* P *Al.* acervationibus
* *Al.* religioſo cœtu, conſid. *Al.* relig. numero, conſid.
* R. *Al.* quæ diſcordia ſint & in obaudientibus ſc. m.
* *Al.* ſtylo aud.
* *Al.* mendacii
* P. *Al.* falſorum ore

Pſ. 33, (34,) 14.
Pſ. 49, (50,) 19.
Ad Eph. 4, 29.

* P. *Al.* apud nos patimur.

L 2 Com-

* R. *Al.* cùm ad me talia de te & Compreſbyteris tecum conſidentibus ſcripta veniſſent, quæ religioſam ſimplicitatem ſonabant, nec ullis maledictorum & conviciorum latratibus perſtrepebant, Clero & plebi legi præcepi.

Compreſbyteros tecum conſidentes ſcripta veniſſent, Clero & plebi legi præcepi, quæ religioſam ſimplicitatem ſonabant, nec ullis * maledictorum & conviciorum latratibus perſtrepebant.

4. Quòd autem ſcripta Collegarum noſtrorum, qui illic ordinationi tuæ affuerant, * deſideravimus; non * veteres mores obliti, novum aliquid quærebamus; nam ſatis erat, ut tu te Epiſcopum * factum literis nunciares; niſi eſſet ex diverſo diſcrepans factio, quæ criminoſis & calumnioſis commentis ſuis Collegarum pariter ac fratrum plurimorum turbaret mentes & corda confunderet. Cui rei ſopiendæ neceſſarium duximus, ut ſcribentium nobis inde Collegarum noſtrorum firma & ſolida auctoritas * pararetur; qui moribus ac vitæ & diſciplinæ tuæ condigna literarum ſuarum teſtimonia prædicantes, æmulis quoque & rerum vel novitate vel pravitate gaudentibus omnem ambigendi & diſcrepandi ſcrupulum ſuſtulerunt, & ſecundum conſilium noſtrum ſalubri ratione * libratæ in hoc fluctu æſtuantium fratrum mentes ſincere ac firmiter tuum ſacerdotium probaverunt. Hoc enim vel maximè, frater, & laboramus & laborare debemus, ut unitatem à Domino & per Apoſtolos nobis ſucceſſoribus traditam, quantum poſſumus, obtinere curemus, & quod in nobis eſt, * palabundas & errantes oves, quas quorundam pervicax factio & hæretica tentatio à matre ſecernit, * in Eccleſiam colligamus, illis ſolis foris remanentibus, * qui in obſtinatione ſua vel furore * perſeveraverint, & ad nos redire * noluerint, diſcretionis & ſeparationis à ſe factæ & Eccleſiæ derelictæ ipſi rationem Domino reddituri.

5. Quantùm verò hic ad * Preſbyterium quorundam & Feliciſſimi cauſam pertinet; quid hîc actum ſit ut ſcire poſſes, literas ad te Collegæ noſtri manu ſua ſubſcriptas miſerunt; qui auditis eis quid ſenſerint & quid pronunciaverint, ex eorum literis diſces. Melius autem frater facies, ſi etiam * exempla literarum, quæ ad te legenda pro dilectione communi per * Caldonium & Fortunatum Collegas noſtros proxime miſeram, quæ de eodem Feliciſſimo & de Preſbyterio ejuſdem * ad Clerum iſtic noſtrum * & ad plebem * ſcripſeram, legi illic fra-

tribus

* P. *Al.* maledicorum
* *Gravio, in marg.* Vide num deſit, *non.*
* P. *Al.* veteris moris
* P. *Al.* factis
* P. *Al.* pateretur *Al.* pateret *Al.* pareretur
* P. *Al.* liberatas *Al.* libratum *Al.* libratas R. *Al.* liberatum
* R. *Al.* balabundas *It. Al.* belabundas
* *Al.* in Eccleſia
* P. *Al.* qui obſtinatione ſua vel furore ſuperſederunt, *Al.* qui in obſt. ſ. vel f. ſuperſederunt vel perſerveraverunt, *Al.* quos obſtinatione ſua ſuperſederunt vel furore
* *Al.* perſeveraverunt
* *Al.* noluerunt

* R *Al.* Preſbyterorum qu. * P. *Al.* exemplaria * *Al.* Calydonium * R. *Al.* ad Eccleſiaſticum noſtrum P. *Al.* ad Clerum iſtic, non ad plebem, *Al.* ad Eccleſiam noſtram & ad plebem, *Al.* ad Clerum illic, nec non ad plebem, * Vid. *Epiſt.* 38. * Vid. *Epiſt.* 40.

Digitized by Google

tribus jubeas, quæ & ordinationem & rationem rei geſtæ loquantur, ut tam iſtic quàm illic circa omnia per nos fraternitas inſtruatur. Exemplaria autem eadem nunc quoque per * Mettium Hypodiaconum à me miſſum & Nicephorum Acoluthum transmiſi. Opto te, frater cariſſime, ſemper bene valere.

* P. *Al.* Meſſium

Epistola XLIII.

Ad eundem, quod ad Confeſſores à Novatiano ſeductos literas fecerit.

Lib. 2. Epiſt. 9.

Cyprianus Cornelio fratri Salutem.

ET religioſum * vobis & neceſſarium exiſtimavi, frater cariſſime, ad Confeſſores, qui illic ſunt, & Novatiani ac Novati obſtinatione & pravitate ſeducti de Eccleſia receſſerunt, literas breves * facere, quibus eos pro affectione mutua convenirem, ut ad matrem ſuam, id eſt, Eccleſiam Catholicam, revertantur. Quas literas * tibi à * Mettio Hypodiacono legi prius mandavi; ne quis aliud me ſcripſiſſe fingeret, quàm quod meis literis continetur. Mandavi tamen eidem * Mettio à me ad vos miſſo, ut de tuo arbitrio rem gerat, & ſi eaſdem literas Confeſſoribus putaveris eſſe * reddendas, * tunc eas tradat. Opto te, frater cariſſime, ſemper bene valere.

* *Rom. & Spir.* nobis

* Vid. *Epiſt. ſtatim ſeq.* 44.

* G. *Al.* tibi à me miſſos per Mettium Hypodiaconum, l. pr. m.

* * P. *Al.* Meciopo Diacono, & *p. p.* Meotio †

† *Al.* ab Æthiopo Diacono *Al.* ab Ethyppo Diacono *Al.* ab Ethippo Diac. *Al.* ab Etippo Diac. * P. *Al.* credendas *Al.* ut eas tr.

Epistola XLIV.

Ad Confeſſores Romanos, ut ad unitatem redeant.

Lib. 3. Epiſt. 2.

Cyprianus Maximo & Nicoſtrato & cæteris Confeſſoribus Salutem.

CUm frequenter, cariſſimi, cognoveritis ex literis meis, quem & * confeſſioni veſtræ honorem & fraternitati connexæ dilectionem meo ſermone ſervaverim; credatis quæſo & acquieſcatis his literis meis, quibus vobis & actui ac laudibus veſtris & ſcribo & ſimpliciter ac fideliter conſulo. Gravat enim me atque * contriſtat & intolerabilis * perculſi & penè proſtrati pecto-

* *Al.* confeſſionis

* *Al.* contriſtat intol.

* R. *Al.* perculſi

Digitized by Google

pectoris mœſtitia * perſtringit, cùm vos illic comperiſſem * contra Eccleſiaſticam diſpoſitionem, contra Euangelicam legem, contra inſtructionis Catholicæ unitatem, alium Epiſcopum fieri * conſenſiſſe; id eſt, quod nec fas eſt nec licet fieri, Eccleſiam alteram inſtitui, Chriſti membra diſcerpi, Dominici gregis animum & corpus unum diſciſſa æmulatione lacerari. Quod quæſo ut in vobis ſaltem illicitum iſtud fraternitatis noſtræ * diſcidium non perſeveret, ſed & confeſſionis veſtræ & divinæ traditionis memores ad matrem * revertamini, unde prodiiſtis, unde ad confeſſionis gloriam cum ejusdem matris exultatione veniſtis.

* *Al.* & perſtringit,
* Gronov. *Obſc* 14. *ex membranis*: contra diſpoſitionem Dei
* P. *Al.* cenſuiſſe *Al.* conſenſiſſe, Eccl. alt. inſt.
* P. *Al.* diſſidium
* P. *Al.* revertimini

2. Nec putetis ſic vos Euangelium Chriſti aſſerere, dum vosmetipſos à Chriſti grege & ab ejus pace & concordia * ſeparatis; cùm magis militibus glorioſis & bonis congruat intra domeſtica caſtra conſiſtere, & intus poſitos ea, quæ in commune tractanda ſunt, agere ac providere. Nam cùm unanimitas & concordia noſtra ſcindi omnino non debeat, quia nos Eccleſia derelicta * foras exire & ad vos venire non poſſumus; ut vos magis ad Eccleſiam matrem & ad * noſtram fraternitatem revertamini, quibus poſſumus hortamentis petimus & rogamus. Opto vos, fratres cariſſimi, ſemper bene valere.

* *Al.* ſeparaſtis
* *Al.* & foras
* R. *Al.* veſtram

Epistola XLV.

Lib. 4. Epiſt. 8.

Ad Cornelium de Polycarpo Hadrumetino.

Cyprianus Cornelio fratri Salutem.

Legi literas tuas, frater cariſſime, quas per * Primitivum Compreſbyterum noſtrum miſiſti, in quibus te comperi motum, quòd cum de * Hadrumetina colonia Polycarpi nomine ad te literæ dirigerentur, poſteaquam nos, ego & Liberalis, in eundem locum veniſſemus, cœpiſſent illuc ad Preſbyteros & Diaconos literæ dirigi. Quod ſcire te volumus & pro certo * credere, nulla id levitate aut contumelia factum: ſed cum * ſtatuiſſemus Collegæ complures, qui in unum conveneramus, ut legatis ad vos Coepiſcopis noſtris * Caldonio & Fortunato miſſis, omnia interim integra ſuſpenderentur, donec ad nos iidem Collegæ noſtri rebus illic aut ad pacem redactis, aut pro veritate compertis redirent; Preſbyteri & Diaconi in * Hadrumetino

* *Al.* Primitium
* *Al.* Adrumet.
* *Al.* credere nulla levitate a. c. f.
* P. *Al.* ſtatuiſſemus complures, qui in un.
* *Al.* Calydonio.
* *Al.* Adrumetina

con-

conſiſtentes, Polycarpo Coëpiſcopo noſtro abſente, ignorabant quid nobis in commune placuiſſet. At ubi nos * in præſentiam venimus, comperto conſilio noſtro, ipſi quoque, * quod & cæteri, obſervare cœperunt, ut in nullo Eccleſiarum iſtic conſiſtentium conſenſio discreparet. Quidam tamen mentes nonnunquam & animos ſermonibus ſuis turbant, dum aliter quædam, quàm ſe habet veritas, nunciant. Nos enim ſingulis navigantibus, ne cum ſcandalo ullo navigarent, rationem * reddentes, ſcimus nos hortatos eos eſſe, ut Eccleſiæ Catholicæ radicem & matricem agnoſcerent ac tenerent.

2. Sed quoniam latius fuſa eſt noſtra provincia, habet etiam Numidiam & * Mauritanias duas ſibi cohærentes; ne in Vrbe ſchiſma factum abſentium animos incerta opinione confunderet; placuit ut per Epiſcopos, retenta à nobis rei veritate, * & ad comprobandam ordinationem * tuam * facta auctoritate majore, tum demum ſcrupulo omni de ſingulorum pectoribus * excuſſo, per omnes omnino * iſtic poſitos literæ fierent, (ſicuti fiunt;) ut te univerſi Collegæ noſtri & communicationem tuam, id eſt, Catholicæ Eccleſiæ unitatem pariter & caritatem, probarent firmiter ac tenerent. Quod divinitus eveniſſe & conſilium noſtrum providenter * profeciſſe gaudemus. Sic enim nunc Epiſcopatus tui & veritas pariter & dignitas apertiſſima luce & manifeſtiſſima & firmatiſſima comprobatione fundata eſt, * ut ex reſcriptis Collegarum noſtrorum, qvi ad nos literas inde fecerunt, & ex relatione ac teſtimoniis Coëpiſcoporum Pompeii & Stephani & * Caldonii ac Fortunati, ordinationis tuæ & origo neceſſaria & ratio juſta & glorioſa quoque innocentia ab omnibus noſceretur. Quod ut ſimul * cum cæteris Collegis noſtris ſtabiliter ac firmiter adminiſtremus, atque ut Catholicæ * Eccleſiæ pacem concordiæ unanimitate teneamus, * perficiet divina * dignatio; ut Dominus, qui Sacerdotes ſibi in Eccleſia ſua eligere & conſtituere dignatur, electos quoque & conſtitutos ſua voluntate atque opitulatione tueatur, * gubernantes inſpirans, ac ſubminiſtrans, & ad improborum contumaciam frenandam, vigorem, & ad Lapſorum fovendam pœnitentiam, lenitatem. Opto te, frater cariſſime, ſemper bene valere.

* P. *Al.* in præſenti
* *Al.* id quod &
* *Al.* reddidiſſe nos ſcimus & hortatos eſſe,
* R. *Al.* Mauritanias ſibi coh. *Al.* Mauritaniam ſibi cohærentes
* *Al.* ad compr.
* *Al.* tua
* *Al.* factam
* R. *Al.* excluſo
* *Al.* in provincia iſta poſ.
* P. *Al.* proceſſiſſe
* *Al.* ut & ex reſcr.
* *Al.* Calydonii
* *Al.* cum cæt. quoque Coll.
* P. *Al.* Eccleſiæ concorditer unanimitatem
* *Al.* perficiat
* *Al.* protectio
* P. *Al.* gubernanter

EPI-

* R. *Al.* Incipiunt reſcripta Cornelii ad Cyprianũ, de ſchiſmaticis. *Lib.* 3. *Ep.* 11.

* *Al.* Cyprianus Cornelio fr. S.

* *Al.* his Conf.

* *Al.* & call.

* R. *Al.* tantam lætitiam adnpti ſumus,

* *Al.* Deo omnip. Chr. D, noſtro

* P. *Al.* gratias agimus, cum eos cognito ſuo errore intelligimus (*Al.* intelligamus) h. m. v. ſ. aſt. venen. derelicta ad Eccl. - - veniſſe.

* P. *Al.* aſtutiam fugientes venenatam

* P. *Al.* tumorem (*ſive* timorem) illorum, horum mollitiem nunciab.

* R. *Al.* fide tamen non idonea, haud facile nobis credere dabatur, illos repente eſſe mut,

* Epistola XLVI.

Cornelii ad Cyprianum de Confeſſoribus ad unitatem reverſis.

* *Cornelius Cypriano fratri Salutem.*

*Quantam ſollicitudinem & anxietatem ſuſtinuimus de * iis Confeſſoribus, qui dolo & malitia hominis * callidi & veteratoris fuerant circumventi, & penè decepti, & ab Eccleſia alienati, * tanta lætitia adfecti ſumus, & Deo omnipotenti & Chriſto Domino noſtro * gratias egimus, cum ii cognito ſuo errore, & intellecta hominis maligni, velut ſerpentis, * aſtutia venenata, ad Eccleſiam, unde exierant, ſicut ipſi ex ſuo corde profitentur, ſimplici voluntate venerunt. Et primò quidem fratres noſtri probatæ fidei, amantes pacem, unitatem optantes, * tumorem illum horum mollitum jam annunciabant: * fides tamen non idonea, ut facilè nobis credere daretur, illos penitus eſſe mutatos. Poſtea verò * Vrbanus & Sidonius Confeſſores ad Preſbyteros noſtros venerunt, affirmantes Maximum Confeſſorem & Preſbyterum ſecum pariter cupere in Eccleſiam redire: ſed quoniam multa præceſſerant ab eis * deſignata, quæ tu quoque * à Coepiſcopis noſtris & literis meis cognoviſti; ut non temere eis fides haberetur, ex ipſorum ore & confeſſione iſta, quæ per legationem mandaverant, placuit audiri. Qui cùm veniſſent, & à Preſbyteris, quæ geſſerant, exigerentur, noviſſimè quod per omnes Eccleſias literæ calumniis & maledictis plenæ, * eorum nomine frequentes miſſæ fuiſſent, & penè omnes Eccleſias perturbaſſent; circumventos eſſe affirmaverunt, * nec quid in iſtis literis ineſſet ſciſſe; tantummodo circumductos commiſiſſe ſe quoque * ſchiſmatica, & hæreſis auctores fuiſſe; ut paterentur ei manus * quaſi in Epiſcopum imponi. Qui, * cùm hæc & cætera fuiſſent expro-*

* P. *Al.* quàm Vid. *Epiſt.* 50. * R. *Al.* diſſeminata * *Al.* Epiſcoporum noſtrorum & meis literis cognov. ne tem. * P. *Al.* geſta erant * Conf. *Epiſt.* 41. & 42.

* R. *Al.* Neq; in iſtis ineſſet, utrum neſciſſe, tantummodo circumductos ſe, quodq; ſchiſmatis & hæreſis auctores fuiſſe ſe, ut paterentur ei manum quaſi in Epiſcopatum imponi, qui cum & cæteris hæreticis fuiſſent, & ne exprobrarentur. *It. Al.* Nec quidem in iſtis literis ineſſet ſciſſe: tantummodo circumductos commiſiſſe ſe quoque ſchiſmati, & hæreſis auctores fuiſſe: ut paterentur ei manum quaſi in Epiſcopatum imponi; qui cùm hæc & cætera fuiſſent exprobrata, ut abolerentur & de memoria toll. depr. ſunt. *Al.* neq; in iſtis lit. quid ineſſet. * P. *Al.* ſchiſmati *Al.* ſchiſmata * *Al.* quaſi Epiſcopatum imp. * P. *Al.* cùm & cæt. *Al.* Qui quum & cum (*vel* in) cæteris exprobrarentur, ut abol.

*exprobrata, * ut abolerentur & de memoria tollerentur, deprecati ſunt.*

2. ** Omni igitur actu ad me perlato placuit contrahi Preſbyterium. Adfuerunt etiam Epiſcopi quinque, qui & hodie præſentes fuerunt, ut firmato conſilio, quid circa perſonam eorum obſervari deberet, conſenſu omnium ſtatueretur: Et ut motum omnium & conſilium ſingulorum dignoſceres, etiam ſententias noſtras placuit * in notitiam veſtri proferri, quas & ſubjectas leges. His ita geſtis in Preſbyterium venerunt Maximus, Vrbanus, * Sidonius, & Macarius, & plerique fratres qui ſe eis adjunxerant, ſummis precibus deſiderantes, ut ea quæ ante fuerant geſta, in oblivionem cederent, nullaq; eorum mentio haberetur; * proinde atq; ſi nihil eſſet vel commiſſum, vel dictum, invicem omnibus remiſſis, cor mundum & * purum jam Deo exhiberent, ſequentes Euangelicam * vocem dicentem,* beatos eſſe puros corde; * quoniam ipſi Deum * videbunt.

3. *Quod erat conſequens; omnis hic actus populo fuerat inſinuandus, ut & ipſos viderent in Eccleſia conſtitutos, quos errantes & palabundos * jam diu viderant & dolebant; quorum voluntate cognita, magnus fraternitatis concurſus factus eſt. Vna vox erat omnium gratias Deo agentium, gaudium pectoris lacrymis * exprimentes, complectentes eos, quaſi hodie pœna carceris fuiſſent liberati. Et ut ipſorum propria verba deſignem:* Nos, *inquiunt*, Cornelium Epiſcopum ſanctiſſimæ Catholicæ Eccleſiæ, * electum à Deo omnipotente & Chriſto Domino noſtro ſcimus. Nos errorem noſtrum * confitemur: nos impoſturam paſſi ſumus: circumventi ſumus * perfidia & loquacitate * captioſa. * Nam etſi videbamur quaſi quandam communicationem * cum ſchiſmatico & hæretico homine habuiſſe; ſincera tamen mens noſtra ſemper in Eccleſia fuit. * nec enim ignoramus, unum Deum eſſe, * unum Chriſtum eſſe Dominum, quem confeſſi ſumus, unum Spiritum ſanctum, unum Epiſcopum in Catholica Eccleſia eſſe debere.

4. *Iſta eorum profeſſione non moveremur; ut quod apud poteſtatem ſeculi erant confeſſi, in Eccleſia conſtituti comprobarent? Quapropter Maximum Preſbyterum locum ſuum agnoſcere juſſimus: cæteros cum ingenti populi ſuffragio recepimus. Omnia autem remiſimus Deo omnipotenti, in cujus poteſtate ſunt omnia reſervata. Hæc igitur, frater cariſſime, * eadem hora, eodem momento ad te * ſcripta tranſmiſi-*

* *Al.* aut abol.
* *Al.* Omni acta ad me p.
* *Al.* in notitias veſtras perferri
* *Al.* & Sidonius & pl. fr.
* *Al.* perinde
* *Al.* purum, ſeq. Euang.
* P. *Al.* vocem, beat.
* *Al.* quod jam ſperent Dominũ. *Matth.* 5, 8.
* P. *Al* viderent.
* *Al* jam vid.
* *Al.* exprimentem
* *Al.* erectum
* *Al.* confitemur: circumv. ſ.
* *Al.* perfidiæ loquacitate factioſa amentes. Videb. q q.
* *Al.* factioſa
* P. *Al.* Nã amentes videbamur
Al. Amentes videb.
* *Al.* cum ſchiſm. hom.
* *Al.* nec ignor.
* *Al.* & un. Chr:
* R. *Al.* eadem †

M *miſi-*

† hora eodemq; momento * *Al.* perſcr.

*miſimus, & Nicephorum Acoluthum * deſcendere ad navigandum * feſtinantem, de ſtatione ad vos ſtatim dimiſi; ut nulla procraſtinatione habita velut præſens in iſto Clero & in iſto populi cœtu Deo omnipotenti & Chriſto Domino noſtro gratias ageres. Credimus autem fore; quinimo pro certo jam confidimus, cæteros quoque, qui in errore hoc ſunt conſtituti, in Eccleſiam brevi reverſuros, cum auctores ſuos viderint nobiſcum agere. Has literas puto te debere, * frater cariſſime, & ad cæteras Eccleſias mittere, ut omnes ſciant, ſchiſmatici hujus & hæretici dolum & prævaricationem * de die in diem evacuari. * Bene vale, * frater cariſſime.*

* R. *Al.* ad navigandum deſtinatione ad vos ſtatim dimiſſi. *Al.* - - ſtatim juſſimus. *Al.* adnavigandi deſtinatione ad vos ſtatim dimiſimus, *Al.* - - feſtinantem ad vos ſtatim dimiſi.

* *Rom. & Spir. ed.* deſtinantem ad vos ſt. d. * *Al.* frater, & ad c. * R. *Al.* de die evacuari *Al.* frequenter, per dies * *Al. ſequentia deſunt.* * P. *Al.* frater.

Lib. 2. Ep. 12.

EPISTOLA XLVII.

Cypriani, ad Cornelium, reſponſum congratulatorium de illorum reditu ex ſchiſmate.

Cyprianus Cornelio fratri Salutem.

* ET egiſſe nos & agere, frater cariſſime, maximas gratias ſine ceſſatione profitemur Deo Patri omnipotenti & Chriſto ejus, Domino & Deo noſtro * ſalutari, quod * ſic Eccleſia divinitus protegatur, ut unitas ejus & ſanctitas * non jugiter nec in totum perfidiæ & hæreticæ pravitatis obſtinatione * vitietur. Legimus enim literas veſtras, & voti communis ampliſſimum gaudium exultanter excepimus, Maximum Preſbyterum & Vrbanum Confeſſores cum Sidonio & Macario ad Eccleſiam Catholicam regreſſos eſſe, id eſt, errore depoſito, & ſchiſmatico, imò hæretico furore deſerto, unitatis ac veritatis domicilium * fideli ſanitate repetiiſſe; ut unde ad gloriam proceſſerant, illuc glorioſi redirent; ne qui Chriſtum confeſſi eſſent, Chriſti poſtmodum caſtra deſererent, * nec tentarent caritatis atque unitatis fidem, qui victi robore & virtute non fuerant. Ecce incolumis & immaculata laudis integritas! Ecce incorrupta & ſolida confitentium dignitas; à deſertoribus & profugis receſſiſſe, proditores fidei & Eccleſiæ Catholicæ impugnatores reliquiſſe! Meritò illos revertentes ſummo, ut * ſcribis, gaudio & Clerus * & plebs & fraternitas omnis excepit:

* *Al.* Egiſſe nos & ag.
* P. *Al.* Salvatori
* *Al.* ſi Eccl.
* P. *Al.* non disjungatur *Al.* non negetur
* P. *Al.* violetur. *Al.* vitetur.

Vid. *Ep.* 46.
* P. *Al.* fidei

* P. *Al.* nec tentarentur c. a. u. fide, *Al.* nec teperent c. a. u. fide,

* *Al.* ſcribitis
* *Al.*, & plebis frat.

pit: quoniam in Confeſſoribus gloriam ſuam conſervantibus & ad unitatem revertentibus nemo non ſocium ſe & participem eorum gloriæ computat.

2. * Hujus diei lætitiam de noſtris poſſumus ſenſibus æſtimare. nam cum iſtic ad literas veſtras, quas de eorum confeſſione miſiſtis, * lætatus ſit omnis fratrum numerus, & ſumma alacritate hunc nuncium communis gratulationis exceperit; quid illic, ubi res ipſa & præſens lætitia ſub oculis omnium gerebatur? Cum enim Dominus in Euangelio ſuo dicat eſſe ſummum *gaudium in cœlo * ſuper uno peccatore pœnitentiam agente*; quanto majus eſt gaudium & in terris pariter & in cœlo, ſuper Confeſſoribus ad Eccleſiam Dei cum gloria ſua & cum laude redeuntibus, & redeundi viam cæteris * exempli ſui fide & probatione facientibus? Hic enim quoſdam fratres noſtros error induxerat, quòd ſibi communicationem Confeſſorum ſequi viderentur. quo errore ſublato lux omnium pectoribus infuſa eſt, & Eccleſia Catholica una eſſe, nec ſcindi, nec dividi poſſe, monſtrata eſt. Nec quiſquam jam facile poterit ſchiſmatici furentis verbis loquacibus decipi, quando probatum ſit bonos & glorioſos Chriſti milites non potuiſſe diu aliena fallacia & perfidia extra Eccleſiam detineri. * Opto te, frater cariſſime, ſemper bene valere.

* *Al.* Hujus tel læt.
* *Al.* lætus
* P. *Al.* ſuper pecca. *Luc.* 15, 7, 10.
* *Al.* magis
* *Al.* exemplo ſui f. e. p.

Conf. *Ep.* 52.

* P. *Hac clauſula alicubi deſideratur.*

EPISTOLA XLVIII.

Lib. 3. Epiſt. 12.

[*Pamelius, fragmentum eſſe duntaxat.*]

Cornelii ad Cyprianum de factione Novatiani cum ſuis.

* *Cornelius Cypriano fratri Salutem.*

* *Al.* Cyprianus Cornelio fr. S.

*NE quid minus ad pœnam futuram hujus ſcelerati hominis deeſſet; proſtratus virtutibus Dei (cum Maximus & Longinus & Machæus inde fuiſſent expulſi) denuo reſurrexit, & ſicuti prioribus literis tibi, quas per Augendum Confeſſorem miſi, * ſignificavi; puto Nicoſtratum & Novatum & Euariſtum & Primum & Dionyſium illo jam perveniſſe: Invigiletur ergo, ut omnibus Coëpiſcopis noſtris & fratribus innoteſcat, Nicoſtratum multorum criminum reum, & non ſolum patronæ ſuæ carnali, cujus rationes geſſit, fraudes & rapinas feciſſe, verum etiam, quod eſt illi ad perpetuam pœnam reſervatum, Eccleſiæ*

Vid. *Ep.* 41.

* *Al.* ſignificaveram Nicoſtr.

Digitized by Google

* P. *Al.* cum auctor ſchiſmatis fuiſſet, ſucc. pl.
* R. *Al.* cùm auctorem ſchiſmatis fuiſſe
* R. *Al* ſucceſſ ei in plebe, c. a. p.

*cleſiæ depoſita non modica abſtuliſſe; Euariſtum verò * auctorem ſchiſmatis fuiſſe, & * ſucceſſorem plebi, cui ante * præfuerat, * Zetum in locum ejus Epiſcopum eſſe conſtitutum. Majora verò & graviora hic deſignavit malitia & inexplebili pravitate ſua, qvàm quæ illic * apud ſuos ſemper exercuit: ut ſcias quales duces & * protectores iſte ſchiſmaticus & hæreticus lateri ſuo ſemper junctos * habeat.*

* *Al.* præfuerat, in loc. ej. * P. *Al.* Zenum. * P. *Al.* apud vos * *Al.* protectores ſch. & h. l. ſuo * R. *Al.* habeat. Bene vale, frater cariſſime.

Epistola XLIX.

Lib. 2. *Ep.* 8.

Cypriani reſponſum ad Cornelium de Novati ſceleribus.

Cyprianus Cornelio fratri Salutem.

ET cum diligentia & cum dilectione feciſti, frater cariſſime, feſtinatò ad nos mittendo Nicephorum Acoluthum, qui nobis & de Confeſſoribus regreſſis glorioſam lætitiam nunciaret, & adverſus Novatiani & Novati novas & pernicioſas ad impugnandam Chriſti Eccleſiam machinas pleniſſime inſtrueret. Nam cum pridie * iſtic veniſſet hæreticæ pravitatis nocens factio, ipſa jam perdita, & alios qui ſibi conſenſerint perditura, poſtero die Nicephorus cum veſtris literis ſupervenit. Quibus & didicimus, & docere atq; inſtruere cæteros cœpimus, Euariſtum de Epiſcopo jam nec laicum remanſiſſe, cathedræ & plebis extorrem, & de Eccleſia Chriſti exulem, per alias longe provincias oberrare, & ipſum veritatis ac fidei naufragum factum, circa quoſdam ſui ſimiles paria naufragia concitare; Nicoſtratum verò, Diaconio ſanctæ adminiſtrationis amiſſo, Eccleſiaſticis pecuniis ſacrilega fraude ſubtractis, & viduarum ac * pupillorum depoſitis denegatis, non tam in Africam venire voluiſſe, qvàm conſcientia rapinarum & criminum nefandorum illinc ab Vrbe fugiſſe. Et nunc Eccleſiæ deſertor ac profugus, quaſi mutaſſe ſit hominem, mutare regionem, Confeſſorem ſe * ultra jactat & prædicat; cùm Chriſti Confeſſor nec dici nec eſſe jam poſſit, qui Eccleſiam Chriſti negavit.

* *Al.* iſtuc v.
* P. *Al.* populorum d.
* *Al.* ultro

Ad Eph. 5, 31, 32.

2. Nam cum Paulus Apoſtolus dicat: *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & erunt duo * in carnem unam: Sacramentum iſtud magnum eſt: ego autem dicò; * in Chriſtum & in Eccleſiam:* cùm hoc, inquam, beatus Apoſtolus dicat, & Chriſti pariter atq;

* P. *Al.* in carne una
* P. *Al.* in Chriſto & Eccleſia

Digitized by Google

atq; Eccleſiæ unitatem individuis nexibus cohærentẽ ſancta ſua voce teſtetur; quomodo poteſt eſſe cum Chriſto, qui cum ſponſa Chriſti atq; in ejus Eccleſia non eſt? aut qvomodo asſumit ſibi regendæ aut gubernandæ Eccleſiæ curam, qvi ſpoliavit & fraudavit Eccleſiam Chriſti? Nam de Novato nihil inde ad nos fuerat nunciandum; cum magis per nos vobis debeat Novatus oſtendi, rerum novarum ſemper cupidus, avaritiæ * inexplebili rapacitate furibundus, arrogantia & ſtupore ſuperbi tumoris inflatus, ſemper iſtic Epiſcopis male cognitus, quaſi hæreticus ſemper & perfidus omnium Sacerdotum voce damnatus; curioſus ſemper ut prodat, ad hoc * adulator ut fallat, nunquam fidelis ut diligat, fax & ignis ad conflanda ſeditionis incendia, turbo & tempeſtas ad fidei facienda * naufragia, hoſtis quietis, tranquillitatis adverſarius, pacis inimicus. Deniq; Novato illinc * à vobis recedente, id eſt, procella & turbine recedente, ex parte illic quies facta eſt, & glorioſi ac boni Confeſſores, qui de Eccleſia illo incitante diſceſſerant, poſteaquam ab Vrbe ille diſceſſit, ad Eccleſiam reverterunt.

* *Al.* inexplebilis

* *Al.* adulatur

* P. *Al.* naufragia, tanq. adv.

* P. *Al.* à nobis

3. Idem eſt Novatus, qui apud nos primum diſcordiæ & ſchiſmatis incendium ſeminavit, qui quosdam iſtic ex fratribus ab Epiſcopo ſegregavit, qui in ipſa perſecutione ad * evertendas fratrum mentes alia quædam perſecutio noſtris fuit. Ipſe eſt, qui Feliciſſimum ſatellitem ſuum, Diaconum, nec permittente me, nec ſciente, ſua factione & ambitione conſtituit, & cum ſua tempeſtate * Romam quoq; ad evertendam Eccleſiam navigans ſimilia illic & paria molitus eſt, à Clero portionem plebis avellens, fraternitatis bene ſibi cohærentis & ſe invicem diligentis concordiam ſcindens. Plane quoniam pro magnitudine ſua debeat Carthaginem Roma præcedere, illic majora & graviora commiſit. Qui iſtic adverſus Eccleſiam * Diaconum fecerat, illic Epiſcopum fecit. Nec hoc quisquam miretur in talibus. Feruntur ſemper mali ſuo furore dementes, & poſteaquam ſcelera fecerint, conſcientia ipſa ſceleratæ mentis agitantur. Nec remanere in Eccleſia Dei poſſunt, qui deificam & Eccleſiaſticam diſciplinam nec actus ſui converſatione, nec morum pace tenuerunt. Spoliati ab illo pupilli, fraudatæ viduæ, pecuniæ quoq; Eccleſiæ denegatæ, has de illo exigunt pœnas, quas in ejus furore conſpicimus. Pater etiam

* *Al.* avertendas

* P. *Al.* Romæ

* *Rom. & Spir. ed.* Diaconem

Digitized by Google

ejus in vico fame mortuus, & ab eo in morte poſtmodùm nec
*P. Al. à partione ſepultus. Vterus uxoris calce percuſſus, & * abortione prope-
pr. Al. partione rante in parricidium partus expreſſus.
pr.

4. Et damnare nunc audet ſacrificantium manus; cum ſit ipſe nocentior pedibus, quibus filius qui naſcebatur, occiſus eſt? Hanc conſcientiam criminum jam pridem timebat: propter hoc ſe non de Preſbyterio excitari tantum, ſed & communicatione prohiberi pro certo tenebat, & urgentibus fratribus imminebat cognitionis dies, quo apud nos cauſa ejus ageretur; niſi perſecutio anteveniſſet; quam iſte voto quodam evadendæ & lucrandæ damnationis excipiens, hæc omnia commiſit & miſcuit, ut qui ejici de Eccleſia & excludi habebat, judicium Sacerdotum voluntaria diſceſſione præcederet, quaſi evaſiſſe ſit pœnam, præveniſſe ſententiam. Circa cæteros autem fratres elaboramus, quos ab eo circumventos dolemus, ut veteratoris pernicioſum latus fugiant, ut letales laqueos ſollicitantis evadant, ut de qua ille pelli divinitus meruit, Eccleſiam repetant. quos quidem Domino adjuvante, per ejus miſericordiam regredi poſſe confidimus: neq; enim poteſt perire niſi quem conſtat eſſe periturum: cum Dominus in Euangelio ſuo
Matth. 15, 13. dicat: *Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus cœleſtis,*
* P. Al. non eſt præc. D. P. *eradicabitur.* Qui plantatus * non eſt in præceptis Dei Patris &
* Al. ſolis Ep. monitis, ſolus poterit de Eccleſia ille diſcedere; * ſolus, Epiſcopis derelictis, cum ſchiſmaticis & hæreticis in furore remanere. Cæteros verò nobiſcum adunabit Dei Patris miſericordia & Chriſti Domini noſtri indulgentia & noſtra patientia. Opto te, frater cariſſime, ſemper benè valere.

Epistola L.

Lib. 3. poſt Ep. 13. Maximi & cæterorum Confeſſorum ad Cyprianum de ſuo reditu ex ſchiſmate.

Cypriano fratri Maximus, Vrbanus, Sidonius & Macarius, Salutem.

* Al. quod not h. *Certi ſumus, frater cariſſime, te quoque nobiſcum pari voto congaudere, * nos habito conſilio, utilitatibus Eccleſiæ & paci magis conſulentes, omnibus rebus prætermiſſis & judicio Dei ſervatis, cum*

Cor-

Digitized by Google

Cornelio Epiſcopo noſtro pariter & cum univerſo Clero pacem feciſſe, cum gaudio etiam univerſæ Eccleſiæ, prona etiam omnium caritate. Hoc factum his literis noſtris ſcire certiſſime debuiſti. Oramus te, frater cariſſime, multis annis bene valere.

EPISTOLA LI.

Cypriani ad Confeſſores illos, de reditu ex ſchiſmate congratulatoria. Lib. 3. Ep. 33

Cyprianus Maximo Preſbytero, item Urbano & Sidonio & Macario, fratribus, Salutem.

LEctis literis veſtris, fratres cariſſimi, quas ad me de veſtra regreſſione & de Eccleſiaſtica pace ac fraterna redintegratione feciſtis, in tantum me lætatum eſſe confiteor, in quantum fueram & ante lætatus, quando confeſſionis veſtræ gloriam comperi, & militiæ veſtræ cœleſtem ac ſpiritalem laudem * gratulabundus excepi. Nam & * hæc fidei & laudis veſtræ alia confeſſio eſt, unam eſſe Eccleſiam confiteri, nec alieni erroris, vel potius pravitatis, participem fieri; repetere eadem caſtra unde prodiſtis, unde ad gerendum prælium & adverſarium ſubigendum fortiſſimis viribus proſiliiſtis. Illuc enim erant de acie trophæa referenda, unde ad aciem fuerant arma ſuſcepta: ne quos ad gloriam * Chriſtus paraſſet, eoſdem glorioſos Chriſti Eccleſia non haberet. Nunc vero & vos congruentem fidei veſtræ tenorem, atque individuæ caritatis & concordiæ legem Dominica pace tenuiſtis, & exemplum cæteris dilectionis & pacis veſtro itinere feciſtis, ut Eccleſiæ veritas & * Euangelici ſacramenti unitas, quæ à nobis tenebatur, veſtro etiam conſenſu ac vinculo necteretur, nec Confeſſores Chriſti erroris duces fierent, qui virtutis & honoris auctores laudabiles extitiſſent.

Vid. Ep. 50.
* Al. lætabundus exc.
* P. Al. hujusſ.
* Al. Chriſti Eccleſia par.
* R. Al. Euangelii ac ſacram.

2. Viderint quantum vobis cæteri gratulentur, vel quantum apud ſe ipſos ſinguli glorientur: ego me & gratulari ſatis vobis * & plus cæteris gloriari in hac veſtra pacifica regreſſione & caritate confiteor. ſimpliciter enim quid in meo corde fuerit, debetis audire. Dolebam vehementer & graviter angebar, quod eis communicare non poſſem, quos ſemel diligere cœpiſſem. Poſteaquam vos de carcere prodeuntes ſchiſmaticus

* Al. & plus cæt. in hac p. r.
Vid. Aug. *lib. 2. contra Gaudentium c. 9.*

cus & hæreticus error excepit, ſic res erat, quaſi veſtra gloria in carcere remanſiſſet. Illic enim reſediſſe veſtri nominis dignitas videbatur, quando milites Chriſti non ad Eccleſiam de carcere redirent, in quem prius cum Eccleſiæ laude & gratulatione veniſſent.* Nam etſi videntur in Eccleſia eſſe *zizania;* non tamen impediri debet aut fides aut caritas noſtra, ut quoniam *zizania* eſſe in Eccleſia cernimus, ipſi de Eccleſia recedamus. Nobis * tantummodo laborandum eſt, ut frumentum eſſe poſſimus, ut cum cœperit frumentum Dominicis horreis condi, fructum pro opere noſtro & labore capiamus. Apoſtolus in Epiſtola ſua dicit: *In domo autem magna non ſolum vaſa ſunt aurea & argentea; ſed & lignea & fictilia; & quædam quidem honorata; quædam vero inhonorata.* Nos operam demus, & quantum poſſumus laboremus, ut vas aureum vel argenteum ſimus. Cæterum *fictilia vaſa confringere* Domino ſoli conceſſum eſt, cui & *virga ferrea* data eſt. Eſſe non poteſt *major Domino ſuo ſervus.* Nec quisquam ſibi quod ſoli Filio Pater tribuit, * vindicare * poteſt, ut putet aut ad *aream ventilandam & purgandam*, * *palam* ferre ſe jam poſſe, aut *à frumento* univerſa *zizania* humano judicio * ſegregare.

3. Superba eſt iſta obſtinatio & ſacrilega præſumtio, quam ſibi furor pravus * aſſumit, * & dum * dominium ſibi ſemper quidam plus quàm mitis juſtitia depoſcit, asſumunt, de Eccleſia pereunt, & dum ſe inſolenter extollunt, ipſo ſuo tumore * cæcati, veritatis lumen amittunt. Propter quod & nos temperamentum tenentes, & libram Domini contemplantes, & Dei Patris pietatem ac miſericordiam * cogitantes, diu multumq; tractatu inter nos habito juſta moderatione agenda libravimus. Quæ omnia penitus poteſtis inſpicere lectis libellis, quos hic nuper legeram, & ad vos quoque legendos pro communi dilectione transmiſeram, ubi *Lapſis* nec cenſura deeſt, quæ increpet, nec medicina, quæ ſanet. Sed & *Catholicæ Eccleſiæ unitatem*, quantum potuit, expreſſit noſtra mediocritas. quem libellum magis ac magis nunc vobis placere confido, quando eum jam ſic legitis, ut & probetis & ametis. ſiquidem quod nos verbis conſcripſimus, vos factis impletis, quando ad Eccleſiam caritatis ac pacis unitate * remeatis. Opto vos, fratres cariſſimi ac deſideratiſſimi, ſemper bene valere.

* Vid. Auguſtin. *Ep.* (255.) 256. *l. 2. contra Creſcon. c. 34. & ſeqq. & l. 3. c. 31. & 65. & l. 4. c. 56. & lib. poſt collat. ad Donatiſtas c. 8. & 20. it. lib. 2. contra Gaudentium c. 5. & 9. & 23.*

Matth. 13, 25.

* *Al.* imò

Al. modò

2. *ad Tim.* 2, 20.

Pſ. 2, 9.

Joh. 13, 16. 15, 20.

* P. *Al.* vindicarit, G. *Al.* vendicet, ut ſe putet ad aream ventilandam & purgandã paleam jam ferre ſe ventilabrũ aut ſe poſſe à frum.

* P. *Al.* vendicare ſe putet, ut ad ar.

* P. *Al.* paleam

Matth. 3, 12. 13, 30.

* R. *Al.* ſeparare

* *Al.* incipienter asſum.

* *Al.* & dum ſibi ſemper quidam plus, quam mitis juſtitia depoſcit, asſumunt,

* *Al.* excæcati

E P I-

* *Al.* Domini cogit. * P. *Al.* remeaſtis.

EPISTOLA LII.

Ad Antonianum de Cornelio & Novatiano. *Lib. 4. Epiſt. 2.*

Cyprianus Antoniano fratri Salutem.

* ACcepi primas literas tuas, frater cariſſime, concordiam collegii ſacerdotalis firmiter * obtinentes & Catholicæ Eccleſiæ cohærentes, quibus ſignificaſti cum Novatiano te non communicare; ſed ſeqvi conſilium noſtrum, & cum Cornelio Coëpiſcopo noſtro unum tenere conſenſum. Scripſiſti etiam, ut exemplum earundem literarum ad Cornelium Collegam noſtrum transmitterem, ut depoſita omni ſollicitudine jam ſciret, te ſecum, hoc eſt, cum Catholica Eccleſia, communicare. Sed enim ſupervenerunt poſtmodum aliæ literæ tuæ per Quintum Compreſbyterum miſſæ, in quibus animadverti animum tuum Novatiani literis motum nutare cœpiſſe. Nam cum & conſilium & conſenſum tuum firmiter ante fixiſſes, deſideraſti in his literis, ut reſcriberem tibi, *quam hæreſin Novatianus introduxiſſet*, vel *Cornelius qua ratione Trophimo & turificatis communicet*. Quod quidem ſi pro ſollicitudine fidei anxie curas, & rei dubiæ veritatem ſollicitus exploras; reprehendenda non eſt in timore divino æſtuantis animi ſollicitudo ſuſpenſa. Quoniam tamen video, poſt primam ſententiam epiſtolæ tuæ, Novatiani literis poſtmodum te eſſe commotum; illud, frater cariſſime, primo in loco pono, graves viros, & ſemel *ſuper* * *petram* ſolida ſtabilitate fundatos, non dico, aura levi; ſed nec *vento* aut turbine commoveri; ne animus dubius & incertus variis opinionibus, velut quibusdam ventorum incurſantium flatibus, frequenter agitetur, & * à propoſito ſuo cum quadam levitatis reprehenſione mutetur. Quod ne vel apud te vel apud quemquam Novatiani literæ faciant; ut deſideraſti, frater, rationem rei breviter tibi exponam.

*p Al. Accepimus
* Al. obſtringentes
* P. Al. petr. robuſtam ſ. ſt. f. *Matth. 7, 24.*
* Al. propoſito quoque ſuo qu. l. r.

2. Et quidem primum, quoniam de meo quoque actu motus videris, mea apud te & perſona & cauſa purganda eſt; ne me aliquis exiſtimet à propoſito meo leviter receſſiſſe, & cum * Euangelicum vigorem primo & inter initia defenderim, poſtmodum videat animum meum à diſciplina & cenſura priore flexiſſe ut his, qui *libellis* conſcientiam ſuam maculaverint,

* P. Al. Euangelii vig.

N vel

Digitized by Google

vel nefanda *ſacrificia* commiſerint, laxandam pacem putaverim. Quod utrumque non ſine librata diu & ponderata ratione à me factum eſt. Nam cum acies adhuc inter manus eſſet, & prælium glorioſi certaminis in perſecutione ferveret, toto hortatu & pleno impetu militum vires * fuerant excitandæ, & maximè Lapſorum mentes claſſico quodam noſtræ vocis animandæ, ut pœnitentiæ viam non ſolum precibus * & lamentationibus ſequerentur, ſed (quoniam repetendi certaminis & reparandæ ſalutis * dabatur occaſio) ad confeſſionis potius ardorem & martyrii gloriam noſtris increpiti vocibus provocarentur: Denique cum de quibusdam ad me Preſbyteri & Diaconi ſcripſiſſent, eos immoderatos eſſe & ad communicationem accipiendam feſtinanter urgere; reſcribens eis in epiſtola mea quæ * extat, & hoc addidi: *Qui ſi nimium properant, habent in ſua poteſtate quod poſtulant, tempore ipſo ſibi plus quam poſtulant largiente. Acies adhuc geritur, & agon quotidie celebratur. Si commiſſi verè & firmiter pœnitet, & fidei calor prævalet; qui differri non poteſt, poteſt coronari.* De eo tamen quod ſtatuendum eſſet circa cauſam Lapſorum, distuli; ut cum quies & tranquillitas data eſſet, & *Epiſcopis in unum convenire* indulgentia divina permitteret, tunc *communicato* & librato de omnium collatione *conſilio* ſtatueremus quid fieri oporteret; ſi quis vero ante conſilium noſtrum, & *ante ſententiam* de omnium conſilio ſtatutam, Lapſis temere *communicare* voluiſſet, ipſe *à communicatione* abſtineretur. Quod etiam * Romam ad Clerum tunc adhuc ſine Epiſcopo agentem, & ad Confeſſores, Maximum Preſbyterum & cæteros in cuſtodia conſtitutos, nunc in Eccleſia cum Cornelio junctos, * pleniſſime ſcripſi. quod me ſcripſiſſe, de eorum reſcriptis poteris noſcere. nam in epiſtola ſua ita poſuerunt: *Quanquam nobis in tam ingenti negotio placeat, quod & tu ipſe tractaſti, * prius eſſe Eccleſiæ pacem ſuſtinendam; deinde ſic collatione conſiliorum cum Epiſcopis, Preſbyteris, Diaconibus, Confeſſoribus pariter ac Stantibus laicis facta, Lapſorum tractare rationem.* Additum eſt etiam, Novatiano tunc ſcribente, & quod ſcripſerat ſua voce recitante, & Preſbytero Moyſe, * tunc adhuc Confeſſore, * nunc jam Martyre, ſubſcribente, ut Lapſis *infirmis* & *in exitu* conſtitutis *pax daretur*; quæ literæ per totum mundum miſſæ ſunt, & in notitiam * Eccleſiis omnibus & univerſis fratribus perlatæ ſunt.

* *Al.* fuerunt
* P. *Al.* ſed & l.
* P. *Al.* datur
* *Al.* hinc ext.
Vid. *Epiſt.* 14. *n.* 2.
c. De eo autem 35. *Diſt.* 50.
Vid. *Ep.* 28. *n.* 2.
* P. *Al.* ad Romanum Clerum
* Vid. *Ep.* 25.
Vid. *Ep.* 31. *n.* 5.
* *Al.* prius ſanctæ Eccl. p.
Vid. *Ep.* 31. *n.* 5.
* P *Al.* tunc Conf.
* *Al.* nunc etiam Mart.
Vid. *Ep.* 13.
* P. *Al.* Eccleſiis & univ.

3. Se-

Digitized by Google

3. Secundum quod tamen ante fuerat deſtinatum, perſecutione ſopita, cum data eſſet facultas in unum conveniendi, copioſus Epiſcoporum numerus, quos integros & incolumes fides ſua & Domini tutela protexit, in unum convenimus, & Scripturis diu ex utraque parte prolatis, temperamentum ſalubri moderatione libravimus, ut nec in totum ſpes communicationis & pacis Lapſis * denegaretur; ne plus deſperatione deficerent, & eo quod ſibi Eccleſia * cluderetur, ſecuti ſeculum gentiliter viverent; nec tamen rurſus cenſura Euangelica ſolveretur, ut ad communicationem temere proſilirent; ſed traheretur diu pœnitentia, & rogaretur dolenter Paterna clementia, & examinarentur cauſæ & voluntates & neceſſitates ſingulorum; ſecundum quod libello continetur, quem ad te perveniſſe confido, ubi ſingula placitorum capita conſcripta ſunt. * Ac ſi minus ſufficiens Epiſcoporum in Africa numerus * videbatur; etiam Romam ſuper hac re ſcripſimus ad Cornelium Collegam noſtrum, qui & ipſe cum plurimis Coëpiſcopis habito concilio, in eandem nobiſcum ſententiam pari gravitate & ſalubri moderatione conſenſit. De quo tibi neceſſe * nunc fuit ſcribere, ut ſcias me nihil leviter egiſſe, ſed ſecundum quod literis meis fueram ante complexus, omnia ad commune * concilii noſtri conſilium distuliſſe, & nemini quidem * ex Lapſis prius communicaſſe; quando adhuc erat, unde non tantùm indulgentiam, ſed & coronam * Lapſus acciperet; poſtea tamen ſicut Collegii concordia & colligendæ fraternitatis ac medendi vulneris utilitas exigebat, neceſſitati temporum ſuccubuiſſe, & ſaluti multorum providendum putaſſe, & nunc ab his non recedere, quæ ſemel in concilio noſtro de communi collatione placuerunt; quamvis multa multorum vocibus ventilentur, & mendacia adverſus Sacerdotes Dei, * de Diaboli ore prolata, ad rumpendam Catholicæ unitatis concordiam, ubique jactentur. Sed te oportet, ut bonum fratrem atque unanimem Conſacerdotem, non quid maligni atque apoſtatæ dicant, facile ſuſcipere; ſed quid * Collegæ tui modeſti & graves viri faciant, de vitæ & diſciplinæ noſtræ * exploratione perpendere.

4. Venio * jam nunc, frater cariſſime, ad perſonam Cornelii Collegæ noſtri: ut Cornelium nobiſcum veriùs noveris, non de malignorum & detrahentium mendacio; ſed * de Domini Dei

* P. *Al.* clauderetur
* P. *Al.* abdicaretur. *Rom. & Spir.* abdiceretur
* *Al.* At ſi
* *Al.* videbitur, etiam Romæ ſ. h. r. V. Euſeb. *Hiſt. Eccl. l. 6. c.* 33.
* P. *Al.* tunc f. ſcr.
* *Al.* conſilii n.
* *Al* priùs me de Lapſis comm.
* P. *Al.* Lapſæ
* *Al.* Diab. ore
* P. *Al.* Collegæ noſtri
* *Al.* exemplo perpend.
* *Al.* jamjam nunc, fr. car. & ad perſ.
* *Al.* de Dei judicio qui eum Ep.

Dei judicio, qui Epiſcopum fecit, & Coëpiſcoporum teſtimonio, quorum numerus univerſus per totum mundum concordi unanimitate conſenſit. Nam, quod Cornelium, cariſſimum noſtrum, Deo & Chriſto & Eccleſiæ ejus, item Conſacerdotibus cunctis, laudabili prædicatione commendat; non iſte ad Epiſcopatum ſubito pervenit; ſed per omnia Eccleſiaſtica officia promotus, & in divinis adminiſtrationibus Dominum ſæpe promeritus, ad Sacerdotii ſublime faſtigium cunctis religionis gradibus aſcendit. Tum deinde Epiſcopatum ipſum nec poſtulavit, nec voluit, nec * ut cæteri, quos arrogantiæ & ſuperbiæ ſuæ tumor inflat, invaſit; ſed * quietus & modeſtus, & quales eſſe conſueverunt, qui * ad hunc locum divinitus eliguntur, pro pudore virginalis * conſcientiæ ſuæ & pro humilitate ingenitæ ſibi & cuſtoditæ verecundiæ, non, ut quidam, vim fecit, ut Epiſcopus fieret; ſed ipſe vim paſſus eſt, ut Epiſcopatum coactus exciperet. Et factus eſt Epiſcopus à plurimis Collegis noſtris, qui tunc in urbe Roma aderant, qui ad nos literas honorificas & laudabiles & teſtimonio ſuæ prædicationis illuſtres de ejus ordinatione miſerunt. Factus eſt autem Cornelius Epiſcopus, de Dei & Chriſti ejus judicio, de Clericorum pene omnium teſtimonio, de plebis, quæ tunc affuit, ſuffragio, & de Sacerdotum antiquorum & bonorum virorum * collegio; cum nemo ante ſe factus eſſet; cum Fabiani locus, id eſt, cum locus Petri * & gradus cathedræ ſacerdotalis vacaret; quo occupato de Dei voluntate, atq; omnium noſtrum conſenſione firmato, quisquis jam Epiſcopus fieri voluerit, foris fiat neceſſe eſt, nec habeat * Eccleſiaſticam ordinationem, * qui Eccleſiæ non tenet unitatem. Quisquis ille fuerit; multum de ſe licet jactans, & ſibi plurimum * vindicans; profanus eſt, alienus eſt, foris eſt, & cum poſt primum ſecundus * eſſe non poſſit, quisquis poſt unum qui ſolus eſſe debeat, factus eſt, non jam ſecundus ille, ſed nullus eſt.

5. Tum deinde poſt Epiſcopatum * non exambitum, nec extortum, ſed de Dei, qui Sacerdotes facit, voluntate ſuſceptum, quanta in ipſo * ſuſcepto Epiſcopatu ſuo virtus? quantum robur animi? qualis firmitas fidei? quod nos * ſimplici corde & perſpicere penitus & laudare debemus: ſediſſe intrepidum Ro-

* vi, ut c.
* R. *Al.* qvietus alias & mod.
* *Al* in h. l.
* R. *Al.* continentiæ

7. q. 1. c. Factus. 5.

* R. *Al.* conſenſu
* R. *Al.* & cathedra Sacerd.
* *Al.* Eccleſiæ ordin.
* *Al* qvia Eccl.
* *Al.* vendicans
* R *Al.* eſſe poſſit, (*Rom. & Spir.* eſſe non poſſit,) quisq; poſt unum qui ſolus eſſe debeat factus eſt, jam non ſec. ille ſed nullus eſt.
* R. *Al.* non ex ſorte, ſed de Dei voluntate

* *Rom. & Spir.* ſuſcepta Coepiſcopatu * *Al.* ſupplici c.

Romæ in Sacerdotali cathedra eo tempore, cum tyrannus infeſtus Sacerdotibus Dei fanda atq; infanda comminaretur; cum multo patientius & tolerabilius audiret levari adverſus ſe * æmulum Principem, quam conſtitui Romæ * æmulum Sacerdotem. Nonne hic, * frater cariſſime, ſummo virtutis & fidei teſtimonio prædicandus eſt? Nonne inter glorioſos Confeſſores & Martyres deputandus, qui * tantum temporis ſedit expectans corporis ſui carnifices & tyranni ferocientis ultores, qui Cornelium adverſus edicta feralia reſiſtentem, & minas & cruciatus & tormenta fidei vigore calcantem, vel gladio invaderent, vel crucifigerent, vel igne torrerent, vel quolibet inaudito genere pœnarum viſcera ejus & membra laniarent? Etiamſi majeſtas Domini protegentis & bonitas Sacerdotem, quem fieri voluit, factum quoq; protexit; tamen Cornelius, quantum ad ejus devotionem pertinet & timorem, paſſus eſt quicquid pati * potuit, & tyrannum, armis & bello poſtmodum victum, prior ſacerdotio ſuo vicit.

* *Al. Forte*, malum Princ.
* P. *Al.* Dei Sacerdotem.
* *Al.* frater, ſumm.
* *Al.* tantis temporibus ſedit
* R. *Al.* voluit (*ſc. Dominus,*) & tyr.

6. Quod autem quædam de illo inhoneſta & maligna * jactantur, nolo mireris; cum ſcias hoc eſſe opus ſemper diaboli, ut ſervos Dei mendacio laceret & opinionibus falſis glorioſum nomen infamet; ut qui conſcientiæ ſuæ luce clareſcunt, alienis rumoribus ſordidentur. Exploraſſe autem Collegas noſtros ſcias & veriſſime comperiſſe, nulla illum *libelli*, ut quidam * jactant, labe maculatum eſſe; ſed neq; cum Epiſcopis, qui *ſacrificaverunt*, * communicationem ſacrilegam miſcuiſſe; ſed eos demum, quorum cauſa audita & innocentia comprobata ſit, conjunxiſſe nobiſcum. Nam & de *Trophimo*, * de quo tibi ſcribi deſideraſti, non ita res eſt, ut ad te pertulit rumor & mendacium malignorum. Nam ſicut anteceſſores noſtri ſæpe fecerunt colligendis fratribus noſtris, cariſſimus frater noſter Cornelius * neceſſitati ſuccubuit, & quoniam cum Trophimo pars maxima plebis abſceſſerat, redeunte * nunc ad Eccleſiam Trophimo, & ſatisfaciente, & pœnitentia deprecationis errorem priſtinum confitente, & fraternitatem, quam nuper abſtraxerat, cum plena humilitate & ſatisfactione revocante, auditæ ſunt ejus preces, & in Eccleſiam Domini non tam Trophimus quam maximus fratrum numerus, qui cum Trophimo fuerat, admiſſus eſt; qui omnes regreſſuri ad Eccleſiam non eſ-

* *Al.* tractantur
* *Al.* jactitant
* *Al.* communionem ſacril.
* *Al.* & de q.
* P. *Al.* neceſſitate ſucc.
* *Al.* & nunc

ſent, niſi cum Trophimo * comitante veniſſent. Tractatu ergo * illic cum Collegis * plurimis habito, ſuſceptus eſt Trophimus, pro quo ſatisfaciebat fratrum reditus & reſtituta multorum ſalus: ſic tamen admiſſus eſt Trophimus, ut laicus communicet; non ſecundum quod ad te malignorum literæ pertulerunt, quaſi locum * Sacerdotis uſurpet.

* *Rom.* & *Spir.* comitante. Tr.
* P. *Al.* illius *Al.* illo *Al.* ille
* *Al.* pluribus
* *Al.* & Sacerd.

7. Sed & quod paſſim communicare *ſacrificatis* Cornelius tibi nunciatus eſt, hoc etiam de apoſtatarum fictis rumoribus naſcitur. Neq; enim poſſunt laudare nos, qui * recedunt, aut expectare debemus, ut placeamus illis, qui nobis diſplicentes & contra Eccleſiam rebelles ſollicitandis de Eccleſia fratribus violenter inſiſtunt. Quare & de Cornelio & de nobis quæcunq; jactantur, nec * audias facile, nec * credas, frater cariſſime. Si qui enim infirmitatibus occupantur, illis, ſicut placuit, in periculo ſubvenitur; poſteaquam tamen ſubventum eſt, & periclitantibus pax data eſt, ſuffocari à nobis non poſſunt, aut opprimi, aut vi * & manu noſtra in exitum mortis urgeri, ut quoniam morientibus pax datur, neceſſe ſit mori eos, qui acceperint pacem; cum magis in hoc * judicium divinæ pietatis & paternæ lenitatis appareat, quod qui pignus vitæ in data pace percipiunt, * hic quoque ad vitam percepta pace teneantur. Et icirco ſi accepta pace commeatus à Deo datur, nemo hoc debet in Sacerdotibus criminari, cum ſemel placuerit fratribus in periculo * ſubveniri.

* *Al.* recedunt à nobis,
* *Al.* audies *Al.* audietis
* *Al.* credes, frater.
* *Al.* de manu n.
* *Rom.* indicium
* *Al.* hoc quoq;
* *Al.* ſubvenire.

8. Nec tu exiſtimes, frater cariſſime, ſicut quibuſdam videtur, *Libellaticos* cum *Sacrificatis* æquari oportere; quando inter ipſos etiam qui ſacrificaverint, & conditio frequenter & cauſa diverſa ſit. Neq; enim æquandi ſunt, ille qui ad ſacrificium nefandum ſtatim voluntate * proſilivit, & qui reluctatus & congreſſus diu, ad hoc funeſtum opus neceſſitate pervenit; ille qui & ſe & omnes ſuos prodidit, & qui ipſe pro cunctis ad diſcrimen accedens, uxorem & liberos & domum totam periculi ſui * perfunctione protexit; ille qui inquilinos vel amicos ſuos ad facinus compulit, & qui inquilinis & colonis pepercit, fratres etiam plurimos qui extorres & profugi recedebant, in ſua tecta & hoſpitia recepit, oſtendens & offerens Domino * multas viventes & incolumes animas, quæ pro una ſaucia deprecentur. Cum ergo inter ipſos qui ſacrificarint multa ſit diverſi-

* *P. Al.* proſiluit
* R. *Al.* pactione *Al.* paſſione
* *P. Al.* mult. ſalvatas & incol.
* *Al.* multa ſolventes

verſitas; quæ inclementia * eſt & quam acerba duritia *Libellaticos* cum iis qui *ſacrificaverint* jungere? quando is cui libellus acceptus eſt, dicat: *Ego prius legeram & Epiſcopo tractante cognoveram, non ſacrificandum idolis, nec ſimulacra ſervum Dei adorare debere; & iccirco ne hoc facerem, quod non licebat, (cum occaſio libelli fuiſſet oblata, quem nec ipſum acciperem; niſi oſtenſa fuiſſet occaſio) * ad Magiſtratum vel veni, vel alio eunte mandavi; Chriſtianum me eſſe, ſacrificare mihi non licere, ad aras diaboli me venire non poſſe, dare me ob hoc præmium, ne quod non licet, faciam.*

* Al. eſſet
* Al. ad Magiſtr. veni, vel a. e.

9. Nunc tamen etiam iſte qui libello maculatus eſt, poſteaquam nobis admonentibus didicit, nec hoc ſe facere debuiſſe; & ſi manus pura ſit, & os ejus feralis cibi contagia nulla polluerint; conſcientiam tamen ejus eſſe pollutam; flet auditis nobis & lamentatur, & quod deliquerit nunc admonetur, & non tam crimine, quam errore deceptus, quod jam de cætero inſtructus & paratus ſit, conteſtatur. Quorum ſi pœnitentiam reſpuamus habentium aliquam fiduciam tolerabis conſcientiæ; ſtatim cum * uxore, cum liberis, quos incolumes reſervaverant, in hæreſin vel ſchiſma diabolo invitante * rapiuntur, & adſcribetur nobis in die judicii, nec ovem ſauciam curaſſe & propter unam ſauciam multas integras perdidiſſe. Et cum Dominus * *relictis nonaginta novem* ſanis *unam* errantem & * laſſam quæſierit, & *inventam * humeris ſuis* ipſe *portaverit;* nos * non tantum non quæramus * Lapſos, ſed & venientes * arceamus? Et cum pſeudoprophetæ gregem Chriſti nunc vaſtare & lacerare non deſinant, occaſionem canibus & lupis * demus, ut quos perſecutio infeſta non perdidit, eos nos duritia noſtra & inhumanitate * perdamus? Et ubi erit, frater cariſſime, quod Apoſtolus dicit: *Omnibus per omnia placeo, non quærens quod mihi utile eſt; ſed quod multis; ut ſalventur. Imitatores mei eſtote; ſicut & ego Chriſti:* & iterum: *Factus ſum infirmus infirmis: ut infirmos lucrarer:* & iterum: *Si patitur membrum unum, compatiuntur & cætera membra, & ſi lætatur unum membrum, collætantur & cætera membra.*

* Al. uxoribus,
* P. Al. rapiantur
Al. rapientur
* Al. relictis ſanis u. err.
Luc. 15, 4.
Matth. 18, 12.
* Al. lapſam
* Al. in humeris
* P. Al. in tantum non quærimus
* R. Al. laſſos
* Al. arcemus
* Al. damus, & q.
* Al. perdimus.
1. ad Cor. 10, 33. 11, 1.
1. ad Cor. 9, 22.
1. ad Cor. 12, 26.

10. Alia eſt Philoſophorum & Stoicorum ratio, frater cariſſime, qui dicunt omnia peccata paria eſſe, & virum gravem

vem non facile flecti oportere: inter Chriſtianos autem & Philoſophos plurimum diſtat, & cum Apoſtolus dicat: *Videte, ne quis vos* * *deprædetur per philoſophiam & inanem fallaciam;* * vitanda, quæ non de Dei clementia veniunt, ſed de philoſophiæ * durioris præſumtione deſcendunt. De Moyſe autem * legimus in Scripturis dictum: *Et fuit Moyſes homo lenis nimis.* Et Dominus in Euangelio ſuo dicit: *Eſtote miſericordes; ſicut & Pater veſter miſertus eſt veſtri:* & iterum: *Non eſt opus ſanis medicus; ſed male habentibus.* Quam poteſt exercere medicinam, qui dicit: * Ego ſolos ſanos curo, quibus medicus neceſſarius non eſt? Opem noſtram, medelam noſtram vulneratis exhibere debemus. Nec putemus mortuos eſſe; ſed magis *ſemianimes* jacere eos, quos perſecutione funeſta ſauciatos videmus; qui ſi in totum mortui eſſent, nunquam de eiſdem * poſtmodum & Confeſſores & Martyres fierent. Sed quoniam eſt in illis quod pœnitentia ſequente * revaleſcat, * ad fidem & ad virtutem de pœnitentia robur armatur; quod armari non poterit, ſi quis deſperatione deficiat, ſi ab Eccleſia dure & crudeliter ſegregatus, ad gentiles ſe vias & ſecularia * opera convertat, vel ad hæreticos & ſchiſmaticos rejectus ab Eccleſia tranſeat, ubi etſi occiſus propter * nomen poſtmodum fuerit; extra Eccleſiam conſtitutus & ab unitate atq; à caritate diviſus coronari in morte non poterit.

11. Et ideo placuit, frater cariſſime, examinatis cauſis ſingulorum *Libellaticos* interim admitti, *Sacrificatis* in exitu *ſubveniri: quia exomologeſis apud inferos non eſt, nec ad pœnitentiam quis à nobis compelli poteſt, ſi fructus pœnitentiæ ſubtrahatur. Si prælium prius venerit; corroboratus à nobis *invenietur armatus ad prælium: ſi vero ante prælium infirmitas urſerit; * cum ſolatio pacis & communicationis abscedit. neq; enim præjudicamus Domino judicaturo, quo minus ſi pœnitentiam plenam & juſtam peccatoris invenerit, tunc ratum faciat, quod à nobis fuerit hic ſtatutum. Si vero nos aliquis pœnitentiæ ſimulatione deluſerit; *Deus,* qui *non deridetur* & qui *cor* hominis *intuetur,* de his quæ nos minus perſpeximus judicet, & ſervorum ſententiam Dominus emendet; dum tamen nos meminiſſe, frater, debeamus, ſcriptum eſſe: *Frater fratrem adjuvans exaltabitur:* & Apoſtolum quoq; dixiſſe: *In contemplatione* * *habentes unusquisque, ne & vos tentemini,* * *alterutrum onera ſuſtinete;*

Ad Coloſſ. 2, 8.
* P. *Al.* decipiat
* *Al.* vitanda ſunt, q.
* *Al.* duriori
* *Al.* legis
Num. 12, 3.
Luc. 6, 36.
Matth. 9, 12.
* *Al.* eos ſolos curo,
* *Al.* poſtm. Conf.
* P. *Al.* recaleſcat
* P. *Al.* ad fid. (*ac*) ad virtutem pœnitentiæ robur armetur;
* *Al.* deſideria conv.
* P. *Al.* nom. Chriſti *Al.* nom. Domini
Vid. Aug. *Epiſt.* (255.) 256.
* P. *Al.* ſubvenire
* *Al.* invenietur ad pr.
* P. *Al.* conſolatio
Ad Gal. 6, 7.
1. *Reg.* 16, 7.
Proverb. 18, 19.
Ad Gal. 6, 1. 2.
* P. *Al.* habete
* *Al.* alterutrorum

Digitized by Google

nete; & ſic adimplebitis legem Chriſti: item quod ſuperbos redarguens & arrogantiam frangens in Epiſtola ſua ponat: *Et qui ſe putat ſtare, videat ne cadat:* & alio in loco dicat: *Tu quis es, qui judicas alienum ſervum? Domino ſuo ſtat aut cadit: ſtabit autem: potens eſt enim Deus * ſtatuere eum.* 1. ad Cor. 10, 12. Ad Rom. 14, 10. * Al. ſtabilire eum.

12. Joannes quoque Jeſum Chriſtum Dominum advocatum & deprecatorem pro peccatis noſtris * probat dicens: *Filioli mei, iſta ſcribo vobis, ne delinquatis: & ſi quis deliquerit, advocatum habemus apud Patrem Jeſum Chriſtum * juſtum, & ipſe eſt deprecatio pro delictis noſtris.* Et Paulus quoq; Apoſtolus in epiſtola ſua poſuit: *Si cum adhuc peccatores eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt; multo magis nunc juſtificati in ſanguine illius, * liberabimur per illum ab ira.* Cujus pietatem & clementiam cogitantes, non acerbi adeo, nec duri, nec in fovendis fratribus inhumani eſſe debemus; ſed dolere cum dolentibus, & cum flentibus flere, & eos quantum poſſumus auxilio & ſolatio noſtræ dilectionis erigere; nec adeo immites & pertinaces ad eorum pœnitentiam retundendam, nec iterum ſoluti & faciles ad communicationem temere laxandam. * Jacet ecce ſaucius frater ab adverſario in acie vulneratus! Inde diabolus conatur occidere quem vulneravit; hinc Chriſtus hortatur, ne in totum pereat, quem redemit. Cui de duobus aſſiſtimus? In cujus * partibus ſtamus? Vtrumne diabolo favemus ut perimat; & *ſemianimem* fratrem *jacentem,* ſicut in Euangelio *Sacerdos & Levites; prætereimus?* An vero ut Sacerdotes Dei & Chriſti,* quod Chriſtus & docuit & fecit, imitantes, vulneratum de adverſarii faucibus rapimus, ut curatum Deo Judici reſervemus?

* Al. probet
1. Joann. 2, 1, 2.
* P. Al. ſuffragatorem
Ad Rom. 5, 10.
* R. Al. eliberabimur
* Al. Jacet enim ſ. fr.
* P. Al. parte
Luc. 10, 30. & ſeqq.
* Al. quod & Chr. doc.

13. Nec putes, frater cariſſime, hinc aut virtutem fratrum minui, aut martyria deficere, quod Lapſis laxata ſit pœnitentia, & quod pœnitentibus ſpes pacis oblata. Manet * vere fidentium robur immobile; & apud timentes ac diligentes corde toto Deum ſtabilis & fortis perſeverat integritas. Nam & mœchis à nobis pœnitentiæ tempus conceditur, & pax datur: non tamen idcirco virginitas in Eccleſia deficit, aut continentiæ propoſitum glorioſum per aliena peccata langueſcit. Floret Eccleſia tot virginibus coronata, & caſtitas ac pudicitia tenorem gloriæ ſuæ ſervat, nec quia adultero pœnitentia & venia laxatur, continentiæ vigor frangitur. Aliud eſt ad veni- * P. Al. vere

Digitized by Google

Matth. 5, 26. am ſtare, aliud, ad gloriam pervenire: aliud, *miſſum in carcerem non exire inde, donec ſolvat noviſſimum quadrantem;* aliud ſtatim fidei & virtutis accipere mercedem: aliud pro peccatis longo dolore cruciatum emundari & purgari diu igne; aliud peccata omnia paſſione * purgaſſe; aliud deniq; pendere in die judicii ad ſententiam Domini; aliud ſtatim à Domino coronari. Et quidem apud anteceſſores noſtros quidam de Epiſcopis * iſtic in provincia noſtra dandã pacem mœchis non putaverunt, & in totum pœnitentiæ locum contra adulteria clauſerunt; non tamen à Coëpiſcoporum ſuorum collegio receſſerunt, aut Catholicæ Eccleſiæ unitatem vel duritiæ vel cenſuræ ſuæ obſtinatione ruperunt; ut quia apud alios adulteris pax dabatur, qui non dabat, de Eccleſia ſepararetur. Manente concordiæ vinculo & perſeverante Catholicæ Eccleſiæ individuo ſacramento, actum ſuum diſponit & dirigit unusquisque Epiſcopus, rationem propoſiti ſui Domino redditurus.

* *Rom.* purgare
* *Al.* iſtinc in pr. *Vid.* Aug. *Ep.* 48.

t. Miror. 57. Diſt. 1. de pœnit. 14. Miror autem quosdam ſic obſtinatos eſſe, ut dandam non putent Lapſis pœnitentiam, aut pœnitentibus exiſtiment veniam denegandam; cum ſcriptum ſit: *Memento unde cecideris, & age pœnitentiam, & fac priora opera:* quod utiq; ei dicitur, quem conſtat cecidiſſe, & quem Dominus hortatur per opera rurſus exurgere: quia ſcriptum eſt: *Eleemoſyna à morte liberat;* & non utiq; ab illa morte, quam ſemel Chriſti ſanguis extinxit, & à qua nos ſalutaris baptiſmi & Redemtoris noſtri gratia liberavit; ſed ab ea, quæ per delicta poſtmodum ſerpit. Alio item loco pœnitentiæ tempus datur, & pœnitentiam non agenti Dominus comminatur: *Habeo*, inquit, *adverſus te multa, quod * uxorem tuam Jezabel, quæ ſe dicit propheten, ſinis docere & ſeducere ſervos meos, fornicari & manducare * de ſacrificiis: & dedi illi tempus, ut pœnitentiam ageret, & pœnitere * non vult à fornicatione. Ecce mitto eam in lectum, & qui cum ea fornicati ſunt, in maximam tribulationem; niſi pœnitentiam * geſſerint ab operibus ſuis!* Quos utiq; ad pœnitentiam Dominus non hortaretur; niſi quia pœnitentibus indulgentiam pollicetur. Et in Euangelio; *Dico*, inquit, *vobis: ſic erit gaudium in cœlo * ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonaginta novem * juſtis, quibus non eſt opus pœnitentia.* Nam cum ſcriptum ſit: *Deus mortem non fecit, * nec lætatur in perditione vivorum;* utiq; qui *neminem vult perire*, cupit

Apoc. 2, 5.
Tob. 4, 11.
Apoc. 2, 20, 21, 22.
* *Al.* uxorem Jez.
* P. *Al.* de ſacrificio, dedi i. t.
* *Al.* noluit à forn.
* *Al.* egerit
Luc. 15, 7.
* P. *Al.* ſuper unũ peccatorem pœn. agentem,
* *Al.* juſtos
Sap. 1, 13.
* *Al.* nec delectatur

pec-

Digitized by Google

peccatores pœnitentiam agere, & per pœnitentiam denuo * ad vitam redire. Ideo & per Joel Prophetam clamat & dicit: *Et nunc * dicit Dominus * Deus: Revertimini ad me ex toto corde veſtro ſimulq; & jejunio & fletu & planctu, & diſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra, & revertimini ad Dominum Deum veſtrum: quia miſericors & pius eſt, & patiens, & multæ miſerationis, & qui ſententiam * flectat adverſus * malitias irrogatas.* In Pſalmis etiam legimus cenſuram pariter & clementiam Dei, comminantis ſimul atque parcentis; punientis ut corrigat, & cum correxerit reſervantis: *Viſitabo*, inquit, *in virga facinora eorum, & in flagellis delicta eorum: Miſericordiam autem meam non diſpergam ab eis.*

2. Petri 3, 9. Joel 2, 12, 13. * Al. hæc dic. * Al. Deus noſter: * Al. Deus veſter: * R. Al. vertat adv. * Al. malitiam irrogatam. Pſ. 88, (89,) 33. 34.

15. Dominus quoque in Euangelio pietatem Dei Patris oſtendens ait: *Quis eſt ex vobis homo, quem ſi petierit filius ejus panem, lapidem * porriget illi? aut ſi piſcem poſtulaverit, ſerpentem illi * porriget? Si ergo vos, cum ſitis nequam, ſcitis bona data dare filiis veſtris; quanto magis Pater veſter cœleſtis dabit bona poſcentibus ſe?* Comparat * hic Dominus carnalem patrem & Dei Patris æternam largamq; pietatem. Quod ſi iſte in terris nequam pater, offenſus graviter á filio peccatore & malo; ſi tamen eundem poſtmodum *viderit* reformatum, & depoſitis prioris vitæ delictis ad ſobrios & bonos mores & ad innocentiæ diſciplinam pœnitentiæ dolore correctum, * & gaudet, & gratulatur, & ſuſceptum quem ante projecerat, cum voto paternæ exultationis * *amplectitur*; quanto magis * unus ille & verus Pater, bonus, miſericors & pius; imo * ipſa bonitas & miſericordia & pietas, lætatur in pœnitentia filiorum ſuorum, nec iram pœnitentibus, aut plangentibus & lamentantibus pœnam comminatur; ſed veniam magis & indulgentiam pollicetur! Vnde Dominus in Euangelio *beatos* dicit *plangentes*; quia qui plangit, *miſericordiam* provocat; qui pervicax & ſuperbus eſt, iram ſibi & pœnam judicii venientis exaggerat. Et iccirco, frater cariſſime, pœnitentiam non agentes, nec dolorem delictorum ſuorum toto corde & manifeſta lamentationis ſuæ profeſſione teſtantes, prohibendos omnino cenſuimus á ſpe communicationis & pacis, ſi in infirmitate atq; periculo cœperint deprecari; quia rogare illos non delicti pœnitentia, ſed mortis urgentis admonitio compellit, nec dignus eſt in morte accipere ſolatium, qui ſe non cogitavit eſſe moriturum.

Matth. 7, 9, 10. 11. * P. Al. porrigit * Al. porrigat? * Al. hoc. Luc. 15, 20. * Al. gaudet & grat. * Al. compl. * Al. unus ille verus * R. Al. ipſe bonit. Matth. 5, 4.

16. Quod vero ad *Novatiani* perſonam pertinet, frater cariſſime, de quo deſideraſti tibi ſcribi *quam hæreſim introduxiſſet;* ſcias nos primo in loco nec curioſos eſſe debere quid ille doceat, cum foris doceat. Quisquis ille eſt & qualiscunq; eſt, Chriſtianus non eſt, qui in Chriſti Eccleſia non eſt. Jactet* ſe licet & philoſophiam vel eloquentiam ſuam ſuperbis vocibus prædicet; qui nec fraternam caritatem nec Eccleſiaſticam unitatem tenuit; etiam quod prius fuerat, amiſit. Niſi ſi Epiſcopus tibi videtur, qui Epiſcopo in Eccleſia à ſedecim Coëpiſcopis facto, adulter atq; extraneus Epiſcopus fieri à deſertoribus per ambitum nititur; & cum ſit à Chriſto una Eccleſia, per totum mundum in multa membra diviſa, item Epiſcopatus unus, Epiſcoporum multorum concordi numeroſitate diffuſus; ille poſt Dei traditionem, poſt connexam & ubique conjunctam Catholicæ Eccleſiæ unitatem, humanam conetur Eccleſiam facere, & per plurimas civitates novos Apoſtolos ſuos mittat, ut quædam recentia inſtitutionis ſuæ fundamenta conſtituat; cumque jam pridem per omnes provincias & per urbes ſingulas ordinati ſint Epiſcopi in ætate antiqui, in fide integri, in preſſura probati, in perſecutione proſcripti, ille ſuper eos creare alios pſeudoepiſcopos audeat: quaſi poſſit aut totum orbem novi conatus obſtinatione peragrare, aut Eccleſiaſtici* corporis compaginem discordiæ ſuæ ſeminatione reſcindere; neſciens ſchiſmaticos ſemper* inter initia fervere; incrementa vero habere non poſſe nec augere quod illicite cœperint; ſed ſtatim cum prava ſua æmulatione deficere.

* P. *Al.* ſe & philoſ.
7. q. 1. c. Novatianus. 6.
Vid. *Ep.* 55.
* *Al.* ordinis compagem
* *Al.* inter initia ſua ferv.

17. Epiſcopatum autem tenere non poſſet; etiamſi Epiſcopus prius factus, à Coëpiſcoporum ſuorum corpore & ab Eccleſiæ unitate deſciſceret; quando Apoſtolus admoneat, ut invicem nosmetipſos ſuſtineamus,* ne ab unitate, quam Deus conſtituit, recedamus, & dicat: *Suſtinentes invicem in dilectione, ſatis agentes ſervare unitatem Spiritus in conjunctione pacis.* Qui ergo nec unitatem Spiritus nec conjunctionem pacis obſervat, & ſe ab Eccleſiæ vinculo atque à Sacerdotum collegio ſeparat, Epiſcopi nec poteſtatem poteſt habere nec honorem, qui Epiſcopatus nec unitatem voluit tenere nec pacem. Tum deinde quantus arrogantiæ tumor, quanta humilitatis & lenitatis oblivio, arrogantiæ ſuæ quanta jactatio, ut quis aut audeat aut facere

* *Al.* nec ab un.
Ad Eph. 4, 2, 3.
7. q. 1. c. Novatianus 6. Thom. 2. 2. *q* 39. *a.* 3.
V. Aug. *ep.* 48. *l.* 4. *de Bapt. contra Donatiſt. c.* 12. It. vid 4. *q.* 23. *c. Quantum.* 14.

Digitized by Google

facere ſe poſſe credat, quod nec Apoſtolis conceſſit Dominus, ut *zizania* à frumento putet ſe poſſe diſcernere, aut quaſi ipſi *palam ferre & aream purgare* conceſſum ſit, *paleas* conetur à tritico ſeparare; cumque Apoſtolus dicat: *In domo autem magna non ſolum vaſa aurea ſunt & argentea; ſed & lignea & fictilia*; aurea & argentea vaſa videatur eligere; lignea vero & fictilia contemnere, *abjicere, damnare; quando non niſi die Domini vaſa lignea divini ardoris incendio concrementur, & *fictilia* ab eo, cui data eſt *ferrea virga*, frangantur! Aut ſi ſe cordis & renis ſcrutatorem conſtituit & judicem, per omnia æqualiter judicet, & cum ſciat ſcriptum eſſe; *Ecce ſanus factus es! Jam noli peccare: ne quid tibi deterius fiat;* fraudatores & mœchos à latere atque à comitatu ſuo ſeparet: quando multo & gravior & pejor ſit mœchi quàm *Libellatici* cauſa; cum hic neceſſitate, ille voluntate peccaverit; hic exiſtimans ſibi ſatis eſſe quod non ſacrificaverit, errore deceptus ſit; ille matrimonii expugnator alieni, vel lupanar ingreſſus ad cloacam & cœnoſam voraginem vulgi, ſanctificatum corpus & Dei templum deteſtabili colluvione violaverit: ſicut Apoſtolus dicit: *Omne peccatum quodcunque fecerit homo, extra corpus eſt: qui autem mœchatur, in corpus ſuum peccat:* quibus tamen & ipſis pœnitentia conceditur, & lamentandi ac ſatisfaciendi ſpes relinquitur, ſecundum ipſum Apoſtolum dicentem: *Timeo, ne forte veniens ad vos, lugeam multos ex iis qui ante peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam de immunditiis quas fecerunt, & fornicationibus & libidinibus.*

Matth. 13, 30.
Matth. 3, 12.
* *Al.* paleam
2. *ad Tim.* 2, 20.
* *Al.* abjicere; cum non niſi d. D.
Pſ. 2, 7.
Joan. 5, 14.
Vid. *Epiſt.* 48. & 49.
1. *ad Cor.* 6, 18.
2. *ad Cor.* 12, 21.

10. Nec ſibi in hoc novi hæretici blandiantur, quod ſe dicant *idololatris* non communicare; quando ſint apud illos & adulteri & fraudatores, qui teneantur idololatriæ crimine, ſecundum Apoſtolum dicentem: *Hoc enim ſcitote intelligentes, quia omnis fornicator, aut immundus, aut fraudator, quod eſt idololatria, non habet hæreditatem in regno Chriſti & Dei:* & iterum: *Mortificate itaque membra veſtra, quæ in terra ſunt, exponentes fornicationem, immunditiam, & concupiſcentiam malam, & cupiditatem, quæ ſunt idolorum ſervitus, propter quæ venit ira Dei.* Nam cum corpora noſtra membra ſint Chriſti, & ſinguli ſimus templum Dei; quiſquis adulterio templum Dei violat, Deum violat, & qui in peccatis committendis voluntatem diaboli facit, dæmoniis & idolis ſervit. Neque enim mala facta de ſancto

Vid. Auguſtin. *Epiſt* 48. & *lib.* 4. *de Bapt. contra Donatiſtas c.* 5.
Ad Eph. 5, 5.
Ad Coloſſ. 3, 5.

Spiritu veniunt; ſed de adverſarii inſtinctu & de immundo ſpiritu natæ concupiſcentiæ, contra Deum facere & diabolo ſervire compellunt. Ita fit, ut ſi peccato alterius inquinari alterum dicunt, & idololatriam delinquentis ad non delinquentem tranſire ſua asſeveratione contendunt; excuſari ſecundum ſuam vocem non poſſint ab *idololatriæ* crimine; cum conſtet de Apoſtolica probatione mœchos & fraudatores, quibus illi communicant, *idololatras* eſſe.

19. Nobis autem ſecundum fidem noſtram & divinæ prædicationis datam formam competit ratio veritatis, unumquemque in peccato ſuo * ipſum teneri, nec poſſe alterum pro altero reum fieri; cum Dominus præmoneat & dicat: *Juſtitia juſti ſuper eum erit, & ſcelus ſcelerati ſuper eum erit:* & iterum: *Non morientur patres pro filiis, & filii non morientur pro patribus. Unusquisque in peccato ſuo morietur.* Quod legentes ſcilicet & tenentes, neminem putamus à fructu ſatisfactionis & ſpe pacis arcendum; cum ſciamus juxta Scripturarum divinarum fidem, auctore & hortatore ipſo Deo, & ad agendam pœnitentiam peccatores redigi, & veniam atque indulgentiam pœnitentibus non denegari. Atque ô fruſtrandæ fraternitatis irriſio! ô miſerorum lamentantium caduca deceptio! ô hæreticæ inſtitutionis inefficax & vana traditio, hortari ad ſatisfactionis pœnitentiam, & ſubtrahere de ſatisfactione medicinam; dicere fratribus noſtris; *Plange & lacrymas funde, & diebus ac noctibus ingemiſce, & pro abluendo & purgando delicto tuo largiter & frequenter operare: ſed extra Eccleſiam poſt omnia iſta morieris: quæcunque ad pacem pertinent, facies; ſed nullam pacem, quam quæris, accipies!* Quis non ſtatim pereat? Quis non ipſa deſperatione deficiat? Quis non animum ſuum à propoſito lamentationis avertat? Operari tu putas ruſticum poſſe, ſi dixeris: *Agrum peritia omni ruſticitatis exerce, culturis diligenter inſiſte: ſed nullam meſſem metes, nullam vindemiam premes, nullos oliveti tui fructus capies, nulla de arboribus poma decerpes?* * Vel ſi ei, cui dominium eſt, uſum navium ſuadeas & dicas: *Materiam de excellentibus ſylvis mercare, frater, carinam prævalidis & electis roboribus intexe, clavo, funibus, velis, ut fabricetur atq; armetur navis, operare: ſed cum hæc feceris, fructum de actibus ejus & curſibus non videbis?*

* Al. reum c.
Ezech. 18, 20.

* R. Al. Vel ſi cui dominium & uſu navium ſuadens dicas: Mat. Al. Vel ſi ei, cui uſum nav. ſu.

20. Præ-

Al. Vel ſi cui, dum uſum navium ſuadeas dicas:

20. Præcludere eſt atq; * abſcindere iter doloris * ac pœnitendi viam, ut * cum in Scripturis Dominus Deus revertentibus ad ſe & pœnitentibus blandiatur; noſtra duritia & crudelitate, dum fructus pœnitentiæ intercipitur, pœnitentia ipſa tollatur. Quod ſi invenimus à pœnitentia agenda neminem debere prohiberi, & deprecantibus atq; exorantibus Domini miſericordiam, ſecundum quod ille miſericors & pius eſt, per Sacerdotes ejus pacem poſſe concedi; admittendus eſt plangentium gemitus, & pœnitentiæ fructus dolentibus non negandus. Et quia apud inferos * confeſſio non eſt, nec exomologeſis illic fieri poteſt; qui ex toto corde pœnituerint, & rogaverint, in Eccleſiam debent * interim ſuſcipi, & in ipſa Domino reſervari, qvi * ad Eccleſiam ſuam venturus, de illis utiq;, quos in ea intus invenerit, judicabit. Apoſtatæ vero & deſertores, vel adverſarii & hoſtes, & Chriſti Eccleſiam diſſipantes, nec ſi occiſi pro nomine * foris fuerint, admitti ſecundum Apoſtolum poſſunt ad Eccleſiæ pacem, qvando nec Spiritus nec Eccleſiæ tenuerunt unitatem. Hæc interim, frater cariſſime, pauca de multis, quantum potui, breviter decucurri, quibus & deſiderio tuo ſatisfacerem, & te magis ac magis collegii & corporis noſtri ſocietati conjungerem. Si autem tibi veniendi ad nos opportunitas & facultas fuerit; plura * in commune conferre, & uberius ac plenius, quæ in ſalutarem concordiam faciant, tractare poterimus. * Opto te, frater cariſſime, ſemper bene valere.

* R. *Al.* abſcidere
* *Al.* ad pœnit.
* *Al.* cùm Script.
* *Al.* dum conf.
* *Al.* interius
* *Al.* ad Eccl. v.
* *Al.* ejus f. f.
* *Al.* in communione
* P. *Al.* *hæc clauſula non habetur.*

EPISTOLA LIII.

Ad Fortunatum & alios Collegas, de iis qui per tormenta ſuperantur. *Lib. 3. Ep. 23.*

Cyprianus Fortunato, * *Ahymnio, Optato, Privatiano, Donatulo & Felici, fratribus, Salutem.*

* Scripſiſtis mihi, fratres cariſſimi, quod cum in * Capſenſi civitate propter ordinationem Epiſcopi * eſſetis, pertulerit ad vos * Superius frater & Collega noſter, Ninum, Clementianum, Florum, fratres noſtros, qui in perſecutione apprehenſi

* *Al.* Aymnio
Al. Aymno
Al. Ahynmo
Al. Haymo
* *Al.* Scripſiſtis, fr. c.
* P. *Al.* Capſente
Al. Capenſe
Al. Capſcente

* *Rom. & Spir.* eſſem * P. *Al.* nuper *Al.* ſuper R. *Al.* Superius Coll.

henſi prius fuerant, & nomen Domini confeſſi, violentiam Magiſtratus & populi frementis impetum vicerant, poſtmodum cum apud Proconſulem pœnis gravibus excruciarentur, vi tormentorum ſubactos eſſe, & de gradu gloriæ, ad quam plena fidei virtute tendebant, diutinis cruciatibus excidiſſe; nec tamen poſt hunc gravem lapſum, non voluntate, ſed neceſſitate ſusceptum, à pœnitentia agenda per hoc triennium deſtitiſſe; de quibus conſulendum putaſtis, an eos ad communicationem jam fas eſſet admittere. Et quidem * quod ad mei animi ſententiam pertinet; puto his indulgentiam Domini non defuturam, quos conſtat ſtetiſſe in acie, * nomen confeſſos eſſe, violentiam Magiſtratuum & populi furentis incurſum immobilis fidei obſtinatione viciſſe, paſſos eſſe * carcerem, diu inter minas Proconſulis & fremitum populi circumſtantis, tormentis laniantibus ac longa iteratione cruciantibus repugnaſſe: ut quod * in noviſſima infirmitate carnis ſubactum videtur, meritorum præcedentium defenſione relevetur, & ſit ſatis talibus gloriam perdidiſſe; non tamen debere * eis & veniæ locum claudere, atq; eos à paterna pietate & à noſtra communicatione privare; quibus * exiſtimamus ad deprecandam clementiam Domini poſſe ſufficere, quod triennio jugiter ac dolenter, ut ſcribitis, cum ſumma pœnitentiæ lamentatione planxerunt.

Al. qvantum ad an ſent.

* P. *Al.* nomen Domini conſ.

* *Al.* carcerem diu, inter m.

* *Al.* in noviſſimo

* *Al.* nos eis & v. l.

* *Al.* æſtimamus *Al.* æſtimemus

2. Certe non puto incaute & temere his pacem committi, quos videmus militiæ ſuæ fortitudine nec prius pugnæ defuiſſe, & ſi acies etiam denuo venerit, gloriam ſuam poſſe reparare. Nam cum in concilio placuerit pœnitentiam agentibus * in infirmitatis periculo ſubveniri & pacem dari; debent utiq; in accipienda pace præcedere, quos videmus non animi infirmitate cecidiſſe; ſed in prælio congreſſos & vulneratos, per imbecillitatem carnis confeſſionis ſuæ coronam non potuiſſe * perferre; maxime cum cupientibus mori non permitteretur occidi; ſed tam diu feſſos tormenta laniarent, quamdiu non fidem, quæ invicta eſt, vincerent; ſed carnem, quæ infirma eſt, fatigarent. Quoniam tamen ſcripſiſtis, ut cum * pluribus Collegis de hoc ipſo pleniſſime tractem, & res tanta exigit majus & impenſius de multorum collatione conſilium, & nunc omnes fere inter Paſchæ prima ſolemnia apud ſe cum fratribus demorantur;

* *Al.* infirm. peric.

* *Al.* præferre

* R. *Al.* plurimis Coll.

Digitized by Google

rantur; quando ſollennitati celebrandæ apud ſuos ſatisfecerint, & ad me venire cœperint, tractabo cum ſingulis plenius, ut de eo quod conſuluiſtis figatur apud nos & reſcribatur vobis firma ſententia, * multorum Sacerdotum conſilio ponderata. Opto vos, fratres cariſſimi, ſemper bene valere. * *Al.* à mult.

Epistola LIV.

Ad Cornelium, Synodi Africanæ nomine, de pace Lapſis danda. *Lib.* 1. *Ep.* 2l

Cyprianus, Liberalis, * *Caldonius, Nicomedes, Cæcilius,* * *Junius,* * *Marutius, Felix, Succeſſus, Fauſtinus, Fortunatus, Victor,* * *Saturninus,* * *alius Saturninus, Rogatianus,* * *Satius, Secundinus,* * *alius Saturninus,* * *Aurelius, Priſcus, Herculanus, Victoricus, Quintus, Honoratus;* * *Manthaneus, Hortenſianus,* * *Gerianus, Jambus,* * *Donatus, Pomponius,* * *Polycarpus, Demetrius, alius Donatus,* * *Privatianus, Fortunatus, Rogatus &* * *Monnulus, Cornelio fratri, Salutem.*

* *Al.* Calydonius *Al* Calidonius
* P. *Al.* Julius & Mar.
* P. *Al.* Marrutius R. *Al.* Maruſcius *Al.* Maurutius
* G. Saturninus, Rogatianus, alius Saturninus, Tertyllus, Satius, Sec.
* P. *Al.* alius Saturninus, Tatius, Sec. * *Al.* Tertullus, Lucianus, *Al.* alius Sat. Aurelius, Saturninus, Eutyches, Jambus, al. Sat. * P. *Al.* Amplus, al. Sat. * *Al.* Fattius * P. *Al.* Eutyches * P. *Al.* Mantheneus *Al.* Montineus R. *Al.* Montanus; * P. *Al.* Verianus, *Al.* Veranius * R. *Al.* Don. Privatianus * P. *Al.* Polymarcus * P. *Al.* Munnulus *Al.* Munullus *Al.* Monnullus *Al.* Montulus R. *Al.* Monulus G. Mannullus.

STatueramus quidem jam pridem, frater cariſſime, participato invicem nobiscum conſilio, ut qui in perſecutionis infeſtatione ſupplantati ab adverſario & lapſi fuiſſent, & ſacrificiis ſe illicitis maculaſſent, agerent diu pœnitentiam plenam, & ſi periculum infirmitatis urgeret, pacem * ſub ictu mortis acciperent. * Nec enim fas erat, aut permittebat paterna pietas & divina clementia, Eccleſiam pulſantibus claudi, & dolentibus ac deprecantibus ſpei ſalutaris ſubſidium denegari, ut de ſeculo recedentes ſine communicatione * & pace ad Dominum dimitterentur; quando permiſerit ipſe, qui legem dedit, ut *ligata in terris etiam in cœlis ligata* eſſent; *ſolvi* autem poſſent illic, quæ hîc prius in Eccleſia *ſolverentur*. * Sed enim cum videamus diem rurſus alterius infeſtationis appropinquare cœpiſſe, & crebris atq; aſſiduis oſtenſionibus admoneamur, ut ad certamen,

* G. *Al* ſub actu m. R. *Al.* ſub ictum m.
* R. *Al.* veritas er.
* *Al.* aut pace Domini dim. G. pacis Domini dimitterentur, quando promiſerit ipſe & legē dederit, ut ligata eſſent; †

† *Rem.* aut pace Domini ad Deum dimitt. *Matth.* 18, 18. * P. *Al.* Sed cum

men, quod nobis hoſtis indicit, armati & parati ſimus; plebem etiam nobis de divina dignatione commiſſam exhortationibus noſtris paremus, & omnes omnino milites Chriſti, qui arma deſiderant & prælium flagitant, intra caſtra * Domini colligamus; neceſſitate cogente, cenſuimus, eis qui de Eccleſia Domini non receſſerunt, ſed pœnitentiam agere & lamentari ac Dominum deprecari à primo lapſus ſui die non deſtiterunt, pacem dandam eſſe, & eos ad prælium, quod imminet, armari & inſtrui oportere.

* Gronov. *Obſ. c.* 14 *legit*, Dominica

2. * Obtemperandum eſt namque oſtenſionibus atq; admonitionibus juſtis, ut à paſtoribus oves in periculo non deſerantur; ſed grex omnis * in unum congregetur, & exercitus Domini ad certamen militiæ cœleſtis armetur. Merito * enim trahebatur dolentium pœnitentia tempore longiore, ut infirmis * in exitu ſubveniretur, quamdiu quies & tranquillitas aderat, quæ differre diu plangentium lacrymas, & * ſubvenire ſerò morientibus in infirmitate pateretur. At verò nunc non infirmis, ſed fortibus pax neceſſaria eſt, nec morientibus, ſed viventibus communicatio à nobis danda eſt, ut quos excitamus & hortamur ad prælium, non inermes & nudos relinquamus; ſed protectione ſanguinis & corporis Chriſti muniamus, & cum ad hoc fiat Euchariſtia, ut poſſit accipientibus eſſe tutela; quos tutos eſſe contra adverſarium volumus, munimento Dominicæ ſaturitatis armemus. Nam quomodo docemus aut provocamus eos in confeſſione nominis ſanguinem ſuum fundere; ſi eis militaturis Chriſti ſanguinem denegamus? aut quomodo ad martyrii poculum idoneos facimus; ſi non eos * prius ad bibendum in Eccleſia poculum Domini jure communicationis admittimus?

* P. *Al.* Obtemperantis
* *Rom. & Spir.* in uno ingregetur
* *Al.* ſi qui eſſent, in ex.
* R. *Al.* ſubv. ſe mor.
* *Al.* exhortamur
* *Al.* ad bibendum priùs in Eccl.

3. Intereſſe debet, frater cariſſime, inter eos qui vel apoſtataverunt, & ad ſeculum cui renunciaverant reverſi, gentiliter vivunt, vel ad hæreticos transfugæ facti, contra Eccleſiam * parricidalia quotidie arma ſuſcipiunt, & inter eos qui ab Eccleſiæ limine non recedentes, & implorantes jugiter ac dolenter divina & paterna ſolatia, nunc ſe ad pugnam paratos eſſe, & pro Domini ſui nomine ac pro ſua ſalute ſtare fortiter & * pugnare profitentur. Hoc in tempore pacem nos non dormientibus, ſed vigilantibus damus; pacem non deliciis, ſed armis

* *Al.* parricidialia
* *Rom. & Spir.* repugnare

damus;

damus; pacem non ad quietem, ſed ad aciem damus. Si ſecundum quod eos * audimus, & optamus & credimus, fortiter ſteterint, & adverſarium nobiscum in congreſſione proſtraverint; non pœnitet pacem conceſſiſſe tam fortibus: imo Epiſcopatus noſtri honor grandis & gloria eſt, pacem dediſſe Martyribus: ut Sacerdotes qui ſacrificia * Dei quotidie celebramus, hoſtias Deo & victimas præparemus. Si autem (quod Dominus avertat à fratribus noſtris!) aliquis Lapſorum fefellerit, ut pacem ſubdole * petat, & impendentis prælii tempore communicationem non præliaturus accipiat; ſe ipſum fallit & decipit, qui aliud corde occultat & aliud voce pronunciat. Nos in quantum nobis & videre & judicare conceditur, faciem ſingulorum videmus; cor ſcrutari & mentem perſpicere non poſſumus. De his judicat occultorum ſcrutator & cognitor citò venturus, & de arcanis cordis atq; abditis judicaturus. Obeſſe autem mali bonis non debent; ſed magis mali à bonis adjuvari. Nec ideo martyrium facturis pax neganda eſt, quia ſunt quidam negaturi; cum propter hoc pax danda ſit omnibus militaturis, ne per ignorantiam noſtram ille incipiat præteriri, qui habet in prælio coronari.

* P. *Al.* audimus, f. ſt. *Al.* audivimus, f. ſt.

* R. *Al.* Deo qu.

4. Nec quiſquam dicat; qui martyrium * tollit, ſanguine ſuo baptizatur, nec pax illi ab Epiſcopo neceſſaria eſt, habituro gloriæ ſuæ pacem, & accepturo majorem de Domini dignatione mercedem. Primo idoneus eſſe non poteſt ad martyrium, qui ab Eccleſia non armatur ad prælium, & mens deficit, quam non recepta Euchariſtia erigit & accendit. Dominus enim in Euangelio ſuo dicit: *Cum autē vos tradiderint, nolite cogitare quid loquamini: dabitur enim vobis * in illa hora quid loquamini: non enim vos eſtis qui loquimini; ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.* Quando autem dicat, in traditis atq; in confeſſione nominis conſtitutis *Spiritum Patris loqui*; quomodo poteſt ad confeſſionem paratus aut idoneus inveniri, qui non prius pace accepta receperit *Spiritum Patris*, qui corroborans ſervos ſuos ipſe loquitur & confitetur in nobis? * Tum deinde ſi relictis omnibus rebus ſuis fugerit, & in latebris atq; in ſolitudine conſtitutus in latrones forte incurrerit, aut in febribus & in languore deceſſerit; nonne nobis imputabitur, quod tam bonus miles, qui omnia ſua dereliquit, & contemta domo & parentibus ac liberis,

* P. *Al.* tulit,

Matth. 10, 19, 20.

* *Al.* illa h.

* P. *Al.* Tunc d.

ſequi Dominum ſuum maluit, ſine pace & ſine communicatione * decedit? Nonne nobis vel negligentia ſegnis vel duritia crudelis aſcribetur in die judicii, quod paſtores creditas & commiſſas nobis oves nec curare in pace, nec in acie voluerimus armare? Nonne ingeretur nobis à Domino, quod per Prophetam ſuum clamat & dicit: *Ecce lac conſumitis, lanis vos tegitis, & quod craſſum eſt interficitis, & oves meas non paſcitis: quod infirmatum eſt non confortaſtis, & quod male habuit non corroboraſtis, & quod contribulatum eſt * non conſolati eſtis, & quod errabat non revocaſtis; & quod periit non inquiſiſtis, & quod forte fuit, confeciſtis labore: & diſperſæ ſunt oves meæ, eo quod non ſunt paſtores, & factæ ſunt * in comeſturam omnibus beſtiis agri; & non fuit qui inquireret, neque qui revocaret! Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego ſuper paſtores, & inquiram oves meas de manibus eorum, & avertam eos ut non paſcant oves meas, & jam non paſcent eas, & extraham oves meas de ore eorum, & paſcam eas cum judicio!*

* Al. deceſſit? Al. decidit?
Ezech. 34, 3. & *ſeqq.*
* R. Al. non conſolidaſtis,
* R. Al. in deprædatione

5. Ne igitur * ore noſtro, quo pacem negamus, quo duritiam magis humanæ crudelitatis, quam divinæ & paternæ pietatis dulcedinem * opponimus, oves nobis commiſſæ à Domino repoſcantur; placuit nobis, Sancto Spiritu ſuggerente, & Domino per viſiones multas & manifeſtas admonente, quia hoſtis nobis imminere prænunciatur & oſtenditur, colligere intra caſtra milites Chriſti, & examinatis ſingulorum cauſis, pacem Lapſis dare; imo pugnaturis arma ſuggerere: quod credimus vobis quoq; paternæ miſericordiæ contemplatione placiturum. Quod ſi de Collegis aliquis extiterit, qui urgente certamine pacem fratribus & ſororibus non putat dandam, reddet ille rationem in die judicii Domino vel importunæ cenſuræ vel inhumanæ duritiæ ſuæ. Nos, quod fidei & caritati & ſollicitudini congruebat, quæ erant in conſcientia noſtra protulimus; diem certaminis appropinquaſſe, hoſtem violentum cito contra nos exurgere, pugnam non talem qualis fuit, ſed graviorem multo & acriorem venire: hoc nobis divinitus frequenter oſtenditur, de hoc nos providentia & miſericordia Domini ſæpius * admonent, de cujus ope & pietate qui in eum confidimus, poſſumus eſſe ſecuri: quia qui in pace militibus ſuis futuram prænunciat pugnam, dabit * militantibus in congreſſione victoriam. * Optamus te, frater cariſſime, ſemper bene valere.

* Al. quod ore noſtro pacem negamus, quod dur.
* Al. apponimus,
* Al. admonere dignatur
* Al. & milit.
* P. *Hæc clauſula in multis deſideratur;*

Digitized by Google

EPISTOLA LV.

Ad Cornelium de Fortunato & Feliciſſimo. *Lib. 1. Ep. 3.*

Cyprianus Cornelio fratri Salutem.

LEgi literas tuas, frater cariſſime, quas per * Saturum fratrem noſtrum Acoluthum miſiſti, & dilectionis fraternæ & Eccleſiaſticæ diſciplinæ & Sacerdotalis cenſuræ ſatis plenas, quibus ſignificaſti, Feliciſſimum, hoſtem Chriſti, non novum, ſed jam pridem ob crimina ſua plurima & graviſſima * abſtentum, & non tantum mea, * ſed plurimorum Coëpiſcoporum ſententia condemnatum, * rejectum à te illic eſſe & cum veniſſet ſtipatus caterva & factione deſperatorum, vigore pleno, quo * Epiſcopos agere oportet, pulſum de Eccleſia eſſe; de qua jam pridem cum * ſui ſimilibus, Dei majeſtate & Chriſti * Domini & Judicis noſtri ſeveritate, depulſus eſt, ne ſchiſmatis & diſſidii auctor, ne pecuniæ * commiſſæ ſibi fraudator, ne ſtuprator virginum, ne matrimoniorum multorum depopulator atq; corruptor, ultra adhuc ſponſam Chriſti incorruptam, ſanctam, pudicam, præſentiæ ſuæ dedecore & impudica atq; inceſta contagione violaret.

* P. *Al.* Saturnum
* *Al.* oſtenſum,
* *Al.* ſed & plur. Vid *Ep.* 39.
* P. *al.* & rejectum & a te illic eſſe ab Eccleſia prohibitum,
* P. *al.* Epiſcopo *Al.* Epiſcopum
* *Al* ſuis ſ.
* *Al* Dom. Jud. n.
* *Al.* comm. ſ.

2. Sed enim lecta alia tua epiſtola, frater, quam primis literis ſubjunxiſti, ſatis miratus ſum, cum animadvertiſſem te minis atq; terroribus eorum, qui venerant, aliquantum eſſe commotum, cùm te, ſecundum quod ſcripſiſti, aggreſſi eſſent, cum ſumma deſperatione comminantes, quod ſi literas quas attulerant non accepiſſes, publice eas recitarent, & multa turpia ac probroſa & ore ſuo digna proferrent. Quod ſi ita res eſt, frater cariſſime, ut nequiſſimorum timeatur audacia, * & quod mali jure atq; æquitate non poſſunt, temeritate ac deſperatione perficiant; actum eſt de Epiſcopatus vigore, & de Eccleſiæ gubernandæ ſublimi ac divina poteſtate, nec Chriſtiani ultra aut durare aut eſſe jam poſſumus; ſi ad hoc ventum eſt, ut perditorum minas atque inſidias pertimeſcamus. Nam & Gentiles & Judæi minantur, & hæretici, atque omnes quorum pectora & mentes diabolus * obſedit, venenatam rabiem ſuam quotidie furioſa voce teſtantur: non tamen iccirco cedendum eſt,

* *Al* ut q. m.
* P. *Al.* obſidet

Digitized by Google

eſt, quia minantur, aut ideo adverſarius & inimicus major eſt Chriſto; quia tantum ſibi vindicat & aſſumit in ſeculo. Manere apud nos debet, * frater cariſſime, fidei robur immobile, & ſtabilis atque inconcuſſa virtus, contra omnes incurſus atq; impetus oblatrantium fluctuum, velut petræ objacentis fortitudine & mole debet obſiſtere. Nec intereſt unde Epiſcopo aut terror aut periculum veniat, qui terroribus & periculis vivit obnoxius; & tamen fit de ipſis terroribus ac periculis glorioſus.

* *Al.* vendicat
* *Al.* frater, fid.

3. Nec enim ſolas Gentilium vel Judæorum minas cogitare & ſpectare debemus, cum videamus, ipſum Dominum à fratribus eſſe detentum, & ab eo, quem inter Apoſtolos ipſe delegerat, proditum; inter initia quoque mundi Abel juſtum non niſi frater occiderit; & Jacob fugientem perſequutus ſit frater infeſtus, & Joſeph puer venierit vendentibus fratribus; in Euangelio etiam legamus, eſſe prædictum, magis *domeſticos inimicos* futuros, & qui prius copulati ſacramento unanimitatis fuerint, ipſos invicem *tradituros.* Nihil intereſt quis tradat, aut ſæviat; cum Deus * tradi permittat quos diſponit coronari. * neque enim nobis ignominia eſt pati à fratribus quod paſſus eſt Chriſtus, nec illis gloria eſt facere quod * fecerit Judas. Quæ autem ſui elatio eſt, quæ comminantium tumens & inflata & vana jactatio; illic abſenti minari, cum hic me habeant in poteſtate præſentem? Convicia eorum, quibus ſe & vitam ſuam quotidie lacerant, non timemus: fuſtes & lapides & gladios, quos verbis * parricidalibus jactitant, non perhorreſcimus. Quod in illis eſt; homicidæ ſunt apud Deum tales: necare tamen non poſſunt; niſi eis * Dominus necare permiſerit: & cum nobis ſemel moriendum ſit; illi tamen & odio & verbis & delictis ſuis quotidie perimunt.

Luc. 22, 47, 48.
Gen. 4, 8. 27, 41, 42. 37, 28.
* P. *Al.* fratribus. In Euangelio etiam legimus
Matth. 10, 36, 21.
* R. *Al.* tradit, permittit & coronari.
* P. *Al.* Neque nob.
* R. *Al.* fecit
* P. *Al.* parricidialibus
* P. *Al.* Dominus perm.
* *Al.* frater, rel.

4. Sed non iccirco, * frater cariſſime, relinquenda eſt Eccleſiaſtica diſciplina, aut Sacerdotalis ſolvenda cenſura, quoniam conviciis infeſtamur, aut terroribus quatimur; * quando occurrat & moneat Scriptura divina dicens: *Ille vero qui præſumit & contumax eſt, vir ſui jactans, nihil omnino * perficiet, qui dilatavit tanquam * infernus animam ſuam:* & iterum: *Et verba viri peccatoris ne timueritis: quia gloria ejus * in ſtercora erit & in vermes.*

* P. *Al.* quando occ. Scriptura *Al.* quando monent Scr.
* *Al.* cum occurrat & Scr.
Abac. 2, 5.

* P. *Al.* proficiet, * P. *Al.* inferus * *Al.* inferi 1. *Macc.* 2, 62. 63. * P. *Al.* ut ſtercora & ut vermis

Digitized by Google

*mes. Hodie * extolletur, & cras non invenietur: quoniam conver-* * P. *Al.* extollitur
*ſus eſt in terram ſuam, & cogitatio ejus * periit:* & iterum: *Vidi im-* * P. *Al.* peribit
pium exaltatum, & extolli ſuper cedros Libani, & transivi, & ecce *Pſ.* 36, (37,) 35. 36.
** non fuit: & quæſivi eum, & non eſt inventus locus ejus!* Exaltatio * *Al.* non erat
& inflatio & arrogans ac ſuperba jactatio, non de Chriſti ma-
giſterio, qui humilitatem docet; ſed de Antichriſti ſpiritu na-
ſcitur, cui exprobrat per Prophetam Dominus & dicit: *Tu au-* *Eſai.* 14, 13. 14, 15, 16.
tem dixiſti in animo tuo: In cœlum aſcendam, ſuper ſtellas Dei ponam
ſedem meam: Sedebo in monte alto ſuper montes altos in aquilonem,
aſcendam ſuper nubes, ero ſimilis Altiſſimo: & addidit dicens: *Tu ve-*
ro ad inferos deſcendes in fundamenta terræ, & qui videbunt te, mi-
rabuntur ſuper te. Vnde & parem talibus pœnam Scriptura di-
vina loco alio comminatur & dicit: *Dies enim Domini Sabaoth* *Eſai* 2, 12.
ſuper omnem injurioſum & ſuperbum, & ſuper omnem elatum & ex-
celſum. Dei ore itaq; ac de verbis ſuis unusquiſque ſtatim pro-
ditur, & utrum Chriſtum in corde ſuo, an vero Antichriſtum
habeat, loquendo detegitur: ſecundum quod Dominus in Eu-
angelio ſuo dicit: *Progenies viperarum, quomodo poteſtis bona*
loqui; cum ſitis nequam? De abundantia enim cordis os emittit. Bo- *Matth.* 12, 34.
*nus homo de bono theſauro emittit * bona, & nequam homo de ne-* * P. *Al.* bonum
quam theſauro emittit nequam. Vnde & dives ille peccator, qui
de Lazaro in ſinu Abrahæ poſito atqve in refrigerio conſtituto
implorat auxilium, cum in tormentis cruciabundus flammæ
cremantis ardoribus aduratur, inter omnes corporis partes
magis os ejus & *lingua* pœnas dat; quia plus ſcilicet lingua ſua *Luc.* 16, 24.
& ore peccaverat.

5 Nam cum ſcriptum ſit; *Neq; maledici regnum Dei conſe-* 1. *ad Cor.* 6, 10.
quentur; & iterum Dominus in Euangelio ſuo dicat: *Qui dixerit* *Matth.* 5, 22.
*fratri ſuo, fatue; & qui dixerit racha; * reus erit in gehenna ignis;* * P. *Al.* reus erit gehenna i. *Al* reus erit gehennæ i.
quomodo poſſunt cenſuram Domini ultoris evadere, qui talia
ingerunt non ſolum fratribus, ſed & Sacerdotibus; quibus ho-
nor tantus de Dei dignatione conceditur, ut quisquis *Sacerdoti*
ejus & ad tempus hic judicanti *non obtemperaret*, ſtatim *necare-*
tur? In Deuteronomio loquitur Dominus Deus, dicens: *Et ho-* *Deut.* 17, 12, 13.
*mo quicunq; * fecerit in ſuperbia, ut non exaudiat Sacerdotem aut Ju-* * *Al.* fuerit
dicem, quicunq; fuerit in diebus illis, morietur homo ille, & omnis po- Conf. *Ep* 65. *n.* 3. & *Ep.* 69. *n.* 3. & *ſeqq.*
pulus cum audierit, timebit, & non agent impie etiam nunc. Item
ad Samuelem, cum à Judæis ſperneretur, Deus dicit: *Non te ſpre-* 1. *Reg.* 8, 7.

verunt;

Digitized by Google

verunt; ſed me ſpreverunt. Et Dominus quoque in Euangelio: *Qui audit vos*, inquit, *me audit, & eum qui me miſit: & qui rejicit vos, me rejicit: qui me rejicit, rejicit eum qui me miſit.* Et cum leproſum mundaſſet: *Vade*, inquit, *& demonſtra te Sacerdoti.* Et cum poſtea tempore paſſionis alapam accepiſſet à ſervo Sacerdotis, cumq; ei dixiſſet: *Sic reſpondes Pontifici?* adverſus Pontificem Dominus contumelioſe nihil dixit, nec quidquam de Sacerdotis honore detraxit; ſed innocentiam ſuam magis asſerens & ostendens: *Si malè, inquit, locutus ſum; exprobra de malo: ſi autem bene; quid me cædis;* Item * in Actis Apoſtolorum poſtmodum beatus Apoſtolus Paulus, cum ei dictum eſſet: *Sic * inſilis in Sacerdotem Dei maledicendo?* quamvis Domino jam crucifixo, ſacrilegi & impii & cruenti illi eſſe cœpiſſent; nec jam quidquam de Sacerdotali honore & auctoritate retinerent; tamen ipſum quamvis inane nomen & umbram quandam Sacerdotis cogitans * Paulus: *Neſciebam*, inquit, *fratres, quia Pontifex eſt. Scriptum eſt enim: * Principem populi tui non maledices.*

Luc. 10, 16. *Matth. 8, 4.* *Joann. 18, 22, 23.* * *Rom. & Spir.* in Actibus Ap. * P. *Al.* inſimulas R. *Al.* incilas *Act. 23, 4, 5.* * *Al.* expavit: Neſc. *Ex. 22, 28.*

6. Cum hæc tanta ac talia & multa alia exempla præcedant, quibus Sacerdotalis auctoritas & * poteſtas de divina dignatione firmatur; quales putas eſſe eos, qui Sacerdotum hoſtes & contra Eccleſiam Catholicam rebelles, nec præmonentis Domini comminatione, nec futuri judicii ultione terrentur? Neq; enim aliunde hæreſes obortæ ſunt, aut nata ſunt ſchiſmata, * quàm inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec unus in Eccleſia ad tempus Sacerdos & ad tempus Judex vice Chriſti cogitatur, cui ſi ſecundum magiſteria divina obtemperaret fraternitas univerſa; nemo adverſus Sacerdotum collegium quidquam moveret; nemo poſt divinum judicium, poſt populi ſuffragium, poſt Coëpiſcoporum conſenſum Judicem ſe, jam non Epiſcopi, ſed Dei faceret; nemo * diſcidio unitatis, Chriſti Eccleſiam ſcinderet; nemo ſibi placens ac tumens * ſeorſum foris hæreſin novam conderet; niſi ſi ita eſt aliquis ſacrilegæ temeritatis ac perditæ mentis, ut putet ſine Dei judicio fieri Sacerdotem; cum Dominus in Euangelio ſuo dicat: *Nonne duo paſſeres aſſe veneunt, & neuter eorum cadit in terram * ſine Patris voluntate?* Cum ille nec minima fieri ſine voluntate Dei dicat; exiſtimat aliquis ſumma & magna, aut non ſciente, aut non permittente Deo, in Eccleſia Dei fieri, & Sacerdotes, id eſt,

* P. *Al.* Principi plebis tuæ n. m. * *Al.* poteſtas divina dign. * P. *Al.* niſi inde *Al.* quam dum * *Al.* diſſidio * *Rom.* ſeorſum nov. hær. cond. *Matth. 10, 29.* * *Al.* ſine Patris veſtri volunt.

dis-

Digitized by Google

diſpenſatores ejus, non de ejus ſententia ordinari? Hoc eſt fidem non habere qua vivimus: hoc eſt Deo honorem non dare, cujus nutu & arbitrio regi & gubernari omnia ſcimus & credimus.

7. Plane Epiſcopi non de voluntate Dei fiunt, * qui extra Eccleſiam fiunt; * ſed contra diſpoſitionem & traditionem Euangelii fiunt: ſicut ipſe Dominus in duodecim Prophetis ponit & dicit: *Sibimet * ipſis Regem conſtituerunt, & non per me:* & iterum: *Sacrificia eorum, tanquam panis luctus: omnes qui manducant ea, contaminabuntur.* Et per Eſaiam quoque Spiritus ſanctus clamat & dicit: *Væ vobis, filii deſertores! Hæc dicit Dominus: Habuiſtis conſilium, & non per me, & feciſtis conventionem, non per Spiritum meum, adjicere peccata ſuper peccata.* * Cæterum (dico enim provocatus, dico dolens, dico compulſus,) quando Epiſcopus in locum defuncti ſubſtituitur, quando populi univerſi ſuffragio in pace deligitur, quando Dei auxilio in perſecutione protegitur; Collegis omnibus fideliter junctus, plebi ſuæ in Epiſcopatu quadriennio jam probatus, in quiete ſerviens diſciplinæ, in tempeſtate proſcriptus, applicito & adjuncto Epiſcopatus ſui nomine toties ad leonem petitus, in circo, in amphitheatro Dominicæ dignationis teſtimonio honoratus; his ipſis etiam diebus, quibus has ad te literas feci, ob ſacrificia, quæ * edicto propoſito celebrare populus jubebatur, clamore popularium ad leonem denuo poſtulatus in circo; cum talis, * frater cariſſime, * à quibuſdam deſperatis & perditis & extra Eccleſiam conſtitutis impugnari videtur, apparet quis impugnet: non ſcilicet Chriſtus, qui Sacerdotes aut conſtituit aut protegit; ſed ille, qui Chriſti adverſarius & Eccleſiæ ejus inimicus, * ad hoc Eccleſiæ Præpoſitum ſua infeſtatione perſequitur, ut gubernatore ſublato, atrocius atque violentius circa Eccleſiæ naufragia graſſetur.

8. Nec quenquam fidelem & Euangelii memorem atque Apoſtoli præmonentis mandata retinentem movere debet, * frater cariſſime, ſi quidam in extremis temporibus ſuperbi & contumaces & Sacerdotum Dei hoſtes aut * de Eccleſia recedunt, aut contra Eccleſiam faciunt; quando tales nunc futuros & Dominus & Apoſtoli ejus ante prædixerint. Nec Præpoſitum ſervum deſeri à quibuſdam miretur aliquis; quando ipſum

* *Al.* ſed qui
* *Al.* ſed qui c. d.
* *Al* ipſi
Oſe. 8, 4.
Oſe. 9, 4.
Eſai. 30, 1.
* *P. al.* Cæt. dico (dico enim prov.
Vid. *Ep.* 69.
* *Al.* de edicto prof.
* *Al.* frater, à qu.
* P. *Al.* à fratribus, quos Dominus deſperatos & perditos & extra Eccleſiam conſtitutos non protegit, impugn.
* *Al.* ob hoc
* *Al.* frater, ſi
* *Al.* de Eccleſia Dei reced.

* *Al.* & virtutes factorum ſuorũ Dei P. teſtim.

Joan. 6, 66, 67, 68, 69.

Dominum magnalia & mirabilia ſumma facientem, * & virtutes Dei Patris factorum ſuorum teſtimonio comprobantem, *diſcipuli ſui reliquerint.* Et tamen ille non increpuit recedentes, aut graviter comminatus eſt; ſed magis converſus ad Apoſtolos ſuos dixit: *Nunquid & vos vultis ire?* ſervans ſcilicet legem, qua homo libertati ſuæ relictus & in arbitrio proprio conſtitutus ſibimet ipſe vel mortem appetit, vel ſalutem. Petrus

* *Al.* ædificanda

tamen, ſuper quem * *ædificata* ab eodem Domino fuerat *Eccleſia*, unus pro omnibus loquens & Eccleſiæ voce reſpondens ait:

* P. *Al.* imus? Verbum

* P. *Al.* credimus

*Domine, ad quem * ibimus? Verba vitæ æternæ habes, & nos * credimus & cognovimus, quoniam tu es Filius Dei vivi:* ſignificans ſcilicet & oſtendens, eos qui à Chriſto receſſerint, culpa ſua perire; Eccleſiam tamen, quæ in Chriſtum credat & quæ ſemel id

* P. *Al.* ab cõ diſced.

Matth. 15, 13.

* *Al.* non à Deo Patre, videmus, non fr. ſt.

[illegible]*an. 2, 19.*

quod cognoverit teneat, nunquam * ab eo omnino diſcedere, & eos eſſe Eccleſiam, qui in domo Dei permanent; *plantationem* verò *plantatam* * à Deo Patre non eſſe, quos videmus non frumenti ſtabilitate ſolidari; ſed tanquam paleas diſſipantis inimici ſpiritu ventilari, de quibus & Joannes in Epiſtola ſua dicit: *Ex nobis exierunt; ſed non fuerunt ex nobis: ſi enim fuiſſent*

* P. *Al.* manſiſſent nobiſc.

* P. *Al.* minus teneri:

* P. *Al.* evacuabit?

*ex nobis; * manſiſſent utique nobiſcum.* Item Paulus monet nos, cùm mali de Eccleſia pereunt, non moveri, nec recedentibus perfidis fidem * minui: *Quid enim*, inquit, *ſi exciderunt à fide quidam eorum? Numquid infidelitas illorum fidem Dei * evacuavit? Abſit! Eſt enim Deus verax; omnis autem homo mendax.*

c. Quod ad nos. 10. Diſt. 47.

9. Quod ad nos attinet; conſcientiæ noſtræ convenit, frater cariſſime, dare operam, ne quis culpa noſtra de Eccleſia pereat; ſi autem quis ultro & crimine ſuo perierit, & pœnitentiam agere atq; ad Eccleſiam redire noluerit, nos in die judicii inculpatos futuros, qui conſulimus ſanitati; illos ſolos in pœnis remanſuros, qui noluerint conſilii noſtri ſalubritate ſanari. Nec movere nos debent convicia perditorum, quo minus à via recta & à certa regula non recedamus: quando & Apoſtolus

Ad Gal. 1, 10.

inſtruat dicens: *Si hominibus placerem; Chriſti ſervus non eſſem.* Intereſt, utrum quis homines promereri, an Deum cupiat. Si

* P. *Al.* illud nitimur & labor.

Al. illud enitimur & laboramus

hominibus placetur; Dominus offenditur: ſi verò * id enitimur & elaboramus, ut poſſimus Deo placere; & convicia & maledicta debemus humana contemnere. Quod autem tibi de Fortunato iſto pſeudoepiſcopo, à paucis & inveteratis hæreticis

cis conſtituto, non ſtatim ſcripſi, frater cariſſime; non ea res erat, quæ in notitiam tuam deberet per nos feſtinato ſtatim, quaſi magna aut metuenda perferri: maxime quando & Fortunati nomen jam ſatis noſſes, qui eſt unus ex quinque Preſbyteris jam pridem de Eccleſia profugis, & ſententia Coepiſcoporum noſtrorum, multorum & graviſſimorum virorum, nuper abſtentis, qui ſuper hac re priore anno ad te literas fecerunt; item Feliciſſimum, ſigniferum ſeditionis, recognoſceres, qui & ipſe in iiſdem Coepiſcoporum noſtrorum factis ad te pridem literis continetur; qui non tantum ab iis iſtic abſtentus; ſed abs te illic nuper de Eccleſia pulſus eſt.

10. Cum hæc in notitia tua eſſe confiderem, & pro certo *hærere memoriæ & diſciplinæ tuæ ſcirem; neceſſarium non putavi, celeriter & urgenter hæreticorum tibi ineptias nunciandas. Neque enim ad Catholicæ Eccleſiæ majeſtatem pariter ac dignitatem pertinere debet, quid apud ſe hæreticorum & ſchiſmaticorum moliatur audacia. Nam & pars Novatiani Maximum Preſbyterum, nuper ad nos à Novatiano legatum miſſum atque à noſtra communicatione rejectum, nunc iſtic ſibi feciſſe pſeudoepiſcopum dicitur. Nec tamen de hoc tibi ſcripſeram; quando hæc omnia contemnantur à nobis, & miſerim tibi proxime nomina Epiſcoporum iſtic conſtitutorum, qui integri & ſani in Eccleſia Catholica fratribus præſunt. Quod utiq; ideo de omnium noſtrorum conſilio * placuit ſcribere, ut erroris diluendi ac perſpiciendæ veritatis compendium fieret, & ſcires tu & Collegæ noſtri, quibus ſcribere & literas mutuo à quibus vos accipere * oporteret; ſi quis autem præter hos, quos epiſtola noſtra complexi ſumus, ſcribere vobis auderet, ſciretis eum vel ſacrificio vel libello eſſe maculatum, vel unum de hæreticis, perverſum ſcilicet & profanum. Nactus tamen occaſionem familiariſſimi hominis & clerici; * per Felicianum Acoluthum, quem cum * Perſeo Collega noſtro miſeras, inter cætera quæ in notitiam tuam perferenda hinc fuerant, etiam de Fortunato iſto tibi ſcripſi: ſed dum iſtic Felicianus frater noſter vel vento retardatur, vel accipiendis aliis epiſtolis à nobis detinetur, Feliciſſimo ad vos properante præventus eſt. * Ita enim ſemper ſcelera feſtinant, quaſi contra innocentiam feſtinatione prævaleant.

* P. *Al.* habere *Al.* haberem m. e. d. t. ſeriem; *Al.* haberem, m. e. d. t. ſcirem neceſſarium;

* *Al.* tibi pl. ſcr.

* P. *Al.* oportet

* *Al.* ſed & per F.

* P. *Al.* Perſe *Al.* Preſa *Al.* Perſa

* P. *Al.* Ita enim ſc. feſt.

Vid. *Ep.*30. *n.* 4. 11. Per Felicianum autem ſignificavi tibi, frater, veniſſe
* P. *Al.* Labeſitana *Al.* Pambeſitana *Al.* Bambeſitana Carthaginem Privatum, veterem hæreticum, in * Lambeſitana colonia, ante multos fere annos ob multa & gravia delicta nonaginta Epiſcoporum ſententia condemnatum, Anteceſſorum etiam noſtrorum, quod & veſtram conſcientiam non latet, Fabiani & Donati literis ſeveriſſime notatum, qui cum cauſam ſuam apud nos in concilio, quod habuimus Idibus * Maiis
* R. *Al.* Martiis
* *Spir.* proximæ
* *Al.* Fort. iſtum pſeudoep.
quæ * proxime fuerunt, agere velle ſe diceret, nec admiſſus eſſet, * Fortunatum iſtum ſibi pſeudoepiſcopum dignum collegio ſuo fecit. Venerat etiam cum illo & Felix quidam, quem ipſe extra Eccleſiam in hæreſi pſeudoepiſcopum olim conſtituerat. Sed & Jovinus & Maximus comites cum * Privato hæretico affuerunt, ob nefanda ſacrificia & crimina in ſe probata, ſententia * novem Epiſcoporum Collegarum noſtrorum condemnati, & iterato quoque à pluribus nobis, in concilio anno priore abſtenti. Cum his autem quatuor junctus eſt & * Repoſtus * Suturnicenſis, qui non tantum in perſecutione ipſe cecidit; ſed & maximam partem plebis ſuæ ſacrilega perſuaſione dejecit. Hi quinque cum paucis vel * ſacrificatis, vel male ſibi conſciis, Fortunatum ſibi pſeudoepiſcopum cooptarunt, ut criminibus in unum convenientibus talis eſſet ſcilicet rector, quales illi qui reguntur.

* P. *Al.* Probatio
* P. *Al.* novem Colleg. n.
* P. *Al.* repoſitus *Al.* Præpoſitus
* P. *Al.* Saturnic. *Al.* Quoturnicenſis *Al.* Sutunuzenſis *Fortè* Tuburnenſis
* P. *Al.* ſacrificantibus

12. Hinc jam & cætera mendacia, frater cariſſime, potes * noſcere, quæ illic homines deſperati & perditi ventilaverunt: ut; cum de ſacrificatis vel de hæreticis amplius quam quinque pſeudoepiſcopi non fuerint, qui Carthaginem venerint, & Fortunatum ſibi dementiæ ſuæ ſocium conſtituerint; illi tamen quaſi filii diaboli & mendacio pleni, auſi ſunt, ut ſcribis, * jactitare viginti quinque Epiſcopos affuiſſe: quod mendacium & iſtic prius apud fratres noſtros jactitabant, dicentes viginti quinque Epiſcopos de Numidia eſſe venturos, qui ſibi Epiſcopum facerent; quo in mendacio ſuo poſteaquam, quinque ſolis convenientibus naufragis & à nobis abſtentis, detecti ſunt atq; confuſi, Romam cum mendaciorum ſuorum * merce navigaverunt; quaſi veritas poſt eos navigare non poſſet, quæ mendaces linguas rei certæ probatione convinceret. Atque hæc eſt, frater, * vera dementia, non cogitare, nec ſcire, quod mendacia non diu fallant; noctem tamdiu eſſe quamdiu illuceſcat

* *Al.* agnoſcere
* P. *Al.* jactare
* P. *Al.* mercede
* P. *Al.* verè

ceſcat dies; clarificata autem die & ſole oborto luci tenebras & caliginem cedere, & quæ graſſabantur per noctem latrocinia ceſſare. Denique ſi nomina ab eis quæreres; non haberent velquos falſo nominarent: tanta apud eos etiam malorum penuria eſt, ut ad illos nec de ſacrificatis nec de hæreticis viginti quinque colligi poſſint. Et tamen ad decipiendas aures ſimplicium & abſentium mendacio numerus inflatur; quaſi, etſi verus eſſet hic numerus, aut ab hæreticis Eccleſia * aut ab injuſtis juſtitia vincatur. Nec me oportet, frater cariſſime, paria nunc cum illis facere, & ea, quæ commiſerunt * atque huc uſq; committunt, meo ſermone decurrere: cum conſiderandum ſit nobis, quid proferre & ſcribere Sacerdotes Dei oporteat, nec tam dolor apud nos debeat quam pudor loqui, & ne videar provocatus maledicta potius, quam crimina & peccata congerere.

* P. Al. aut inj.

* R. Al. adhuc usque

13. Taceo itaque de fraudibus Eccleſiæ factis: conjurationes, & adulteria, & varia delictorum genera prætereo: unum illud, in quo non mea, nec hominum, ſed Dei cauſa eſt, de eorum facinore non puto eſſe reticendum; quod à primo ſtatim perſecutionis die, cum recentia delinquentium facinora ferverent, & ſacrificiis nefandis non tantum diaboli altaria, ſed adhuc manus ipſæ Lapſorum atque ora * fumarent, communicare cum Lapſis & pœnitentiæ agendæ intercedere non deſtiterunt. Clamat Deus: *Sacrificans diis eradicabitur, niſi Domino ſoli:* & Dominus in Euangelio dicit: *Qui me negaverit, * negabo illum:* & alio loco indignatio & ira divina non tacet, dicens: *Illis fudiſtis libamina, & illis impoſuiſtis ſacrificia: ſuper hæc non indignabor? dicit Dominus:* & intercedunt, ne rogetur Deus, qui *indignari* ſe ipſe teſtatur: intercedunt, ne exoretur precibus & ſatisfactionibus Chriſtus, qui *negantem* ſe *negare* profitetur. Nos in ipſo perſecutionis tempore de hoc ipſo literas miſimus, nec auditi ſumus. Concilio frequenter * acto, non conſenſione tantum noſtra, ſed & comminatione decrevimus, ut pœnitentiam fratres agerent, ut pœnitentiam non agentibus nemo temere pacem * daret: & illi contra Deum ſacrilegi, contra Sacerdotes Dei impio furore temerarii, de Eccleſia recedentes, & contra Eccleſiam parricidalia arma tollentes,

* P. Al. fumerent Al. maderent

Ex. 22, 20.

* Al. & ego eum negabo: & *Matth. 10, 33.*

Eſai. 57, 6.

* P. Al. accito

* Al. daret: illi

* elaborant, (ut opus ſuum diaboli malitia * conſumment) ne vulneratos divina clementia in Eccleſia ſua curet: miſerorum pœnitentiam mendaciorum ſuorum fraude corrumpunt, ne Deo indignanti ſatisfiat; ne Chriſtum Dominum ſuum, qui Chriſtianus eſſe * vel erubuit ante, vel timuit, poſtmodum quærat; ne ad Eccleſiam qui de Eccleſia receſſerat, redeat. Datur opera, ne ſatisfactionibus & lamentationibus juſtis delicta redimantur, ne vulnera lacrymis abluantur. Pax vera falſæ pacis mendacio tollitur, ſalutaris ſinus matris noverca intercedente * præcluditur, ne de pectore atque ore Lapſorum fletus & gemitus audiatur.

14. Compelluntur adhuc inſuper Lapſi, ut linguis atque ore, quo in Capitolio ante delinquerant, Sacerdotibus convicium faciant; Confeſſores, & virgines, & juſtos quosque fidei laude præcipuos atque in Eccleſia glorioſos, contumeliis & maledicis vocibus * proſequantur. A quibus quidem non tam noſtrorum modeſtia & humilitas & pudor cæditur, quam illorum * ipſorum ſpes & vita laceratur. Neque enim qui audit, ſed qui facit convicium, miſer eſt: nec qui à fratre vapulat, ſed qui fratrem cædit, in lege peccator eſt. & cùm nocentes innocentibus injuriam faciunt, illi patiuntur injuriam, qui facere ſe credunt. Denique hinc illis * percuſſa mens & hebes animus & ſenſus alienus eſt. Ira eſt Dei non intelligere delicta, ne ſequatur pœnitentia: ſicut ſcriptum eſt: *Et dedit illis Deus ſpiritum transpunctionis; ne revertantur ſcilicet, & curentur,* & deprecationibus & ſatisfactionibus * juſtis poſt peccata ſanentur. Paulus Apoſtolus in Epiſtola ſua ponit & dicit: * *Dilectum veritatis non habuerunt ut ſalvi fierent: ac propterea mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio, ut judicentur omnes, qui non crediderunt veritati; ſed ſibi placent in injuſtitia.* Primus felicitatis gradus eſt, non delinquere: ſecundus, delicta * cognoſcere. * Illic currit innocentia integra & illibata quæ ſervet: hic ſuccedit medela quæ ſanet: quod utrumque iſti offenſo Deo perdiderunt, & ut amiſſa ſit gratia, quæ de baptiſmi ſanctificatione percipitur, & non * ſubveniat pœnitentia, per quam culpa curatur.

15. An putas, frater, levia eſſe * adverſus Deum facinora, parva & modica delicta, quod per illos non rogatur majeſtas

* Gronov. *Obſ. in Eccl. Scr. c.* 14. ex membranis legit: elaborant, ut opus ſuum Diaboli malitia conſummet,
* P. *Al.* conſument *Al.* conſummetur
* *Al.* vel erub. vel tim.
* *Al.* clauditur,
* P. *Al.* proſequuntur
* P. *Al.* lapſorum
* P. *Al.* pertuſa
Eſai. 29, 10. *Rom.* 11, 8. *Eſai.* 6, 9. *Joan.* 12, 40. *Act.* 28, 26, 27.
* *Rom. & Spir.* juſtis pecc. ſan.
* P *Al.* Delectum *Al.* Dilectionem
2. *ad Theſſ.* 2, 10, 11, 12.
* R. *Al.* cognoſcere: tertius, commiſſa diluere.
* R. *Al.* ſubſit *Al.* ſumta ſit
* P. *Al.* apud D.

ſtas indignantis Dei? quod non timetur ira & ignis & dies Domini? quod imminente Antichriſto, exarmatur fides militantis populi, dum tollitur vigor & timor Chriſti? Viderint laici hoc quomodo curent: Sacerdotibus labor major incumbit in aſſerenda * & procuranda Dei majeſtate: ne quid videamur in hac parte negligere; cum admoneat Dominus & dicat: *Et nunc præceptum hoc ad vos eſt, ô Sacerdotes! Si non audieritis, & ſi non poſueritis in corde veſtro, ut detis honorem nomini meo; dicit Dominus; immittam in vos maledictionem, & maledicam benedictionem veſtram.* Honor ergo * datur Deo, quando ſic Dei majeſtas & cenſura contemnitur, ut cum ſe ille indignari & iraſci ſacrificantibus dicat, & cum pœnas æternas & ſupplicia perpetua comminetur, * proponatur à ſacrilegis atque dicatur, ne ira cogitetur Dei, ne timeatur judicium Domini, ne pulſetur ad Eccleſiam Chriſti; ſed ſublata pœnitentia, nec ulla exomologeſi criminis facta, deſpectis Epiſcopis atq; calcatis, pax * à Preſbyteris verbis fallacibus prædicetur, & ne Lapſi ſurgant aut * foris poſiti ad Eccleſiam redeant, communicatio non communicantibus offeratur? Quibus etiam ſatis non fuit ab Euangelio receſſiſſe, ſpem Lapſis ſatisfactionis & pœnitentiæ ſuſtuliſſe, fraudibus involutos, vel adulteriis commaculatos, vel ſacrificiorum funeſta contagione pollutos, ne Deum rogarent, ne in Eccleſia exomologeſin criminum facerent, * ab omni & ſenſu & fructu pœnitentiæ removiſſe; * niſi foris ſibi extra Eccleſiam & contra Eccleſiam conſtituiſſent conventiculum perditæ factionis, cum male ſibi conſciorum & Deum rogare ac ſatisfacere nolentium caterva confluerct.

* *Al.* propitianda & procur.

Malach. 2, 1, 2.

* P. *Al.* non d.

* *Al.* proponatur ſacrilegis

* P. *Al.* non à veris Preſb. *Al.* à non veris Preſb.

* P. *Al.* foris ad Eccl.

* *Al.* ab omni ſ. & fr.

* P. *Al.* foris ſibi - - conſtituiſſe com.

16. Poſt iſta adhuc inſuper pſeudoepiſcopo ſibi ab hæreticis conſtituto, navigare audent, & ad Petri cathedram atque ad Eccleſiam principalem, unde unitas Sacerdotalis exorta eſt, à ſchiſmaticis profanis literas ferre, nec cogitare eos eſſe Romanos (quorum *fides*, Apoſtolo prædicante, laudata eſt) ad quos perfidia habere non poſſit acceſſum. Quæ autem cauſa veniendi & * pſeudoepiſcopū contra Epiſcopos factum nunciandi? Aut enim placet illis quod fecerunt, & in ſuo ſcelere perſeverant, aut ſi diſplicet & recedunt, ſciunt quò revertantur. Nam cum ſtatutum ſit omnibus nobis, & æquum ſit pariter ac juſtum, ut uniuſcujusque cauſa illic audiatur, ubi eſt crimen ad-

Ad Rom. 1, 8.

* *Al.* pſeudoepiſcoporum

Digitized by Google

admiſſum, & ſingulis paſtoribus portio gregis ſit adſcripta, quam regat unusquisque & gubernet, rationem ſui actus Domino redditurus; oportet utique eos quibus præſumus non circumcurſare, nec Epiſcoporum concordiam cohærentem ſua ſubdola & fallaci temeritate collidere; ſed agere illic cauſam ſuam, ubi & accuſatores habere & teſtes ſui criminis poſſint; niſi ſi paucis deſperatis & perditis minor videtur eſſe auctoritas Epiſcoporum in Africa conſtitutorum, qui jam de illis judicaverunt, & eorum conſcientiam multis delictorum laqueis * vinctam judicii ſui nuper gravitate damnarunt. Jam cauſa eorum cognita eſt: jam de eis dicta ſententia eſt, nec cenſuræ congruit Sacerdotum, mobilis atque inconſtantis animi levitate reprehendi: * cum Dominus doceat & dicat: *Sit ſermo veſter, eſt eſt, non non.*

* R. *Al.* involutam

* P. *Al.* cum Dominus dicat: *Matth.* 5, 37.

17. Si eorum, qui de illis priore anno judicaverunt, numerus cum Preſbyteris & Diaconis computetur; plures tunc affuerunt * judicio & cognitioni, quam ſunt iidem iſti, qui cum Fortunato nunc videntur eſſe conjuncti. Scire enim debes, frater cariſſime, eum poſteaquam pſeudoepiſcopus ab hæreticis factus eſt, jam pene ab omnibus eſſe deſertum. Namque ii, quibus in præteritum * præſtigia obtendebantur, & dabantur verba fallacia, quod ſimul ad Eccleſiam regreſſuri dicerentur; poſteaquam viderunt illic pſeudoepiſcopum factum, fruſtratos & deceptos ſe eſſe didicerunt, & remeant quotidie * atque ad Eccleſiam pulſant; nobis tamen, à quibus ratio Domino reddenda eſt, anxie ponderantibus & ſollicite examinantibus, qui recipi & admitti ad Eccleſiam debeant. Quibusdam enim ita aut crimina ſua obſiſtunt, aut fratres obſtinate & firmiter renituntur, ut recipi omnino non poſſint * cum ſcandalo & periculo plurimorum. Neque enim ſic * putamina quædam colligenda ſunt, ut quæ integra & ſana ſunt, vulnerentur, nec utilis * aut conſultus eſt paſtor, qui ita morbidas & contactas oves gregi admiſcet, ut gregem totum mali cohærentis * afflictatione * contaminet. O ſi poſſes, frater cariſſime, iſtic intereſſe nobiſcum, cum pravi * iſti & * perverſi de ſchiſmate revertuntur!

* *Al.* in jud. & cognitione

* P. *Al.* præſtigiæ

* *Al.* atque Eccl. pulſant

* *Al.* ſine ſcand.

* P. *Al.* putamina

* *Al.* atque conſ.

* P. *Al.* afflictione

* *Al.* contaminet.

Non attendas numerum illorum; Melior eſt enim unus timens Deum, quàm mille filii impii: ſicut locutus eſt Dominus per Prophetam dicens: (*Eccleſiaſtic.* 16, 1.) *Fili, ne jocunderis in filiis, ſi multiplicentur tibi, cum non fuerit timor Dei in ipſis.* O ſi p. * *Al.* iſtic. * R. *Al.* ſubverſi

Digitized by Google

tur! Videres quis mihi labor ſit perſuadere patientiam fratribus noſtris, ut animi dolore ſopito recipiendis malis curandisq; conſentiant. Namq; ut gaudent & lætantur, cum tolerabiles & minus culpabiles redeunt; ita contra fremunt & reluctantur, quoties inemendabiles & protervi, & vel adulteriis, vel ſacrificiis contaminati, & poſt hæc adhuc inſuper & ſuperbi, ſic ad Eccleſiam remeant, ut bona intus ingenia corrumpant. Vix plebi perſuadeo; imo extorqueo, ut tales patiantur admitti: & juſtior factus eſt fraternitatis dolor, ex eo quod unus atque alius, obnitente plebe & contradicente; mea tamen facilitate ſuſcepti, pejores extiterunt, quam prius fuerant, nec fidem pœnitentiæ ſervare potuerunt; quia nec cum vera pœnitentia venerant.

18. De iſtis vero quid dicam, qui nunc ad te cum Feliciſſimo omnium criminum reo navigaverunt, legati à Fortunato pſeudoepiſcopo miſſi, tam falſas ad te literas afferentes, quã eſt & ipſe, cujus literas ferunt, falſus? Quam eſt * ejus peccatorum multiplex conſcientia! quam execrabilis vita! quam turpis, ut etſi in Eccleſia eſſent, ejici tales de Eccleſia debuiſſent! Deniq; quia conſcientiam ſuam norunt, nec nos audent adire, aut ad Eccleſiæ limen accedere; ſed foris per provinciam circumveniendis fratribus & ſpoliandis pererrant; & omnibus jam ſatis noti, atque undique pro ſuis facinoribus excluſi, illuc etiam ad vos navigant. Neque enim poteſt illis frons eſſe ad nos accedendi, aut apud nos conſiſtendi; cùm ſint acerbiſſima & graviſſima crimina, quæ eis à fratribus ingerantur. Si judicium noſtrum voluerint experiri, veniant. Denique ſi qua illis excuſatio & defenſio poteſt eſſe, videamus quem habeant ſatisfactionis ſuæ ſenſum; quem afferant pœnitentiæ fructum: *nec Eccleſia * iſtic cuiquam clauditur, nec * Epiſcopus alicui denegatur: patientia & facilitas & humanitas noſtra venientibus præſto eſt. Opto omnes in Eccleſiam regredi, opto univerſos commilitones noſtros intra Chriſti caſtra & Dei Patris domicilia concludi: remitto omnia, multa diſſimulo: ſtudio & voto colligendæ fraternitatis; etiam quæ in Deum commiſſa ſunt, non pleno judicio religionis examino: delictis plus quam oportet remittendis penè ipſe delinquo: amplector prompta & plena dilectione cum pœnitentia revertentes, pec-

* *Al.* & ejus

* *Al.* nec Eccl. cuiq.

* P. *Al.* iſtic alicui

* R. *Al.* Epiſcopatus

catum ſuum ſatisfactione humili & ſimplici confitentes. Si qui autem ſunt, qui putant ſe ad Eccleſiam non precibus, ſed minis regredi poſſe, aut exiſtimant * aditum ſe ſibi non lamentationibus & ſatisfactionibus, ſed terroribus facere; pro certo habeant, * contra tales clauſam ſtare Eccleſiam Domini, nec caſtra Chriſti invicta & fortia & Domino tuente munita minis cedere.

* *Al.* aditum ſibi n. l.
* P. *Al.* contra tales ſtare Eccl.

19. Sacerdos Dei Euangelium tenens & Chriſti præcepta cuſtodiens occidi poteſt, non poteſt vinci. Suggerit & ſubminiſtrat nobis exempla virtutis ac fidei Zacharias Antiſtes * Dei, qui cum terreri minis & lapidatione non poſſet, in templo Dei occiſus eſt, clamans & identidem dicens, quod nos quoque contra hæreticos clamamus & dicimus: *Hæc dicit Dominus: Dereliquiſtis vias Domini, & Dominus derelinquet vos.* Neq; enim, quia pauci temerarii & improbi cœleſtes & ſalutares vias Domini derelinquunt, & ſancta non agentes à ſancto Spiritu deſeruntur, ideo & nos divinæ traditionis immemores eſſe debemus, ut majora eſſe furentium ſcelera, quam Sacerdotum judicia cenſeamus, aut exiſtimemus plus ad impugnandum poſſe humana conamina, quam quod ad protegendum prævalet divina tutela. An ad hoc, frater cariſſime, deponenda eſt Catholicæ Eccleſiæ dignitas, & plebis intus poſitæ fidelis atque incorrupta majeſtas, & Sacerdotalis quoque autoritas & poteſtas, ut judicare velle ſe dicant de Eccleſiæ Præpoſito extra Eccleſiam conſtituti? * de Chriſtiano hæretici? de ſano ſaucij? de integro vulnerati? de ſtante lapſi? de Judice rei? de Sacerdote ſacrilegi? Quid ſupereſt, quam ut Eccleſia Capitolio cedat, & recedentibus Sacerdotibus ac * Domini altare removentibus, in Cleri noſtri ſacrum venerandumque conſeſſum ſimulacra atque idola cum aris ſuis tranſeant, & Novatiano declamandi adverſum nos atque increpandi largior & plenior materia præſtetur; ſi * ij, qui ſacrificaverunt & Chriſtum publice negaverunt, * non tantum rogari, & ſine acta pœnitentia admitti, ſed adhuc cœperint terroris ſui poteſtate dominari? Si pacem poſtulant; arma deponant; ſi ſatisfaciunt; quid minantur? aut ſi comminantur; ſciant quia à DEI Sacerdotibus non timentur: neque enim & Antichriſtus cum venire cœperit, introibit Eccleſiam, quia minatur; aut armis ejus & violentiæ ceditur,

* *Al.* Domini,
Matth. 23, 35. 2. Paral. 24, 20.
* R. *Al.* de Epiſcopo hær. *Al.* de catholico hær.
* P. *Al.* de Domini altari ſe remov. R. *Al.* de altari Domini remov.
* *Al.* mihi, qui
* *Al.* non tantùm & ſ. a. p. adm.

ceditur, quia reſiſtentes peremturum ſe eſſe profitetur.

20. Armant nos hæretici, dum nos putant ſua comminatione terreri, nec in * pace nos dejiciunt, ſed magis erigunt & accendunt, dum ipſam pacem perſecutione pejorem fratribus faciunt. Et optamus quidem ne quod loquuntur furore, impleant crimine, ne qui verbis perfidis & crudelibus peccant, factis quoque delinquant. Oramus ac deprecamur Deum, quem provocare illi & exacerbare non deſinunt, ut eorum corda miteſcant, ut furore depoſito ad ſanitatem * mentis redeant, * ut pectora operta delictorum tenebris pœnitentiæ lumen agnoſcant, & magis petant fundi pro ſe preces atque orationes Antiſtitis, quam ipſi fundant ſanguinem Sacerdotis. Si autem in ſuo furore permanſerint, atque in iſtis inſidiis ac minis ſuis parricidalibus crudeliter perſeveraverint; nullus Dei Sacerdos * ſic infirmus eſt, ſic jacens & abjectus, ſic imbecillitate humanæ mediocritatis invalidus, qui non contra hoſtes & impugnatores Dei divinitus erigatur, cujus non humilitas & infirmitas vigore & robore Domini protegentis animetur. Noſtra nihil intereſt, aut à quo, aut quando * perimamur, mortis & ſanguinis præmium de Domino recepturi. Illorum * flenda & lamentanda * conciſio eſt, quos ſic diabolus excæcat, ut æterna gehennæ ſupplicia non cogitantes, Antichriſti jam propinquantis adventum conentur imitari.

* P. *Al.* facie R. *Al.* faciem

* R. *Al.* mentes

* P. *Al.* ut pect. à delictorum tenebris ſoluta *Al.* ut peccatores à delictorum tenebris pœnitentiam aga. R. *Al.* ut peccatorum ac delictorum tenebr.

* *Al.* ſic infirmus & ſic j. & a. ſit,

* R *Al.* pereamus

* R. *Al.* flenda potius & l.

* P. *Al.* conditio R. *Al.* conſenſio

21. Et quanquam ſciam, frater cariſſime, pro mutua dilectione quam * debemus & exhibemus invicem nobis, florentiſſimo illic Clero tecum * præſidenti & ſanctiſſimæ atque ampliſſimæ plebi legere te ſemper literas noſtras; tamen * nunc & admoneo & peto, ut quod alias ſponte atque honorifice facis, etiam petente me facias, ut hac epiſtola mea lecta, ſi quod * illic contagium venenati ſermonis & peſtiferæ * ſeminationis irrepſerat, id omne de fratrum auribus & pectoribus exuatur, & bonorum integra ac ſincera dilectio ab omnibus hæreticæ detractionis ſordibus repurgetur. Declinent autem de cætero fortiter & evitent dilectiſſimi fratres noſtri verba & colloquia eorum, *quorum ſermo ut cancer ſerpit*: ſicut Apoſtolus dicit; *Corrumpunt ingenia bona confabulationes peſſimæ:* & iterum; *Hæreticum hominem poſt unam * correptionem evita, ſciens quia perverſus*

* R. *Al.* habemus

* *Al.* præcedenti

* *Al.* nunc adm. & p.

* P. *Al.* illi

* *Al.* contaminationis

2. *ad Tim.* 2, 17.

1. *ad Cor.* 15, 33.

Ad Tit. 3, 10.

* P. *Al.* & ſecundam corr.

Digitized by Google

verſus eſt hujusmodi, & peccat, & eſt * *à ſemet ipſo damnatus.* Et per Salomonem loquitur Spiritus Sanctus: *Perverſus,* inquit, *in ore ſuo portat perditionem, & in labiis ſuis ignem condit.* * item denuo monet dicens: *Sepi aures tuas ſpinis, & noli audire linguam nequam:* & iterum: *Malus obaudit linguæ iniquorum: juſtus autem non intendit labiis mendacibus.*

22. Quod, quanquam ſciam illic fraternitatem * noſtram, veſtra ſcilicet providentia * monitam, ſed & ſua vigilantia ſatis cautam, nec capi hæreticorum venenis poſſe nec decipi, tantumque apud illos prævalere * magiſteria & præcepta divina, quantus illis in Deum timor eſt; tamen * ex abundanti vel ſollicitudo noſtra vel caritas ſcribere ad vos iſta perſuaſit, ut nulla cum talibus commercia copulentur, nulla cum malis convivia vel colloquia miſceantur, ſimusque ab eis tam ſeparati, quam ſunt illi * de Eccleſia profugi: quia ſcriptum eſt; *Si autem & Eccleſiam contemſerit; ſit tibi tanquam ethnicus & publicanus:* & beatus Apoſtolus non monet tantum, ſed & jubet à talibus ut recedatur. *Præcipimus,* inquit, *vobis in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut recedatis ab omnibus fratribus ambulantibus inordinate, & non ſecundum traditionem, quam acceperunt à nobis.* Nulla ſocietas fidei & perfidiæ poteſt eſſe. Qui cum Chriſto * non eſt, qui adverſarius Chriſti eſt, qui unitati & paci ejus inimicus eſt, nobiscum non poteſt cohærere. Si cum precibus & ſatisfactionibus veniunt; audiantur: Si maledicta & minas ingerunt; reſpuantur. Opto te, * frater cariſſime, ſemper bene valere.

* R. *Al.* per ſemet ipſum damn.
Prov. 16, 27.
* P. *Al. portat perverſa, perditionis ſua ignem condens.*
* R. *Al.* portat verbum perditionis ſuæ
* *Al.* Idem
Eccleſiaſt. 28, 28.
Prov. 17, 4.
* P. *Al.* Quanq.
* R. *Al.* veſtram, noſtra ſc. prov. mon.
* P. *Al.* munitam
* *Al.* & mag.
* *Al.* ex abundantia
* R. *Al.* ab Eccl.
Matth. 18, 17.
2. *ad Theſſ.* 3, 6.
* *Al.* non eſt, adv. Chr. eſt; Qui nn.
* *Rom.* frater, ſemper b. v.

EPISTOLA LVI.

Ad Thibaritanos, exhortatoria ad Martyrium.

Lib. 4. Ep. 6.

Cyprianus plebi Thibari conſiſtenti Salutem.

COgitaveram quidem, fratres dilectiſſimi, atq; in votis habebam, ſi rerum ratio ac temporis conditio permitteret, ſecundum quod frequenter deſideraſtis, * ipſe ad vos venire, & * quantulacunq; mediocritate exhortationis noſtræ præſens illic * fraternitatem veſtram corroborare. Sed quoniam ſic rebus urgentibus detinemur, ut longe iſtinc excurrere, & diu à plebe,

* *Al.* ut ipſe ad vos venirem
* P. *Al.* quantulumcunque mediocritas noſtra prævaleret
* P. *Al.* fraternitatem corrob.

plebe, cui de divina indulgentia præſumus, abeſſe non detur facultas; has interim pro me ad vos vicarias literas miſi. Nam cum Domini inſtruentis dignatione inſtigemur * ſæpius, amplius & admoneamur; ad veſtram quoque conſcientiam admonitionis noſtræ ſollicitudinem perferre debemus. * Scire enim debetis & pro certo credere ac tenere, preſſuræ diem ſuper caput eſſe cœpiſſe, & occaſum ſeculi atque Antichriſti tempus appropinquaſſe; ut parati omnes ad prælium ſtemus, nec quidquam niſi gloriam vitæ æternæ & coronam confeſſionis Dominicæ cogitemus; nec putemus talia eſſe quæ veniunt, qualia fuerunt illa quæ tranſierunt. Gravior nunc & ferocior pugna imminet, ad quam fide incorrupta & virtute robuſta parare ſe debent milites Chriſti; conſiderantes iccirco ſe quotidie calicem ſanguinis Chriſti bibere, ut poſſint & ipſi propter Chriſtum ſanguinem fundere. Hoc eſt enim velle cum Chriſto inveniri, id quod Chriſtus & docuit & fecit imitari: ſecundum Joannem Apoſtolum dicentem: *Qui dicit ſe in Chriſto manere, debet quomodo ille ambulavit & ipſe ambulare.* Item beatus Apoſtolus Paulus exhortatur & docet dicens: *Sumus * filii. * Si autem filii Dei; & hæredes Dei; cohæredes autem Chriſti; ſi quidem compatiamur, ut & commagnificemur.* Quæ nunc omnia conſideranda ſunt nobis, ut nemo quidquam de ſeculo jam * moriente deſideret, ſed ſequatur Chriſtum, qui & vivit in æternum, & vivificat ſervos ſuos in fide ſui nominis conſtitutos. Venit enim tempus, fratres dilectiſſimi, quod jam pridem Dominus noſter prænunciavit & docuit advenire, dicens: * *Veniet hora, ut omnis, qui vos occiderit, putet ſe * obſequium Deo facere. Sed hæc facient, quoniam non cognoverunt Patrem, neq; me. Hæc autem locutus ſum vobis; ut cum venerit hora, eorum memores ſitis; quia ego dixi vobis.*

* P. *Al.* ſæpius & adm. *Rom.* & *Spir.* potius & adm.
* *Al.* Scire autem deb.

1. Joan. 2, 6.
Ad Rom. 8, 16, 17.
* R. *Al.* filii Dei.
* *Al.* ſi autem filii; & hæredes; hæredes quidẽ Dei; coh. a.
* P. *Al.* moriturus
* P. *Al.* Venit
Joan 16, 2, 3, 4.
* *Al.* officium

2. Nec quiſquam miretur perſecutionibus nos aſſiduis fatigari & preſſuris angentibus frequenter urgeri: quando hæc futura in noviſſimis temporibus Dominus ante prædixerit, & militiam noſtram magiſterio & hortamento ſui ſermonis inſtruxerit; Petrus quoque Apoſtolus ejus docuerit, ideo perſecutiones fieri, ut probemur, & ut dilectioni Dei, juſtorum præcedentium exemplo, nos etiam morte & paſſionibus copulemur; poſuit enim in epiſtola ſua, dicens: *Cariſſimi, nolite mirari ardo-*

1. Petri 4, 12, 13, 14.

Digitized by Google

ardorem accidentem vobis, qui ad tentationem veſtram fit, nec excidatis tanquam novum vobis contingat; ſed quotieſcunque communicatis Chriſti paſſionibus, per omnia gaudete, ut & in revelatione facta claritatis ejus gaudentes exultetis. Si improperatur vobis in nomine Chriſti; beati eſtis: quia majeſtatis & virtutis Domini nomen in vobis requieſcit; quod quidem ſecundum illos blaſphematur; ſecundum nos autem honoratur.* Docuerunt autem nos Apoſtoli ea quæ de præceptis Dominicis & cœleſtibus mandatis ipſi quoque didicerunt, Domino ipſo ſcilicet corroborante nos & dicente: *Nemo eſt, qui relinquat domum, aut agrum, aut parentes, * aut fratres, aut ſorores, aut uxorem, aut filios, propter regnum Dei, & non recipiat, * ſepties tantum in iſto tempore; in ſeculo autem * futuro vitam æternam:* & iterum: *Beati, inquit, eritis, cum odio vos habuerint * homines, & ſeparaverint vos, & expulerint, & maledixerint nomini veſtro quaſi nequam, propter Filium hominis! Gaudete in illa die & exultate: ecce enim merces veſtra multa * in cœlis!* Gaudere nos & exultare voluit in perſecutionibus Dominus: quia quando perſecutiones fiunt, tunc dantur coronæ fidei, tunc probantur milites Dei, tunc Martyribus patent cœli. Neque enim ſic nomen militiæ dedimus, ut pacem tantummodo cogitare, & detrectare & recuſare militiam debeamus: quando in ipſa militia primus ambulaverit Dominus, humilitatis & tolerantiæ & paſſionis magiſter; ut quod fieri docuit, prior faceret, & * quod pati hortatur, prior pro nobis ipſe pateretur. Sit ante oculos, fratres dilectiſſimi, quod qui *omne judicium à Patre* ſolus accepit, & qui venturus eſt & judicaturus, jam judicii ſui & cognitionis futuræ ſententiam protulerit, prænuncians & conteſtans, *confeſſurum ſe coram Patre ſuo confitentes, & negaturum negantes.* Si mortem poſſemus evadere; merito * mortem timeremus. Porro autem cum mortalem mori neceſſe ſit; amplectamur occaſionem de divina promiſſione & dignatione venientem, & fungamur exitu mortis cum præmio immortalitatis, nec vereamur occidi, quos conſtet quando occidimur, coronari.

* *Al.* quoties
Matth. 19, 29. *Marc.* 10, 28, 29. *Luc.* 18, 29, 30.
* P. *Al.* aut fr. aut ux.
* P. *Al.* centies
* *Al.* venturo
Luc. 6, 22, 23.
* *Al.* hom. & expul.
* *Al.* in cœlo.
* P. *Al.* qui *Al.* quæ
Joan. 5, 22.
Matth. 10, 32.
* P. *Al.* mori tim.

3. Nec quiſquam, fratres dilectiſſimi, cum populum noſtrum fugari conſpexerit metu perſecutionis & ſpargi, conturbetur, quod collectam fraternitatem non videat, nec tractantes Epiſcopos audiat. Simul tunc omnes eſſe * non poſſunt, qui-

* *Al.* non poſſumus.

quibus occidere non licet; ſed occidi neceſſe eſt. Vbicunque in illis diebus unusquisque fratrum fuerit; à grege interim * neceſſitate temporis corpore, non ſpiritu, ſeparatus, non moveatur ad fugæ illius horrorem, nec recedens & latens deſerti loci ſolitudine terreatur. Solus non eſt, cui Chriſtus in fuga comes eſt. Solus non eſt, qui templum Dei ſervans, ubicunque fuerit, ſine Deo non eſt: & ſi fugientem in ſolitudine ac montibus latro oppreſſerit, fera invaſerit, fames aut ſitis aut frigus afflixerit, vel per maria præcipiti navigatione properantem tempeſtas * ac procella ſubmerſerit. *Spectat militem ſuum Chriſtus ubicunq; pugnantem, & perſecutionis cauſa pro nominis ſui honore morienti præmium reddit, quod daturum ſe in * perſecutione promiſit. Nec minor eſt martyrii gloria, non publice & inter multos periiſſe; cum pereundi cauſa ſit propter Chriſtum perire. Sufficit ad teſtimonium * Martyrii ſui teſtis ille qui probat Martyres & coronat.

* Al. hac neceſſ.
* Al. aut procella
* P. Al. Expectat
* P. Al. ſurrectione
Al. reſurrect.
* Al. Martyris

4. Imitemur, fratres dilectiſſimi, Abel juſtum, qui initiavit martyria, dum propter juſtitiam primus occiditur. Imitemur Abraham, Dei amicum, qui non eſt cunctatus ut filium victimam ſuis manibus offerret, dum Deo fide devotionis obſequitur. Imitemur tres pueros, Ananiam, Azariam, & Miſahelem, qui nec ætate territi, nec captivitate fracti, Judæa devicta & Hieroſolymis captis, in ipſo regno ſuo Regem fidei virtute vicerunt, qui adorare ſtatuam, quam Nabuchodonozor Rex fecerat, juſſi, & minis Regis & flammis fortiores extiterunt, proclamantes & fidem ſuam per hæc verba teſtantes: *Nabuchodonozor Rex, non opus eſt nobis de hoc verbo reſpondere tibi. Eſt enim Deus, cui nos ſervimus, potens eripere nos de camino ignis ardentis: & de manibus tuis, Rex, liberabit nos: & ſi non; notum ſit tibi, quia diis tuis non * ſervimus, & imaginem auream, quam ſtatuiſti, non * adoramus.* Credebant ſe illi ſecundũ fidem poſſe evadere: ſed addiderunt; *& ſi non:* ut ſciret Rex, illos propter Deum quem colebant & mori poſſe. Hoc eſt enim robur virtutis & fidei, credere & ſcire, quod Deus à morte præſente liberare poſſit; & tamen mortem non timere, nec cedere; ut probari * fortius fides poſſit. Erupit per os eorum Spiritus ſancti incorruptus & invictus vigor, ut appareat vera eſſe, quæ in Evangelio

Gen. 4, 8.
1. Joan. 3, 12.
Gen. 22, 2, 10.
Dan. 3, 10, 17, 18.
* Al. deſervimus
* P. Al. adorabimus
* P. Al. potius f. p.

Digitized by Google

gelio ſuo Dominus * dixit: *Cum autem vos apprehenderint, nolite cogitare quid loquamini: Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini: Non enim vos eſtis qui loquimini; ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.* Dixit, quid loqui & reſpondere poſſimus, dari nobis *in illa hora* divinitus & offerri; *nec nos* tunc eſſe qui loquimur, ſed *Spiritum Dei Patris;* qui cum à confitentibus non diſcedit neque dividitur, ipſe in nobis & loquitur & coronatur. Sic & Daniel cum compelleretur adorare idolum Bel, quem tunc * populus & Rex colebat, in aſſerendum Dei ſui honorem plena * fidei libertate prorupit dicens: *Nil colo ego; niſi Dominum Deum meum, qui condidit cœlum & terram.* Quid in Machabæis beatorum Martyrum gravia tormenta, & multiformes *ſeptem fratrum* pœnæ, & confortans liberos ſuos *mater* in pœnis, & moriens ipſa quoque cum liberis? Nonne magnæ virtutis & fidei documenta teſtantur, & nos ad martyrii triumphum ſuis paſſionibus adhortantur? Quid Prophetæ, quos ad præſcientiam futurorum * Spiritus ſanctus animavit? Quid Apoſtoli, quos Dominus elegit? Nonne * qui juſti occiduntur propter juſtitiam, mori nos quoque docuerunt? Chriſti nativitas à Martyriis infantum ſtatim cœpit, ut ob nomen ejus à bimatu & infra qui fuerant, necarentur. Ætas necdum habilis ad pugnam, idonea extitit ad coronam: * ut appareret innocentes eſſe, qui propter Chriſtum necantur, infantia innocens ob nomen ejus occiſa eſt.

5. Oſtenſum eſt, neminem eſſe à periculo perſecutionis immunem, quando & tales martyria fecerunt. Quam * ergo gravis cauſa ſit hominis Chriſtiani, ſervum pati nolle, cum prior paſſus ſit Dominus; & pro peccatis noſtris nos pati nolle, cum peccatum ſuum proprium non habens paſſus ſit ille pro nobis? Filius Dei paſſus eſt, ut nos filios Dei faceret: & filius hominis pati non vult, ut eſſe Dei filius perſeveret? Si odio ſeculi laboramus; odium ſeculi ſuſtinuit prior Chriſtus. Si contumelias in hoc mundo, ſi fugam, ſi tormenta toleramus; graviora expertus eſt mundi factor & Dominus, qui & admonet, dicens: *Si ſeculum, inquit, vos odit; mementote quia me * priorem * vobis odit. Si de ſeculo eſſetis; ſeculum quod ſuum eſſet amaret: Sed quia de ſeculo non eſtis, & ego elegi vos de ſeculo; propterea * odit vos ſeculum. Mementote * ſermonis quem dixi vobis: Non eſt ſervus major*

* P. Al. edixit dicens:
Matth. 10, 19, 20.
* Al. & Rex & populus colebant, in aſſerendo
* P. Al. fide & l.
Dan. 14, 4.
2. *Macc.* 7, 1, & *ſeqq.*
* *Rem.* Spiritus animavit?
* *Al.* cum juſti occiduntur, propter juſtitiam mori n.
Matth. 2, 16.
* *Al.* ut apparerent inn.
* P. *Al.* verò gr.
Joan. 15, 18, 19, 20.
* Al. primo odit.
* P. Al. veſtrum
* P. Al. odivit
* P. Al. verbi, quod

Digitized by Google

major Domino ſuo: Si me perſecuti ſunt; & vos perſequentur. Dominus & Deus noſter quicquid docuit, & fecit: ut diſcipulus excuſatus eſſe non poſſit, qui diſcit & non facit.

6. Neque aliquis ex vobis, fratres dilectiſſimi, futuræ perſecutionis metu aut Antichriſti imminentis adventu ſic terreatur, ut non Euangelicis exhortationibus & præceptis ac monitis cœleſtibus ad omnia inveniatur armatus. Venit Antichriſtus: ſed & ſupervenit Chriſtus. Graſſatur & ſævit inimicus: * ſed ſtatim ſequitur Dominus paſſiones noſtras & vulnera vindicaturus. Iraſcitur adverſarius & minatur: ſed eſt qui poſſit de ejus manibus liberare. Ille metuendus eſt, cujus iram nemo poterit evadere, ipſo præmonente & dicente: *Ne timueritis eos, qui occidunt corpus; animam autem non poſſunt occidere. Magis autem metuite eum, qui poteſt * & corpus & animam occidere in gehennam:* & iterum: *Qui amat animam ſuam perdet illam, & qui odit animam ſuam in iſto ſeculo, in vitam æternam conſervabit illam.* * Et in Apocalypſi inſtruit & præmonet dicens: *Si quis adorat beſtiam & imaginem ejus, & accipit notam in fronte ſua & in manu; bibet & ipſe de vino iræ Dei mixto in poculo iræ ejus, & punietur igne & ſulphure ſub oculis ſanctorum Angelorum, & ſub oculis Agni, & fumus de tormentis eorum aſcendet in ſecula ſeculorum, nec habebunt requiem die ac nocte, quicunque adorant beſtiam & imaginem ejus.*

Rom. & Spir. ſed & ſt. ſ.

Matth. 10, 28.

* & animam & corpus perdere in gehenna.

Ioan. 12, 25.

* *Rom. & Spir.* Et Apocalypſis inſtr.

Apoc. 14, 9, 10, 11.

7. Ad agonem ſecularem * exercentur homines & parantur, & magnam gloriam computant honoris ſui, ſi illis ſpectante populo & Imperatore præſente contigerit coronari. Ecce agon ſublimis & magnus, & coronæ cœleſtis præmio glorioſus, ut ſpectet nos certantes Deus! Et ſuper eos quos filios facere dignatus eſt, oculos ſuos pandens certaminis noſtri ſpectaculo * perfruitur. Prœliantes nos & fidei congreſſione pugnantes ſpectat Deus, ſpectant Angeli ejus, ſpectat & Chriſtus. Quanta eſt gloriæ dignitas, quanta felicitas, * præſente Deo congredi & Chriſto Judice coronari? Armemur, fratres dilectiſſimi, viribus totis, & paremur ad agonem mente incorrupta, fide integra, virtute devota. Ad aciem quæ nobis indicitur, Dei caſtra procedant. Armentur Integri, * ne perdat Integer quod nuper ſtetit. Armentur & Lapſi, ut & Lapſus recipiat quod amiſit. Integros honor, Lapſos dolor ad prœlium

* *Al.* & exerc.

* P. *Al.* perfruatur

* P. *Al.* præſide

* P. *Al.* nec

S pro-

provocet. * Armat nos & præparat Apoſtolus dicens: *Non eſt nobis colluctatio adverſus carnem & ſanguinem; ſed adverſus poteſtates & principes hujus mundi * harum tenebrarum, adverſus ſpiritus nequitiæ in cœleſtibus. Propter quod * induite tota arma Dei, ut poſſitis reſiſtere in die nequiſſimo: ut cum omnia perfeceritis, ſtetis accincti lumbos veſtros in veritate, induti loricam juſtitiæ, & calceati pedes in præparatione Euangelii pacis, aſſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia ignita jacula nequiſſimi extinguere, & galeam ſalutis, & gladium Spiritus, qui eſt ſermo Dei.* Hæc arma ſumamus, his nos tutamentis ſpiritalibus & cœleſtibus muniamus, ut in die nequiſſimo reſiſtere Diaboli minis & repugnare poſſimus.* Induamus *loricam juſtitiæ:* ut contra inimici jacula munitum ſit pectus & tutum. *Calceati * ſint Euangelico* magiſterio & armati pedes: ut cum ſerpens calcari à nobis & obteri cœperit, mordere & ſupplantare non poſſit. Portemus fortiter *ſcutum fidei,* quo protegente, quicquid jaculatur inimicus, poſſit extingui. Accipiamus quoque ad tegumentum capitis *galeam * ſalutarem,* ut muniantur aures, ne audiant edicta feralia; muniantur oculi, ne videant deteſtanda ſimulachra; muniatur frons, ut ſignum Dei incolume ſervetur; muniatur os, ut Dominum ſuum Chriſtum victrix lingua fateatur. Armemus & dexteram *gladio ſpiritali,* ut ſacrificia funeſta fortiter reſpuat, * & Euchariſtiæ memor, quæ Domini corpus * accepit, * ipſum complectatur, poſtea à Domino ſumtura præmium cœleſtium coronarum.

8. O dies ille qualis & quantus adveniet, fratres dilectiſſimi, cum cœperit populū ſuum Dominus recenſere, & divinæ cognitionis examine ſingulorum merita recognoſcere, mittere in gehennam nocentes, & perſecutores noſtros flammæ pœnalis perpetuo ardore damnare; nobis vero mercedem fidei & devotionis exolvere! Quæ erit * gloria & quanta lætitia, admitti, ut Deum videas? honorari ut cum Chriſto Domino Deo tuo ſalutis ac lucis æternæ gaudium capias? Abraham & Iſaac & Jacob & Patriarchas omnes & Prophetas & Apoſtolos & Martyres ſalutare? cum juſtis & Dei amicis in regno cœlorum datæ immortalitatis voluptate gaudere? ſumere illic quod *nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit?* Majora enim nos accipere, quam quod hic aut operamur, aut patimur, Apoſto-

* P. *Al.* nec
* P. *Al.* Armari autem & parari nos beatus Apoſtolus docet dicens:
* *Rom. & Spir.* & har. t.
* P. *Al.* induite arma D.
* *Al.* Induamur
* *Al.* ſimus
* *Rom. & Spir.* ſpiritalem,
* *Al.* ut Ech. memor, qui
* P. *Al.* accipit R. *Al.* accipit, ipſum compl. poſtmodum Dominum ſ. p. c. c. *Al.* accepit, in ipſo Dominum ſuum complectatur, poſtm. à Domino ſuo ſumturus p. c. c.
* P. *Al.* ipſum complectatur, à Dom.
* *Al.* illa gl.

1. ad Cor. 2, 9.

Apoſtolus prædicat, dicens: *Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad ſuperventuram claritatem, quæ revelabitur in nobis.* Cum revelatio illa venerit, cum * claritas ſuper nos Dei fulſerit, * tam beati erimus & læti, dignatione Domini honorati; quam rei remanebunt & miſeri, qui Dei deſertores * aut contra Deum rebelles voluntatem fecerunt diaboli, ut eos neceſſe ſit cum ipſo ſimul inextinguibili igne torqueri. Hæc, fratres dilectiſſimi, hæreant cordibus veſtris: Hæc ſit armorum * veſtrorum præparatio: Hæc diurna ac nocturna meditatio, ante oculos habere & cogitatione ſemper ac ſenſibus voluere iniquorum ſupplicia & præmia ac merita juſtorum; quid negantibus Dominus comminetur ad pœnam; quid contra confitentibus promittat ad gloriam. Si hæc cogitantibus ac meditantibus * nobis * ſupervenerit perſecutionis dies; miles Chriſti, præceptis ejus & monitis eruditus, non expaveſcit ad pugnam; ſed paratus eſt ad coronam. Opto vos, fratres cariſſimi, ſemper bene valere.

Ad Rom. 8, 18.
* P. *Al.* caritas
* P. *Al.* quàm *Al.* jam - - honorati. Quàm r. m.
* *Al.* & c. D.
* *Al.* noſtr.
* P. *Al.* vobis
* *Al.* ſupervenerint

Epistola LVII.

Ad Cornelium in exilio de ejus confeſſione.

Lib. 1. Ep. 2.

Cyprianus Cornelio fratri Salutem.

COgnovimus, frater cariſſime, fidei ac virtutis veſtræ teſtimonia glorioſa, & confeſſionis veſtræ honorem ſic exultanter accepimus, ut in meritis ac laudibus veſtris nos quoque participes & ſocios computemus. Nam cùm nobis & Eccleſia una ſit & mens juncta & individua concordia; quis non Sacerdos in Conſacerdotis ſui laudibus, tanquam in ſuis propriis gratuletur? aut quæ fraternitas non in fratrum gaudio ubique lætetur? Exprimi ſatis non poteſt, quanta * illic exultatio fuerit & quanta lætitia, cum de vobis proſpera & fortia comperiſſemus: ducem te illic confeſſionis fratribus extitiſſe; ſed & confeſſionem ducis de fratrum * confeſſione creviſſe; ut dum præcedis ad gloriam, multos feceris gloriæ comites, & confeſſorem populum ſuaſeris fieri, dum primus paratus es pro omnibus confiteri: ut non inveniamus quid prius prædicare in vobis debeamus, utrumne tuam promtam & ſtabilem fidem, an inſe-

* *Al.* iſta
* P. *Al.* confeſſione

Digitized by Google

* G. *Al.* præruntis

* P. *Al.* frater cariſſime,

Ad Rom. 1, 8.

* R. *Al.* providebat

* P. *Al.* provocat

* *Al.* dum ſic f. e.

* *Al.* & cæteris

* *Al.* nec mori t.

* *Al.* malitiæ ſævitia

* *Al.* Chriſti & ejus Eccl. gaud.

* P. *Al.* ſemel tota c.

* *Al.* cum accurrerit

* P. *Al.* illi

inſeparabilem fratrum caritatem. Virtus illic Epiſcopi * præcedentis publice comprobata eſt, adunatio ſequentis fraternitatis oſtenſa eſt: Dum apud vos unus animus & una vox eſt, Eccleſia omnis Romana confeſſa eſt.

2. Claruit, * fratres cariſſimi, *fides*, quam de vobis beatus Apoſtolus prædicavit. Hanc laudem virtutis & roboris firmitatem jam tunc in ſpiritu * prævidebat, & præconio futurorum merita veſtra conteſtans, dum parentes laudat, filios * provocabat. Dum ſic unanimes, * dum fortes eſtis, magna * cæteris fratribus unanimitatis & fortitudinis exempla tribuiſtis. Docuiſtis granditer Deum timere, Chriſto firmiter adhærere, plebem Sacerdotibus in periculo jungi, in perſecutione fratres à fratribus non ſeparari, concordiam ſimul junctam vinci omnino non poſſe, quicquid ſimul petitur à cunctis, Deum pacis pacificis exhibere. Proſilierat adverſarius terrore violento Chriſti caſtra turbare: ſed quo impetu venerat, eodem impetu pulſus eſt, & quantum formidinis & terroris attulit, tantum fortitudinis invenit & roboris. Supplantare ſe iterum poſſe crediderat Dei ſervos, & velut tirones & rudes, quaſi minus paratos & minus cautos, ſolito ſuo more concutere. Vnum primo aggreſſus, ut lupus ovem ſecernere à grege, ut accipiter columbam ab agmine volantium ſeparare tentaverat: nam cui non eſt adverſus omnes ſatis virium, circumvenire quærit ſolitudinem ſingulorum: ſed retuſus adunati exercitus fide pariter & vigore, intellexit milites Chriſti vigilare jam ſobrios, & armatos ad prælium ſtare; vinci non poſſe, mori poſſe; & hoc ipſo invictos eſſe, quia * mori non timent; nec repugnare contra impugnantes; cum occidere innocentibus nec nocentem liceat; ſed promte & animas & ſanguinem tradere; ut cum tanta in ſeculo * malitia & ſævitia graſſetur, à malis & ſævis velocius recedatur. Quale illud fuit ſub oculis Dei ſpectaculum glorioſum? quale in conſpectu * Chriſti, Eccleſiæ ſuæ gaudium; ad pugnam, quam tentaverat hoſtis inferre, non ſingulos milites; ſed * tota ſimul caſtra prodiſſe? omnes enim conſtat venturos fuiſſe, ſi audire potuiſſent; * quando occurrerit properanter & venerit quiſquis audivit. Quot * illic *Lapſi*, glorioſa confeſſione ſunt reſtituti? *Steterunt* fortes, & ipſo dolore pœnitentiæ facti ad prælium fortiores: ut appareat nuper

* ſubi-

Digitized by Google

* ſubitatos eſſe, & novæ atque inſuetæ rei pavore trepidaſſe; * P. *Al.* dubitaſſe
rediiſſe ad ſe poſtmodum, fidem veram & vires ſuas de Dei timore collectas ad omnem patientiam conſtanter & firmiter roboraſſe, nec jam *ſtare* ad criminis veniam, ſed ad paſſionis coronam.

3. Quid ad hæc Novatianus, * frater cariſſime? utrumne jam deponit errorem? an vero (qui dementium mos eſt) * P. *Al.* frater, utrumne
ipſis bonis & proſperis noſtris plus adactus eſt ad furorem? & quo magis ac magis dilectionis ac fidei creſcit hic gloria, illic diſſenſionis & zeli * recrudeſcit inſania, nec vulnus ſuum miſer * *Al.* crudeſcit
curat; ſed adhuc gravius & ſe & ſuos vulnerat? in perniciem fratrum lingua ſua perſtrepens, & facundiæ venenatæ jacula contorquens, magis durus ſecularis philoſophiæ pravitate, quam * philoſophiæ Dominicæ lenitate pacificus; deſertor Ec- * P. *Al.* Sophiæ
cleſiæ, miſericordiæ hoſtis, interfector pœnitentiæ, doctor ſuperbiæ, veritatis corruptor, * perditor caritatis? Agnoſcitne * P. *Al.* proditor
jam qui ſit Sacerdos Dei? quæ ſit Eccleſia & domus Chriſti? qui ſint ſervi Dei, quos diabolus infeſtet? qui ſint Chriſtiani, quos Antichriſtus impugnet? Neque enim quærit illos quos jam ſubegit, aut geſtit evertere quos jam ſuos fecit. Inimicus & hoſtis Eccleſiæ quos alienavit ab Eccleſia & foras duxit, ut captivos & * victos contemnit & præterit; eos pergit laceſ- * *Al.* victos
ſere, in quibus Chriſtum cernit habitare. Quanquam & ſi aliquis ex talibus fuerit apprehenſus; non eſt quod ſibi quaſi in confeſſione nominis blandiatur: cum conſtet, ſi occiſi ejusmodi extra Eccleſiam fuerint, fidei coronam non eſſe, ſed pœnam potius eſſe perfidiæ, nec in *domo* Dei inter *unanimes habitaturos* *Pſ.* 67, (68,) 6.
eſſe, quos videmus de pacifica & divina domo furore diſcordiæ receſſiſſe. Hortamur plane quantum poſſumus, frater cariſſime, pro caritate mutua, qua nobis invicem cohæremus, ut (quoniam providentia Domini monentis inſtruimur, & divinæ miſericordiæ conſiliis ſalubribus admonemur, appropinquare jam certaminis & agonis noſtri diem) jejuniis, vigiliis, orationibus inſiſtere cum omni plebe non deſinamus. Incumbamus gemitibus aſſiduis & deprecationibus crebris. Hæc ſunt enim nobis arma cœleſtia, quæ ſtare & perſeverare fortiter faciunt: hæc ſunt munimenta ſpiritalia & tela divina, quæ protegunt. Memores noſtri invicem ſimus, concordes atque unanimes,

 utro-

Digitized by Google

utrobique pro nobis ſemper oremus, preſſuras & anguſtias mutua caritate relevemus, & ſi quis iſtinc noſtrûm prior divinæ dignationis celeritate præceſſerit, perſeveret apud Dominum noſtra * dilectio, pro fratribus & ſororibus noſtris apud miſericordiam Patris non ceſſet oratio. Opto te, frater cariſſime, ſemper bene valere.

* G. *Al.* dilectio profr. & ſor. noſtris, apud miſeric. P.

Epistola LVIII.

Lib. 3. Ep. 1.

Ad Lucium Papam Romanum reverſum ab exilio.

Cyprianus cum Collegis Lucio fratri Salutem.

ET nuper quidem tibi, frater cariſſime, gratulati ſumus, cum te honore geminato in Eccleſiæ ſuæ adminiſtratione Confeſſorem pariter & Sacerdotem conſtituit divina dignatio: ſed & nunc non minus tibi & comitibus tuis atque univerſæ fraternitati gratulamur, quod cum eadem gloria & laudibus veſtris reduces vos denuo ad ſuos fecerit benigna Domini & larga protectio: ut paſcendo gregi paſtor & gubernandæ navi gubernator & plebi regendæ rector redderetur, * & appareret relegationem veſtram ſic divinitus eſſe diſpoſitam, non ut Epiſcopus relegatus & pulſus Eccleſiæ deeſſet; ſed ut ad Eccleſiam major rediret. Neque enim in tribus pueris minor fuit martyrii dignitas, quia morte fruſtrata de camino ignis incolumes exierunt. aut non conſummatus Daniel extitit in ſuis laudibus, quia qui leonibus miſſus fuerat ad prædam, protectus à Domino vixit ad gloriam. In Confeſſoribus Chriſti dilata martyria non meritum confeſſionis minuunt; ſed magnalia divinæ protectionis oſtendunt. Repræſentatum videmus in vobis, quod apud Regem fortes atque iluſtres pueri prædicaverunt, ipſos quidem paratos eſſe ardere flammis, ne diis ejus ſervirent, aut imaginem quam fecerat adorarent; *Deum* tamen *quem colebant*, quemque & nos colimus, *potentem eſſe ut eos de camino ignis eximeret, & de Regis manibus* ac de pœnis præſentibus *liberaret.* Quod invenimus in confeſſionis veſtræ fide & in Domini circa vos protectione nunc geſtum; ut cum vos parati fueritis & promti omne ſubire ſupplicium; Dominus tamen vos pœnæ ſubtraheret & Eccleſiæ reſervaret. Regredientibus vobis breviata non eſt in Epi-

*Al. ut appa[illegible]

Dan. 3, (92,) 27.

Dan. 6, 23.

Dan. 3, 17.

Epiſcopo confeſſionis ſuæ dignitas; ſed magis crevit ſacerdotalis auctoritas, ut altari Dei asſiſtat Antiſtes, qui ad confeſſionis arma ſumenda & facienda martyria, non verbis plebem, ſed factis cohortetur, & imminente Antichriſto paret ad prælium milites non ſolum ſermonis & vocis incitamento; ſed fidei & virtutis exemplo.

2. Intelligimus, frater cariſſime, & tota cordis noſtri luce perſpicimus divinæ majeſtatis ſalutaria & ſancta conſilia; unde illic repentina perſecutio nuper exorta ſit, * unde contra Ecclesiam Chriſti & Epiſcopum Cornelium beatum Martyrem vosq; omnes ſecularis poteſtas ſubito proruperit: ut ad confundendos hæreticos & retundendos oſtenderet Dominus, quæ eſſet Eccleſia, quis Epiſcopus ejus unus divina ordinatione delectus; qui cum Epiſcopo Presbyteri ſacerdotali honore conjuncti; quis adunatus & verus Chriſti populus Dominici gregis caritate connexus; qui eſſent, quos inimicus laceſſeret; qui contra, quibus diabolus ut ſuis parceret. Neque enim perſequitur & impugnat Chriſti adverſarius; niſi caſtra & milites Chriſti: hæreticos proſtratos ſemel & ſuos factos contemnit & præterit: eos quærit dejicere, quos videt ſtare. Atque utinam nunc facultas daretur, frater cariſſime, ut intereſſe illic vobis regredientibus poſſemus, qui vos mutua caritate diligimus, ut adventus veſtri lætiſſimum fructum præſentes cum cæteris ipſi quoque caperemus! Quæ illic exultatio omnium fratrum? qui concurſus atque complexus occurrentium ſingulorum? Vix oculis adhærentium poteſt ſatisfieri, vix vultus ipſi atque oculi plebis poſſunt videndo * ſatiari. De adventus veſtri gaudio cognoſcere illic fraternitas cœpit, qualis & quanta ſit ſecutura Chriſto veniente lætitia: cujus quia citò appropinquabit adventus, imago jam quædam præceſſit in vobis, ut quomodo Joannes præcurſor ejus & prævius veniens, prædicavit Chriſtum veniſſe; ſic nunc Epiſcopo Confeſſore Domini & Sacerdote redeunte, appareat & Dominum jam redire. Vicarias vero pro nobis ego & Collegæ & fraternitas omnis has ad vos literas mittimus, frater cariſſime, & repræſentantes vobis per epiſtolam gaudium noſtrum, fida obſequia caritatis * expromimus, hîc quoque in ſacrificiis atque

* *Al.* inde &

* *Al.* ſatiari de adv. v. gaudio. Cogn.

* P. *Al.* exprimimus

atque in orationibus noſtris non ceſſantes Deo Patri & Chriſto Filio ejus Domino noſtro gratias agere, & orare pariter ac petere, ut qui perfectus eſt atque perficiens, cuſtodiat & perficiat in vobis confeſſionis veſtræ glorioſam coronam: qui & ad hoc vos fortaſſe revocavit, ne gloria eſſet occulta, ſi foris eſſent confeſſionis veſtræ conſummata martyria. Nam victima quæ fraternitati præbet exemplum virtutis & fidei, præſentibus debet fratribus immolari. Optamus te, frater cariſſime, ſemper bene valere.

EPISTOLÆ MISCELLANEÆ IN PACE ECCLESIÆ VARIIS TEMPORIBUS CONSCRIPTÆ.

EPISTOLA LIX.

Lib. 3. Ep. 8.

Ad Fidum de infantibus baptizandus.

Cyprianus & cæteri Collegæ, qui in concilio aſſuerant, numero LXVI. Fido fratri Salutem.

LEgimus literas tuas, frater cariſſime, quibus ſignificaſti de Victore * quodam Preſbytero, quod ei, antequam pœnitentiam plenam egiſſet & Domino Deo, in quem deliquerat, ſatisfeciſſet, temere Therapius Collega noſter immaturo tempore & præpropera feſtinatione pacem dederit: Quæ res nos ſatis movit, receſſum eſſe à decreti noſtri auctoritate, ut ante legitimum & plenum tempus ſatisfactionis & ſine petitu & conſcientia plebis, nulla infirmitate urgente ac neceſſitate cogente, pax ei concederetur. Sed librato apud nos diu conſilio, ſatis fuit objurgare Therapium Collegam noſtrum, quod temere hoc fecerit, & inſtruxiſſe, ne quid tale de cætero faciat: Pacem tamen quomodocunque à Sacerdote Dei ſemel datam non putavimus auferendam, ac per hoc Victori communicationem ſibi * conceſſam uſurpare permiſimus.

* P. Al. quondam

* P. Al. traditam

2. Quantum vero ad cauſam infantum pertinet, quos dixiſti intra ſecundum vel tertium diem, * quo nati ſint, conſtitu-

Vid. Auguſtin. *l. 4. contra duas epiſt. Pelag. c. 8.*

* P. Al. quam nati ſunt,

Digitized by Google

ſtitutos baptizari non oportere, & conſiderandam eſſe legem circumciſionis antiquæ, ut intra octavum diem eum qui natus eſt baptizandum & * ſanctificandum non putares; longe aliud in concilio noſtro omnibus viſum eſt. In hoc enim quod tu putabas eſſe faciendum, nemo conſenſit: ſed * univerſi potius judicavimus nulli hominum nato miſericordiam Dei & gratiam denegandam. Nam cum Dominus in Euangelio ſuo dicat: *Filius hominis non venit animas hominum perdere; ſed ſalvare;* quantum in nobis eſt, ſi fieri poteſt, nulla anima perdenda eſt. Quid enim ei deeſt, qui ſemel in utero, Dei manibus formatus eſt? Nobis enim atq; oculis noſtris, ſecundum dierum ſecularium curſum, accipere, qui nati ſunt, incrementum videntur: cæterum quæcunque à Deo fiunt, Dei factoris majeſtate & opere perfecta ſunt. Eſſe denique apud omnes, ſive infantes, ſive majores natu, unam divini muneris æqualitatem declarat nobis divinæ Scripturæ fides, cum Heliſæus * ſuper infantem Sunamitis viduæ filium, qui mortuus jacebat, ita ſe Deum deprecans ſuperſtravit, ut capiti caput & faciei facies applicaretur, & ſuperfuſi Heliſæi membra ſingulis parvuli membris & pedes pedibus jungerentur. Quæ res ſi ſecundum nativitatis noſtræ & corporis qualitatem cogitetur, adulto & provecto infans non poſſet æquari, nec cohærere & ſufficere poſſent parva membra majoribus: ſed illic æqualitas divina & ſpiritalis exprimitur, quod pares atque æquales ſint omnes homines, quando à Deo ſemel facti ſint, & poſſit * ætas * noſtra in incrementis corporum, ſecundum ſeculum, non ſecundum Deum, habere diſcrimen: niſi ſi & gratia ipſa, * quæ baptizatis datur, pro ætate accipientium vel minor, vel major tribuitur; cum Spiritus ſanctus non de menſura, ſed de pietate atque indulgentia paterna æqualis omnibus præbeatur. Nam *Deus* ut *perſonam non accipit;* ſic nec ætatem: cum ſe omnibus ad cœleſtis gratiæ conſecutionem æqualitate librata præbeat * Patrem.

Gen.17,12.
* Al. ſacrificandum
* Rom. & Spir. univerſe
Luc.9,56.
Vid. Auguſtin. Ep.28. ſub fin.
* P. Al. ſuper inf. viduæ
4.Reg.4,34.
* P. Al. ætatis noſtræ - - haberi diſcrimen.
* P. Al. noſtræ increm.
* Al. quæ & baptizatis d.
ad Gal.2,6.
Ad Col.3,25.
* P. Al. parem

3. Nam & quod veſtigium infantis in primis partus ſui diebus conſtituti, mundum non eſſe dixiſti, quod unuſquiſque noſtrum adhuc horreat exoſculari; nec hoc putamus ad cœleſtem * gratiam dandam impedimento eſſe oportere: ſcriptum eſt enim: *Omnia munda ſunt mundis.* Nec aliquis noſtrum id

* P. Al. gloriam
Ad Tit.1,15.

id debet horrere, quod Deus dignatus eſt facere. Nam etſi adhuc infans à partu novus eſt; non ita eſt tamen, ut quiſquam illum in gratia danda atque in pace facienda horrere debeat oſculari; quando in oſculo infantis unuſquiſque noſtrum pro ſua religione ipſas adhuc recentes Dei manus debeat cogitare, quas in homine modò formato & recens nato quodammodo exoſculamur, quando id quod Deus fecit amplectimur. Nam quod in Judaica circumciſione carnali octavus dies obſervabatur; ſacramentum eſt in umbra atque in imagine antè præmiſſum; ſed veniente Chriſto * veritate completum. Nam quia octavus * dies, i. e. poſt Sabbatum primus dies futurus erat, quo Dominus reſurgeret & nos vivificaret, & circumciſionem nobis ſpiritalem daret; hic dies octavus, i. e. poſt Sabbatum primus & Dominicus præceſſit in imagine, quæ imago ceſſavit ſuperveniente poſtmodum veritate, & data nobis ſpiritali circumciſione. Propter quod neminem putamus à gratia conſequenda impediendum eſſe * ea lege, quæ jam ſtatuta eſt, nec ſpiritalem circumciſionem impediri carnali circumciſione debere; ſed omnem omnino hominem admittendum eſſe ad gratiam Chriſti: quando & Petrus in * Actibus Apoſtolorum loquatur, & dicat: *Dominus mihi dixit,* * *neminem communem dicendum & immundum.*

4. Cæterum ſi homines impedire * aliquid ad conſecutionem gratiæ poſſent; magis adultos & provectos & majores natu poſſent impedire peccata graviora. Porro autem ſi etiam graviſſimis * delictoribus & in Deum * multum ante peccantibus, cum poſtea crediderint, remiſſa peccatorum datur, & à baptiſmo * atque à gratia nemo prohibetur; quanto magis prohiberi non debet infans, qui recens natus nihil peccavit, niſi quod ſecundum Adam carnaliter natus contagium mortis antiquæ prima nativitate contraxit? qui ad * remiſſam peccatorum accipiendam hoc ipſo facilius accedit, quod illi remittuntur non propria, ſed aliena peccata. Et icciroo, frater cariſſime, hæc fuit in concilio noſtra ſententia, à baptiſmo atque à gratia Dei, qui omnibus miſericors & benignus & pius eſt, neminem per nos debere prohiberi. Quod cum circa univerſos obſervandum ſit atque * retinendum; tum magis circa infantes ipſos & recens natos obſervandum putamus, qui hoc

ipſo

V. Auguſtin. *lib.* 4. *contra duas epiſt. Pelagian. c.* 8.

* *Al.* in verit.
* P. *Al.* dies idem poſt Sabb.
* P. *Al.* à lege
* P. *Al.* Actis *Act.* 10, 28.
* *Al.* neminem hominem comm.
* P. *Al.* aliud
Vid. Auguſtin, *lib.* 4. *contra duas epiſt. Pelagian. c.* 8.
* R. *Al.* delictorum
* P. *Al.* multo ante
* *Al.* atque gr. n.
* P. *Al.* remiſſionem
* P. *Al.* retinendum, magis *Al.* retinendum, tamen mag.

ipſo de ope noſtra ac de divina miſericordia plus merentur, quod in primo ſtatim nativitatis ſuæ ortu plorantes ac flentes nihil aliud faciunt quam deprecantur. Optamus te, frater cariſſime, ſemper bene valere.

Epistola LX.

Ad Epiſcopos Numidas de redemtione fratrum ex captivitate Barbarorum. *Lib. 5. Epiſt. 8.*

Cyprianus Januario, Maximo, Proculo, Victori, Modiano, Nemeſiano, Nampulo, & Honorato, fratribus, Salutem.

CUm maximo animi noſtri gemitu & non ſine lacrymis legimus literas veſtras, fratres cariſſimi, quas ad nos pro dilectionis veſtræ ſollicitudine, de fratrum noſtrorum & ſororum captivitate feciſtis. Quis enim non doleat in ejusmodi caſibus? aut quis non dolorem fratris ſui ſuum proprium computet? cum loquatur Apoſtolus Paulus & dicat: *Si patitur unum membrum; compatiuntur & cætera membra: ſi lætatur membrum unum; collætantur & cætera membra:* & alio loco: *Quis infirmatur*, inquit, *& non ego infirmor?* Quare nunc & nobis captivitas fratrum noſtra captivitas computanda eſt, & periclitantium dolor pro noſtro dolore numerandus eſt: cum ſit ſcilicet adunationis noſtræ corpus unum, & non tantum dilectio ſed & religio inſtigare nos debeat & confortare ad fratrum membra redimenda. Nam cum denuo Apoſtolus Paulus dicat: *Neſcitis quia templum Dei eſtis, & Spiritus Dei habitat in vobis?* etiamſi caritas nos minus adigeret ad opem fratribus ferendam; conſiderandum tamen hoc in loco fuit, Dei templa eſſe quæ capta ſunt; nec pati nos longa ceſſatione & neglecto dolore debere, ut diu Dei templa captiva ſint; ſed quibus poſſumus viribus elaborare & velociter gerere, ut Chriſtum Judicem & Dominum & Deum noſtrum promereamur obſequiis noſtris.

1. ad Cor. 12, 26. *2. ad Cor. 11, 29.* *1. ad Cor. 3, 16.*

2. Nam cum dicat Paulus Apoſtolus: *Quotquot in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis;* in captivis fratribus noſtris contemplandus eſt Chriſtus, & redimendus de periculo captivitatis, qui nos redimit de periculo mortis: ut qui nos de diabo- *ad Gal. 3, 27.*

 li fau-

Digitized by Google

li faucibus exuit, nunc ipſe, qui manet & habitat in nobis, de Barbarorum manibus exuatur, & redimatur nummaria quantitate, qui nos cruce redemit & ſanguine; qui iccirco hæc fieri interim patitur, ut fides noſtra tentetur, an faciat unusquisq; pro altero, quod pro ſe fieri vellet, ſi apud Barbaros teneretur ipſe captivus. Quis enim non humanitatis memor & mutuæ dilectionis admonitus, ſi pater eſt, illic eſſe nunc filios ſuos computet? ſi maritus eſt, uxorem ſuam illic captivam teneri cum dolore pariter ac pudore vinculi maritalis exiſtimet? Quantus vero communis omnibus nobis mœror eſt & cruciatus de periculo virginum, quæ illic tenentur; pro quibus non tantum libertatis, ſed & pudoris jactura plangenda eſt; nec tam vincula barbarorum, quam lenonum & lupanarium ſtupra deflenda ſunt; ne membra Chriſto dicata & in æternum continentiæ honore pudica virtute devota inſultantium libidine & contagione fœdentur!

3. Quæ omnia illic ſecundum literas veſtras fraternitas noſtra cogitans & dolenter examinans, promte omnes & libenter ac largiter ſubſidia nummaria fratribus contulerunt; ſemper quidem ſecundum fidei ſuæ firmitatem ad opus Dei proni; nunc tamen magis ad opera ſalutaria contemplatione tanti doloris accenſi. Nam cum Dominus in Euangelio ſuo dicat; *Infirmus fui, & viſitaſtis me*; quanto nunc quoque cum majore operis noſtri mercede dicturus eſt: Captivus fui, & redemiſtis me? & cum denuo dicat: *In carcere fui, & veniſtis ad me*; quanto plus eſt cum cœperit dicere: In carcere captivitatis fui, & clauſus, & vinctus apud Barbaros jacui; & de carcere illo ſervitutis liberaſtis me; cum judicii dies venerit præmium de Domino recepturi? Denique maximas vobis gratias agimus, quod nos veſtræ ſollicitudinis, & tam bonæ ac neceſſariæ operationis participes eſſe voluiſtis: ut offerretis nobis agros uberes, in quibus ſpei noſtræ *ſemina* mitteremus, expectaturi *meſſem* de ampliſſimis fructibus, qui de hac cœleſti & ſalutari operatione proveniunt.

Matth. 25, 36. *Ad Gal. 6, 7, 9.*

4. Miſimus autem * ſeſtertia centum millia nummûm, quæ iſtic in Eccleſia, cui de Domini indulgentia præſumus, Cleri & plebis apud nos conſiſtentis collatione collecta ſunt; quæ vos illic pro veſtra diligentia diſpenſabitis. Et optamus qui-

* P. & R. *malunt legere*: ſeſtertiûm centum millia nummûm,

Digitized by Google

quidem nihil tale de cætero fieri, & fratres noſtros Domini majeſtate protectos ab ejuſmodi periculis incolumes reſervari. ſi tamen ad explorandam noſtri animi caritatem & examinandam noſtri pectoris fidem tale aliquid acciderit; nolite cunctari nunciare hæc nobis literis veſtris, pro certo habentes, Eccleſiam noſtram & fraternitatem iſtic univerſam, ne hæc ultra fiant precibus orare; ſi facta fuerint, libenter & largiter ſubſidia præſtare. Vt autem fratres noſtros ac ſorores, qui ad hoc opus tam neceſſarium promte ac libenter operati ſunt, ut ſemper operentur, in mentem habeatis in orationibus veſtris, & eis vicem boni operis in ſacrificiis & precibus repræſentetis, ſubdidi nomina ſingulorum; ſed & Collegarum quoque & conſacerdotum noſtrorum, qui & ipſi cum præſentes eſſent, & ſuo & plebis ſuæ nomine quædam pro viribus contulerunt, nomina addidi, & præter quantitatem propriam noſtram, eorum quoq; ſummulas ſignificavi & miſi; quorum omnium, ſecundum quod fides & caritas exigunt, in orationibus & precibus veſtris meminiſſe debetis. Optamus vos, fratres cariſſimi, ſemper bene valere.

EPISTOLA LXI.

Lib. 1. *Ep.* 10.

Ad Euchratium de Hiſtrione.

*Cyprianus * Euchratio fratri Salutem.*

PRo dilectione tua * & verecundia mutua conſulendum me exiſtimaſti, frater cariſſime, quid mihi videatur * de hiſtrione quodam, qui apud vos conſtitutus in ejuſdem adhuc artis ſuæ dedecore perſeverat, & magiſter & doctor non erudiendorum, ſed perdendorum puerorum, id quod male didicit cæteris quoque inſinuat; * *an talis debeat communicare nobiſcum.* * Puto nec majeſtati divinæ nec Euangelicæ diſciplinæ congruere, ut pudor & honor Eccleſiæ tam turpi & inſami contagione fœdetur. Nam cum in lege prohibeantur *viri induere muliebrem veſtem*, & maledicti ejuſmodi judicentur; quanto majoris eſt criminis, non tantum muliebria indumenta accipere; ſed & geſtus quoque turpes & molles & muliebres magiſterio impudicæ artis exprimere? Nec excuſet ſe quiſquam, ſi à theatro ipſe

* P. *Al.* Eugratio *Al.* Euagrio *Al.* Eucratio

c. Pro dilect. 95. *Diſt.* 2. *de Conſecr.*

* P. *Al.* & reverentia.

* P. *Al.* de hiſtrione & mago illo

Thom. *part.* 3. *q.* 80. *a.* 6. *in concl.*

* P. *Al* an talibus ſacra communio cum cæteris Chriſtianis debeat dari, aut nobiſcum communicare.

* *Al.* Quod puto ego

Deut. 22, 5.

Digitized by Google

ipſe ceſſaverit; cum tamen hoc cæteros doceat. Non poteſt enim videri ceſſaſſe, qui vicarios ſubſtituit, & qui pro ſe uno plures * ſuccidaneos ſuggerit, contra inſtitutionem Dei erudiens & docens, quemadmodum maſculus frangatur in fœminam, & ſexus arte mutetur, & diabolo divinum plaſma maculanti per corrupti atque enervati corporis delicta placeatur.

* P. *Al.* ſuccedaneos

2. Quod ſi * penuriam talis & neceſſitatem paupertatis obtendit; poteſt inter cæteros, qui alimentis Eccleſiæ ſuſtinentur, hujus quoque neceſſitas adjuvari; ſi tamen contentus ſit * frugalioribus, ſed innocentibus cibis. Nec putet ſalario ſe eſſe redimendum, ut á peccatis ceſſet; quando hoc non nobis, ſed ſibi præſtet. Cæterum quantum vult, inde * quærat. Qualis quæſtus eſt, qui de convivio *Abraham, Iſaac, & Jacob* * homines rapit, & male ac pernicioſe in ſeculo ſaginatos ad æternæ famis ac ſitis ſupplicia deducit? Et ideo quantum potes, * eum ab hac pravitate & dedecore ad viam innocentiæ * atque ad ſpem vitæ ſuæ revoca; ut ſit contentus Eccleſiæ ſumtibus, parcioribus quidem; ſed ſalutaribus. Quod ſi illic Eccleſia non ſufficit, ut laborantibus * præſtet alimenta; poterit ſe ad nos transferre, & hic quod ſibi ad victum atque ad veſtitum neceſſarium fuerit accipere; nec alios extra Eccleſiam mortalia docere, ſed ipſe ſalutaria in Eccleſia diſcere. Opto te, cariſſime, ſemper bene valere.

* G. *Al.* penuriam & receſs.
* *Al.* frugal. & [illegible]
* G. *Al.* acquirat
Matth. 8, 11.
* *Al.* & homines rapuit
* *Al.* eum á pr.
* G. *Al.* atque ad ſpem vitæ rev.
* *Al.* præſtentur

Epistola LXII.

Ad Pomponium de Virginibus.

*Cyprianus, Cæcilius, Victor, * Sedatus, Tertullus, cum Preſbyteris, qui præſentes aderant, Pomponio fratri ſalutem.*

* P. *Al.* Sedulius *Lib.* 1. *Ep.* 11.

Legimus literas tuas, frater cariſſime, quas per Paconium fratrem noſtrum miſiſti, poſtulans & deſiderans, ut tibi reſcriberemus, quid nobis de iis virginibus videatur, quæ cum ſemel ſtatum ſuum continenter & firmiter tenere decreverint, detectæ ſint poſtea in eodem lecto pariter manſiſſe cum maſculis; ex quibus unum Diaconum eſſe dicis; plane eaſdem quæ ſe cum viris dormiſſe confeſſæ ſint, aſſeverare * ſe integras eſſe. Circa quam rem quoniam conſilium noſtrum deſideraſti, ſcias

* *Al.* non decet ſe int.

nos

Digitized by Google

nos ab Euangelicis & Apoſtolicis traditionibus non recedere, quo minus fratribus & ſororibus noſtris conſtanter & fortiter conſulatur, & per omnes utilitatis & ſalutis vias Eccleſiaſtica diſciplina ſervetur; cum Dominus loquatur & dicat: *Et dabo vobis paſtores ſecundum cor meum, & paſcent vos paſcentes eum diſciplina:* & iterum * ſcriptum ſit: *Diſciplinam qui abjicit, infelix eſt:* & in Pſalmo quoque Spiritus ſanctus admoneat & inſtruat, dicens: *Continete diſciplinam; ne forte iraſcatur Dominus, & pereatis à via recta, cum exarſerit cito ira ejus ſuper vos.* Primo igitur in loco, frater cariſſime, & Præpoſitis & plebi nihil aliud elaborandum eſt, quam ut qui Deum timemus, cum omni obſervatione diſciplinæ divina præcepta teneamus, nec patiamur errare fratres noſtros, & pro arbitrio & * fructu ſuo vivere; ſed ad vitam ſingulis fideliter conſulere; nec pati virgines cum maſculis habitare; non dico, ſimul dormire; ſed nec ſimul vivere: quandò & ſexus infirmus & ætas adhuc lubrica per omnia * frenari à nobis & regi debeat, ne diabolo inſidianti & ſævire cupienti ad nocendum detur occaſio; quando & Apoſtolus dicat: *Nolite locum dare diabolo.* Liberanda eſt vigilanter de periculoſis locis navis, ne inter ſcopulos & ſaxa frangatur. * Exuenda eſt velociter de incendio ſarcina, priuſquam flammis ſupervenientibus concremetur. Nemo diu tutus eſt, periculo proximus. Nec evadere diabolum ſervus Dei poterit, qui ſe diaboli laqueis implicavit. Intercedendum eſt cito * talibus ut ſeparentur dum adhuc ſeparari innocentes poſſunt; quia dividi poſtmodum noſtra interceſſione * non poterunt, poſteaquam conſcientia graviſſima cohæſerint. Denique quam graves multorum ruinas hinc fieri videmus, & per hujuſmodi illicitas & periculoſas conjunctiones corrumpi plurimas virgines cum ſummo animi noſtri dolore conſpicimus! Quod ſi ex fide ſe Chriſto dicaverunt; pudice & caſte ſine ulla fabula perſeverent; ita fortes & ſtabiles præmium virginitatis expectent: Si autem perſeverare nolunt, vel non poſſunt; melius eſt * nubant, quam in ignem * delictis ſuis cadant. Certe nullum fratribus aut ſororibus ſcandalum faciant; cum ſcriptum ſit: *Si cibus ſcandalizat fratrem; non manducabo carnem in ſeculum; ne fratrem ſcandalizem.*

2. Nec aliqua putet * ſe poſſe hac excuſatione defendi, quod inſpici

Ierem. 3,15.
* Al. cum ſcr. ſ.
Sap. 3,11.
Pſ. 2,12,13.
* R. Al. ructu
* Al. frenari & regi
Ad Eph. 4,27.
* P. Al. ſ. Eruenda
* R. Al. talibus, dum adh.
* R. Al. non poterunt. Denique q.
* Al. ut nubant,
* P. Al. deliciis
1. ad Cor. 8,13. 27. q. 1 ſ. Nec aliqua 4.
* Al. ſe hac exc.

Digitized by Google

ſpici & probari poſſit, an virgo ſit: cum & manus obſtetricum & oculi ſæpe fallantur. Et ſi incorrupta inventa fuerit virgo * ea parte ſui, qua mulier poteſt eſſe; potuerit tamen ex alia corporis parte peccaſſe, quæ corrumpi poteſt, & tamen inſpici non poteſt. Certe ipſe concubitus, ipſe complexus, ipſa confabulatio & * oſculatio, & conjacentium duorum turpis & fœda dormitio quantum dedecoris & criminis confitetur? Si ſupervenie ns maritus ſponſam ſuam jacentem cum altero videat; nonne indignatur & fremit, & per zeli * livorem fortaſſis & gladium in manum ſumit? * Quid? Chriſtus Dominus & Judex noſter, cum virginem ſuam ſibi dicatam & ſanctitati ſuæ deſtinatam jacere cum altero cernit, quam indignatur & iraſcitur? & quas pœnas inceſtis ejusmodi conjunctionibus comminatur? Cujus ut gladium ſpiritalem & venturum judicij diem unusquisque fratrum poſſit evadere, omni conſilio providere & elaborare debemus. Et cum omnes omnino diſciplinam tenere oporteat; multo magis Præpoſitos & Diaconos curare hoc fas eſt, qui exemplum & documentum cæteris de converſatione & moribus ſuis præbeant. Quomodo enim poſſunt integritati & continentiæ præeſſe, ſi ex ipſis incipiant corruptelæ & vitiorum magiſteria procedere?

* R. Al. eâ parte, qua m.
Al. ex ea p. Thomas 2. 2. q. 154. a. 4.
* Al. inoſculatio
* Al. dolorem f.
* P. Al. Quia Chr. D.

3. Et iccirco conſulte & cum vigore feciſti, frater cariſſime, abſtinendo Diaconum, qui cum virgine ſæpe manſit; ſed & cæteros, qui cum virginibus dormire conſueverunt. Quod ſi pœnitentiam hujus illiciti concubitus ſui egerint, & à ſe invicem receſſerint; inſpiciantur * interim virgines ab obſtetricibus diligenter, & ſi virgines inventæ fuerint, accepta * communicatione ad Eccleſiam admittantur; hac tamen interminatione, ut ſi ad eosdem maſculos poſtmodum reverſæ fuerint, aut ſi cum eisdem in una domo & ſub eodem tecto ſimul habitaverint, graviore cenſura ejiciantur, nec in Eccleſiam poſtmodum * facile recipiantur. Si autem de eis * aliqua corrupta fuerit deprehenſa; agat pœnitentiam plenam: quia quæ hoc crimen admiſit, non mariti, ſed Chriſti adultera eſt, & ideo æſtimato juſto tempore, poſtea exomologeſi facta ad Eccleſiam * redeat. Quod ſi obſtinate perſeverant, nec ſe ab invicem ſeparant; ſciant ſe cum hac ſua impudica obſtinatione nunquam à nobis admitti in Eccleſiam poſſe; ne exemplum cæteris * ad ruinam

27. q. 1. c. *Quod ſi p.*
* Al. iterum v.
* Al. communione
* Al. tales fac.
* Al. aliquæ corruptæ fuerint deprehenſæ; agant p. pl.
* Al. redeant.
* Al. ad ruinas

delictis

delictis ſuis facere incipiant: nec putent ſibi vitæ aut ſalutis conſtare rationem, ſi Epiſcopis & Sacerdotibus obtemperare noluerint; cum in Deuteronomio Dominus Deus dicat: *Et homo quicunque * fecerit * in ſuperbia, ut non exaudiat * Sacerdotem, aut Judicem, quicunque fuerit in diebus illis, morietur homo ille, & omnis populus cum audierit, timebit, & non * agent impie etiam nunc.* Interfici Deus juſſit Sacerdotibus ſuis non obtemperantes, Judicibus à ſe ad tempus conſtitutis non obedientes: & tunc quidem gladio occidebantur, quando adhuc & circumciſio carnalis manebat: nunc autem quia circumciſio ſpiritalis eſſe * ad fideles ſervos Dei cœpit; ſpiritali gladio ſuperbi & contumaces necantur, dum de Eccleſia ejiciuntur. Neque enim vivere foris poſſunt: cum domus Dei una ſit, & nemini ſalus eſſe, niſi in Eccleſia poſſit. Indiſciplinatos autem perire, dum non audiunt nec obtemperant * ſalubribus præceptis, teſtatur Scriptura divina, quæ dicit: *Non * diligit indiſciplinatus caſtigantem ſe: Qui autem oderunt correptiones, conſumentur turpiter.*

Deut. 17, 12.
* *Al.* fuerit
* *Al.* in ſuperbiam
* *Al.* Sacerd. & Jud.
* *Al.* aget
* *Al.* apud fidel.
* *Al.* conſiliis ſalubribus, teſt.
Prov. 15, 13, 15.
* *Al.* diliget indiſc. - - conſummantur &c.

4. Ergo ne indiſciplinati conſumantur & pereant, da operam, frater cariſſime, ut quantum potes, conſiliis ſalutaribus fraternitatem regas, & ſingulis ad ſalutem ſuam conſulas. *Arcta* & *angusta eſt via*, per quam ingredimur *ad vitam*: ſed ſummus & magnus eſt fructus, cum pervenimus ad gloriam. Qui ſe ſemel *caſtraverunt propter regnum cœlorum*, Deo per omnia placeant, nec Sacerdotes Dei aut Eccleſiam Domini * contemnendo, ſcandalo ſe fratribus offerant. Et ſi ad præſens à nobis contriſtari videntur; nos tamen in ſalubri perſuaſione maneamus, ſcientes & Apoſtolum dixiſſe: *Ergo ego inimicus factus vobis ſum, verum dicens vobis?* Quod ſi obtemperaverint * nobis; lucrati ſumus fratres, & eos ad ſalutem pariter & dignitatem noſtro ſermone * formavimus: ſi autem quidam de perverſis obtemperare noluerint; * ſequamur eundem Apoſtolum dicentem: * *Si hominibus placerem; Chriſti ſervus non eſſem.* Si quibusdam ſuadere non poſſumus, ut eos * Chriſto placere faciamus; nos certe, quod noſtrum eſt, * Chriſto Domino & Deo noſtro, præcepta ejus ſervando, placeamus. Opto te, frater cariſſime, ſemper bene valere.

Matth. 7, 14.
Matth. 19, 12.
* P. *Al.* contemnentes
Ad Gal. 4, 16.
* P. *Al.* nobis gratiſſimū eſt. Stantes eos ad ſal. pariter dignatione noſtri ſermonis formabimus, ut eos Chriſto placere facimus.
* *Al.* firmabimus. Si autem

V EPI-

* *Al.* ſecundum eund. * (*Ad Gal. 1, 10.*) * *Al.* vero Chr. * *Al.* Chriſti Domini & Dei noſtri præcepta ſervantes pl.

EPISTOLA LXIII.

Lib. 2. *Ep.* 3.

Ad Cæcilium de Sacramento Dominici calicis.

Cyprianus Cæcilio fratri Salutem.

QVanquam ſciam, frater cariſſime, Epiſcopos plurimos, Eccleſiis Dominicis in toto mundo divina dignatione præpoſitos, * Euangelicæ veritatis ac Dominicæ traditionis tenere rationem, nec ab eo quod Chriſtus magiſter & præcepit & geſſit, humana & novella inſtitutione decedere; tamen quoniam quidā vel ignoranter, vel ſimpliciter, in calice Dominico ſanctificando & plebi miniſtrando non hoc faciunt, quod Jeſus Chriſtus, Dominus & Deus noſter, ſacrificii hujus auctor & doctor, fecit & docuit; religioſum pariter ac neceſſarium duxi, de hoc * ad vos literas facere: ut ſi quis in iſto errore adhuc * teneatur, veritatis luce perſpecta ad radicem atque originem traditionis Dominicæ revertatur. * Nec hoc nos putes, frater cariſſime, noſtra & * humana mente conſcribere, aut ultronea voluntate hoc nobis audacter aſſumere: cum mediocritatem noſtram ſemper humili & verecunda moderatione teneamus; ſed quando aliquid Deo inſpirante & mandante præcipitur, neceſſe eſt, Domino ſervus fidelis obtemperet; excuſatus apud omnes, quod nihil ſibi arroganter aſſumat, qui offenſam Domini timere compellitur; niſi faciat quod jubetur.

* *Rom.* & *Spir.* Euangelicæ ac Dominicæ veritatis
* *Al.* ad te
* P. *Al.* tenebatur R. *Al.* tenebratur
* P. *Al.* Nec hoc put. *Al.* Nec nos put.
* P. *Al.* hum. ratione

2. Admonitos autem * nos ſcias, ut in calice offerendo Dominica traditio ſervetur, neq; aliud fiat à nobis, quam quod pro nobis Dominus prior * fecerit, ut calix qui in commemorationem ejus offertur, mixtus vino offeratur. Nam cum dicat Chriſtus: *Ego ſum vitis vera;* ſanguis Chriſti non aqua eſt utique; ſed vinum. Nec poteſt videri ſanguis ejus, quo redemti & vivificati ſumus, eſſe in calice, quando vinum deſit calici, quo Chriſti ſanguis oſtenditur, qui Scripturarum omnium ſacramento ac teſtimonio * prædicetur. Invenimus enim & in Geneſi * circa ſacramentum Noë hoc idem præcurriſſe, & figuram Dominicæ paſſionis illic extitiſſe, quod *vinum bibit*, quod *inebriatus eſt*, quod in domo ſua *nudatus eſt*, quod fuit recubans nudis & patentibus femoribus, quod nuditas illa patris à medio filio

Vid. Auguſtin. 4. *de Doctr. Chr.* c. 21.
* P. *Al.* vos ſciatis
* *Al.* fecit
Joa. 15, 1.
* P. *Al.* prædicatur.
Gen. 9, 21. & ſeqq.
* G. *Al.* circa Noë hoc idem ſacr. præc. R. *Al.* circa ſacram. in Noë *Al.* ſacram. circa Noë hoc id.

filio * denotata eſt & foras *nunciata*; à duobus vero, majore & minore, contecta; & cætera quæ neceſſe non eſt exequi: cum ſatis ſit hoc ſolum complecti, quod Noë typum futuræ veritatis oſtendens, non aquam, ſed *vinum biberit*, & ſic imaginem Dominicæ paſſionis expreſſerit. Item in * Sacerdote Melchiſedech ſacrificii Dominici ſacramentum præfiguratum videmus, ſecundum quod Scriptura divina teſtatur & dicit: * *Et Melchiſedech rex Salem protulit panem & vinum: Fuit autem Sacerdos Dei ſummi & benedixit Abraham.* Quod autem Melchiſedech typum Chriſti portaret, declarat in Pſalmis Spiritus ſanctus ex perſona Patris ad Filium dicens: *Ante Luciferum * genui te: * Tu es Sacerdos in æternum, ſecundum ordinem Melchiſedech.* Qui ordo utique hic eſt de ſacrificio illo veniens & inde deſcendens, quod Melchiſedech *Sacerdos Dei ſummi* fuit, quod *panem & vinum obtulit*, quod *Abraham benedixit*.

3. Nam * quis magis *Sacerdos Dei ſummi*, quam Dominus noſter Jeſus Chriſtus, qui ſacrificium Deo Patri obtulit, & *obtulit* hoc idem quod Melchiſedech obtulerat, i. e. *panem & vinum*; ſuum ſcilicet corpus & ſanguinem? Et circa *Abraham benedictio* illa præcedens ad noſtrum populum pertinebat. Nam ſi *Abraham Deo credidit, & deputatum eſt ei ad juſtitiam*; utique quiſquis Deo *credit* & fide vivit, *juſtus* invenitur, & jam pridem in Abraham fideli *benedictus* & *juſtificatus* oſtenditur: ſicut beatus Apoſtolus Paulus probat, dicens: *Credidit Abraham Deo, & deputatum eſt ei ad juſtitiam. Cognoſcitis ergo, quia qui ex fide ſunt, hi ſunt filii Abrahæ.* * *Providens autem * Scriptura, quia ex fide juſtificat gentes Deus, prænunciavit Abrahæ, quia benedicentur in illo omnes gentes. Igitur qui ex fide ſunt, * benedicti ſunt cum fideli Abraham*: Unde in Evangelio invenimus *de lapidibus excitari*, i. e. de gentibus colligi *filios Abrahæ*. Et cum Zachæum laudaret Dominus, reſpondit & dixit: *Salus hodie domui huic facta eſt: quia & hic eſt Abrahæ filius.* Ut ergo in Geneſi per Melchiſedech Sacerdotem benedictio circa Abraham * poſſet rite celebrari; præcedit ante imago * ſacrificii Chriſti, in pane & vino ſcilicet conſtituta, quam rem perficiens & adimplens Dominus panem & calicem mix-

* P. *Al.* denudata
* P. *Al.* Sacerdotio
Gen. 14, 18, 19.
* *Rom.* & *Spir.* Ecce & Melch.
Pſ. 109, (110.) 4.
* P. *Al.* generavi
* *Al.* Juravit Dominus, & non pœnitebit eum: Tu es Sac.
* P. *Al.* qui mag.
Gen. 15, 6.
Ad Gal. 3, 6, 7, 8, 9.
* *Al.* Prævidens
* *Al.* Script. hæc,
Gen. 12, 3.
* *Al.* benedicentur
Matth. 3, 9.
Luc. 19, 9.
* G *Al.* poſſet impleri,
Al. poſſit, i. e.
* P. *Al.* ſacrificii, in pane & v.

mixtum vino obtulit, & qui eſt plenitudo, veritatem præfiguratæ imaginis adimplevit.

4. Sed & per Salomonem Spiritus ſanctus typum Dominici *sacrificii ante præmonſtrat; immolatæ *hoſtiæ* & *panis* & *vini*; ſed & *altaris* & *Apoſtolorum* faciens mentionem: *Sapientia*, inquit, *ædificavit ſibi domum, & ſubdidit columnas ſeptem: mactavit ſuas hoſtias, miſcuit * in cratera vinum ſuum: & paravit menſam ſuam, & miſit ſervos ſuos, convocans cum excelſa prædicatione ad crateram, dicens: * Qui eſt inſipiens, declinet ad me: & egentibus ſenſu dixit: Venite, * edite de meis panibus, & bibite vinum quod miſcui vobis.* Vinum mixtum declarat, i. e. calicem Domini aqua & vino mixtum Prophetica voce * prænunciat: ut appareat in paſſione Dominica * id eſſe geſtum, quod * fuerat ante prædictum. In benedictione quoque Judæ hoc idem ſignificatur, ubi & illic Chriſti figura exprimitur, quod *à fratribus ſuis laudari* & adorari haberet, quod *inimicorum dorſa* * cedentium atque fugientium, *manibus* quibus crucem pertulit & mortem vicit, compreſſurus fuiſſet, quodq; ipſe ſit *leo* de tribu Juda, & *recubet* dormiens in paſſione, & *ſurgat*, & ſit ipſe *ſpes gentium*; quibus Scriptura divina adjungit, & dicit: *Lavabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine uvæ amictum ſuum.* Quando autem ſanguis uvæ dicitur, quid aliud quam vinum calicis Dominici * ſanguis oſtenditur?. Nec non & apud Eſaiam hoc idem * Spiritus ſanctus de Domini paſſione teſtatur dicens: *Quare rubicunda ſunt veſtimenta tua, & indumenta tua * velut à calcatione torcularis pleni & percalcati?* Nunquid rubicunda veſtimenta aqua poteſt facere? aut in torculari aqua eſt, quæ pedibus calcatur, vel prælo exprimitur? Vini utique mentio * eſt & ideo ponitur, ut Domini ſanguis * vino intelligatur, & quod in calice Dominico poſtea manifeſtatum eſt, Prophetis annunciantibus prædiceretur. Torcularis quoque calcatio & preſſura taxatur: quia quomodo ad potandum vinum veniri non poteſt; niſi botrus * calcetur ante & prematur; ſic nec nos ſanguinem Chriſti poſſemus bibere; niſi Chriſtus calcatus prius fuiſſet & preſſus, & calicem prior biberet, * quem credentibus propinaret.

5. Quotieſcunque autem aqua ſola in Scripturis ſanctis nominatur, baptiſma prædicatur: ut apud Eſaiam ſignificari vide-

* Al. ſacrificii præmonſtr.
Prov. 9, 1. & *ſeqq.*
* Al. in cratere, Al. in crateram.
* P. Al. Quis
* Al. & edite
* P. Al. denunciat
* Al. idem g.
* Al. fuerat præd.
Vid. LXX. *Gen.* 49, 8, 9.
* P. Al. cædentiũ
Gen. 49, 11.
* P. Al. ſanguinis oſt.
* Al. & Sp. ſanctus
Eſai. 63, 2.
* G. Al. ſicut calcantium in torculari
* Al. in vino
* Al. ideo p.
* P. Al. prædicaretur. Al. prædicatur.
* P. Al. calce feriatur & pr.
* P. Al. in quo prop. Al. in quem

videmus: *Nolite*, inquit, *priora meminiſſe*, & *antiqua nolite reputare. Ecce ego facio nova, quæ nunc orientur*, & *cognoſcetis*, & *faciam in deſerto viam*, & *flumina in loco inaquoſo; adaquare genus meum electum, plebem meam, quam acquiſivi ut virtutes meas * exponeret!* Prænunciavit illic per Prophetam Deus, quod apud gentes in locis, quæ *inaquoſa* prius fuiſſent, *flumina* poſtmodum redundarent, & *electum genus Dei*, i. e. per regenerationem baptiſmi filios Dei factos, *adaquarent*. Item denuo * præcinitur & ante * prædicatur, Judæos, ſi ſitierint * & Chriſtum quæſierint, apud nos eſſe potaturos, i. e. baptiſmi gratiam conſecuturos. *Si ſitierint*, inquit, *per deſerta * adducet illos, aquam de petra producet illis: * findetur petra* & *fluet aqua* & *bibet plebs mea*. Quod in Euangelio adimpletur, quando Chriſtus, qui eſt *petra*, finditur ictu *lanceæ* in paſſione: qui & admonens quid per Prophetam ſit ante prædictum, clamat & dicit: *Si quis ſitit, veniat* & *bibat. Qui credit in me; ſicut Scriptura dicit; flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ.* Atque ut magis poſſet eſſe manifeſtum, quia non de calice, ſed de baptiſmo illic loquitur Dominus; addidit Scriptura, dicens: *Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant qui in eum credebant.* Per baptiſma enim Spiritus ſanctus accipitur, & ſic à baptizatis & Spiritum ſanctum conſecutis ad bibendum calicem Domini pervenitur. Neminem autem moveat, quod cum de Baptiſmo loquatur Scriptura divina, ſitire nos dicit & bibere: quando & Dominus in Euangelio dicat: *Beati eſurientes* & *ſitientes juſtitiam*: quia quod avida & ſitienti cupiditate * ſuſcipitur, plenius & uberius hauritur: ſicut & alio loco ad Samaritanam mulierem Dominus loquitur, * dicens: *Omnis qui biberit ex aqua iſta, ſitiet iterum; qui autem biberit ex aqua quam ego dedero, non ſitiet in æternum.* Quo & * ipſum baptiſma ſalutaris aquæ ſignificatur, quod ſemel ſcilicet ſumitur, nec rurſus iteratur: cæterum * calix Domini in Eccleſia ſemper & ſititur & bibitur.

6. Nec argumentis plurimis opus eſt, frater cariſſime, ut probemus appellatione aquæ Baptiſma ſignificatum ſemper eſſe, & ſic nos intelligere debere; quando Dominus adveniens Baptiſmi & Calicis manifeſtaverit veritatem, qui aquam illam fidelem, aquam vitæ æternæ * præceperit credentibus in Baptiſmo dari; calicem vero docuerit exemplo magiſterii ſui,

Eſai 43, 18, 19, 20, 21.

* *Al.* exponat
Al. annunciet

* P. *Al.* præcanitur
Al. prædicitur
* *Al.* & Dominum Chr.
Eſai. 48, 21.
* P. *Al.* adducet illis aquam, de petra pr.
* P. *Al.* ſcindetur
1. *ad Cor.* 10, 4.
Joann. 19, 34.
Joann. 7, 37, 38.

Matth. 5, 6.
* P. *Al.* ſuſpicitur
* *Al.* docens
Joann. 4, 13, 14.
* *Al.* ipſo
* *Al.* calix in Eccl. Domini ſemp. ſit. & bib. *Al.* in Eccleſia calix Domini ſ. & ſ. & b.
* *Al.* præceperit in Bapt.

 vini

Digitized by Google

* *Al.* ſub diem p.
Matth. 26, 27, 28, 29.
* P. *Al.* Hoc eſt
* P. *Al.* effunditur
* *Al.* novum in r. P. m.

vini & aquæ conjunctione miſceri. *Calicem etenim * ſub die paſſionis accipiens*, benedixit & *dedit diſcipulis ſuis dicens: Bibite ex hoc omnes: * Hic eſt enim ſanguis novi teſtamenti, qui pro multis * effundetur in remiſſionem peccatorum. Dico vobis: non bibam à modo ex iſta creatura vitis, uſq; in diem illum, quo vobiſcum bibam * novum vinum in regno Patris mei.* Qua in parte invenimus calicem mixtum fuiſſe quem Dominus obtulit, & vinum fuiſſe, quod ſanguinem ſuum dixit. Unde apparet, ſanguinem Chriſti non offerri, ſi deſit vinum calici; nec ſacrificium Dominicum legitima ſanctificatione celebrari; niſi oblatio & ſacrificium noſtrum reſponderit paſſioni. Quomodo autem de *creatura vitis novum* vinum cum Chriſto *in regno Patris* bibemus; ſi in ſacrificio Dei Patris & Chriſti vinum non offerimus, nec calicem Domini Dominica traditione miſcemus?

1. ad Cor. 11, 23. & ſeqq.
* P. *Al.* gr. egit, fr. *Al.* gr. e. & fr.
* R. *Al.* quod pro vobis eſt.
* *Al.* & vos in m. c.

7. Beatus quoque Apoſtolus Paulus à Domino electus & miſſus, & prædicator veritatis Euangelicæ conſtitutus, hæc eadem in epiſtola ſua ponit dicens: *Dominus Jeſus, in qua nocte tradebatur, accepit panem, & * gratias agens fregit, & dixit: Hoc eſt corpus meum, * quod pro vobis tradetur; Hoc facite * in meam commemorationem. Simili modo & calicem poſtquam cœnatum eſt accepit, dicens: Hic calix novum teſtamentum eſt in meo ſanguine: Hoc facite, quotieſcunq; biberitis, in meam commemorationem: Quotieſcunq; enim ederitis panem iſtum & calicem biberitis, mortem Domini annunciabitis, quoaduſq; veniat.* Quod ſi & à Domino præcipitur & ab Apoſtolo ejus hoc idem confirmatur & traditur, ut *quotieſcunque* biberimus, in commemorationem Domini hoc faciamus quod fecit & Dominus; * invenimus non obſervari à nobis quod mandatum eſt; niſi eadem quæ Dominus fecit, nos quoque faciamus, & * calicem Domini pari ratione miſcentes à divino magiſterio non recedamus. Ab Euangelicis autem præceptis omnino recedendum non eſſe, & eadem quæ magiſter docuit & fecit, diſcipulos quoque obſervare & facere debere, conſtantius & fortius alio in loco beatus Apoſtolus docet dicens: *Miror, quod ſic tam cito demutamini ab eo, qui vos vocavit ad gratiam, ad aliud Euangelium, quod non eſt aliud: niſi ſi ſunt aliqui, qui vos turbant, & volunt * convertere Euangelium Chriſti. Sed licet nos aut Angelus de cœlo aliter annunciet, præterquam quod annunciavimus vobis; anathema ſit! Sicut prædiximus, & nunc iterum*

* P. *Al.* invenimur: *fortè*: invenitur
* P. *Al.* calicem pari rat.
Ad Gal. 1, 6, 7, 8, 9.
* *Al.* in gratiam,
* P. *Al.* evertere

iterum dico: Si quis vobis annunciaverit præterquam quod accepiſtis; anathema ſit! Cum ergo neque ipſe Apoſtolus neque Angelus de cœlo annunciare poſſit aliter aut docere præterquam quod ſemel Chriſtus docuit & Apoſtoli ejus annunciaverunt; miror ſatis, unde hoc uſurpatum ſit, ut contra Euangelicam & Apoſtolicam diſciplinam quibusdam in locis aqua offeratur in Dominico calice, quæ ſola Chriſti ſanguinem non poſſit exprimere.

8. Cujus rei ſacramentum nec in Pſalmis tacet Spiritus ſanctus, faciens mentionem Dominici calicis & dicens: *Calix tuus inebrians* quàm peroptimus!* Calix autem qui inebriat, utique vino mixtus eſt; neque enim aqua inebriare quenquam poteſt. Sic autem calix Dominicus inebriat, ut & Noë in Geneſi *vinum bibens* inebriatus eſt. Sed quia ebrietas Dominici calicis & ſanguinis non eſt talis, qualis ebrietas vini ſecularis; cum diceret Spiritus ſanctus in pſalmo: *Calix tuus inebrians:* addidit; *quàm peroptimus:* quod ſcilicet calix Dominicus ſic bibentes inebriet, ut ſobrios faciat, ut mentes ad ſpiritalem ſapientiam redigat, ut *à ſapore iſto ſeculari ad intellectum Dei unusquisque *reſipiſcat, & quemadmodum vino iſto communi mens ſolvitur & anima relaxatur & triſtitia omnis exponitur; * ita epoto ſanguine Domini & poculo ſalutari exponatur memoria veteris hominis, & fiat oblivio converſationis priſtinæ ſecularis, & mœſtum pectus ac triſte, quod prius peccatis angentibus premebatur, divinæ indulgentiæ lætitia reſolvatur; quod tunc demum poteſt lætificare in Eccleſia Domini bibentem, ſi quod bibitur Dominicam teneat veritatem.

Pſ. 22, (23,) 5.
* *P. Al.* perquàm opt. *Al.* præclarus
Gen. 9, 21.
* *Al.* perquàm optimus
* *P. Al.* à ſopore
* *Al.* reſpiciat
* *R. Al.* ita & poto.
* *Al.* ita & potato

9. Quam vero perverſum eſt, quamque contrarium, ut cum Dominus in nuptiis *de aqua vinum fecerit*; nos de vino aquam faciamus: cum ſacramentum quoque rei illius admonere & inſtruere nos debeat, ut in ſacrificiis Dominicis vinum potius offeramus! Nam quia apud Judæos defecerat gratia ſpiritalis, deficit & vinum. *Vinea enim Domini Sabaoth domus erat Iſraël;* Chriſtus autem docens & oſtendens gentium populum ſuccedere, & in locum quem Judæi perdiderant, nos poſtmodum merito fidei pervenire, *de aqua vinum fecit;* i. e. quod ad nuptias Chriſti & Eccleſiæ, Judæis ceſſantibus, plebs magis gentium confluere & conveniret, oſtendit. Aquas namque popu-

Joann. 2, 9.
Eſai. 5, 7.

Digitized by Google

populos ſignificare, in Apocalypſi Scriptura divina declarat dicens: *Aquæ quas vidiſti, ſuper quas ſedet meretrix illa, populi & turbæ & gentes et ethnicorum ſunt & linguæ.* Quod ſcilicet perſpicimus & in ſacramento * calicis contineri. Nam quia nos omnes portabat Chriſtus, qui & peccata noſtra portabat; videmus in *aqua* populum intelligi, * in *vino* verò oſtendi ſanguinem Chriſti. Quando autem in calice vino aqua miſcetur, Chriſto populus adunatur, & credentium plebs ei, in quem credidit, copulatur & conjungitur. Quæ copulatio & conjunctio aquæ & vini ſic miſcetur in calice Domini, ut commixtio illa non poſſit ab invicem ſeparari. Vnde Eccleſiam, i. e. plebem in Eccleſia conſtitutam, fideliter & firmiter in eo quod credidit, perſeverantem, nulla res ſeparare poterit à Chriſto, quo minus hæreat ſemper & maneat * individua dilectio.

Apoc. 17, 15.

* *Al.* Dominici cal.

* *Al.* in vino oſt.

10. Sic autem in ſanctificando calice Domini offerri aqua ſola non poteſt; quomodo nec vinum ſolum poteſt: nam ſi vinum tantum quis offerat; ſanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis: ſi vero aqua ſit ſola; plebs incipit eſſe ſine Chriſto: quando autem * utrumque miſcetur & adunatione confuſa ſibi invicem copulatur, tunc ſacramentum ſpiritale & cœleſte perficitur. Sic vero calix Domini non eſt aqua ſola, aut vinum ſolum; niſi utrumq; ſibi miſceatur: quomodo nec corpus Domini poteſt eſſe farina ſola, aut aqua ſola; niſi utrumque adunatum fuerit & copulatum, & panis unius compage ſolidatum. Quo & ipſo ſacramento populus noſter oſtenditur adunatus, ut quemadmodum grana multa in unum collecta & commolita & commixta panem unum faciunt; ſic in Chriſto, qui eſt panis cœleſtis, unum ſciamus eſſe corpus, cui conjunctus ſit noſter numerus & adunatus.

* P. *Al.* in individua dilectione, *Al.* in divina dilectione.

c. *Sic in ſancti-ficando.* 2. *Diſt.* 2. *de conſecr.*

* *Al.* vinum aquæ m.

q. *Sent. diſt.* 11. Thom. *part.* 3. q. 74. a. 7.

11. Non eſt ergo, frater cariſſime, quod aliquis exiſtimet ſequendam eſſe quorundam conſuetudinem, ſi qui in præteritum in calice Dominico aquam ſolam offerendam * putaverint: quærendum eſt enim, ipſi quem ſint ſecuti. Nam ſi in ſacrificio quod Chriſtus * obtulit, non niſi Chriſtus ſequendus eſt; utique id nos obaudire & facere oportet, quod Chriſtus fecit, & quod faciendum eſſe mandavit: quando ipſe * in Evangelio dicat: *Si feceritis quod mando vobis; jam non dico vos ſervos, ſed amicos:* & quod Chriſtus debeat ſolus audiri, Pater etiam de cœlo

* P. *Al.* putaverunt

* *Al.* obtulerit, *Al.* eſt, non n.

* *Al.* in Eva. ſuo d.

Joann. 15, 14, 15.

cœlo conteſtatur dicens: *Hic eſt Filius meus * dilectiſſimus, in quo * bene ſenſi: ipſum audite.* Quare ſi ſolus Chriſtus audiendus eſt, non debemus attendere, quid * alius ante nos faciendum putaverit; ſed quid, qui ante omnes eſt, Chriſtus prior fecerit. Neque enim hominis conſuetudinem ſequi oportet; ſed Dei veritatem: cum per Eſaiam Prophetam Deus loquatur & dicat: *Sine cauſa autem colunt me, mandata & doctrinas hominum docentes:* & iterum Dominus in Euangelio hoc idem repetat dicens: *Rejicitis mandatum Dei, ut traditionem veſtram ſtatuatis.* Sed & alio in loco ponit & dicit: *Qui ſolverit unum ex mandatis iſtis minimis, & ſic docuerit homines, minimus vocabitur in regno cœlorum.* Quod ſi nec minima de mandatis Dominicis licet ſolvere; quanto magis tam magna, tam grandia, tam ad ipſum Dominicæ paſſionis & noſtræ redemtionis ſacramentum pertinentia, fas non eſt infringere, aut in aliud, quam quod divinitus inſtitutum ſit, humana traditione mutare? Nam ſi Jeſus Chriſtus, Dominus & Deus noſter, ipſe eſt ſummus Sacerdos Dei Patris, & ſacrificium * Patri ſe ipſum primus obtulit, & hoc fieri in ſui commemorationem præcepit; utique ille Sacerdos vice Chriſti vere fungitur, qui id, quod Chriſtus fecit, imitatur: & ſacrificium verum & plenum tunc offert in Eccleſia Deo Patri; ſi ſic incipiat offerre, ſecundum quod ipſum Chriſtum videat obtuliſſe.

Matth. 17, 5.
* P. *Al.* dilectus
* P. *Al.* bene complacui:
c. Si ſolus. 9. Diſt. 8.
* P. *Al.* aliquis a. n.
Eſai. 29, 13.
Matth. 15, 8, 9.
Marc. 7, 9.
Matth. 5, 19.
* P. *Al.* Patri primus obt.
Al. Deo Patri ipſe primus obt.

12. Cæterum omnis religionis & veritatis diſciplina ſubvertitur; niſi id quod * ſpiritaliter præcipitur, & fideliter reſervetur: niſi ſi in ſacrificiis matutinis hoc quis veretur, ne per ſaporem vini redoleat ſanguinem Chriſti. Sic ergo incipit & á paſſione Chriſti in perſecutionibus fraternitas retardari, dum in oblationibus diſcit de ſanguine ejus & cruore confundi. Porro autem Dominus * in Euangelio dicit: *Qui confuſus me fuerit, * confundetur eum Filius hominis.* Et Apoſtolus quoque loquitur dicens: *Si hominibus placerem; Chriſti ſervus non eſſem.* Quomodo autem poſſumus propter Chriſtum ſanguinem fundere, qui ſanguinem Chriſti erubeſcimus bibere? An illa ſibi aliquis contemplatione blanditur, quod etſi mane aqua ſola offerri videtur; tamen cum ad cœnandum venimus, mixtum calicem offerimus: Sed cum cœnamus, ad convivium noſtrum plebem convocare non poſſumus, ut ſacramenti veritatem

* R. *Al.* ſpecialiter pr. & f. obſerv.
Al. ſp. præcipitur, fid. r.
* *Al.* in Euangelio ſuo d.
Matth. 10, 33.
* P. *Al.* coram hominibus conf.
Al. confundet eum
Ad Gal. 1, 10.

Digitized by Google

fraternitate omni præſente celebremus. At enim non mane, ſed poſt cœnam mixtum calicem obtulit Dominus. Nunquid ergo Dominicum poſt cœnam celebrare debemus, ut ſic mixtum calicem frequentandis Dominicis offeramus? Chriſtum offerre oportebat circa veſperam diei, ut hora ipſa ſacrificii oſtenderet occaſum & veſperam mundi: ſicut in Exodo ſcriptum eſt: *& occident * illum omne vulgus ſynagogæ filiorum Iſrael ad veſperam:* & iterum in Pſalmis: ** Allevatio manuum mearum, ſacrificium veſpertinum.* Nos autem reſurrectionem Domini mane celebramus, & quia paſſionis ejus mentionem in ſacrificiis omnibus facimus, (paſſio eſt enim Domini, ſacrificium quod offerimus:) nihil aliud, quam quod ille fecit, facere debemus. Scriptura enim dicit: *Quotieſcunque enim ederitis panem iſtum & calicem iſtum biberitis, mortem Domini annunciabitis; quoadusque veniat.* Quotieſcunque ergo calicem in commemorationem Domini & paſſionis ejus offerimus; id, quod conſtat Dominum feciſſe, faciamus.

Ex. 12, 6.
* P. *Al.* illum vitulum o. v.
Pſ 140. (141,) 2.
* P. *Al.* Elevatio
1. *ad Cor.* 11, 26.
c. Scriptura 3. *Diſt.* 2. *de Conſecr.*

13. * Et viderit, frater cariſſime, ſi quis de anteceſſoribus noſtris, vel ignoranter, vel ſimpliciter, non hoc obſervavit & tenuit, quod nos Dominus facere * exemplo & magiſterio ſuo docuit; poteſt ſimplicitati ejus de indulgentia Domini venia concedi: nobis vero non poterit ignoſci, qui nunc à Domino admoniti & inſtructi ſumus, ut calicem Dominicum vino mixtum, ſecundum quod Dominus obtulit, offeramus. Et de hoc quoque ad Collegas noſtros literas dirigamus, ut ubique lex Euangelica & traditio Dominica ſervetur, & ab eo quod Chriſtus & docuit & fecit, non recedatur. Quæ ultra jam contemnere & in errore priſtino perſeverare, quid aliud eſt quam incurrere in objurgationem Domini increpantis in Pſalmo & dicentis: *Ad quid exponis juſtificationes meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? Tu autem odiſti diſciplinam & abjeciſti ſermones meos retro. Si videbas furem, * concurrebas ei, & inter mœchos particulam tuam ponebas. Exponere* enim *juſtificationes* & *teſtamentum* Domini, & non hoc idem facere quod * fecerit Dominus, quid aliud eſt, quam *ſermones* ejus *abjicere*, & *diſciplinam* Dominicam contemnere, nec terrena, ſed ſpiritalia *furta* & *adulteria* committere; dum quis de Euangelica veritate furatur

* P. *Al.* Et ideo vid.
Al. Et ideo, fr.
Al Sed vide,
* *Al.* & ex.
Pſ. 49. (50,) 17, 18, 19.
* P. *Al.* concurrebas, & i. m.
Al. currebas cũ eo
Al. ſimul currebas cum eo
* *Al.* fecit,

* Do-

*Domini noſtri verba & facta, * corrumpit atque adulterat præcepta divina? Sicut apud Hieremiam ſcriptum eſt: *Quid eſt,* inquit, *paleis ad triticum? Propter hoc ecce ego ad Prophetas, dicit Dominus, qui furantur verba mea unusquisque à proximo ſuo, & ſeducunt populum meum in mendaciis ſuis & in erroribus ſuis!* Item apud eundem alio loco: *Et mœchata eſt*, inquit, * *in lignum & lapidem: & in his omnibus non eſt reverſa ad me.*

* P. *Al.* Dominica verba, & facta corrumpit
* *Al.* & corr.
Hierem. 23, 28. & *ſeqq.*
Hierem. 3, 9, 10.
* P. *Al.* lignum & lap.
Al. cum ligno & lap.

14. Quod furtum & adulterium ne in nos etiam cadat, cavere ſollicite & timide ac religioſe obſervare debemus. Nam ſi Sacerdotes Dei & Chriſti ſumus, non invenio quem magis ſequi quam Deum & Chriſtum debeamus: quando ipſe in Euangelio maxime dicat: *Ego ſum lumen * ſeculi. Qui me ſecutus fuerit, non ambulabit in tenebris; ſed habebit lumen vitæ.* Ne ergo in tenebris ambulemus, Chriſtum ſequi & præcepta ejus obſervare debemus: quia & * ipſe in alio loco mittens Apoſtolos dixit: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra. Ite ergo * & docete omnes gentes, * tingentes eos in nomine Patris & Filii * & Spiritus ſancti, docentes eos obſervare omnia, quæcunque præcepi vobis.* Quare ſi in lumine Chriſti ambulare volumus; à præceptis & monitis ejus non recedamus, agentes gratias, quod dum inſtruit in futurum quid facere debeamus, de præterito ignoſcit quod ſimpliciter erravimus. Et quia jam * ſecundus ejus adventus nobis appropinquat; magis ac magis benigna ejus & larga dignatio corda noſtra * luce veritatis illuminat. Religioni igitur noſtræ congruit & timori, & ipſi loco atque officio Sacerdotii noſtri, frater cariſſime, in Dominico calice miſcendo & offerendo cuſtodire traditionis Dominicæ veritatem, & quod prius apud quosdam videtur erratum, Domino monente corrigere: ut cum in claritate ſua & majeſtate cœleſti venire cœperit, inveniat nos tenere quod monuit, obſervare quod docuit, facere quod fecit. Opto te, frater cariſſime, ſemper bene valere.

Joann. 8, 12.
* *Al.* mundi.
* *Al.* ipſe alio loco
Matth. 28, 18, 19, 20.
* P. *Al.* docentes o. g.
* P. *Al.* baptizantes eos
* *Al.* & Sp. S. Docete
* *Al.* voluimus
* *Al.* ſecundus adv.
* *Al.* virtute

EPISTOLA LXIV.

Bib. 1. *Ep.* 7.

Ad Epictetum & plebem Aſſuritanorum de Fortunatiano quondam eorum Epiſcopo.

* P. *Al.* Aſſuris.

*Cyprianus Epicteto fratri & plebi * Aſſuras conſiſtenti Salutem.*

* R. *Al.* Fortunatum

* *Al.* vendicare

* *Al.* vendicare

GRaviter & dolenter motus ſum, fratres cariſſimi, quod cognoverim, Fortunatianum quondam apud vos Epiſcopum, poſt gravem lapſum ruinæ ſuæ, pro integro nunc agere velle, & Epiſcopatum ſibi * vindicare cœpiſſe: quæ res contriſtavit me, primo propter ipſum, qui miſer, vel diaboli tenebris in totum excæcatus, vel quorundam ſacrilega perſuaſione deceptus, cum debeat ſatisfacere & ad Dominum exorandum, diebus ac noctibus, lacrymis & orationibus & precibus incumbere; audet ſibi adhuc ſacerdotium quod prodidit, * vindicare: quaſi poſt aras diaboli accedere ad altare Dei fas ſit, aut non majorem in ſe iram & indignationem Domini in die judicii provocet, qui cum fidei & virtutis dux fratribus eſſe non potuerit, perfidiæ & audaciæ & temeritatis magiſter exiſtat, & qui non docuit fratres in prælio fortiter ſtare, doceat eos, qui victi & proſtrati ſunt, nec rogare: cum Dominus dicat; *Illis fudiſtis libamina, & illis impoſuiſtis ſacrificia: ſuper hæc non indignabor? dicit Dominus:* & alio loco: *Sacrificans diis eradicabitur, niſi Domino ſoli.* Item Dominus denuo * loquitur & dicit: *Adoraverunt eos, quos fecerunt digiti eorum, & curvatus eſt homo, & humiliatus eſt vir, & non * laxabo illis.* In Apocalypſi quoque * legimus iram Domini comminantis & dicentis: *Si quis adorat beſtiam & imaginem ejus, * & accipit notam in fronte ſua & in manu; bibet & ipſe de vino iræ Dei, mixto in poculo iræ ejus, & punietur igne & ſulphure ſub oculis ſanctorum Angelorum, & ſub oculis Agni, & fumus de tormentis eorum in ſecula ſeculorum aſcendet, nec habebunt requiem die ac nocte, * qui adorant beſtiam & imaginem ejus.*

Eſai. 57, 6.
Ex. 22, 20.
* P. *Al.* loquatur & dicat:
Eſai. 2, 8, 9.
* *Al.* relax.
* P. *Al.* legamus
* P. *Al.* accipiet *Al.* accipiens
Apoc. 14, 9, 10.
* P. *Al.* qui adoraverunt

2. Cum ergo hæc tormenta, hæc ſupplicia * in die judicii Dominus comminetur iis, qui diabolo obtemperant & idolis ſacrificant; quomodo ſe putat poſſe agere pro Dei Sacerdote, qui obtemperavit & ſervivit diaboli ſacerdotibus? aut quomodo putat manum ſuam transferri poſſe * ad Dei ſacrificium & pre-

* P. *Al.* in die iræ D.
* R. *Al.* ad ſacrif. & pr. d.

precem Domini, quæ captiva fuerit ſacrilegio & crimini? quando in Scripturis divinis Deus ad ſacrificium prohibeat accedere Sacerdotes etiam in leviori crimine conſtitutos, & in Levitico dicat: *Homo in quo fuerit vitium & macula, non* * *accedet offerre dona Deo:* item in Exodo: *Et Sacerdotes*, * *qui accedunt ad Dominum Deum, ſanctificentur: ne forte derelinquat illos Dominus:* & iterum: * *Et cum accedunt miniſtrare* * *ad altare Sancti, non adducent in ſe delictum: ne moriantur.* Qui ergo gravia in ſe delicta adduxerunt, i. e. qui idolis ſacrificando ſacrilega ſacrificia fecerunt, ſacerdotium Dei ſibi * vindicare non poſſunt, nec ullam in conſpectu ejus precem pro fratribus facere: quando in Euangelio ſcriptum ſit: *Deus peccatorem non audit: ſed ſi quis Deum coluerit & voluntatem ejus fecerit, illum audit.*

3. Quamvis ſic quorumdam pectora tenebrarum ingruentium profunda caligo cæcaverit, ut de præceptis ſalubribus nihil lucis * admittant; ſed ſemel à recto limite veri itineris averſi, per præceps & abruptum criminum ſuorum nocte atque errore * rapiantur. Nec mirum, ſi conſilia noſtra aut Domini præcepta nunc abnuunt, qui Dominum negaverunt. Stipes & oblationes & lucra deſiderant, quibus prius inſatiabiles incubabant, & cœnis atque epulis etiam nunc inhiant, quarum * crapulam nuper ſuperſtite in dies cruditate ructabant, nunc manifeſtiſſime comprobantes, nec ante ſe religioni, ſed ventri potius & quæſtui profana cupiditate ſerviſſe. Vnde & ipſam veniſſe perſpicimus & credimus de Dei exploratione cenſuram, ne apud altare conſiſtere * & contrectare ulterius perſeverarent pudorem inceſti, fidem perfidi, religionem profani, divina terreni, ſancta ſacrilegi. * Quod ne tales ad altaris impiamenta & contagia fratrum denuo redeant, omnibus viribus * excubandum eſt, omni vigore nitendum, ut quantum poſſumus ab hac eos ſui ſceleris audacia retundamus, ne adhuc agere pro Sacerdote conentur, qui ad mortis extrema dejecti, * ultra lapſos laicos * ruinæ majoris pondere proruerunt. Si vero apud inſanos furor inſanabilis perſeveraverit, & recedente Spiritu ſancto, * quæ cœpit cæcitas in ſua nocte permanſerit; conſilium nobis erit ſingulos fratres ab eorũ fallacia ſeparare, & ne quis in laqueos erroris incurrat, ab eorum contagione ſecernere: quando nec oblatio ſanctificari illic poſſit, ubi Spiritus

Conf. *Ep.* 68. *n.* 1.
Lev. 21, 17.
* *Al.* accedat & d. D. Idem in Ex.
Ex. 19, 22.
* Al. & qui
Ex. 28, 43.
* Al. Et qui acc.
* P. Al. ad altare ſanctum R. Al. ad Sanctum
* Al. vendicare.
Joann. 9, 31.
* P. Al. admittant, ſemel
* P. *Al.* ſimul.
* P. *Al.* rapiuntur, *Al.* capiantur,
* P. Al. crapulam ſuperſit.
* Al. & contrectare ſancta ult.
* Al. Ne t.
* Al. excubandum & o. v. n.
* R. Al. ultra lapſus l. r. m. pideruerunt
* P. *Al.* ruinæ ſuæ p.
* P. *Al.* profunda cæc. in ſua n.

Digitized by Google

tus ſanctus non ſit, nec cuiquam Dominus per ejus * orationes & preces proſit, qui Dominum ipſe violavit.

* *Al.* oblationes

4. Quod ſi Fortunatianus aut immemor criminis ſui per diaboli cæcitatem, aut miniſter & ſervus diaboli factus, ad decipiendam fraternitatem, in hoc ſuo furore permanſerit; vos quantum poteſtis elaborate, & in hac caligine diaboli ſævientis fratrum mentes ab errore revocate: ne alienæ dementiæ facile conſentiant, ne ſe deſperatorum delictis participes faciant; ſed teneant * integræ ſalutis ſuæ tenorem & integritatis conſervatæ à ſe & cuſtoditæ perpetuum vigorem. Lapſi vero magnitudinem delicti ſui cognoſcentes à deprecando Domino non recedant, nec Eccleſiam Catholicam, quæ una & ſola eſt à Domino * conſtituta, derelinquant; ſed ſatisfactionibus immorantes & Domini miſericordiam deprecantes ad Eccleſiam pulſent, ut recipi * illic poſſint ubi fuerunt, & ad Chriſtum redeant, à quo receſſerunt, nec audiant eos qui ſe * fallaci & mortali circumventione decipiunt: cum ſcriptum ſit: *Nemo vos decipiat inanibus verbis: propterea enim venit ira Dei ſuper filios contumaciæ: nolite ergo eſſe participes eorum.* Ergo contumaces & Deum non timentes & ab Eccleſia in totum recedentes nemo comitetur. Quod ſi quis impatiens fuerit ad deprecandum Dominum, qui * oſtenſus eſt, & nobis obtemperare noluerit, ſed deſperatos & perditos ſecutus fuerit, ſibi imputabit cum judicii dies venerit. Quomodo enim deprecari in die illo Dominum poterit, qui & ante hoc Chriſtum & nunc quoque Eccleſiam Chriſti negavit, & Epiſcopis ſanis & integris & viventibus non obtemperans, comitem ſe & participem morientibus præbuit? Opto vos, * fratres cariſſimi, ſemper bene valere.

* R. *Al.* integri
* R. *Al.* conſecrata
* P. *Al.* illic
* *Rom. & Spir.* falſa
Ad Eph. 5, 6, 7.
* *Al.* offenſus
* *Al.* fr. car. ac deſideratiſſimi, ſ. b. v.

Epistola LXV.

Lib. 3. Ep. 9.

Ad Rogatianum Epiſcopum de ſuperbo Diacono.

Cyprianus Rogatiano fratri Salutem.

GRaviter & dolenter commoti ſumus ego & Collegæ mei, qui præſentes aderant, frater cariſſime, lectis literis tuis, quibus de Diacono tuo conqueſtus es, quod immemor ſacerdotalis * loci tui & officii ac miniſterii ſui oblitus, contumeliis & injuriis ſuis te exacerbaverit. Et tu quidem honorifice circa nos

* P. *Al.* loci tui ac min.

Digitized by Google

nos & pro ſolita tua humilitate feciſti, ut malles * de eo nobis * Al. de eo conq.
conqueri; cum pro Epiſcopatus vigore & cathedræ auctoritate
haberes poteſtatem, qua poſſes de illo ſtatim vindicari; certus
quod Collegæ tui omnes * gratum haberemus quodcunque cir- * P. Al. ratum
ca Diaconum tuum contumelioſum ſacerdotali poteſtate fe-
ciſſes, habens circa hujuſmodi homines præcepta divina, cum
Dominus Deus in Deuteronomio dicat: *Et homo quicunque * fe-* Deut 17, 12, 13.
cerit in ſuperbia, ut non exaudiat Sacerdotem aut Judicem, quicunque * P. Al. fuerit
fuerit in diebus illis, morietur homo ille, & omnis populus cum audie-
rit, timebit: & non agent impie etiam nunc.

2. Et ut ſciamus hanc Dei vocem cum vera & ſumma * ma- * P. Al. majeſtate
jeſtate proceſſiſſe ad honorandos ac vindicandos Sacerdotes ejus
ſuos; cum adverſus Aaron Sacerdotem tres de miniſtris, Chore
& Dathan & Abiron, auſi ſunt * ſuperbiſſe & cervicem ſuam Num. 16, 1. & ſeq.
extollere & Sacerdoti præpoſito ſe adæquare, hiatu terræ ab- * P. Al. ſuperbi
ſorpti ac devorati pœnas ſtatim ſacrilegæ audaciæ perſolve- eſſe
runt. Nec ſoli illi, ſed & cæteri ducenti quinquaginta, qui eis Al. ſuperbire
comites ad audaciam fuerunt, prorumpente à Domino igne
conſumti ſunt: * ut probaretur Sacerdotes Dei ab eo qui Sacer- * P. Al. ut proba-
dotes facit vindicari. In libro quoque Regnorum, cum Samuel rentur * P. Al. Regum
Sacerdos à Judæorum populo, ob ſenectutem, ſicut tu modo,
contemneretur, exclamavit iratus Dominus, & dixit: *Non te* 1. Reg. 8, 7.
ſpreverunt; ſed me ſpreverunt: & ut hoc ulciſceretur, excitavit
eis Saul Regem, qui eos injuriis gravibus affligeret, & per
omnes contumelias & pœnas ſuperbum populum calcaret &
premeret, ut contemtus Sacerdos de ſuperbo populo ultione
divina vindicaretur.

3. Sed & Salomon in Spiritu ſancto conſtitutus teſtatur
& docet, quæ ſit ſacerdotalis auctoritas & poteſtas, dicens:
Ex tota anima tua time Deum, & Sacerdotes ejus ſanctifica: & ite- Eccleſiaſtic. 7, 31, 32.
rum: *Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica Sacerdotes*
ejus. Quorum præceptorum memor beatus Apoſtolus Paulus, Conf. Ep. 55. n. 5.
ſecundum quod in * Actibus Apoſtolorum legimus, cum ei di- & Ep. 69. n. 3. & ſeqq.
ceretur: *Sic inſilis in Sacerdotem Dei maledicendo?* reſpondit & * P. Al. Actis
dixit: *Neſciebam, fratres, quia Pontifex eſt: ſcriptum eſt enim:* Act. 23, 4, 5.
* *Principem populi tui non maledices.* Dominus etiam noſter ipſe Ex. 22, 28. * P. Al. Principi
Jeſus Chriſtus, Rex & Judex & Deus noſter, uſque ad paſſionis
diem ſervavit honorem Pontificibus & Sacerdotibus; quam-
vis

Digitized by Google

vis illi nec timorem Dei nec agnitionem Chriſti ſervaſſent. Nam cum leproſum emundaſſet, dixit illi: *Vade, & monſtra te Sacerdoti, & offer donum.* Humilitate ea qua nos quoque eſſe humiles docuit, *Sacerdotem* adhuc appellabat quem ſciebat eſſe ſacrilegum. Item * ſub ictu paſſionis cum alapam accepiſſet, & ei diceretur: *Sic reſpondes Pontifici?* nihil ille contumelioſe locutus eſt in perſonam Pontificis; ſed magis innocentiam ſuam * tuitus eſt dicens: *Si male locutus ſum; exprobra de malo: Si autem bene; quid me cædis?* Quæ omnia ab eo ideo facta ſunt humiliter atque patienter, ut nos humilitatis ac patientiæ haberemus exemplum. Docuit enim Sacerdotes veros legitime & plene * honorari, dum circa falſos ſacerdotes ipſe talis extitit.

Matth. 8, 4.

* R. *Al.* ſubditus paſſioni

Joann. 18, 22, 23.

* P. *Al.* tutatus

* *Al.* honorare

4. Meminiſſe autem Diaconi debent, quoniam Apoſtolos i. e. Epiſcopos & Præpoſitos Dominus elegit; Diaconos autem poſt * aſcenſum Domini in cœlos, Apoſtoli ſibi conſtituerunt Epiſcopatus ſui & Eccleſiæ miniſtros. Quod ſi nos * aliquid audere contra Deum poſſumus, qui Epiſcopos facit; * poſſunt & contra nos audere Diaconi, à quibus fiunt. Et ideo oportet Diaconum, de quo ſcribis, agere audaciæ ſuæ pœnitentiam, * & honorem Sacerdotis agnoſcere, & Epiſcopo Præpoſito ſuo plena humilitate ſatisfacere. Hæc ſunt enim initia hæreticorum & ortus atque conatus ſchiſmaticorum male cogitantium, ut ſibi placeant, ut Præpoſitum ſuperbo tumore contemnant. Sic de Eccleſia receditur: ſic altare profanum foris collocatur: ſic contra pacem Chriſti & ordinationem atque unitatem Dei rebellatur. Quod ſi ultra te contumeliis ſuis exacerbaverit & provocaverit; * fungeris circa eum poteſtate honoris tui, ut eum vel deponas vel abſtineas. Nam ſi Apoſtolus Paulus ad Timotheum ſcribens dixit: *Juventutem tuam nemo deſpiciat;* quanto magis tibi à Collegis tuis dicendum eſt: Senectutem tuam nemo deſpiciat? Et quoniam ſcripſiſti quendam cum eodē Diacono tuo ſe miſcuiſſe, & ſuperbiæ ejus atq; audaciæ participem eſſe; hunc quoque & ſi qui alii tales extiterint, & contra Sacerdotem Dei fecerint, vel coercere poteris, vel abſtinere. Niſi quod hortamur & monemus, ut peccaſſe ſe potius intelligant, & ſatisfaciant, & nos propoſitum noſtrum tenere patiantur. magis enim optamus & cupimus contumelias &

* *Rom.* & *Spir.* aſcenſam

* *Rom.* aliud

* P. *Al.* poſſunt & hi contra nos audere, à quibus Diaconi f.

* *Al.* ut honorem Sac. agnoſcat

* *Al.* fungaris

1. *ad Tim.* 4, 12.

* in-

Digitized by Google

* injurias ſingulorum clementi patientia vincere, quam ſacerdotali licentia vindicare. Opto te, frater cariſſime, ſemper bene valere.

* P. Al. injuriam

Epistola LXVI.

Ad Clerum & plebem Furnitanorum de Victore, qui Fauſtinum, Preſbyterum, tutorem nominavit.

Lib. 1. Ep. 9

Cyprianus Preſbyteris & Diaconibus & plebi Furnis conſiſtentibus Salutem.

GRaviter commoti ſumus ego & Collegæ mei, qui præſentes aderant, & compreſbyteri noſtri, qui * nobis * aſſidebant, fratres cariſſimi, cum cognoviſſemus, quod Geminius Victor, frater noſter, de ſeculo excedens, Geminium Fauſtinum Preſbyterum tutorem teſtamento ſuo nominaverit: cum jam pridem in concilio Epiſcoporum ſtatutum ſit, ne quis * de Clericis & Dei miniſtris tutorem vel curatorem teſtamento ſuo conſtituat; quando ſinguli divino ſacerdotio honorati, & * in * Clerico miniſterio conſtituti, non niſi altari & ſacrificiis deſervire & precibus atque orationibus vacare debeant. Scriptum eſt enim: *Nemo * militans Deo * obligat ſe * moleſtiis ſecularibus: ut poſſit placere ei, * cui ſe probavit:* quod cum de omnibus dictum ſit; quanto magis moleſtiis & laqueis ſecularibus obligari non debent, qui divinis rebus & ſpiritalibus occupati, ab Eccleſia recedere & ad terrenos & ſeculares actus vacare non poſſunt? Cujus ordinationis & religionis formam Levitæ prius in lege tenuerunt, ut cum terram dividerent & poſſeſſiones partirentur undecim tribus, * Levitica tribus, quæ templo & altari & miniſteriis divinis vacabat, nihil de illa diviſionis portione * perciperet; ſed aliis terram colentibus illa tantùm Deum coleret, & ad victum atque alimentum ſuum ab undecim tribubus de fructibus, qui naſcebantur, decimas * reciperet. Quod totum fiebat de auctoritate & diſpoſitione divina: ut qui operationibus divinis inſiſtebant, in nulla re avocarentur, nec cogitare aut agere ſecularia cogerentur.

* P. Al. nobiſcum
* Al. aſſiſtebant
* P. Al. de Eccleſiæ Dei min.
* R. Al. & de min.
21. q. 3. c. *Cyprianus* 4.
* Al. cunctis in Cl.
* P. Al. Clericali
Al. Clericorum
2. *ad Tim.* 2, 4.
* Al. militans obl.
* P. Al. implicat ſe
* Al. negotiis
* R. Al. qui ſe pr.
21. q. 3. c. *Molliter* 5.
Joſua 13, 14.
* P. Al. ad Levitas, qui templo & altaris miniſterio vacabant, nihil de hac diviſionis portione pertineret
* P. Al. recipere
* Al. perciperet

Digitized by Google

2\. Quæ nunc ratio & forma in Clero tenetur, ut qui in Eccleſia Domini * ordinatione clerica promoventur, * in nullo ab adminiſtratione divina avocentur, * nec moleſtiis & negotiis ſecularibus alligentur; ſed in honore ſportulantium fratrum, tanquam decimas ex fructibus accipientes, ab altari & ſacrificiis non recedant; * ſed die ac nocte cœleſtibus rebus & ſpiritalibus ſerviant. Quod Epiſcopi anteceſſores noſtri religioſe conſiderantes & ſalubriter providentes cenſuerunt, ne quis frater excedens, ad tutelam vel curam Clericum nominaret; ac ſi quis hoc feciſſet, non offerretur pro eo, nec ſacrificium pro dormitione ejus celebraretur. Neque enim * apud altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab altari Sacerdotes & * miniſtros voluit avocare. Et ideo Victor cum contra formam nuper in concilio à Sacerdotibus datam, Geminium Fauſtinum Preſbyterum auſus ſit * tutorem conſtituere; non eſt * quod pro dormitione ejus apud vos fiat oblatio, aut * deprecatio aliqua nomine ejus in Eccleſia frequentetur: ut Sacerdotum decretum religioſe & neceſſarie factum ſervetur à nobis, ſimul & cæteris fratribus detur exemplum, ne quis Sacerdotes & miniſtros Dei altari ejus & Eccleſiæ vacantes ad ſeculares moleſtias devocet. Obſervari enim de cætero poterit, ne ultra hoc fiat circa perſonam Clericorum; ſi quod nunc factum eſt, fuerit vindicatum. Opto vos, fratres cariſſimi, ſemper bene valere.

21. q. 3. c. Hi, qui, 6.

* *Al.* ad ordinationem clericalem

* *Al.* nullo modo ab adm.

* P. *Al.* ne m.

* P. *Al.* & d.

c. Neque apud altare. 14 Diſt. 88.

* *Al.* ad altare

* *Al.* miniſtros ſuos Levitas av. voluit

* P. *Al.* actorem

* *Al.* quo p d.

* R. *Al.* delegatio a.

21. q. 3. c Sacerdotium. 7.

Y

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLÆ SCRIPTÆ SUB PONTIFICATU STEPHANI, ET DE BAPTIZANDIS HÆRETICIS.

EPISTOLA LXVII.

Ad Stephanum de Martiano Arelatenſi, qui Novatiano conſenſit.

Lib. 3. Ep. 13.

Cyprianus Stephano fratri Salutem.

* FAuſtinus collega noſter Lugduni conſiſtens, frater cariſſime, ſemel atque iterum mihi ſcripſit, ſignificans ea, quæ etiam vobis ſcio utique nunciata, tam ab eo, quam à cæteris Coëpiſcopis noſtris * in eadem provincia conſtitutis, quod Martianus * Arelate conſiſtens Novatiano ſeſe conjunxerit, & à Catholicæ Eccleſiæ * unitate atque à corporis noſtri & ſacerdotii conſenſione * diſceſſerit, tenens hæreticæ præſumtionis duriſſimam pravitatem; ut * ſervis Dei pœnitentibus & dolentibus & ad Eccleſiam lacrymis & gemitu & dolore pulſantibus, * divinæ pietatis & lenitatis paternæ ſolatia & ſubſidia * claudantur, nec ad fovenda vulnera admittantur vulnerati; ſed ſine ſpe pacis & communicationis relicti ad luporum rapinam & prædam diaboli projiciantur. Cui rei noſtrum eſt conſulere & ſubvenire, frater cariſſime, qui divinam clementiam cogitantes & gubernandæ Eccleſiæ libram tenentes ſic cenſuram vigoris peccatoribus exhibemus; ut tamen lapſis erigendis & curandis vulneratis bonitatis & miſericordiæ divinæ medicinam non denegemus.

* P. *Al.* Fauſtinus
* *Al.* in provincia conſt.
* *Al. hic & deinceps*, Arelatæ
* *Al.* veritate
* *Al.* disjunxerit.
* *Rom. & Spir.* ten. h. pr. d. pr. ſe diviſerit, cum ab eo dolentibus
* P. *Al.* ſervis Dei pro eo dol.
* P. *Al.* cludantur

2. Quapropter * facere te oportet pleniſſimas literas ad Coëpiſcopos noſtros in Galliis conſtitutos, ne ultra Martianum pervicacem & ſuperbum & divinæ pietatis ac fraternæ ſalutis inimicum collegio noſtro inſultare patiantur; quod necdum videatur à nobis * abſtentus, qui jam pridem jactat & prædicat, quod Novatiano ſtudens & ejus pervicaciam ſequens à communicatione ſe noſtra ſegregaverit; cum Novatianus ipſe, quem ſequitur, olim abſtentus & hoſtis Eccleſiæ judicatus

* *Rom. & Spir.* facere oportet pl. lit.
* R. *Al.* abſtentus & hoſtis Eccl. jud. ſit, & cum ad nos in Afr. &c.

 ſit,

ſit, & cum ad nos in Africam * legatos miſiſſet, optans ad communicationem noſtram admitti, hinc à concilio plurimorum Sacerdotum, qui præſentes eramus, ſententiam retulerit, ſe foris eſſe cœpiſſe, nec poſſe à quoquam noſtrum ſibi communicari, qui Epiſcopo Cornelio in Catholica Eccleſia * de Dei judicio & cleri ac plebis ſuffragio ordinato, profanum altare erigere, & adulteram cathedram collocare, & ſacrilega contra verum Sacerdotem ſacrificia offerre tentaverit; proinde ſi reſipiſcere & ad ſanæ mentis conſilium redire vellet; ageret pœnitentiam & ad Eccleſiam ſupplex rediret. Quam vanum eſt, frater cariſſime, ut, Novatiano * nuper * retuſo & refutato, & per totum orbem à Sacerdotibus Dei abſtento, nunc adulatores adhuc nobis patiamur illudere, & de majeſtate ac dignitate Eccleſia judicare?

3. Dirigantur in provinciam & ad plebem Arelate conſiſtentem à te literæ, quibus abſtento * Martiano alius in locum ejus ſubſtituatur, & grex Chriſti, qui in hodiernum ab illo diſſipatus & vulneratus contemnitur, colligatur. Sufficiat multos illic ex fratribus noſtris annis iſtis ſuperioribus exceſſiſſe ſine pace; vel cæteris ſubveniatur qui ſuperſunt & diebus ac noctibus ingemiſcunt, & divinam ac paternam miſericordiam deprecantes, ſolatium noſtræ opitulationis expoſcunt. Iccirco enim, frater cariſſime, copioſum corpus eſt Sacerdotum concordiæ mutuæ glutino atque unitatis vinculo copulatum, ut ſi quis ex collegio noſtro hæreſin facere & gregem Chriſti lacerare & vaſtare tentaverit, ſubveniant * cæteri, & * quaſi paſtores utiles & miſericordes, oves Dominicas in gregem colligant.

4. Quid enim ſi in mari portus aliquis munitionibus ſuis ruptis, infeſtus & perículoſus eſſe navibus cœperit? Nonne navigantes * ad alios proximos portus naves ſuas dirigunt, ubi ſit tutus & ſalutaris introitus & ſtatio ſecura? Aut ſi in via ſtabulum aliquod obſideri & teneri à latronibus cœperit, ut quiſquis ingreſſus fuerit, inſidiantium illic infeſtatione capiatur; nonne commeantes, hac opinione comperta, ſtabula alia in itinere appetunt tutiora, ubi ſint fida hoſpitia & receptacula commeantibus tuta? * Quod nunc eſſe apud nos debet, frater cariſſime, ut fratres noſtros, qui * vitatis Martiani ſcopulis petunt Eccleſiæ

* P. Al. legatum
* Al. Dei jud.
* Al. ſemper r.
* P. Al. reciſo
* Al. Martiano
* Rom. & Spire. cæteri poſt. ut. & miſericordes, qui oves D.
* R. Al. quà paſtores utiles
* P. Al. ad prox.
* P. Al. Quod neceſſe eſt apud nos eſſe, fr. c. (Al. add. debet) me fr, &c.

* Al. jactati Mart. ſc.

cleſiæ portus ſalutares, ſuſcipiamus ad nos promta & benigna humanitate,& ſtabulum commeantibus præbeamus tale,quale eſt in Euangelio, quo à latronibus ſauciati & vulnerati ſuſcipi & foveri & tutari à *ſtabulario* poſſint. Luc. 10, 35.

5. Quæ eſt enim major aut melior cura Præpoſitorum, quam diligenti ſollicitudine & medela ſalubri fovendis & conſervandis ovibus providere? cum Dominus loquatur & dicat: *Quod infirmatum eſt, non confortaſtis, & quod male habuit, non corroboraſtis, & quod contribulatum eſt,* * *non conſolati eſtis, & quod erravit, non revocaſtis, & quod periit, inquiſiſtis, & diſperſæ ſunt oves meæ eo quod non ſunt paſtores, & factæ ſunt in comeſturam omnibus beſtiis agri, & non fuit qui inquireret, neque qui revocaret. Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego ſuper paſtores, & inquiram oves meas de manibus eorum, & avertam eos ut non paſcant oves meas, & jam non paſcent eas, & extraham eas de ore eorum, & paſcam eas cum judicio!* Cum ergo paſtoribus talibus, per quos Dominicæ oves negliguntur & pereunt, ſic Dominus comminetur; quid nos aliud facere oportet, frater cariſſime, quam colligendis & * revocandis Chriſti ovibus exhibere diligentiam plenam, & curandis lapſorum vulneribus paternæ pietatis adhibere medicinam: quando & Dominus in Euangelio moneat & dicat: *Non eſt opus ſanis medicus; ſed male habentibus?*

Ezech. 34, 4. & ſeqq.

* P. Al. non conſolidaſtis; quod err.

* P. Al. reponendis Al. refovendis

Matth. 9, 12.

6. Nam etſi paſtores multi ſumus; unum tamen gregem paſcimus, & oves univerſas quas Chriſtus ſanguine ſuo & paſſione quæſivit, colligere & fovere debemus, nec pati ſupplices & dolentes fratres noſtros crudeliter deſpici, & ſuperba quorundam præſumtione calcari: cum ſcriptum ſit: *Ille autem qui contumax eſt, vir ſui jactans, nihil omnino* * *perficiet, qui dilatavit* * *tanquam infernus animam ſuam:* & ejusmodi* homines Dominus in Euangelio ſuo culpet & damnet, dicens: *Vos eſtis qui juſtificatis vos in conſpectu hominum: Deus autem dignoſcit corda veſtra:* * *quoniam quod excelſum eſt in hominibus, execratio eſt in conſpectu Dei.* Execrabiles & deteſtabiles dicit eſſe, qui ſibi placeant, qui tumidi & inflati aliquid ſibi arroganter aſſumant. Ex quibus cum Martianus eſſe cœperit, & ſe Novatiano conjungens, adverſarius miſericordiæ & pietatis extiterit; ſententiam non dicat; ſed accipiat; nec ſic agat quaſi ipſe judicaverit de collegio Sacerdotum; quando ipſe ſit ab univerſis Sacerdotibus judicatus.

Abac. 2, 5.

* P. Al. proficiet

* R. Al. tanquam inferi

Conf. Ep. 55. n. 4.

* Al. omnes

Luc. 16, 15.

* P. Al. quia

 7. Ser-

Digitized by Google

7. Servandus eſt enim anteceſſorum noſtrorum beatorum Martyrum Cornelii & Lucii honor glorioſus, quorum memoriam cum nos honoremus, multo magis tu, frater cariſſime, honorificare & ſervare gravitate & auctoritate tua debes, qui * vicarius & ſucceſſor eorum factus es. Illi enim pleni Spiritu * Dei & in glorioſo martyrio conſtituti, dandam eſſe Lapſis pacem cenſuerunt, & pœnitentia acta fructum communicationis & pacis negandum non eſſe literis ſuis * ſignaverunt, quam rem omnes omnino ubique cenſuimus. neque enim poterat eſſe apud nos ſenſus diverſus, in quibus unus eſſet Spiritus: & ideo manifeſtum eſt, eum Spiritus ſancti veritatem cum cæteris non tenere, quem videmus diverſa ſentire. Significa plane nobis, quis in locum Martiani Arelate fuerit ſubſtitutus, ut ſciamus ad quem fratres noſtros dirigere & cui ſcribere debeamus. Opto te, frater cariſſime, ſemper bene valere.

* *Forte*: vicarius ſucceſſor eis f. es.
* *Al.* Domini
* *Al.* ſignificaverunt

EPISTOLA LXVIII.

Lib. 1. *Ep.* 4.

Ad Clerum & plebes in Hiſpania conſiſtentes, de Baſilide & Martiale.

Cyprianus, Cæcilius, Primus, Polycarpus, Nicomedes, * *Lucianus, Succeſſus, Sedatus, Fortunatus, Januarius, Secundinus, Pomponius, Honoratus, Victor, Aurelius,* * *Satius, Petrus, alius Januarius, Saturninus, alius Aurelius, Venantius, Quietus, Rogatianus, Tenax, Felix, Fauſtus, Quintus, alius Saturninus, Lucius, Vincentius, Liboſus, Geminius, Marcellus, Jambus, Adelphius, Victoricus & Paulus, Felici Preſbytero & plebibus conſiſtentibus ad Legionem & Aſturicæ, item* * *Lelio Diacono & plebi Emeritæ conſiſtentibus, fratribus in Domino, Salutem.*

* P. *Al.* Lucilianus *Al.* Lucianus
* R. *Al.* Sattius
* P. *Al.* Ælio Diac. & pl. R. *Al.* Ælio Diacono & Emeritenſi, conſiſtentibus fratr.

CUm in unum conveniſſemus, legimus literas veſtras, fratres dilectiſſimi, quas ad nos per Felicem & Sabinum * Epiſcopos noſtros, pro fidei veſtræ integritate & pro Dei timore feciſtis, ſignificantes Baſilidem & Martialem libellis idololatriæ commaculatos & nefandorum facinorum conſcientia vinctos Epi-

* *Al.* Coëpiſcopos

Digitized by Google

Epiſcopatum gerere & ſacerdotium Dei adminiſtrare non oportere: & deſideraſtis reſcribi ad hæc vobis, & juſtam pariter ac neceſſariam ſollicitudinem veſtram, vel ſolatio, vel auxilio noſtræ ſententiæ ſublevari. Sed enim deſiderio huic veſtro non tam noſtra conſilia, quam divina præcepta reſpondent, quibus jam pridem mandatur voce cœleſti & Dei lege præſcribitur, quos & quales oporteat deſervire altari & ſacrificia divina celebrare. In Exodo namq; ad Moyſen Deus loquitur, & monet dicens: *Sacerdotes, qui accedunt ad Dominum Deum, ſanctificentur: ne forte derelinquat illos Dominus.* Et iterum: *Et cum accedunt miniſtrare ad altare Sancti, non adducent in ſe delictum; ne moriantur.* Item in Levitico præcipit Dominus, & dicit: *Homo, in quo fuerit macula & vitium, non accedet offerre dona Deo.*

Conf. *Ep.* 64. n. 2. & 72. n. 2.
Exod. 19, 22.
Exod. 28, 43.
Levit. 21, 17.

2. Quæ cum prædicta * & * manifeſta ſint nobis, præceptis divinis neceſſe eſt obſequia noſtra deſerviant, * nec perſonam * in ejusmodi rebus accipere aut * aliquid cuiquam largiri poteſt humana indulgentia, ubi intercedit & legem tribuit divina præſcriptio. Neque enim immemores eſſe debemus, quid ad Judæos per Eſaiam prophetam locutus ſit Dominus, increpans & indignans, quod contemtis divinis præceptis humanas doctrinas ſequerentur: *Populus iſte*, inquit, *labiis ſuis honorificat me: cor vero eorum longe ſeparatum eſt à me. Sine cauſa autem colunt me, mandata & doctrinas hominum docentes:* quod * item Dominus in Euangelio repetit & dicit: *Rejicitis mandatum Dei, ut traditionem veſtram ſtatuatis.* Quæ ante oculos habentes & ſollicite ac religioſe conſiderantes, in ordinationibus Sacerdotum non niſi immaculatos & integros Antiſtites eligere debemus, qui ſancte & digne ſacrificia Deo offerentes, audiri in precibus poſſint quas faciunt pro plebis Dominicæ incolumitate: cum ſcriptum ſit: *Deus peccatorem non audit: ſed ſi quis Deum coluerit & voluntatem ejus fecerit, illum audit.*

* P. *Al.* vel mandata & manif.
* P. *Al.* manifeſtata
* P. *Al.* nec perſona i. e. r. accipi
* *Al.* in ejusm. accipere
* P. *Al.* aliud
Eſai. 29, 13.
* *Al.* idem
Marc. 7, 9.
Joann. 9, 31.

3. Propter quod * plena diligentia, exploratione ſincera, oportet eos ad ſacerdotium deligi, quos à Deo conſtet audiri. Nec ſibi plebs blandiatur, quaſi immunis eſſe à * contagio delicti poſſit, cum ſacerdote peccatore communicans, & ad injuſtum atque illicitum Præpoſiti ſui Epiſcopatum conſenſum ſuum commodans: quando per Oſee Prophetam comminetur & dicat cenſura divina; *Sacrificia eorum tanquam panis luctus:*

* *Al.* pl. dil. & expl. ſinc. op. eos ad ſac. Dei del.
* P. *Al.* contagione
Oſe. 9, 4.

omnes

ſecundum Dei voluntatem, ſed ſecundum humanam præſumtionem, & hæc Deo displicere, quæ non veniant ex legitima & juſta ordinatione, Deus ipſe manifeſtat per Oſee Prophetam dicens: *Sibimet* * *ipſis conſtituerunt Regem & non per me.* *Oſe* 8, 4.

6. Propter quod diligenter de traditione divina & Apoſtolica obſervatione * obſervandum eſt & tenendum, quod apud nos quoque & fere per provincias univerſas tenetur, ut ad ordinationes rite celebrandas, ad eam plebem, cui Præpoſitus ordinatur, Epiſcopi ejusdem provinciæ proximi quique conveniant, & Epiſcopus deligatur plebe præſente, quæ ſingulorum vitam pleniſſime novit, & uniuscujusque actum de ejus converſatione perſpexit. Quod & apud vos factum videmus in Sabini Collegæ noſtri ordinatione, ut de univerſæ fraternitatis ſuffragio, & de Epiſcoporum, qui * in præſentia convenerant, quique de eo ad vos literas fecerant, judicio, Epiſcopatus ei deferretur, & manus ei in locum Baſilidis imponeretur. * Nec reſcindere ordinationem jure perfectam poteſt, quod Baſilides poſt crimina ſua detecta & conſcientiam etiam propria confesſione nudatam, Romam pergens, Stephanum Collegam noſtrum longe poſitum & geſtæ rei * ac tacitæ veritatis ignarum fefellit, ut * exambiret reponi ſe injuſte in Epiſcopatum, de quo fuerat juſte depoſitus.

* *Al.* ipſi
* *Al.* ſervandum
* *Rom. & Spir.* in præſentiam
* *Rom. & Spir.* Neque ſcindere
* *Al.* ac verit.
* P. *Al.* ut amb.

7. * Hoc eo pertinet, ut Baſilidis non tam abolita ſint quam cumulata delicta, ut ad ſuperiora peccata ejus etiam fallaciæ & circumventionis crimen acceſſerit. Neque enim tam culpandus eſt ille, cui negligenter obreptum eſt, quam hic * execrandus qui fraudulenter obrepſit. Obrepere autem ſi hominibus Baſilides potuit; Deo non poteſt: cum ſcriptum ſit: *Deus non* * *deridetur.* Sed nec Martiali poteſt profuiſſe fallacia, quo minus ipſe quoque delictis gravibus involutus Epiſcopatum tenere non debeat: quando & Apoſtolus moneat & dicat: *Epiſcopum oportet eſſe ſine crimine, quaſi Dei diſpenſatorem.* Quapropter cum (ſicut ſcripſiſtis, fratres dilectiſſimi, & ut Felix & Sabinus Collegæ noſtri asſeverant, utque alius Felix de Cæſarauguſta, fidei cultor ac defenſor veritatis, literis ſuis ſignificat) Baſilides & Martialis nefando idololatriæ libello contaminati ſint; Baſilides adhuc inſuper præter *libelli* maculam, cum in infirmitate decumberet, in Deum blasphemaverit, & ſe blasphemaſſe con-

Ad Gal. 6, 7.
Ad Tit. 1, 6.

* *Al.* Hæc eo pertinent,
* *Al.* accuſandus
* P. *Al.* irridetur

Digitized by Google

confeſſus ſit, & Epiſcopatum pro conſcientiæ ſuæ vulnere ſponte deponens, ad agendam pœnitentiam converſus ſit, Deum deprecans, & ſatis *gratulans, ſi ſibi vel laico communicare contingeret; Martialis quoque præter Gentilium turpia & lutulenta convivia, *& collegia diu frequentata, & filios in eodem collegio exterarum gentium more apud profana ſepulchra depoſitos & alienigenis conſepultos; *Actis etiam publice habitis apud Procuratorem Ducenarium obtemperaſſe ſe idololatriæ & Chriſtum negaſſe conteſtatus ſit; cumq; alia multa ſint & gravia delicta, quibus Baſilides & Martialis implicati tenentur; fruſtra tales Epiſcopatum ſibi uſurpare conantur; cum manifeſtum ſit ejuſmodi homines nec Eccleſiæ Chriſti poſſe præeſſe, nec Deo ſacrificia offerre debere: maxime cum jam pridem nobiſcum & cum omnibus omnino Epiſcopis in toto mundo conſtitutis, etiam Cornelius Collega noſter, Sacerdos pacificus ac juſtus & martyrio quoque dignatione Domini honoratus, decreverit ejuſmodi homines ad pœnitentiam quidem agendam poſſe admitti; ab ordinatione autem Cleri atque ſacerdotali honore prohiberi.

* *Al.* gratulans ſibi, ſi vel l.
* P. *Al.* in collegio diu freq.
* *Al.* Actis p. hab.

8. Nec vos moveat, fratres dilectiſſimi, ſi apud quoſdam *in noviſſimis temporibus* aut lubrica fides nutat, aut Dei timor *irreligioſus vacillat, aut pacifica concordia non perſeverat. Prænunciata ſunt hæc futura in ſeculi fine, & Domini voce atq; Apoſtolorum conteſtatione prædictum eſt, deficiente jam mundo atque appropinquante Antichriſto bona quæque deficere; mala vero & adverſa proficere: non ſic tamen, quamvis noviſſimis temporibus; in Eccleſia Dei aut Euangelicus *vigor cecidit, aut Chriſtianæ virtutis *aut fidei robur elanguit, ut non ſuperſit portio Sacerdotum, quæ minime ad has rerum ruinas & fidei naufragia ſuccumbat; ſed fortis & ſtabilis honorem divinæ majeſtatis & ſacerdotalem dignitatem plena timoris obſervatione tueatur. Meminimus & tenemus, ſuccumbentibus licet & cedentibus cæteris, Mathathiam legem Dei vindicaſſe fortiter, Heliam, Judæis deficientibus atque à religione divina recedentibns, ſtetiſſe & certaſſe ſublimiter, Danielem nec *ſolitudine regionis alienæ nec perſecutionis aſſiduæ infeſtatione deterritum, frequenter ac fortiter *glorioſa edidiſſe martyria; tres item pueros nec *annis nec minis fractos,

1. *ad Tim.* 4, 1.
2. *Petri* 3, 3.
* *Al.* apud irreligioſos vac.
* R. *Al.* timor c.
* *Al.* & fidei
1. *Maccab.* 2, 1. & *ſeqq.*
3. *Reg.* 19, 10.
Dan. 6, 11. & *ſeqq.*
* *Al.* ſolicitudine
* *Al.* glorioſe dediſſe mart.
Dan. 3, 16. & *ſeq.*
* P. *Al.* armis

ctos, contra ignes Babylonios fideliter obſtitiſſe, & victorem Regem in ipſa ſua captivitate viciſſe.

9. Viderit vel prævaricatorum numerus, vel proditorum, qui nunc in Eccleſia contra Eccleſiam ſurgere & fidem pariter ac veritatem labefactare cœperunt. Permanet apud plurimos ſincera mens & religio integra, & non niſi Domino & Deo ſuo anima devota, nec Chriſtianam fidem aliena perfidia deprimit ad ruinam; ſed magis excitat & exaltat ad gloriam: ſecundum quod beatus Apoſtolus Paulus hortatur, & dicit: *Quid enim ſi exciderunt à fide quidam eorum? Nunquid infidelitas illorum fidem Dei evacuavit? Abſit! Eſt enim Deus verax; omnis autem homo mendax.* Si autem omnis homo mendax eſt, & ſolus Deus verax; quid aliud ſervi, & maxime Sacerdotes Dei facere debemus; niſi ut humanos errores & mendacia relinquamus, & præcepta Dominica cuſtodientes in Dei veritate maneamus?

Ad Rom. 3, 3. 4.

10. Quare etſi aliqui de Collegis * noſtris * extiterunt, fratres dilectiſſimi, qui deificam diſciplinam negligendam putant, & cum Baſilide & Martiale temere communicant; conturbare fidem noſtram res iſta non debet: cum Spiritus ſanctus in pſalmis talibus comminetur, dicens: *Tu autem odiſti diſciplinam, & * abjeciſti ſermones meos retro: ſi videbas furem, * concurrebas ei, & cum adulteris * portionem tuam ponebas.* Conſortes & participes oſtendit eos alienorum delictorum fieri, qui fuerint delinquentibus copulati. Sed & hoc idem Paulus Apoſtolus ſcribit * & dicit: *Suſurratores, detractores, abhorrentes Deo, injurioſi, ſuperbi, jactantes ſui, adinventores malorum, qui cum juſtitiam Dei * cognoviſſent, non intellexerunt, quoniam qui talia agunt, morte ſunt digni; non tantum qui faciunt ea; ſed & qui conſentiunt eis qui hæc agunt: * quoniam * qui talia,* inquit, *agunt, morte ſunt digni.* Manifeſtat & comprobat morte dignos eſſe & ad pœnam venire non tantum illos, qui mala faciunt; ſed etiam eos qui talia agentibus conſentiunt, qui dum malis & peccatoribus & pœnitentiam non agentibus illicita communicatione miſcentur, nocentium contactibus polluuntur, & dum junguntur in culpa, ſic nec in pœna ſeparantur. Propter quod integritatis & fidei veſtræ religioſam ſollicitudinem, fratres dilectiſſimi, & laudamus pariter & probamus, & quantum poſſumus adhortamur literis noſtris, ne vos cum profanis & maculatis ſacerdoti-

* P. *Al.* noſtris, fr. dil. deif.
* *Al.* extiterint
Pſ. 49, (50,) 17, 18.
* *Al.* proj. ſ. m. poſt te:
* *Al.* ſimul currebas cum eo,
* P. *Al.* particulam t.
* *Al.* dicens:
Ad Rom. 1, 29. & ſeqq.
* P. *Al.* cognoviſſent, non tantum faciunt mala, ſed & conſent.
* *Al.* Quoniam, *qui talia,* inquit, *agunt, m. ſ. digni,* manifeſtat
* P. *Al.* qui talia ag.

Digitized by Google

dotibus communicatione ſacrilega miſceatis; ſed integram &
* *Al.* tenore ſinceram fidei veſtræ firmitatem religioſo * timore ſervetis.
Opto vos, fratres cariſſimi, ſemper bene valere.

EPISTOLA LXIX.

Lib. 4. Ep. 9.
Cypriani ad Florentium Pupianum de obtrectatoribus.

* P. *Al.* Tatius
* P. *Al.* Papiano
Al. Papiniano
Al. Puppiano

*Cyprianus, qui & * Thaſcius, Florentio, cui & * Pupiano, fratri, Salutem.*

EGo te, frater, credideram tandem jam ad pœnitentiam converti, quod in præteritum tam infanda, tam turpia,
* P. *Al.* gentibus — tam etiam * gentilibus execranda aut audiſſes de nobis temere,
* P. *Al.* animadverto te adh. — aut credidiſſes. Porro autem etiam nunc in literis tuis * animadverto eundem te adhuc eſſe, qui prius fueras, eadem te de
* P. *Al.* credideras — nobis credere, & in eo quod * credideris perſeverare, & ne forte claritatis & martyrii tui dignitas noſtra communicatio-
* P. *Al.* maculetur, mores n. d. — ne * maculetur, in mores noſtros diligenter inquirere, & poſt Deum judicem, qui Sacerdotes facit, te velle, non dicam de me, (quantus enim ego ſum?) ſed de Dei & Chriſti judicio judicare. Hoc eſt in Deum non credere, hoc eſt rebellem adverſus Chri-
* *Al.* & cum i. d. — ſtum & adverſus Euangelium ejus exiſtere, * ut cum ille dicat;
Matth. 10, 29. — *Nonne duo paſſeres aſſe veneunt, & neuter eorum cadit in terram ſine*
* P. *Al.* conſenſu — *Patris voluntate?* & probet majeſtas ejus & veritas ſine * con-
* *Al.* minima — ſcientia & permiſſu Dei etiam * minora non fieri; tu exiſtimes
* *Al.* conſenſu — Sacerdotes Dei ſine * conſcientia ejus in Eccleſia ordinari.

* P. *Al.* incerti — 2. Nam credere quod *indigni & * inceſti ſint qui ordinantur,*
* P. *Al.* contendere — quid aliud eſt, quam * credere, quod non à Deo nec per Deum
R, *Al.* concedere — Sacerdotes ejus in Eccleſia conſtituantur? An putas majus eſſe de me meum, quàm Dei teſtimonium? cum Dominus ipſe doceat & dicat teſtimonium non eſſe verum; ſi quis ipſe de ſe teſtis exiſtat; eo quod unusquique utique ſibi faveat, nec contra ſe aliquis infeſta & adverſa depromat; fides vero ſincera ſit veri-
* *Rom. & Spir.* prædicatoribus — tatis, ſi in * prædicationibus noſtris alius ſit prædicator ac te-
Joan. 5, 31. — ſtis. *Si teſtimonium*, inquit, *dixero de me; teſtimonium meum non eſt verum: alius eſt enim qui teſtis eſt de me.* Quod ſi ipſe Dominus
* *Al.* qui o. p. j. ſit, — * omnia poſtmodum judicaturus noluit de teſtimonio ſuo ſibi credi; ſed maluit de judicio ac teſtimonio Dei Patris probari; quanto magis hoc ſervos ejus obſervare oportet qui judicio ac teſti-

Digitized by Google

teſtimonio Dei non probantur tantum; ſed etiam gloriantur? Prævaluit autem apud te contra divinam ſententiam & contra *conſcientiam noſtram *fidei ſuæ viribus nixam, inimicorum & malignorum commentum: quaſi apud Lapſos & profanos & extra Eccleſiam poſitos, de quorum pectoribus exceſſerit Spiritus ſanctus, eſſe *aliud poſſit; niſi mens prava & fallax lingua & odia venenata & ſacrilega mendacia, quibus qui credit, cum illis neceſſe eſt inveniatur, cum judicii dies venerit.

* P. Al. ſcientiam n.
* P. Al. Dei juribus nixam.
* Al. aliquid

3. Quod vero dixiſti *Sacerdotes humiles eſſe debere; quia & Dominus & Apoſtoli ejus humiles fuerunt;* humilitatem meam & fratres omnes & gentiles quoque optime norunt & diligunt, & tu quoque noveras & diligebas cum adhuc in Eccleſia eſſes & mecum communicares. Quis autem noſtrum longe eſt ab humilitate? Vtrumne ego, qui quotidie fratribus ſervio, & venientes ad Eccleſiam ſingulos benigne & cum voto & gaudio ſuſcipio; an tu qui te Epiſcopum Epiſcopi, & Judicem Judicis ad tempus à Deo dati conſtituis? cum Dominus Deus in Deuteronomio dicat: *Et homo quicunque fecerit in ſuperbia, ut non exaudiat Sacerdotem, aut Judicem, quicunque fuerit in diebus illis, morietur homo ille, & omnis populus cum audierit timebit, & non agent impie etiam nunc.* Et iterum ad Samuelem loquitur & dicit: *Non te ſpreverunt; ſed me ſpreverunt.* Et adhuc Dominus in Euangelio; cum ei dictum eſſet: *Sic reſpondes Pontifici?* cuſtodiens & docens ſacerdotalem honorem ſervari oportere, contra Pontificem nihil *dixit; ſed innocentiam ſuam tantummodo purgans reſpondit dicens: *Si malè locutus ſum; exprobra de malo: ſi autem bene, quid me cædis?* Item beatus Apoſtolus, cum ei dictum eſſet: *Sic inſilis in Sacerdotem Dei maledicendo?* nihil contumelioſe locutus ſit adverſus Sacerdotem; quando & potuerit ſe conſtanter exercere adverſus eos qui Dominum crucifixiſſent & qui jam Deum & Chriſtum & templum & ſacerdotium perdidiſſent; ſed quamvis in falſis & ſpoliatis ſacerdotibus; umbram tamen ipſam inanem ſacerdotalis nominis cogitans dixerit: *Neſciebam, fratres, quia Pontifex eſt: ſcriptum eſt enim: Principem populi tui non maledices.*

Conf. *Ep.* 55. *n.* 5. & *Ep* 65. *n.* 1.
Deut. 17, 12. 13.
1. *Reg.* 8, 7.
Joan. 18, 22. 23.
* *Al.* dixerit - - - reſponderit dic.
Act. 23, 4. 5.
Exod. 22, 28.

4. Niſi ſi Sacerdos tibi fui ante perſecutionem, quando mecum communicabas; *poſt perſecutionem Sacerdos eſſe *deſivi. Perſecutio enim *veniens te ad ſummam martyrii ſub-

* Al. ſed poſt p.
* Al. deſii.
* Al. te venientem ad ſ.

ſublimitatem provexit; me autem proſcriptionis * onere depreſſit, cum publice legeretur: *Si quis tenet vel poſſidet de bonis Cæcilii Cypriani Epiſcopi * Chriſtianorum:* ut etiam qui non credebant Deo Epiſcopum conſtituenti, vel diabolo crederent Epiſcopum proſcribenti. Nec hæc jacto; ſed dolens profero; cum te Judicem Dei conſtituas & Chriſti, qui dicit ad Apoſtolos, ac per hoc ad omnes Præpoſitos, qui Apoſtolis vicaria ordinatione ſuccedunt: *Qui audit vos, me audit, & qui me audit, audit eum, qui miſit me, & qui rejicit vos, me rejicit, & eum qui me miſit:* * Inde enim ſchiſmata & hæreſes obortæ ſunt & oriuntur, * dum Epiſcopus, qui unus eſt & Eccleſiæ præeſt, ſuperba quorundam præſumtione contemnitur & homo dignatione Dei honoratus * indignus hominibus judicatur.

* R. *Al.* horrore *Al.* honore
Vid. *Ep.* 55. n. 7.
* *Al.* Chriſtianorum, proſcribatur;
Luc. 10, 16.
* P. *Al.* Vnde enim
* *Al.* niſi dum
* *Al.* ab indignis hominibus judicatur?

5. Quis enim hic eſt ſuperbiæ tumor, quæ arrogantia animi, quæ mentis inflatio, ad cognitionem ſuam Præpoſitos & Sacerdotes vocare? ac niſi apud te purgati fuerimus & ſententia tua abſoluti; * ecce jam ſex annis nec fraternitas habuerit Epiſcopum, nec plebs Præpoſitum, nec grex paſtorem, nec Eccleſia gubernatorem, nec Chriſtus Antiſtitem, nec Deus Sacerdotem? Subveniat Pupianus & ſententiam dicat, & judicium Dei & Chriſti * in acceptum referat; ne tantus fidelium numerus, qui ſub nobis accerſitus eſt, ſine ſpe ſalutis & pacis exiſſe videatur; ne novus credentium populus nullam per nos conſecutus eſſe baptiſmi & Spiritus ſancti gratiam judicetur; ne tot Lapſis & pœnitentibus pax data & communicatio, noſtra examinatione conceſſa, judicii * cui auctoritate ſolvatur. Annue aliquando & dignare pronunciare de nobis, & Epiſcopatum noſtrum cognitionis tuæ auctoritate firmare, ut Deus & Chriſtus ejus agere tibi gratias poſſint, quod per te ſit antiſtes & rector altari eorum pariter & plebi reſtitutus. Apes habent regem, * & ducem pecudes, & fidem ſervant: latrones mancipi obſequio pleno humilitatis obtemperant. Quanto ſimpliciores & meliores vobis ſunt brutæ pecudes & muta animalia, & cruenti licet ac furentes inter gladios atque inter arma prædones? Præpoſitus illic agnoſcitur & timetur quem non ſententia divina conſtituit; ſed in quem factio perdita & nocens caterva conſenſit.

* *Al.* etiam
* P. *Al.* in apertum
* P, *Al.* ſui
* *Al.* & judicem, & fidem ei ſerv.

6. Dixi-

6. Dixiſti ſane *ſcrupulum* tibi eſſe tollendum de animo, *in quem* **incidiſti*. Incidiſti; ſed tua credulitate irreligioſa. Incidiſti; ſed tua mente & voluntate ſacrilega; dum inceſta, dum impia, dum nefanda, contra fratrem, contra Sacerdotem facile audis, libenter credis, aliena mendacia quaſi propria & privata defendis, nec recordaris ſcriptum eſſe: *Sepi aures tuas ſpinis, & noli audire linguam nequam;* & iterum: *Malus obaudit linguæ iniquorum: juſtus autem non intendit labiis mendacibus.* Quare *in hunc ſcrupulum* non inciderunt Martyres ſancto Spiritu pleni & ad conſpectum Dei & Chriſti ejus * paſſione * jam proximi, qui ad Cyprianum Epiſcopum literas de carcere direxerunt, Sacerdotem Dei agnoſcentes & conteſtantes ei? Quare *in hunc ſcrupulum* non inciderunt tot * coepiſcopi Collegæ mei qui vel cum de medio * recederent, proſcripti ſunt, vel apprehenſi in carcere & in catenis fuerunt, aut qui in exilium relegati, illuſtri itinere ad Dominum profecti ſunt, aut qui quibuſdam locis animadverſi cœleſtes coronas de Domini clarificatione ſumſerunt? Quare, *in hunc ſcrupulum* non inciderunt de plebe iſta noſtra, quæ apud nos eſt & nobis de Dei dignatione commiſſa eſt, tot Confeſſores quæſtionati & torti & inſignium vulnerum & cicatricum memoria glorioſi? tot virgines integræ? tot laudabiles viduæ? Eccleſiæ denique univerſæ per totum mundum nobiſcum unitatis vinculo copulatæ? Niſi ſi omnes iſti communicantes mecum, ſecundum quod ſcripſiſti, *polluto noſtro ore polluti* ſunt, & * ſpem vitæ æternæ communicationis noſtræ contagione perdiderunt; Pupianus ſolus integer, inviolatus, ſanctus, pudicus, qui nobis miſcere ſe noluit, in paradiſo atque in regno cœlorum ſolus habitabit.

7. Scripſiſti quoque quod *Eccleſia* nunc propter me *portionem ſui in diſperſo habeat;* quando omnis Eccleſiæ populus & collectus ſit & adunatus & individua concordia ſibi * junctus; * ſoli illi foris remanſerint, qui etſi intus eſſent, ejiciendi fuerant; * nec patiatur Dominus populi ſui protector & tutor triticum de area ſua diripi; ſed ſolæ poſſint paleæ de Eccleſia ſeparari; quando & Apoſtolus dicat: *Quid enim ſi exciderunt à fide quidam illorum? Nunquid infidelitas illorum fidem Dei evacuavit? Abſit! Eſt enim Deus verax; omnis autem homo mendax:* & Dominus quoque in Euangelio, cum eum loquentem diſcipuli dere-

lin-

* P. Al. *incidiſti;* ſed tua mente & v.

Eccleſiaſtic. 28, 28.

Prov. 17, 4.

* Al. paſſioni

* Al. tam pr.

* Al. Epiſcopi

* Al. receſſerunt,

* P. Al. ſi ſp.

* *Rom.* & *Spir.* vinctus

* *Al.* & ſoli illi

* *Al.* ne pat.

Ad Rom. 3, 3, 4.

Digitized by Google

linquerent, converſus ad duodecim dixerit: *Nunquid & vos vultis ire?* * Reſpondet ei Petrus dicens: *Domine, ad quem * imus?* * *Verba vitæ æternæ habes, & nos * credimus & cognovimus, quoniam tu es Filius Dei vivi.* Loquitur illic Petrus, ſuper quem * ædificata fuerat * Eccleſia, Eccleſiæ nomine * docens & oſtendens, quia etſi contumax ac ſuperba obaudire nolentium multitudo diſcedat; Eccleſia tamen * à Chriſto non recedit; & illi ſunt Eccleſia, * plebs Sacerdoti adunata & paſtori ſuo grex adhærens. Vnde ſcire debes, Epiſcopum in Eccleſia eſſe & Eccleſiam in Epiſcopo; & * ſi quis cum Epiſcopo non ſit, in Eccleſia non eſſe, & fruſtra ſibi blandiri eos, qui pacem cum Sacerdotibus Dei non habentes obrepunt, & * latenter apud quoſdam communicare ſe credunt; quando Eccleſia * quæ catholica una eſt, ſciſſa non ſit neque diviſa; ſed utique connexa & cohærentium ſibi invicem Sacerdotum glutino copulata.

8. Quamobrem frater, ſi majeſtatem Dei qui Sacerdotes ordinat, * cogitaveris; ſi Chriſtum, qui arbitrio, & nutu ac præſentia ſua & Præpoſitos ipſos, & Eccleſiam cum Præpoſitis gubernat, aliquando reſpexeris; ſi de innocentia Sacerdotum non humano odio; ſed divino judicio credideris; ſi temeritatis & ſuperbiæ atque inſolentiæ tuæ agere vel ſero pœnitentiam cœperis; ſi Deo & Chriſto ejus, quibus ſervio, & quibus *puro atque immaculato ore* ſacrificia & in perſecutione pariter & in pace indeſinenter offero, pleniſſime ſatisfeceris; communicationis tuæ poterimus habere rationem; manente tamen apud nos divinæ cenſuræ reſpectu & metu, ut prius Dominum meum conſulam, an tibi pacem dari & te ad communicationem Eccleſiæ ſuæ admitti ſua oſtenſione & admonitione permittat. Memini enim, quid jam mihi ſit oſtenſum; imò quid ſervo obſequenti & timenti de Dominica & divina auctoritate præceptum, qui inter cætera quæ oſtendere & revelare dignatus eſt, & hoc addidit: *Itaque qui Chriſto non credit Sacerdotem facienti, poſtea credere * incipit Sacerdotem vindicanti.* Quamquam ſciam * ſomnia ridicula & viſiones ineptas quibuſdam videri; ſed utique illis qui malunt contra Sacerdotes credere, quam Sacerdoti. Sed nihil mirum, quando de Joſeph fratres ſui dixerunt: *Ecce ſomniator ille venit! Nunc ergo venite, occidamus illum;* & ſomniator poſtea, quod ſomniaverat, conſecutus

ſit,

* *Al.* Reſpondit
Joan. 6, 67. & ſeqq.
* R. *Al.* ibimus?
* R. *Al.* Verbum v. æ.
* P. *Al.* credidimus
* P. *Al.* ædificanda
* *Al.* Eccleſia, docens, quia e. c.
* P. *Al.* docens, quia etſi c.
* *Al.* Chriſtianorum non reced.
* *Al.* & plebs
7. q. 1. c. Scire debes. 7.
* *Al.* ſi qui cum Epiſc. non ſint,
* *Al.* latentes
* *Al.* Catholica, quam una eſt,
* P. *Al.* & Chriſti cogit.
* *Al.* incipiet
* P. *Al.* omnia rid.
Al. ſ. omina
Gen. 37, 19, 20.

ſit, & occiſores ac venditores confuſi ſint: ut qui * verbis prius non credidiſſent, factis poſtmodum crederent. De iis autem, quæ tu egiſti, vel in perſecutione, vel in pace, ſtultum eſt ut velim te judicare; quando tu magis judicem te noſtri conſtitueris. Hæc pro animi mei pura conſcientia & * Dei mei fiducia reſcripſi. Habes tu literas meas, & ego tuas: in die judicii ante tribunal Chriſti * utræque recitabuntur.

* *Al.* verbis non cred,

* *Al.* Domini Dei mei

* P. *Al.* utrumq; recitabitur,

DE BAPTISMO HÆRETICORUM.

CYprianus, (ſolebant objicere Donatiſtæ:) *cujus tantum meritũ novimus tantamq; doctrinam, cum multis Coëpiſcopis ſuis ſententias proprias conferentibus, in Concilio ſtatuit, hæreticos vel ſchiſmaticos, i.e. omnes, qui extra unius Eccleſiæ communionem ſunt, baptiſmum non habere, & ideo quisquis ab eis baptizatus ad Eccleſiam venerit, eſſe in Eccleſiâ baptizandum.* Reſpondit autem S. Auguſtinus: (1.) *Non incongruenter de tali viro exiſtimandum eſt, quod correxerit, & fortaſſe ſuppreſſum ſit ab eis, qui hoc errore nimium delectati ſunt, & tanto velut patrocinio carere noluerunt: quanquam non deſint, qui hoc Cyprianum prorſus non ſenſiſſe contendant; ſed ſub ejus nomine à præſumtoribus atq; mendacibus fuiſſe confictum. Neq; enim ſic potuit integritas atq; notitia literarum unius, quamlibet illuſtris, Epiſcopi cuſtodiri; quemadmodum Scriptura canonica, tot linguarum literis & ordine & ſucceſſione celebrationis Eccleſiaſticæ cuſtoditur; contra quam tamen, non defuerunt, qui ſub nominibus Apoſtolorum multa confingerent: fruſtra quidem, quia illa ſic commendata, ſic celebrata, ſic nota eſt: verùm quid poſſit adverſus literas non canonica autoritate * fundatas, etiam hinc demonſtravit impiæ conatus audaciæ, quod & adverſus eas, quæ tanta notitiæ mole firmatæ ſunt, ſeſe erigere non prætermiſit. Nos tamen non negamus, illud ſenſiſſe Cyprianum.* (2.) *Quis autem neſciat, ſanctam ſcripturam canonicam, tam veteris, quàm novi teſtamenti, certis ſuis terminis contineri, eamq; omnibus poſterioribus Epiſcoporum literis ita præponi ut de illa omnino dubitari & diſceptari non poſſit, utrum verum vel utrum rectum ſit, quicquid in ea ſcriptum eſſe conſtiterit;*

Vid. Auguſtinus *lib. 2. de Bapt. contra Donatiſtas c. 1.*

Ep. 48. prope finem.

* *Al.* firmatas.

Lib. 2. de Baptiſmo, contra Donatiſtas, cap. 3.

Digitized by Google

*terit; Epiſcoporum autem literas, quæ poſt confirmatum canonem vel ſcriptæ ſunt, vel ſcribuntur, & per ſermonem forte ſapientiorem cujuslibet in ea re peritioris, & per aliorum Epiſcoporum graviorem autoritatem * doctiorumq; prudentiam, & per Concilia, licere reprehendi, ſi quid in eis forte à veritate deviatum eſt; & ipſa Concilia, quæ per ſingulas regiones vel provincias fiunt, plenariorum Conciliorum autoritati, quæ fiunt ex univerſo orbe Chriſtiano, ſine ullis ambagibus cedere?* (3.) *Si* Cyprianus Ep. nim. 71, 3.) *Petrum laudat & prædicat, ab uno poſteriore Collega patienter concorditerq; correctum; quanto citius ipſe cum concilio provinciæ ſuæ, univerſi orbis * autoritate patefactâ veritate ceſſiſſet: quia profectò & uni verum dicenti & demonſtranti poſſet facillime conſentire tam ſancta anima, tam pacata anima! Et fortaſſe factum eſt: ſed neſcimus. Neq; enim omnia, * quæ in illo tempore inter Epiſcopos geſta ſunt, memoriæ literisq; mandari potuerunt, aut omnia, quæ mandata ſunt, novimus.* (4.) *Tenuit unitatem cum eis, à quibus diverſum ſentiebat. Ait enim:* (in ipſo Concilii Carthaginienſis exordio:) Neminem judicantes, aut à jure communionis aliquem, ſi diverſum ſenſerit, amoventes. *Illa eloquia pacifica Cypriani ad Epiſtolæ finem* (nempe Ep. 75, 22.) *me legentem & ſæpe repetentem non ſatiant. Tanta ex eis jucunditas fraterni amoris exhalat, tanta dulcedo caritatis exuberat!* Hæc tibi, *inquit*, breviter pro noſtra mediocritate reſcripſimus, frater cariſſime, nemini præſcribentes aut præjudicantes, quo minus unusquisq; Epiſcoporum, quod putat, faciat, habens arbitrii ſui liberam poteſtatem. Nos, quantum in nobis eſt, propter hæreticos cum Collegis & Coëpiſcopis noſtris non contendimus; cum quibus concordiam & Dominicam pacem tenemus: maxime cum & Apoſtolus dicat: *Si quis autem * putaverit contentioſus eſſe; nos talem conſuetudinem non habemus, neq; Eccleſia Dei:* Servatur à nobis patienter & leniter caritas animi, honor collegii, vinculum fidei & concordia Sacerdotii. Propter hoc etiam libellum *de bono patientiæ*, quantum valuit noſtra mediocritas, permittente & inſpirante Domino, conſcripſimus, quem ad te pro mutua dilectione transmiſimus. *In his ver-*

* Al. doctioremq;
Lib. 2. de Bapt. contra Donatiſt. c. 4.
Ad Gal. 2, 14.
* Al. autoritati
* Al. quæ illo t.
Lib. 2. de Bapt. c. Donatiſt. c. 5.
Lib. 5. de Bapt. c. Donatiſt. c. 17.
1 ad Cor. 11, 16.
* Al. putatur

Digitized by Google

verbis multa conſideranda ſunt; quibus in hoc viro qui dilexit decorem domus Domini & locum tabernaculi habitationis ejus, *Chriſtianæ caritatis fulgor elucet. Primo quia id quod ſenſit non tacuit: Deinde quia tam manſuete ac pacifice protulit; quia cum his qui aliud ſentiebant Eccleſiaſticam pacem tenuit; quia in unitatis vinculo tantam ſalubritatem eſſe intellexit; quia eam tantum dilexit & ſobrie cuſtodivit; quia vidit & ſenſit etiam diverſa ſentientes poſſe ſalva caritate ſentire. - Poſtremo quia* nemini præſcribens neq; præjudicans, quo minus unusquisq; Epiſcoporum quod putat faciat, habens arbitrii ſui libertatem; *etiam nobis qualibuscunq; locum dedit pacifice ſecum iſta tractandi. Si ſe ille ſeparaſſet, quàm multi ſequerentur! quantum nomen inter hominos faceret! quanto latius Cyprianiſtæ, quàm Donatiſtæ, vocarentur! Sed non erat filius perditionis. Illum nævum in candore ſanctæ animæ caritatis ubera contegebant: hanc autem fuliginem iſtorum tartarea fœditate vultus impacatus oſtentat. Si mali bonos in unitate contaminant, nullam jam Eccleſiam, cui ſociaretur, vel ipſe Cyprianus invenit. Si autem mali bonos in unitate non maculant, nullam cauſam ſeparationis ſacrilegus Donatiſta proponit. Duo erant eminentiſſimarum Eccleſiarum, Romanæ ſcilicet & Carthaginienſis, Epiſcopi, Stephanus & Cyprianus, ambo in unitate Eccleſiæ conſtituti. --- Nulla igitur ratio fuit; ſed maximus furor, quo iſti (Donatiſtæ) velut malorum communionem caventes, ſe ab unitate Chriſti quæ toto orbe diffunditur, ſeparârunt.* (5.) *In vite* Domini *permanſit, tanquam ſarmentum tanto fructu pacis & dilectionis opulentum,* (Joh. 15, 2.) *ut etiam, ſi quid in eo purgandum reperiretur, ſi nulla re alia, certe falce martyrii purgaretur: non quia pro Chriſti nomine occiſus eſt; ſed quia pro Chriſti nomine in gremio unitatis occiſus eſt.* (6.) *Video tamen, quid adhuc à me poſſit inquiri: videlicet, ut reſpondeam veriſimilibus illis rationibus, quibus vel ante Agrippinus, vel ipſe Cyprianus, vel illi, qui eis in Africa conſenſerunt, vel ſi forte aliqui, ex transmarinis terris longeq; diſcretis, nullo quidem, ſive plenario, ſive ſaltem regionali, concilio, ſed epiſtolari colloquio commoti ſunt, ut hoc faciendum eſſe putarent, quod & conſuetudo Eccleſiæ priſtina non habebat, & poſtea catholicus orbis terrarum robuſta firmitate*

Pſ. 25. (26.) 5.

L. 1. de B. c. Don. c. 18.

c. ult.

Lib. 7. de Bapt. c. Don. c. 84.

Lib. de unico Bapt. contra Petil. c. 14.

Lib. 2. contra Creſconium c. ult.

Epiſt. (255.) 256.

Lib. 3. de Bapt. contra Donat. cap. 2.

Digitized by Google

Cap. 3.

conſenſionis excluſit. --- *Donec perſuadeatur & nobis ; ſi hoc perſuaderi veris rationibus poteſt ; ſecuros nos de jure catholicæ communionis facit* (in exordio concilii Carthaginienſis) *ipſe Cyprianus.* --- Neq; quiſquam noſtrum , *inquit*, Epiſcopum ſe Epiſcoporum conſtituit , aut tyrannico errore ad obſequendi neceſſitatem collegas ſuos adegit. *Quid manſuetius ? quid humilius ? Nulla nos certe deterret autoritas à quærendo , quid verum ſit.*

Epistola LXX.

Lib.1. Ep.12.

Ad Januarium & cæteros Epiſcopos Numidas de baptizandis hæreticis.

* R Al. Cyprianus cum Collegis, Januario & cæteris Coepiſcopis fratribus ſalutem.
* Al. Calldonius, Julius,
* R. Al. Marrucius, Al. Maururius, Al. Mauricius,
* R Al. Luciliano,
* R. Al. Lucilius.

** Cyprianus , Liberalis , * Caldonius , Junius , Primus , Cæcilius , Polycarpus , Nicomedes , Felix , * Marutius , Succeſſus , * Lucianus , Honoratus , Fortunatus , Victor , Donatus , * Lucius , * Herculanus, Pomponius,Demetrius , Quintus, Saturninus, Januarius,Marcus alius Saturninus,alius Donatus,* Rogatianus, Sedatus, Tertullus, Hortenſianus, item alius Saturninus, * Satius, Januario,* Saturnino, Maximo,Victori, alteri Victori,Caſſio,Proculo,Modiano,* Cittino, Gargilio, * Euticiano, alteri Gargilio, alteri Saturnino,* Nemeſiano, Nampulo, Antoniano, Rogatiano, Honorato,fratribus,Salutem.*

* R. Al. Herculianus, * *Spir.* Rogatianus, Satius, Januario * R. Al. Sattius. *Rom.* Rogatianus, it. alius Saturninus, Sat. Jan. * R. Al. Saturnino, Nemeſiano, Eutychiano, alio Gargilio, Napulo , Antonio & Honorato , fratribus, ſalutem. * P. al. Citino. Al. Citino. R. al. Titino. * P. al. Eutyciano, al. Euticiano, * R. Al. Eutychiano, * Al. Vemeſiano.

Cum ſimul in concilio eſſemus , fratres cariſſimi, legimus literas veſtras , * quas ad nos feciſtis, de iis qui apud hæreticos & ſchiſmaticos * baptizari videntur , an ad Eccleſiam catholicam, quæ una eſt, venientes baptizari debeant. De qua re quanquam & ipſi illic veritatem & firmitatem catholicæ regulæ teneatis ; tamen quoniam conſulendos nos pro communi dilectione exiſtimaſtis , ſententiam noſtram non novam promimus ; ſed jam pridem ab anteceſſoribus noſtris ſtatutam & à nobis obſervatam , vobiſcum pari * conſenſione conjungimus; cenſentes ſcilicet & pro certo tenentes , neminem foris baptizari

* Al. quas feciſtis.
* Al. baptizati.
* P. Al. confeſſione. Al. conceſſione.

zari extra Eccleſiam poſſe : cum ſit baptiſma unum * in ſancta Eccleſia conſtitutum ;

* *Al.* intra ſanctam Eccleſiam

[Reſpondet Auguſtinus : *Aliud eſt non ibi (apud hæreticos) eſſe, aliud nullum habere ſalutis* effectum.]

Lib. 6. de Bapt. contra Don. c. 9.

& ſcriptum ſit Domino dicente : *Me dereliquerunt fontem aquæ* * *vivæ, & effoderunt ſibi lacus detritos, qui non poſſunt aquam portare :* & iterum divina Scriptura * moneat & dicat : *Ab aqua aliena * abſtine te, & à fonte aquæ alienæ ne * biberis.*

Hierem. 2, 13.
* *Al.* vivæ gratis
* *Al.* præmoneat
Vid. LXX. *Prov.* 9, *ult.*

[Aug. *Qui* aquam alienam *de extraneo fonte* bibunt, *non hæretici tantum ſunt ; ſed omnes qui non vivunt ſecundum ea quæ docet Deus & vivunt ſecundum ea quæ docet diabolus. Nam ſi de baptiſmo diceret, non diceret : Ne de fonte extraneo* biberis : *ſed, de fonte extraneo non te ablueris.*]

* P. *Al.* abſtinete
* P. *Al.* bibatis.
L. 6. de B. c. D. c. 12.

2. Oportet * ergo mundari & ſanctificari aquam prius à Sacerdote, ut poſſit baptiſmo ſuo peccata hominis, qui baptizatur, abluere : quia per Ezechielem Prophetam Dominus dicit : *Et aſpergam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus immunditiis veſtris, & ab omnibus ſimulacris veſtris * emundabo vos, & dabo vobis cor novum, & ſpiritum novum * dabo in vobis.* Quomodo autem mundare & ſanctificare aquam poteſt, qui ipſe immundus eſt & apud quem Spiritus ſanctus non eſt ; cum Dominus dicat in Numeris : *Et omnia quæcunque tetigerit immundus, immunda erunt ?* Aut quomodo baptizans dare alteri remiſſam peccatorum poteſt, qui ipſe ſua peccata deponere extra Eccleſiam non poteſt ? Sed & ipſa interrogatio quæ fit in baptiſmo, teſtis eſt veritatis. Nam cum dicimus : *Credis in vitam æternam & remiſſionem peccatorum per ſanctam Eccleſiam ?* intelligimus remiſſionem peccatorum non niſi in Eccleſia dari ; apud hæreticos autem ubi Eccleſia non ſit, non poſſe peccata dimitti. Itaque qui hæreticos aſſerunt, aut interrogationem mutent, aut vindicent veritatem ; niſi ſi eis & Eccleſiam tribuunt, quos baptiſma habere contendunt.

* P. *Al.* vero m.
Ezech. 36, 25, 26.
* P. *Al.* & mundabo
* *Al.* dabo vobis.
Num. 19, 22.

3. Vngi quoque neceſſe eſt eum qui baptizatus ſit, ut accepto chriſmate i. e. unctione, eſſe unctus Dei & habere in ſe gratiam Chriſti poſſit. Porro autem * Euchariſtia & unde baptizati unguntur * oleum in altari * ſanctificatur. Sanctificare autem non potuit olei creaturam, qui nec altare habuit nec

* R. *Al.* Euch. eſt unde bapt. unguntur, oleum in altari ſanctificatum.
* R. *Al.* oleo in alt. ſanctificatur.
* P. *Al.* ſanctificatum.

 Eccle-

Google

Eccleſiam. Vnde nec unctio ſpiritalis apud hæreticos poteſt eſſe, quando conſtet oleum ſanctificari & Euchariſtiam fieri apud illos omnino non poſſe. Scire autem & meminiſſe debemus ſcriptum eſſe: *Oleum peccatoris non ungat caput meum*; quod ante in pſalmis præmonuit Spiritus ſanctus, ne quis exorbitans & à via veritatis exerrans, apud hæreticos & Chriſti adverſarios ungeretur.

1. q. 1. a. Si quis 70.

Vid. LXX. *Pſ.* 140, (141,) 5.

[Reſpondet Auguſtinus: *Quomodo* aquam mundat & ſanctificat *homicida? Quomodo benedicunt* oleum *tenebræ? Si autem Deus adeſt ſacramentis & verbis ſuis per* * *quaslibet adminiſtrentur; & ſacramenta Dei ubique recta ſunt, & mali homines, quibus nihil proſunt, ubique perverſi ſunt.* * *Illud quale eſt, ut ideo putetur hæreticus non habere baptiſmum, quia non habet* Eccleſiam; *& utique cum baptizatur, etiam de ſancta Eccleſia* interrogatur? *Quaſi vero ille qui* non factis *intus*, ſed verbis ſeculo renunciat, *non hoc in baptiſmo* interrogetur! *Sicut ergo hujus falſa reſponſio non efficit, ut baptiſmus non ſit quem percipit; ſic & illius de Eccleſia ſancta falſa reſponſio non efficit, ut baptiſmus non ſit quem percipit. Et ſicut ille ſi poſtea quod fallaciter reſponderat, veraciter impleat, non ei baptiſmus repetitur, ſed vita corrigitur; ſic & ille ſi poſtea veniat ad Eccleſiam, de qua interrogatus falſum reſponderat, quia ea ſe habere dum non haberet putabat, ipſa quam non habebat ei datur, non quod acceperat iteratur. An (hæretici, qui in Eccleſia catholica fuerant ante baptizati,) amiſerant quod intus acceperant?* (N.) *Ergo quod habere foris poterant, cur non & tradere poterant? An illicite foris traditur? Sed neque licite foris habetur: & tamen habetur: ſic illicite foris datur; ſed tamen datur.* * *Cum autem ad verba quæ procedunt ex ore homicidæ, poſſit tamen Deus* oleum *ſanctificare, & in altari quod hæretici poſuerunt non poſſit, neſcio: niſi forte* * *cor hominis quem fallaciter converſum intus non impedit, ſignum fallaciter poſitum impedit foris, quo minus ſacramentis ſuis adeſſe dignetur, nullis hominum falſitatibus* * *impeditus. Quod David dixit:* Oleum peccatoris &c. *dixit de adulatione aſſentatoris fallaci laude decipientis, unde laudati caput in ſuperbiam creſcat. Quem intellectum aperiunt verba in eodem Pſalmo præmiſſa ſuperius: Sic enim ait:* Emendabit me juſtus in miſericordia & arguet me; oleum autem

Lib. 5. de Bapt. contra Donatiſtas c. 19. al. 20.
* *Al.* qualeslibet

Aug *d. l. cap.* 20.
* *Al.* Illud autem qu.

Vid. Cypr. *Ep.* 8, 1.

Aug. *lib. 6. de B. c. Don. c.* (15.) 16.

L. 5. de Bapt. c. Don. c. 20.
* *Al.* Cur

* *Al.* quem cor hom. fall.

* *Al.* impeditur.
Aug. *lib. 3. contra lit. Petil. c.* 33.

pec-

Digitized by Google

peccatoris non impinguet caput meum. *Quid hac ſententia clarius? quid evidentius? Mavult enim ſe aſpera emendatione juſti argui miſericorditer,quam lenibus* * *blanditiis ungi, ut inſletur.* *Conf.* l. 2. contra Petil. c. 103. & l. 2. contra Creſcon. c. 23. 24. [* *Al.* bl. adulatoris ungi]

Sed & * baptizato quam precem facere poteſt ſacerdos ſacrilegus & peccator? cum ſcriptum ſit: *Deus peccatorem non audit: ſed qui eum coluerit & voluntatem ejus fecerit, illum audit.* [* P. *Al.* pro Baptu] [*Ioan.* 9, 31.]

[Aug (1.) *Si ergo ad hoc valet, quod dictum eſt in Euangelio;* Deus peccatorem non audit; *ut per peccatorem ſacramenta non celebrentur; quomodo* exaudit *homicidam deprecantem, vel ſuper aquam baptiſmi, vel ſuper oleum, vel ſuper eucharistiam, vel ſuper capita eorum, quibus manus imponitur? Quæ omnia tamen & fiunt & valent etiam per homicidas, i.e. per eos, qui oderunt fratres; etiam in ipſa intus Eccleſia.* (2.) *Quod ſcriptũ eſt in Euangelio;* Deus peccatores non audit; *non à Domino dictum eſt; ſed ab illo, qui oculos corporis jam quidem reſtitutos habebat; ſed ei oculi cordis nondum patebant: unde ipſum Dominum adhuc* Prophetam *putabat. Nam cum poſtea cognitum* Dei Filium *adoravit. Ipſe autem Dominus, cum in uno templo orarent Phariſæus & publicanus, publicanum confitentem* peccata *ſua* magis juſtificatum *dicit, quàm Phariſæum jactantem merita ſua.*] [*Lib.* 5. *de Bapt. contra Don. c.* 20.] [*Lib.* 2. *contra ep. Parmen. c.* 8.] [*Ioan.* 9, 17.] [*Ioan.* 9, 35, 38.] [*Luc.* 18, 13, 14.]

4. Quis autem poteſt dare, quod ipſe non habeat? aut quomodo poteſt ſpiritalia agere, qui ipſe amiſerit Spiritum Sanctum?

[*Cum* dare nemo poſſit quod non habet; *quomodo dat homicida Spiritum ſanctum? Et tamen ipſe intus etiam baptizat. Deus ergo dat etiam ipſo baptizante Spiritum Sanctum. Hæretici cum ab Eccleſia recedunt,* habent *lavacri Sacramentum quod ibi acceperunt: nam redeuntes non recipiunt: quia non amiſerant cum receſſerunt - - Quapropter intelligantur jam dare poſſe, quia intelligantur & habere.*] [*Lib.* 5. *de Bapt. c. Don. c.* 20.] [*Lib. c.* 7. *de Bapt. contra Don. c.* 29.] [*c.* 34.]

Et iccirco baptizandus eſt & innovandus, qui ad Eccleſiam rudis venit, ut intus per ſanctos ſanctificetur: quia ſcriptum eſt: *Sancti eſtote: quia & ego ſanctus ſum: dicit Dominus* [*Lev.* 19, 2.]

[Aug *Quid faciet ſi & intus in non ſanctos incurrerit? An forte* ſanctus *eſt homicida?*] [*Lib.* 5. *de Bapt. c. Don. c.* 21.]

ut,

ut, qui in errorem ſeductus eſt & foris tinctus, in baptiſmo vero & Eccleſiaſtico etiam hoc ipſum deponat, quod homo ad Deum veniens, dum Sacerdotem quærit, in ſacrilegum fraude erroris incurrit.

Lib. 5. de Bapt. c. Don. c. 20. * *Al.* ut etiam hoc

[Aug. *Si propterea baptizatur in Eccleſia,* * *ut hoc ipſum* deponatur, quod homo ad Deum veniens dum Sacerdotem quærit, in ſacrilegum fraude erroris incurrit; *ubi poſtea depoſiturus eſt, ſi forte in ipſa* intus *Eccleſia, dum hominem Dei quærit, in homicidam* fraude erroris incurrit?]

* *Al.* probare eſt h. & ſ. b. conſent.

Cæterum * probare eſt hæreticorum & ſchiſmaticorum baptiſma, eſt conſentire in id, quod illi baptizaverint.

Lib. 6. de Bapt. c. Don. c. 27. * *Al.* inſidioſorum, fraudatorum, raptorum, av. *Lib. dict. c. 28. Joan. 1, 33. Lib. dict. c. 38. Lib. 7. de Bapt. c. Don. c. 6.*

[Aug. *Non eſt baptiſmus* hæreticorum, *quem in hæreticis probamus: ſicut non eſt baptiſmus avarorum,* * *invidorum, quem probamus in eis: omnes quippe iſti iniqui ſunt: ſed juſtus eſt Chriſtus, cujus in ſe ſacramentum, quod ad ipſum attinet, ſua iniquitate non violant. Cum baptizant, non illi baptizant; ſed ille de quo Joannes dicit:* Ipſe eſt qui baptizat. -- *Ipſorum eſt figmentum quod execror: Chriſti autem, Sacramentum, quod vereor: --- quamvis in hæreticis; velut paleis exterioribus; ſicut in aliis iniquis, velut paleis* interioribus.]

Neque enim poteſt pars illic inanis eſſe & pars prævalere.

Lib. 5. de Bapt. c. Don. c. 20. * *Al.* eſſe

[Aug. *Si non poteſt in homine aliquid* inane * *ineſſe & aliquid* prævalere; *quare poteſt in homicida ſacramentum ſanctum eſſe & cor ſanctum non eſſe?*]

* *Al.* & Sp. S. dare potuerit: *Al.* dare poterit.

Si baptizare potuit; * potuit & Spiritum ſanctum dare: ſi autem Spiritum ſanctum dare non poteſt, quia foris conſtitutus cum ſancto Spiritu non eſt; nec baptizare venientem poteſt:

Ibid. * *Al.* fratrem ſuum.

[Aug. *Si quiſquis* Spiritum ſanctum dare *non poteſt, nec* baptizare; *cur intus baptizat homicida? Aut quomodo Spiritum ſanctum habet homicida? cum omnis, qui Spiritum ſanctum habet, illuminatus ſit; qui autem odit* * *fratrem, in tenebris ſit uſq; adhuc?*]

Ad Eph. 4, 5. 1. ad Cor. 12, 11. Matth. 16, 18. * P, *Al.* petram

quando & *baptiſma unum* ſit & *Spiritus ſanctus unus*, & una Eccleſia à Chriſto Domino ſuper * Petrum origine unitatis & ratione fundata.

* *Al.* quæ

5. Ita fit, ut cum omnia apud illos inania & falſa ſint, nihil eorum, * quod illi geſſerint, probari à nobis debeat.

[Aug.

Digitized by Google

[Aug. *Si quia* unus *eſt* baptiſmus *&* unus Spiritus, *ideo non poſſunt habere unum baptiſma, qui non habent unum Spiritum; cur* intus *innocens & homicida baptiſmum unum habent, & eundem Spiritum non habent? Ita ergo poteſt hæreticus & catholicus baptiſma unum habere & unam Eccleſiam non habere; ſicut poſſunt in catholica innocens & homicida unum habere baptiſma & unum Spiritum non habere: quia ſicut unum eſt baptiſma; ſic unus eſt Spiritus & una Eccleſia. Ita fit, ut hoc in quoq; agnoſcendum ſit, quod habet; hoc ei dandum quod non habet. Invenimus eundem* Deum *extra Eccleſiam ab ignorantibus coli, * & nec ideo fieri ut non ipſe ſit Deus; &* fidem, *qua creditur Chriſtum eſſe Filium Dei vivi, invenimus etiam eos qui non pertinent ad membra Eccleſiæ confiteri, nec ideo fieri ut non ſit* una fides. *Sic etiam cum invenimus eundem* baptiſmum *ab eis qui * ſunt contra Eccleſiam in baptizandis hominibus obſervari, non ideo non eſſe ipſum baptiſmum exiſtimare debemus.*] *Ibid.* *Lib. 1. contra Creſcon. c.28.* * *Al.* nec ideo f. *Ad Eph.4,5.* * *Al.* ſunt extra Eccl.

Quid enim poteſt * ratum & * firmum eſſe apud Deum, quod illi faciunt, quos Dominus hoſtes & adverſarios ſuos dicit, in Euangelio ſuo ponens: *Qui non eſt mecum, adverſum me eſt, & qui non mecum colligit, ſpargit?* * Sp. *Al.* gratum * P. *Al.* firmatum *Luc.11,23.*

[Aug. *Cur* firmus *eſt baptiſmus, quem tradunt homicidæ? An* hoſtes & adverſarios Domini *non dicimus homicidas? Qui autem* odit * fratrem, homicida eſt. *Quomodo ergo baptizabant, qui oderant Paulum ſervum Chriſti Jeſu, ac per hoc oderant & Jeſum, * qui & Saulo dixit ipſe:* Quid me perſequeris? *quando ejus ſervos perſequebatur, & in fine ipſe dicturus eſt:* Cum uni ex minimis meis non feciſtis, nec mihi feciſtis?] *Lib.5. de Bapt. c. Don. c.20.* * *Al.* fratrem ſuum *1. Joan.3,15.* * *Al.* quia *Act.9,4.* *Matth.25,45.*

& beatus quoq; Apoſtolus Joannes mandata Domini & præcepta cuſtodiens in epiſtola ſua * poſuerit: *Audiſtis, quia Antichriſtus venit: nunc autem Antichriſti multi facti ſunt: unde cognoſcimus, quia noviſſima hora eſt. Ex nobis exierunt: ſed non fuerunt ex nobis: ſi enim fuiſſent ex nobis, * manſiſſent utiq; nobiſcum.* Unde nos quoq; * colligere & conſiderare debemus, an qui adverſarii ſunt Domini * & appellati ſunt Antichriſti poſſint dare gratiam Chriſti. Quare qui cum Domino ſumus & unitatem Domini tenemus, & ſecundum ejus dignationem ſacerdotium ejus in Eccleſia adminiſtramus, quæcunq; adverſarii ejus & *Antichriſti* faciunt, repudia- * *Al.* poſuit: *1. Ep. c.2,18,19.* * P. *Al.* manſiſſent nobiſc. * R. *Al.* colligere deb. * Sp. *Al.* appell. ſ. A. Quare

Bb

Digitized by Google

pudiare & rejicere & * pro profanis habere debemus; * & eis qui de errore & pravitate venientes agnoſcunt unius Eccleſiæ veram fidem, dare illis per omnia divinæ gratiæ * ſacramenta * unitatis & fidei veritatem. * Optamus vos, fratres cariſſimi, ſemper bene valere.

[Aug. *Omnes qui* ex nobis exeunt, *non ſunt ex nobis: ſed non omnes qui nobiſcum ſunt*, ex nobis *ſunt: ſicut area cum trituratur, quicquid inde volat, non eſt triticum; ſed non quicquid ibi eſt, triticum eſt. Ideoq; & Joannes:* Ex nobis, *inquit*, exierunt: ſed non erant ex nobis. Si enim fuiſſent ex nobis; permanſiſſent utiq; nobiſcum.]

* P. *Al.* profana hab.
* R. *Al* & ſi qui d. *Al.* & ſi quidam errorem & pravitatem rejicientes agn. *Ibid.*
* *Al.* ſacram. & fid. v.
* R. *Al.* & unit.
* P. *Al.* Opto vos fr. *Al. totam clauſulam non habent.*

Epistola LXXI.

Ad Quintum de hæreticis baptizandis.

*Cyprianus * Quinto fratri Salutem.*

Retulit ad me, frater cariſſime, Lucianus compresbyter noſter, te deſideraſſe, ut ſignificaremus tibi, quid ſentiamus de his, qui apud hæreticos & ſchiſmaticos * baptizati * videntur. De qua re quid nuper in concilio plurimi Coëpiſcopi cum Compreſbyteris qui aderant cenſuerimus, ut ſcires, ejusdem epiſtolæ exemplum tibi miſi. * Neſcio etenim qua præſumtione ducuntur quidam de Collegis noſtris, ut putent eos qui apud hæreticos tincti ſunt, quando ad nos venerint, baptizari non oportere; eo quod dicant unum baptiſma eſſe, quod unum ſcilicet in Eccleſia Catholica eſt. * Quæ Eccleſia ſi una eſt, eſſe baptiſma * extra Eccleſiam non poteſt. Nam cum duo baptiſmata eſſe non poſſint; ſi hæretici verè baptizant, ipſi habent baptiſma: & qui hoc illis patrocinium de auctoritate ſua præſtat, cedit illis & conſentit, ut hoſtes & adverſarii Chriſti habere videantur abluendi & purificandi & ſanctificandi hominis poteſtatem. Nos autem dicimus, eos qui inde veniunt, * non *rebaptizari* apud nos; ſed *baptizari*. Neq; enim accipiunt illic aliquid, ubi nihil eſt; ſed veniunt ad nos, ut hic accipiant, ubi & gratia & veritas omnis eſt; quia & gratia & veritas una eſt.

2. Porro autem quidam de Collegis noſtris malunt hæreticis honorem dare quam nobis conſentire, & dum unius baptiſmi

* P. *Al.* Quirino *Al.* Quintino
* P. *Al.* baptizari
* P. *Al.* videantur.
* P. *Al.* Neſcio qua etenim *Al.* Neſcio qua enim
* P. *Al.* Quia Eccleſia una eſt, & eſſe b. R. *Al.* Quod unum ſcilicet in Eccleſia una eſt: & eſſe baptiſma præter Eccleſiam non poteſt.
* P. *Al.* præter Vid. *reſponſ. ad præced. Ep.* 70, 5.
* P. *Al.* non reb. Neq; enim

Digitized by Google

ptiſmi aſſeveratione baptizare venientes nolunt, * ſic aut duo baptiſmata ipſi faciunt, dum & apud hæreticos baptiſma eſſe dicunt, aut certe, quod eſt gravius, hæreticorum ſordidam & profanam tinctionem vero & unico & legitimo Eccleſiæ catholicæ baptiſmo præponere & præferre contendunt, non conſiderantes ſcriptum eſſe: *Qui baptizatur à mortuo,* quid proficit lavatio ejus?* Manifeſtum eſt autem eos, qui non ſunt in Eccleſia Chriſti, inter mortuos computari, nec poſſe ab eo vivificari alterum, qui ipſe non vivat: quando una ſit Eccleſia, quæ vitæ æternæ gratiam conſecuta & vivit in æternum & vivificat Dei populum.

* P. *Al.* ſic aut duo aut multa baptiſmata ipſi dicunt,
Eccleſiaſtic. 34, 30.
* P. *Al.* & iterum tangit eum.

[Reſpondet Auguſtinus:(1.) *Cum* & intus *ſint* mortui, & foris *ſint* mortui, *qui manifeſtiùs ad eam vel non pertineant, vel nondum pertineant, verumq; ſit,* non poſſe ab eo vivificari alterum, qui ipſe non vivit; *manifeſtum eſt eos, qui* intus *à talibus baptizantur, ſi vera converſione cordis accedunt, ab eo vivificari,* (Deo videlicet,) *cujus eſt baptiſmus; ſi autem* ſeculo verbis ſolis & non factis renunciant, *quales Cyprianus* & intus *eſſe teſtatur, nec ipſos vivificari, niſi convertantur;* & *tamen verum habere baptiſmum, etiamſi non convertantur: unde etiam exteriores mortuos, quamvis neq;* vivant, *neq;* vivificent; *habere tamen baptiſmum* vivum, *qui eis tunc proſit ad vitam, ſi convertantur ad pacem, ſimiliter manifeſtum eſt.* (2.) *Quæro, cur hæreticos ſolos velint intelligi* mortuos: *cum Paulus Apoſtolus generaliter de peccato dixerit*: Stipendium peccati, mors: & *iterum;* Sapere autem ſecundum carnem, mors eſt. *Et cum* mortuam *dicat* viduam, quæ in deliciis vivit; *quomodo non ſunt mortui, qui* ſeculo verbis & non factis renunciant? *Quid ergo proficit lavatio ejus, qui ab iſtis baptizatur: niſi quia* & *ipſe ſi talis eſt, lavacrum quidem habet; ſed non ei proficit ad ſalutem?* [*Conf.* lib. 2. contra ep. Parm. c 10.] (3.) *Aut inſpice diligenter codices antiquos,* & *maxime Græcos, ne forte ipſa verba aliter conſcripta, ex præcedenti* & *conſequenti contextione ſermonis alium ſenſum intiment: aut certe mortuos intelligamus - in quorum nomine baptizantur idolorum cultores, ut ab illo quemq; intelligas baptizatum, in cujus nomine ſe credit eſſe mundatum Ita enim* & *illic nullus excipitur: nullus quippe mortuus Deus paganorum mundare poteſt credentes*

Lib. 5. *de Bapt. contra Donatiſtas c.* 28.
Cypr. *Ep.* 8, 1.
Lib. 6. *de Bapt. contra Donat. c.* 34.
Rom. 6, 23.
Ad Rom. 8, 6.
1. *ad Tim.* 5, 6.
V. Cypr. *Ep.* 81.
Lib. 2. *contra Creſcon. c.* 27.

Digitized by Google

c. 2, 8.

in ſe. (4.) Quanquam ſi prorſus mortuum *non intelligeres, niſi hæreticum vel ſchiſmaticum; ut; quisquis apud eos baptizatur à mortuo, quid ei prodeſt lavatio ejus? (quod vides, quam præcipiti præſumtione ſic accipitur, ac ſi dictum ſit; qui baptizatur ab hæretico vel ſchiſmatico;) nec ſic contra nos eſſet, qui fatemur nihil pro*deſſe *homini baptiſmum Chriſti, ſi apud hæreticos vel ſchiſmaticos baptizatur, eis ipſis tribuens baptiſmum quo baptizatur; ſed tunc ei* prodeſſe *incipere, cum tranſit ad corpus Chriſti, quod eſt Eccleſia Dei* vivi.]

Et dicunt ſe in hoc veterem conſuetudinem ſequi; * quando apud veteres * hæreſeos & ſchiſmatum * prima adhuc fuerint initia, ut hi illic eſſent, qui de Eccleſia recedebant, & hic baptizati prius * fuerant; * quos tunc tamen ad Eccleſiam revertentes, & pœnitentiam agentes neceſſe non erat baptizare. Quod nos quoq; hodie obſervamus, ut quos conſtet hic baptizatos eſſe, & à nobis ad hæreticos tranſiſſe, ſi poſtmodum peccato ſuo cognito & errore * digeſto ad veritatem & matricem redeant, ſatis ſit in pœnitentiam manum imponere:

* P. *Al.* qui quando ap. v. hæreſes & ſchiſmaticos pr.
Al. quia quando
* P. *Al.* hæreſes & ſchiſmata
Al. hæreſes & & ſchiſmatum.
* P. *Al.* primum fuerint initiata
* P. *Al.* fervebant
* P. *Al.* quos tunc ad Eccl.
* R. *Al.* degeſto

[Aug. * *Quapropter qui tunc ab hæreſibus venientes in eodem Chriſti baptiſmo, quem* foris *acceperant, ſuſcipiebant, &* dicebant ſe veterem conſuetudinem ſequi; *ſicut etiam nunc ſuſcipit Eccleſia; fruſtra contra eos* * apud veteres *dicebatur hæreſes & ſchiſmata* prima adhuc fuiſſe initia, ut hi illic eſſent, qui de Eccleſia recedebant & hic baptizati prius fuerant, quos tunc ad Eccleſiam revertentes & pœnitentiam agentes neceſſe non erat baptizari. *Statim enim unaquæq;* hæreſis *ut exiſtebat, & à congregatione catholicæ communionis exibat; non dico, alio die; * ſed ipſo die poterat irruentes in ſe aliquos baptizare. Et ideo ſi* vetus *hæc erat* conſuetudo, *ut ſic ſuſciperentur; quod nec ipſi, qui contra diſſerebant, negare potuerunt; nulli paulo attentius* * *advertenti poteſt eſſe dubium, etiam ſic eos eſſe ſuſceptos, qui foris in hæreſibus baptizati ſunt.*]

* *Lib. 5. de Bapt. contr. Donatiſt. Cap. 19.*
* P. *Al.* dicebabatur apud veteres hær.
* *Al.* ſed & ipſo
* *Al.* advertendi

ut quia ovis jam fuerat, hanc ovem * abalienatam & errabundam in ovile ſuum paſtor recipiat. Si autem qui ab hæreticis venit baptizatus, in Eccleſia prius non fuit, ſed alienus in totum & profanus venit; baptizandus eſt, ut ovis fiat: quia una eſt aqua in Eccleſia ſancta, quæ oves faciat.

* R. *Al.* abjectam
Al. abactam
Al. abigeiatam

[Aug.

[Auguſt. *Illud autem quid habeat rationis non video, ut nondum dicatur* ovis errans, *cui quærenti ſalutem Chriſtianam in hæreticorum incidere errorem & apud eos contingit baptizari; & ovis jam facta dicatur in ipſa intus catholica, qui* ſeculo verbis ſolis & non factis renunciavit, *& in ea cordis falſitate baptiſmum accepit. Aut ſi & talis non ſit ovis, niſi cum ſe ad Deum veraci corde converterit; ſicut iſte non, quando ſit* ovis, *baptizatur; ſi jam baptizatus erat; ſed* ovis *nondum erat: ſic & ille, qui venit ab hæreticis, ut* ovis *fiat, non tunc baptizandus eſt, ſi apud eos jam eodem baptiſmo baptizatus erat; quamvis adhuc* ovis *non erat.*] *d.l. c.19.* *V. Ep. Cypr. 8, n. 1.*

Et iccirco quia nihil poteſt eſſe commune mendacio & veritati, tenebris & luci, morti & * immortalitati, Antichriſto & Chriſto; per omnia debemus Eccleſiæ Catholicæ unitatem tenere, nec in aliquo fidei & veritatis hoſtibus cedere. * P. *Al.* immortali

[Auguſt. *Quapropter cum omnes etiam intus mali, avari, invidi, ebrioſi, & contra diſciplinam Chriſtianam viventes, merito dici poſſint &* mendaces *&* tenebroſi *&* mortui *&* antichriſti; *nunquid tamen propterea non baptizant, quia* nihil poteſt eſſe commune mendacio & veritati, tenebris & luci, morti & immortalitati, antichriſto & Chriſto?] *Ibid.*

3. Non eſt autem de conſuetudine præſcribendum; ſed ratione vincendum.

[Auguſt. *Non itaq; de ſola* conſuetudine, *ſed etiam de veritatis ratione præſumit, qui nullorum hominum perverſitate perverſum fieri dicit Dei ſacramentum, quod etiam in perverſis eſſe declaratur.*] *Ibid.*

Nam nec Petrus, quem primum Dominus elegit, & ſuper quem ædificavit Eccleſiam ſuam, * cum ſecum Paulus * de circumciſione poſtmodum diſceptaret, * vindicavit ſibi aliquid inſolenter aut arroganter aſſumſit; ut diceret ſe primatum tenere, & obtemperari à novellis & poſteris ſibi potius oportere: nec deſpexit Paulum quod Eccleſiæ prius perſecutor fuiſſet; ſed conſilium veritatis * admiſit, & rationi legitimæ, quam Paulus vindicabat, facile conſenſit; documentum ſcilicet nobis & concordiæ & patientiæ tribuens, ut non pertinaciter noſtra amemus; ſed quæ aliquando à fratribus & Collegis noſtris utiliter & ſalu-

Ad Gal. 2, 14.
* P. *Al.* cum Paulus
* P. *Al.* de circ. discept.
* P. *Al.* ſe vindicavit aut inſol.
Conf. verba Aug. *l.* 2. *de B. c. D c.* 4. citata jam tum *p.* 186.
* P. *Al* adminiſtrationi legitimæ, *Al.* adminiſtrationis legit.

Digitized by Google

* *Al.* ipſa potiùs amplectamur. R. *Al.* iſta potius dicamus noſtra.

* P. *Al.* ducamus.

Paulus q. 1. *ad Cor.* 14, 29.

briter ſuggeruntur, ſi ſint vera & legitima, * ipſa potius noſtra * ducamus. Cui rei Paulus quoque proſpiciens & concordiæ & paci fideliter conſulens in epiſtola ſua poſuit, dicens: *Prophetæ autem duo, aut tres loquantur, & cæteri examinent. Si autem alii revelatum fuerit ſedenti, ille prior taceat.* Qua in parte docuit & oſtendit, multa ſingulis in melius revelari; & debere unumquemque, non pro eo quod ſemel imbiberat & tenebat, pertinaciter congredi; ſed ſi quid melius & utilius extiterit, libenter amplecti.

* P. *Al.* remiſſam in Eccl.

Vid. *Ep.* 70.

4. Non enim vincimur quando offeruntur nobis meliora; ſed inſtruimur; maxime in his, quæ ad Eccleſiæ unitatem pertinent & ſpei & fidei noſtræ veritatem: ut nos Sacerdotes Dei & Eccleſiæ ejus de ipſius dignatione præpoſiti ſciamus remiſſam * peccatorum non niſi in Eccleſia dari poſſe, nec poſſe adverſarios Chriſti quicquam ſibi circa ejus gratiam vindicare. Quod quidem & Agrippinus, bonæ memoriæ vir, cum cæteris Coëpiſcopis ſuis, qui illo tempore in provincia Africana & Numidia Eccleſiam Domini gubernabant, ſtatuit & librato conſilii communis examine firmavit. Quorum ſententiam & religioſam & legitimam & ſalutarem, fidei & Eccleſiæ Catholicæ congruentem nos etiam ſecuti ſumus. Et quales ſuper hac re literas fecerimus ut ſcires, exemplum earum, ad notitiam tam tuam, quam Coëpiſcoporum noſtrorum qui illic ſunt, pro communi dilectione transmiſimus. Opto te, frater cariſſime, ſemper bene valere.

L. 2. *de Bapt. contra Don. c.* 8.

[Auguſtinus: - *Ita oſtendit, in quo tanquam lectulo autoritatis, quaſi feſſus acquieverit.*]

EPISTOLA LXXII.

Ad Stephanum Papam de Concilio.

Cyprianus & cæteri Stephano fratri Salutem.

Lib. 2. *Ep.* 1.

* *Al.* ac communis concilii exam.

* P. *Al.* tranſlata

AD quædam diſponenda * & conſilii communis examinatione limanda, neceſſe habuimus, frater cariſſime, convenientibus in unum pluribus Sacerdotibus cogere & celebrare Concilium, in quo multa quidem prolata atq; * tranſacta ſunt: ſed de eo vel maxime tibi ſcribendum & cum tua gravitate ac ſapientia conferendum fuit, quod magis pertineat & ad ſacerdota-

dota-

Digitized by Google

dotalem auctoritatem & ad Eccleſiæ catholicæ * unitatem pariter ac dignitatem de divinæ diſpoſitionis ordinatione venientem, eos qui ſint foris extra Eccleſiam tincti & apud hæreticos & ſchiſmaticos profanæ aquæ labe maculati, quando ad nos atque ad Eccleſiam, quæ una eſt, venerint, baptizari oportere; eo quod parum ſit eis manum imponere ad accipiendum Spiritum ſanctum; niſi accipiant & Eccleſiæ baptiſmum. Tunc enim demum plene ſanctificari & eſſe filii Dei poſſunt, ſi ſacramento utroque naſcantur: cum ſcriptum ſit: *Niſi quis natus fuerit ex aqua & * Spiritu, non poteſt introire in regnum Dei.* * Invenimus enim etiam in Actis Apoſtolorum, hoc eſſe * ab Apoſtolis cuſtoditum & ſalutaris fidei veritate ſervatum, ut cum in domo Cornelii Centurionis ſuper ethnicos, qui illic aderant, fidei calore ferventes & in Dominum toto corde credentes, deſcendiſſet *Spiritus ſanctus*, quo adimpleti variis *linguis Deum benedicerent*; nihilominus tamen beatum Apoſtolum *Petrum* divini præcepti atq; Euangelii memorem *præcepiſſe, ut baptizarentur* iidem illi, qui jam fuerant ſancto Spiritu pleni; ut nihil prætermiſſum videretur, quo minus per omnia divini præcepti atq; Euangelii * legem Apoſtolica magiſteria ſervarent.

* Sp. *Al.* unitatem, eos q. l. ſ.
Ioan. 3, 5.
* P. *Al.* Sp. ſancto
* *Al.* Invenimus etiam
* *Al.* ad Apoſtolos
Act. 10, 44. & *ſeqq.*
* P. *Al.* lege

2. Baptiſmum autem non eſſe quo hæretici utuntur, nec quenquam apud eos, qui Chriſto adverſantur, per gratiam Chriſti poſſe proficere, diligenter nuper expreſſum eſt in epiſtola, quæ ad Quintum, Collegam noſtrum in Mauritania conſtitutum, ſuper ea re ſcripta eſt; item in literis, quas Collegæ noſtri ad Epiſcopos in Numidia præſidentes ante fecerunt, cujus utriusque epiſtolæ exempla ſubdidi. Addimus plane & adjungimus, frater cariſſime, conſenſu & auctoritate communi, ut etiam ſi qui Preſbyteri aut Diaconi, qui vel in Eccleſia catholica prius ordinati fuerint, & poſtmodum perfidi ac rebelles contra Eccleſiam ſteterint, vel apud hæreticos à pſeudoepiſcopis & antichriſtis contra Chriſti diſpoſitionem profana ordinatione promoti ſint, & contra altare * unum atq; divinum ſacrificia foris falſa ac ſacrilega offerre conati ſint, eos quoq; hac conditione ſuſcipi cum revertuntur, ut communicent * laici, & ſatis habeant, quod admittuntur ad pacem, qui hoſtes pacis extiterint, nec debere eos revertentes ea apud nos ordinationis & honoris arma retinere, quibus contra nos rebellaverint.

Vid. *Epiſt.* 71.
Vid. *Ep.* 70.
1. *q.* 7. *c. Si qui.* 1.
* *Al.* atq; divinum verbum ſacrif.
* *Al.* cum laicis

Digitized by Google

laverint. Oportet enim Sacerdotes & miniſtros, qui altari & ſacrificiis deſerviunt, integros atq; immaculatos eſſe: cum Dominus Deus in Levitico loquatur & dicat: *Homo in quo fuerit macula & vitium*, * *non accedet offerre dona Deo:* item in Exodo hæc eadem præcipiat & dicat: *Et Sacerdotes, qui accedunt ad Dominum Deum, ſanctificentur: ne forte derelinquat illos Dominus:* & iterum: *Et cum accedunt miniſtrare ad altare Sancti, non adducent in ſe delictum; ne moriantur.*

Levit. 21, 17. * Al. non accedat *Ex. 19, 22.* *Ex. 28, 43.*

3. Quod autem majus poteſt eſſe delictum, aut quæ macula deformior, quam * adverſus Chriſtum ſtetiſſe? quam Eccleſiam ejus, quam ille ſanguine ſuo paravit & condidit, diſſipaſſe? quam Euangelicæ pacis ac dilectionis oblitum, contra unanimem & concordem Dei populum hoſtilis diſcordiæ furore pugnaſſe? Qui etſi ipſi poſtmodum ad Eccleſiam redeunt; reſtituere tamen eos & ſecum revocare non poſſunt, qui ab eis ſeducti & foris morte præventi extra Eccleſiam ſine communicatione & pace perierunt; quorum animæ in die judicii de ipſorum manibus expetentur, qui perditionis auctores & duces extiterunt. Et iccirco ſatis eſt talibus revertentibus veniam dari: non tamen * debet in domo fidei perfidia promoveri: nam quid bonis & innocentibus atq; ab Eccleſia non recedentibus reſervamus; ſi eos, qui à nobis receſſerint & contra Eccleſiam ſteterint, honoramus? Hæc ad conſcientiam tuam, frater cariſſime, & pro honore communi, & pro ſimplici dilectione * pertulimus, credentes etiam tibi pro religionis tuæ & fidei veritate placere, quæ & religioſa pariter & vera ſunt. Cæterum ſcimus quoſdam quod ſemel * imbiberint nolle deponere, nec propoſitum ſuum facile mutare; ſed ſalvo inter Collegas pacis & concordiæ vinculo, quædam propria, quæ apud ſe ſemel ſint uſurpata, retinere: qua in re * nec nos vim cuiquam facimus, aut legem damus; * cum habeat in Eccleſiæ adminiſtratione voluntatis ſuæ arbitrium liberum * unuſquiſq; Præpoſitus, rationem actus ſui Domino redditurus. * Optamus te, frater cariſſime, ſemper bene valere.

* Al. ad Chr. * P. Al. debent Vid. Hier. *adv. Luciferianos c. 9.* * Al. protulimus * Al. imbiberunt * Al. non vim c. * Al. quin hab. * Al. unuſquiſq; ſit Præp. * P. Al. Opto

EPI-

Epistola LXXIII.

Ad Jubajanum de Hæreticis baptizandis.

*Cyprianus * Jubajano fratri Salutem.*

SCripſiſti mihi, frater * cariſſime, * deſiderans ſignificari tibi motum animi noſtri, quid nobis videatur de hæreticorum baptiſmo, qui foris poſiti & extra Eccleſiam conſtituti vindicant ſibi rem nec juris ſui nec poteſtatis; quod nos nec ratum poſſumus nec legitimum judicare, quando hoc apud eos eſſe conſtet illicitum.

[Reſpondet Auguſtinus: *Nec nos abnuimus eum qui apud hæreticos vel in aliquo ſchiſmate extra communionem Eccleſiæ baptizatur, non ei prodeſſe, in quantum hæreticorum & ſchiſmaticorum perverſitati conſentit, nec illos qui baptizant, quamvis & ipſum & verum dent baptiſmi ſacramentum; recte tamen facere*, extra Eccleſiam *colligere & contra Eccleſiam ſentire. Sed aliud eſt non habere aliquid, aliud non* jure *habere*, vel illicite *uſurpare. Non itaq; ideo non ſunt Sacramenta Chriſti & Eccleſiæ: quia eis illicite utuntur, non hæretici ſolum; ſed etiam omnes iniqui & impii: ſed tamen illi corrigendi aut puniendi; illa vero agnoſcenda & veneranda ſunt.*]

Et quoniam ſuper hac re quid ſentiremus, literis noſtris expreſſimus; ut compendium facerem, exemplum earundem literarum tibi miſi, quid in concilio * cum complures adeſſemus decreverimus, * quid item poſtea Quinto Collegæ noſtro de eadem re quærenti * reſcripſerimus. Et nunc quoq; cum in unum convenissemus tam provinciæ Africæ quam Numidiæ Epiſcopi numero ſeptuaginta & unus, hoc idem denuo ſententia noſtra firmavimus, ſtatuentes unum Baptiſma eſſe, quod ſit in Eccleſia catholica conſtitutum, ac per hoc non rebaptizari, ſed baptizari à nobis.

[Auguſtinus: *Dicit ſane (Cyprianus) de hac re non unum, ſed duo vel amplius facta eſſe Concilia; ſed tamen Africana. Nam &* in *quodam* ſeptuaginta & unum Epiſcopos *fuiſſe commemorat. Quorum omnium autoritati, univerſæ Eccleſiæ cum longe pluribus Epiſcopis toto orbe diffuſa autoritatem, non dubitamus,*

* *Al.* Juvajano R. *Al.* Juviano.

* P. *Al. hic & ſæpe in ſeqq. omiſſa.*

* P. *Al.* ſignificans deſiderare te motũ animæ noſtræ

Lib. 3. de Bapt. contra Donatiſtas c. 10.

* Vid. *Ep.* 70.

* P. *Al.* Quid deinde poſt ad quendam Collegam noſtrum de eadem re requirentem

* Vid. *Ep.* 71.

Ibid.

cum ipſius Cypriani pace præponere, cujus univerſæ Eccleſiæ inevulſibile membrum ſe eſſe gaudebat.]

Quicunque ergo ab adultera & profana aqua veniunt, abluendi ſunt & ſanctificandi ſalutaris aquæ veritate.

Ibid. c. Non eſt aqua. 150. Diſt. 4. de Conſecr.

[Auguſtinus: *Non eſt autem* aqua profana & adultera, *ſuper quam nomen Dei invocatur; etiam ſi à profanis & adulteris invocetur: quia nec ipſa creatura nec ipſum nomen* adulterum *eſt. Baptiſmus vero Chriſti verbis Euangelicis conſecratus, & per* adulteros *& in* adulteris *ſanctus eſt; quamvis illi ſint impudici & immundi: quia ipſa ejus* ſanctitas *pollui non poteſt, & ſacramento ſuo divina virtus aſſiſtit, ſive ad ſalutem bene utentium, ſive ad perniciem male utentium. An vero ſolis vel etiam lucernæ lux, cum per cœnoſa diffunditur, nihil inde ſordium contrahit; & baptiſmus Chriſti poteſt cujuſquam ſceleribus inquinari? Si etiam ad ipſas res viſibiles, quibus Sacramentà tractantur, animum conferamus; quis neſciat eas eſſe corruptibiles? Si autem ad id, quod per illas agitur; quis non videat non poſſe corrumpi; quamvis homines per quos agitur, pro ſuis moribus vel præmia percipiant, vel pœnas luant?*]

2. Nec nos movet, frater cariſſime, quod in literis tuis complexus es; * *Novatianenſes rebaptizare eos, quos à nobis ſollicitant:* quando ad nos omnino non pertineat quid hoſtes Eccleſiæ faciunt; dummodo teneamus ipſi poteſtatis noſtræ honorem, & rationis ac veritatis firmitatem. Nam Novatianus ſimiarum more, quæ cum homines non ſint, * homines tamen imitantur; vult Eccleſiæ Catholicæ * auctoritatem ſibi & veritatem vindicare, quando ipſe in Eccleſia non ſit; imo adhuc inſuper contra Eccleſiam rebellis & hoſtis extiterit. Sciens etenim unum eſſe baptiſma, hoc unum ſibi vindicat, ut apud ſe eſſe Eccleſiam dicat, & nos hæreticos faciat. Nos autem qui Eccleſiæ unius caput & radicem tenemus, pro certo ſcimus & fidimus, * nihil * illic extra Eccleſiam licere, & baptiſmatis, quod eſt unum, caput nos eſſe, ubi & ipſe baptizatus prius fuerat, quando divinæ unitatis & rationem & veritatem tenebat. Quod ſi in Eccleſia baptizatos, rebaptizandos foris extra Eccleſiam Novatianus exiſtimat, à ſe incipere debuerat; ut prior * extraneo & hæretico baptiſmo rebaptizaretur, qui

* *Al.* Novatianos

1. q. 1. c. ſi quis. 70. 4. ſent. diſt. 25. A.

* P. humana tamen imitantur.

* *P. Al.* auctoritatem vindicare.

* *Al.* nihil extr.

* P. *Al.* illi

* P. *Al.* extrario

poſt Eccleſiam, imo & contra Eccleſiam baptizandos foris opinatur.

3. Quale eſt autem, ut quia hoc Novatianus facere audet, nos putemus non eſſe faciendum? Quid ergo? Quia & honorem cathedræ ſacerdotalis Novatianus uſurpat, num icirco nos cathedræ renunciare debemus? Aut quia Novatianus altare collocare & ſacrificia offerre contra fas nititur; ab altari & ſacrificiis ceſſare nos oportet; ne paria & ſimilia cum illo celebrare videamur? Vanum prorſus & ſtultum eſt, ut quia Novatianus extra Eccleſiam vindicat ſibi veritatis imaginem, relinquamus Eccleſiæ veritatem.

[Auguſtinus: *Recte non movit Cyprianum, quod ſcripſit Jubajanus,* Novatianenſes rebaptizare eos, *qui ad ſe ex catholica venirent. Neque enim quicquid hæretici perverſe fuerint imitati, propterea faciendum à catholicis non eſt, quia illi ſimiliter faciunt. Sed aliud eſt cur hæretici rebaptizare non debeant, aliud cur * catholici. Hæretici enim nec ſi in catholica faciendum eſſet, facere deberent, quia in catholicis hoc non eſſe dicunt, quod ipſi cum ibi eſſent, acceperunt, & cum diſcederent abſtulerunt. Catholica vero propterea non debet iterare baptiſmum, * quia apud hæreticos datus eſt, ne judicare videatur* ipſorum *eſſe quod* Chriſti *eſt, aut eos non habere, quod intus cum * acciperent, amittere utique foras exeundo non * poſſent. Hoc enim ipſe Cyprianus etiam cum cæteris ſtatuit, ut ſi ab hæreſibus redirent ad Eccleſiam, quicunque fuerant in ea baptizati, non jam per baptiſmum, ſed per pœnitentiam reciperentur: unde conſtat eos non poſſe amittere recedentes, quod non recipiunt remeantes. Non autem ſicut hæreſis* ipſorum *eſt, ſicut error* ipſorum *eſt, ſicut ſacrilegium diſſenſionis* ipſorum *eſt; ſic etiam baptiſmus, qui* Chriſti *eſt, dici debet* ipſorum. *Itaq; cum illa mala ipſorum quando redeunt corriguntur, in eo quod* ipſorum *non eſt, ille agnoſcendus eſt cujus eſt.*]

Lib. 3. de Bapt. contra Donatiſtas c. 11.

* *Al.* Catholica

* *Al.* qui

* *Al.* acceperunt

* *Al.* poſſunt

c. Nunc autem 46. Diſt. 4. de Conſecr.

Apud nos autem non nova aut repentina res eſt, ut baptizandos cenſeamus eos, qui ab hæreticis ad Eccleſiam veniunt; quando multi jam anni ſint & longa ætas, ex quo ſub Agrippino bonæ memoriæ viro convenientes in unum Epiſcopi plurimi hoc ſtatuerint,

[Aug. *Proinde ab ipſo* Agrippino *res* nova *facta eſt.*] *Lib. de.16.*

Cc 2 atque

atque exinde in hodiernum tot millia hæreticorum in provinciis noſtris ad Eccleſiam * converſi, non aſpernati ſint neque cunctati; imo * & rationabiliter & libenter amplexi ſint, ut lavacri vitalis & ſalutaris baptiſmi gratiam conſequerentur.

* P. Al. converſorum
* P. Al. & rationabiliter complexi ſunt,
Ibid.

[Aug. *Hoc non video: niſi forte hoc dicat* exinde in hodiernum; *quia nulla de illis, ex quo in Eccleſia per Agrippini concilium baptizati ſunt, quæſtio alicujus excommunicationis exorta eſt. Ceterum ſi permanebat ab Agrippino uſque ad Cyprianum conſuetudo baptizandi ab hæreticis venientes; ut quid facta ſunt à Cypriano de hac re Concilia? Vt quid eidem Jubajano dicit, non ſe* rem novam *facere aut* repentinam; *ſed ab* Agrippino *inſtitutam? Cur enim Jubajanus de novitate turbaretur, ut eum per autoritatem Agrippini ſanari oporteret. ſi ab Agrippino uſq. ad Cyprianum hoc tenebat Eccleſia? Cur denique tot ejus Collegæ in Concilio* (*Caſtus Siccenſis*, n. 28 *Liboſus Vagenſis*, n. 30. *Felix à Buſlacenis*, n. 63. *Honoratus à Tucca*, n. 77.) *dixerunt rationem & veritatem* conſuetudini *præponendam; ac non potius dixerunt, eos, qui aliud facere vellent, & contra veritatem & contra conſuetudinem facere?*]

Neque enim difficile eſt doctori vera & legitima inſinuare eis, qui hæretica pravitate damnata & eccleſiaſtica veritate comperta ad hoc veniunt, * ut diſcant, ad hoc diſcunt ut vivant. Nos non debemus ſtuporem hæreticis patrocinio conſenſus noſtri augere, cum libenter ac promte obtemperant veritati.

* P. Al. ut diſcedant

4. Plane quoniam inveni in epiſtola, cujus exemplum ad me transmiſiſti, ſcriptum eſſe, quod *quærendum non ſit quis baptizaverit; quando is qui baptizatus ſit, accipere remiſſam peccatorum potuerit ſecundum * quod credidit*, prætereundum hunc locum non putavi:

* P. Al. quæ

[Aug. *De* remiſſione *autem* peccatorum *utrum per baptiſmum apud hæreticos fiat, quid mihi * videatur, in alio jam volumine * ſcripſi. Sed etiam hic breviter commemoro. Si fit illic* remiſſio debitorum *per baptiſmi ſanctitatem; rurſus debita redeunt per hæreſis aut ſchiſmatis obſtinationem: & ideo neceſſarium habent hujusmodi homines venire ad catholicam pacem, ut hæretici & ſchiſmatici eſſe jam deſinant, & eorum quæ in illos redierant,*

d. l. c. 13.
* *Al.* videtur
* (*Lib. num. 1. de B. c. D. cap. 12. & ſeqq.*)

rant, peccatorum purgationem in unitatis vinculo caritate operante mereantur. Si autem quamvis apud hæreticos vel ſchiſmaticos idem ſit baptiſmus Chriſti, non tamen ibi operatur remiſſionem peccatorum *propter eandem diſcordiæ fœditatem & diſſenſionis iniquitatem; tunc incipit valere idem baptiſmus ad dimittenda peccata, cum ad Eccleſiæ pacem venerint; non * ut jam dimiſſa non retineantur, neque ut ille baptiſmus quaſi alienus aut alius improbetur, * aut alter tradatur; ſed ut idem ipſe qui propter diſcordiam foris operabatur mortem, propter pacem intus operetur ſalutem. Idem quippe odor erat, de quo dicit Apoſtolus:* * Chriſto bonus odor ſumus Deo in omni loco, *& tamen* in iis qui ſalvi fiunt, *inquit*, & in iis qui pereunt: aliis * quidem odor vitæ in vitam, aliis autem odor mortis in mortem. *Quod & ſi de alia re dixit, ad hoc ego poſui, ut intelligatur, aliquod bonum non ſolum vitam poſſe operari bene utentibus, ſed etiam mortem male utentibus. Si propterea vis eum baptizari, quia non accepit remiſſionem peccatorum; ſi* intus *aliquem inveneris, qui tenens odium adverſus fratrem ſic baptizatus ſit; cum Dominus mentiri non poſſit, qui ait:* Si non dimiſeritis; nec vobis dimittetur; *jubebis correctum denuo baptizari? Non utique. Sic ergo nec hæreticum.*]

* Al. ut verè dim.
* Al. ut alt. tr.
2. ad Cor. 2, 15, 16.
* Al. Chriſti
Lib. 6. de B. c. D. c. 22.
Matth. 6, 15.

maxime cum in eadem epiſtola animadverterim etiam * *Marcionis* fieri mentionem; ut nec ab ipſo venientes dicat baptizari oportere, quod jam *in nomine Jeſu Chriſti* baptizati eſſe videantur. Conſiderare itaque debemus fidem eorum, qui foris credunt, an ſecundum eandem fidem poſſint aliquid gratiæ conſequi. Nam ſi fides una eſt nobis & hæreticis, poteſt eſſe & gratia una.

* Al. Martiani

[Aug. ***Nec intereſt, cum de ſacramenti integritate & ſanctitate tractatur, quid credat, & quali*** **fide** ***imbutus ſit ille, qui accipit ſacramentum. Intereſt quidem plurimum ad*** **ſalutis** ***viam: ſed ad*** **ſacramenti** ***quæſtionem nihil intereſt. Fieri enim poteſt, ut homo integrum habeat ſacramentum, & perverſam*** **fidem**: ***ſicut fieri poteſt, ut integra teneat verba Symboli, & tamen non recte credat ſive de ipſa Trinitate, ſive de reſurrectione, vel aliquid aliud. Neque enim parva res eſt in ipſa intus catholica tenere integram*** **fidem**, ***ita, ut omnino non de aliqua creatura, ſed de ipſo Deo nihil * aliud credat, quam veritas habet. Nunquid nam***

d. l. 3. c. 14.
* Al. aliter cr.

nam ergo ſi in ipſa catholica baptizatus, poſtea legendo, audiendo, & pacifice diſſerendo, ipſo Domino revelante cognoverit aliter ſe ante credidiſſe, *quam debuit, denuo baptizandus eſt?*]

Si eundem Patrem, eundem Filium, eundem Spiritum ſanctum, eandem Eccleſiam confitentur nobiſcum * *Patripaſſiani, Anthropiani, Valentiniani, * Appellatiani, Ophitæ, Marcionitæ,* & cæteræ hæreticorum peſtes, & gladiis ac venenis * ſubvertentes veritatem; poteſt illic & baptiſma unum eſſe; ſi eſt & fides una.

* P. *Al.* Patrip. Appellanitæ, Marcionitæ, & c. h. p.
* *Al.* Appelletiani
* R. *Al.* ſubvertendæ veritatis
Ibid.
* *Al.* in unoquoq;

[Aug. *Illa, quæ de diverſorum hæreticorum varietate dicuntur, ad iſtam quæſtionem non pertinent. Illud enim * in quoque corrigendum eſt; quod ille per quem corrigitur, pravum eſſe perſpexerit. Illud ſanandum eſt quod ægrotat, illud dandum eſt quod non habetur, & maxime caritas pacis, ſine quo cætera prodeſſe non poſſunt. Sed tamen cum adſunt, non quaſi deſint tradenda ſunt; ſed ut fructuoſe & non pernicioſe habeantur, per ipſum vinculum pacis & eminentiam caritatis agendum eſt.*]

Ac ne longum ſit per hæreſes univerſas decurrere, & ſingulorum vel ineptias vel inſanias recenſere; quia nec * delectat id dicere, quod aut horret, aut pudet noſſe; de *Marcione* interim ſolo, cujus mentio in epiſtola à te ad nos transmiſſa facta eſt, examinemus, an poſſit baptiſmatis ejus ratio conſtare.

* P. *Al.* delectatio eſt d.

5. Dominus enim poſt reſurrectionem diſcipulos ſuos mittens, quemadmodum baptizare deberent inſtituit & docuit dicens: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra: Ite ergo & docete gentes omnes baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti.* Inſinuat Trinitatem, cujus ſacramento gentes * baptizarentur. Nunquid hanc Trinitatem Marcion tenet? Nunquid eundem aſſerit, quem & nos, Patrem Creatorem? Nunquid * eundem unum Filium Chriſtum, de Maria Virgine natum; qui Sermo caro factus * ſit? qui peccata noſtra portaverit? qui mortem moriendo vicerit? qui * reſurrectionem carnis per ſemet ipſum primus iniciaverit, & diſcipulis ſuis quod in eadem carne reſurrexiſſet oſtenderit? Longe alia eſt apud Marcionem; ſed & apud cæteros hæreticos fides: imo nihil eſt apud illos niſi perfidia & blaſphemia & contentio ſanctitatis & veritatis inimica. Quomodo ergo poteſt videri qui apud illos bapti-

Matth. 28, 18, 19.
* R. *Al.* tingerentur
* P. *Al.* eund. novit F.
* P. *Al.* eſt
* P. *Al.* reſurr. per ſe ipſum init.

baptizatur, conſecutus eſſe peccatorum remiſſam * & divinæ indulgentiæ gratiam per ſuam fidem, qui ipſius fidei non habuerit veritatem? Si enim ſicut quibusdam videtur, ſecundum fidem ſuam quis accipere aliquid foris extra Eccleſiam potuit; utique id * accepit, quod credidit: falſum autem credens, verum accipere non potuit; ſed potius adultera & profana ſecundum quod credebat, accepit.

* P. *Al.* & divinæ bonitatis indulgentiam *Al.* & Domini indulgentiam

* P. *Al.* accipere non potuit, quod non credidit

[Aug. *Si Euangelicis verbis*, in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, *Marcion baptiſmum conſecrabat, integrum erat ſacramentum; quamvis ejus fides ſub eiſdem verbis aliud opinantis, quàm catholica veritas docet, non eſſet integra; ſed fabuloſis falſitatibus inquinata. Certa illa Euangelica verba, ſine quibus non poteſt baptiſmus conſecrari, tantum valent, ut per illa ſic evacuentur, quæcunque in prece vitioſa contra regulam fidei dicuntur; quemadmodum dæmonium Chriſti nomine excluditur. - Quis neſciat non eſſe baptiſmum Chriſti, ſi verba Euangelica, quibus Symbolum conſtat, defuerint? Sed facilius inveniuntur hæretici qui omnino non baptizant, quam qui non illis verbis baptizant. - Reſpondemus, Patrem & Filium & Spir. ſanctum* in ſacramento duntaxat *habere omnes qui baptiſmo verbis Euangelicis conſecrato baptizantur; in corde autem & in vita nec illos habere, qui intus perdite & execrabiliter vivant.*]

d. l.3. c.15.

Lib. 6. de Bapt. c. Don. c. 25.

Lib. d. c. 17.

6. Quem locum profani & adulteri baptiſmi ſubtiliter Hieremias Propheta perſtringit dicens: *Vt quid qui contriſtant me, prævalent? Plaga mea ſolida eſt: unde ſanabor?* * *Dum fit, facta eſt mihi quaſi aqua mendax non habens fidem.* Mentionem facit per Prophetam Spiritus ſanctus *aquæ mendacis & fidem non habentis.* Quæ eſt hæc aqua mendax & perfida? Vtique ea, quæ baptiſmi imaginem mentitur, & gratiam fidei adumbrata ſimulatione fruſtratur.

Hierem. 15, 18.

* P. *Al.* Dum ſic mihi facta eſt

[Aug. *Quaſi Hieremiæ temporibus quiſquam Sacramento baptiſmi ablueretur. - Hoc ergo dixit, cum de populo infideli quereretur, cujus peſſimis moribus tribulabatur. --- Populum autem nomine aquæ ſolere ſignificari in Apocalypſi manifeſtatur, ubi* aquas *multas* populos *multos -- cognoſcimus.* Conf. lib. 3. De Bapt. contra Don. c. 15. & lib. de unit. Eccl. c. 23.]

Lib. 2. contra lit. Petil. c. 103.

Apoc. 17, 15.

Quod ſi ſecundum pravam fidem baptizari aliquis foris & *remiſſam*

ſam peccatorum conſequi potuit; ſecundum eandem fidem conſequi & Spiritum ſanctum potuit. Aut utrumque enim * fides foris potuit, aut neutrum eorum, qui foris fuerat, accepit.

* P. *Al.* fide ſua foris *Al.* fides de ſuo foris *Al.* fide ſua foris p.

[Aug. Spiritus *autem* ſanctus, * *quia in ſola catholica per manus impoſitionem dari dicitur;* * *nimirum hoc intelligi majores noſtri voluerunt quod Apoſtolus ait:* Quoniam caritas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. *Ipſa eſt enim caritas, quam non habent, qui ab Eccleſiæ catholicæ communione præciſi ſunt. --- Multæ autem ſunt operationes Spiritus ſancti, quas idem Apoſtolus cùm quodam loco quantum ſufficere arbitratus eſt commemoraſſet, ita concluſit:* Omnia autem hæc operatur unus atque idem Spiritus, * dividens ſingulis prout vult. *Cum ergo ſit aliud ſacramentum, quod habere etiam Simon Magus potuit, aliud operatio* Spiritus, *quæ in malis hominibus etiam fieri ſolet; ſicut Saul habuit prophetiam: aliud operatio ejuſdem Spiritus quam niſi boni habere non poſſunt; ſicut eſt* finis præcepti caritas de corde puro & conſcientia bona & fide non ficta; *quodlibet hæretici & ſchiſmatici accipiant;* caritas, quæ cooperit multitudinem peccatorum, *proprium donum eſt catholicæ unitatis & pacis,* * *nec eſt in omnibus, quia nec ejus ſunt omnes: -- Præter ipſam tamen eſſe illa caritas non poteſt, ſine qua cætera etiamſi agnoſci & approbari poſſunt, prodeſſe tamen & liberare non poſſunt.*]

Lib. 3. de B. c. D. c. 16.
* *Al.* quod in ſ. c.
* *Al.* nimirum intelligi m.
Ad Rom. 5, 5.
1. *ad Cor.* 12, 6.
* *Al.* div. unicuiq; propria, pr. v.
Act. 8, 13.
1. *Reg.* 10, 10.
1. *ad Tim.* 1, 5.
1. *Petri* 4, 8.
* *Al.* nec ejus i. o.

Manifeſtum eſt autem ubi & per quos remiſſa peccatorum dari poſſit, quæ in baptiſmo ſcilicet datur. Nam Petro primum Dominus, ſuper quem ædificavit Eccleſiam, & unde * unitatis originem inſtituit & oſtendit, poteſtatem iſtam dedit, ut id *ſolveretur* * *in cœlis*, quod ille *ſolviſſet in terris:* & poſt reſurrectionem quoque ad Apoſtolos loquitur dicens: *Sicut miſit me Pater; & ego mitto vos. Hoc cum dixiſſet, inſpiravit, & ait illis: Accipite Spiritum ſanctum: Si cujus remiſeritis peccata;* * *remittentur illi: ſi cujus tenueritis; tenebuntur.* Vnde intelligimus non niſi in Eccleſia * Præpoſitis & in Euangelica lege ac Dominica ordinatione fundatis * licere baptizare & remiſſam peccatorum dare; foris autem nec ligari aliquid poſſe nec ſolvi, ubi non ſit, qui aut ligare poſſit aliquid, aut ſolvere.

Matth. 16, 19.
* P. *Al.* humanitatis
Al. univerſitatis
* P. *Al.* in terris, quod illi ſolviſſent.
Joan. 20, 21, 22, 23.
* P. *Al.* remittuntur
* P. *Al.* Præpoſitos & -- fundatos
* P. *Al.* licite

[Aug.

Digitized by Google

[Aug. *Ergo ſi perſonam gerebant Eccleſiæ, & ſic eis hoc dictum eſt, tanquam ipſi Eccleſiæ diceretur; pax Eccleſiæ dimittit peccata & ab Eccleſiæ pace alienatio tenet peccata, non ſecundum arbitrium hominum, ſed ſecundum arbitrium Dei & orationes ſanctorum ſpiritalium.* -- *Si* non niſi in Eccleſia præpoſitis & Euangelica lege ac Dominica * ordinatione fundatis licet baptizare; *nunquid tales erant (quales videlicet plurimos Coepiſcopos fuiſſe doluit & docuit ipſe Cyprianus)* qui fundos inſidioſis fraudibus rapiebant, & uſuris multiplicantibus fœnus augebant? Spiritus ſanctus *in Eccleſiæ præpoſito vel miniſtro ſic ineſt, ut ſi fictus non eſt, operetur per eum Spir. ſanctus, & ad ejus mercedem in ſalutem ſempiternam, & eorum regenerationem vel ædificationem, qui per eum ſive conſecrantur ſive euangelizantur. Si autem fictus eſt; -- deeſt quidem (Spir. ſanctus) ſaluti ejus; -- miniſterium tamen ejus non deſerit.*

d. l. c. 18. — * *Al.* oratione — *Tr. de Lapſ. n. 4.* — *Lib. 2. contra ep. Parm. c. 11.*

7. Nec hoc, frater cariſſime, ſine Scripturæ divinæ auctoritate proponimus, ut dicamus certa lege ac propria ordinatione divinitus cuncta eſſe diſpoſita, nec poſſe quenquam contra Epiſcopos & Sacerdotes uſurpare ſibi aliquid, quod non ſit ſui juris & poteſtatis. Nam & Chore & Dathan, & Abyron, contra Moyſen & Aaron Sacerdotem ſacrificandi ſibi licentiam uſurpare conati ſunt; nec tamen quod illicite auſi ſunt, impune fecerunt.

Num. 16, 1. & ſeqq.

[Aug. *Nec nos talia ſcelera dicimus* impunita *remanere; niſi ſe tales correxerint, ſi patientia Dei ad pœnitentiam adducens tempus corrigendi largitur.*]

Lib. 3. de Bapt. contra Don. c. 18.

Et filii Aaron, qui alienum ignem altari impoſuerunt, in conſpectu ſtatim Domini indignantis extincti ſunt. Quod ſupplicium manet eos, qui alienam aquam baptiſmo inferunt falſo, ut divina cenſura ulciſcatur & vindicet, id hæreticos contra Eccleſiam gerere, quod non niſi ſoli liceat Eccleſiæ.

Levit. 10, 1. 2.

8. Quod autem dicunt quidam de eis, qui in Samaria baptizati fuerant, advenientibus Apoſtolis Petro & Joanne, *tantum ſuper eos manum impoſitam eſſe*, ut acciperent Spiritum ſanctum; rebaptizatos tamen non eſſe; locum iſtum, frater cariſſime, ad præſentem cauſam videmus omnino non pertinere.

Act. 8, 10.

Illi enim qui in Samaria crediderant, fide verâ crediderant, & intus in Eccleſia, quæ una eſt & cui ſoli gratiam baptiſmi dare & peccata ſolvere permiſſum eſt, à Philippo Diacono, quem iidem Apoſtoli miſerant, baptizati erant, & iccirco quia legitimum & Eccleſiaſticum baptiſmum conſecuti fuerant, baptizari eos ultra non oportebat: ſed tantummodo quod deerat, id à Petro & Joanne factum eſt, ut oratione pro eis habita & manu impoſita invocaretur & infunderetur ſuper eos Spiritus ſanctus. Quod nunc quoque apud nos geritur, ut qui in Eccleſia baptizantur, * Præpoſitis Eccleſiæ offerantur, & per noſtram orationem ac manus impoſitionem Spiritum ſanctum conſequantur, & ſignaculo Dominico conſummentur.

* *Al.* per Præpoſitos

d. l. c. 19.

[Aug. *Illi ſanè qui propterea dicunt non eſſe iterandum baptiſmum,* quia manus tantummodo impoſita eſt eis, quos Philippus Diaconus baptizaverat, *nihil ad rem pertinens dicunt, & abſit ut cum verum quærimus, talibus argumentis utamur!*]

9. Non eſt ergo, frater cariſſime, quod hæreticis cedendum exiſtimemus, ut baptiſma quod non niſi * uni & ſoli Eccleſiæ datum ſit, prodendum putemus. Boni militis eſt, adverſus rebelles & hoſtes Imperatoris ſui caſtra defendere. Glorioſi Ducis eſt commiſſa ſibi ſigna ſervare. Scriptum eſt: *Dominus Deus tuus Deus zelans eſt:* qui Spiritum Dei accepimus, zelum divinæ fidei habere debemus. Quo zelo Phinees placuit, * & Deum promeritus indignantis iram populo pereunte lenivit: Quid * adulteram & alienigenam & divinæ unitatis inimicam in acceptum referimus, qui non niſi unum Chriſtum & unam ejus Eccleſiam novimus?

* P. *Al.* uni Eccl.
Deut. 4, 24.
Num. 25, 7, 8.
* P. *Al.* & pro meritis
* P. *Al.* adultera & alienigena & d. u. inimica

Ibid.
* *Al.* credamus *Al.* cedimus, ſi q. h.

[Aug. Hæreticis *non* * cedamus *; ſed quod habent de Chriſti Eccleſia, non eſſe dicamus ipſorum, nec propter ſcelera deſertorum* Imperatoris *noſtri* ſigna *nolimus agnoſcere: magis quia* Dominus Deus *noſter* Deus zelans *eſt, quicquid ejus apud aliquem agnoſcimus nullo modo ei concedamus, ut ſuum proprium eſſe arbitretur. Ipſe certe* Deus zelans *fornicanti à ſe fœminæ in figura prævaricatricis plebis exprobrat & dicit, quod ea quæ ipſius eſſent, dabat amatoribus ſuis, & rurſus ab eis accipiebat, quæ non illorum, ſed ipſius erant. Inter* adulteram *fœminam & adulteros amatores, dona ſua tamen Deus tanquam zelans iratus*

Digitized by Google

*tus agnoſcit, & nos hæreticorum eſſe baptiſmum dicimus verbis Euangelicis conſecratum, commoti factis eorum etiam quæ Dei ſunt eis tribuere * nolumus, quaſi ea contaminare potuerint, aut propterea ſua facere quæ Dei ſunt, quia ipſi Dei eſſe * noluerunt. Quæ eſt illa mulier adultera quam Oſee Propheta deſignat, quæ dixit:* Ibo poſt amatores meos, qui mihi dant panes meos & aquam meam, veſtes meas & linteamina mea, & univerſa, quæ mihi condecent. *Licet * quidem hoc & de prævaricatrice Judæorum gente intelligere: ſed tamen quos alios imitantur Pſeudochriſtiani, (hoc enim ſunt omnes hæretici & ſchiſmatici) niſi Pſeudoiſraëlitas? -- An quia illi errantes eorum eſſe iſta putant, à quibus ſeducuntur, propterea non debemus agnoſcere cujus ſint, cum ipſe dicat:* Et hæc non cognovit, quod Ego ei dederim frumentum, vinum & oleum, & pecuniam multiplicavi illi? *Non enim dixit eam non habuiſſe iſta, quia fornicaria erat; ſed & habuiſſe dicitur, & non ſua nec amatorum ſuorum, ſed Dei, cujus unius iſta ſunt. Quamvis ergo habuerit fornicationem* ſuam; *illa tamen quibus * fornicationem ſuam ornabat, vel ſeducta vel ſeducens, non erant ejus, ſed Dei.*]

* *Al.* volumus
* *Al.* noluerunt ?

V. LXX. *Oſ.* 2, 5.

* *Al.* quidam hoc de p. J. g. volunt intell.

Oſ. 2, 8.

* *Al.* eandem forn. orn.

Eccleſia paradiſi inſtar exprimens, arbores fructiferas intra muros ſuos intus includit, ex quibus *quæ non facit fructum bonum, * exciditur, & in ignem mittitur.* Has arbores rigat quatuor fluminibus, i. e. Euangeliis quatuor, quibus Baptiſmi gratiam * ſalutaris cœleſti inundatione largitur. Nunquid de Eccleſiæ fontibus * rigare poteſt, qui intus in Eccleſia non eſt? Nunquid paradiſi potus ſalubres & ſalutares * impertire cuiquam poteſt, qui perverſus & à ſemet ipſo damnatus, & extra paradiſi fontes relegatus aruit & æternæ ſitis ſiccitate defecit?

* P. *Al.* exciditur & in ignem mittetur

Matth. 7, 10.

* P. *Al.* ſalutari & cœl.
* P. *Al.* rigari
* P. *Al.* impertiri

[Aug. *Eccleſia* paradiſo *comparata indicat nobis poſſe quidem ejus baptiſmum homines etiam foris accipere; ſed ſalutem beatitudinis extra eam neminem vel percipere vel tenere. Nam & flumina de fonte paradiſi; ſicut Scriptura teſtatur; etiam foras largiter manaverunt.*]

Lib. 4. *de Bapt. contra Don. c.* 1.

Gen. 2, 10. & *ſqq.*

Clamat Dominus, ut *qui ſitit, veniat & bibat de fluminibus aquæ vivæ, quæ de ejus * ventre fluxerunt.*

Joan. 7, 38.

* P. *Al.* venit

[Aug. *Non (ibi Chriſtus) aquam viſibilem commendat, quæ datur* in

Lib. 2. *contra Creſc. c.* 13.

Digitized by Google

in baptiſmatis ſacramento, quam & boni & mali habere poſſunt; -- ſed inviſibile Dei donum, Sanctum Spiritum, commendabat.]

10. Quo venturus eſt qui ſitit? Vtrumne ad hæreticos, ubi fons & fluvius aquæ vitalis omnino non eſt, an ad Eccle-
Matth. 16, 19. ſiam, quæ una eſt & ſuper unum qui & *claves* ejus accepit, Domini voce fundata eſt? Hæc eſt una, quæ tenet & poſſidet o-
* P. *Al.* gratiam mnem Sponſi ſui & Domini * poteſtatem: in hac præſidemus, pro honore ejus atque unitate pugnamus, hujus & gratiam pa-
* P. *Al.* Nos div. riter & gloriam fidei virtute defendimus. * Nos de divino permiſſu rigamus ſitientem Dei populum, nos cuſtodimus termi-
* P. *Al.* ſi poſſeſſ. noſtræ j. nos vitalium fontium. * Si poſſeſſionis ergo noſtræ jus tenemus; ſi ſacramentum unitatis agnoſcimus; cur *prævaricatores*
Conf. Aug. *l.* 7. *de Bapt. contra Donatiſtas c.* 2. *veritatis*, cur *proditores unitatis* exiſtimamur? Aqua Eccleſiæ fidelis & ſalutaris & ſancta corrumpi & adulterari non poteſt: ſicut & ipſa Eccleſia incorrupta & caſta & pudica eſt. Si Eccleſiæ devoti & in Eccleſia conſtituti ſunt hæretici; poſſunt & baptiſmo ejus & cæteris ſalutaribus bonis uti: ſi autem in Eccleſia non ſunt; imo & contra Eccleſiam faciunt; quomodo baptizare baptiſmo Eccleſiæ poſſunt?

Lib. 4. *de Bapt. contra Don. c.* 2. [Aug. *Baptiſmus* corrumpi & adulterari non poteſt; *etſi à corruptis & adulteris habeatur:* ſicut & ipſa Eccleſia incorrupta & caſta & pudica eſt, & *ideo non ad eam pertinent avari, raptores, fœneratores, quos non tantum foris, ſed etiam intus eſſe multis literarum ſuarum locis Cyprianus ipſe teſtatur: & tamen non mutato corde baptizantur & baptizant. Nam &*
Vid. *Ep.* 8. *n.* 1. *hoc in quadam Epiſtola ſua dicit ad Clericos de precando Deo,*
Dan. 9, 5. *transfigurans in ſe, ut ſanctus Daniel, peccata populi ſui. Nam inter multa mala, quæ commemorat, etiam hoc ait:* Seculo ſolis verbis & non factis renunciantes: *ſicut de quibusdam dicit*
Ad Tit. 1, 16. *Apoſtolus:* Confitentur *enim* noſſe ſe Deum; factis autem negant. *Hos ergo beatus Cyprianus in ipſa intus Eccleſia verſari arguit, qui corde in melius non mutato baptizantur, quando utiq;* ſeculo verbis, non factis, renunciant: *cum dicat Apoſto-*
1. *Pet.* 3, 21. *lus Petrus:* Quod & vos ſimili forma ſalvos fecit baptiſma, non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ inter-
Vid. Cypr. *Ep.* 8. *n.* 1. rogatio, *quam utiq; non habebant, de quibus dicitur,* ſeculo ſo-

lis

Digitized by Google

ſis verbis & non factis renunciantes: *& tamen id agit in-*
crepans & arguens eos, ut aliquando ambulent in via Chriſti, &
ejus amici malint eſſe quam ſeculi. Cui ſi obtemperaſſent, & re- *Dict. lib. 4. de*
cte jam vivere, non ut Pſeudochriſtiani, ſed ut verè Chriſtiani *c. D. c. 3.*
cœpiſſent; nunquid eos juberet denuo baptizari? Non utique:
ſed hoc eis præſtaret vera converſio, ut ſacramentum quod non
mutatis valebat ad perniciem, mutatis valere inciperet ad ſalu-
tem: quia nec iſti Eccleſiæ devoti ſunt, qui videntur eſſe intus, &
contra Chriſtum vivunt, i. e. contra Chriſti mandata faciunt:
nec omnino ad illam Eccleſiam pertinere judicandi ſunt, quam
ſic ipſe mundat lavacro aquæ in verbo, ut exhibeat ſibi glo- *Ad Eph. 5, 26, 27.*
rioſam Eccleſiam, non habentem maculam aut rugam, aut
aliquid hujuſmodi.]

11. Neque enim parva res hæreticis & modica concedi-
tur, quando à nobis baptiſma eorum in acceptum refertur:
cum inde incipiat omnis fidei origo, & ad ſpem vitæ æternæ
ſalutaris ingreſſio, & purificandis ac vivificandis Dei ſervis di-
vina dignatio. Nam ſi * baptizari quis apud hæreticos potuit; * *P. Al.* bapti-
utiq; & remiſſam peccatorum conſequi potuit. Si peccatorum zare
remiſſam conſecutus eſt, & ſanctificatus eſt,

[Aug. *Non hæreticorum baptiſma* acceptamus, *quando poſt eos* *d. lib. 4.*
non baptizamus; ſed quod Chriſti eſſe cognoſcimus etiam in ma-
lis hominibus, ſive aperte foris, ſive intus occulte ſeparatis, illis
in ea re in qua deviabant correctis, debita veneratione ſuſcipi-
mus. Sicut autem urgeri videor, cum mihi dicitur: Ergo hæ-
reticus dimittit peccata: *ſic & ego urgeo; cum dico: Ergo*
qui cœleſtia mandata non ſervat, avarus, raptor, fœnerator, in-
vidus, verbis, non factis, ſeculò renuncians, *dimittit peccata.* V. Cypr. *Ep.* 8.
Si per vim ſacramenti Dei; ſicut & ille, ita & ille. Si per me- *n.* 1.
ritum ſuum; nec ille nec ille. Illud enim ſacramentum & in ma-
lis hominibus Chriſti eſſe cognoſcitur: in corpore autem unicæ *Cant.* 6, 8.
columbæ, *incorruptæ, ſanctæ, pudicæ,* non habentis maculam *Ad Eph.* 5, 27.
aut rugam, *nec ille nec ille invenitur. Et quomodo accipienti*
non prodeſt baptiſmus, ei qui ſeculo verbis, non factis, renun- Conf. Aug. 2.
ciat; *ſic non prodeſt ei, qui in hæreſi vel ſchiſmate baptizatur:* *Retr. c.* 18.
utriq; autem correcto prodeſſe incipit, quod ante non proderat;
ſed tamen inerat.]

& templum Dei factus eſt; quæro, cujus Dei? ſi Creatoris; non potuit, qui in eum non credidit: ſi Chriſti; nec hujus fieri poteſt templum, qui negat Deum Chriſtum: * ſi Spiritus ſancti, cum *tres unum ſint*; quomodo Spiritus ſanctus placatus eſſe ei poteſt, qui aut Patris aut Filii inimicus eſt?

* P. Al. ſi Spirit. ſancti; quomodo

1 Joan. 5, 7.

Ibid.

[Aug. *Baptizatus in hæreſi non fit* templum Dei: *nunquid tamen ideo pro baptizato non habendus eſt? Nam nec avarus intus baptizatus fit* templum Dei, *ſi ab avaritia non receſſerit. Qui enim fiunt* templum Dei, *poſſident utiq; regnum Dei. Apoſtolus autem dicit inter multa:* Neque avari neque rapaces regnum Dei poſſidebunt.]

1, ad Cor. 6, 10.

Proinde fruſtra quidam qui ratione vincuntur, *conſuetudinem* nobis opponunt: quaſi conſuetudo major ſit veritate, aut non id ſit in ſpiritalibus ſequendum, quod in melius fuerit à ſancto Spiritu revelatum.

d. l. c. 5.

[Aug. *Hoc plane verum eſt, quia ratio & veritas conſuetudini præponenda eſt. Sed cujus conſuetudini* veritas *ſuffragatur, nihil oportet firmius retineri.*]

Ignoſci enim poteſt ſimpliciter erranti: ſicut de ſe ipſo dicit Apoſtolus Paulus: *Qui primo,* inquit, *fui blaſphemus, & perſecutor, & injurioſus: ſed miſericordiam merui, * quia ignorans feci.* Poſt inſpirationem vero & revelationem factam, qui in eo quod erraverat, perſeverat prudens & ſciens, ſine venia ignorantiæ peccat: * præſumtione enim atq; obſtinatione quadam nititur, cum ratione ſuperetur.

1. ad Tim. 1, 13.

* P. Al. qui

* P. Al. præſumt. atq; obſtinatione ſuperatur

Ibid.

[Aug. *Vellem mihi aliquis diceret, ſi quis in hæreſim incurrat, neſciens quantum malum ſit, & alius ab avaritia non recedat, ſciens quantum malum ſit, quis eorum ſit pejor.*]

12. Nec quiſquam dicat: *Quod accepimus * ab Apoſtolis, hoc ſequimur:* quando Apoſtoli non niſi unam Eccleſiam tradiderunt, & baptiſma unum, quod non niſi in eadem Eccleſia ſit conſtitutum;

* P. Al. ab Apoſtolis, ſequimur

d. l. c. 6

[Aug. *Hoc non me tantum movet, ut* baptiſmum *Chriſti etiam apud hæreticos inventum audeam reprobare, (ſicut etiam ipſum* Euangelium, *cum apud eos invenio, neceſſe eſt ut approbem; quamvis eorum deteſter errorem) quantum me admonet, fuiſſe*

quos-

quosdam etiam ſancti Cypriani temporibus, qui conſuetudinem *illam contra quam fiebant Africana Concilia, de qua & ipſe paulo ante dixit:* Fruſtra quidam qui ratione vincuntur, conſuetudinem nobis opponunt: *dicerent* ab Apoſtolis *traditam.*]

& neminem inveniamus ab Apoſtolis, cum apud hæreticos baptizatus eſſet, in eodem baptiſmo admiſſum eſſe, & communicaſſe, ut videantur Apoſtoli baptiſma hæreticorum probaſſe.

[Aug. *Sed neq; hoc invenimus, ab hæreticis aliquem venientem, qui apud illos fuerit baptizatus, ab Apoſtolis denuo baptizatum.*] *Ibid.*

Quod enim quidam dicunt, quaſi ad hæreticorum ſuffragium pertineat, quod dixerit Apoſtolus Paulus: *Veruntamen omni modo, ſive per occaſionem, ſive per veritatem, Chriſtus * annuncietur:* invenimus hoc quoque ad eorum patrocinium, qui hæreticis ſuffragantur & plaudunt, nihil poſſe proficere. Neque enim de hæreticis aut de eorum baptiſmo loquebatur in epiſtola ſua Paulus, ut aliquid quod ad hanc rem pertineat, poſuiſſe oſtendatur. Loquebatur de fratribus, ſive inordinate & contra Eccleſiaſticam diſciplinam ambulantibus, ſive Euangelicam veritatem de Dei timore ſervantibus: & quosdam ex eis poſuit verbum Domini conſtanter atque intrepide locutos, quosdam vero in invidia & diſſenſione verſatos; quosdam * ſervaſſe circa ſe benevolam caritatem, aliquos vero habuiſſe malevolam diſſenſionem; ſed tamen patienter omnia ſe ſuſtinere; dummodo ſive in veritate, ſive per occaſionem nomen Chriſti, quod Paulus prædicabat, ad plurimorum notitiam perveniret, & nova adhuc ac rudis ſermonis ſeminatio loquentium prædicatione crebreſceret.

Ad Philip. 1,18.

* P. Al. annunciatur:

* P. Al. ſervare

13. Porro aliud eſt eos, qui intus in Eccleſia ſunt, de nomine Chriſti loqui, aliud eſt eos, qui foris ſunt & contra Eccleſiam faciunt, in nomine Chriſti baptizare.

[Aug. *Hæc verba Cypriani admonere nos videntur, ut diſtinguamus inter eos, qui mali* foris *ſunt, & eos, qui* intus *mali ſunt, & illos, de quibus dicit Apoſtolus, quod Euangelium* non caſte * per invidiam annunciarent, *intus fuiſſe dicit, & verum dicit. Hoc tamen puto me non temere dicere: Si foris nemo poteſt habere*

d. l. c. 7.

Ad Philipp. 1, 16, 15.

* Al. & per invi.

habere aliquid quod Chriſti eſt, nec intus quisquam poteſt aliquid habere, quod diaboli eſt.]

Quare qui hæreticis patrocinantur, non id proferant, quod Paulus de fratribus poſuit; ſed oſtendant ſi hæretico aliquid concedendum putavit, aut ſi fidem & baptiſma eorum probavit, aut ſi perfidos & blaſphemos remiſſionem peccatorum accipere extra Eccleſiam poſſe conſtituit. Si autem quid Apoſtoli de hæreticis ſenſerint, conſideremus, inveniemus eos in omnibus epiſtolis ſuis execrari & deteſtari hæreticorum ſacrilegam pravitatem. Nam cum dicant ſermonem eorum, *ut cancer*, ſerpe- *2. ad Tim. 2, 17.* re; quomodo poteſt is ſermo dare remiſſam peccatorum, qui *ut cancer* ſerpit ad aures audientium?

d. l. c. 11. *1. ad Cor. 15, 32, 33.* [Aug. *Quid enim & illos, qui dicebant:* Manducemus & bibamus: cras enim moriemur: (*Apoſtoli execrantur?*) *Nomne corruptores morum bonorum per mala colloquia Paulus eſſe manifeſtat, continuo ſubjungens:* Corrumpunt bonos mores colloquia ma- *v. 12.* la? *& tamen eos intus fuiſſe ſignificat, cum ait:* Quomodo dicunt quidam in vobis, quia reſurrectio mortuorum non eſt? *Avaros autem ubi non deteſtatur? An vero quicquam dici potuit* *ad Eph. 5, 5.* *ad Coloſſ. 3, 5.* *vebementius, quam ut* idolorum ſervitus avaritia *diceretur? ſicut idem Apoſtolus poſuit, nec Cyprianus aliter intellexit, & literis ſuis, ubi opus erat, inſeruit; qui tamen confitetur, ſuis tem-* *V. Ep. 52. n. 18. Ep. 8. & Tr. de Lapſis, n. 4.* *poribus fuiſſe, non qualescunque avaros, ſed* raptores & fœneratores; *nec quoslibet homines; ſed* Epiſcopos. *Quanquam & iſtos* *Aug. d. l. c. 12.* *de quibus ait Apoſtolus:* Sermo eorum ſicut cancer ſerpit: *2. ad Tim. 2, 17.* *vellem intelligere foris fuiſſe: ſed Cyprianus ipſe* (Ep. 52. ad Antonianum n. 17.) *me non ſinit.* -- *Nam ſi & iſti quorum ſermo ut cancer ſerpebat, tanquam vaſa in contumeliam,* in domo magna *erant, quam domum magnam* Eccleſiæ *ipſius unitatem Cyprianus intelligit; nunquid iſtorum* cancer *baptiſmum Chri-* *Lib. 1. de Bapt. contra Don. c. 8.* *ſti violabat? Si qui ſe ipſos à ſocietate cæterorum ſeparantes, caritate violenta unitatis vinculum rumpunt --- nonnulla eadem faciant; non ſe in eis ſeparaverunt, & ex ea parte in* [*Lib. 3. de B. c. D. c. 19.* *texturæ compage detinentur, in cætera ſciſſi ſunt.* *Credo, quod nondum foras exierant,* (*quorum* ſermo ut cancer ſerpebat) *aut ſi jam exierant; quomodo eos dicit in eadem magna domo cum vaſis bonorabilibus; niſi forte propter ipſa ſacramenta, quæ ſeparatis*

paratis etiam hæreticorum conventiculis non mutata ſunt, ad unam magnam domum dicit omnes, ſed diverſis meritis pertinere, alios in honorem, alios in contumeliam? Non dat remiſſam peccatorum ſermo, *qui*, ut cancer, ſerpit *ad aures audientium; ſed cum baptiſma verbis Euangelicis datur, qualibet ea perverſitate intelligat ille per quem datur, vel ille cui datur, ipſum per ſe ſanctum eſt propter illum cujus eſt.*] *Lib. 4. de B. c. D. c. 12.*

Et cum dicant *nullam participationem eſſe juſtitiæ & iniquitati, nullam communionem lumini & tenebris*; quomodo poſſunt aut tenebræ illuminare, aut iniquitas juſtificare? Et cum dicant de Deo eos non eſſe, ſed eſſe de *Antichriſti* ſpiritu; * quomodo gerunt ſpiritalia & divina tractant, qui ſunt hoſtes Dei & quorum pectora obſederit ſpiritus Antichriſti? Quare ſi rejectis humanæ contentionis erroribus ad Euangelicam auctoritatem atque ad Apoſtolicam traditionem ſincera & religioſa fide revertamur; intelligemus nihil eis ad gratiam Eccleſiaſticam & ſalutarem licere, qui *ſpargentes* atque impugnantes Eccleſiam Chriſti, à Chriſto ipſo *adverſarii*, ab Apoſtolis ejus *Antichriſti* nominantur. *2. ad Cor. 6, 14. 1. Joan. 2, 18. * P. Al. quomodo ſpirit. Luc. 11, 23. 1. Joan. 2, 18.*

[Aug. *Cum* non poſſint tenebræ illuminare, aut iniquitas juſtificare; *quæro, quomodo poterant iſti (qui* invidiæ *malevolentia &* diſſenſione Chriſtum annunciabant, *in ipſa intus Eccleſia baptizare? Quæro, quemadmodum --- poſſint ſanctificandis hominibus miniſtrare, quod ſanctum eſt, --- de quibus* intus *poſitis ipſe* (Cyprianus) *dicit:* ſeculo ſolis verbis, & non factis, renunciantes. Antichriſti *& foris & intus inveniuntur.*] *d. l. c. 13. 2. ad Cor. 6, 14. Ad Philipp. 1, 15. Ep. 8. n. 1. Aug. d. l. c. (13.) 14.*

14. Non eſt autem quod aliquis ad circumveniendam Chriſtianam veritatem, Chriſti nomen opponat, ut dicat: *In nomine Jeſu Chriſti ubicunque quomodocunque baptizati, gratiam baptiſmi ſunt conſecuti:* quando ipſe Chriſtus loquatur & dicat: *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum;* & iterum præmoneat atque inſtruat, ne quis à pſeudoprophetis & pſeudochriſtis in nomine ſuo facile fallatur. *Multi*, inquit, *venient in nomine meo dicentes: Ego ſum Chriſtus, & multos fallent*, & poſtea addidit dicens: *Vos autem cavete: Ecce prædixi vobis omnia!* Vnde apparet non ea ſtatim ſuſcipienda & aſſu- *Matth. 7, 21. Marc. 13, 6, 23.*

menda, quæ jactantur *in nomine Chriſti;* ſed quæ geruntur in Chriſti veritate.

art. 634. [Aug. *Sed non utique* in Chriſti veritate *geritur*, fundos inſidioſis fraudibus rapere, uſuris multiplicantibus fœnus augere, ſeculo ſolis verbis renunciare; *quæ omnia etiam* intus

Tr. de Lapſis n.4. geri, *ſatis idoneus teſtis ipſe Cyprianus declarat.*]

& Ep. 8. n. 1. Quod enim in Euangeliis & in Apoſtolorum Epiſtolis *Jeſu Chriſti nomen* inſinuatur ad remiſſionem peccatorum, non ita eſt quaſi aut ſine Patre aut contra Patrem prodeſſe cuiquam ſolus Filius poſſit; ſed ut Judæis, qui jactitabant ſe Patrem habere, oſtenderetur, quod nihil eis Pater profuturus eſſet; niſi in Filium crederent, quem ille miſiſſet. Nam qui Deum Patrem Creatorem ſciebant, Filium quoque Chriſtum ſcire debebant; ne ſibi blandirentur & plauderent de ſolo Patre ſine Filii ejus

Joan. 14, 6. agnitione, qui & dicebat: *Nemo venit ad Patrem; niſi per me.*

* P. *Al.* in ſe Duorum autem cognitionem eſſe quæ ſalvet, idem ipſe mani-

Joan. 17, 3. feſtat, dicens: *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolum & verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum.*

* P. *Al.* & ipſ. 15. Cum ergo * ex ipſius Chriſti prædicatione & conteſtatione Pater ante cognoſcendus ſit, qui miſit; tunc deinde Chriſtus, qui miſſus eſt; nec poſſit eſſe ſpes ſalutis, niſi duobus ſimul cognitis; quomodo non cognito, imo & blaſphemato Deo Patre, qui apud hæreticos Chriſti nomine baptizati dicuntur, peccatorum remiſſam conſecuti judicantur? Alia enim fuit Judæorum ſub Apoſtolis ratio; alia eſt gentilium conditio.

1. *ad Cor.* 10, 2. Illi quia jam legis & *Moyſi* antiquiſſimum *baptiſma* fuerant adepti, in nomine quoque Jeſu Chriſti erant baptizandi, ſecundum quod in Actis Apoſtolorum Petrus ad eos loquitur & di-

Act. 2, 38, 39. cit: *Pœnitemini, & baptizetur unusquiſque veſtrum in nomine Domini Jeſu Chriſti in remiſſionem peccatorum, & accipietis donum Spiritus ſancti. Vobis enim eſt promiſſio & filiis veſtris, & omnibus deinceps quoscunque advocaverit Dominus Deus noſter.* Jeſu Chriſti mentionem facit Petrus: non quaſi Pater omitteretur; ſed ut Patri quoque Filius adjungeretur. Denique ubi poſt reſurrectionem à Domino Apoſtoli ad gentes mittuntur, *in nomine*

Matth. 28, 19. *Patris & Filii & Spiritus ſancti baptizare gentiles* jubentur.

*P. *Al.* extra Eccl. modo in n. J. C. 16. Quomodo ergo quidam dicunt, foris * extra Eccleſiam,

ſiam, imo & contra Eccleſiam, modo *in nomine Jeſu Chriſti ubicunque & quomodocunque Gentilem baptizatum remiſſionem peccatorum conſequi poſſe:* quando ipſe Chriſtus gentes baptizari jubeat in plena & adunata Trinitate? Niſi ſi qui Chriſtum negat, negatur à Chriſto; qui Patrem ejus negat, quem ipſe Chriſtus confeſſus ſit, non negatur; & qui in eum blaſphemat, quem Chriſtus Dominum & Deum ſuum dixerit, remuneratus à Chriſto remiſſionem peccatorum & baptiſmi ſanctificationem conſequitur? * Qua autem poteſtate conſequi in baptiſmo remiſſionem peccatorum poteſt negans Deum Creatorem Patrem Chriſti; quando ipſam poteſtatem qua baptizamur & *ſanctificationem* ab eodem Patre Chriſtus acceperit; quem *majorem* dixerit; à quo *clarificari* petierit; cujus *voluntatem* uſque ad obſequium *bibendi calicis* & ſubeundæ mortis impleverit? Quid eſt igitur aliud, quam participem hæreticis blaſphemantibus fieri; defendere velle & aſſerere, quod *remiſſam peccatorum* accipere *in Chriſti nomine poſſit* blaſphemans graviter & peccans in Patrem & Dominum & Deum Chriſti? Quid deinde illud, quale eſt, ut * qui *Filium Dei negat, neque Patrem habeat*: & qui negat Patrem, Filium habere videatur? cum Filius ipſe conteſtetur & dicat: *Nemo poteſt venire ad me; niſi fuerit illi datum à Patre:* ut manifeſtum ſit, nullam remiſſionem peccatorum in baptiſmo accipi à Filio poſſe, quam conſtet Patrem non dediſſe; maxime quando adhuc idem repetat & dicat: *Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus cœleſtis, eradicabitur.*

* P. Al. Qui autem

Joan. 10, 36.
Joan. 14, 28.
Joan. 17, 5.
Matth. 26, 42.

* P. Al. qui F. negat,

1. Joan. 2, 23.
Joan. 6, 65.

Matth. 15, 13.

17. Quod ſi Chriſti diſcipuli diſcere à Chriſto nolunt, quantum venerationis & honoris paterno nomini debeatur, vel de exemplis terrenis ac ſecularibus diſcant, & ſciant Chriſtum non ſine maxima exprobratione poſuiſſe: *Filii ſeculi hujus prudentiores ſunt filiis lucis in ſeculo iſto.* Si cujus patri aliquis convicium fecerit; ſi contumelioſus ac procax pudorem ejus & honorem maledico ore * laceraverit; indignatur filius & iraſcitur, & læſi patris injuriam * quibus poteſt viribus vindicare conatur. Tu Chriſtum putas impiis & ſacrilegis & in Patrem ſuum blaſphemis impunitatem dare & eis in baptiſmo peccata dimittere, quos conſtet baptizatos eadem adhuc in perſonam Patris maledicta congerere & inceſſabili blaſphemantis linguæ ſcelere peccare? Hoc Chriſtianus, hoc Dei ſer-

Luc. 16, 8.

* P. Al. laceravit

* P. Al. quibuslibet modis v. con.

vus poteſt aut mente concipere, aut fide credere, aut ſermone proferre? Et ubi erunt legis præcepta divinæ quæ dicunt: Exod. 20, 12. *Honora patrem & matrem;* * P. Al. niſi * ſi vocabulum patris quod in homine honorari præcipitur, in Deo impune violatur? Vbi erit quod Matth. 15, 4. Chriſtus in Euangelio ponit & dicit: *Qui maledixerit patri aut matri, morte moriatur;* ſi is qui maledicentes parentibus puniri & interfici mandat, in cœleſtem & ſpiritalem Patrem maledicos atq; Eccleſiæ matris inimicos ipſe vivificat? Execranda ac Marci 3, 29. deteſtanda res à quibusdam prorſus asſeritur, ut is qui *blaſphemantem in Spiritum ſanctum reum* futurum *peccati æterni* comminatur, idem in Patrem Deum blaſphemos ſalutari baptiſmo ſanctificare dignetur. Et nunc qui talibus ad Eccleſiam venientibus ſine baptiſmo communicandum exiſtimant, non putant ſe alienis; imo æternis peccatis communicare; admittentes ſine baptiſmo eos, qui non niſi in baptiſmo poſſint blaſphemiarum ſuarum peccata deponere.

d. l. c. 15. [Aug. *Non qui accedit ad baptiſmum Chriſti, aperte* blaſphemat Patrem Chriſti.]

18. Quam vanum eſt porro & perverſum, ut cum ipſi hæretici repudiato & relicto vel errore vel ſcelere, in quo prius fuerant, agnoſcant Eccleſiæ veritatem; nos veritatis ejusdem jura & * ſacramentum mutilemus & venientibus ac pœnitentibus dicamus eos remiſſionem peccatorum conſecutos eſſe; quando illi ſe peccaſſe & propter hoc ad Eccleſiæ indulgentiam venire fateantur? Quare Eccleſiæ Catholicæ fidem ac veritatem, frater cariſſime, & tenere debemus firmiter & docere, & per omnia Euangelica & Apoſtolica præcepta rationem [illegible] inæ diſpenſationis atque unitatis oſtendere. Nunquid [illegible] baptiſmi eſſe major aut potior, quam paſſio? ut quis co[illegible] minibus Chriſtum confiteatur, & ſanguine ſuo baptizetur? Et tamen neque hoc baptiſma * hæreticis prodeſt; quamvis Chriſtum * confeſſi & extra Eccleſiam fuerint occiſi; niſi ſi hæreticorum patroni & advocati in falſa confeſſione Chriſti interfectos, Martyres prædicant, & contra Apoſtoli 1. ad Cor. 13, 3. conteſtationem, qui *nihil* eos, quamvis *exuſtos* & occiſos, dicit poſſe *proficere*, gloriam eis & coronam paſſionis asſignant. Quod ſi hæretico nec baptiſma publicæ confeſſionis & ſanguinis

* P. Al. ſacramenta
* P. Al. hæretico
* P. Al. confeſſus & e. E. fuerit occiſus

nis proficere ad ſalutem poteſt; quia ſalus extra Eccleſiam non eſt; quanto magis ei nihil proderit, ſi in latebra & in latronum ſpelunca adulteræ contagione aquæ tinctus, non tantum peccata antiqua non expoſuerit; ſed adhuc potius nova & majora cumulaverit?

[Aug. *Quod ſi propter hoc, quia caritas deeſt,* paſſio nihil prodeſt; *nec illis prodeſt quos in* invidia *intus & malevolentia ſine caritate vivere Paulus dicit, Cyprianus exponit: & tamen verum baptiſma poſſunt & accipere & tradere.* Salus *inquit*, extra Eccleſiam non eſt: *quis negat? Et ideo quæcunque ipſius Eccleſiæ habentur, extra Eccleſiam non valent ad ſalutem. Sed aliud eſt non habere, aliud non utiliter habere. Qui non habet, eſt baptizandus ut habeat: qui autem non utiliter habet, ut utiliter habeat corrigendus.* Nec adultera *eſt* aqua *in baptiſmo hæreticorum: quia nec ipſa creatura quam Deus condidit mala eſt, nec verba Euangelica in quibuslibet errantibus reprehendenda ſunt; ſed* * *error in quo* adultera *eſt anima, etſi à legitimo viro ſacramenti habeat ornamentum.*] *d. l. c. 17.*

* P. *Al.* error illorum, in quo a. e. a.

19. Quare baptiſma nobis * & hæreticis commune eſſe non poteſt, cum quibus nec Pater Deus, nec Filius Chriſtus, nec Spiritus ſanctus, nec fides, nec Eccleſia ipſa communis eſt: & ideo baptizari eos oportet, qui de hæreſi ad Eccleſiam veniunt; ut qui legitimo & vero atque unico ſanctæ Eccleſiæ baptiſmo ad regnum Dei regeneratione divina præparantur, ſacramento utroque naſcantur: quia ſcriptum eſt: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua * & Spiritu; non poteſt intrare in regnum Dei.*

* P. *Al.* & hær. eſſe n. p.

Joan. 3, 5.

* P. *Al.* & Spiritu ſancto;

[Aug. *Poteſt* nobis & hæreticis baptiſma eſſe commune, *cum quibus poteſt & Euangelium eſſe commune; quamvis à fide noſtra error diſtet illorum.*] *Ibid.*

Quo in loco quidam, quaſi evacuare poſſint humana argumentatione prædicationis Euangelicæ veritatem, *catechumenos* nobis opponunt, ſi quis ex his, antequam in Eccleſia baptizetur, in confeſſione nominis apprehenſus fuerit & occiſus; an ſpem ſalutis & præmium confeſſionis emittat, eo, quod ex aqua prius non ſit renatus. Sciant igitur hujusmodi homines ſuffragatores & fautores hæreticorum, catechumenos illos primo inte-

gram fidem & Eccleſiæ unitatem tenere, & ad debellandum diabolum de divinis caſtris cum plena & ſincera Dei Patris & Chriſti & Spiritus ſancti cognitione procedere; deinde nec privari baptiſmi ſacramento; utpote qui baptizentur glorioſiſſimo & maximo ſanguinis baptiſmo, de quo & Dominus dicebat habere ſe aliud *baptiſma baptizari:* ſanguine autem ſuo baptizatos & paſſione ſanctificatos conſummari, & divinæ pollicitationis gratiam conſequi, declarat in Euangelio idem Dominus, quando ad latronem in ipſa paſſione credentem & confitentem loquitur, & quod ſecum futurus ſit *in paradiſo* pollicetur.

Luc. 12, 50.

Luc. 23, 43.

d. l. c. 22. [Aug. *Tunc impletur inviſibiliter, cum miniſterium baptiſmi non contemtus religionis, ſed articulus neceſſitatis excludit.*

Quapropter qui fidei & veritati præſumus, eos qui ad fidem & veritatem veniunt & agentes pœnitentiam remitti ſibi peccata depoſcunt, decipere non debemus & fallere; ſed correctos à nobis ac reformatos ad regnum cœlorum diſciplinis cœleſtibus erudire.

20. Sed dicit aliquis: *Quid ergo fiet de his, qui in præteritum de hæreſi ad Eccleſiam venientes, ſine baptiſmo admiſſi ſunt?* Potens eſt Dominus miſericordia ſua indulgentiam dare, & eos qui ad Eccleſiam ſimpliciter admiſſi, in Eccleſia dormierunt, ab Eccleſiæ ſuæ muneribus non ſeparare.

Lib. 2. contra Creſcon. c. 33. [Aug. *Iſta nobis ſimplicitas ſufficit, cui teſtimonium perhibet ipſe Cyprianus, tantum bonum intelligens eſſe unitatem corporis Chriſti, ut in eam* ſimpliciter admiſſos *etiam illos, quos eſſe* ſine baptiſmo *arbitrabatur, de divina* miſericordia *mereri* indulgentiam & ab Eccleſiæ muneribus non ſeparari *pia cogitatione præſumeret. -- Hæc* ſimplicitas *magis quam duplicitas, Eccleſiæ placuit univerſæ: Conf.* Aug. Ep 48. edit. Baſ. col. 184.]

Non tamen quia aliquando erratum eſt, ideo ſemper errandum eſt: cum magis ſapientibus & Deum timentibus congruat, * patefactæ & perſpectæ veritati libenter atque incunctanter obſequi quam pertinaciter atque obſtinate contra fratres & conſacerdotes pro hæreticis reluctari.

* P. *Al.* patefacta & perſpecta veritate

L. 5. de Bapt. contra Don. c. 3. [Aug. *Veriſſime dicit, nec alteri potius quam ſibi adverſatur, qui reſiſtit apertiſſimæ* veritati. *Sed per illa quæ tam multa jam dixi-*

diximus, quantum arbitror, liquido apparet certumq́; eſt baptiſmum Chriſti nec hæreticorum perverſitate, cum apud eos datur & ſumitur, poſſe violari. Sed ut certum non ſit; ſaltem adhuc eſſe dubium, quisqvis ea quæ dicta ſunt, etiam renitens cogitaverit, confitetur. Non ergo apertiſſimæ* veritati *reſiſtimus; ſed aut pro manifeſta veritate certamus; ſicut ego exiſtimo; aut certe, ſicut poſſunt putare qui nondum iſtam quæſtionem ſolutam eſſe arbitrantur, adhuc quærimus veritatem.*] * *Al.* nondum

Nec quisquam exiſtimet, hæreticos, eo quod illis * BAPTISMATA opponitur, quaſi ſecundi baptiſmi vocabulo ſcandalizatos, ut ad Eccleſiam veniant retardari: imo vero hoc ipſo magis ad neceſſitatem veniendi, teſtimonio oſtenſæ ſibi & probatæ veritatis adiguntur. Nam ſi viderint judicio ac ſententia noſtra id decerni & ſtatui, ut baptiſma juſtum & legitimum computetur, quo illic baptizantur; putabunt ſe Eccleſiam quoque & cætera Eccleſiæ munera juſte & legitime poſſidere; nec erit cauſa veniendi ad nos, quando habentes baptiſma, habere videantur & cætera. * P. *Al.* baptiſma

[Aug. *Nos baptiſmum eos non* juſte & legitime poſſidere *concedimus: non poſſidere autem non poſſumus dicere, cum ſacramentum Domini * cum Euangelicis verbis cognoſcimus. Baptiſmum* ergo legitimum *habent: ſed non* legitime *habent. Quisquis enim eum & in unitate catholica & eo digne vivens habet, &* legitimum & legitime *habet: quisquis autem vel in ipſa catholica ſicut palea commixta frumento, vel extra ſicut palea vento ſublata, habet hunc baptiſmum,* legitimum *quidem habet; ſed non* legitime. *Ita enim habet quemadmodum eo utitur: non autem legitime utitur, qui eo contra legem utitur: quod facit omnis, qui baptizatus perdite vivit, ſive* intus *ſive* foris.] *d. l. c. 7.* * P. *Al.* in Euang.

21. Porro autem cum cognoſcunt baptiſma nullum foris eſſe, nec remiſſam peccatorum extra Eccleſiam dari poſſe; *avidius ad nos & promtius properant & munera ac dona Eccleſiæ matris implorant, certi pervenire ſe omnino non poſſe ad veram divinæ gratiæ pollicitationem; niſi prius venerint ad Eccleſiæ unitatem. * P. audacius

[Aug. *Etiamſi vere propterea vellent hæretici correcto errore venire*

nire ad Eccleſiam, *quia putarent ſe baptiſmum non habere niſi in catholica acciperent; nec ſic eis deberemus ad iterationem baptiſmi conſentire; ſed potius docendi eſſent, nec integritatem baptiſmi prodeſſe perverſitati eorum, ſi corrigi nollent, nec eorum perverſitate violatum fuiſſe integrum baptiſma, quamdiu corrigi noluerunt; nec quia corrigi volunt, melius in eis baptiſma fieri; ſed ipſos à malignitate diſcedere; illud autem prodeſſe jam incipere ad ſalutem, quod prius inerat ad perniciem: hæc enim diſcentes & ſalutem in catholica unitate deſiderabunt, & ſuum eſſe quod Chriſti eſt non exiſtimabunt, & veritatis ſacramentum quamvis in ſe poſitum, cum errore proprio non miſcebunt. Huc accedit, quia ſic homines occulta neſcio qua inſpiratione Dei deteſtantur, ſi quis iterum baptiſmum accipiat, quem ubicunque jam acceperat * ut cum iidem ipſi hæretici inde diſputant, frontem confricent, & prope omnes eorum laici, qui apud eos inveteraverunt, & animoſam pertinaciam adverſus Catholicam conceperunt, hoc ſolum illic ſibi diſplicere fateantur, & multi, qui propter adipiſcenda aliqua commoda ſecularia, vel incommoda devitanda, tranſire ad eos volunt, occultis conatibus ambiant, ut hoc eis quaſi peculiari & domeſtico beneficio præſtetur, ne rebaptizentur, & nonnulli cæteris eorum vanis erroribus & falſis criminationibus adverſus catholicam Eccleſiam credentes, hoc uno revocentur, ut eis ſociari nolint, ne rebaptizari cogantur.*]

** Al. ut iidem ipſi hæretici, cum inde diſp.*

Nec recuſabunt baptizari apud nos hæretici legitimo & vero Eccleſiæ baptiſmo, quando ex nobis didicerint, baptizatos quoque à Paulo eos, qui jam baptiſmo Joannis baptizati fuiſſent; ſicut legimus in * Actibus Apoſtolorum. Et nunc apud quoſdam de noſtris hæreticorum baptiſma occupatum aſſeritur, & invidia quadam quaſi rebaptizandi, baptizare poſt hoſtes Dei nefas ducitur; cum baptizatos inveniamus, quos Joannes baptizaverat; ille Joannes *major* inter *Prophetas* habitus, ille divina gratia adhuc *in utero matris* impletus, ille *Heliæ ſpiritu & virtute* ſubnixus, qui non adverſarius Domini, ſed * præcurſor ac prædicator fuit, qui Dominum non tantum verbis prænunciavit, ſed & oculis oſtendit; qui ipſum Chriſtum, per quem baptizentur cæteri, baptizavit.

** P. Al. Actis Act. 19, 3, 5.*

Matth. 11, 9. Lucæ. 1, 15, 17.

** P. Al. præcurſor prædicando*

Lib. 5. de Bapt. contra Don. c. 10.

[Aug. *Quanquam ita credam baptizaſſe Joannem in aqua pœnitentiæ*

Digitized by Google

*tentiæ in remiſſionem peccatorum, ut ab eo baptizatis in ſpe remitterentur peccata; re ipſa vero in Domini baptiſmo id fieret; -- tamen * ne quisquam contendat, etiam in baptiſmo Joannis dimiſſa eſſe peccata; ſed aliquam ampliorem ſanctificationem eis quos juſſit Paulus Apoſtolus denuo baptizari, per baptiſmum Chriſti eſſe collatam; non ago pugnaciter. Nihil documenti ex illo afferri poteſt, cur propterea poſt hæreticos baptizandum ſit, quia baptizatum eſt poſt Joannem; cum Joannes hæreticus non fuerit. -- At enim multo magis poſt hæreticum baptizandum eſt; quia Joannes hæreticus non erat; & tamen poſt eum baptizatum eſt? Sic dicit aliquis: Multo magis poſt ebrioſum baptizandum eſt; quia Joannes ſobrius erat; & tamen poſt eum baptizatum eſt. Hoc ergo iſti faciant; ſi poſſunt.*]

* *Fortè, ſi q.* — *Lib. eod. c. 15.* — *Lib. de unico Bapt. contra Petil. c. 7.*

Quod ſi iccirco hæreticus jus baptiſmi obtinere potuit, quia prior baptizavit; non poſſidentis erit jam baptiſma; ſed occupantis: & cum ſeparari ſe & dividi omnino non poſſint baptiſma & Eccleſia; qui occupare baptiſma prior potuit, & Eccleſiam pariter occupavit: & incipis tu illi hæreticus videri, qui præventus poſterior eſſe cœpiſti; qui cedendo ac manus dando, jus quod acceperas reliquiſti.

22. Quam periculoſum ſit autem in divinis rebus, ut quis cedat jure ſuo & poteſtate, Scriptura ſancta declarat, cum in Geneſi *Eſau primatus ſuos* inde *perdiderit*, nec recipere id poſtmodum potuerit, quod ſemel ceſſit. *Gen. 25, 33.*

[Aug. *Primatus non eſt niſi in ſancta converſatione & vita bona, quo pertinent omnes, ex quibus tanquam membris conſtat illa Sponſa* non habens maculam neque rugam, & *illa* columba *inter multorum corvorum improbitatem gemens: niſi forte, cum Eſau propter lenticulæ concupiſcentiam primatum perdiderit, tenere primatum arbitrandi ſunt fraudatores, raptores, fœneratores, invidi, ebrioſi, & cæteri bujusmodi, quales in Eccleſia ſui temporis etiam per literas Cyprianus ingemuit. Quapropter aut quod eſt tenere Eccleſiam, non boc eſt* in divinis *tenere* primatum, *aut ſi omnis, qui tenet Eccleſiam, etiam primatum tenet, omnes illi iniqui Eccleſiam non tenent, qui tamen* intus *videntur, & baptiſmum dare & babere à nullo noſtrum negantur. Nam eos* primatum in divinis *babere quis dicat, niſi qui nibil* divinum *ſapit?*]

d. l. c. 16. — *Ad Eph. 5, 27.* — Conſ. 2. 2. *Retr. c. 18.* — *Cant. 6, 8.* — *Ep. 8, 1. & Tr. de Lapſis n. 4.*

Hæc tibi * breviter pro noſtra mediocritate reſcripſimus, frater cariſſime, nemini præſcribentes aut præjudicantes, quo minus unusquisque Epiſcoporum quod putat faciat, habens arbitrii ſui liberam poteſtatem. Nos quantum in nobis eſt, propter hæreticos cum Collegis & Coëpiſcopis noſtris non contendimus, cum quibus divinam concordiam & Dominicam pacem tenemus; maxime cum & Apoſtolus dicat: *Si quis autem * putatur contentioſus eſſe, nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei.* Servatur à nobis patienter & firmiter caritas animi, collegii honor, vinculum fidei & concordia ſacerdotii. Propter hoc etiam *libellum de bono patientiæ*, quantum valuit noſtra mediocritas, permittente Domino & inſpirante conſcripſimus, quem ad te pro mutua dilectione transmiſimus. * Opto te, frater cariſſime, ſemper bene valere.

* P. *Al.* brevibus

Vid. verba Aug. *lib. 5. de Bapt. contra Donatiſtas c. 17. ſupra p. 186. citata: it. l. 3. contra Creſcon c. 2.*

1. ad Cor. 11, 16.

* *Al.* putaverit

* *Clauſula hæc à quibusd. eſt recens adjecta.*

EPISTOLA LXXIV.

Ad Pompejum contra epiſtolam Stephani.

Cyprianus Pompejo fratri ſalutem.

QUanquam plene ea quæ de hæreticis baptizandis dicenda ſunt, complexi ſumus in epiſtolis, quarum ad te exempla transmiſimus, frater cariſſime; tamen quia deſideraſti in notitiam tuam perferri, quæ mihi ad literas noſtras Stephanus frater noſter reſcripſerit, miſi tibi reſcripti ejus exemplum; quo lecto magis ac magis ejus errorem denotabis, qui hæreticorum cauſam contra Chriſtianos & contra Eccleſiam Dei asſerere conatur. Nam inter cætera vel * ſuperba, vel ad rem non pertinentia, vel ſibi ipſi contraria, quæ imperite atque improvide ſcripſit, etiam illud adjunxit, ut diceret: *Si quis ergo à quacunque hæreſi venerit ad nos, nihil innovetur niſi quod traditum eſt, ut manus illi imponatur in pœnitentiam: cum ipſi * hæretici * proprie alterutrum ad ſe venientes * non baptizent, ſed communicent tantum.* A *quacunque* hæreſi venientem baptizari in Eccleſia vetuit, i. e. omnium hæreticorum baptiſmata juſta eſſe & legitima judicavit. Et cum ſingulæ hæreſes ſingula baptiſmata & diverſa peccata habeant; hic cum omnium baptiſmo communicans, univerſorum delicta in ſinum ſuum coacervata congeſſit.

* P. *Al.* ſupervana

* P. *Al.* hæretici ad ſe venientes alterutrum

* P. *Al.* prope

* P. *Al.* non baptizentur, ſed c, t.

2. Et

2. Et præcepit *nihil aliud innovari niſi quod traditum eſt*; quaſi is *innovet*, qui unitatem tenens unum baptiſma uni Eccleſiæ vindicat; & non ille utique qui unitatis oblitus mendacia & contagia * profanæ tinctionis uſurpat. *Nihil innovetur*, inquit, *niſi quod traditum eſt.* Vnde eſt iſta *traditio?* Vtrumne de Dominica & Euangelica auctoritate deſcendens, an de Apoſtolorum mandatis atque epiſtolis veniens? Ea enim facienda eſſe, quæ ſcripta ſunt, Deus teſtatur & proponit ad Jeſum Nave dicens: *Non recedet liber legis hujus ex ore tuo; ſed meditaberis in eo die ac nocte, ut obſerves facere omnia quæ ſcripta ſunt in eo.* Item Dominus Apoſtolos ſuos mittens, mandat *baptizari gentes & doceri, ut obſervent omnia, quæcunque ille præcepit.* Si ergo aut in Euangelio præcipitur, aut in Apoſtolorum Epiſtolis aut * Actibus continetur, ut *à quacunque hæreſi venientes* non baptizentur, ſed tantum *manus illis imponatur in pœnitentiam*; obſervetur divina hæc & ſancta traditio.

* P. *Al.* profanas & motiones

Jeſua 1, 8.

Matth. 28, 19, 20.

* P. *Al.* Actis

3. Si vero ubique hæretici nihil aliud, quam adverſarii & Antichriſti nominantur; ſi vitandi & perverſi & à ſemet ipſis * damnati pronunciantur; quale eſt ut videantur damnandi à nobis non eſſe, quos conſtat Apoſtolica conteſtatione *à ſemet ipſis damnatos* eſſe?

* P. *Al.* damnandi

Ad Tit. 3, 11.

[Aug. *Quid ergo? Et illi non* à ſemet ipſis damnati *ſunt*, * *de quibus dictum eſt:* In quo enim alterum judicas, temet ipſum condemnas? *His autem dicit Apoſtolus*, Qui prædicas non furandum, furaris, &c. *Et tales profecto erant illi, qui cum eſſent Epiſcopi & cum ipſo Cypriano in unitate catholica conſtituti*, fundos inſidioſis fraudibus rapiebant, (*fatente ipſo S. Cypriano* Tr. de Lapſis n. 4.) *prædicantes utique Apoſtoli verba dicentis:* Neque rapaces regnum Dei poſſidebunt.]

Lib. 5. *de Bapt. contra Don. c.* 23.

* *Al.* quibus d. e.

Ad Rom. 2, 1, 21.

1. *ad Cor.* 6, 10.

Vt nemo infamare Apoſtolos debeat, quaſi illi hæreticorum baptiſmata probaverint, aut eis ſine Eccleſiæ baptiſmo communicaverint, quando talia de hæreticis Apoſtoli ſcripſerunt: * & hoc, cum nondum hæreticæ peſtes acriores prorupiſſent; necdum quoque * *Marcion* de Ponto emerſiſſet, cujus * magiſter Cerdon ſub Hygino tunc Epiſcopo, qui in Vrbe nonus fuit, Romam venit; quem Marcion ſecutus * additis ad crimen augmentis, impudentius cæteris & abruptius in Deum Pa-

* P. *Al.* & cum nond.

* P. *Al* Marcion Ponticus emerſ.

* P. *Al.* mercedem

* P. *Al.* addidit ad criminis augmentum

trem Creatorem blaſphemare inſtituit, & hæreticum furorem ſacrilegis armis contra Eccleſiam rebellantem, ſceleratius & gravius armavit.

4. Quod ſi hæreſes conſtat poſtmodum plures ac pejores extitiſſe; & ſi retro nuſquam omnino præceptum, neque conſcriptum, ut hæretico tantum manus in pœnitentiam imponatur, & ſic ei communicetur; & ſi baptiſma non niſi *unum eſt, quod apud nos eſt, & intus eſt, & ſoli Eccleſiæ de divina dignatione conceſſum eſt; quæ iſta obſtinatio eſt, quæve præſumtio, humanam traditionem divinæ diſpoſitioni anteponere, nec animadvertere, indignari & iraſci Deum, quoties divina præcepta ſolvit & præterit humana traditio? Sicut per Eſaiam prophetam clamat & dicit: *Populus iſte labiis bonorificat me; cor vero eorum longe ſeparatum eſt à me. Sine cauſa autem colunt me, mandata & doctrinas bominum docentes.* Item Dominus in Euangelio increpans ſimiliter & objurgans ponit & dicit: **Rejicitis mandatum Dei, ut traditionem veſtram ſtatuatis.* Cujus præcepti memor * beatus Apoſtolus Paulus commonet ipſe quoque & inſtruit dicens: *Si quis aliter docet, & non acquieſcit ſanis verbis Domini noſtri Jeſu Chriſti & doctrinæ ejus, ſtupore * elatus eſt, nibil ſciens: * diſcedendum ab hujusmodi.*

* P. *Al.* unum eſt & intus eſt & ſ. Eccl.

Iſa. 29, 13.

Marc. 7, 9.

* P. *Al.* Rejeciſtis

* P. *Al.* beatus Paulus

1. *ad Tim.* 6, 3, 4, 5.

* P. *Al.* inflatus eſt

* P. *Al.* diſcede *Al.* diſcedite

5. Præclara ſane & legitima traditio Stephano fratre noſtro docente proponitur, quæ auctoritatem nobis idoneam præbeat. Nam in eodem loco epiſtolæ ſuæ addidit & adjecit: *Cum ipſi hæretici proprie alterutrum ad ſe venientes non baptizent, ſed communicent tantum.* Ad hoc enim malorum devoluta eſt Eccleſia Dei & ſponſa Chriſti, ut hæreticorum exempla ſectetur, ut ad celebranda ſacramenta * cœleſtia diſciplinam lux de tenebris mutuetur, & id faciant Chriſtiani, quod Antichriſti faciunt. Quæ vero eſt animi cæcitas, quæ pravitas, fidei unitatem de Deo Patre & de Jeſu Chriſti Domini & Dei noſtri traditione venientem nolle cognoſcere? Nam ſi iccirco apud hæreticos Eccleſia non eſt, quia una eſt & dividi non poteſt; ſi ideo illic Spiritus ſanctus non eſt, quia unus eſt & eſſe apud profanos & * extraneos non poteſt; utique & baptiſma quod in eadem unitate conſiſtit, eſſe apud hæreticos non poteſt, quia ſeparari neque ab Eccleſia neque à Spiritu ſancto poteſt.

* P. *Al.* cœleſtis diſciplinæ lux

* P. *Al.* extrarios

[Aug.

Digitized by Google

[Aug. *Quod ſi ita eſt; cum quisque in Ecclesia catholica baptiſmum acceperit, tamdiu in eo manet, quamdiu in Ecclesia & ipſe manet; ſi autem inde discesserit, discessit à baptiſmo; quod non ita eſt. Nam ideo redeunti non redditur, quia cum discederet, non amiſit. Quemadmodum autem* Spiritum ſanctum, *ſicut habent filii dilecti, non habent filii maligni; & tamen* baptiſmum *habent: ſic &* Eccleſiam, *ſicut habent catholici, non habent hæretici; & tamen baptiſmum habent.*] *Ibid.*

6. Aut ſi effectum baptiſmi majeſtati *nominis* tribuunt, ut qui *in nomine Jeſu Chriſti ubicunque & quomodocunque baptizantur*, innovati & ſanctificati judicentur; *cur non in ejusdem Chriſti *nomine* illic & manus baptizato imponitur ad accipiendum Spiritum ſanctum? cur eadem ejusdem majeſtas **nominis* non prævalet in manus impoſitione, quam valuiſſe contendunt in baptiſmi ſanctificatione? Nam ſi poteſt quis extra Eccleſiam natus templum Dei fieri; cur non poſſit ſuper templum & Spiritus ſanctus infundi? Qui enim peccatis in baptiſmo expoſitis ſanctificatus eſt & in novum hominem ſpiritaliter reformatus, ad accipiendum Spiritum ſanctum idoneus factus *non eſt? quando Apoſtolus dicat: *Quoquot in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.* *Qui poteſt apud hæreticos baptizatus Chriſtum induere, multo magis poteſt Spiritum ſanctum, quem Chriſtus miſit, accipere. Cæterum major erit mittente qui miſſus eſt, ut incipiat foris baptizatus Chriſtum quidem induiſſe; ſed Spiritum ſanctum non potuiſſe percipere; quaſi poſſit aut ſine Spiritu Chriſtus indui, *aut à Chriſto Spiritus ſeparari.

* P. *Al.* cur in ejusd.
* P. *Al.* nominis præv.
* P. *Al.* non eſt? quando A. d.
Ad Gal. 3, 27.
* P. *Al.* ſi Apoſtolus hæreticos
* *Al.* aut à Spiritu ſancto ſepar.

7. *Illud quoque ineptum, ut cum nativitas ſecunda ſpiritualis ſit, qua in Chriſto per lavacrum regenerationis naſcimur, dicant quod poſſit quis apud hæreticos ſpiritualiter naſci, ubi Spiritum negant eſſe. Peccata enim purgare & hominem ſanctificare aqua ſola non poteſt; niſi habeat & Spiritum ſanctum. Quare aut & Spiritum neceſſe eſt concedant eſſe illic, ubi baptiſma eſſe dicunt, aut nec baptiſma eſt, ubi Spiritus non eſt; quia baptiſma eſſe ſine Spiritu non poteſt.

* P. *Al.* Illud quoque, ut cum nativ. ſpir.

[Aug. Induunt *homines* Chriſtum, *aliquando uſq; ad ſacramenti perceptionem, aliquando uſq; ad vitæ ſanctificationem: atq; illud* *L. 5. c. 24.*

primum & bonis & malis poteſt eſſe commune, hoc autem alterum proprium eſt bonorum & piorum. Quapropter ſi baptiſma
1. Reg. 10, 10. eſſe ſine Spiritu non poteſt, *habent & Spiritum hæretici; ſed ad perniciem, non ad ſalutem; ſicut habuit Saul. Nam per*
Marc. 9, 38. *nomen Chriſti in Spiritu ſancto ejiciuntur dæmonia, quod & ille poterat, qui erat extra Eccleſiam, de quo diſcipuli Domino ſuggeſſerunt: ſicut habent avari, qui tamen non ſunt templum Dei:*
2. ad Cor. 6, 16. *Quoniam* quæ ſocietas templo Dei cum idolis? *Si autem non habent avari Spiritum Dei, & tamen habent baptiſma; poteſt eſſe ſine Spiritu baptiſma.*]

Quale eſt autem aſſerere & contendere, quod eſſe poſſint filii Dei, qui non ſint in Eccleſia nati? Baptiſma enim eſſe in quo
Ad Tit. 3, 5. homo vetus moritur & novus naſcitur, manifeſtat & probat
* P. Al. ſervavit beatus Apoſtolus dicens: * *Salvavit nos per lavacrum regenerationis.* Si autem in lavacro, i. e. in baptiſmo eſt regeneratio; quomodo generare filios Deo hæreſis per Chriſtum poteſt, quæ Chriſti ſponſa non eſt? Eccleſia eſt enim ſola, quæ Chriſto conjuncta & adunata ſpiritaliter filios generat, eodem
Ad Eph. 5, 25, 26. Apoſtolo rurſus dicente: *Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſe ipſum tradidit pro ea, ut eam ſanctificaret, purgans eam lavacro aquæ.* Si igitur hæc eſt dilecta & ſponſa, quæ ſola à Chriſto ſanctificatur & lavacro ejus ſola purgatur; manifeſtum eſt hæreſin (quæ ſponſa Chriſti non ſit, nec purgari nec ſanctificari lavacro ejus poſſit) filios Deo generare non poſſe.

8. Porro autem non per manus impoſitionem quis naſcitur, quando accipit Spiritum ſanctum, ſed in baptiſmo; ut Spiritum jam natus accipiat, ſicut in primo homine Adam fa-
Gen. 2, 7. ctum eſt. Ante enim Deus *eum plaſmavit, &* tunc *inſufflavit in faciem ejus flatum vitæ.* Nec enim poteſt accipi Spiritus; niſi prius fuerit, qui accipiat. Cum autem nativitas Chriſtianorum in baptiſmo ſit, baptiſmi autem generatio & ſanctificatio apud ſolam ſponſam Chriſti ſit, quæ parere ſpiritaliter & generare filios Deo poſſit; ubi, & ex qua, & cui natus eſt, qui filius Eccleſiæ non eſt, ut habere quis poſſit Deum Patrem, ante Eccleſiam matrem?

Ibid. [Aug. *Si propterea* filios Dei generare non poteſt hæreſis per Chriſtum, *quia* Chriſti ſponſa non eſt; *nec turba illa malorum*

rum intus conſtitutorum poteſt, quia & ipſa Chriſti ſponſa non eſt. Deſignatur enim Chriſti ſponſa ſine macula & ruga: *ergo aut non omnes baptizati filii ſunt Dei, aut poteſt & non ſponſa generare filios Dei. Sicut autem quæritur, utrum* ſpiritaliter natus *ſit, qui baptiſmum Chriſti apud hæreticos accepit: ita quæri poteſt, utrum ſpiritaliter natus ſit, qui baptiſmum Chriſti non ad Deum veraci corde converſus in catholica accepit, nec tamen ideo baptiſmum non accepit.*] *Ad Eph. 5, 27.* Conf. 2. *Retr. c. 18.*

9. Cum vero nulla omnino hæreſis, ſed neq; aliquod ſchiſma habere ſalutaris baptiſmi ſanctificationem foris poſſit; cur in tantum Stephani fratris noſtri obſtinatio dura prorupit, ut etiam de *Marcionis* baptiſmo, item *Valentini* & * *Appelletis*, & cæterorum blaſphemantium in Deum Patrem, contendat filios Deo naſci? & illic in nomine Jeſu Chriſti dicat remiſſionem peccatorum dari, ubi blaſphematur in Patrem & in Dominum Deum Chriſtum? Quo in loco conſiderandum eſt, frater cariſſime, pro fide & religione ſacerdotalis loci, quo fungimur, an conſtare Sacerdotis Dei ratio in die judicii poſſit, aſſerentis & probantis & in acceptum referentis blaſphemantium baptiſmata; cum Dominus comminetur & dicat: *Et nunc præceptum hoc ad vos eſt, ô Sacerdotes, ſi non audieritis, & ſi non poſueritis in corde veſtro, ut detis honorem nomini meo; dicit Dominus omnipotens, immittam in vos maledictionem, & maledicam benedictionem veſtram.*

* P. *Al.* Appellis *Al.* Apelletis

Malach. 2, 1, 2.

10. Dat honorem Deo, qui *Marcionis* baptiſmo communicat? * Dat honorem Deo, qui apud eos, qui in Deum blaſphemant, remiſſionem peccatorum dari judicat? Dat honorem Deo, qui foris de adultera & fornicaria naſci Deo filios aſſeverat? Dat honorem Deo, qui unitatem & veritatem de divina lege venientem non tenens hæreſes contra Eccleſiam vindicat? Dat honorem Deo, qui hæreticorum amicus & inimicus Chriſtianorum Sacerdotes Dei veritatem Chriſti & Eccleſiæ unitatem * tuentes *abſtinendos* putat? Si ſic honor Deo datur; ſi ſic à cultoribus & Sacerdotibus ejus timor Dei & diſciplina ſervatur; abjiciamus arma, manus demus in captivitatem, tradamus diabolo ordinationem Euangelii, diſpoſitionem Chriſti, majeſtatem Dei; divinæ militiæ ſacramenta ſolvantur, ſacrorum

* Hæc periodus *al.* eſt omiſſa.

* P. *Al.* tenentes

V. Aug. *l.* 5. *de B. c. D. c.* 25.

crorum

Digitized by Google

* P. *Al.* dedantur crorum cœleſtium ſigna * prodantur: ſuccumbat & cadat Eccleſia hæreticis, lux tenebris, fides perfidiæ, ſpes deſperationi, ratio errori, immortalitas morti, caritas odio, veritas mendacio, Chriſtus Antichriſto.

11. Merito & ſic in dies ſingulos ſchiſmata & hæreſes ſurgunt, crebrius atque liberius excreſcunt, & ſerpentinis * criminibus pullulantes, adverſum Eccleſiam Dei majoribus viribus venenorum ſuorum virus exprimunt, dum illis advocatione quorundam & auctoritas præſtatur & firmitas; dum baptiſma eorum defenditur, dum fides, dum veritas proditur, dum id, quod contra Eccleſiam foris geritur, intus in ipſa Eccleſia vindicatur. Quod ſi eſt apud nos, frater dilectiſſime, Dei timor; ſi tenor prævalet fidei; ſi cuſtodimus Chriſti præcepta; ſi incorruptam atque inviolatam ſponſæ ejus ſanctitatem tuemur; ſi hærent ſenſibus & cordibus noſtris verba Domini dicentis: *Putas? Cum venerit Filius hominis, inveniet fidem in terra?* quia fideles Dei milites, qui Deo fide & religione ſincera militamus, commiſſa nobis divinitus caſtra fideli virtute ſervemus.

* P. *Al.* crinibus

Luc. 18, 8.

12. Nec *conſuetudo*, quæ apud quosdam obrepſerat, impedire debet, quo minus veritas prævaleat & vincat. Nam conſuetudo ſine veritate, vetuſtas erroris eſt: propter quod relicto errore ſequamur veritatem, ſcientes quia & apud Eſdram veritas vicit: ſicut ſcriptum eſt: *Veritas manet & invaleſcit in æternum, & vivit & obtinet in ſecula ſeculorum.* * *Nec eſt apud eam accipere perſonam, nec differentias; ſed quæ ſunt juſta facit; nec eſt in judicio ejus iniquum, ſed fortitudo & regnum & majeſtas & poteſtas omnium ſeculorum: Benedictus Deus veritatis!* Quam veritatem nobis Chriſtus oſtendens in Euangelio ſuo dicit: *Ego ſum veritas.* Propter quod ſi in Chriſto ſumus & Chriſtum in nobis habemus; ſi manemus in veritate, & veritas in nobis manet; ea quæ ſunt vera teneamus.

3. *Eſdr.* 4, 38, 39.
* P. *Al.* Hoc eſt

Joan. 14, 6.

13. Fit autem ſtudio præſumtionis & contumaciæ, ut quis magis ſua prava & falſa defendat, quam ad alterius * recta & vera conſentiat. Cui rei proſpiciens beatus Paulus Apoſtolus ad Timotheum ſcribit & monet, *Epiſcopum non litigioſum,* * ſed *mitem* & *docibilem* eſſe debere: Docibilis autem ille eſt, qui

* P. *Al.* facta & dicta conſ.
2. *ad Tim.* 2, 24.
* P. *Al.* nec contentioſum, ſ.

qui eſt ad diſcendi patientiam lenis & mitis: Oportet enim Epiſcopum non tantum docere; ſed & diſcere: quia & ille melius docet, qui quotidie creſcit & proficit diſcendo meliora. Quod ipſum quoque idem Apoſtolus Paulus docet, præmonens, ut *ſi* 1. *ad Cor.* 14, 30. *alii ſedenti melius revelatum fuerit, prior taceat.* In compendio eſt autem apud religioſas & ſimplices mentes & errorem deponere & invenire atque * eruere veritatem. Nam ſi ad divinæ * P. *Al.* diſcernere traditionis caput & originem revertamur, ceſſat error humanus, & ſacramentorum cœleſtium ratione perſpecta, quicquid ſub caligine ac nube tenebrarum obſcurum latebat, in lucem veritatis aperitur.

14. Si * canalis aquam ducens, qui copioſe prius & largi- * P. *Al.* ſi canalis aquæ, qui cop. ter profluebat, ſubito deficiat; nonne ad fontem pergitur, ut illic defectionis ratio noſcatur, utrumne areſcentibus venis, in capite unda ſiccaverit, an vero integra inde & plena procurrens in medio itinere deſtiterit? ut ſi vitio interrupti aut bibuli canalis effectum eſt, quo minus aqua * continua perſeveran- * P. *Al.* perſeveranter continua ac j. perfluat, ter ac jugiter flueret; refecto & confirmato canali ad uſum atque ad potum civitatis aqua collecta eadem ubertate atque integritate repræſentetur, qua de fonte proficiſcitur. Quod & nunc facere oportet Dei Sacerdotes præcepta divina ſervantes, ut ſi in aliquo nutaverit & vacillaverit veritas, ad originem Dominicam & Euangelicam & Apoſtolicam traditionem revertamur, & inde ſurgat actus noſtri ratio, unde & ordo & origo ſurrexit.

15. Traditum eſt enim nobis, quod ſit *unus Deus*, & Chri- *Ad Eph.* 4, 4, 6. ſtus unus, & *una ſpes*, & *fides una*, & una Eccleſia, & *baptiſma unum* non niſi in una Eccleſia conſtitutum, à qua unitate quisquis diſceſſerit, cum hæreticis neceſſe eſt inveniatur, quos dum contra Eccleſiam vindicat, ſacramentum divinæ traditionis impugnat.

[Aug. *Cur ergo ſi Apoſtolorum temporibus inveniamus fuiſſe* *d. l. c.* 26. *quoſdam quibus* una ſpes *non erat*, & unum baptiſma * *erat*, * *Al.* Cum ergo ipſis Ap. t. *non ex ipſo fonte ita in nos ducitur veritas, ut appareat nobis ſic fieri poſſe, ut cum ſit una Eccleſia*, * *ſit ſpes una & baptiſma* * *Al.* erat ex ipſo fonte, *unum, habeant tamen unum baptiſma, qui non habent unam Eccleſiam; ſicut illis etiam temporibus fieri potuit, ut baptiſma* * *Al.* ſicut ſpes una

* Al. non haberent. *unum haberent, qui unam ſpem * non haberent? Quomodo enim habebant* unam ſpem *cum ſanctis & juſtis illi, qui dicebant:*
1. ad Cor. 15, 32. Manducemus & bibamus; cras enim moriemur, *dicentes quod non eſſet reſurrectio mortuorum: & tamen in ipſis erant,*
1. ad Cor. 1, 13. *quibus idem dicit Apoſtolus*, Nunquid Paulus pro vobis crucifixus eſt, aut in nomine Pauli baptizati eſtis? *Ad eos enim*
1. ad Cor. 15, 12. *apertiſſime ſcribit, dicens:* Quomodo quidam in vobis dicunt, quia reſurrectio mortuorum non eſt?]

Cujus unitatis ſacramentum expreſſum videmus etiam in
Cant. 4, 12, 13, 15. Cantico Canticorum ex perſona Chriſti dicentis: *Hortus concluſus, ſoror mea, ſponſa, fons ſignatus, puteus aquæ vivæ, paradiſus cum fructu pomorum.* Si autem Eccleſia ejus hortus concluſus eſt & fons ſignatus; quomodo in eundem hortum introire, aut bibere de fonte ejus poteſt, qui in Eccleſia non eſt?

d. l. c. 27. [Aug. *Quod in Cantico Canticorum Eccleſia ſic deſcribitur,* Hortus concluſus, ſoror mea, ſponſa, fons ſignatus, puteus aquæ vivæ, paradiſus cum fructu pomorum; *hoc intelligere non audeo, niſi in ſanctis & juſtis, non in avaris & fraudatoribus, & raptoribus, & fœneratoribus, & ebrioſis, & invidis, quos tamen cum juſtis baptiſmum habuiſſe communem, cum quibus communem non habebant utique caritatem, ex ipſius Cypriani literis, ſicut*
Lib. 2. contra Creſcon. c. 15. *ſæpe commemoravi, uberius diſcimus & docemus. Hoc de viſibilis baptiſmatis Sacramento accipientes tantum errant, ut res abſurdiſſimas fateri cogantur inviti: quod ad illum ſcilicet*
* Al. fontem, qui pr. * fontem *vivum, qui proprius eſt* unicæ columbæ, *ad hor-*
Act. 8, 13. tum concluſum puteumq; ſignatum *potuerit accedere Simon Magus, quem legimus à Philippo baptizatum; potuerint accedere*
Ep. 8, 1. *tot ficti, de quibus gemens loquitur Cyprianus;* ſeculo verbis ſolis & non factis renunciantes.]

* P. Al. indicans Item Petrus ipſe quoque demonſtrans & * vindicans unitatem
* P. Al. monuit per u. ſ. b. u. e. ſ. nos poſſe mandavit & monuit, niſi per unum ſolum baptiſma unius Eccle-
* P. Al. ſalvari non poſſe. ſiæ * ſalvari nos non poſſe. *In arca,* inquit, *Noë pauci, i. e. octo animæ ſalvæ factæ ſunt per aquam, quod & vos ſimiliter ſalvos fa-*
1. Petr. 3, 20, 21. *ciet baptiſma.*

16. Quam brevi & ſpiritali compendio unitatis ſacramentum manifeſtavit? Nam ut in illo mundi baptiſmo, quo iniquitas antiqua purgata eſt, qui in arca Noë non fuit, non potuit

tuit per aquam ſalvus fieri: ita nec nunc poteſt per baptiſmum ſalvus videri, qui baptizatus in Eccleſia non eſt, quæ ad arcæ unius ſacramentum Dominica unitate fundata eſt.

[Aug. *Certe manifeſtum eſt id quod dicitur in Eccleſia* intus & fo ris, *in corde non in corpore cogitandum: quandoquidem omnes qui corde ſunt intus in arcæ unitate, per eandem aquam ſalvi ſiunt; *per aquam omnes qui corde ſunt foris, ſuo etiam corpore foris ſint, ſive non ſint, tanquam unitatis adverſarii moriuntur. Sicut ergo non alia, ſed eadem aqua** in arca *poſitos ſalvos fecit, & extra arcam poſitos interemit: ſic non alio, ſed eodem baptiſmo, & boni catholici ſalvi ſiunt, & mali catholici vel hæretici pereunt.*] *L. 5. de B. c. D. c. 28.* * *Al.* per quam * *Al.* & in arca

Obſervatur itaque à nobis & tenetur, frater cariſſime, explorata & perſpecta veritate, ut omnes qui ex quacunque hæreſi ad Eccleſiam convertuntur, Eccleſiæ unico legitimo baptiſmo baptizentur, exceptis his qui baptizati in Eccleſia prius fuerant, & ſic ad hæreticos tranſierant: hos enim oportet cum redeunt, acta pœnitentia per manus impoſitionem ſolam recipi, & in ovile, unde erraverant, à paſtore reſtitui. Opto te, frater cariſſime, ſemper bene valere.

EPISTOLA LXXV.

Ad Cyprianum Firmiliani contra eandem epiſtolam Stephani.

Firmilianus Cypriano *fratri in Domino Salutem.

Conf. Euſeb. *l. 7. H. E. c. 4.* Aug. *l. 5. de B. c. D. c. 25. & l. de un. bapt. c. 14.* * P. *Al.* fratr. ſal.

A*Ccepimus, per Rogatianum cariſſimum noſtrum Diaconum à vobis miſſum, literas quas ad nos feciſti, frater dilectiſſime, & gratias* propter hoc Domino maximas egimus, quod contigerit, ut qui corpore ab invicem ſeparamur, ſic ſpiritu adunemur; quaſi non unam tantum religionem tenentes, ſed* in ipſa atque in eadem domo ſimul inhabitantes. Quod & decet dicere, quia & ſpiritalis domus Dei una eſt.* Erit enim * in noviſſimis, *ait Propheta*, diebus manifeſtus mons Domini & domus Dei * ſupervertices montium. *In quam convenientes cum jucunditate adunantur, ſecundum* quod

* P. *Al.* propter hæc * P. *Al.* in una atq; i. e. *Eſa. 2, 2.* * P. *Al.* in noviſſ. diebus m. m. d. * P. *Al.* ſuper verticem

Digitized by Google

Pſ. 26, (27,) 4. *quod & in Pſalmo hoc poſtulatur à Domino*, inhabitare in domo Dei per omnes dies vitæ. *Vnde & in alio loco manifeſtatum eſt,*
Pſ. 132. (133,) 1. *eſſe apud ſanctos magnam voluntatis caritatem in unum convenire.* Ecce, *inquit*, quam bonum & * voluptibile eſt, ut * habitent fratres in unum! *Adunatio enim & pax & concordia, non ſolum hominibus fidelibus & cognoſcentibus veritatem, ſed & Angelis ipſis cœleſtibus voluptatem maximam præſtat, de quibus dicit ſermo divinus*, eſſe gaudium in uno peccatore pœnitentiam agente, *& ad*
Luc. 15, 10. *unitatis vinculum revertente. Quod utique non diceretur de Angelis, converſationem in cœlo habentibus; niſi ipſi quoque eſſent nobis adunati, qui noſtra adunatione lætantur: ſicut * è contrario utique contriſtantur, quando vident diverſas quorundam mentes & ſciſſas voluntates, quaſi non tantum unum & eundem Dominum ſimul invocent; ſed ſeparatis & diviſis ab invicem nec confabulatio jam poſſit eſſe aut ſermo communis.*

* Al. voluptabile

* P. Al. inhabitent

* G. Al. è contrario triſtantur

2. *Niſi quod nos gratiam referre Stephano in iſto poſſumus, quod per illius inhumanitatem nunc effectum ſit, ut fidei & ſapientiæ veſtræ experimentum caperemus. Sed non ſi nos propter Stephanum hanc beneficii gratiam cepimus; ſtatim Stephanus beneficio & gratia digna commiſit. Neque enim & Judas perfidia ſua & proditione, qua ſcelerate circa Salvatorem operatus eſt, dignus videri poteſt, quaſi cauſam bonorum tantorum ipſe præſtiterit, ut per illum mundus & gentium populus * liberaretur. Sed hæc interim quæ à Stephano geſta ſunt, prætereantur, ne dum audaciæ & inſolentiæ ejus meminimus, de rebus ab eo improbe geſtis longiorem mœſtitiam nobis inferamus. De vobis autem cognoſcentes, quod ſecundum regulam veritatis & ſapientiam Chriſti, hoc de quo nunc * quæritur diſpoſueritis, cum magna lætitia exultavimus & Deo gratias egimus: quia invenimus in fratribus tam longe poſitis tantam nobiſcum fidei * & veritatis unanimitatem. Potens eſt enim gratia Dei copulare & conjungere caritatis atq; unitatis vinculo; etiam ea quæ videntur longiore terrarum ſpatio eſſe diviſa. Secundum quod & olim intervallo*
Ezech. 14, 14, 20. *temporum ſeparatos ab Job & Noë, qui in primis fuerant, Ezechielem & Danielem, poſteriores ætate ad unanimitatis vinculum virtus divina conjunxit: ut quamvis temporibus longis diſcreti eſſent, eadem tamen divina inſpiratione ſentirent.*

* P. Al. enim

* P. & G. Al. liberaretur paſſione Domini.

* P. Al. ſequitur

* P. Al. & ver. unitatem.

3. *Quod & nunc in vobis animadvertimus, ut qui longiſſimis regio-*

Digitized by Google

regionibus à nobis ſeparati eſtis; ſenſu tamen & ſpiritu copulatos vos
eſſe nobiscum probaretis. Quod totum hoc ſit divina unitate. Nam
cum Dominus unus atq; idem ſit, qui habitat in nobis, conjungit ubiq;
& copulat ſuos vinculo unitatis. Vnde in univerſam terram exi- Pſ. 18, (19,) 5.
vit ſonus eorum, qui à Domino miſſi ſunt unitatis Spiritu velociter
currentes. * Sicut è contrario nihil prodeſt aliquos proximos & jun- *P. al. Sic è contr.
ctos ſibi eſſe corporibus; ſi animo & mente diſſideant; quando aduna-
ri animæ omnino non poſſint, quæ ſe à Dei unitate diviſerint: Ecce Pſ. 72, (73,) 27.
enim, inquit, qui longinquant ſe abs te, peribunt! ſed tales judi-
cium Domini pro merito ſuo ſubibunt, recedentes à verbis ejus, qui Pa-
trem pro unitate deprecatur & dicit: Pater, da, ut quomodo Joa. 17, 21.
ego & tu unum ſumus; ſic & hi in nobis unum ſint. Nos vero
ea, quæ à vobis ſcripta ſunt, quaſi noſtra propria ſuscipimus, nec in
transcurſu legimus; ſed ſæpe repetita memoriæ * mandavimus: neq; *P. & G. al. man-
obeſt utilitati ſalutari aut eadem retexere ad confirmandam verita- damus
tem, aut & quædam addere ad cumulandam probationem. Si quid
autem à nobis additum fuerit, non ſic additur quaſi à vobis aliquid
minus dictum ſit; ſed quoniam ſermo divinus humanam naturam ſu-
pergreditur, nec poteſt totum & perfectum anima concipere. Iccirco
& tantus eſt numerus Prophetarum, ut multiplex divina ſapientia
per multos diſtribuatur. Vnde & tacere præcipitur primo in pro- 1. ad Cor. 14, 30.
phetia loquenti, ſi ſecundo fuerit revelatum. Qua ex cauſa ne-
ceſſario apud nos fit, ut per ſingulos annos Seniores & Præpoſiti in
unum conveniamus ad diſponenda ea, quæ curæ noſtræ commiſſa ſunt:
ut ſi qua graviora ſunt, communi conſilio dirigantur; Lapſis quoque
fratribus & poſt lavacrum ſalutare à diabolo vulneratis per pœniten-
tiam medela quæratur; non quaſi à nobis remiſſionem peccatorum con-
ſequantur, ſed ut per nos ad intelligentiam delictorum ſuorum conver-
tantur, & Domino plenius ſatisfacere cogantur.

4. Quoniam vero legatus iſte à vobis miſſus regredi ad vos fe-
ſtinabat, & hybernum tempus urgebat; quantum potuimus ad ſcripta
veſtra reſcripſimus. Et quidem quantum ad id pertineat, quod Ste-
phanus dixit, quaſi Apoſtoli eos qui ab hæreſi veniant baptizari
prohibuerint, & hoc cuſtodiendum poſteris tradiderint, pleniſſime V. Ep. 74, 3. & 9.
vos reſpondiſtis, neminem tam ſtultum eſſe, qui hoc credat Apoſtolos
tradidiſſe, quando etiam ipſas hæreſes conſtet execrabiles ac dete-
ſtandas poſtea extitiſſe: Cum & Marcion Cerdonis diſcipulus in-

veniatur ſero poſt Apoſtolos & poſt longa ab eis tempora, ſacrilegam adverſus Deum traditionem induxiſſe; Apelles quoq; blaſphemiæ ejus conſentiens, multa alia nova & graviora fidei ac veritati inimica addiderit. Sed & Valentini & Baſilidis tempus manifeſtum eſt, quod & ipſi poſt Apoſtolos & poſt longam ætatem, adverſus Eccleſiam Dei ſceleratis mendaciis ſuis rebellaverint. Cæteros quoque hæreticos conſtat pravas ſuas ſectas & inventiones perverſas prout quisq; errore * ductus eſt, poſtea induxiſſe; quos omnes manifeſtum eſt à ſemet ipſis damnatos eſſe, & ante diem judicii inexcuſabilem ſententiam adverſus ſemet ipſos dixiſſe: quorum baptiſma qui confirmat, quid aliud quam cum ipſis ſe adjudicat, & ſe ipſe participem talibus faciendo condemnat?

* P. Al. ductus eſt, indux.

Ad Tit. 3, 11.

5. Eos autem qui Romæ ſunt, non ea in omnibus obſervare, quæ ſint ab origine tradita, & fruſtra Apoſtolorum auctoritatem prætendere, ſcire quis etiam inde poteſt, quod circa celebrandos dies Paſchæ, & circa multa alia divinæ rei ſacramenta, videat eſſe apud illos aliquas diverſitates, nec obſervari illic omnia æqualiter, quæ Hieroſolymis obſervantur. Secundum quod * in cæteris quoque plurimis provinciis, multa pro locorum & * nominum diverſitate variantur; nec tamen propter hoc ab Eccleſiæ Catholicæ pace atq; unitate aliquando diſceſſum eſt. Quod nunc Stephanus auſus eſt facere, rumpens adverſum vos pacem, quam ſemper anteceſſores ejus vobiſcum amore & honore mutuo cuſtodierunt: adhuc etiam infamans Petrum & Paulum beatos Apoſtolos, quaſi hoc ipſi tradiderint; qui in epiſtolis ſuis hæreticos execrati ſunt, & ut eos evitemus monuerunt. Unde apparet, traditionem hanc humanam eſſe, quæ hæreticos aſſerit, & baptiſma; quod non niſi ſolius Eccleſiæ eſt, eos habere defendit.

* G. Al. in cæt. q. prov.
* Forte; hominum

6. Sed & ad illam partem bene * à vobis reſponſum eſt, ubi Stephanus in epiſtola ſua dixit, Hæreticos quoque ipſos in Baptiſmo convenire, & quod * ad alterutrum ad ſe venientes non baptizent, ſed communicent tantum; quaſi & nos hoc facere debeamus. Quo in loco, etſi vos jam probaſtis ſatis ridiculum eſſe, ut quis ſequatur errantes; illud tamen ex abundanti addimus, non eſſe mirum, ſi ſic hæretici agant, qui etſi in quibusdam minoribus diſcrepant; in eo tamen quod eſt maximum, unum & eundem conſenſum tenent, ut blaſphement Creatorem, quædam ſomnia ſibi & * phantaſmata

* P. Al. à nobis
Vid. Ep. præced. 74
* R. Forte alterutrum
Vid. Ep. 74. n. 1.
* P. Al. phantaſma

*ſmata ignoti Dei confingentes: * quos utiq; conſequens eſt ſic conſentire in baptiſmi ſui vanitate, ut conſentiunt in repudianda divinitatis veritate. De quibus quoniam longum eſt ad ſingula eorum, vel ſceleſta, vel ſupervacua reſpondere; ſatis eſt breviter illud in compendio dicere; eos qui non teneant verum Dominum Patrem, tenere non poſſe, nec Filii nec Spiritus ſancti veritatem. Secundum quod etiam illi, * qui* κατάφρυγες *appellantur & novas prophetias uſurpare conantur, nec Patrem poſſunt habere, nec Filium, nec Spiritum ſanctum; à quibus ſi quæramus, quem Chriſtum prædicent, reſpondebunt eum ſe prædicare, qui miſerit Spiritum per Montanum & Priſcam locutum. In quibus cum animadvertamus, non veritatis Spiritum, ſed erroris fuiſſe; cognoſcimus eos, qui falſam illorum prophetiam contra Chriſti fidem vindicant, Chriſtum habere non poſſe. Sed & cæteri quoq; hæretici, ſi ſe ab Eccleſia Dei ſciderint, nihil habere poteſtatis aut gratiæ poſſunt; quando omnis poteſtas & gratia in Eccleſia conſtituta ſit, ubi præſident majores natu, qui & baptizandi & manum imponendi & ordinandi poſſident * poteſtatem. Hæretico enim ſicut ordinare non licet, nec manum imponere; ita nec baptizare, nec quicquam ſancte nec ſpiritaliter gerere, quando alienus ſit a ſpiritali & deifica ſanctitate. Quod totum nos jampridem in Iconio, qui Phrygiæ locus eſt, collecti in unum convenientibus ex Galatia & Cilicia & cæteris proximis regionibus confirmavimus, tenendum contra hæreticos firmiter & vindicandum, cum à quibusdam de iſta re dubitaretur.*

* P. *Al.* quo
* P. *Al.* Cataphrigæ *Al.* Cataphriges
* P. *Al.* facultatem

7. *Et quoniam Stephanus & qui illi conſentiunt, contendunt dimiſſionem peccatorum & ſecundam nativitatem in hæreticorum baptiſma poſſe procedere, apud quos etiam * ipſi confitentur Spiritum ſanctum non eſſe; conſiderent * & intelligant, ſpiritalem nativitatem ſine Spiritu eſſe non poſſe; ſecundum quod & beatus Paulus Apoſtolus eos qui ab Joanne baptizati fuerant, priusquam miſſus eſſet à Domino Spiritus ſanctus, baptizavit denuo ſpiritali baptiſmo, & ſic eis manum impoſuit, ut acciperent Spiritum ſanctum. Quale eſt autem ut cum Paulum poſt Joannis baptiſma iterato diſcipulos ſuos baptizaſſe videamus; nos eos qui ab hæreſi ad Eccleſiam veniunt, poſt illicitam & profanam eorum tinctionem baptizare dubitemus? * Niſi ſi his * Epiſcopis, de quibus * nunc, minor fuit Paulus; ut hi quidem poſſint per ſolam manus impoſitionem venientibus hæreticis dare Spiritum ſanctum;*

* P. *Al.* Epiſcopi conf.
* P. *Al.* intell. nativ. ſ. Sp.
Act. 19, 5.
* G. *Al.* Niſi his Apoſtolis, quibus n. m. f. P.
* P. *Al.* Epiſcop. quib. nunc
* P. *Al.* non min.

ſanctum; Paulus autem idoneus non fuerit, qui ab Joanne baptizatis Spiritum ſanctum per manus impoſitionem daret, niſi eos prius etiam Eccleſiæ baptiſmo baptizaſſet.

* P. Al. invoca Trinitatem
1. ad Cor. 2, 6.
* P. Al. ut qui eſt hoc aut def.
* P. Al. hoc autem

8. *Illud quoque abſurdum, quod non putant quærendum eſſe, quis ſit ille, qui baptizaverit; eo quod qui baptizatus ſit, gratiam conſequi potuerit* * invocata Trinitate nominum Patris & Filii & Spiritus ſancti. *Deinde hæc erit* ſapientia, *quam ſcribit Paulus eſſe* in his, qui perfecti ſunt. **At quis eſt in Eccleſia perfectus & ſapiens, qui * hoc aut defendat, aut credat, quod invocatio hæc nominum nuda ſufficiat ad remiſſionem peccatorum & baptiſmi ſanctificationem? cum hæc tunc utique proficiant, quando & qui baptizat habet Spiritum ſanctum, & baptiſma quoq; ipſum non ſit ſine Spiritu conſtitutum. Sed dicunt* eum, qui quomodocunque foris baptizatur, mente & fide ſua baptiſmi gratiam conſequi poſſe: *quod & ipſum ſine dubio ridiculum eſt, quaſi de cœlo adducere ad ſe poſſit aut mens prava juſtorum ſanctificationem, aut fides falſa credentium veritatem. Non omnes autem qui nomen Chriſti invocant, audiri * & invocationem ſuam conſequi aliquid gratiæ poſſe, Dominus ipſe manifeſtat dicens:* Multi venient in nomine meo dicentes: Ego ſum Chriſtus: & multos fallent. *Nulla * quippe differentia eſt inter pſeudoprophetam & hæreticum. Nam ut ille in nomine * Dei aut Chriſti; ita iſte in ſacramento baptiſmi fallit. Mendacio uterq; nititur, ad decipiendas hominum voluntates.*

* P. Al. & per invoc.
Marc. 13, 6.
* P. Al. denique
* G. Al. Dei & Chriſti

* P. Nolo a.
* G. Al. annuos temporis
* P. Al. ſubruerint

9. **Volo autem vobis & de hiſtoria, quæ apud nos facta eſt, exponere ad hoc ipſum pertinente. Ante viginti enim & duos fere * annos, temporibus poſt Alexandrum Imperatorem, multæ iſtic conflictationes & preſſuræ acciderunt, vel in commune omnibus hominibus, vel privatim Chriſtianis: terræ etiam motus plurimi & frequentes extiterunt, ut per Cappadociam & per Pontum multa * ſubruerent, quædam etiam civitates in profundum receptæ dirupti ſoli hiatu devorarentur; ut ex hoc perſecutio quoq; gravis adverſum nos Chriſtiani nominis fieret. Quæ poſt longam retro ætatis pacem repente oborta, de inopinato & inſueto malo ad turbandum populum noſtrum terribilior effecta eſt. Serenianus tunc fuit in noſtra provincia Præſes, acerbus & dirus perſecutor. In hac autem perturbatione conſtitutis fidelibus, & huc atq; illuc perſecutionis metu fugientibus, & patrias ſuas relinquentibus, atq; in alias partes regionum transeuntibus*

(erat

Digitized by Google

*(erat enim tranſeundi facultas, eo quod perſecutio illa, non per totum mundum, ſed localis fuiſſet:) emerſit iſtic ſubito quædam mulier, quæ in ecſtaſi conſtituta, * propheten ſe præferret, & quaſi ſancto Spiritu plena ſic ageret. Ita autem principalium dæmoniorum impetu ferebatur, ut per longum tempus ſollicitaret & deciperet fraternitatem, ac mirabilia quædam & portentoſa perficiens, & facere ſe terram moveri polliceretur. Non quod dæmoni tanta eſſet poteſtas, ut terram movere aut elementum concutere * juſſu valeret; ſed quod nonnunquam ſpiritus nequam præſciens & intelligens terræmotum futurum, id ſe facturum eſſe ſimularet, quod futurum videret: quibus mendaciis & jactationibus ſubegerat mentes ſingulorum, ut ſibi obedirent, & quocunq; præciperet & duceret ſequerentur; faceret quoq; mulierem illam cruda hyeme nudis pedibus per aſperas nives ire; nec vexari in aliquo aut lædi * illa * diſcurſione; diceret etiam ſe in Judæam & Hieroſolymam feſtinare, fingens tanquam inde veniſſet.*

* P. Al. prophetam ſe proferret

* P. Al. niſu Al. viſu

* P. Al. ulla

* P. Al. diſcuſſione

10. *Hic & unum de Presbyteris * Ruſticum, item & alium Diaconum fefellit, ut eidem mulieri commiſcerentur; quod paulo poſt detectum eſt. Nam ſubito apparuit illi unus de Exorciſtis vir probatus & circa religioſam diſciplinam bene ſemper converſatus, qui exhortatione quoq; fratrum plurimorum, qui & ipſi fortes ac laudabiles in fide aderant, excitatus, erexit ſe contra illum ſpiritum nequam revincendum; qui ſubtili fallacia etiam hoc paulo ante prædixerat, venturum quendam adverſum & tentatorem infidelem. Tamen ille Exorciſta inſpiratus Dei gratia fortiter reſtitit, & eſſe illum nequiſſimum Spiritum, qui prius ſanctus putabatur, oſtendit. Atqui illa mulier, quæ prius per præſtigias & fallacias dæmonis * multa ad deceptionem fidelium * moliebatur, inter cætera, quibus plurimos deceperat, etiam hoc frequenter auſa eſt, ut & invocatione non contemtibili ſanctificare ſe * panem & Euchariſtiam facere ſimularet, & ſacrificium Domino * ſine ſacramento ſolitæ * prædicationis offerret; baptizaret quoq; uſitata & legitima verba interrogationis uſurpans, ut nil diſcrepare ab Eccleſiaſtica regula * videretur. Quid igitur de hujus baptiſmo dicemus, * quo nequiſſimus dæmon per mulierem baptizavit? Nunquid & hoc Stephanus, & qui illi conſentiunt, comprobant? maxime cui nec ſymbolum Trinitatis, nec interrogatio legitima & Eccleſiaſtica defuit? Poteſt credi aut remiſſio peccatorum data; aut lavacri ſalutaris regeneratio rite perfecta, ubi omnia*

* G. Al. ruſticum

* P. Al. multas

* P. Al. movebatur

* P. Al. pacem

* R. *Forte* ſive ſacramentum ſolitæ precationis off.

* P. *forte*, precationis

* P. Al. viderentur.

* P. Al. quomodo

quamvis ad imaginem veritatis, tamen per dæmonem geſta ſunt? Niſi ſi & dæmonem in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti gratiam baptiſmi dediſſe contendunt, qui hæreticorum baptiſma defendunt. Apud quos ſine dubio idem error eſt, dæmonum fallacia ipſa eſt; quando apud illos omnino Spiritus ſanctus non eſt.

11. *Illud etiam quale eſt quod vult Stephanus,* his qui apud hæreticos baptizantur, adeſſe præſentiam & ſanctimoniam Chriſti? *Nam ſi non mentitur Apoſtolus dicens:* Quotquot in Chriſto tincti eſtis, Chriſtum induiſtis; *utiq; qui illic in Chriſto baptizatus eſt, induit Chriſtum: ſi autem induit Chriſtum, accipere potuit & Spiritum ſanctum, qui à Chriſto miſſus eſt, & fruſtra illi venienti ad accipiendum Spiritum manus imponitur; niſi ſi à Chriſto *Spiritum induit, ut apud hæreticos ſit quidem Chriſtus; non ſit autem illic Spiritus ſanctus. Decurramus vero breviter & cætera, quæ à vobis copioſe & pleniſſime dicta ſunt, feſtinante vel maxime ad vos Rogatiano Diacono cariſſimo noſtro. Sequitur enim illud, quod interrogandi ſunt à nobis, qui hæreticos defendunt, utrum carnale ſit eorum baptiſma, an ſpiritale. Si enim carnale eſt, nihil differunt à Judæorum baptiſmo, quo ſic illi utuntur, ut eo tanquam communi & vulgari lavacro tantum ſordes laventur. *Sin autem ſpiritale eſt; quomodo apud illos eſſe baptiſma ſpiritale poteſt, apud quos Spiritus ſanctus non eſt? Ac per hoc *aqua, qua tinguntur, lavacrum eſt illis carnale tantum, non baptiſmi ſacramentum. Quod ſi baptiſma hæreticorum habere poteſt regenerationem ſecundæ nativitatis; non hæretici, ſed *filii Dei computandi ſunt, qui apud illos baptizantur. Secunda enim nativitas, quæ eſt in baptiſmo, filios Dei generat.*

12. *Si autem ſponſa Chriſti una eſt, quæ eſt Eccleſia Catholica; ipſa eſt, quæ ſola generat Dei filios. Neq; enim multæ ſponſæ Chriſti: cum dicat Apoſtolus:* Deſpondi vos uni viro virginem *caſtam aſſignare Chriſto; &: Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviſcere *populi tui: quia deſideravit Rex ſpeciem tuam; &: Veni ſponſa de Libano, advenies & pertranſibis à principio fidei; &: Ingreſſus ſum in hortum meum, ſoror mea, ſponſa. *Videmus unam perſonam ubiq; proponi, quia & ſponſa eſt una. Non eſt autem una nobiſcum hæreticorum ſynagoga; quia nec ſponſa eſt adultera & fornicaria; unde nec poteſt filios *Dei parere. *Niſi ſi ſecundum quod Stephano videtur, hæreſis quidem parit & ex-*

Ad Gal. 3, 27.
* P. *Al.* Sp. non ind.
* P. *Al.* Si
* G *Al.* cùm aqua tinguntur
* G. *Al.* fideles
2. *ad Cor.* 11, 2.
* P. *Al.* ſanctam
Pſ. 44. (45.) 11.
* G. *Al.* populum tuum & domum patris tui
Cant. 4, 8
Cant 5, 1.
* P. *Al.* Niſi ſec. qu.
* G. *Al.* Deo

Digitized by Google

& exponit; expoſitos autem Eccleſia ſuscipit, & quos non ipſa pepererit, pro ſuis nutrit; cum filiorum alienorum mater eſſe non poſſit. Et ideo Chriſtus Dominus noſter unam eſſe manifeſtans ſponſam ſuam & unitatis ejus ſacramentum declarans ait: Qui non eſt mecum, adverſus me eſt, & qui non mecum colligit, ſpargit. *Si enim nobiscum eſt Chriſtus, hæretici autem non ſunt nobiscum; pro certo adverſus Chriſtum ſunt hæretici. Et ſi nos colligimus cum Chriſto, non colligunt autem nobiscum hæretici; ſine dubio ſpargunt.* Luc. 11, 23.

13. *Sed nec illud prætereundum eſt à nobis, quod à vobis neceſſario dictum eſt, quod Eccleſia ſecundum Canticum Canticorum,* hortus ſit concluſus, & fons ſignatus, paradiſus cum fructu pomorum. *Qui autem nunquam in hunc hortum introierunt, neque paradiſum à Deo Creatore plantatum viderunt, quomodo de fonte, qui intus incluſus eſt & divino ſigillo ſignatus eſt, aquam vivam lavacri ſalutaris præbere alicui poterunt? Cum vero & arca Noë nihil aliud fuerit, quam ſacramentum Eccleſiæ Chriſti, quæ tunc omnibus foris pereuntibus eos ſolos ſervavit, qui intra arcam fuerunt; manifeſte inſtruimur ad Eccleſiæ unitatem perſpiciendam; quemadmodum* & Apoſtolus Petrus poſuit dicens:* Sic & * vos ſimiliter ſalvos faciet baptiſma; *oſtendens, quoniam quomodo qui cum Noë in arca non fuerunt, non tantum purgati & ſalvati per aquam non ſunt, ſed ſtatim diluvio illo perierunt; ſic & nunc quicunque in Eccleſia cum Chriſto non ſunt, foris peribunt; niſi ad unicum & ſalutare Eccleſiæ lavacrum per pœnitentiam convertantur.* Cant. 4, 12, 13. *P. *Al.* & P. p. d. 1. *Petr.* 3, 20. *G. *Al.* nos ſim.

14. *Qualis vero error ſit, & quanta ſit cæcitas ejus, qui remiſſionem peccatorum dicit apud ſynagogas hæreticorum dari poſſe, nec permanet in fundamento unius Eccleſiæ, quæ ſemel à Chriſto ſupra petram ſolidata eſt; hinc intelligi poteſt, quod ſoli Petro Chriſtus dixerit:* Quæcunque ligaveris ſuper terram, erunt ligata & in cœlis, & quæcunque ſolveris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis; *& iterum in Euangelio, quando in ſolos Apoſtolos inſufflavit Chriſtus dicens:* Accipite Spiritum S. Si cujus remiſeritis peccata, remittentur illi, & ſi cujus tenueritis, tenebuntur. *Poteſtas ergo peccatorum remittendorum Apoſtolis data eſt, & Eccleſiis, quas illi à Chriſto miſſi conſtituerunt, & Epiſcopis, qui eis ordinatione vicaria ſucceſſerunt. Hoſtes autem unius Catholicæ Eccleſiæ in qua nos ſumus & adverſarii noſtri, qui Apoſtolis ſucceſſimus, ſacerdotia* Vid. *Ep.* 73. n. 6. *Matth.* 16, 19. *Joh.* 20, 22, 23.

Digitized by Google

ſibi illicita contra nos vindicantes, & altaria profana ponentes, quid
Num. 16, 1. & ſeqq. *aliud ſunt, quam* Chore & Dathan & Abiron, *pari ſcelere ſacrilegi, & easdem quas & illi pœnas daturi cum his qui ſibi conſentiunt; ſecundum quod etiam tunc illorum participes & fautores pariter cum eis perierunt.*

15. *Atque ego in hac parte juſte indignor ad hanc tam apertam & manifeſtam Stephani ſtultitiam, quod qui ſic de Epiſcopatus ſui loco gloriatur & ſe* ſucceſſionem Petri tenere *contendit, ſuper*
* P. Al. indicat *quem fundamenta Eccleſiæ collocata ſunt, multas alias petras * inducat, & Eccleſiarum multarum nova ædificia conſtituat, dum eſſe illic baptiſma ſua auctoritate defendit. Nam qui baptizantur, complent ſine dubio Eccleſiæ numerum. Qui autem baptiſma eorum probat de baptizatis, & Eccleſiam illic eſſe confirmat, nec intelligit obfuſcari à ſe & quodammodo aboleri Chriſtianæ petræ veritatem, qui*
* P. Al. ignorantiæ *ſic prodit & deſerit unitatem. Judæos tamen, quamvis * ignorantia cæcos & graviſſimo facinore conſtrictos,* Zelum Dei *Apoſtolus*
Ad Rom. 10, 2. habere *profitetur; Stephanus qui per* ſucceſſionem cathedram Petri habere ſe *prædicat, nullo adverſus hæreticos Zelo excitatur, concedens illis non modicam ſed maximam gratiæ poteſtatem, ut dicat eos & aſſeveret per baptiſmi ſacramentum ſordes veteris hominis abluere, antiqua mortis peccata donare, regeneratione cœleſti filios Dei facere, ad æternam vitam divini lavacri ſanctificatione reparare.*

16. *Qui ſic magna & cœleſtia Eccleſiæ munera hæreticis concedit & tribuit, quid aliud quam communicat eis, quibus tantum gratiæ defendit ac vindicat? Et fruſtra jam dubitat in cæteris quoque*
* P. Al. ei *conſentire * eis & particeps eſſe; ut & ſimul cum eis conveniat, & orationes pariter cum eiſdem miſceat, & altare ac ſacrificium commune conſtituat. Sed* in multum, *inquit*, proficit nomen Chriſti ad fidem & baptiſmi ſanctificationem, ut quicunque in nomine Chriſti baptizatus fuerit conſequatur ſtatim gratiam Chriſti; *quando huic loco breviter occurri poſſit & dici, quoniam ſi* in nomine Chriſti *voluit foris baptiſma ad hominem purgandum, in ejuſdem Chriſti* nomine *valere illic potuit & manus impoſitio ad accipiendum Spiritum ſanctum. Et incipient cætera quoq; quæ apud hæreticos aguntur, juſta & legitima videri,* quando in nomine Chriſti *gerantur; ſecundum quod vos in epiſtola veſtra executi eſtis,*

non

non niſi in Eccleſia ſola valere poſſe nomen Chriſti, *cui uni conceſſerit Chriſtus cœleſtis gratiæ poteſtatem.*

17. *Quod autem pertinet ad* conſuetudinem *refutandam, quam videntur opponere* veritati; *quis tam vanus ſit ut veritati* conſuetudinem *præferat? aut qui perſpecta luce tenebras non derelinquat? Niſi ſi & Judæos Chriſto adventante, i.e. veritate, adjuvat in aliquo antiquiſſima* conſuetudo, *quod relicta nova veritatis via in vetuſtate * permanſerint. Quod quidem adverſus Stephanum vos dicere Afri poteſtis, cognita veritate errorem vos conſuetudinis reliquiſſe. Cæterum nos veritati & conſuetudinem jungimus, & conſuetudini Romanorum conſuetudinem, ſed veritatis, opponimus; ab initio hoc tenentes quod à Chriſto & * ab Apoſtolo traditum eſt. Nec meminimus, hoc apud nos aliquando cœpiſſe; cum ſemper iſtic obſervatum ſit, ut non niſi unam Dei Eccleſiam noſſemus, & ſanctum baptiſma non niſi ſanctæ Eccleſiæ computaremus. Plane quoniam quidam de eorum baptiſmo dubitabant, qui & ſi * novos prophetas recipiunt, eoſdem tamen Patrem & Filium * noſſe nobiſcum videntur; plurimi ſimul convenientes in Iconio diligentiſſime tractavimus, & confirmavimus repudiandum eſſe omne omnino baptiſma, quod ſit extra Eccleſiam conſtitutum.*

* P. *Al.* remanſerint

* G *Al.* ab Apoſtolis

* P. *Al.* non vos G. *Al.* non, ut nos.

* P. *Al.* & Sp. ſanctum n. n.

18. *Ad illud autem quod pro hæreticis ponunt, & ajunt Apoſtolum dixiſſe:* Sive per occaſionem, ſive per veritatem Chriſtus annuncietur; *at reſpondeamus; ineptum eſt: quando manifeſtum ſit, Apoſtolum in epiſtola ſua qua hoc dixit, neque hæreticorum, neque baptiſmi eorum mentionem feciſſe; ſed locutum eſſe de fratribus tantum, ſive perfide ſecum loquentibus, ſive in fide ſincera perſeverantibus, nec oporteat hoc longo tractatu excutere; ſed ipſam ſatis ſit epiſtolam legere, & quid Apoſtolus dixerit, de ipſo Apoſtolo recognoſcere.* Quid ergo, *inquiunt*, fiet de his, qui ab hæreticis venientes ſine Eccleſiæ baptiſmo admiſſi ſunt? *Si de ſeculo exceſſerunt; in eorum numero, qui apud nos catechiſati quidem ſunt, ſed priusquam baptizarentur obierunt, * habentur. non modo dicunt emolumentum veritatis & fidei, ad quam relicto errore pervenerant; & ſi conſummationem gratiæ * conſecuti non ſunt, morte præventi. Qui autem adhuc in ſeculo permanent, baptizentur Eccleſiæ baptiſmo, ut remiſſionem peccatorum conſequi poſſint; ne per alienam præſumtionem in priſtino errore manentes, ſine gratiæ conſummatione moriantur.*

Ad Philip. 1, 18.

Vid. *Ep.* 73, 12.

* R. *ita legendum eſſe*: habentur. habent, non modo diſcunt emolum.

* P. *Al.* conſecuti ſunt

19. *Cate-*

* G. Al. vel eorum, qui admittunt, vel qui admittuntur, ut non ablui per Eccl. lavacrum communicatione conting.

I. ad Cor. 11, 27.

19. *Cæterum quale delictum eſt, * vel illorum qui admittuntur, vel illorum qui admittunt; ut non ablatis per Eccleſiæ lavacrum ſordibus, nec peccatis expoſitis, uſurpata temere communicatione contingant corpus & ſanguinem Domini; cum ſcriptum ſit:* Quicunque ederit panem aut biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis & ſanguinis Domini? *Nos etiam illos, quos hi qui prius in Eccleſia catholica Epiſcopi fuerant, & poſtmodum ſibi poteſtatem clericæ ordinationis aſſumentes baptizaverunt, pro non baptizatis habendos judicavimus. Et hoc apud nos obſervatur, ut quicunq; ab illis tincti ad nos veniunt, tanquam alieni & nihil conſecuti, unico & vero Eccleſiæ catholicæ baptiſmo apud nos baptizentur, & lavacri vitalis regenerationem conſequantur. Et tamen multum intereſt inter eum, qui invitus & neceſſitate perſecutionis coactus ſuccubuit, & illum qui ſacrilega voluntate audax contra Eccleſiam repellat, vel in Patrem & Deum Chriſti & totius mundi conditorem impia voce blaſphemat.*

* P. Al. ſint

V. LXX. Prov. 9. ult.

* G. Al. & de f. al.

* P. Al. imbibis

Prov. 19, 5.

* P. Al. ut

20. *Et non pudet Stephanum hoc aſſerere, ut per eos qui ipſi in omnibus peccatis * ſunt conſtituti, dicat poſſe remiſſionem peccatorum dari? Quaſi poſſit eſſe in domo mortis lavacrum ſalutis. Ubi ergo erit quod ſcriptum eſt:* Ab aqua aliena abſtine te, * & à fonte alieno ne biberis; *ſi relicto Eccleſiæ* fonte ſignato, *alienam aquam pro tua ſuſcipis, & profanis fontibus Eccleſiam polluis? Quando enim baptiſmo hæreticorum communicas, quid aliud quam de voragine & cœno illorum * bibis, & ipſe Eccleſiæ ſanctificatione purgatus, alienarum ſordium contactibus inquinaris? Nec metuis judicium Dei, hæreticis teſtimonium contra Eccleſiam perhibens; cum ſcriptum ſit:* Falſus teſtis non erit impunitus. *Quinimo tu hæreticis omnibus pejor es. Nam cum inde multi cognito errore ſuo ad te veniant, ut Eccleſiæ verum lumen accipiant, tu venientium errores adjuvas, & obſcurato lumine Eccleſiaſticæ veritatis tenebras hæreticæ noctis accumulas, cumq; ſe illi in peccatis eſſe & nihil gratiæ habere ſe, ac propterea ad Eccleſiam venire fateantur, tu eis remiſſionem peccatorum ſubtrahis, quæ in baptiſmo datur, dum dicis eos jam baptizatos & extra Eccleſiam Eccleſiæ gratiam conſecutos. Nec intelligis animas eorum de manu tua exquiri, cum judicii dies advenerit, qui ſitientibus Eccleſiæ potum negaſti, & volentibus vivere, cauſa mortis fuiſti, & inſuper indignaris. Vide qua imperitia reprehendere audeas*

eos,

*eos, qui contra mendacium pro veritate nituntur: Quis enim juſtius indignari contra alterum debuit? Vtrumne qui hoſtes Dei aſſerit, an vero qui adverſus eum qui hoſtes Dei aſſerit, pro Eccleſiæ veritate conſentit? * Niſi quod imperitos etiam animoſos atq; iracundos eſſe manifeſtum eſt; dum per inopiam conſilii & ſermonis ad iracundiam facile vertuntur, ut de nullo alio magis quam de te dicat Scriptura divina;* Homo animoſus parit lites & vir iracundus exaggerat peccata. *Lites enim & diſſenſiones quantas paraſti per Eccleſias totius mundi? Peccatum vero quam magnum tibi exaggeraſti, quando te à tot gregibus * ſcidiſti? Exeidiſti enim temet ipſum: noli te fallere. Si quidem ille eſt vere ſchiſmaticus, qui ſe à communione Eccleſiaſticæ unitatis apoſtatam fecerit. Dum enim putas omnes à te abſtinere poſſe; ſolum te ab omnibus abſtinuiſti.*

* G. *Al.* Nihil eſt enim quod

Prov. 29, 22.

* G. *Al.* exaggeraſti? quando te à tot gregibus exciduſti, te ipſum ſcidiſti.

21. *Nec te informare ad regulam veritatis & pacis vel Apoſtoli præcepta potuerunt, monentis & dicentis:* Obſecro ergo vos ego vinctus in Domino * digne ambulare vocatione, qua vocati eſtis, cum omni humilitate ſenſus & lenitate, cum patientia, ſuſtinentes invicem in dilectione, ſatis agentes ſervare unitatem Spiritus in conjunctione pacis. Vnum corpus, & unus Spiritus: ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ. Vnus Dominus, una fides, unum baptiſma, unus Deus & Pater omnium, qui ſuper omnes & per omnia & in omnibus nobis. *Hæc Apoſtoli mandata & monita ſalutaria quam diligenter Stephanus implevit, humilitatem ſenſus & lenitatem primo in loco ſervans? Quid enim humilius aut lenius, quam cum tot Epiſcopis per totum mundum diſſenſiſſe; pacem cum ſingulis vario diſcordiæ genere rumpentem, modo cum orientalibus (quod nec vos latere confidimus) modo * vobiſcum, qui in meridie eſtis? A quibus legatos Epiſcopos* patienter *ſatis &* leniter *ſuſcepit, ut eos nec ad ſermonem ſaltem colloquii communis admitteret; adhuc inſuper dilectionis & caritatis memor, præciperet fraternitati univerſæ, ne quis eos in domum ſuam reciperet; ut venientibus non ſolum pax & communio, ſed & tectum & hoſpitium negaretur. Hoc eſt* ſervaſſe unitatem Spiritus in conjunctione pacis, *abſcindere ſe à caritatis unitate, & * alienum ſe per omnia fratribus facere, & contra ſacramentum & fidem, contumacis furore diſcordiæ rebellare. Apud talem poteſt eſſe* unum corpus & unus Spiritus, *apud quem fortaſſe ipſa anima una non eſt, ſic lubrica & mobilis & incerta.*

Ad Eph. 4, 1. & *ſeqq.*

* G. *Al.* ut digne ambuletis

* P. *Al.* nobiſc.

* P. *Al.* alienum per omnia

22. *Sed*

22. *Sed quantum ad illum pertinet, relinquamus: excutiamus* *P. A. tum *potius id, de quo maxima quæſtio eſt. Qui contendunt ab hæreticis baptizatos ſic recipi oportere, tanquam legitimi baptiſmi gratiam conſecutos, unum nobis atq; illis baptiſma dicunt eſſe, & in nullo diſcrepare. Sed quid ait Apoſtolus Paulus?* *ad Eph. 4, 5.* Unus Dominus, una fides, unum baptiſma, unus Deus. *Si unum atq; idem eſt cum noſtro baptiſma hæreticorum; ſine dubio & fides una eſt: ſi autem fides una eſt; utiq; & Dominus unus eſt. Si autem hæc unitas, quæ ſeparari omnino & dividi non poteſt, etiam apud hæreticos ipſa eſt; quid ultra contendimus? Vt quid illos hæreticos, & non Chriſtianos vocamus? Porro cum nobis & hæreticis nec Deus unus ſit, nec Dominus unus, nec una Eccleſia, nec fides una; ſed nec unus Spiritus, nec corpus unum; manifeſtum eſt, nec baptiſma nobis* * *& hæreticis commune eſſe poſſe, quibus nihil eſt omnino commune. Et tamen non pudet Stephanum talibus adverſus Eccleſiam patrocinium præſtare, & propter hæreticos aſſerendos fraternitatem ſcindere; inſuper & Cyprianum,* pſeudochriſtum & pſeudoapoſtolum & doloſum operarium *dicere;* * *qui omnia in ſe eſſe conſcius, prævenit, ut alteri ea per mendacium objiceret,* * *quæ ipſe ex merito audire deberet.* * *Bene te valere omnibus nobis, cum univerſis qui in Africa ſunt Epiſcopis & cunctis Clericis & omni fraternitate, univerſi optamus; ut perpetuo unanimes & unum ſentientes habeamus nobiſcum etiam de longinquo adunatos.*

*P. Al. nec hær.

*P. Al. Quæ

*P. Al. quæ ei non immerito objici deberent.

*G. Al. Bene te valere cum univ.--- fraternitate optamus.

EPISTOLA LXXVI.

Lib. I, Ep. 6.

Ad Magnum de baptizandis Novatianis, & de iis, qui in lecto (per baptiſmum) gratiam conſequuntur.

Cyprianus Magno * *filio ſalutem.*

*P. Al. fratri

PRo tua religioſa diligentia conſuluiſti mediocritatem noſtram, fili cariſſime, *an inter cæteros hæreticos, eos quoq;, qui à Novatiano veniant, poſt profanum ejus lavacrum baptizari & ſanctificari in Eccleſia catholica legitimo & vero & unico Eccleſiæ baptiſmo oporteat.* De qua re quantum fidei noſtræ capacitas & Scripturarum divinarum ſanctitas ac veritas ſuggerit; dicimus, *omnes

* omnes omnino hæreticos & ſchiſmaticos nihil habere poteſtatis ac juris. * Propter quod Novatianus nec debet nec poteſt excipi, quo minus ipſe quoque * extra Eccleſiam conſiſtens & contra pacem ac dilectionem Chriſti faciens inter adverſarios & Antichriſtos computetur. Neque enim Dominus noſter Jeſus Chriſtus, cum * in Euangelio ſuo teſtaretur, adverſarios ſuos eſſe eos, qui ſecum non eſſent, aliquam * ſpeciem hæreſeos deſignavit; ſed * omnes omnino hæreticos, qui ſecum non eſſent, & ſecum non colligentes gregem ſuum ſpargerent, * adverſarios ſuos eſſe oſtendit, dicens: *Qui non eſt mecum, adverſum me eſt, & qui mecum non colligit, ſpargit.* Item beatus Joannes Apoſtolus nec ipſe ullam hæreſin aut ſchiſma discrevit, aut aliquos ſpeciatim ſeparatos poſuit; ſed univerſos, qui de Eccleſia exiſſent, * quique contra Eccleſiam facerent, Antichriſtos appellavit dicens: * *Audiſtis, quia Antichriſtus venit: nunc autem Antichriſti multi facti ſunt. Unde cognoſcimus, quia noviſſima hora eſt. Ex nobis exierunt; ſed non fuerunt ex nobis: ſi enim fuiſſent ex nobis;* * *manſiſſent utique nobiscum.* Unde apparet, * adverſarios Domini Antichriſtos omnes eſſe, quos conſtet à caritate atque ab unitate Eccleſiæ Catholicæ receſſiſſe. Adhuc quoque Dominus in Euangelio ſuo ponit & dicit: *Si vero & Eccleſiam contemſerit; ſit tibi tanquam ethnicus & publicanus.* Si autem qui Eccleſiam contemnunt, ethnici & publicani habentur; multo magis utique rebelles & hoſtes, falſa altaria & illicita ſacerdotia & ſacrificia ſacrilega & nomina adulterata fingentes, * inter ethnicos & publicanos neceſſe eſt computentur; quando minora peccantes, & tantum Eccleſiæ contemtores, ethnici & publicani ſententia Domini judicentur.

* *Al.* omnes hær. omnino & ſch. 24. *q.* 1. *c.* *Didicimus.* 31.
* P. *Al.* Propter hoc
* Sp. *Al.* contra Eccl.
* *Al.* in Eu. teſt.
* *Al.* hæreticorum ſpeciem deſ.
* *Al.* omnino, qui ſec.
* *Al.* adv. ſuos oſt.
Luc. 11, 23.
* Sp. *Al.* quicunque
1. *Joan.* 2, 18, 19.
* *Al.* Aud. inquit,
* *Al.* manſiſſent nobisc.
* *Al.* adv. Chriſti Antichr.
Matth. 18, 17.
* *Al.* Si v. Eccl.
q. 1. *c. ſi quis.* 70. 4. *ſent.* *diſt.* 25. *A.*
* Rom. & Sp. *Al.* inter ethn. neceſſe eſt

2. Quod autem Eccleſia una ſit, declarat in Cantico canticorum Sp. ſanctus ex perſona Chriſti dicens: *Una eſt columba mea, perfecta mea, una eſt * matri ſuæ, * electa genitrici ſuæ;* de qua item denuo dicit: *Hortus concluſus, ſoror mea, * ſponſa; fons ſignatus, puteus aquæ vivæ.* Si autem *hortus concluſus* eſt ſponſa Chriſti, quæ eſt Eccleſia; patere res clauſa alienis & profanis non poteſt: & ſi *fons ſignatus* eſt; neque bibere inde neque conſignari poteſt, cui foris poſito acceſſus ad fontem non eſt. *Puteus* quoque *aquæ vivæ* ſi unus eſt, * idemque intus eſt; vivi-

Cant. 6, 8.
* P. *Al.* matris ſ.
* *Al.* una electa eſt gen.
Cant. 4, 12.
* *Al.* ſponſa mea,
* P. idem qui intus eſt.

Digitized by Google

ficari & ſanctificari foris poſitus ex illa aqua non poteſt, ex qua ſolis eis, qui intus ſunt, uſus omnis & potus conceſſus eſt. Quod & Petrus, oſtendens unam Eccleſiam eſſe, & ſolos eos,

1. Pet. 3, 20, 21. qui in Eccleſia ſint, baptizari poſſe poſuit & dixit: *In arca Noë pauci, i. e. octo animæ hominum ſalvæ factæ ſunt per aquam, quod & vos ſimiliter ſalvos faciet baptiſma*; probans & conteſtans unam arcam Noë typum fuiſſe unius Eccleſiæ. Si potuit tunc in illo expiati & purificati mundi baptiſmo ſalvus per aquam fieri, qui in arca Noë non fuit; poteſt & nunc vivificari per baptiſma, qui in Eccleſia non eſt, cui ſoli baptiſma conceſſum eſt. Sed & Paulus Apoſtolus hoc idem adhuc apertius & clarius

Ad Eph. 5, 25, 26. manifeſtans ad Epheſios ſcribit & dicit: *Chriſtus dilexit Eccleſiam, & * ſe ipſum tradidit pro ea, ut eam ſanctificaret, purgans eam lavacro aquæ.* Quod ſi una eſt Eccleſia quæ à Chriſto diligitur, & lavacro ejus ſola purgatur; quomodo qui in Eccleſia non eſt, aut diligi à Chriſto, aut ablui & purgari lavacro ejus poteſt?

* P. *Al.* ſemet ipſum

3. Propter quod cum ſola Eccleſia habeat aquam vitalem & baptizandi atque abluendi hominis poteſtatem; qui dicit apud Novatianum baptizari & ſanctificari aliquem poſſe, prius oſtendat & doceat Novatianum in Eccleſia eſſe, aut Eccleſiæ præſidere. Eccleſia enim una eſt, quæ unà & intus eſſe & foris non poteſt. Si enim apud Novatianum eſt; apud Cornelium non fuit: Si vero apud Cornelium fuit, qui Fabiano Epiſcopo legitima ordinatione ſucceſſit, & quem * præter ſacerdotii honorem martyrio quoque Dominus glorificavit; Novatianus in Eccleſia non eſt, nec Epiſcopus computari poteſt, qui Euangelica & Apoſtolica traditione contemta, nemini ſuccedens, à ſeipſo * ortus eſt: habere namque aut tenere Eccleſiam nullo modo poteſt, qui ordinatus in Eccleſia non eſt. Foris enim non eſſe Eccleſiam, nec ſcindi adverſum ſe aut dividi poſſe; ſed inſeparabilis atque individuæ domus unitatem tenere, manifeſtat Scripturæ divinæ fides, cum de ſacramento paſchæ

24. 9. 1. v. *Didicimus.* 31.

* Rom. & Sp. *Al.* propter ſac.

* *Al.* ordinatus eſt.

Exod. 12, 46. & agni, qui agnus Chriſtum deſignabat, ſcriptum ſit: *In domo una comedetur, non ejicietis de domo carnem foras.* Quod item circa Raab, quæ ipſa quoque typum portabat Eccleſiæ, expreſ-

Joſ. 2, 18, 19. ſum videmus, cui mandatur & dicitur; *Patrem tuum & matrem tuam*

Digitized by Google

*tuam & fratres tuos & totam domum patris tui colliges ad te ipſam in domum tuam, & omnis qui exierit * oſtium domus tuæ foras, reus ſibi erit.* Quo ſacramento declaratur, in unam domum ſolam, i. e. in Eccleſiam, victuros & ab interitu mundi evaſuros colligi oportere; * quisquis autem de collectis foras * exierit, i. e. * ſi quis quamvis in Eccleſia gratiam conſecutus, receſſerit & ab Eccleſia exierit, reum ſibi futurum, i. e. ipſum ſibi quod pereat, imputaturum. Quod Apoſtolus Paulus explanat, docens & præcipiens *hæreticum vitandum eſſe, ut perverſum & peccatorem & à ſemet ipſo damnatum.* Hic enim * reus ſibi erit, qui non ab Epiſcopo ejectus, ſed ſponte de Eccleſia profugus, hæretica præſumtione à ſemet ipſo damnatus.

* Rom. & Sp. *Al.* hoſtium
* Rom. & Sp. *Al.* Quisq; 2.
* P. *Al.* ejecerit, 1. *q.* 1. *c. Si quis.* 70.
* *Al.* ſi quisquam in Eccl.
Ad Tit. 3, 10, 11.
* *Al.* qui reus ſibi erit, non

4. Et iccirco Dominus inſinuans nobis unitatem de divina auctoritate venientem ponit & dicit: *Ego & Pater unum ſumus:* ad quam unitatem redigens Eccleſiam ſuam denuo dicit: * *Et erit unus grex & unus paſtor.* Si autem grex unus eſt; quomodo poteſt gregi annumerari, qui in numero gregis non eſt? aut paſtor haberi quomodo poteſt, qui manente vero paſtore & in Eccleſia Dei ordinatione ſuccedanea præſidente, nemini ſuccedens & * à ſe ipſo incipiens, alienus fit & profanus, Dominicæ pacis ac divinæ unitatis inimicus, non *habitans in domo Dei*, i. e. in Eccleſia Dei, in qua non niſi concordes atque *unanimes* habitant? loquente in pſalmis Spiritu ſancto & dicente: *Deus qui inhabitare facit unanimes in domo.* Denique unanimitatem Chriſtianam firma ſibi atque inſeparabili caritate connexam, etiam ipſa Dominica ſacrificia declarant. Nam quando Dominus corpus ſuum *panem* vocat de multorum granorum adunatione congeſtum, populum noſtrum, quem portabat, indicat adunatum, & quando ſanguinem ſuum *vinum* appellat, de botris atque acinis plurimis expreſſum atque * in unum coactum, gregem item noſtrum ſignificat, commixtione adunatæ multitudinis copulatum. Si Novatianus huic pani Dominico adunatus eſt; ſi Chriſti * poculo & ipſe commixtus eſt; poterit videri & unici Eccleſiaſtici baptiſmi habere gratiam poſſe, ſi eum conſtiterit Eccleſiæ unitatem tenere.

Joan. 10, 30.
* P. *Al.* Et erunt
Joan. 10, 16.
* P. *Al.* à ſemet ipſo
[Add. Aug. *l.* 7. *de Bapt. contra Donatiſtas c.* 5. & 49. & 24. *q.* 1. *c. Omnibus.* 20.]
Pſ. 67, (68,) 6.
Matth. 26, 28.
* P. *Al.* in vinum
* P. *Al.* populo

5. Denique quam ſit inſeparabile unitatis ſacramentum, & quam ſine ſpe ſint & perditionem ſibi maximam de indigna-

7. *q.* 1. *c. Denique.* 8.

 tione

Digitized by Google

tione Dei acquirant, qui ſchiſma faciunt & relicto Epiſcopo alium ſibi foris pſeudoepiſcopum * conſtituunt, declarat in libris Regnorum Scriptura divina, ubi à tribu Juda & Benjamin decem tribus ſciſſæ ſunt, & relicto * Rege * alterum ſibi foris conſtituerunt: *Et indignatus eſt*, inquit, *Dominus in omne ſemen Iſraël, & dimovit eos, & dedit eos in direptionem; donec abjiceret eos à facie ſua; quia diſſipatus eſt Iſraël à domo David, & conſtituerunt ſibi Regem Hieroboam filium * Nabath.* Indignatum eſſe Dominum dicit, & eos in perditionem dediſſe; quod ab unitate diſſipati eſſent, atque * adulterum ſibi Regem conſtituiſſent. Et tanta indignatio Domini extitit adverſus illos, qui ſchiſma fecerant, ut etiam cum homo Dei ad Hieroboam miſſus eſſet, qui ei peccata ſua exprobraret atque ultionem futuram prædiceret, panem quoque apud illos edere & aquam bibere vetaretur: quod cum non cuſtodiſſet, & contra præceptum Dei prandiſſet, ſtatim * divinæ cenſuræ majeſtate percuſſus eſt, ut deinde regrediens impetu ac morſu leonis in itinere necaretur. Et audet quiſquam dicere, aquam baptiſmi ſalutarem & gratiam cœleſtem communem cum ſchiſmaticis eſſe poſſe, cum quibus nec terreſtris cibus nec ſecularis potus debet eſſe communis? * Sonat adhuc in Euangelio ſuo Dominus & majorem intelligentiæ lucem manifeſtat, quod iidem, qui ſe tunc à tribu Juda & Benjamin ſciderant & Hieroſolymis derelictis Samariam ſeceſſerant, inter profanos & gentiles computarentur. Nam cum primum diſcipulos ſuos in miniſterium ſalutis mitteret, mandavit & dixit: *In viam nationum ne ieritis, & in civitatem Samaritanorum ne introieritis.* Ad Judæos * prius mittens, gentiles adhuc præteriri jubet: addendo autem, & *civitatem Samaritanorum* debere omitti, ubi erant ſchiſmatici, oſtendit ſchiſmaticos gentilibus adæquari.

6. Quod ſi aliquis illud opponit, ut dicat, eandem Novatianum legem tenere, quam Catholica Eccleſia teneat, *eodem ſymbolo* quo & nos, baptizare, *eundem noſſe Deum Patrem, eundem Filium Chriſtum, eundem Spiritum ſanctum;* ac propter hoc uſurpare eum poteſtatem baptizandi poſſe, quod videatur *in interrogatione baptiſmi* à nobis non diſcrepare; ſciat quiſquis * hoc opponendum putat, primum non eſſe unam * nobis & ſchiſmaticis

---

1. q. 1. c. *Si quis.* 70.
* P. *Al.* conſtituunt, ubi à tr. J. & B.
* *Al.* Rege ſuo inſtit.
* Sp. *Al.* alterum foris
4. *Reg.* 17, 18, 20, 21.
* P. *Al.* Naboth *Al.* Jobath
* P. *Al.* alterum
7. q. 1. c. *Deniq.* 9.
3. *Reg.* 13, 9, 19, 26.
* P. *Al.* divinæ cenſura majeſtatis
1. q. 1. c. *Si quis.* 70.
7. q. 1. c. *Deniq.* 9.
* *Al.* Sauat adhuc
Al. Sed adhuc
Al. Sancit
Matth. 10, 5.
* *Al.* primum
* *Al.* & hoc
* *Al.* vobis

Digitized by Google

ticis *ſymboli* legem neque eandem *interrogationem*. Nam cum dicunt: **Credis remiſſionem peccatorum & vitam æternam per ſanctam Eccleſiam?* mentiuntur in interrogatione, quando non habeant Eccleſiam. Tunc deinde voce ſua ipſi confitentur remiſſionem peccarum non dari, niſi per ſanctam Eccleſiam poſſe; quam non habentes oſtendunt remitti illic peccata non poſſe. Quod vero *eundem*, quem & nos *Deum Patrem*, *eundem Filium Chriſtum*, *eundem Sp. ſanctum noſſe* dicuntur, nec hoc adjuvare tales poteſt. Nam & Chore & Dathan & Abiron cum Sacerdote Aaron & Moyſe eundem Deum noverant, pari lege & religione viventes unum & verum Deum, qui colendus atq; invocandus fuerat, invocabant: tamen quia loci ſui miniſterium transgreſſi contra Aaron Sacerdotem, qui ſacerdotium legitimum dignatione Dei atque ordinatione perceperat, *ſacrificandi ſibi licentiam * vindicaverunt, divinitus percuſſi pœnas ſtatim pro illicitis conatibus * penderunt, nec potuerunt rata eſſe & proficere ſacrificia irreligioſe & illicite contra jus divinæ diſpoſitionis oblata. Turibula quoque ipſa, in quibus incenſum illicite fuerat oblatum, ne in uſu de cætero eſſent Sacerdotibus, ſed potius indignationis & ultionis divinæ memoriam corrigendis poſteris exhiberent; juſſu Domini conflata atque igne purgata, in laminas ductiles ptoducuntur & affiguntur altari, ſecundum quod loquitur Scriptura divina: *Memoriale*, inquit, *filiis Iſraël, ut non accedat quiſquam alienigena, qui non eſt ex ſemine Aaron, imponere incenſum ante Dominum*; *ut non ſit ſicut Chore.* Et tamen illi ſchiſma non fecerant, nec foras egreſſi, contra Dei Sacerdotes * imprudenter atq; hoſtiliter rebellaverant; quod * nunc hi Eccleſiam ſcindentes, & contra pacem atque unitatem Chriſti rebelles, cathedram ſibi conſtituere, & * primatum asſumere, & baptizandi atque offerendi licentiam * vindicare conantur? Quomodo perficere * quæ agunt, aut impetrare aliquid illicitis conatibus de Deo poſſunt, qui contra Deum, quod eis non licet, moliuntur? Quare qui Novatiano ſive cæteris ejusmodi ſchiſmaticis patrocinantur, fruſtra contendunt baptizari & ſanctificari illic aliquem ſalutari baptiſmo poſſe, ubi conſtet baptizandi licentiam non habere.

* *Druſius Miſcell. cent. 1. n. 21. legit:* Credis in vitam æternam & remiſſ. pecc. per ſanct. Eccl.

7. q. 1. c. Deniq. 9. 24. q. 1. c. Didicimus. 31.

* *Al.* ſacrificandi lic.

* *Al.* vendicaverunt,

Num. 16, 1. & *ſeqq.*

* *Al.* rependerunt

Num. 16, 40.

* *Al.* impudenter

* P. *Al.* nunc Eccl. ſc.

* P. *Al.* principatum

* P. *Al.* vendicare

* *Al.* quod ag.

1. q. 1. c. *Si quis.* 30.
24. q. 1. c. *Didicimus.* 31.
* *Al.* licentiam & aud.
* P. *Al.* præcipiente Domino
Num. 16, 26.
* P. *Al.* obnoxios - ſe facturos,
* P. *Al.* teſtatur,
Oſe. 9, 4.
* P. *Al.* communicati.
* P. *Al.* hoſtias Sacerd. alienas & illicitas & nullo ſibi jure conceſſas uſ. c.
* P. *Al.* Aſſerant nec, c.

7. Atque ut magis intelligi poteſt, contra ejusmodi * audaciam quæ ſit cenſura divina; invenimus in tali facinore non ſolum duces & auctores, ſed & participes pœnis deſtinari; niſi ſe à communione malorum ſeparaverint, * præcipiente per Moyſen Domino & dicente: *Separamini à tabernaculis hominum iſtorum duriſſimorum, & nolite tangere ab omnibus, quæ ſunt eis; ne ſimul pereatis in peccato eorum:* & quæ comminatus per Moyſem Dominus fuerat, implevit; ut quisquis ſe à Chore & Dathan & Abiron non ſeparaſſet, pœnas ſtatim pro impia communione perſolveret. Quo exemplo oſtenditur & probatur, *obnoxios omnes & culpæ & pœnæ futuros, qui ſe ſchiſmaticis contra Præpoſitos & Sacerdotes irreligioſa temeritate miſcuerint. Sicut etiam per Oſee Prophetam Spiritus ſanctus * conteſtatur & dicit: *Sacrificia eorum, tanquam panis luctus: omnes qui manducant ea, contaminabuntur:* docens ſcilicet & oſtendens omnes omnino cum auctoribus ſupplicio conjungi, qui fuerint eorum peccato * contaminati. Quæ ergo apud eos merita eſſe circa Deum poſſunt, quibus ſupplicia divinitus irrogantur? aut quomodo tales juſtificare & ſanctificare baptizatos poſſunt, qui * hoſtes Sacerdotum, aliena & illicita & nullo ſibi jure conceſſa uſurpare conantur? Quos tamen ipſos non miramur pro ſua pravitate contendere. * Aſſerant enim neceſſe eſt ſinguli quique quod faciunt, nec volunt victi facile ſuccumbere; quamvis ſciant id quod faciant, non licere.

* P. *Al.* intus in ipſa Eccleſia c. E.
Joan. 20, 21, 22, 23.

8. Illud mirandum eſt; imo indignandum potius & dolendum, Chriſtianos Antichriſtis aſſiſtere, & prævaricatores fidei atque Eccleſiæ proditores * intra ipſa ſepta Eccleſiæ contra Eccleſiam ſtare. Qui quoniam pertinaces alias & indociles, vel hoc tamen confitentur, quod univerſi, ſive hæretici, ſive ſchiſmatici, non habeant Sp. ſanctum; & ideo baptizare quidem poſſint, dare autem Sp. ſanctum non poſſint; in hoc ipſo à nobis tenentur, ut oſtendamus nec baptizare omnino eos poſſe, qui non habeant Sp. ſanctum. Nam cum in baptiſmo unicuique peccata ſua remittantur, probat & declarat in Euangelio ſuo Dominus, per eos ſolos peccata poſſe dimitti, qui habeant Sp. ſanctum. Poſt reſurrectionem enim diſcipulos ſuos mittens loquitur ad eos & dicit: *Sicut miſit me Pater; & ego mitto*

Digitized by Google

mitto vos. Hoc cum dixiſſet, inſufflavit & ait illis: Accipite Sp. ſanctum. Si cujus remiſeritis peccata, remittentur illi: * *ſi cujus retinueritis, tenebuntur:* Quo in loco oſtendit, eum ſolum poſſe baptizare & remiſſionem peccatorum dare, qui habeat Sp. ſanctum. Denique ipſum Chriſtum Dominum noſtrum baptizaturus Joannes accepit antè *Spiritum ſanctum*, cum adhuc eſſet *in utero matris* conſtitutus: ut certum eſſet atque manifeſtum, baptizare non poſſe, niſi eos, qui habeant Sp. ſanctum. Itaque qui hæreticis ſive ſchiſmaticis patrocinantur, reſpondeant nobis, habeantne Sp. ſanctum, an non habeant. Si habent; cur illic baptizatis, quando ad nos veniunt, manus imponitur ad accipiendum Spiritum S. cum jam utique illic acceptus ſit, ubi ſi fuit, * dari potuit? Si autem foris cuncti hæretici & ſchiſmatici non habent Sp. ſanctum, & ideo apud nos * manus imponitur, ut hic accipiatur, quod illic * nec eſt, nec dari poteſt; manifeſtum eſt, nec remiſſionem peccatorum dari * per eos poſſe, quos * conſtet Sp. ſanctum non habere. *[Et iccirco ut ſecundum divinam diſpoſitionem atque Euangelicam veritatem peccatorum remiſſionem conſequi & ſanctificari ac templa Dei fieri poſſint; Eccleſiæ baptiſmo baptizandi ſunt omnes omnino, qui ab adverſariis & Antichriſtis ad Chriſti Eccleſiam veniunt.

* *Al.* & ſi cujus tenueritis,
Luc. 1, 15.
* P. *Al.* qui dare pot.
* Sp. *Al.* dare pot.
24. q. 1. c. *Didicimus.* 31.
* *Al.* eis man.
* P. *Al.* nec eſſe nec d.
* P. *Al.* per eos, quos
* P. *Al.* conſtat
* *Al.* Et iccirco ſec. d. d. a. E. v. ut pecc. rem.

9. QUÆSISTI etiam, * fili cariſſime, quid mihi de illis videatur, *qui in infirmitate & languore gratiam Dei conſequuntur, an habendi ſint legitimi Chriſtiani; eo quod aqua ſalutari non loti ſint; ſed perfuſi.* Qua in parte * nemini verecundia & modeſtia noſtra præjudicat quo minus quiſque quod * putat, ſentiat, & quod ſenſerit, faciat. Nos quantum concipit mediocritas noſtra, æſtimamus in nullo mutilari & debilitari poſſe beneficia divina, nec minus aliquid illic poſſe contingere, ubi plena & tota fide & dantis & ſumentis accipitur, * quod de divinis muneribus hauritur. Neque enim ſic in ſacramento ſalutari delictorum contagia; ut in lavacro carnali & ſeculari ſordes cutis & corporis, abluuntur; ut * aphronitris, & cæteris quoque * adjumentis & * ſolio & piſcina opus ſit, quibus ablui & mundari corpuſculum poſſit. Aliter pectus credentis abluitur,

LIB. 4. *EP.* 7.
* *Al.* frater
* P. *Al.* neminem
* *Al.* voluerit, ſ. *Al.* putaverit
* *Al.* quod div. m.
* P. *Al.* aphronitis
Al. ſapone & nitris
* Salmaſius *in Not. in Hiſt.* †

† *Auguſtam p.* 518. *A.* legit *lumentis*, i. e. lomentis. * P. *Al.* dolio *Al.* lotio

tur, aliter mens hominis per fidei merita mundatur. In ſacramentis ſalutaribus neceſſitate cogente & Deo indulgentiam ſuam largiente totum credentibus conferunt divina compendia. Nec quenquam movere debet, quod aſpergi vel perfundi* videntur ægri, cum gratiam Dominicam conſequuntur; quando Scriptura ſancta per Ezechielem Prophetam loquatur & dicat: *Et aſpergam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus immunditiis veſtris, & ab omnibus ſimulacris veſtris * emendabo vos, & dabo vobis cor novum, & Spiritum novum * dabo in vobis.* Item in Numeris: *Et homo qui fuerit immundus uſq; ad veſperam, hic purificabitur die tertio & die ſeptimo, & mundus erit: Si autem non fuerit purificatus die tertio & die ſeptimo; non erit mundus, & exterminabitur anima illa de Iſraël: quoniam aqua * aſperſionis non eſt ſuper eum ſparſa:* & iterum: *Et locutus eſt Dominus ad Moyſen dicens: Accipe Levitas de medio filiorum Iſraël, & purificabis eos: Et ita facies eis purificationem eorum, * circumſparges eos aqua purificationis:* & iterum: *Aqua aſperſionis purificatio eſt.* Vnde apparet, aſperſionem quoque aquæ inſtar ſalutaris lavacri obtinere & quando hæc in Eccleſia fiunt, ubi ſit & dantis & accipientis * fides integra ſtare omnia & conſummari * ac perfici poſſe majeſtate Domini & fidei veritate.

c. Nec quenquam. 127. Diſt. 4. de conſecr.
* Al. jubentur
Ez. 36, 25, 26.
* P. Al. & mundabo vos
* Al. ponam
Num. 19, 19, 20.
* P. Al. aſpergi nis n. e. ſ. e. aſperſa
Num. 8, 6, 7, 8.
* Sp. Al. circumſpergens Vid. LXX.
Num. 19, 9.
* Al. fides, integraſſare omn.
* P. Al. ac perfici eos ſalutari aqua, & fide legitima Chriſti gratiam conſecutos non poſſe majeſtate Domini & fidei veritate fraudari.

10. Porro autem quod quidam eos ſalutari aqua & fide legitima Chriſti gratiam conſecutos, non Chriſtianos ſed *Clinicos* vocant; non invenio, unde hoc nomen aſſumant; niſi forte qui plura & ſecretiora legerunt apud Hippocratem vel Soranum, κλινικὰς iſtos deprehenderunt. Ego enim qui Clinicum de Euangelio novi, ſcio paralytico illi & debili per longa ætatis curricula in lecto jacenti nihil infirmitatem ſuam obfuiſſe, quo minus ad firmitatem cœleſtem pleniſſime perveniret; nec tantum indulgentia Dominica excitatum de grabato eſſe; ſed ipſum grabatum ſuum reparatis & vegetatis viribus ſuſtuliſſe. Et iccirco quantum fide concipere & ſentire nobis datur, mea ſententia hæc eſt, ut Chriſtianus judicetur legitimus, quiquis fuerit in Eccleſia lege & jure fidei divinam gratiam conſecutus. Aut ſi aliquis exiſtimat, eos nihil conſecutos, eo quod * aqua ſalutari tantum perfuſi ſint, * ſed inanes * & vacuos eſſe; non decipiantur, ut ſi incommodum languoris eva-

Porrò a. quod quidem non Chr. ſed Cl. v.
Joan. 5, 5. & ſeqq.
* Al. ab aqua ſal.
* P. Al. ſi inan.
* P. Al. vacuos eſſe

Digitized by Google

evaſerint & convaluerint, * baptizentur. Si autem baptizari non poſſunt, qui jam baptiſmo Eccleſiaſtico ſanctificati ſunt; cur in fide ſua & Domini indulgentia * ſcandalizentur? An conſecuti ſunt quidem gratiam Dominicam ſed breviore & minore menſura muneris divini ac Sp. ſancti, ut habeantur quidem Chriſtiani, non ſint tamen cæteris adæquandi? Quinimo Spiritus ſanctus non * de menſura datur; ſed ſuper credentem totus infunditur. Nam ſi dies omnibus æqualiter naſcitur, & ſi ſol ſuper omnes pari & æquali luce diffunditur; quanto magis Chriſtus, ſol & dies verus, in Eccleſia ſua lumen vitæ æternæ pari æqualitate largitur? Cujus æqualitatis ſacramentum videmus in Exodo eſſe celebratum, cum de cœlo manna deflueret, & futurorum præfiguratione alimentum * panis cœleſtis & cibum Chriſti venientis oſtenderet. Illic enim ſine diſcrimine vel ſexus vel ætatis gomor à ſingulis æqualiter colligebatur. Vnde apparebat Chriſti indulgentiam & cœleſtem gratiam poſtmodum ſecuturam æqualiter omnibus dividi, ſine ſexus varietate, ſine annorum diſcrimine, ſine acceptione perſonæ ſuper omnem Dei populum * ſpiritalis gratiæ munus infundi. Planè eadem gratia ſpiritalis, quæ æqualiter in baptiſmo à credentibus ſumitur, in converſatione atque actu noſtro poſtmodum vel minuitur, vel augetur; ut in Euangelio Dominicum *ſemen* æqualiter ſeminatur; ſed pro varietate terræ aliud abſumitur, aliud in multiformem copiam *vel triceſimi, vel ſexageſimi, vel centeſimi* numeri fructu exuberante cumulatur. Adhuc vero cum ſinguli ad *denarium* vocentur; quid eſt ut quod à Deo æqualiter diſtribuitur, humana interpretatione minuatur?

* P. *Al.* ſcandalizantur?
c. Nec quenquam. 127. *Diſt* 4. *de conſecr.*
* *Al.* dimenſuratur
Exod. 16, 16.
* *Al.* pan. cœleſtis, cibum Chr. v.
* P. *Al.* ſpiritalis gratiam muneris inf.
Matth. 13, 3, 8.
Matth. 20, 9, 10.

11. Quod ſi aliquis in illo movetur, quod quidam de iis qui ægri baptizantur, ſpiritibus adhuc immundis * tentantur; ſciat diaboli nequitiam pertinacem uſque ad aquam ſalutarem valere; in baptiſmo vero * omne nequitiæ ſuæ virus amittere. Quod exemplum cernimus in Rege Pharaone, qui diu reluctatus & in ſua perfidia demoratus, tam diu reſiſtere potuit & prævalere; donec ad aquam veniret; quo cum veniſſet, & victus eſt & extinctus. Mare autem illud ſacramentum baptiſmi fuiſſe, declarat beatus Apoſtolus Paulus dicens: *Nolo enim*

c. Nec quenquam. 127. *Diſt.* 4. *de conſecr.*
* *Al* teneantur *Al.* tentabantur
* *Al.* omnis neq. *Al.* omnes nequitiæ ſuæ vires
Exod. 14, 23. & *ſeqq.*
1. *ad Cor.* 10, 1, 2, 6.

vos ignorare, fratres, quia patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes per mare tranſierunt, & omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube & in mari. Et addidit dicens: *Hæc autem omnia figuræ noſtræ fuerunt.* Quod hodie etiam geritur, ut per Exorciſtas voce humana & poteſtate divina flagelletur & uratur * & torqueatur diabolus, & cum exire ſe & homines Dei dimittere ſæpe dicat; in eo tamen quod dixerit fallat, & id quod per Pharaonem prius geſtum eſt, eodem mendacio obſtinationis & fraudis exerceat. Cum tamen ad aquam ſalutarem atque ad baptiſmi ſanctificationem venitur, ſcire debemus & fidere, quia illic diabolus opprimitur, & * homo Deo dicatus divina indulgentia liberatur. Nam * ſi ſcorpii & ſerpentes, qui in ſicco prævalent, in aquam præcipitati, prævalere * poſſunt, aut ſua venena retinere; * poſſunt & ſpiritus nequam, qui ſcorpii & ſerpentes appellantur & tamen per nos data à Domino poteſtate calcantur, permanere ultra in hominis corpore, in quo baptizato & ſanctificato incipit Sp. ſanctus habitare.

* P. *Al.* ut torq.
* P. *Al.* homo dicatus
* *Al.* ſicut ſc.
* P. *Al.* non poſſ.
* P. *Al.* non poſſ.
* *Al.* ſic & Sp. neq. -- perman. ultra non poſſunt in h. c.

12. Hoc denique & rebus ipſis experimur, ut neceſſitate urgente in ægritudine baptizati & gratiam conſecuti careant immundo ſpiritu, quo antea movebantur, & laudabiles ac probabiles in Eccleſia vivant, pluſque per dies ſingulos in augmentum cæleſtis gratiæ per fidei incrementa proficiant. Et contra ſæpe nonnulli de illis, qui ſani baptizantur, ſi poſtmodum peccare cœperint, ſpiritu immundo redeunte quatiuntur: ut manifeſtum ſit, diabolum in baptiſmo fide credentis excludi; ſi fides poſtmodum defecerit, regredi: Niſi ſi juſtum quibuſdam videtur, ut illi qui extra Eccleſiam apud adverſarios & antichriſtos profana aqua polluuntur, baptizati judicentur; hi vero qui in Eccleſia baptizantur, minus indulgentiæ & gratiæ divinæ conſecuti eſſe videantur; & tantus honor habeatur hæreticis, ut inde venientes non interrogentur, utrumne loti ſint, an perfuſi; utrumne Clinici ſint, an Peripatetici; apud nos autem de integra fidei veritate * detrahatur, & baptiſmo eccleſiaſtico majeſtas ſua & ſanctitas * derogetur. Reſcripſi, fili cariſſime, ad literas tuas, quantum parva noſtra mediocritas valuit, & oſtendi, quid nos, quantum in nobis eſt, ſentiamus, nemini præſcribentes, quo minus ſtatuat quod putat

* *Al.* detrahitur,
* *Al.* derogatur. Perſcr.

tat unusquisque Præpoſitus, actus ſui rationem Domino redditurus, ſecundum quod beatus Apoſtolus Paulus in epiſtola ſua ad Romanos ſcribit & dicit: *Vnusquisque noſtrum pro ſe rationem dabit.* Non ergo nos invicem judicemus. Opto te, fili cariſſime, ſemper bene valere. *Ad Rom.14.12.*

EPISTOLÆ IN EXILIO CONSCRIPTÆ ET SUB FINEM VITÆ.

EPISTOLA LXXVII.

Ad Nemeſianum & cæteros Martyres in metallo conſtitutos. *Lib.3.Ep.25.*

*Cyprianus * Nemeſiano, Felici, Lucio, alteri Felici, Litteo, * Poliano, Victori, * Iaderi, Dativo, Coëpiſcopis, item Compreſbyteris & Diaconibus, & cæteris fratribus in metallo conſtitutis, Martyribus Dei Patris omnipotentis & Jeſu Chriſti Domini & Dei * Conſervatoris noſtri, æternam ſalutem.*

* P. Al. Meneſiano, * Al. Polyano * Al. Laderi al. Saderi * Al. Servatoris

GLoria quidem veſtra poſcebat, beatiſſimi ac dilectiſſimi fratres, ut ad conſpectum atque ad complexum veſtrum venire ipſe deberem; niſi me quoque ob confeſſionem *nominis relegatum præfiniti loci termini coërcerent: ſed quomodo poſſunt repræſento me vobis, & ad vos, etiamſi corpore & greſſu venire non datur; dilectione tamen & ſpiritu venio, exprimens literis animum meum, quo in iſtis virtutibus & laudibus veſtris lætus exulto, participem me computans vobis; etſi non paſſione corporis; conſortio caritatis. An ego *poſſim tacere & vocem meam ſilentio premere, cum de cariſſimis meis tam multa & glorioſa cognoſcam, quibus vos divina dignatio honoravit, ut ex vobis pars jam martyrii ſui conſummatione præceſſerit, meritorum ſuorum coronam de Domino receptura, pars adhuc in *carcerum clauſtris, ſive in metallis & vinculis demoretur, exhibens per ipſas ſuppliciorum moras cor-

* P. Al. nominis Chriſti * Al. poſſum * Al. carceris

corroborandis fratribus & armandis majora documenta ad meritorum titulos ampliores tormentorum tarditate proficiens, habitura tot mercedes in cœleſtibus præmiis, quot nunc dies numerantur in pœnis?

2. Quæ quidem vobis, fortiſſimi ac beatiſſimi fratres, pro merito religionis ac fidei veſtræ accidiſſe non miror, ut vos ſic Dominus * ad gloriarum ſublime faſtigium clarificationis * ſuæ honore provexerit, qui ſemper in Eccleſia ejus * cuſtodito fidei tenore viguiſtis, conſervantes firmiter Dominica mandata, in ſimplicitate innocentiam, in caritate concordiam, modeſtiam in humilitate, diligentiam in adminiſtratione, vigilantiam in adjuvandis laborantibus, miſericordiam in fovendis pauperibus, in defendenda veritate conſtantiam, in diſciplinæ ſeveritate cenſuram. Ac ne * aliquid ad exemplum bonorum factorum deeſſet in vobis; etiam nunc in confeſſione vocis & paſſione corporis fratrum mentes ad divina martyria provocatis, duces vos exhibendo * virtutis; ut dum grex paſtores ſuos ſequitur & quod fieri à Præpoſitis cernit, imitatur, paribus obſequiorum meritis à Domino coronetur. Quod autem *fuſtibus* cæſi prius graviter & afflicti, per ejuſmodi pœnas initiaſtis confeſſionis veſtræ religioſa primordia; execranda nobis iſta res non eſt. Neque enim ad fuſtes Chriſtianum corpus expavit, cujus eſt ſpes omnis in *ligno*. Sacramentum ſalutis ſuæ Chriſti ſervus agnovit, redemtus ligno ad vitam æternam ligno * provectus * eſt ad coronam. Quid vero mirum, ſi *vaſa aurea & argentea, in metallum*, i. e. auri & argenti domicilium dati eſtis; niſi quod nunc metallorum natura converſa eſt, locaque quæ aurum & argentum dare ante conſueverant, accipere cœperunt?

* P. Al. ad glorioſum & ſubl.
* P. Al. ſuo
* P. Al. cuſtoditæ
* P. Al. aliud
* P. Al. virtutibus
* P. Al. profectus
* Al. & ad e.
2. ad Tim. 2. 20.

3. Impoſuerunt quoq; *compedes* pedibus veſtris, & membra felicia ac Dei templa infamibus vinculis ligaverunt; quaſi cum corpore ligetur & ſpiritus, aut aurum veſtrum ferri contagione maculetur. Dicatis Deo hominibus & fidem ſuam religioſa virtute teſtantibus ornamenta ſunt iſta, non vincula, nec Chriſtianorum pedes ad infamiam copulant; ſed clarificant ad coronam. O pedes feliciter vincti, qui non à fabro, ſed * à Domino reſolvuntur! O pedes feliciter vincti, qui itinere ſalu-

*** P. Al. à Chriſto ſolvuntur!**

Digitized by Google

ſalutari ad paradiſum diriguntur! O pedes in ſeculo ad præſens ligati, ut ſint ſemper apud Dominum liberi! O pedes compedibus & * tranſverſariis interim * cunctabundi; ſed celeriter ad Chriſtum glorioſo itinere curſuri! Quantum vult, hic vel invida crudelitas, vel maligna, nexibus vos ſuis & vinculis teneat: citò à terris & pœnis iſtis ad cœlorum regna venietis. Non fovetur in *metallis* lecto & culcitris corpus; ſed refrigerio & ſolatio Chriſti fovetur. Humi *jacent* feſſa laboribus viſcera: ſed pœna non eſt cum Chriſto jacere. Squalent ſine balneis membra ſitu & *forde* deformia: ſed ſpiritaliter intus abluitur, quod foris carnaliter ſordidatur. *Panis* illic exiguus: at *non in ſolo pane vivit homo*; *ſed in ſermone Dei.* Veſtis algentibus deeſt: ſed qui Chriſtum induit, & veſtitus abundanter & cultus eſt. Semitonſi *capitis* capillus horreſcit: ſed cum ſit *caput viri Chriſtus*; qualecunque illud caput deceat neceſſe eſt, quod ob Domini nomen inſigne eſt. Omnis iſta deformitas deteſtabilis & * tetra gentilibus quali ſplendore penſabitur? Secularis hæc & brevis pœna quam * clari & æterni honoris mercede mutabitur, cum ſecundum beati Apoſtoli vocem *transformaverit* Dominus *corpus humilitatis noſtræ conformatum corpori claritatis ſuæ.*

* P. *Al.* ira adverſarii *Al.* traverſariis
* P. *Al.* contabundi
Deut. 8, 3.
Matth. 4, 4.
1. *ad Cor.* 11, 3.
* P. *Al.* fœda
* P. *Al.* clara
ad Philip. 3, 21

4. Sed nec in illo, fratres dilectiſſimi, aliqua poteſt aut religionis aut fidei jactura ſentiri, quod * illic nunc Sacerdotibus Dei facultas non datur offerendi & celebrandi ſacrificia divina. Celebratis * imo atque offertis ſacrificium * Deo & pretioſum pariter & glorioſum, & plurimum vobis ad retributionem præmiorum cœleſtium profuturum: cum Scriptura divina loquatur & dicat: *Sacrificium Deo, ſpiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non deſpicit.* Hoc vos ſacrificium Deo offertis, hoc ſacrificium ſine intermiſſione die ac nocte celebratis, hoſtiæ facti * Deo & voſmet ipſos ſanctas atque immaculatas victimas exhibentes: ſicut Apoſtolus adhortatur & dicit: *Oro ergo vos, fratres, per miſericordiam Dei, ut conſtituatis corpora veſtra hoſtiam vivam, ſanctam, placentem Deo, nec configuremini ſeculo huic; ſed * transformemini in renovatione ſenſus, ad probandum quæ ſit voluntas Dei bona & placens & perfecta.*

* P. *Al.* illis
* *Al.* modo
* *Al.* Deo pr. par. & gl.
Pſ. 50, (51,) 19.
* P. *Al.* Dei
Ad Rom. 12, 1, 2.
* P. *Al.* transformemini

5. Hoc eſt enim quod præcipue Deo placeat: hoc eſt, in quo majoribus meritis ad promerendam voluntatem Dei opera noſtra proveniant: hoc eſt, quod ſolum Domino de beneficiis ejus grandibus & ſalutaribus fidei ac devotionis noſtræ obſequia retribuant, prædicante in pſalmis & conteſtante Sp. Pſ. (115, 3, 4, 5.) 116, 12, 13, 14. ſancto: *Quid retribuam*, inquit, *Domino * pro omnibus, quæ * tribuit mihi? Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini invocabo.* * P. Al. de omn. * Al. retribuit *Pretioſa in conſpectu Domini mors juſtorum ejus.* Quis non libenter & promte *calicem ſalutis* accipiat? Quis non appetat gaudibundus & lætus, in quo aliquid & ipſe *Domino* ſuo *retribuat?* Quis non *pretioſam in conſpectu Domini mortem* fortiter & conſtanter excipiat; * Al. complaciturus * placiturus ejus oculis, qui nos in congreſſione nominis ſui deſuper ſpectans volentes comprobat, adjuvat dimicantes, vincentes coronat, * P. Al. retributione piet. p. * retributione bonitatis ac pietatis paternæ remunerans in nobis quidquid ipſe præſtitit, & honorans quod ipſe * perficit? * Al. perfecit Ipſius enim eſſe quod vincimus, & quod ad maximi certaminis palmam ſubacto adverſario pervenimus, declarat & docet Dominus in Euangelio Matth. 10, 19, 20. ſuo, dicens: *Cum autem vos tradiderint, nolite cogitare, quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini: non enim vos eſtis, qui loquimini; ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.* Luc. 21, 14, 15. Et iterum: *Ponite in cordibus veſtris non præmeditari excuſare. Ego enim dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere adverſarii veſtri.* In quo quidem & credentium magna fiducia eſt, & culpa graviſſima perfidorum, non credere ei, qui ſe opem ſuam daturum confitentibus pollicetur, nec rurſus eundem timere, qui æternam pœnam negantibus comminatur.

* P. Al. tanta o. 6. Quæ vos * omnia, fortiſſimi ac fideliſſimi milites Chriſti, inſinuaſtis fratribus noſtris, implentes factis quod verbis ante docuiſtis, futuri maximi in regno cœlorum, pollicente Matth. 5, 19. Domino & dicente: *Qui fecerit & ſic docuerit, maximus vocabitur in regno cœlorum.* Denique exemplum veſtrum ſecuta multiplex plebis portio, confeſſa eſt vobiſcum pariter, & pa- * P. Al. confortata riter * coronata eſt, connexa vobis vinculo fortiſſimæ caritatis, & à Præpoſitis ſuis nec carcere nec * metallo ſeparata: * Al. metallis cujus numero nec virgines deſunt, quibus ad ſexagenarium fructum

ctum *centenus* acceſſit, quaſque ad cœleſtem coronam gloria *geminata provexit. In pueris quoque virtus major ætate annos ſuos confeſſionis laude tranſcendit, ut martyrii veſtri beatum gregem & ſexus & ætas omnis ornaret. Qui nunc vobis, dilectiſſimi fratres, conſcientiæ victricis vigor? quæ ſublimitas animi? quæ in ſenſu exultantia? qui triumphus in pectore? Vnumquemq; veſtrum ſtare ad promiſſum Dei præmium? de judicii die eſſe ſecurum? ambulare in metallo, captivo quidem corpore; ſed corde regnante? ſcire Chriſtum ſecum eſſe præſentem, gaudentem tolerantia ſervorum ſuorum per veſtigia & vias ſuas ad regna æterna gradientium? Expectatis quotidie læti profectionis veſtræ ſalutarem diem, & jam jamq; de ſeculo receſſuri ad Martyrum munera & domicilia divina properatis, poſt has mundi tenebras viſuri candidiſſimam lucem, & accepturi majorem paſſionibus omnibus & conflictationibus claritatem, Apoſtolo conteſtante & dicente: *Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad ſuperventuram claritatem, quæ revelabitur in nobis.* Plane quia nunc vobis in precibus efficacior ſermo eſt, & ad impetrandum quod in preſſuris petitur facilior oratio eſt; petite impenſius & rogate, ut confeſſionem omnium * noſtrum dignatio divina conſummet; ut de iſtis tenebris & laqueis mundi nos quoque vobiscum integros & glorioſos Deus liberet; ut qui hic caritatis & pacis vinculo copulati, contra hæreticorum injurias & preſſuras gentilium ſimul ſtetimus, pariter in regnis cœleſtibus gaudeamus. Opto vos, beatiſſimi ac dilectiſſimi fratres, in Domino bene valere, & noſtri ſemper & ubiq; meminiſſe. * Valete.

Matth. 13, 8.
* *Al.* gemina
Ad Rom. 8, 18.
* *Al.* noſtrum conſumm.
* *Al.* hæc vocula abeſt.

Epistola LXXVIII.

Ad Cyprianum, Nemeſiani, Dativi, Felicis, & Victoris reſponſum.

Lib. 5. *Ep.* 10.

Cypriano fratri Nemeſianus, Dativus, Felix & Victor, in Domino æternam ſalutem.

SEmper magnis ſenſibus pro temporis conditione literis tuis locutus es, Cypriane dilectiſſime; quibus aſſidue lectis, & pravi corrigun-

guntur, & bonæ fidei homines corroborantur: * dum enim non deſinis tractatibus tuis ſacramenta occulta nudare, ſic nos * in fide facis creſcere, & de ſeculo homines ad credulitatem accedere. Nam quæcunque bona in multis libris tuis intuliſti, neſcius ipſum te nobis deſignaſti: es enim omnibus in tractatu major, in ſermone facundior, in conſilio ſapientior, in patientia ſimplicior, in operibus largior, in abſtinentia ſanctior, in obſequio humilior & in actu bono innocentior. Scis & ipſe, cariſſime, noſtrum optabile votum eſſe, quod te videamus doctorem & amatorem noſtrum ad coronam magnæ confeſſionis perveniſſe. nam quaſi bonus & verus doctor, quid nos diſcipuli ſecuti apud acta Proconſulis pronunciaſti, & tuba canens, Dei milites cœleſtibus armis inſtructos ad congreſſionis prælium excitaſti, & in acie prima * pugnans ſpiritali gladio diabolum interfeciſti, agmina quoque fratrum hinc & inde verbis tuis compoſuiſti, ut inſidiæ inimico undique tenderentur, & cadavera ipſius publici hoſtis * nervis conciſis calcarentur.

* P. Al. eum
* P. Al. in fidem
* P. Al. pugna
* P. Al. ac nervi conciſi

Matth. 19, 29.

2. Crede nobis, cariſſime, quoniam non eſt à centeſimo præmio minor tua innocens anima, quæ nec ſeculi primos impetus timuit, nec ire in exilium recuſavit, nec relinquere civitatem dubitavit, nec in deſerto loco commorari horruit, & quoniam multis documentum confeſſionis dedit, * ipſa martyrium prior dixit: alios enim ad martyria facienda exemplo ſuo provocavit, & non tantum Martyrum de ſeculo jam excedentium * ſocia eſſe cœpit; ſed & cum futuris cœleſtem amicitiam copulavit. Agunt ergo tibi nobiſcum damnati maximas apud Deum gratias, Cypriane dilectiſſime, quod literis tuis laborantia pectora recreaſti, fuſtibus vulnerata membra curaſti, compedibus pedes ligatos reſolviſti, ſemitonſi capitis capillaturam adæquaſti, tenebras carceris illuminaſti, montes metalli * in planum deduxiſti, naribus etiam * flagrantes flores impoſuiſti, & tetrum odorem fumi excluſiſti. Fecit autem & proſecutum miniſterium tuum, & Quirini dilectiſſimi noſtri, quod per Herennianum Hypodiaconum, & * Lucanum & Maximum & Amantium Acoluthos, diſtribuendum miſiſti, quæcunque neceſſitatibus corporum defuerant expediri. Simus ergo orationibus noſtris * alterutrum adjutores, & rogemus, ſicut mandaſti; ut Deum & Chriſtum & Angelos in omnibus * actibus noſtris habeamus fautores. Optamus te, Domine frater, ſemper bene valere & noſtri meminiſſe. Saluta omnes, qui tecum ſunt: omnes

* P. Al. ipſe
* P. Al. ſolatio
V. Ep. præced. n. 2. & 3.
* P. Al. in plana
* Al. fragrantes
* P. Al. eſt
* Al. Lucianum
* P. Al. alterutro
* P. Al. actis

omnes noſtri, qui nobiſcum ſunt, te amant & ſalutant & videre deſiderant.

EPISTOLA LXXIX.

Ad eundem Lucii & cæterorum Martyrum reſponſum.

Lib. 3. Ep. 7.

* Cypriano fratri & Collegæ, Lucius & qui mecum ſunt omnes in Domino ſalutem.

*EXultantibus nobis & lætantibus in Deo, quod nos * ad congreſſionem armaverit & in prælio victores ſua dignatione fecerit, ſupervenerunt literæ tuæ, frater cariſſime, quas per Herennianum Hypodiaconum, & * Lucanum & Maximum & Amantium Acoluthos, miſiſti nobis; quibus lectis recepimus in vinculis laxamentum, in preſſura ſolatium & in neceſſitate præſidium, & excitati ſumus & robuſtius animati ad ſi quid amplius fuerit pœnarum. Nam ante paſſionem à te ſumus ad gloriam provocati, qui prior nobis ducatum ad confeſſionem nominis Chriſti præbuiſti. Nos vero ſecuti veſtigia confeſſionis tuæ parem gratiam tecum ſperamus. Nam qui prior eſt in curſu, prior eſt & ad præmium, & qui prior occupaſti, de quo cœpiſti, inde hoc nobis communicaſti, * demonſtrans ſcilicet individuam caritatem, quâ ſemper nos dilexiſti; ut quibus unus fuit ſpiritus in conjunctione pacis, eſſet precum tuarum gratia & una corona confeſſionis.*

2. *Acceſſit autem tibi, frater cariſſime, ad confeſſionis coronam retributio operum, abundans menſura, quam accipies à Domino in die remunerationis, qui te nobis literis tuis repræſentaſti, ut pectus illud tuum candidum & beatum, quod ſemper novimus, manifeſtares, & ſecundum latitudinem ejus nobiſcum laudes Deo diceres; non quantum nos meremur audire; ſed quantum tu potes dicere. Tuis enim vocibus & quæ minus in nobis inſtructa erant * exornaſti & confirmaſti ad ſuſtentationem earundem paſſionum, quas patienter ferimus, ſecuri de præmio cœleſti & de corona martyrii & de regno Dei, * ex prophetia, * quam literis tuis Spiritu ſancto plenus ſpopondiſti. Hoc totum fiet, dilectiſſime, ſi nos orationibus tuis * in mente habueris; * quod te facere confido; ſicut & nos utiq; facimus. Accepimus itaq; frater * deſideratiſſime, id, quod * à Quirino & à te ipſo miſiſti;*

* P. Al. Cyprianus fratri & Collegæ Lucius & qui cum eo ſunt, fratres ba
* Al. in congreſſione
* Al. Lucianum
* P. Al. demonſtrationem ſcil. & indiv.
* P. Al. &
* P. Al. & ornaſti
* P. Al. ad prophetiam,
* Al. quam lit. t. ſpop.
* Sp. Al. in mentem hab.
* Al. quod & te f.
* Rom. al. deſiderantiſſime
* R. Al. à Cyrino

ſacrificium ex omni opere mundo. Sicut & Noë obtulit Deo, & de- lectatus eſt Deus * in odorem ſuavitatis, *& reſpexit in ſacrificium ejus: ita & in veſtrum * reſpiciat, & delectetur reddere vobis hujus tam boni operis mercedem. Peto autem, ut literas, quas ad Quirinum fecimus, transmitti præcipias. Opto te, frater cariſſime ac * deſide-ratiſſime, ſemper bene valere & noſtri meminiſſe. Saluta omnes, qui tecum ſunt. * Valete.*

Gen. 8, 21.
* P. Al. in odore
* R. Al. reſpiciet & delectabitur
* Al. ad Cyrinum
* Rom. Al. deſideratiſſ.
* Hæc ultima vocula alicubi deeſt.

Epistola LXXX.

Lib. 5. Ep. 11.

Ad eundem Felicis, Jaderis, Polyani & cæterorum Martyrum reſponſum.

Cypriano cariſſimo & dilectiſſimo, Felix, Jader, * Polyanus una cum Presbyteris & omnibus nobiscum commorantibus apud metallum * Siguenſe, æternam in Domino ſalutem.

*Reſalutamus * te, frater cariſſime, per Victorium Herennianum Hypodiaconum, Lucanum, & Maximum, * fratres noſtros, fortes & incolumes adjuvantibus orationibus tuis. A quibus accepimus oblationis nomine quantitatem una cum literis quas ſcripſiſti, in quibus dignatus es de verbis cœleſtibus nos tanquam filios confortare, & Deo Patri omnipotenti per Chriſtum ejus gratias egimus, & agimus, quod ſic confortati & corroborati ſumus per tuam adlocutionem, petentes de animi tui candore, ut nos aſſiduis orationibus tuis in mente habere digneris: ut confeſſionem veſtram & noſtram quam Dominus in nobis conferre dignatus eſt, ſuppleat. Saluta omnes, qui tecum commorantur. Optamus te, frater cariſſime * in Deo ſemper bene valere. Iader ſubſcripſi, Polyanus legi: Dominum meum Eutychianum ſaluto.*

* Al. Polianus
* P. Al. Sibuenſe Al. Siguenſe, ſalutem.
* P. Al. te, cariſſ.
* P. Al. fratres nos
* P. Al. in Deo b. v.

Epi-

Epistola LXXXI.

Cypriani ad Rogatianum juniorem & cæteros Confeſſores in carcere conſtitutos.

Lib. 4. Ep. 1.

*Cyprianus Sergio *Rogatiano & cæteris Confeſſoribus in Domino perpetuam ſalutem.*

* P. *Al.* Seagrio & Rog. juniori & c. *Al.* Rog. & Seagrio

SAluto vos, fratres cariſſimi, optans ipſe quoque conſpectu veſtro frui; ſi me ad vos pervenire loci conditio permitteret. Quid enim mihi optatius & lætius poſſet accidere, quam nunc vobis inhærere, ut *complecterer manus illas, quæ puræ & innocentes & Dominicam fidem ſervantes ſacrilega obſequia reſpuerunt? Quid jucundius & ſublimius, quam oſculari nunc ora veſtra, quæ glorioſa voce Dominum confeſſa ſunt? conſpici etiam præſentem ab oculis veſtris, qui deſpecto ſeculo, * conſpiciendo Deo digni extiterunt? Sed quoniam huic lætitiæ intereſſe facultas non datur; has pro me ad aures & ad oculos veſtros vicarias literas mitto, quibus gratulor pariter & exhortor, ut in confeſſione cœleſtis * gloriæ fortes & ſtabiles perſeveretis & ingreſſi viam Dominicæ dignationis, ad accipiendam coronam ſpiritali virtute pergatis habentes Dominum protectorem & ducem, qui dixit: * *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſq; ad conſummationem mundi!* O beatum carcerem, quem illuſtravit veſtra præſentia! O beatum carcerem, qui homines Dei mittit ad cœlum! O tenebras lucidiores ſole ipſo & luce hac mundi clariores, ubi modo conſtituta ſunt Dei templa & ſanctificata divinis confeſſionibus membra veſtra!

* P. *Al.* complecteremini me manibus illis,

* G. *Al.* ad conſpiciendum Deum

* G. *Al.* gratiæ

Matth. 28, 20. * *Al.* Et ecce

2. Nec quidquam nunc * verſetur in cordibus & mentibus veſtris, quam divina præcepta & mandata cœleſtia, quibus * vos ad tolerantiam paſſionis Sp. ſanctus ſemper animavit. Nemo mortem * cogitet; ſed immortalitatem; nec temporariam pœnam, ſed gloriam ſempiternam: cum ſcriptum ſit: *Pretioſa eſt in conſpectu Domini mors juſtorum ejus:* & iterum: *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non deſpicit:* & iterum ubi loquitur Scriptura divina de tormentis, quæ Martyres Dei conſecrant & in ipſa paſſionis pro-

* P. *Al.* verſatur * *Al.* nos

* P. *Al.* cogitat

Pſ. (116, 15,) 115, 6. Pſ. 50, (51,) 19.

Digitized by Google

Sap. 3, 3-9.

probatione ſanctificant: *Etſi coram hominibus tormenta paſſi ſunt; ſpes eorum immortalitate plena eſt, & in paucis vexati, in multis bene diſponentur: quoniam Deus tentavit illos, & invenit illos dignos ſe. Tanquam aurum in fornace probavit illos, & quaſi * holocauſti hoſtiam accepit illos, & in tempore erit reſpectus * illorum. Fulgebunt juſti & tanquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent. Judicabunt nationes & dominabuntur populis, & regnabit eorum Dominus in perpetuum.*

* R. *Al.* holocauſta hoſtia
* P. *Al.* illorum. Judicabunt nat.

3. Quando ergo judicaturos vos & regnaturos cum Chriſto Domino cogitatis, exultetis neceſſe eſt, & futurorum gaudio præſentia ſupplicia calcetis, ſcientes ab initio mundi ſic inſtitutum, ut laboret iſtic in ſeculari conflictatione juſtitia, quando in origine ſtatim prima Abel juſtus occiditur, & exinde * juſti quique & Prophetæ & Apoſtoli miſſi, quibus omnibus Dominus quoq; in ſe ipſo conſtituit exemplum, docens ad ſuum regnum non niſi eos, qui ſe per viam ſuam ſecuti ſint, pervenire, dicens: *Qui amat animam ſuam in iſto ſeculo, perdet illam, & qui odit animam ſuam in iſto ſeculo, in vitam æternam conſervabit illam:* & iterum: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus; animam vero non poſſunt occidere: magis autem metuite eum, qui poteſt & animam & corpus * occidere in gehennam.* Paulus etiam nos adhortatur, ut qui ad Domini promiſſa venire cupimus, imitati Dominum in omnibus debeamus. *Sumus,* inquit, *filii Dei: * ſi autem filii; & hæredes; hæredes quidem Dei; cohæredes autem Chriſti; ſi quidem compatiamur; * ut commagnificemur.* * Addit etiam comparationem præſentis temporis & futuræ claritatis, dicens: *Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad ſuperventuram claritatem, quæ revelabitur in nobis.* Cujus claritatis gloriam cogitantes, preſſuras omnes & perſecutiones tolerare nos convenit: quia etſi ſunt multæ preſſuræ juſtorum; ex omnibus tamen liberantur, * qui in Deum fidunt.

* Rom. *Al.* quoq;
Joan. 12, 25.
Matth. 10, 28.
* P. *Al.* perdere in gehen.
Ad Rom. 8, 16, 17.
* R. *Al.* Si autem filii; heredes Dei; coheredes autem Chriſti.
* R. *Al.* ut ſic conglorificemur. *Al.* ut ſic commagn.
* P. *Al.* Addidit
Ad Rom. 8, 18.
* *Al.* qui in Domino confidunt.

4. * Beatas etiam fœminas, quæ vobiſcum ſunt in eadem confeſſionis gloria conſtitutæ, quæ Dominicam fidem tenentes & ſexu ſuo fortiores non ſolum ipſæ ad coronam proximæ ſunt; ſed & cæteris quoque fœminis exemplum de ſua conſtantia præbuerunt! Ac ne quid deeſſet ad gloriam * numeri veſtri, ut omnis vobiſcum & ſexus & ætas eſſet in honore; pueros

* *Al.* Beatas autem fœminas ſaluto, quæ v. ſ.
* R. *Al.* numero veſtro

Digitized by Google

pueros etiam vobis glorioſa confeſſione ſociavit divina dignatio, repræſentans nobis tale aliquid, quale Ananias, Azarias, & Miſahel, illuſtres pueri, aliquando fecerunt, quibus incluſis * in caminum ceſſerunt ignes & refrigerii locum flammæ dederunt, præſente cum illis Domino & probante, quod in Confeſſores & Martyres ejus nihil poſſet gehennæ ardor operari; ſed quod qui in Deum crederent, * incolumes ſemper & tuti * in omnibus * perſeverarent. * Et conſideretis diligentius, peto pro veſtra religione, quæ apud illos pueros * fides fuerit, quæ promereri Dominum plenius potuit. Ad omnia enim parati; ſicut * omnes eſſe debemus; ajunt * Regi: *Nabuchodonoſor Rex, non opus eſt nobis de hoc verbo reſpondere tibi: Eſt enim Deus, cui nos ſervimus, potens eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus * tuis, Rex, liberabit nos: & ſi non; notum tibi ſit, quoniam diis tuis non ſervimus, & imaginem auream quam ſtatuiſti, non adoramus.* Cum ſe * crederent & pro fide ſua ſcirent poſſe etiam de præſenti ſupplicio liberari; jactare hoc tamen & * vindicare ſibi noluerunt, * dicentes; *Et ſi non:* ne minor eſſet confeſſionis virtus ſine teſtimonio paſſionis. Addiderunt *poſſe* omnia Deum facere; * ſed tamen non in hoc fidere, ut liberari in præſentia vellent; ſed illam libertatis & ſecuritatis æternæ gloriam cogitarent.

5. Quam fidem nos quoque * retinentes & die ac nocte meditantes, toto corde ad Deum promti, contemtu præſentium futura tantummodo cogitemus, fructum regni æterni, complexum * & oſculum Domini, conſpectum Dei, * ut ſequamini in omnibus Rogatianum, Preſbyterum, glorioſum ſenem, viam * vobis ad gloriam temporis noſtri religioſa virtute & divina dignatione facientem, qui cum Feliciſſimo fratre noſtro, quieto * ſemper & ſobrio, excipiens * ferocientis populi impetum, primum hoſpitium vobis in carcere præparavit, & metator quodammodo veſter, nunc quoque vos antecedit; quod ut conſummetur in vobis, aſſiduis orationibus Dominum deprecamur, ut initiis ad ſumma pergentibus, quos confiteri fecit, faciat & coronari. * Opto vos, fratres cariſſimi ac beatiſſimi, in Domino ſemper bene valere, & ad coronam cœleſtis gloriæ pervenire.

* *Al.* in camino ceſſ. ign. & refrigerium fl.
* *Al.* inc. ſ, in omn.
* R. *Al.* in Domino perſeverent.
* P. *Al.* perſeverent.
* *Al.* Et ut conſid.
Al. Quod ut conſ.
* *Al.* fideles
* *Al.* nos eſſe d.
* *Al.* Regi Nabuchodonoſor; Rex,
Dan. 3, 16. & ſeqq.
* *Al.* Etenim Deus - potens eſt
* P. & R. *Al.* tuis lib. nos
* Rom. & Sp. *Al.* & cred.
* *Al.* vendicare
* P. *Al.* docentes, quod non eis minor
* *Al.* ſe tamen
* *Al.* retinentes, corde toto ad D.
* *Al.* & oſc. & conſp. Dei.
* P. *Al.* Sequimini
* *Al.* nobis
* *Al.* corde ſemp.
* Rom. & Sp. *Al.* furentis p.
* *Al.* *hæc ultima deſunt.*

Digitized by Google

EPISTOLA LXXXII.

Lib. 5. Ep. 9.

Ad Succeſſum de nunciis Roma reverſis perſecutionem nunciantibus.

Cyprianus Succeſſo fratri ſalutem.

VT non vobis in continenti ſcriberem, frater cariſſime, illa res fecit, quod univerſi Clerici ſub ictu agonis conſtituti, recedere iſtinc omnino non poterant, parati omnes * pro animi ſui devotione ad divinam & cœleſtem gloriam. Sciatis autem eos veniſſe, quos ad Vrbem propter hoc miſeram, ut quomodocunque de nobis reſcriptum fuiſſet, * exploratam ſibi veritatem ad nos * referrent. Multa * enim * varia & incerta opinionibus ventilantur: quæ autem ſunt in vero, ita ſe habent: reſcripſiſſe Valerianum ad Senatum, ut Epiſcopi & Preſbyteri & Diacones in continenti animadvertantur; Senatores * vero & viri egregii & Equites Romani, dignitate amiſſa, etiam bonis ſpolientur, & ſi ademtis facultatibus Chriſtiani eſſe * perſeveraverint, capite quoque multentur; matronæ ademtis bonis in exilium relegentur; Cæſariani, quicunque vel prius confeſſi fuerant vel nunc * confeſſi * fuerint, confiſcentur, & vincti in Cæſarianas poſſeſſiones * deſcripti mittantur.

* P. Al. pro animatione divina & cœleſti corona.
* P. Al. explorata veritate
* P. Al. proferrent.
* P. Al. enim opventil.
* P. Al. vana
* P. Al. vero viri egreg.
* P. Al. perſeverant
* P. Al. confitentur
* P. Al. fuerint & vincti
* Salmaſ. *Not. in Hiſt. Auguſtæ Scriptores p. 49. F. mavult legere*, ſcripti *vel* inſcripti

2. Subjecit etiam Valerianus Imperator orationi ſuæ exemplum literarum, quas ad Præſides provinciarum de nobis fecit, quas literas quotidie ſperamus venire, ſtantes ſecundum fidei firmitatem ad paſſionis tolerantiam, & expectantes de ope * & indulgentia Domini vitæ æternæ coronam. Xiſtum autem in cœmeterio animadverſum ſciatis, * octavo Iduum Auguſtarum die, * & cum eodem Quartum. Sed & huic perſecutioni quotidie inſiſtunt Præfecti in Vrbe, ut ſi qui ſibi oblati fuerint, animadvertantur, & bona eorum fiſco vindicentur. Hæc peto per vos & Collegis * noſtris innoteſcant, * ut ubique hortatu eorum poſſit fraternitas corroborari & ad agonem ſpiritalem præparari: ut ſinguli ex noſtris non magis mortem cogi-

* P. Al. & miſericordia Dom.
* G. *Al.* V. Auguſti die
* P. Al. & cum eo Diacones quatuor.
* P. Al. meis
* P. Al. ut hortatu

cogitent, quam immortalitatem, & plena fide ac tota virtute Domino dicata gaudeant magis, quam timeant in hac confeſſione, in qua ſciunt Dei & Chriſti milites non perimi, ſed coronari. * Opto te, frater cariſſime, ſemper bene valere. * P. *Al.* Amen.

EPISTOLA LXXXIII.

Ad Clerum & plebem de ſuo ſeceſſu paulo ante paſſionem.

Lib. 5. Ep. 1.

Cyprianus Preſbyteris & Diaconibus & plebi univerſæ ſalutem.

CUm perlatum ad nos fuiſſet, fratres cariſſimi, * frumentarios eſſe miſſos, qui me Vticam perducerent, & conſilio cariſſimorum perſuaſum eſſet, ut de hortis noſtris interim ſecederemus; juſta interveniente cauſa conſenſi; eo quod congruat Epiſcopum in ea civitate, in qua Eccleſiæ Dominicæ præeſt, illic Dominum confiteri, & plebem univerſam Præpoſiti præſentis confeſſione clarificari. Quodcunque enim ſub illo confeſſionis momento Confeſſor Epiſcopus loquitur, *aſpirante Deo* ore omnium loquitur. Cæterum mutilabitur honor Eccleſiæ noſtræ tam glorioſæ, ſi ego Epiſcopus alterius Eccleſiæ Præpoſitus, accepta apud Vticam ſuper confeſſione ſententia, exinde Martyr ad Dominum proficiſcar; quandoquidem ego & pro me & pro vobis apud vos confiteri, & ibi pati, & exinde ad Dominum proficiſci, orationibus continuis deprecer & * votis omnibus exoptem & debeam.

* P. *Al.* commentarios.

Matth. 10, 19.

* P. *Al.* vobis omn.

2. Expectamus ergo hic in ſeceſſu * abdito conſtituti adventum Proconſulis * Carthaginem redeuntis, audituri ab eo, quid Imperatores ſuper Chriſtianorum laicorum & Epiſcoporum nomine mandaverint; & dicturi, quod *ad horam* Dominus dici voluerit. Vos autem, fratres cariſſimi, pro diſciplina, quam de mandatis Dominicis à me ſemper accepiſtis, & ſecundum quod me tractante ſæpiſſime didiciſtis, quietem & tranquillitatem tenete: * ne quiſquam veſtrum aliquem * tumultum de fratri-

* P. *Al.* addito

* P. *Al.* ad Carth.

Matth. 10, 19.

* P. *Al.* nec

* P. *Al.* tumultum fr.

fratribus moveat, aut ultro ſe gentilibus offerat: apprehen[ſ]
Matth. 10, 19. enim & traditus loqui debet; ſiquidem *in nobis* Dominus po[ſi-]
tus *illa hora loquatur*, qui nos confiteri magis voluit, qu[am]
profiteri. Quid autem de cætero nos obſervare conveni[a]
* P. Al. Proconſule antequam in me ſuper confeſſione nominis Dei *Procon[ſul]
ſententiam ferat, inſtruente Domino in commune dispon[e-]
* P. Al. Dominus Jeſus in Eccl. mus. Incolumes vos, fratres cariſſimi, *Dominus noſter
in Eccleſia ſua permanere faciat & conſervare dignetur.

MARGINALIUM AUCTARIUM.

Pag. 10. ad lin. ult. *It. Lib.* 6, *cap.* 12. 33. 34. *Lib.* 7. *c.* 3. 5. 10. 13. *& Lib.* 2 *contra Creſcon. c.* 15. P. 22. ad lin. 27. *Apoc.* 3, 19. & ad lin. 31. 1. *ad Theſſ.* 3, 10. P. 24. ad lin. 2. *Luc.* 17, 32. P. 25. ad lin. 18. *Thom.* 2. 2 *q.* 124. *a.* 2. P. 35. ad l. 32. *Forte*, qui nobis libello. P. 44. ad lin. 20 *P. forte*, floridorum P. 57. ad lin. 32. loco allegati loci ex Ezech *Vid. LXX. Eſai.* 30, 15. P. 104. ad lin. 12. *Luc.* 10, 30. P. 110. ad lin. 12. *Deut.* 24, 16. 4. *Reg.* 14, 6. P. 120. ad lin. 2. *Matth.* 10, 40 *Joh.* 13. 20. P. 121. ad lin. 34. 2. *ad Tim.* 3, 1, 2. P. 122. ad lin. 22 & ſeq. *Ad Rom.* 3, 3, 4. *Pſalm.* (116, 11.) 115, 2. P. 138. ad lin. 1. *Ad Eph.* 6, 12 - 18. P. 144. ad lin. penult. *Vid. Hieron. lib.* 3. *contra Pelag in fine*, *Auguſtin. lib.* 3. *de pecc. meritis & remiſſ. c.* 5, *& l.* 4. *contra duas epiſt. Pelagianorum.* P. 145. ad lin. 2. *Levit.* 19, 3.

Digitized by Google

INDEX I.

Eorum, à quibus & ad quos ſcriptæ ſunt hæ Epiſtolæ.

SCRIPSERVNT	EPISTOLAM
Caldonius, ad Cyprianum,	XIX.
cum aliis, ad Clerum Carthag.	XXXIX.
Celerinus, ad Lucianum,	XXI.
Clerus Romanus, ad Cyprianum,	III. XXX. XXXI.
Concilium Africanum, ad Cornelium,	LIV.
Confeſſores univerſi, ad Cyprianum,	XVII.
Cornelius, ad Cyprianum,	XLVI. XLVIII.
CYPRIANVS, *ad* Antonianum,	LII.
ad Cæcilianum,	LXIII.
ad Caldonium,	XX.
& alios,	XXXIIX.
ad Clerum Romanum,	IV. XV. XXIII. XXIX.
ſuum,	V. VI. IIX. X. XIII. XIV. XIIX. XXIV. XXIIX. XXXII. XXXVI. XXXVII.
& plebem,	XXXIII. XXXIV. XXXV. LXXXIII.
ad Clerum & plebem Furnitanorum,	LXVI.
cum aliis, ad Clerum & plebem Hiſpaniarum,	LXIIX.
ad Cornelium,	XLI. XLII. XLIII. XLV. XLVII. XLIX. LIV. LV. LVII.
ad Donatum,	II.
ad Epictetum & plebem Aſſuritanorum,	LXIV.
ad Euch atium,	LXI.
ad Fidum,	LIX.
ad Florentium Pupianum,	LXIX.
ad Fortunatum & alios quosd.	LIII.
ad J nuarium,	LXX.
ad Jubajanum,	LXXIII.

Digitized by Google

ad Lapſos, XXV
ad Lucium, LII
ad Magnum, LXX
ad Martyres & Confeſſores, IX.
ad Maximum *aliosq;* Confeſſores Romanos, XLIV
ad Moyſen, Maximum & *alios,* XVI XX
ad Nemeſianum & *alios Martyres,* LXXV
ad Numidas Epiſcopos, L
ad plebem ſuam, XII. X
ad Pompejum, LXX
ad Pomponium, LX
ad Quintum, LX
ad Rogatianum & cæteros Confeſſores, V
ad Rogatianum *Epiſcopum,* LX
ad Rogatianum *juniorem,* LXX
ad Stephanum, LXVII.LX
ad Succeſſum, LXX
ad Thibaritanos, L
Donatus ad Cyprianum,
Felix & alii, ad Cyprianum, LXX
Firmilianus, ad Cyprianum, LX
Lucianus, ad Celerinum, X
Lucius & alii, ad Cyprianum, LX
Maximus & cæteri Confeſſores, ad Cyprianum,
Moyſes & Maximus, ad Cyprianum, XX
Nemeſianus & alii, ad Cyprianum, LXXI

I

INDEX II.

Locorum S. Scripturæ, & quoad veteris quidem fœderis libros, ſecundum verſionem, quam LXX. Interpretum vocant, allegatorum.

GEN.

Cap.	Verſ.	Epist.	Sect.
II,	7.	LXXIV,	7.
IV,	8.	LV,	3.
		LVI,	4.
IIX,	21.	LXXIX,	2.
IX,	21.	LXIII,	2.
XII,	3.	LXIII,	3.
XIV,	18, 19.	LXIII,	2.
XV,	6.	LXIII,	2.
XVII,	12.	LIX,	2.
XIX,	26.	IIX,	6.
XXII,	2.	LVI,	4.
	10.	LVI,	4.
	20.	LV,	13.
XXV,	33.	LXXIII,	21.
XXVII,	41, 42.	LV,	3.
XXXVII,	19, 20.	LXIX,	8.
	28.	LV,	3.
XLIX,	8, 9.	LXIII,	4.

EXODI

Cap.	Verſ.	Epist.	Sect.
XII,	6.	LXIII,	12.
	46.	LXXVI,	3.
XIV,	23.		11.
XVI,	16.		10.
XIX,	22.	LXIV,	2.
		LXIIX,	1.
		LXXII,	2.
XX,	12.	LXXIII,	17.
XXII,	28.	LV,	5.
		LXV,	3.
		LXIX,	3.
XXIIX,	43.	LXIV,	2.
		LXIIX,	1.
		LXXII,	2.

LEVIT.

Cap.	Verſ.	Epist.	Sect.
X,	12.	LXXIII,	7.
XIX,	2.	LXX,	4.
	18.	VII,	5.
XXI,	17.	LXIV,	2.
		LXIIX,	1.
		LXXII,	2.

NVM.

Cap.	Verſ.	Epist.	Sect.
IIX,	6, 7, 8.	LXXVI,	9.
XII,	3.	LII,	10.
XVI,	1.	LXV,	2.
		LXXIII,	7.
		LXXV,	14.
		LXXVI,	6.
	26.	LXIIX,	3.
		LXXVI,	7.
	40.	LXXVI,	6.
XIX,	9, 20.	LXXVI,	9.
	22.	LXX,	2.
XX,	25, 26.	LXIIX,	4.
XXV,	7, 8.	LXXIII,	7.

CAP. Verſ. EPIST. Sect.

DEVT.

IV, 24. LXXIII, 7.
IIX, 3. LXXVII, 3.
XIII, 5. XL, 5.
XVII, 12. XL, 7.
LV, 5.
LXII, 3.
LXV, 1.
LXIX, 3.
13. LV, 5.
LXII, 3.
LXV, 1.
LXIX, 3.
XXII, 5. LXI, 1.

JOSVÆ

I, 8. LXXIV, 2.
II, 18, 19. LXXVI, 3.
XIII, 14. LXVI, 1.

I. REGVM

IIX, 7. LV, 5.
LXVI, 2.
LXIX, 3.
XVI, 7. LII, 11.

III. REGVM

XIII, 9, 19, 26. LXXVI, 5.
XIX, 10. LXIIX, 5.

IV. REGVM

VI, 34. LIX, 2.
XIX, 18, 20, 21. LXXVI, 5.

II. PARALIP.

XXIV, 20. LV, 19.

PSALM.

II, 9. LI, 2.
LII, 17.

PSALM. Verſ. EPIST. Sec

II, 12, 13. LXII,
VII, 10. IX,
Lat. Hebr.
XIX, XX, 19. XXI,
XXII, XXIII, 4. LXIII,
XXVI, XXVII, 4. LXXV,
XXXIII, XXXIV, 14. XLII,
XXXVI, XXXVII, 35, 36. LV,
XLIII, XLIV, 23. XXVI,
XLIV, XLV, 11. LXXV,
XVIX, L, 17, 18, 19. LXIII,
LXIIX,
19. XLII,
L, LI, 19. LXXVII,
LXXXI,
LXXII, LXXIII, 27. LXXXV,
LXXXIIX, LXXXIX,
31, 32, 33, 34. IIX,
33, 34. LII,
CIX, CX, 4. LXIII,
CXV, 4. CXVI, 15. IX,
LXXVII,
LXXXI,
CXXXII, CXXXIII, 1. LXXV,
CXL, CXLI, 2. LXIII,
5. LXX,

PROV.

CAP. Verſ.
III, 12. IIX,
IX, 1. & ſeq. LXIII,
ult. LXX,
LXXV,
XV, 11, 13. LXII,
XVI, 27. LV,
XVII, 4. LV,
LXIX,

Ca

Cap. Verſ. — Epist. Sect.

XIIX, 19. LII, 11.
XIX, 5. LXXV, 20.
XXIX, 22. LXXV. 20.

CANT.

IV, 8. LXXV, 12.
12,13. LXXIV, 15.
LXXV, 12.
15. LXXIV, 15.
V, 1. LXXV, 12.
VI, 8. LXXVI, 2.

ESAIÆ

II, 2. LXXV, 1.
8.9. LXIV, 1.
12. LV, 4.
III, 13. XXIIX, 1.
V, 7. LXIII, 9.
VI, 9. LV, 14.
XIV, 13,14,15,16. LV, 4.
XXIX, 10. LV, 14.
13. LXIII, 11.
LXIIX, 2.
LXXIV, 4.
XXX, 1. LV, 7.
15. XXIIX, 1.
XLIII, 18,19,20,21. LXIII, 5.
XLIIX, 21. LXIII, 5.
L, 5,6. VII, 4.
LIII, 7. VII, 4.
LVII, 6. LV, 13.
LXIV, 1.
LXIII, 2. LXIII, 4.
LXVI, 2. VII, 3.
XIIX, 1.

JEREM.

II, 13. LXX, 1.

Cap. Verſ. — Epist. Sect.

III, 9,10. LXIII, 13.
15, LXII, 1.
XV, 18. LXXIII, 6.
XXIII, 16,17. XL, 4.
28. &ſeq. LXIII, 13.

EZECH.

XIV, 14,20. LXXV, 2.
XIIX, 20. LII, 19.
XXI, 26. VI, 2.
XXXIV, 3. &ſeq. III, 1.
LIV, 4.
LXVII, 5.
XXXVI, 25,26. LXX, 2.
LXXVI, 9.

DAN.

III, 10,17,18. LVI, 4.
LXIIX, 8.
16. &ſeqq. LXXXI, 4.
17,27. LIIX, 1.
VI, 11. &ſeqq. LXIIX, 8.
23. LIIX, 1.
XIII, 20. XL, 4.
XIV, 4. LVI, 4.

OSEÆ

IIX, 4. LV, 7.
LXIIX, 5.
IX, 4. LV, 7.
LXIIX, 3.
LXXVI, 7.

JOEL

II, 12,13. LII, 14.

ABAC.

II, 5. LV, 4.
LXVII, 6.

Digitized by Google

Cap. Verſ.	Epist. Sect.
MAL.	
II, 1,2.	LV, 15.
	LXXIV, 9.
SAP.	
I, 6.	IX, 4.
13.	LII, 14.
III, 3-9.	LXXXI, 2.
11.	LXII, 1.
TOB.	
IV, 11.	LII, 14.
ECCLESIASTIC.	
VII, 31,32.	LXV, 3.
XI, 30.	VI, 3.
XXVI, 26.	XXXIV, 4.
XXIIX, 28.	LV, 21.
	LXIX, 6.
XXXIV, 30.	LXXI, 2.
I. MACCAB.	
II, 1.&ſeq.	LXIIX, 8.
62,63.	LV, 4.
II. MACCAB.	
VII, 1.&ſeq.	LVI, 4.
III. ESDRÆ.	
IV, 38,39.	LXXIV, 12.
MATTH.	
II, 16.	LVI, 4.
III, 9.	LXIII, 3.
10.	LXXIII, 9.
12.	XVI, 2.
	LI, 2.
	LII, 17.
IV, 4.	LXXVII, 3.
V, 4.	LII, 15.

Cap. Verſ.	Epist. Sect
V, 6.	LXIII,
8.	XLVI,
10,11,12.	XXVI,
15.	XXXIV,
19.	LXIII,
	LXXVII,
22.	LV,
26.	LII,
37.	LV,
VII, 6.	XXVI,
7,8.	IIX,
9,10,11.	LII,
14.	LXII,
15.	XI,
21.	LXXIII,
24.	LII,
IIX, 4.	LXV,
11.	LXI,
IX, 12.	LII,
	LXVII,
X, 5.	LXXVI,
18.	XXVI,
19,20.	IX,
	LIV,
	LVI,
	LXXVII,
	LXXXIII, 1,
21.	XXVI,
	LV,
22.	VI,
	XXVI,
	XXXVII,
24.	VII,
28.	LVI,
29.	LV,
	LXIX,
32.	X,

Ca

Digitized by Google

Cap.	Verſ.	Epist.	Sect.
X,	32.	XXVI,	2.
		XXXVII,	1.
		LVI,	2.
	33.	XXXI,	7.
		LXIII,	12.
	36.	LV,	3.
	37.	XXVI,	3.
		LV,	16.
	38.	XXVI,	3.
XI,	9.	LXXIII,	21.
XII,	34.	LV,	4.
XIII,	3.	LXXVI,	10.
	8.	LXXIIX,	10.
		LXXVII,	6.
	25.	LI,	2.
	30.	LI,	2.
		LII,	7,17.
XV,	4.	LXXIII,	17.
	8,9.	LXIII,	11.
	13.	XLIX,	4.
		LV,	8
		LXXIII,	16.
	14.	XL,	5.
XVI,	18,19.	XXVII,	1.
		XL,	4
		LXX,	4
		LXXIII.	6,10
		LXXV,	14.
XVII,	5.	LXIII,	11.
XIIX,	12.	LII,	9.
	17.	LV,	22
		LXXVI,	1.
	18.	LIV,	1.
	19,20.	IIX,	2.
		LIV,	4
	32.	XXXI,	7.
XIX,	12.	LXII,	4.

Cap.	Verſ.	Epist.	Sect.
XIX,	29.	LVI,	2.
		LXXIIX,	2.
XX,	9,10.	LXXVI,	10.
XXII,	3.9,11,12,13.	XXXI,	7.
	32.	XXVII,	1.
XXV,	36.	LX,	3.
XXVI,	24.	LXIII,	16.
	27.	LXIII,	6.
	28.	LXIII,	6.
		LXXVI,	4.
	29.	LXIII,	6.
	42.	LXXIII,	16.
XXIX,	18.	XXV,	2.
		LXIII,	14.
	19.	XXIII,	3.
		XXV,	2.
		LXIII,	14.
		LXXIII,	15.
		LXXIV,	2.
	20.	LXXIV,	2.
		LXXXI,	1.

MARCI

Cap.	Verſ.	Epist.	Sect.
III,	28.	X,	1.
	29.	X,	1.
		LXXIII,	17.
VII,	9.	XL,	5.
		LXIII,	11.
		LXIIX,	2.
X,	28,29.	LVI,	2.
XIII,	6.	LXXIII,	14.
		LXXIV,	8.
	23.	LXXIII,	14.

LVCÆ

Cap.	Verſ.	Epist.	Sect.
I,	15.	LXXIII,	21.
		LXXVI,	8.

Digitized by Google

CAP. Verſ.	EPIST. Sect.
I, 17.	LXXIII, 21.
VI, 12.	IIX, 4.
22,23.	XXVI, 3.
	LVI, 2.
36.	LII, 10.
IX, 48.	VII, 4.
56.	LIX, 2.
62.	IIX, 6
X, 16.	LV, 5.
	LXIX, 4.
30 & ſeq.	LII, 10,12.
35.	LXVII, 4
XI, 23.	LXX, 5.
	LXXIII, 13.
	LXXVI, 1.
XII, 47.	IIX, 1.
50.	LXXIII, 19
XIV, 11.	VI, 4.
26.	XXVI, 3.
XV, 4.	LII, 9.
7.	XLVII, 2,
	LII, 14
10.	XXVII, 2.
	XLVII, 2.
	LII, 14.
	LXXV, 1.
XVI, 8.	LXXIII, 17.
15.	LXVII, 6.
24.	LV, 4.
XVII, 10.	XXVII, 2.
XIIX, 8.	LXXIV, 11.
14.	VI, 4.
29,30.	LVI, 2.
XIX, 9.	LXIII, 3.
17.	III, 3.
XXI, 14, 15.	LXXVII, 5.
XXII, 31.	IIX, 4.

CAP. Verſ.	EPIST. Sect.
47, 48.	LV,
XXIII, 43.	LXXIII, 1

JOANN.

CAP. Verſ.	EPIST. Sect.
II, 9.	LXIII,
III, 5.	LXXII,
	LXXIII, 1
IV, 13,14.	LXIII,
V, 5. & ſeq.	LXXVI, 1
14.	VII,
	LII, 1
22.	LVI,
35.	LXIX,
VI, 65.	LXXIII, 1
66,67,68.69.	LV,
	LXIX,
VII, 37.	LXIII,
38.	LXIII,
	LXXIII,
IIX, 12.	LXIII, 1
IX, 31.	LXIV,
	LXIIX,
	LXX,
X, 11, 12.	III,
14, 15.	III,
16.	LXXVI,
30.	LXXVI,
36.	LXXIII, 1
XII, 25.	LVI,
	LXXXI,
40.	LV, 1
XIII, 14.	VI,
16.	VII,
	LI.
XIV, 6.	LXXIII, 1
	LXXIV,
27.	VII,

Digitized by Google

Cap. Verſ.	Epiſt. Sect.
28.	LXXIII, 16.
XV, 1.	LXIII, 2.
14, 15.	LXIII, 11.
17.	IIX, 2.
18, 19.	LVI, 5.
20.	VII, 4.
	LI, 2.
	LVI, 5.
XVI, 2,3,4.	LVI, 1.
24.	IIX, 2.
XVII, 3.	LXXIII, 14.
5.	16.
21.	LXXV, 3.
XIIX, 22,23.	LV, 5.
	LXV, 3.
	LXIX, 3.
XIX, 34.	LXIII, 5.
XX, 21.	LXXIII, 6.
	LXXVI, 8.
22, 23.	LXXIII, 6.
	LXXV, 14.
	LXXVI, 8.
XXI, 15.	III, 1.

ACT. APOST.

I, 15.	LXIIX, 5.
II, 38.	LXXIII, 15.
IV, 32.	IIX, 2.
VI, 2.	LXIIX, 5.
IIX, 17.	LXXIII, 7.
X, 28.	LIX, 3.
44. & ſeq.	LXXII, 1.
XIX, 3,5.	LXXIII, 21.
	LXXV, 7.
XXIII, 4,5.	LV, 5.
	LXV, 3.
	LXIX, 3.
XXIIX, 26,27.	LV, 14.

EPIST. AD ROMANOS

Cap. Verſ.	Epiſt. Sect.
I, 8.	XXXI, 2.
	LV, 16.
	LVII, 1.
29. & ſeq.	LXIIX, 10.
II, 24.	VII, 3.
III, 3,4.	LXIIX, 9.
	LXIX, 7.
V, 10.	LII, 12.
IIX, 16,17.	LVI, 1.
	LXXXI, 3.
18.	LVI, 8.
	LXXVII, 6.
	LXXXI, 3.
35.	IIX, 5.
	XXVI, 3.
36,37.	XXVI, 3.
X, 2.	LXXV, 15.
XI, 8.	LV, 14.
20, 21.	VII, 4.
XII, 1,2.	LXXVII, 4.
XIV, 4.	LII, 11.
12.	LXXVI, 12.

I. AD COR.

II, 6.	LXXV, 8.
9.	LVI, 8.
III, 16.	LX, 1.
VI, 2.	XI, 2.
10.	VII, 5.
	LV, 5.
18.	LII, 17.
IIX, 13.	LXII, 1.
IX, 22.	LII, 9.
24,25.	IX, 3.
X, 1.	LXXVI, 11.
2.	LXXIII, 15.

CAP.	Verſ.	EPIST. Sect.
X,	2.	LXXVI, 11.
	4.	LXIII, 5.
	6.	LXXVI, 11.
	12.	LII, 11.
	21.	X, 1.
	33.	LII, 9.
XI,	1.	LII, 9.
	3.	LXXVII, 3.
	16.	LXXIII, 21.
	23. & ſeqq.	LXIII, 7.
	26.	LXIII, 12.
	27.	X, 2.
		XI, 1.
		LXXV, 19.
XII,	26.	XII, 1.
		LII, 9.
		LX, 1.
XIII,	3.	LXXIII, 18.
XIV,	29.	LXXI, 3.
	30.	LXXIV, 13.
		LXXV, 3.
XV,	33.	LV, 21.

II. AD COR.

VI,	14.	LXXIII, 13.
XI,	2.	LXXV, 12.
	21.	LX, 1.
	29.	XII, 1.
		LX, 1.
XII,	11.	LXX, 4.
	21.	LII, 17.

AD GAL.

I,	6. & ſeq.	XXIII, 3.
		LXIII, 7.
	10.	LV, 9.
		LXII, 4.
		LXIII, 12.
II,	6.	LIX, 2.

CAP.	Verſ.	EPIST. Sect.
II,	14.	LXXI,
III,	6,7,8,9.	LXIII,
	27.	LX,
		LXXIV,
		LXXV, 1
IV,	16.	LXII,
V,	14,15.	VII,
VI,	1,2.	LII, 1
	7.	LII, 1
		LX,
		LXIIX,
	9.	LX,

AD EPH.

IV,	1. & ſeq.	LXXV, 2
	2,3.	LII, 1
	4.	LXXIV, 1
	5.	LXXIV, 1
		LXX,
		LXXV, 2
	6.	LXXIV, 1
	27.	LXII,
	29.	XLII,
V,	5.	LII, 1
	6,7.	XL,
		LXIV,
	25,26.	LXXIV,
		LXXVI,
	31.	XLIX,
VI,	14,16,17.	XXVII,

AD PHILIPP.

I,	18.	LXXIII, 1
		LXXV, 1
II,	15.	VII,
III,	13.	IIX,
	21.	LXXVI,

AD COLOSS.

II,	8.	LII, 1

Cap.	Verſ.	Epist.	Sect.
III,	5,6.	LII,	18.
	25.	LIX,	2.
IV,	2.	IIX,	4.

II. AD THESSAL.

II,	10,11,12.	LV,	14.
III,	6.		22.
	8.	VI,	3.

I. AD TIM.

I,	13.	LXXIII,	11.
IV,	1.	LXIIX,	8.
	12.	LXV,	4.
VI,	3,4,5.	XL,	6.

II. AD TIM.

II,	4.	LXVI,	1.
	17.	XL,	5.
		LV,	21.
		LXXIII,	13.
	20.	LI,	2.
		LII,	17.
		LXXVII,	2.
	24.	LXXIV,	13.
III,	1,2.	LV,	8.
IV,	6,7,8.	IX,	3.
		LXXIV,	3.

AD TITUM

I,	6.	LXIIX,	7.
	15.	LIX,	3.
III,	5.	LXXIV,	7.
	10.	LV,	21.
		LXXVI,	3.
	11.	LXXV,	4.
		LXXVI,	3.

AD HEBR.

XII,	6.	IIX,	3.

I. PETRI

Cap.	Verſ.	Epist.	Sect.
II,	11.	VII,	3.
III,	20,21.	LXXIV,	16.
		LXXV,	13.
		LXXVI,	2.
IV,	12,13,14.	LVI,	2.
	16.	VII,	4.

II. PETRI

III,	3.	LXIIX,	8.
	9.	LII,	14.

I. JOH.

II,	1,2.	LII,	12.
	3,4.	XXV,	2.
	6.	LVI,	1.
	18.	LXX,	5.
		LXXIII,	13.
		LXXVI,	1.
	19.	LV,	8.
		LXX,	5.
		LXXIII,	13.
		LXXVI,	1.
	23.	LXXIII,	16.
III,	12.	LVI,	4.
IV,	4.	IX,	1.

APOC.

II,	5.	XIV,	1.
		XXIIX,	1.
		LII,	14.
	10.	VI,	3.
		XXXVII,	1.
	20,21,22.	LII,	14.
III,	21.	XXVI,	3.
XIV,	9,10,11.	LVI,	5.
		LXIV,	1.
XVII,	15.	LXIII,	9.

INDEX III.
VOCUM CYPRIANO PECULIARIUM,
præcipuarumq; rerum & ſententiarum.

[Epiſtolam numerus major, minor ſectionem ſignificat.]

Abel martyria initiavit: LVI, 4.
Abnegatio fidei Chriſtianæ quam grave delictum: X, 1. XII, 1. XXVI, 4. XXX, 1. LXXII, 3.
Abstentum *ſe à nobis ſciat: i.e. à communicatione remotum & Eccleſia ejectum:* XXXIIX, 2. XXXIX, 1. LV, 1. LXII, 3. LXV, 4. LXVII, 2. 3.
Accerſitus, i. e. defunctus: LIX, 5.
Acta facere: XXXI, 3.
Adventus Chriſti diem ſibi jamtum appropinquare credidit Cyprianus: LIV, 3. LVI. 1. LIIX, 2. LXIII, 14.
Adulteri an ad publicam pœnitentiam admittendi: LII, 13, 17, 18.
Agrippinus: LXXI, 4. LXXIII, 3.
Ambitionis miſeria: II, 5.
Animadverſi, *id eſt, morte puniti:* LXIX, 6. LXXXII, 2.
Anni partium pulchritudo & viciſſitudo cum tam diuturna Confeſſorum Chriſti captivitate comparatur: XVI, 2.
Anteceſſorum ſimplicitati poteſt de indulgentia Domini venia concedi: nobis autem non poterit ignoſci, qui nunc à Domino admoniti & inſtructi ſumus: LXIII, 13.
Anthropiani: LXXIII, 4.
Antichriſti tempus appropinquaſſe: XXII, 1. LVI, 1, 6. LIIX, 1.
Antonianus, in Novatiani partes propendens: LII, 1.
Apellatiani: LXXIII, 4.
Apoſtatare: LIV, 3.
Aquæ *interdum populos ſignificant in ſacris:* LXIII, 9.
Aquam ſine vino ad Euchariſtiam non ſufficere: LXIII, 2.
de eſſentia autem Euchariſtiæ & ipſam eſſe, perſuaſum habuit Cyprianus: LXIII, 10.
Arceſſitio, i.e. mors: XXII, 2. LXIX, 6.
Athletarum cibi: II, 3.
Audientibus (ſive Catechumenis) ſubveniendum eſſe: III, 2.
moribundis miſericordiam Domini non eſſe denegandam: XIII, 2.
Augendus, ſchiſmaticus: XXXIIX, 2.
Aularum incommoda: II, 5.
Aurelius quidam Confeſſor, literarum ignarus: XXIII, 1.
Confeſſor alius, Lector: XXXIII, LXXXIV, 4.
Autumnalis temporis laudes: II, 1.
Baptiſmalis interrogatio: LXX, 2.
renunciatio: VII, 5.
confeſſio Symboli: LXXVI, 6.
Baptiſmi efficacia: II, 2. LXII, 5. LXXIV, 7. LXXVI, 10, 11.
Baptiſmus in Trinitate plena & adunata eſt adminiſtrandus: LXXIII, 16.
Clinicorum, ſive in infirmitate aqua,

qua, non lotorum, ſed perfuſorum, approbatur: LXXVI, 9. &c.
infantium, non ad octavum à nativitate diem differendus: LIX, 2. & ſeq.
Baptiſmus ſanguinis: LXXIII, 18, 19.
Baptiſmum aquæ ab hæreticis collatum non eſſe verum & ſalutarem, exiſtimavit Cyprianus Ep. LXX. & aliquot ſeqq.
Barbarorum incurſio: LX, 2.
Baſilides, Epiſcopus lapſus: LXIIX.
Baſilides, vetus hæreticus: LXXV, 4.
Baſilidem, Hiſp. Epiſcopum; ſed libellaticum, ac alias facinoroſum, quin & in corporis infirmitate blaſphemum, ad Epiſcopatum non eſſe iterum admittendum; licet Stephanum, Ep. Romanum, fefellerit, ut exambiret reponi ſe in Epiſcopatum: LXVIII, 6.
Belli atrocitas: II, 2.
Bona, mulier verè bona & conſtans in Chriſtianæ religionis profeſſione: XIX.
Bona falſa & vera: II, 5, 6.

Caldonius ad pacem Lapſis, poſtea tamen extorribus, non denegandam inclinat: XIX.
in Scripturis Dominicis peritus laudatur à Cypriano, ejusq; ſententia probatur: XX.
à Cypriano Romam miſſus: XLI, 1. XLII, 2. XLV, 1.
Calicem Domini milites Chriſti idcirco quotidie bibunt, ut poſſint & ipſi propter Chriſtum ſanguinem fundere: LVI, 1.
aqua & vino mixtum de eſſentia Eucharistiæ eſſe credidit Cyprianus: LXIII, 10.
Ad Calicem Domini in Eccleſia bibendum Lapſos, haut dubie etiam laicos, qui pœnitentiam hactenus egiſſent, eſſe ob inſtantem perſecutionem admittendos: LIV, 2.
In Calice Euchariſtico eſt ſanguis Chriſti: LXIII, 2.
Calphurnius: XXI, 2. XXII, 3.
Calumniæ non ſunt infrequentes: LII, 6.
non ſunt propagandæ: XLII, 3.
Candida, Lapſa, commendatur Luciano Confeſſori: XXI, 2, 3.
Capita Confeſſorum interdum ſemitonſa: LXXVII, 3.
Caput adulterum & contrarium, i. e. ſchiſmaticus Pſeudoepiſcopus alicujus eccleſiæ particularis: XLII, 1.
Captivi fratres viſitandi; ſed caute: V, 1.
& redimendi: LX.
Cataſta: XXXIII.
Catechumeni: V. Audientes.
Catholica Eccleſia. V. Eccleſia.
Cauſa uniuscujusq; illic audiatur, ubi eſt crimen admiſſum neque, ſi & accuſatores & teſtes cujusquam, v. g. in Africa, haberi poſſint; ad Romanum res deferatur Epiſcopum: LV, 16.
Celerina: XXXIV, 3.
Celerinus laudatur: XVI, 1. XXIII, 3. XXXIV.
Numeriam & Candidam, Lapſas, Luciani Confeſſoris precibus commendat: XXI, 1.
Cerdon: LXXIV, 3.

 Chriſma

Digitized by Google

Chriſma baptizati: LXX, 3.
Chriſti mandata exequenda: LXIII, 11.
Chriſtum obtuliſſe Deo Patri panem & vinum, ſuum ſc. corpus & ſanguinem: LXIII, 3. 11.
Chriſti ſanguinem bibimus: LIV, 2. LXIII, 12.
Chriſtus pro nobis & pro delictis noſtris precatur: IIX, 4.
Chriſto Judice coronantur Martyres: LVI, 7.
Circumciſio: LIX, 3.
Clementianus, vi tormentorum in fidei abnegationem lapſus: LIII.
Clerici depoſiti communio, ut laici: LII, 6. LXVIII, 2. LXXII, 2.
Clericum teſtamento tutorem conſtituere non licebat: LXVI.
Clinici: V. Baptiſmus.
Collegam ſuum vocat Romanum Epiſcopum Cyprianus: IV, 1.
Commeatus, i. e. liberatio ſive facultas abeundi: IX, 4. XXXIV, 1. LII, 7.
Communio Clerici depoſiti; ut laici: V. Clerici.
Compedes Confeſſorum: LXXVI, 3.
Concedere ea, quæ in perniciem vertunt, decipere eſt: XI, 1.
Concilia Africana: XLI, 1. XLII, 2. XLV, 1. LIII, 2. LIV, 1. LV, 11. LIX, 2.
de hæreticorum baptiſmo: LXX, 1. LXXI, 4. LXXII, 1. LXXIII, 1, 3. LXXV, 6.
Concilium in Iconio Phrygiæ habitum: LXXV, 6.
Lambeſitanum: LV, 11.
Romanum: XXXI, 8. LII, 3.
Confeſſio Chriſti: XXXIV, 3.
Chriſti nominis: XXXI, 3. LIII, 1.
nominis: (forte; Chriſtianus:) LII, 10. LIV, 4. LVII, 3.
Chriſtianorum, in paſſione purpurea & florida; *in opere* candida: IX, 4. XXI, 2.
Confeſſor & Martyr interdum diſtinguuntur: LII, 2.
Confeſſores in carcere conſtitutos, caute tamen viſitandos eſſe: V, 2.
egenos, juvandos: VI, 2.
debere & moribus glorioſos eſſe: VI, 2, 4. VII, 2. & ſeqq.
Confeſſores quidam poſtmodum confeſſionem ſuam tumide jactarunt: IIX, 1.
prava vita contaminarunt: VI, 4. VII, 4. IIX, 1.
in Lapſis Eccleſiæ commendandis minus erant cauti: XI, 2. XV, 2.
alii cautiores: XII.
quidam à Novatianis ſeducebantur: XLIV. XLV.
ſed revertebantur: XLVII. L. LI.
aliqui in metallo conſtituti gratias agunt Cypriano pro ſolatio: LXXIIX. LXXIX. LXXX.
Confeſſoribus in carcere conſtitutis omnis præbeatur diligentia: XXXVII.
Confeſſorum afflictiones: XXII, 2.
captivorum ſolatia: XXVI, 1. LXXVII. LXXXI.
præconia: LXXVII. LXXXI.
Conſtantia decet graves viros: LII, 2.
Conſtantiæ in fidei confeſſione neceſſitas: VI, 3. VII, 2.

Con-

Digitized by Google

Conſuetudinem hominis veritati Dei præferre nefas eſt: LXIII, 11. LXXI, 3. LXXIII, 11.
Conſuetudo ſine veritate, vetuſtas erroris eſt: LXIV, 12.
Conſuetudines pro locorum & provinciarum diverſitate variæ: LXXV, 5.
Contentiones improbantur: VII, 5.
Continentiæ propoſitum: LXII, 1.
Converſionis noſtræ ad Deum vires omnes ab ipſo Deo ſunt: II, 2.
Convicia improbantur: VII, 5.
contemnuntur: XLII, 3. LV, 4, 9, 18, 19.
non qui audit, miſer eſt: ſed qui facit: LV, 4.
Cornelii decretum de Lapſis: LII, 3.
Cornelius agnoſcitur legitimus Epiſcopus Romanus: XLV, 2.
Epiſcopatum coactus excepit: LII, 4.
poſtea intrepidus ſedit Romæ tempore perſecutionis: LII, 1.
ad minas tamen ſchiſmaticorum aliquando timidus erat: LV, 2.
Chriſtum eſt confeſſus: LVII.
poſt martyrium honorificentiſſime allegatur: LXVII, 7.
Cruciatus Chriſtianorum Confeſſorum & Martyrum: XXII, 2. XXXIV, 2.
Cypriani elogium: LXXIIX. LXXIX, 1.
Cyprianus quomodo converſus: II, 2.
quomodo ad Epiſcopatum ſit electus, eodem functus, & quid in eo perpeſſus, de ſe in tertia perſona recenſet: LV, 7.
frequenter ad leonem petitus: XV, 1. LV, 7.
interdum ob perſecutionem ſeceſſit: VI, 1. XV, 1. XL, 4. LXXXIII, 1.
ſollicitus: IV.
modeſtus: IV.
prudens: V.
humilis: XVII.
in captivis fratribus è Barbarorum manu redimendis largus: LX.
dolet cladem gregis: VI, 1.
Confeſſores in carcere conſtitutos ad conſtantiam hortatur: LXXXI, 2.
orat pro perſequentibus: VI, 1.
ad minas & convicia adverſariorum magnanimus & intrepidus: LV, 2, 3, 4, 20.
contumelias & injurias ſingulorum maluit clementi patientia vincere, quam Sacerdotali licentia vindicare: LXV, 4.
Lapſis non iniquus, ſed ſæpius obnitente plebe, facilis: LV, 17.
Lapſos, perſecutione adhuc fervente, à Preſbyteris quibusdam ſine ullo diſcrimine atq; ſingulorum examine & inſciis Epiſcopis ad communicationem admiſſos eſſe, ægerrime tulit: X, 1, 2, 3. XI, 1. XII, 1. LV, 13.
laudante id Clero Romano: XXXI, 3.
quum vero diutius ſæviret perſecutio; periculo quidem mortis inſtante & ad Martyrum preces dari

Digitized by Google

dari poſſe pacem ſenſit; donec publica tranquillitate reddita, ea de re ageretur in Concilio: XIII, 1. XIV, 1. XV, 2.
radio pacis affulgente, cum Concilio Africano, cui interfuit, & cum Clero Romano, aliam amplexus eſt (quod Antonianus mirabatur) ſententiam; examinatis videlicet ſingulorum cauſis pœnitentiam diu trahi debere, ac libellaticos tandem admitti; ſacrificatis autem in exitu ſubveniri: LII, 3. LIV, 1.
imminente deniq; nova perſecutione, eos, qui pœnitentiam agere non deſtitiſſent, ad bibendum poculum Domini jure communicationis admittendos eſſe atq; ſic ad martyrii poculum idoneos faciendos, urſit: LIV, 1, 2.

DÆmoniaca mulier, baptiſmum etiam adminiſtrans: LXXV, 9. & ſeq.
Dæmoniorum coercitio & ejectio: II, 2. LXXVI, 11, 12.
Deaſtrorum delicta, miſeris ethnicis, etiam religioſa fiunt: II, 3.
Delicta non intelligere, ira Dei eſt: LV, 14.
Ad Delicti extenuationem numerus impudens nihil valere conſuevit: XXVI, 4.
Dedicare, i. e. incipere: XXXIII.
Non delinquere, primus felicitatis gradus eſt: ſecundus, delicta agnoſcere: LV, 14.
De Deo cum vox eſt, vocis pura ſinceritas non eloquentiæ viribus nititur ad fidei argumenta; ſed rebus: II, 1.
Deus, qui quem corripit diligit, quando corripit ad hoc corripit, ut emendet; ad hoc emendat, ut ſervet: IIX, 3.
Deus ſe omnibus ad cœleſtis gratiæ conſecutionem æqualitate librata præbet Patrem: LIX, 2.
Deus, ut eſt indulgens; ita eſt præceptorum ſuorum exactor, & quigem diligens: &c. ſunt verba Cleri Romani, Ep. XXXI, 8.
Deus paravit cœlum; ſed paravit & tartarum: ait Clerus Romanus, Ep. XXXI, 8.
Diabolus ab initio mundi fallax ſemper & mendax: &c. XL, 6.
ejus hoc ſemper opus eſt, ut ſervos Dei mendacio laceret: &c. LII, 6.
Diaconi multo maxime exemplum & documentum cæteris de converſatione & moribus ſuis præbeant: LXII, 2.
Diaconium ſanctæ adminiſtrationis: XLIX, 1.
Diaconi cujusdam nimia cum Virgine familiaritas: LXII, 1, 3.
alius Diaconi ſuperbia: LXV.
Diaconorum munia quædam: XI, 1. XIII, 1.
Dies Confeſſorum, quibus excedebant, annotandi erant, ut commemorationes eorum inter memorias Martyrum celebrari poſſent: XXXVII, 2.
Dies noviſſimus: V. Adv. Chr.

Diſci-

Diſciplinæ Eccleſiaſticæ ordo: X, 2.
V. Cyprianus Lapſos &c.
neceſſitas: XXXI, 1. XL, 3. LV, 4.

Docet melius, qui quotidie creſcit & proficit diſcendo meliora: *LXXIV*, 13.

Eccleſia una eſt per totum mundum in multa membra diviſa: LII, 16. LXIV, 4. LXIX, 7. LXXVI, 23.
& unus grex: LXVII, 6.

Eccleſiam qui non habet matrem, nec Deum poteſt habere Patrem: LXXIV, 8.

Eccleſiæ Catholicæ (ſive univerſalis: *Conf.* lib. de unit. Eccl. in fine: *Deus unus eſt & Chriſtus unus &* una Eccleſia *ejus: Quidquid* à matrice *diſceſſerit &c.) radix & matrix agnoſcenda eſt ac tenenda:* XLII, 1. XLV, 1.

Cum Eccleſia catholica communicare eſt cum quavis particulari orthodoxa, *ſuborto ſchiſmate, communicare:* LII, 1.

Extra Eccleſiam non eſt ſalus: LXII, 3. LXXIII, 18.

In Eccleſia catholica ſive orthodoxa *unaquaq; particulari* unus *debebat, Cypriani ut ævo ſic & ſententia, eſſe* Epiſcopus: XLVI, 3. LII, 4. LIIX, 2.
& quod non ita unus *in unaquaq; ad tempus* Sacerdos & Judex vice Chriſti, *ſive Epiſcopus, (v. c. Carthagini, Cyprianus, à Feliciſſimo & Fortunato) cogitatur, hinc ſchiſmata oriri, ſenſit Cyprianus, Epiſt.* LV, 6. LXV, 4. LXIX, 47.

Epictetus: LXV.

Epiſcopatus unus eſt, Epiſcoporum multorum concordi numeroſitate diffuſus: (ut ejus à ſingulis in ſolidum pars teneatur: Lib. de Unit. Eccl. ſect. 4.) LII, 16.

Epiſcopi exemplum, prout ſe gerit, perniciosum eſt, vel ſalutare: IV, 1.

Epiſcopi debent conſcientiam ſoli Deo Judici: Ita Clerus Romanus Epiſt. XXXI, 1.

Epiſcoporum, Carthaginienſis juxta ac aliorum, ordinatio per temporum & ſucceſſionum vices ex illis verbis Chriſti ad Petrum Matth. 16, 18. *decurrit:* XXVII, 1.

Epiſcoporum poteſtas & autoritas: XL, 6. LXV. LXIX, 1, 2, 5.
eaq; in Africa conſtitutorum ad ſuas cauſas dijudicandas non minor, quam Cornelii, Epiſcopi Romani, in ſua Eccleſia: LV, 16.

Epiſcopus unus: V. In Eccleſia. &c.
unusquisq; actum ſuum disponit & dirigit, rationem propoſiti ſui Domino redditurus: LII, 13. LXXII, 3. LXXIII, 22. LXXVI, 12.
pro ſui gregis portione: LV, 16.
idq; in ſua cauſa contra Cornelium, Romanum Epiſcopum, urget Cyprianus, Epiſt. LV, 6.

Epiſtolas ſuas ad Clericos mittebant Epiſcopi per Clericos: XXIV, 1.

Erranti ſimpliciter ignoſci poteſt; non

– autem in errore perſeveranti: LXIII, 13. LXXIII, 13,14.
Etecuſam pro ſe dona numeraſſe, ne ſacrificaret: XXI, 2.
Ethnicorum impietas publica & occulta: II, 3, 4.
Euariſtus quidam ſchiſmaticus: XLIIX. XLIX, 1.
Euchariſtia accipientibus tutela eſt & nutrimentum Dominicæ ſaturitatis: LIV, 2.
In Euchariſtia Corpus Domini accipitur: LVI, 7.
– & olim quidem accipiebatur dexterâ: LVI, 7.
ſanguis Domini oſtenditur: LXIII, 2.
bibitur: LXIII, 12. V. Calicem D.
Euchratium, hiſtrionem, niſi artem ſuam (de cujus turpitudine conferri meretur Ep. II, 1) docere deſinat, ad communionem non eſſe admittendum: LXI.
Exambire, pro Ambire: XV, 2. LII, 5. LXIIX, 6.
Exceſſus, ſc. è vivis, ſive obitus: IV, 1. X, 3. XXXI, 5.
Excommunicatio, ſpiritalis gladius novi teſtamenti, loco corporalis gladii in veteri: LXII, 3.
Exemplum. V. Epiſcopi exemplum &c.
Exponere, pro deponere: II, 1. LII, 18.
Expungere neceſſitates fratrum, i.e. debita eorum exolvere: XXXIIX, 1.
Exomologeſis Lapſorum, pro pace ſive venia Eccleſiaſtica obtinenda: X, 2. XI, 1. XII, 1. XIII, 1. XIV, 1. XV, 2. LV, 13. LXII, 3.
Exorciſmus: V. Dæmoniorum &c.
Extorres: VII, 4. IX, 1. XIV, 2. XV, 2. XIX. XX.
Extremum judicium: V. Adv. Chr. &c.
FAbianus, Epiſcopus Romanus, Martyr: XXXI, 5. LII, 4.
Fames Confeſſorum: XXXII, 2. XXXIV, 2.
Faſces ac dignitas Conſulum & Proconſulum: XVI, 2.
Fauſtinus: V. Geminii Victoris &c.
Feliciſſimus, infelix ſchiſmaticus, à Cypriano deſcribitur & communione Eccleſiæ ejectus denunciatur: XXXIIX. LV, 1, 9.
cujus varii aſſeclæ: XXXIIX.
primarii autem 5. Preſbyteri: XL, 3. LV, 9, 11.
Felicitatis primus gradus &c. V. Non delinquere &c. lit. D.
Felix, qui preſbyterium ſubminiſtrabat, reliquit in perſecutione poſſeſſiones: XIX.
Felix quidam, Preſbyter Carthaginienſis, ſchiſmatici Feliciſſimi aſſecla, pſeudoepiſcopus: LV, 11.
Felix de Cæſarauguſta, fidei cultor ac defenſor veritatis: LXIIX, 7.
Feſtinant ſcelera: quaſi contra innocentiam feſtinatione prævaleant: LV, 10.
Fidei capacis quantum afferimus, tantum gratiæ inundantis haurimus: II, 2. IX, 2.
Fidei & Virtutis nexus: IV, 1. VII, 1. IX, 1.

IX, 1,3. XVI, 1. XXIII, 1. XXV, 1. LII, 5,10. LXIV, 1.
Fides non accepta, ſed cuſtodita, vivificat: VII, 2.
interdum deficit: LXXVI, 12.
& amittitur: XIX.
Fidi cujusdam error, infantes intra ſecundum vel tertium diem, quo nati ſint, conſtitutos baptizari non oportere: LIX, 2.
Florentius Pupianus, obtrectator Cypriani: LXIX.
Florida confeſſio: XXI, 1. Conf. IX, 4. XXI, 2.
Florus, vi tormentorum in apoſtaſiam lapſus: LIII.
Fœminæ ob fidei Chriſtianæ confeſſionem in carcere detentæ: LXXXI, 4.
Fori probra & ſcopuli: II, 4.
Fortunatianus, Aſſuritanorum Epiſcopus, poſt gravem lapſum, Epiſcopatum ſibi adhuc vendicare audebat: LXIV, 1.
Fortunatus, à Cypriano Romam miſſus: XLI, 1. XLII, 2. XLV, 1.
Fortunatus, Preſbyter Carthaginienſis, dein ibidem Pſeudoepiſcopus: LV, 9, 10, 11, 12.
Fratrem ſuum vocat Romanum Epiſcopum Cyprianus: XLI, 1, 2. XLII, 1, 4, 5. XLIII. XLV, 1, 2. XLVII, 1, 2.
& hunc ille viciſſim: XLVI, 4. XLIIX. tit.
Frumentarii mittebantur, qui Cyprianum Vticam perducerent: LXXXIII.
Frumentum in Eccleſia: LI, 2.
Fugientium in perſecutione ſolatia: LVI, 3.
Furnitani: LXVI.
Furta ſpiritualia: LXIII, 13.
Fuſtes: LXXVII, 2.

Gajus Diddenſis Lapſis præpropere communicabat: XXIIX, 1.
Geminii Victoris, quod Geminium Fauſtinum, Preſbyterum, tutorem teſtamento ſuo notaſſet, pœna Eccleſiaſtica poſt mortem: LXVI.
Gladiatoriorum ludorum apud Ethnicos laniena: II, 3.
Gladius ſpiritualis. V. Excommunicatio.
Gratia Dei. V. Fidei capacis &c.
Gratia divina à quibusdam etiam recedit: VII, 3. LXXVI, 12.
Gratiæ ſpiritualis augmenta: II, 2.
Gratulatio de reditu Confeſſoris Epiſcopi ab exilio: LIIX, 2.

Hæretici vitandi: LV, 21, 22.
Hæreticos non poſſe baptiſmum verum & ſalutarem conferre, exiſtimavit Cyprianus Ep. LXX. & aliquot ſeqq.
Hippocrates: LXXVI, 10.
Hiſtrio. V. Euchratius.
Honoratum teſtimonio bono non fuiſſe, minus eſt criminis, quam honorem bonorum teſtimoniorum perdidiſſe: &c. XXXI, 2.
Honorum ſecularium vanitas: II, 5.
Quodcunq; *humano* furore inſtituitur ut divina diſpenſatio violetur, adulterum eſt, impium eſt, ſacrilegum eſt: XL, 4.

Digitized by Google

Hyginus, *nonus in Vrbe Epiſcopus*: LXXIV, 2.

Hypocritæ ſunt Dei judicio relinquendi: LIV, 3.

J*Ejuniis Deus placatur*: IIX, 1. LVII, 3.
V. Mereri.

Ignatius, *Celerini avunculus*, *Martyr*: XXXIV, 3.

Igne cruciabantur Confeſſores: XXII, 2.

Inaudientia: XXIIX, 1.

Indulgentia divina: II, 1. IX, 4.
Eccleſiaſtica: XXX, 2. XXXI, 3.
V. Pax.

Infans recens natus nihil peccavit; niſi quod ſecundum Adam carnaliter natus contagium mortis antiquæ prima nativitate contraxit: LIX, 4.

In infantis à partu novi oſculo unusquiſq; noſtrum pro ſua religione ipſas adhuc recentes Dei manus debet cogitare: LIX, 3.

Infantum baptiſmus maturandus: LIX, 2. & ſeqq.

Injuriam cum nocentes innocentibus faciunt, illi patiuntur injuriam, qui facere ſe credunt: LV, 14.
V. etiam: Cyprianus contumelias &c.

Inſtitutionis ſive Traditionis Dominicæ in calice Dominico ſanctificando & plebi miniſtrando radix atq; origo deſerenda non eſt: LXIII, 1, 11, 12.

Jovinus, *Privati hæretici*, & *Feliciſſimi*, *ſchiſmatici*, *aſſecla*: LV, 11.

Deo ſoli Judici ſe debere conſcientiam, *ſcivit Cyprianus*, *teſte Clero Romano*, *Ep.* XXXI, 1.

Jupiter Ethnicorum, *non magis regno quam vitiis Princeps*, *in terrenos amores cùm ipſis ſuis fulminibus ardens*, *nunc in plumas oloris albeſcens*, *nunc aureo imbre defluens*, *nunc in puerorum pubeſcentium raptus miniſtris avibus proſiliens*, *in Ethnicorum ſpectaculis exprimebatur*: II, 3.

Κατάφευγης. LXXV, 6.

L*apſi non ſunt Eccleſiæ & viva Eccleſiæ membra*: XXVII, 1.
ſunt diſtinguendi: LIV, 3.
quidam præpropere petebant ſibi pacem ſive veniam Eccleſiæ: XI, 1. XXX, 1. XXXI, 7. XL, 3.
qui iterato tentati, *extorres facti ſunt*, *pacem Eccleſiæ accipiunt*: XIX. XX.
V. ſuperius, Cyprianus Lapſos &c.

In proprias laudes odioſa jactatio eſt: II, 2.

Ad laudis præconium nunquam acceſſiſſe minus eſt dedecoris, quam de faſtigio laudis ruiſſe: XXXI, 2.

Laurentinus, *Celerini patruus*, *Martyr*: XXXIV, 3.

Inter Lectores interdum etiam conſtituebatur doctor Audientium ſive Catechumenorum: XXIV.

Lectoris officium: XXXIII.
dignitas: XXXIV.

Leges XII. Tabularum neglectæ: II, 4.

Ad Leonem! LV, 7.

Libellatici: XV, 2. XXXI, 3. LII, 8, 17.

Libelli

Digitized by Google

Libelli & literæ Confeſſorum pro Lapſis: XII, 1. XIII. XIV.
nonnunquam & importune petebantur, & minus caute dabantur: XI, 2. XV, 2. XIIX. XXIII.
Luciani, Confeſſoris, virtutes & error: XXIII, 1.
Lucii, Epiſcopi Romani, Martyris, honorificentiſſima mento ſit: LXVII, 7.
Ludorum apud Ethnicos, gladiatoriorū lanięna, ſcenicorum turpitudo: II, 3.

M*Acarius, Confeſſor Romanus, à Novatiani parte ad Eccleſiam revertitur:* XLVI, 2. XLVII, 1. L. LI.
Mali feruntur ſemper ſuo furore dementes, & poſteaquam ſcelera fecerint, conſcientia ipſa ſceleratæ mentis agitantur: XLIX, 3.
obeſſe bonis non debent; *(adeoq; ob hypocritas pax reſipiſcentibus non negari;)* ſed magis à bonis adjuvari: LIV, 3.
Manuum impoſitio in baptiſmo: LXXIII, 8.
in ordinatione: LXIIX, 6.
in pœnitentia: X, 2. XI, 1. XII, 1. XV, 2. LXXI, 2. LXXIV, 2, 4.
Mappalici laudes: XXIII, 1.
martyrium: IX, 3.
Marcion: LXXIV, 3.
Marcionitarum baptiſmus: LXXIII, 4.
Martialem, Hiſpanum Epiſcopum, ſed valde facinoroſum, ad Epiſcopatum non eſſe iterum admittendum: LXIIX, 1, 7.
Martiano, Arelatenſi Epiſcopo, Novatiani ſectam ſecuto, alium ſubſtituendum eſſe, fraterne ſignificat Cyprianus Stephano, Romano, adeoq; viciniori, Epiſcopo: LXVII.
Martyr & Confeſſor interdum diſtinguuntur: LII, 2.
Inter Martyres aggregandos eſſe, qui etſi torti non ſunt, in carcere tamen glorioſo exitu mortis excedunt: XXXVII, 1.
Martyres per Euangelium fiunt, non Euangelium faciunt: XXIII, 3.
Martyria in Confeſſoribus dilata non meritum confeſſione minuunt; ſed magnalia divinæ protectionis oſtendunt: LIIX, 1.
In Martyribus retributione bonitatis ac pietatis paternæ remunerat Deus, quicquid ipſe præſtitit: LXXVII, 5.
Martyrii gloria: LVI, 4.
Martyrium alacriter ſubeundum: LVI. LXXVII.
Ad Martyrium ſubeundum præparari animum uſu Euchariſtiæ: LIV.
Martyrum coronæ, de paſſione purpureæ; *uti aliorum Chriſtianorum, de* opere candidæ: IX, 4.
Martyrum memoriæ: XXXVII, 2.
mortes celebrabantur: XXVI, 2.
quotannis: XXXIV, 3.
Martyrum titulo hautquaquam digni ſunt Apoſtatæ, & alii Eccleſiæ hoſtes; etſi pro nomine (Chriſti, vel Chriſtianorum; ut ſuo;) occidantur: LII, 10, 20. LIV, 4. LVII, 3. LXXIII, 18.

Matrix Eccleſiæ Catholicæ. V. Eccl. Cathol.
Mauritaniæ: XLV, 2.
Maximus, Confeſſor Romanus: XXV. *in partes Novatiani ſeductus:* XLIV.
ad Eccleſiam reverſus: XLVI, 2. XLVII, 1. L. LI.
Maximus, Presbyter Carthaginienſis, ſchiſmatici Feliciſſimi aſſecla: LV, 10, 11.
Mendacium non diu fallere: LV, 12.
Vt mendacio ſervos Dei laceret & opinionibus falſis glorioſum nomen infamet; ut qui conſcientiæ ſuæ luce clareſcunt, alienis rumoribus ſordidentur; hoc eſt opus ſemper Diaboli: LII, 6.
Mereri & promereri *Deum aliqui dicuntur:* VI, 2. XIIX. & XXV, 2.
idq; obſequiis ſuis & operibus juſtis: XIV, 1. LX, 1.
& palmam Martyres: IX, 4.
ita vero ut Dei miſericordiam (LXXIII, 11.)
ſive de miſericordia *ejus mereantur:* LIX, 4. *V.* In Martyribus &c.
In Metallum damnati Confeſſores: LXXVII, 2. LXXIIX. LXXIX. LXXX.
Metuendus ille eſt, cujus iram nemo poterit evadere: LVI, 6.
Mimorum turpitudines: II, 3.
Minas perditorum, non eſt, cur pertimeſcamus: LV, 2. & ſeq. 18. & ſeq.
Mœchi: V. Adulteri.
Montanus: LXXV, 6.
Moribundis Lapſis vel Catechumenis communionem Eccleſiæ non eſſe diutius negandam: XIII. XV, 2.
Morientium in diſperſione Eccleſiæ mors pretioſa in oculis Domini: LVI, 3.
Mors non timenda: LVI, 2.
In Morte ſolatium accip re dignus non eſt, qui ſe non cogitavit eſſe moriturum: LII, 15.
Moyſes, Confeſſor Romanus: XXV.
tandem Martyr: LII, 2.
Mutare regionem non eſt mutaſſe hominem: XLIX, 1.

NEgligenter cui obreptum, ille non tam culpandus eſt, quam hic execrandus, qui fraudulenter obrepſit: LXIIX, 7.
Nemeſianus cum aliis Confeſſoribus in metallo conſtitutus: LXXVII.
Nervo Confeſſores etiam cruciabantur: XXXIV, 2.
Nicoſtratus, Confeſſor, in partes Novatiani ſeductus: XLIV, 1.
alius, multorum criminum reus: XLIIX, 1. XLIX, 1.
Ninus, vi tormentorum lapſus in apoſtaſiam: LIII.
Novatus, ſchiſmaticus, deſcribitur: XLIX, 2, 3.
Novatianus, pſeudoepiſcopus Romanus: XLI, 1.
deſcribitur: LII, 16. LVII, 3. LXXIII, 2, 3. LXXVI, 1.
Novatiani Lapſis ſpem pœnitentiæ ſuſtulerunt: LV, 15.
iidem, Novatianenſes etiam dicti: LXXIII, 2.

tum

tum ſuos baptizabant, formula Symboli Catholici retenta; LXXVI, 6.
tum in Eccleſia Catholica baptizatos denuo baptizabant: LXXIII, 2.
Numeria, Lapſa, commendatur Luciano Confeſſori: XXI, 2, 3.
Numidia: XLV, 2.
Numidæ Epiſcopi fratrum è Barbarorum captivitate redimendorum miſeriam nunciabant & larga à Cypriano ſubſidia accipiebant: LX.
Numidicus, Preſbyter, Confeſſor, Preſbyterorum Carthaginienſium numero adſcribitur: XXXV.

Occidere an liceat: LVI, 3.
an nocentem: LVII, 2.
Occidi non permittebatur cupientibus mori: LIII, 2.
Offerre. V. Sacrificium.
Offerre nomen alicujus: X, 2.
Offerre pro defuncto: LXVI, 2.
Offerebantur, etiam pro Martyribus palmas jamtum à Domino & coronas conſecutis, ſacrificia: XXXIV, 3.
nempe ob commemorationes eorum: XXXVII, 2.
Opbitæ: LXXIII, 4.
Optatum, Confeſſorem, Cyprianus Hypodiaconum ordinavit: XXIV.
Orandus eſt Deus tempore perſecutionis inſtanter, ut peccata remittat & pacem reddat: IIX.
Orationis Chriſtianæ fructus: IIX, 6.
Oratio Martyrum pro ſuperſtitibus expetitur: LVII, 3.
Ordinari nonnunquam indignos: LXIIX, 5.

Panoplia Chriſtiana: LVI, 7.
Papæ titulus Cypriano ab ipſo etiam Clero Romano tribuitur: III, 1.
Paſchæ lætitia: XXI, 2.
prima ſolennia: LIII, 2.
Patripaſſiani: LXXIII, 4.
Paulus Martyr Luciano Confeſſori ſingularem veniæ Lapſis dandæ poteſtatem contulerat: XXII, 2.
Pauperum habenda cura: V, 1. VI, 2. XXXVI. XXXVII, 2.
Pax ſive venia Eccleſiaſtica quando Lapſis danda: V. Cyprianus Lapſos &c.
A Pacis ſpe nullus Lapſus arcendus: LII, 13. & ſeq. 19.
Peccatum originis. V. Infans recens natus &c.
Peregrinorum habenda cura: XXXVI.
Perſecutio localis: LXXV, 9.
nova: LVI, 1. & ſeq. LXXXII.
Perſecutiones æquo ferendas eſſe animo: LVI, 2.
Perſeverantiæ neceſſitas: VII, 3.
Petræ Chriſtianæ veritatem à Stephano, Romano Epiſcopo, obfuſcari & quodammodo aboleri, ſcripſit Firmilianus Epiſt. LXXV, 15.
Petri (neq; enim dubitabat Cyprianus, ipſum Romæ fuiſſe:) locus, Roma: LII, 4.
& quoad doctrinam, cathedra: LV, 16.
Super Petrum Eccleſiam Matth. XVI, 18. à

18. à Domino fundatam fuiſſe ſcripſit Cyprianus, Ep. XL, 4.
certe Ep. LV, 8. LXIX, 7. LXXI, 3.
puta autem; origine & ratione unitatis: LXX, 4. LXXIII, 6.
& in eo quidem obſervatæ, quod prius uni Petro, poſtea & cæteris Apoſtolis parem honorem & poteſtatem Servator contuliſſet: Conf. Ep. XXVII, 1. & lib. Cypr. de unit. Eccleſiæ, ſect. 3. & 4.
Placatur Deus jejuniis: IIX, 1. V. Mereri.
Plebs obſequens præceptis Dominicis & Deum metuens à peccatore Præpoſito ſeparare ſe debet, nec ſe ad ſacrilegi ſacerdotis ſacrificia miſcere, &c. LXIIX, 3.
Plebis conſenſum in Eccleſiaſticis negotiis nonnihil arduis ſedulo & conſtanter requiſivit Cyprianus Epiſt. VI, 5. X, 4. XII, 1. XIV, 2. XXIIX, 2. XXXIII. in principio: XL, 7. XLI, 2. LII, 2. LV, 7, 19, 22. LIX, 1. LXVII, 2. LXIIX, 4, 6.
nec aliter rationem Lapſorum tractandam eſſe ſenſit Clerus Romanus, Epiſt. XXXI, 5.
Poculum Domini: V. Calicem Domini &c.
Pœnitentia publica. V. Exomologeſis.
Pœnitentiæ ſimulatione decipientem Deus judicat, ut ſervorum ſententiam emendet: LII, 11.
Polycarpus Hadrumetinus: XL, 1.
Pompejus: XLI, 1.
A Precepto Chriſti (e. g. de Euchariſtiæ adminiſtratione) humana & novella inſtitutione decedendum non eſſe: LXIII, 1.
Præpoſiti multo maxime exemplum & documentum cæteris de converſatione & moribus ſuis præbeant: VII, 1. LXII, 2.
Preſbyteri ſacerdotali honore cum Epiſcopo conjuncti dicuntur: LIIX, 2.
Primitivus, Preſbyter Carthaginienſis: XLI, 2.
Priſca: LXXV, 6.
Privatus Lambeſitanus, vetus hæreticus: XXX, 4. LV, 11.
Promereri. V. Mereri.
Proſcriptio bonorum: LV, 7. LXIX, 4.
Pueri quoque ob fidei Chriſtianæ confeſſionem in metallum damnabantur: LXXVII, 6.
& in carcere detinebantur: LXXXI, 4.
Pulpitum, tribunal Eccleſiæ: XXXIV, 4.
Pupianus: V. Florentius Pup.
Purgari diu igne dicuntur, qui per aliquot annos publicam pœnitentiam agunt: LII, 13.

Q

Quando ſtatuerim, pro cum ſtatuerim: VI, 5. & alibi paſſim.
Quartus, Martyr: LXXXII, 2.
Quotidiana celebratio ſacrificii Euchariſtici: LIV, 3.
&, quam Clericorum, tam laicorum, bibitio calicis ſanguinis Chriſti: LVI, 1.

Radix

Digitized by Google

Radix Eccleſiæ Catholicæ. V.Eccl. Cathol.

Regeneratio ad novam vitam videtur primum impoſſibilis: II, 1.

Remiſſa, pro Remiſſione: X, 1.

Renunciatio. V.Bapt.

Repoſtus, Saturnicenſis, Presbyter Carthaginienſis, poſtmodum aſſecla Feliciſſimi, ſchiſmatici: LV, 11.

Rogatianus Epiſcopus à ſuperbo Diacono graviter offenſus: LXV.

Presbyter, glorioſus ſenex, Martyrium ſubiit: LXXXI, 5.

Roma pro magnitudine ſua debet Carthaginem præcedere: XLIX, 3.

Romana; quippe Apoſtolica & μητροπόλεως, imo Imperatoriæ Vrbis Eccleſia; principalis Eccleſia, & unde unitas ſacerdotalis exorta ſit, (V. Super Petrum &c. lit. P.) dicitur Ep. LV, 16.

Ad Romanos perfidia (ſchiſmaticorum illorum, Feliciſſimi, Fortunati, & aſſeclarum) acceſſum (licitè) habere non poſſit: LV, 16.

Sabini, Epiſcopi, legitima in locum Baſilidis ſucceſſio & ordinatio: LXIIX, 6.

Sacerdotes oportet integros atq; immaculatos eſſe: LXXII, 2.

Cum Sacerdote Lapſo non communicandum: LXIIX, 3.

Saramenta, baptiſmi & unctionis baptizatorum: LXXII, 1.

In Sacramentis ſalutaribus (e.g. baptiſmo Clinicorum) neceſſitate cogente & Deo indulgentiam ſuam largiente totum credentibus conferunt divina compendia: LXXVI, 9.

Sacrificati, ſive qui illicitis ſacrificiis manus ſuas atq; ore polluerant, (Sacrificari enim Grammaticis olim etiam Deponens, ut vocant, erat:) XV, 2. XXXI, 3. LII, 11.

Ad ſacrificandum idolis manus quibusdam vi dirigebantur: XIX.

Sacrificium Euchariſticum: XVI, 1. LIV, 3. LIIX, 2. LX, 4. LXIII, 2. LXIV, 2. LXIIX, 2. LXXIII, 3. LXXVI, 4. LXXVII, 4.

Sacrificium pro defuncti dormitione: V. Offerebantur, etiam pro Martyribus &c.

Sacrificium, quod offerimus, eſt paſſio Domini: LXIII, 12.

Satisfacimus Deo: IIX, 1. X, 2. XII, 1. XXVI, 5. XL, 2, 3, 5, 7. LV, 13, 18. LIX, 1. LXIV, 1. LXXV, 3.

per Chriſtum: IIX, 4.

Saturninus, Confeſſor: XXIII, 1.

Saturum Cyprianus Lectorem ordinavit: XXIV.

Scandalum acceptum: LXIIX, 8.

Schiſmatis atrocitas: XL, 4. LXXVI, 5.

Schiſmatici vitandi: XL, 5. LV, 21. LXVII, 4.

A ſcelere non eſt immunis, qui ut fieret imperavit, &c. XXXI, 3.

Quæ ſcripta ſunt, facienda ſunt. Vnde enim alias Traditio de Dominica & Euangelica auctoritate deſcendens, aut de Apoſtolorum mandatis atque epiſtolis veniens? LXXIV, 2.

Quæ diſcordioſo ſtylo ſcripta audientibus ſcandalum moveant, non

 facile

facile promenda ſunt & incaute ac temere publicanda: XLII, 2.
Seceſſus Epiſcopi ab Eccleſia quando licitus: VI, 1. XV, 1. XXXVI. XL, 4.
Secta *in bonam partem ſumitur:* XXIII, 3. XXXIV, 4.
Sepeliri jubentur corpora Martyrum: III, 2.
Serenianus, Præſes, perſecutor: LXXV, 9.
Sidonius, Confeſſor Romanus, à parte Novatiani ad Eccleſiam revertitur: XLVI, 2. XLVII, 1. L. LI.
Signaculum Dominicum: LXXIII, 8.
Signum Dei in fronte (puta; crucis ſignum) incolume ſervandum: LVI, 7.
Simias, quæ cum homines non ſint, homines tamen imitantur, imitabatur Novatianus: LXXIII, 2.
Sitis Confeſſorũ: XXII, 2. XXXIV, 2.
Sodomia: II, 4.
Soranus, Medicus: LXXVI, 10.
Somnia non omnia ſunt contemnenda: LXIX, 8.
Spectacula ethnicorum: II, 3.
Spiritus S. interdum recedit: LXIV, 3. *V.* Fides.
Sportulæ Preſbyterorum: XXXIV, 4. LXVI, 2.
Stantes: i. e. Chriſtiani non, quantum conſtabat, lapſi in idolatriam aut alia gravia ſcelera: IIX, 6. IX, 4. XIV, 2. XXVII, 1. XXX, 3. XXXI, 5, 6. LII, 2.
Stephanus, E*piſcopus Romanus, Cyprianum Pſeudochriſtum, Pſeudoapoſtolum & doloſum operarium vocaſſe ſcribitur Epiſt. quæ Firmiliani eſt,* LXXV, 22.
De ejusdem Stephani inhumanitate, audacia, inſolentia, pacis ruptura, imo aperta & manifeſtiſſima ejus ſtultitia, & quod Petrum & Paulum Apoſtolos infamarit, hæreticis omnibus pejor ſit, ſeq; à communione Eccleſiaſticæ unitatis apoſtatam fecerit, queritur Firmilianus Ep. LXXV.
& Cyprianus Stephanum ſuperba, ad rem non pertinentia, vel ſibi ipſi contraria, imperite atq; improvide ſcripſiſſe ſcribit, Epiſt. LXXIV, 1.
Stephanus, Preſbyter Carthaginienſis: XLI, 1 1.
Stoicorum ſententia, omnia peccata eſſe paria, repudiatur: LII, 10.
Subitare, i. e. ſubito opprimere: LVII, 2.
Succeſſores Apoſtolorum ſunt omnes, illarum etiam Eccleſiarum, legitimi Epiſcopi, ad quas pes Apoſtolorum non pervenit: XLII, 2.
omnesq; Præpoſiti: LXIX, 4.
Suſtinere, pro Expectare: XXXI, 5.

T*Erræ motus, occaſio perſecutionis:* LXXV, 9.
Tertullus laudatur: XXXVII, 2.
Teſtamento tutelam pupillorum Clerico imponere non licebat: LXVI, 2.
Teſtimonium bonum. V. Honoratum eſſe &c.
Theatra. V. Spectacula.
Therapius Victori Preſbytero ante plenam pœnitentiam temere pacem dabat: LIX, 1.

Thibaritanos fideles gravi perſecutione preſſos ſolatur & ad perſeverantiam hortatur Cyprianus: LVI.
Tormentorum vi ad fidei abnegationem ſubactis pax poſt triennalem pœnitentiam publicam non temere committi videtur: LIII, 2.
Torturæ, quibus Chriſtiani ab ethnicis ſubjiciebantur: IIX, 1. IX, 1, 2.
Traditio. V. Inſtitutionis &c. *It.* Quæ ſcripta ſunt, &c. *lit. S.*
Traditionem humanam divinæ diſpoſitioni anteponere, quæ iſta obſtinatio eſt, quæve præſumtio? LXXIV, 4.
Tranquillitas animi firmiſſima: II, 6.
Trinitas: LXXIII, 5.
Trophimum quare receperit Cornelius, Romanus Epiſcopus: LII, 6.
Turificati, ſive qui tura aris idolorum injecerant: LII, 1.

Valentinus, hæreſiarcha: LXXV, 4.
Valentiniani: LXXIII, 4.
Valerianus Imperator, Chriſtianorum perſecutor: LXXXII.
Verbi divini efficacia: XXVI, 3.
Veritas conſuetudini prævalet. V. Conſuetud.
Veritati patefactæ & perſpectæ libenter atque incunctanter obſequendum: LXXIII, 20.
Victor, Preſbyter. V. Therapius.
alius: V. Geminii Victoris &c.
Victoria, conjux Felicis, qui preſbyterium ſubminiſtrabat: XIX.
Viduarum cura habenda: XXXVI.
Vigiliæ precibus junctæ: IIX, 4. LVII, 3.
Vires converſionis. V. Converſio.
Virgines quædam ob fidei Chriſtianæ confeſſionem in metallum damnatæ: LXXVII, 6.
quæ ſemel ſtatum ſuum continenter & firmiter tenere decreverunt ſeq; Chriſto dicaverunt, à familiaritate cum maſculis ſibi caveant: ſi vero perſeverare nolunt, vel non poſſunt, nubant: LXII, 1.
Viſiones variæ: IIX. X, 4. XXXIV, 1. LIV, 1, 2, 5. LVI, 1. LXIII, 1, 2. LXIX, 8.
Vltro ſe Gentilibus perſecutoribus non debere offerre fideles: LXXXIII, 2.
Vna Cathedra: puta; unius innaquaq; *particulari Eccleſia* Epiſcopi: XL, 4. V. In Eccl. cathol.
Vnctio poſt baptiſmum: LXX, 3.
Vnitas Sacerdotalis à Petro vel Roma orta: V. Super Petrum &c. & Romana &c.
Vnitatis ſtudium: XV, 2, XLII, 4.
Vnum gregem, etſi paſtores multi ſumus; paſcimus, & oves univerſas Chriſti *colligere debemus: Ita ad Romanum Epiſcopum, Stephanum, Cyprianus, Epiſt.* LXVII, 6.
Voces cœleſtes: IIX, 2, 5. LXIX, 8.
Vrbanus, Confeſſor Romanus, à parte Novatiani ad Eccleſiam revertitur: XLVI, 2. XLVII, 1. L. LI.
Vxores Preſbyterorum: XIX. XLIX. 3.

Xiſtus, Martyr: LXXXII, 2.

Zeſtus, Euariſti ſchiſmatici ſucceſſor: XLIIX.

AD-

ADDENDA

In Indice III.

Confeſſio - nominis -	LXXIII,	19.
Exponere &c. -	LXXV,	19.
Fides & Virt. &c.	LXXXII,	2.
Lucis - mentio fit,		
Mereri -	LXXIII,	9.
Quaſtionati :	LXIX,	6.

ERRATA GRAVIORA
SIC CORRIGENDA:

In Epiſtolis :

Pag.31. lin.10. Ante à 32,30. noſtrorum 40,1. *Confeſſorum ad Cypr.* 42,3. ſacrificarant 45,28. *deificis* 46. penult. *& ſorores. Salutant vos ſorores meæ.* 56. penult. Martyribus 59,4. Cypriani 59,19. * ut 75,27. ſe cum 76,7. *Ireneus* 77,8 Dominica 81,19 miſeramus,) 103, 18. tolerabilis 109,26. 18. Nec 120,10. *cadit?* 126,13. deliquerant, 128,31. colligenda 143,24. caperemus! 144,21. tempore 153,11. ſpiritali 158,19. *tradetur :* 164,28. *ira* 172,14. Eccleſiæ 192,11. *del.* eſt 242,5. *ſanctus* 244,33 nomine 245,16. *etſi* 254, 24. faciunt 259,22. poſſum 261,17. penſabitur! 21. *ſua*] 264,10. *apud Præſidem dicere deberemus, prior apud Act.*

In Marginalibus :

Pag. 36. ad lin. 28. *del. illud* Forte *Epiſt.* 11. 48. ad 16. Vid. *Ep.* 19. & ad lin. 20. Vid. *Ep.* 21. 54. ad 6. qua opt. 58. ad 2. *Eſai.* 3,12. 63. ad 20 paruiſſe 105. ad 3. *Ad Rom.* 14,4. ad 11. *Ad Rom.* 5,8,9. 108. in fine: Vid. Aug. ep. 48. & l. 4. 109. ad 9. *Pſ.* 2,9. ad 23. 2. *ad Cor.* 12,20,21. ad 32. *Ad Coloſſ.* 3,5,6. 130. ad 12. del. *Matth.* 23,25. 132. ad 3. Vid. LXX. *Prov.* 16,27. ad 7. del.* ad 11. Vid. LXX. *Prov.* 17,4. 138,22. * *Al.* ut Euch. 168,29. 1. *ad Tim.* 4,12. 192,10,11: *Al.* probare h. & ſ. b. eſt conſ. 195,28. V. Cypr. *Ep.* 8,1. 256,24. integra ſtare 25. Chriſti 31. ſed ult. *Al.* vacui ſint; non decip.

In Indice II.

I. *Reg.* IIX, 7. LV, 5. LXV, 2.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

In Indice III.

Accerſitus, &c. LXIX, 5. *Deus, ut eſt. & quidem dil.*

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

4-3-0

Digitized by Google